A. S. MACARENCO

Poemul pedagogic

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI DIDACTICĂ

A. S. MACARENCO

Poemul pedagogic

EDIŢIA II-a

sub îngrijirea literară a lui

CEZAR PETRESCU

EDITURA DE STAT
PENTRU LITERATURĂ ŞTIINŢIFICĂ ŞI DIDACTICĂ
1951

PARTEA INTAI

Cu devotament şi dragoste îndrumătorului, prietenului şi învăţătorului nostru Maxim Gorchi.

1. *DE VORBĂ CU DIRECTORUL GUBNAROBRAZULUI* [1])

In Septembrie 1920, şeful Gubnarobrazului mă chemă şi îmi spuse:

— Uite ce, dragul meu, am auzit că tot înjuri pe unde apuci, fiindcă ţi s'a dat drept local de şcoală clădirea Gubsovnarhozului [2]).

— Cum să nu înjur? Iţi vine nu numai să înjuri, dar să şi urli: ce fel de şcoală a muncii poate fi acolo? Murdară, afumată cum e, seamănă asta a şcoală? [3])

— Da . . . după tine ar trebui aşa: să se ridice o clădire nouă, să se pună bănci noi-nouţe, atunci ţi-ar plăcea. Nu în clădire stă chestiunea, dragul meu, esenţialul este formarea omului nou; iar voi, pedagogii, sabotaţi totul; ba clădirea nu este aşa, ba mesele nu-s pe dincolo. Vă lipseşte acel ceva . . . acea scânteie, ştii, scânteia revoluţionară. Pantalonii voştri sunt prea pe dungă!

— Tocmai că ai mei nu sunt pe dungă.

— Ei, ai tăi n'or fi fiind! Intelectuali afurisiţi!

Mă gândesc mereu: este vorba de o înfăptuire atât de mare; s'au înmulţit băieţandrii vagabonzi de nu poţi trece strada; până şi în case se bagă. Mi se spune mereu: asta e de competenţa voastră, a celor dela Narobraz. Ei?

— Ce ei?

---

[1]) Secţia de învăţământ public a guberniei. (N. T.)

[2]) Consiliul gubernial al economiei naţionale (N. T.).

[3]) Vezi „Notele la textul „Poemul Pedagogic", în Anexă, pag. 69, (N. T.).

— Păi, tocmai asta e: nimeni nu vrea, oricui îi propun, se apără cu mâinile şi cu picioarele. Ne vor înjunghia! — îmi răspund. Vouă, să vi se tot dea... Un cabinet comod, ceva cărţi . . . Uite că ţi-ai pus şi ochelari. . .

Izbucnii în râs.

— Ia te uită, acum vă supără şi ochelarii!

— Doar atâta am vrut să spun: voi numai cu cititul! Dar cum vedeţi om viu, faceţi la fel: mă înjunghie omul viu. Intelectuali ! ! !

Şeful Gubnarobrazului mă străpungea oţărît cu privirile ochilor lui mici şi negri, iar pe sub mustăţile stufoase asvârlea şi mai oţărîte ocări întregii noastre bresle pedagogice. Insă şeful era nedrept.

— Ascultaţi-mă . . .

— Ce „ascultaţi-mă", ce „ascultaţi-mă"? Ce mare lucru ai putea să spui? Ai să spui: ei, dacă ar fi ca în America! Nu demult, am citit o cărţulie despre chestiunea asta; mi-au strecurat-o pe sub mână. Era vorba de nişte închisori pentru copii . . . sau cum le zice acolu, stai? . . . Aha! Reformatorii [1]), dacă nu mă înşel. Ei vezi asta la noi nu se găseşte încă.

— Nu, ascultaţi-mă.

— Poftim, te ascult.

— Pare-mi-se că până la revoluţie ne descurcam cu aceşti vagabonzi; erau colonii pentru infractorii minori . . .

— După cum ştii însă, nu-i acelaş lucru. Până la revoluţie chestiunea nu se punea la fel.

— Adevărat! Deci trebue făurit un om nou, după principii noi.

— După principii noi, aici ai dreptate.

— Dar nimeni nu ştie cum . . .

— Nici tu nu ştii?

— Nici eu nu ştiu.

— Da' vezi că la mine în departament sunt şi de-alde ăia care ştiu . . .

— Care ştiu, dar nu vor să se apuce de lucru.

— Nu vor, ai dreptate . . . păcătoşii!

— Şi dacă mă voi apuca eu de asta, îmi vor face de petrecanie. Orice aş face, au să spună că nu-i bine.

— Ba bine că n'au să spună! Aici ai dreptate.

[1]) Vezi „Anexa", pag. 669 (N. T.)

— Iar dumneavoastră îi veţi crede pe ei, nu pe mine.

— N'am să-i cred, am să le spun neted: n'aveţi decât să v'apucaţi singuri!

— Şi dacă întradevăr am să încurc lucrurile?

Directorul trânti cu pumnul în masă.

— Ce-mi tot îndrugi „am să le încurc, am să le încurc"! Ei şi ce dacă o să le încurci? Ce vrei dela mine? Ce, eu nu sunt în stare să înţeleg? Incurcă-le, dar treaba trebue făcută. La faţa locului se va vedea. Principalul nu e să avem acolo o colonie oarecare de infractori minori, ci una de educare socială. Nouă ne trebue un om . . . un om al nostru! Tu, făureşte-l. Oricum, toţi trebue să învăţăm. Deci şi tu vei învăţa. E bine că ai spus pe faţă: nu ştiu. E bine!

— Dar loc avem? Clădirile sunt totuşi necesare.

— Este, dragul meu, un loc admirabil. Chiar acolo unde a fost colonia de infractori minori. Nu departe — la vreo 6 verste. Sunt tot locuri frumoase: pădure, câmpie, vei putea creşte vaci.

— Dar oameni?

— Oamenii, doar nu-i fi vrând să ţi-i scot din buzunar. Poate doreşti şi un automobil?

— Bani?

— Bani avem. Uite, primeşte-i! Şi scoase din sertarul mesei un pachet.

— 150 de milioane[1]) pentru cheltuieli de organizare, reparaţii, mobilier...

— Şi pentru vaci?

— Cu vitele o să mai aşteptăm, acolo nu-s nici măcar geamuri. Trebue să întocmeşti devizul pe un an.

— E greu aşa, în necunoscut. Cred că n'ar strica să văd mai întâi ce e pe acolo.

— Am văzut eu! Iţi închipui poate că ai să vezi mai multe? Pleacă şi gata!

— Bine, am spus uşurat, fiindcă în momentul acela nimic nu mi se părea mai înfricoşător decât încăperile Gubsovnarhozului.

— Ei, bravo, eşti un băiat bun! se bucură directorul. Acţionează! E pentru o cauză sfântă.

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 669 (N. T.).

2. *INCEPUTURILE MODESTE ALE COLONIEI GORCHI*

La 6 km de Poltava, pe nişte coline nisipoase, se află vreo 200 hectare de pădure de pini, iar la marginea pădurii trece drumul mare spre Harcov, cu pavajul neted, lucind monoton.

In pădure, se deschide o poiană de vreo 40 de hectare. In unul din colţurile poienii se află cinci cutii de cărămidă geometric aliniate, alcătuind împreună un patrulater regulat. Aceasta este noua colonie de infractori.

Suprafaţa nisipoasă a curţii coboară printr'un luminiş larg, spre păpurişurile unui lac; pe celălalt mal răsar gardurile de nuiele şi acareturile unei gospodării de chiaburi. Departe, în spatele cătunului, se desenează pe cer un şir de mesteceni bătrâni şi încă două, trei acoperişuri de paie. Atâta tot.

Până la revoluţie aci a fost o colonie de delicvenţi minori. In 1917 colonia s'a împrăştiat, lăsând după ea foarte puţine urme pedagogice. Judecând după aceste urme, păstrate într'un jurnal de zi sdrenţuit, principalii educatori din colonie au fost nişte supraveghetori, plutonieri în retragere pare-se, a căror datorie era să urmărească pas cu pas pe elevi, atât în timpul lucrului cât şi în timpul repausului, iar noaptea să doarmă alături de ei, în camera învecinată. După spusele ţăranilor din împrejurimi, îţi puteai da seama că metoda pedagogică a îngrijitorilor nu era prea complicată. Semnul exterior al acestei metode era un instrument foarte simplu: bâtul.

Urmele materiale ale fostei colonii se dovedeau şi mai neînsemnate. Vecinii cei mai apropiaţi mutaseră în propriile lor depozite, cunoscute sub numele de cămări şi hambare, tot ceeace putea fi exprimat prin unităţi materiale: ateliere, lucruri din depozit, mobilier. Printre altele, fusese scoasă până şi livada de fructe. De altfel în toată această poveste nimic nu amintea pe vandali. Pomii fructiferi nu fuseseră tăiaţi, ci săpaţi şi răsădiţi pe undeva, geamurile nu erau sparte, ci scoase cu băgare de seamă, uşile nu erau forţate cu toporul, ci desprinse gospodăreşte din balamale, sobele desfăcute cărămidă cu cărămidă. Rămăsese pe loc doar bufetul din fosta locuinţă a directorului.

— Cum de a rămas bufetul? l-am întrebat pe vecinul

Luca Semeonovici Verhola, venit dela conac pentru a vedea cum arată la faţă noii stăpâni.

— D'apoi se poate spune că dulăpiorul ăsta nu-i de niciun folos oamenilor noştri. Dacă l-ar desface ce s'ar mai alege de el? Iar în casă n'ar încăpea de mare ce e.

Prin ungherele magaziilor erau aruncate tot felul de vechituri, dar obiecte folositoare nici de sămânţă. Luându-mă după urmele proaspete, reuşii să aduc înapoi unele lucruri de oreţ, înstrăinate în ultimele zile. Acestea erau: o semănătoare veche, 8 mese betege de tâmplărie abia ţinându-se pe picioare, un cal de jug de vreo 30 de ani, fost cândva cal chirghiz şi un clopot de aramă. In colonie l-am găsit pe administratorul Calina Ivanovici. M'a întâmpinat cu întrebarea:

— Dumneavoastră veţi fi directorul pedacogic?

Repede şi degrabă am băgat de seamă că administratorul vorbeşte cu accentul ucrainian, deşi din principiu tăgăduia că ar cunoaşte această limbă.

In vocabularul său erau multe cuvinte ucrainiene, iar pe g, îl pronunţa întotdeauna după felul celor dela sud. Dar în cuvântul „pedagogic", nu se ştie din ce pricină, se silea atât de tare să pronunţe pe „g" ca în rusa literară, încât sunetul ieşea nefiresc de tare.

— Dumneavoastră veţi fi directorul pedacogic?

— Dece? Eu sunt directorul coloniei . . .

— Nu, spuse el scoţând luleaua din gură, dv. veţi fi directorul pedacogic, iar eu cel administrativ.

Inchipuiţi-vă pe „Pan" al lui Vrubel [1]) chel, numai cu câte un smoc de păr deasupra urechilor. Radeţi-i barba, tundeţi-i mustăţile ca unui arhiereu. Puneţi-i o pipă între dinţi şi nu va mai fi chipul lui Pan, ci al lui Calina Ivanovici Serdiuc. El era cu mult prea arătos pentru un lucru atât de simplu ca administraţia unei colonii de copii. Avea nu mai puţin de 50 de ani de activităţi diferite, dar nu se mândrea decât cu două dintre ele: fusese în tinereţe soldat în garda regimentului de infanterie din Checsholmsc, iar în 1918 condusese evacuarea oraşului Mirgorod în timpul înaintării germane.

Calina Ivanovici deveni primul obiect al activităţii mele pedagogice. Mă izbeam mai cu seamă de mulţimea pestriţă

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 669 (N. T.).

a convingerilor lui: ocăra cu aceeaşi plăcere pe burghezi şi pe bolşevici, pe ruşi şi pe evrei, delăsarea noastră şi firea ordonată a germanilor. Dar în ochii lui albaştri strălucea atâta dragoste de viaţă, era atât de ager şi vioi, încât nu-mi cruţai energia mea pedagogică. Şi i-am început educaţia chiar la câteva zile după prima noastră convorbire:

— Cum aşa, tovarăşe Serdiuc, poate exista o colonie fără director? Trebue să-şi ia cineva întreaga răspundere.

Calina Ivanovici scoase din nou luleaua şi se aplecă spre mine, cuviincios:

— Adică dumneata vrei să fii directorul coloniei? Şi eu să fiu oarecum sub ordinile dumitale?

— Nu, de asta nu-i neapărat nevoie. Aş putea să mă supun cu dumitale.

— Eu n'am învăţat pedacogia şi ce nu-i al meu nu-i al meu. Iar d-ta, tânăr cum eşti, ai dori ca eu, om bătrân, să fiu slugă. Nici aşa nu e bine! Ca să fiu însă director al coloniei — înţelegi, mai întâi nu ştiu destulă carte pentru asta, şi apoi la ce mi-ar sluji?

Calina Ivanovici se depărtă nemulţumit. Se bosumflase. Toată ziua umblă morocănos, iar spre seară intră în camera mea îndurerat de tot:

— Ţi-am pus aici o măsuţă şi un pătuc, ce s'a găsit.

— Mulţumesc.

— M'am tot gândit şi m'am răsgândit, ce naiba să facem cu colonia asta? Şi am găsit cu cale că tot mai bine e să fii d-ta director, iar eu să mă supun.

— Ne vom înţelege, Calina Ivanovici.

— Şi eu cred la fel, că ne vom înţelege. Că doar nu sfinţii lipesc oalele sparte [1]), aşa încât socot că ne vom duce treaba la bun sfârşit. Iar d-ta, ca om cu carte, o să fii director.

Ne apucarăm de lucru. Cu ajutorul „proptelelor", calul cel bătrân fu pus pe picioare. Calina Ivanovici se grămădi într'un fel de brişcă, de care ne făcuseră rost nişte vecini binevoitori, şi întregul „echipaj" se urni spre oraş cu o iuţeală de 2 km pe oră.

Incepu perioada de organizare. In acest răstimp se puse cu precădere o problemă: aceea a strângerii de bunuri necesare pentru educarea omului nou. Vreme de două luni eu şi

[1]) Proverb rusesc. (N. T.).

Calina Ivanovici petrecurăm zile întregi în oraş. Calina Ivanovici pleca cu trăsura, iar eu o luam la picior pe jos. El socotea că mersul pe jos e prea umilitor pentru demnitatea lui; iar eu nu mă puteam împăca în niciun chip cu pasul fostului chirghiz.

In două luni, cu ajutorul specialiştilor din sat, am reuşit să facem oarecare rânduială într'una din cazărmile fostei colonii: am pus geamuri, am dres sobele, am montat uşi noi. Pe tărâmul „politicii externe", am făcut numai o singură ispravă, dar în schimb una mai însemnată: am izbutit să căpătăm dela Oprodcoarm a armatei I de rezervă[1]) 150 de puduri de făină de secară. N'am avut însă norocul să mai „concentrăm" şi alte bunuri materiale.

Comparând toate acestea cu idealurile mele în domeniul civilizaţiei materiale, am văzut că de-aş fi căpătat de o sută de ori mai mult, aş fi rămas tot atât de departe de aceste idealuri ca şi acum[2]). Prin urmare, am fost nevoit să anunţ că perioada de organizare a luat sfârşit. Calina Ivanovici a fost de acord cu punctul meu de vedere.

— Ce poţi aduna, dacă ei, paraziţii, fabrică brichete? Înţelegi, au ruinat poporul şi acum organizează-te cum te ajută mintea! Eşti nevoit să faci aşa cum a făcut Ilia Muromeţ . . .

— Ilia Muromeţ?

— Da. A fost unul Ilia Muromeţ... Poate c'ai auzit de el . . . Ei, adică paraziţii, au zis că e mare erou. Insă eu socot că el n'a fost decât un trântor. Vara, înţelegi mata, mergea cu sania.

— Ei, ce să-i faci. Am face şi noi ca Ilia Muromeţ. Nu-i chiar aşa de rău. Da, atunci, unde-i Solovei — tâlharul?

— De-alde Solovei tâlharul sânt cât lumea . . .

Sosiră în colonie două educatoare: Ecaterina Grigorievna şi Lidia Petrovna. Tot umblând după personal pedagogic, pierdusem orice nădejde. Nimeni nu voia să se jertfească educaţiei omului nou, în pădurea noastră; tuturor le era teamă de „golani" şi nimănui nu-i venea să creadă că întreprinderea aceasta avea să fie dusă la bun sfârşit. Numai la conferinţa învăţătorilor dela şcolile săteşti, la care luasem şi eu cuvântul, se găsiră două fiinţe inimoase. Mă bucura că erau femei. Mi se

[1]) Vezi „Anexa", pag. 669 (N. T.).
[2]) Idem, pag. 669 (N. T.).

părea că „înrâurirea lor feminină binefăcătoare" avea să împlinească fericit sistemul forţelor noastre.

Lidia Petrovna era foarte tânără — o copilă. Isprăvise de curând liceul şi încă nu uitase căldura cuibului părintesc. Şeful Gubnarobrazului mă întrebase, în timp ce iscălea numirea:

— La ce-ţi trebue fetişcana asta? Doar nu ştie nimic.

— Păi tocmai asta am urmărit şi eu. Vedeţi dv., mă gândesc deseori că, pentru moment, numărul cunoştinţelor nu are prea mare însemnătate. Lidocica e o fiinţă curată şi mă bizui pe ea ca pe un altoi.

— Nu te crezi cumva prea isteţ? Bine . . .

In schimb Ecaterina Grigorievna era o educatoare energică şi cu multă experienţă. Se născuse numai cu puţin înaintea Lidocicăi, dar aceasta se sprijinea de umărul ei ca un copil, de mamă. Pe fruntea frumoasă şi serioasă a Ecaterinei Grigorievna se arcuiau sprâncene negre, aproape bărbăteşti. Ştia să poarte cu deosebită îngrijire rochiile păstrate ca prin minune şi Calina Ivanovici a spus bine când a cunoscut-o:

— Cu o asemenea femeie trebue să te porţi cu mare băgare de seamă . . .

Şi aşa, totul fu gata. La 4 Decembrie sosiră în colonie primii şase pensionari, care îmi înmânară un fel de pachet neobişnuit de impozant, cu patru peceţi uriaşe. In pachet erau dosarele „cazurilor". Patru de câte 18 ani fuseseră trimişi aci pentru furturi înarmate comise prin case, iar doi mai tineri erau învinuiţi de hoţii. Pensionarii noştri erau foarte bine îmbrăcaţi. Aveau pantaloni bufanţi şi cisme de călărie. Purtau părul tuns după ultima modă. Nu semănau deloc a copii fără căpătâi. Numele lor erau: Zadorov, Burun, Volohov, Bendiuc, Gud şi Taraneţ.

I-am întâmpinat cu bunăvoinţă. De dimineaţă începurăm să pregătim o masă deosebit de gustoasă, bucătăreasa strălucea în boneta-i albă ca zăpada; în dormitor, pe locul unde nu se găseau paturi, se întinseseră mese sărbătoreşti: nu aveam feţe de mese, dar nişte cearşafuri noi le-au înlocuit cu succes. Aici se adunară toţi membrii coloniei care lua naştere. Veni şi Calina Ivanovici, care pentru această ocazie îşi schimbase haina cenuşie murdară, cu o tunică de catifea verde.

Ţinui o cuvântare despre viaţa nouă de muncă, arătând că trebuia să uităm trecutul şi că trebuia să mergem înainte,

mereu înainte. Elevii nu-mi ascultau spusele, şuşoteau între ei cu zâmbete răutăcioase şi se uitau cu dispreţ la paturile împrăştiate prin cazarmă, acoperite cu pături de bumbac ponosite, la ferestrele şi uşile nevopsite. Pe la mijlocul cuvântării, Zadorov se răsti deodată cu voce tare către unul dintre prietenii săi:

— Din pricina ta am ajuns aici!

Restul zilei l-am închinat planificării viitorului nostru trai. Dar elevii ascultau cu o neatenţie cuviincioasă toate propunerile, numai ca să scape mai repede de mine.

Iar a doua zi dimineaţa, Lidia Petrovna veni la mine foarte turburată şi-mi spuse:

— Nu ştiu cum să vorbesc cu dânşii . . . Le spun: „trebue să aduceţi apă dela lac", şi, încălţându-se, unul dintre ei — ştiţi, cel cu freză — îmi vârî o cismă sub nas: „uitaţi-vă, cismarul mi le-a făcut prea strâmte!"

Primele zile nu ne-au jignit, ci pur şi simplu nu ne-au băgat în seamă. Plecau nestânjeniţi seara din colonie şi se întorceau abia dimineaţa, zâmbind discret la dojana mea pătrunsă de principiile educaţiei socialiste. După o săptămână, Bendiuc fu arestat de un agent al poliţiei districtuale, pentru un omor însoţit de jaf, săvârşit în timpul nopţii. Lidocica se cutremură de moarte la auzul unei asemenea isprăvi; plângea în odaia ei şi ieşea doar ca să întrebe pe toată lumea:

— Dar ce-a fost asta? Cum se poate? S'a dus şi a omorît? . . .

Ecaterina Grigorievna, surâzând grav, încruntă sprâncenele:

— Nu ştiu, Anton Semeonovici, serios că nu ştiu . . . Poate ar trebui să plecăm . . . Nu văd ce purtare s'ar potrivi aici . .

Pădurea nepătrunsă de jur împrejurul coloniei, pustietatea clădirilor noastre, cele zece paturi improvizate, toporul şi lopata ţinând locul oricăror unelte şi cei cinci elevi, desminţind cu îndârjire nu numai pedagogia noastră, ci orice civilizaţie umană — toate acestea, la drept vorbind, nu corespundeau întru nimic experienţei noastre şcolare din trecut.

In timpul nopţilor lungi de iarnă, în colonie te cuprindeau fiori de groază. Ne luminam doar cu ajutorul a două lămpi cu gaz: una în dormitor, cealaltă la mine în odaie. Edu-

catoarele şi Calina Ivanovici foloseau opaiţe, ca pe vremea lui Chii, Şcioc şi Horiv[1]). Partea de sus a sticlei dela lampa mea era spartă, iar ceeace mai rămăsese din ea era afumată întruna din pricina lui Calina Ivanovici, care-şi aprindea luleaua la flacără, vârând în sticlă aproape o jumătate de ziar.

In anul acela viscolele cu uriaşii nămeţi de zăpadă au pur-ces de timpuriu şi curtea coloniei era troienită cu totul. N'avea cine să croiască pârtie. Rugasem pe elevi s'o facă dar Zadorov îmi răspunse:

— Să treacă mai întâi iarna. La ce să curăţim cărările acum: au să se înzăpezească iar. Înţelegeţi?

Plecase zâmbind spre colegii lui, uitând parcă de existenţa mea. Zadorov se trăgea dintr'o familie de intelectuali şi aceasta se vedea de îndată. Vorbea corect, avea o faţă de copil bine hrănit. Volohov era alt soi de om: gură mare, nas lăţăreţ, cănos, ochi depărtaţi şi trăsături masive şi deosebit de vii — o adevărată înfăţişare de bandit. Işi ţinea mai întotdeauna mâinile în buzunarele pantalonilor şi atunci se apropiase de mine cu aceeaşi ţinută:

— Doar vi s'a spus odată . . .

Am ieşit din dormitor, mânia mi s'a aşezat ca o piatră grea pe inimă. Cărările trebuiau totuşi curăţite, iar necazul meu împietrit cerea mişcare. Intrai la Calina Ivanovici:

— Hai să curăţim zăpada!

— Ce spui? Ce, eu m'am băgat aici ca salahor? Ăştia — şi dădu din cap spre dormitor — ce sunt? Solovei — tâlhari?

— Nu vor!

— Ah, paraziţii! Hai să mergem!

Tocmai isprăveam de curăţit prima cărare cu Calina Ivanovici, când iată că se iviră în capătul ei Volohov şi Taraneţ, îndreptându-se, ca deobicei, spre oraş.

— Ia te uită ce bine e! zise vesel Taraneţ.

— Numai că trebuia făcută mai demult! întări Volohov. Calina Ivanovici le închise calea.

— Adică cum vine asta „bine"? Tu, secătură, n'ai vrut să faci treabă şi crezi că am s'o fac eu în locul tău? N'ai să treci pe aici, parazitule! Treci pe zăpadă, că de nu, uite lopata. . .

---

[1]). Intemeietorii legendari ai oraşului Chiev. (N. T.).

Calina Ivanovici ridică lopata, dar o clipă mai târziu lopata sbură departe într'un nămete, luleaua într'altă parte şi lui Calina Ivanovici, buimăcit, nu-i mai rămase decât să petreacă pe tineri cu privirea şi să-i audă cum îi strigau din depărtare:

— Du-te acum singur după lopată!

Şi răzând se îndreptară către oraş.

— O să plec dracului! La ce să muncesc aici? zise Calina Ivanovici şi intră în odaia lui, svârlind lopata într'o movilă de zăpadă.

Viaţa noastră se făcu mai posomorîtă şi mai plină de spaimă. Pe drumul mare dinspre Harcov, se auzeau în fiecare seară strigăte:

— Ajutor! . . .

Sătenii jefuiţi veneau la noi, şi ne cereau sprijin, jeluindu-se.

L-am rugat pe directorul Gubnarobrazului să ne dea un revolver pentru a ne apăra împotriva hoţilor de drumul mare, dar nu i-am mărturisit cele ce se petreceau în colonie. Nu pierdusem încă nădejdea de a găsi mijlocul potrivit pentru a mă înţelege cu elevii.

Atât pentru mine cât şi pentru tovarăşii mei, primele luni ale coloniei au fost luni de descurajare şi de zadarnică străduinţă. Au fost luni de dibuire, în căutarea adevărului.

N'am citit toată viaţa atâta pedagogie ca în iarna anului 1920.

Era pe vremea lui Vranghel şi a războiului cu polonezii. Vranghel se afla pe undeva pe aproape, lângă Novomirgorod; în Cercasî luptau polonezii. Ucraina toată era bântuită de şefi de bandă, în jurul nostru mulţi erau plini de exaltare pentru culoarea albastru-galben [1]). Dar noi, în pădurea noastră, sprijinindu-ne tâmplele în palme, încercam să uităm tunetele marilor întâmplări şi citeam cărţi de pedagogie. Ca urmare a acestor lecturi, căpătai încredinţarea puternică şi plină de temeinicie, că nu aveam în mâinile mele nicio ştiinţă şi nicio teorie [2]), că teoria se cerea scoasă din suma fenomenelor reale care se desfăşurau sub ochii mei. Aceasta n'am priceput-o dintrodată, ci mai întâi a trebuit să văd că n'aveam nevoie de formulele din cărţi, pe care tot nu le puteam aplica în viaţă, ci

[1]) Albastru-galben erau culorile steagului bandelor naţionaliste din Ucraina în timpul Războiului Civil (N. T.).

[2]) Vezi „Anexa", pag. 669 (N. T.).

de o analiză imediată şi de o acţiune promptă. Simţeam cu întreaga mea fiinţă — simţeam că trebue să mă grăbesc, că nu pot să pierd nicio zi de pomană. Colonia aducea din ce în ce mai mult a cuib de hoţi; în relaţiile dintre pensionari şi educatori începuse să-şi facă loc un ton de permanentă bătaie de joc şi de huliganism. Pensionarii începuseră să povestească în faţa educatoarelor anecdote pipărate, cereau cu glas poruncitor să li se servească masa, dădeau de-a asvârlita cu farfuriile în sufragerie, se jucau în mod demonstrativ cu cuţitele şi întrebau rânjind despre fiecare, cam cât are în pungă.

— Cine ştie, poate să-ţi prindă bine la vreme de nevoie!

Refuzau hotărît să meargă la tăiatul lemnelor pentru sobe şi desfăcură de faţă cu Calina Ivanovici, acoperişul magaziei. Isprava au săvârşit-o cu alai de glume şi râsete:

— Ne ajunge pentru cât avem noi de trăit!

Calina Ivanovici împrăştia milioane de scântei din pipă şi agita cumplit din mâini:

— Ce să le spui paraziţilor? Ia te uită ce turetci lustruite au! Şi de unde au învăţat să dărâme casele? Pentru asta ar trebui băgaţi la închisoare părinţii care i-au făcut, paraziţii naibii . . .

Iată însă că ajunsei la capătul răbdării: nu mă mai puteam menţine pe linia pedagogică.

Intr'o dimineaţă de iarnă i-am propus lui Zadorov să taie lemne pentru bucătărie. Imi răspunse ca deobicei vesel şi obraznic:

— Du-te singur de le taie, că sunteţi destui aici!

Mă tutuia pentru prima oară.

Infuriat peste măsură de această îndrăzneală, înverşunat de tot amarul lunilor trecute şi ajuns în culmea disperării, ridicai mâna şi-i trăsei lui Zadorov o palmă. Lovitura fiind sdravănă, el nu-şi putu păstra echilibrul şi căzu peste sobă. I-am mai tras o palmă, apoi apucându-l de guler l-am înşfăcat în sus şi l-am mai plesnit pentru a treia oară.

Indată am băgat de seamă că se speriase straşnic. Palid, cu mâinile tremurânde, se grăbi să-şi pună şapca, o scoase şi o puse din nou. Cred că aş fi dat în el dacă nu s'ar fi milogit în şoaptă, încet, gemând:

— Iertaţi-mă, Anton Semeonovici . . .

Mânia mi-era atât de sălbatică şi neînduplecată, încât sim-

ţeam că o vorbă de-ar mai fi spus cineva împotrivă, m'aş fi aruncat asupră-i, aş fi fost în stare să fac moarte de om, să nimicesc odată pentru totdeauna acest cuib de bandiţi. Mă pomenisem cu un vătrai de fier în mână. Toţi cei cinci pensionari stăteau tăcuţi lângă paturile lor. Burun se grăbea să-şi îndrepte ceva la haină.

M'am întors spre dânşii şi lovind cu vătraiul în speteaza patului le strigai:

— Ori ieşiţi numaidecât cu toţii la lucru în pădure, ori căraţi-vă din colonie la mama dracului!

Şi ieşii din dormitor.

Intrând în magazie unde se păstrau uneltele, luai un topor şi privii încruntat cum îşi alegeau pensionarii securile şi ferestraiele. Deodată mă străfulgeră un gând: ar fi mai cuminte să nu mergem azi la tăiat lemne — să nu le pun pensionarilor topoare în mâini. Dar era prea târziu, primiseră tot ce le trebuia. Mi-era tot una. Gata la orice, am hotărît să-mi vând scump viaţa. Aveam şi un revolver în buzunar.

Porniram spre pădure. Calina Ivanovici mă ajunse din urmă şi îmi şopti grozav de turburat:

— Ce s'a întâmplat? Spune-mi, rogu-te, dece s'au îmblânzit aşa?

M'am uitat buimac la ochii albaştri ai lui Calina Ivanovici şi-i răspunsei:

— Urîtă treabă, frate! Pentru întâia dată în viaţă am lovit un om.

— Ce nenorocire, nu mai spune! exclamă el. Şi dacă se vor plânge!

— Asta încă n'ar fi nimic . . .

Spre mirarea mea, totul trecu cu bine. Am lucrat cu băieţii până la prânz. Am tăiat în pădure pinii strâmbi. Băieţii umblau încruntaţi întruna; dar aerul proaspăt, frumuseţea pădurii împodobite cu căciuli uriaşe de zăpadă, topoarele şi ferăstraiele care luau parte prietenoase la munca în comun, îşi îndeplineau opera.

In pauză, cam încurcaţi, am fumat de-a-valma din rezerva mea de mahorcă. Deodată Zadorov, dând drumul fumului spre vârful copacilor, izbucni în râs:

— Grozav a fost! Ha, ha, ha!

Era plăcut să-l vezi râzând cu mutra îmbujorată şi nu m'am putut opri să nu-i răspund cu un zâmbet.

— Ce e aşa grozav? Munca noastră?

— Munca bine înţeles. Dar nu de asta e vorba, ci de felul cum mi-aţi luat piuitul!

Zadorov era un tânăr înalt şi puternic şi era firesc să râdă. Mă miram cum m'am încumetat să mă atinţ de un asemenea vlăjgan.

El se cutremura de râs şi, hohotind întruna, apucă toporul şi se îndreptă spre un copac.

— Ce istorie, ha, ha, ha!

Prânzirăm împreună cu mare poftă şi cu multe glume, însă despre întâmplarea de dimineaţă nimeni nu pomeni nimic. Mă simţeam cam stânjenit, dar hotărît să nu părăsesc poziţia şi cu o voce sigură luai măsuri de ordine pentru după amiază. Volohov zâmbi; în schimb Zadorov se apropie de mine cu o mutră serioasă:

— Nu suntem chiar aşa de răi, Anton Semeonovici! O să fie bine. Noi înţelegem . . .

3. *CARACTERIZAREA NECESITĂŢILOR PRIMARE*

In ziua următoare le-am spus răspicat pensionarilor:

— In dormitor trebue să fie curat! zilnic trebue să fie cineva de serviciu în dormitor. Iar în oraş nu puteţi pleca decât numai cu învoirea mea. Cine va ieşi fără învoire, nici să nu mai cuteze a se întoarce — nu-l voi primi.

— Oho! — mârâi Volohov. Ceva mai domol nu se poate?

— Aveţi de ales, băieţi, între ce credeţi că e mai de folos pentru voi. Altfel însă nu mai îngădui! In colonie trebue să fie disciplină. Dacă nu vă convine, împrăştiaţi-vă, fiecare încotro vrea. Cine rămâne în colonie, se supune disciplinei. Cum credeţi. N'o să facem aici vizuină de hoţi.

Zadorov îmi întinse mâna.

— Drept este — pe cuvântul meu! Tu să taci, Volohov! Nu te pricepi încă în treburile astea. Tot trebue să rămânem aici; doar n'o să ne ducem la Dopr. [1])

[1]) Vezi „Anexa", pag. 670 (N. T.).

— Cum adică, trebue să mergem neapărat şi la şcoală? a întrebat Volohov.

— Neapărat.

— Şi dacă nu vreau să învăţ? . . . La ce-mi slujeşte?

— Şcoala e obligatorie, vrei, nu vrei, tot aia e! Ai văzut, Zadorov te-a făcut adineaori prost. Ai de învăţat, ca să te deştepţi.

Volohov dădu din cap, repetând cuvintele unei glume ucrainiene: „Dacă a sărit, apoi ştiu şi eu că nu mai dă înapoi"!

Intâmplarea cu Zadorov a fost astfel punctul de plecare pe tărâmul disciplinei. Drept să spun, nu prea simţeam mustrări de cuget. Intradevăr lovisem ŭn om din colonie. Am retrăit toată absurditatea pedagogică, toată ilegalitatea acestui fapt, dar, în acelaş timp îmi dădeam seama că imaculareа mâinilor mele de pedagog e o chestiune neînsemnată în comparaţie cu problema pe care o aveam în faţă. Am luat hotărîrea să devin dictator, dacă nu va merge cu altă metodă. La câtva timp după aceea, avui o serioasă ciocnire cu Volohov, care fiind de serviciu nu făcuse curat în dormitor şi refuzase să se supună chiar după observaţia mea. Mă uitai încruntat la el şi-i spusei:

— Nu mă scoate din sărite. Fă curat!

— Şi dacă nu fac? O să mă bateţi? N'avoţi dreptul!

Il apucai de guler, îl trăsei spre mine şi, ochi în ochi, îi vorbii cu toată sinceritatea:

— Ascultă! Te previn pentru ultima oară: să ştii că n'o să te bat, ci o să te schilodesc! Pe urmă, n'ai decât să te plângi; o să stau în închisoare, dar asta nu te priveşte pe tine.

Volohov se smulse din mâinile mele şi spuse cu lacrimi în glas:

— N'are rost să ajungeţi la răcoare pentru un fleac de nimic! O să fac curăţenie, dracu să vă ia!

Ţipai la el:

— Ce fel de vorbă e asta?

— Da' cum să vorbesc? Duceţi-vă la . . .

— Ce! Ai început acuma să şi înjuri?

El izbucni deodată în râs şi dădu din mână:

— Ia te uită ce mai om . . .! Fac curat, fac curat, dar nu mai ţipaţi.

Trebue totuşi să recunosc că n'am crezut niciodată în atotputernicia violenţei ca mijloc pedagogic. Intâmplarea cu

Zadorov m'a costat mai mult decât pe el. Incepuse să-mi fie teamă să nu sar la bătaie pentru cea mai mică nesupunere. Dintre educatoare, cea care m'a condamnat aspru şi hotărît fu Lidia Petrovna. In seara aceleiaşi zile, cu capul sprijinit în mâini, mă luă în primire:

— Va să zică ai găsit metoda? Ca la şcoala de catiheţi, nu?

— Termină, Lidocica!

— Nu, vreau să-mi spuneţi dacă de acum înainte o să recurgem şi noi ori nu la bătaie? Am şi eu voie, sau numai dumneavoastră?

— O să vă spun mai târziu, Lidocica. Nici eu singur nu ştiu încă. Mai aşteptaţi puţin.

— Bine, o să mai aştept.

Ecaterina Grigorievna încruntă sprâncenele şi, câteva zile, îmi vorbi pe un ton oficial, amabil. Abia după vreo cinci zile mă întrebă surâzând grav:

— Ei, cum vă simţiţi?

— Mă simt foarte bine. Ca întotdeauna.

— Dar ştiţi ce e mai trist în toată povestea asta?

— Mai trist?

— Da, mai trist e că băieţii vorbesc cu încântare despre isprava dumneavoastră. Şi toţi, cu Zadorov în frunte, sunt gata să se îndrăgostească de dumneavoastră. Ce să fie asta? Nu înţeleg. O fi deprinderea cu robia?

M'am gândit puţin, apoi am răspuns Ecaterinei Grigorievna:

— Nu, aici nu e vorba de robie. Pare să fie altceva. Analizaţi mai adânc: Zadorov e doar mai puternic decât mine, ar putea să mă schilodească dintr'o lovitură. Nici el, nici Burun, nici ceilalţi nu se tem de nimeni. Şi din această chestiune nu s'au lăsat impresionaţi de bătaie, ci de mânia, de furia omenească. Ei înţeleg foarte bine că puteam să nu recurg la bătaie, dar să-l trimit pe Zadorov înapoi comisiei, ca pe un element incorigibil [1]), şi să le pricinuesc astfel multe şi mari neplăceri. Eu însă nu am făcut aceasta, eu am luat o atitudine primejdioasă pentru mine, dar omenească şi neformală. Se vede totuşi că au nevoie de colonie. Problema e mai complicată. Afară de asta văd şi ei că ne dăm multă osteneală cu dânşii. Sunt doar oameni, iar acesta e lucrul cel mai însemnat.

[1]) Vezi „Anexa", pag. 670 (N. T.).

— Se prea poate — rămase îngândurată Ecaterina Grigorievna.

Dar nu era timp de stat pe gânduri. Peste o săptămână, în Februarie 1921, am adus cu trăsurica noastră cincisprezece copii vagabonzi, îmbrăcaţi în sdrenţe. Ne-au dat mult de furcă până să-i spălăm, să-i îmbrăcăm, să-i curăţim de rûie. Până în Martie colonia număra vreo treizeci de băieţi, cea mai mare parte din ei delăsaţi, sălbatici, şi cu totul nepregătiţi pentru împlinirea visului nostru de educaţie socialistă. Ba le lipsea chiar şi acea deosebită tendinţă creatoare care se pare că apropie judecata copiilor de gândirea ştiinţifică.

Spori şi numărul educatorilor. Până prin Martie, înmănunchiasem un adevărat consiliu pedagogic. Soţii Ivan Ivanovici şi Natalia Marcovna Osipov aduseseră cu ei, spre uimirea întregii colonii, o întreagă avuţie: divane, dulapuri, scaune şi o grămadă de tot felul de haine şi vase. Coloniştii noştri, săraci lipiţi, urmăreau cu o deosebită lăcomie în ochi cum se descărcau toate aceste bunuri la uşa locuinţei Osipovilor. Interesul lor pentru averea Osipovilor era însă departe de a fi ştiinţific şi mi-era groază ca nu cumva toată această impunătoare avuţie să nu ia calea întoarsă spre halele de vechituri ale oraşului. După o săptămână, odată cu sosirea econoamei, o bătrânică tare bună, vorbăreaţă şi proastă, interesul pentru bogăţia Osipovilor începu să scadă. Şi deşi avutul ei nu era mare ca cel al Osipovilor, era alcătuit totuşi din lucruri cât se poate de ispititoare. Se găseau printre acele lucruri ispititoare multă făină, destule borcane cu dulceaţă şi alte bunătăţi, numeroase săculeţe ordonate şi truse de călătorie frumos orânduite, în care pensionarii noştri ghiceau diferite lucruri de valoare.

Econoama, după tabietul bătrânesc, se stabili în odaia ei, potrivindu-şi cutiile şi cutiuţele prin tot felul de cămări, cotloane şi unghere făcute parcă anume pentru ele şi se apropie cam prea repede de vreo doi, trei băieţi. La început se împrieteniseră pe baza unei convenţii: ei îi cărau lemne şi-i pregăteau samovarul, iar bătrâna îi cinstea în schimb cu ceai şi le vorbea despre viaţă. Adevărul e că econoama n'avea niciun rost şi mă tot întrebam la ce-or fi numit-o.

Colonia nu avea nevoie de econoamă. Eram neînchipuit de săraci.

Afară de câteva locuinţe în care se aşezase personalul,

nu izbutisem să reparăm din toate celelalte încăperi ale coloniei decât un dormitor mare cu două sobe. Se aflau aci treizeci de paturi şi trei-mese lungi, la care băieţii mâncau şi scriau. Un alt dormitor încăpător şi o sufragerie, două săli de clasă şi o cancelarie urmau să fie reparate mai târziu.

Din rufăria de pat aveam numai câte un schimb şi jumătate, iar orice alte albituri lipseau cu desăvârşire. Cât despre sforţările noastre cu îmbrăcămintea, ele se mărgineau exclusiv la diverse cereri adresate Narobrazului şi altor instituţii.

Directorul Gubnarobrazului, acela care înfiinţase cu atâta tragere de inimă colonia, plecase undeva cu o altă însărcinare, iar urmaşul lui ne arăta prea puţin interes, având alte treburi mai însemnate.

Atmosfera ce domnea în Narobraz nu era câtuşi de puţin prielnică înfăptuirii dorinţei noastre de a ne îmbogăţi. In vremea aceea, Gubnarobrazul era un conglomerat compus dintr'o mulţime de odăi şi odăiţe şi o mulţime de oameni, însă adevăraţii exponenţi ai creaţiei pedagogice nu erau acolo, nici odăile, nici oamenii, ci mesele. Erau şchioape şi roase; erau şi mese de scris şi măsuţe de toaletă şi mese pentru jucat cărţi, înconjurate de scaune tot atât de felurite. Aceste mese reprezentau diferite secţii, fapt pe care-l indicau tăbliţele atârnate pe pereţi deasupra fiecărei mese. Majoritatea meselor erau totdeauna pustii pentrucă oamenii care trebuiau să stea în dosul lor nu îndeplineau numai funcţia de şefi ai secţiilor, ci mai erau şi contabili prin alte instituţii ale guberniei. Dacă în dosul vreunei mese apărea deodată silueta unui om, se adunau în fugă din toate părţile solicitanţii şi se năpusteau asupra lui. Convorbirile se reduceau la următoarele chestiuni: ce secţie e, dacă solicitantul trebue să se adreseze acestei secţii sau alteia, iar dacă trebue să se adreseze altei secţii, apoi dece şi cărei secţii anume; şi dacă trebue totuşi să se adreseze alteia, atunci dece tovarăşul care şezuse la măsuţa aia de acolo sâmbăta trecută îi spusese că trebue să se adreseze aici? După rezolvarea tuturor acestor chestiuni, şeful secţiei o ştergea cu o repeziciune comică.

Ne-am învârtit mult dela o masă la alta, dar, cu lipsa noastră de experienţă, n'am obţinut niciun rezultat pozitiv. Deaceea în iarna anului 21, colonia aducea foarte puţin a instituţie de educare. Hainele sdrenţuite cărora li se potrivea mai

mult termenul de „clift“ [1]) din limbajul pungaşilor, abia mai acopereau pielea; foarte rar se mai bănuiau sub „clift“, rămăşiţele sdrenţuite ale unei cămăşi. Cei dintâi elevi sosiţi la noi în haine bune nu se deosebiră prea mult timp de masa celorlalţi: tăiatul lemnelor, munca la bucătărie ori la spălătorie, îşi îndeplineră menirea lor pedagogică, dar distrugătoare de haine. Prin Martie toţi coloniştii noştri erau îmbrăcaţi în aşa fel încât i-ar fi putut pismui orice actor jucând rolul morarului din „Rusalca“.

Foarte puţini aveau ghete, majoritatea îşi înfăşurau picioarele în obiele, pe care le legau cu sfori. Dar şi acest ultim fel de încălţăminte le lipsea adesea.

Mâncarea noastră obişnuită era aşa numitul „condior“ [2]). Doar cu totul întâmplător se nimerea o altfel de hrană. Pe vremea aceea existau norme felurite de alimentaţie: erau pentru cei voinici, tainuri pentru debili mintali, tainuri de sanatorii, de spitale. Uneori, cu ajutorul unei diplomaţii foarte dibace, izbuteam să convingem, să cerşim, să înşelăm, să şantajăm prin înfăţişarea noastră jalnică, să ameninţăm cu răscoala coloniştilor, şi atunci eram trecuţi la tainul de sanatoriu, de pildă. Tainul cuprindea lapte, pâine albă şi multe grăsimi. Bine 'nţeles că nu primeam noi toate acestea, dar începeau să fie aduse în cantităţi mari cele trebuincioase la facerea „condiorului“ şi a pâinii de secară.

După o lună, două, sufeream o înfrângere diplomatică, ne coboram iarăşi până la starea muritorilor de rând şi porneam din nou pe calea primejdioasă şi piezişă a diplomaţiei secrete.

Câteodată izbuteam să exercităm presiuni atât de puternice, încât începeam să căpătăm chiar carne, afumături şi bomboane, dar traiul nostru devenea cu atât mai jalnic, când se descoperea că numai deficienţii mintali şi nu cei „morali“ aveau dreptul la aceste bunătăţi.

Alte dăţi, săvârşeam incursiuni din sfera strâmtă a pedagogiei, în unele sfere vecine, ca de pildă în aceea a comitetului de aprovizionare al guberniei sau a comitetului de aprovizionare al armatei I de rezervă sau a unei secţii de aprovizionare dela vreo altă instituţie. Narobrazul interzicea cu stricteţe aseme-

---

[1]) „Clift“ — pardesiu.

[2]) „Condior“ — mâncare foarte proastă. Un fel de terci neconsistent (N. T.).

nea întovărăşiri, aşa că escapadele trebuiau făcute pe ascuns. In acest scop trebuia să te înarmezi neapărat cu o hârtie, pe care se găsea scrisă o singură, simplă, dar grăitoare propunere: „Colonia infractorilor minori vă roagă să-i acordaţi 100 puduri de făină pentru hrana pensionarilor".

Inlăuntrul coloniei nu foloseam niciodată cuvântul „infractor" şi colonia nu era niciodată numită astfel. Pe atunci ni se zicea „deficienţi morali". Dar faţă de persoanele dinafară denumirea aceasta nu prea mergea, fiindcă mirosea prea tare a instituţie de educaţie.

— Mă înfiinţam cu fiţuica mea undeva, pe sala serviciului respectiv, lângă uşa cabinetului. Prin această uşă intrau o mulţime de oameni. Câteodată cabinetul era plin cu atâta lume, încât putea pătrunde orice solicitant. Trebuia să ajungi la şef, întinzându-i în tăcere, peste capetele celorlalţi, hârtiuţa. Şefii serviciilor de aprovizionare nu se prea pricepeau la subtilităţile clasificării pedagogice; lor nu le trecea prin minte că „infractorii minori" aveau vreo legătură cu serviciul de educaţie. Insăşi expresia mişcătoare de „infráctori minori" era sugestivă. Deaceea se întâmpla foarte rar ca şefii să ne privească aspru şi să ne spună:

— Pentruce aţi venit aici? Adresaţi-vă Narobrazului!

De cele mai multe ori se întâmpla aşa: şeful cădea pe gânduri şi întreba:

— Cine vă aprovizionează? Administraţia închisorilor?

— Nu, să vedeţi, că nu administraţia închisorilor ne aprovizionează, fiindcă e vorba doar de nişte copii...

— Atunci cine vă aprovizionează?

— Vedeţi, până acum nu s'a lămurit...

— Cum nu s'a lămurit? Ciudat!

Şeful însemna ceva pe agendă şi mă ruga să viu peste o săptămână.

— In cazul acesta, daţi-ne acum măcar 20 de puduri.

— Douăzeci nu vă dau, luaţi până una alta, cinci, iar situaţia v'o lămuresc eu după aceea.

Cinci puduri erau puţin şi înafară de aceasta, discuţia începută nu ne putea fi prielnică, căci, se înţelege dela sine, nu puteam da niciun fel de lămuriri.

Deosebit de plăcute pentru colonia Maxim Gorchi erau însă acele dăţi când şeful, fără să mai întrebe nimic, lua fără nicio

vorbă hârtiuța și mâzgălea într'un colț „A se elibera". Atunci sburam spre colonie, gata să-mi frâng gâtul:

— Calina Ivanovici!... ordin! o sută de puduri! Caută mai repede niște unchieși și adă-i, până nu se dumiresc ăia...

Calina Ivanovici se apleca vesel deasupra hârtiei:

— O sută de puduri? Ia te uită!... Da de unde?

— Nu vezi? Comitetul de aprovizionare al guberniei, biroul secției juridice a guberniei...

— Cine să-i mai înțeleagă!... Dar nouă ni-i tot una. Ne-om înfrăți și cu dracul până om trece puntea, ha-ha-ha!

Cea dintâi trebuință a omului e hrana. Deaceea starea îmbrăcămintei nu ne îngrijora atât cât cea a hranei.

Elevii noștri erau întotdeauna flămânzi și aceasta îngreuna mult problema reeducării lor morale. Ei reușeau să-și potolească doar o mică parte din pofta de mâncare prin mijloace proprii.

Unul din modurile de bază ale acestei industrii alimentare particulare era pescuitul, care iarna se practica cu multă greutate. Cel mai simplu mijloc era golirea „coșurilor" (plase de nuiele având forma unor piramide dreptunghiulare) pe care le puneau băștinașii în lacul nostru sau în râul din apropiere. Instinctul de conservare și chibzuința economică înnăscută omului îi opreau pe băieții noștri să fure și „coșurile", dar se găsi totuși printre coloniști unul care înfrânse această regulă de aur. Și acela fu Taraneț. Avea 16 ani, se trăgea dintr'o veche familie de hoți; era svelt, ciupit de vărsat, vesel, ager, organizator neîntrecut și fire întreprinzătoare. Dar nu știa să respecte interesele colectivității. El fură dela gârlă câteva „coșuri" și le cără în colonie. Stăpânii „coșurilor" veniră după el și povestea se încheie cu un mare scandal. După întâmplarea aceasta, sătenii începură să-și păzească „coșurile" și foarte rar li se mai întâmpla vânătorilor noștri să prindă câte ceva. Dar peste puțin timp îl văzurăm pe Taraneț și pe alți câțiva dintre coloniști cu coșuri proprii, care le fuseseră dăruite de un „cunoscut din oraș". Cu ajutorul acestora, pescuitul luă repede proporții. La început peștele fu consumat de un cerc restrâns, dar spre sfârșitul iernii, Taraneț hotărî, într'un chip foarte neprevăzător, să mă atragă și pe mine în acest cerc.

Imi aduse în cameră o farfurie cu pește prăjit.

— Uitați, niște pește pentru dumneavoastră.

— Văd, dar n'o să iau.

— Decè?

— Fiindcă e nedrept. Peştele trebue împărţit la toţi coloniştii.

— Ca ce? Taraneţ roşi din pricina jignirii aduse. Ca ce? Eu mi-am făcut rost de coşuri, eu prind peştele, eu stau în apă la reveneală şi acum să dau la toţi?

— Ei, atunci ia-ţi peştele de aici; că eu n'am făcut rost de nimic şi n'am stat în apă la reveneală.

— Păi vi-l aduceam în dar...

— Nu, nu primesc, nu-mi place toată povestea asta. E nedrept.

— Unde e nedreptatea?

— In faptul că plasele nu le-ai cumpărat. Plasele ţi-au fost ori nu dăruite?

— Da, dăruite.

— Cui? Ţie sau întregii colonii?

— Decè „întregii colonii"? Numai mie...

— Eu cred însă că şi mie şi tuturor. Tigăile ale cui sunt? Ale tale? Ale tuturor. Dar untdelemnul pe care-l cereţi bucătăresei al cui e? Al tuturor. Dar lemnele, dar soba, dar căldările? Ei, ce ai de spus? Uite, eu am să iau plasele şi o să se termine cu treaba asta. Ceeace e mai însemnat e că nu procedezi tovărăşeşte. Mare lucru — plasele tale! Ia fă rost şi pentru tovarăşii tăi. Toţi doară sunt în stare să pescuiască.

— Bine, spuse Taraneţ, să fie şi aşa. Dar peştele, luaţi-l totuşi.

Am primit peştele. De atunci pescuitul deveni o muncă organizată, care se făcea cu rândul, iar produsul se preda la bucătărie.

Al doilea mijloc de dobândire a hranei pe cale particulară erau raitele prin piaţa din oraş. In fiecare zi Calina Ivanovici îl înhăma pe Piciu — calul chirghiz — şi pleca după alimente sau în expediţie pe la instituţii. După el se mai luau vreo doi, trei colonişti, care simţeau tocmai în momentul acela nevoia să meargă în oraş: ba la spital, ba la comisie pentru interogatoriu, ba ca să-i ajute lui Calina Ivanovici, ba să-l mâne pe Piciu. Toţi aceşti fericiţi se întorceau deobicei sătui din oraş şi le aduceau şi tovarăşilor câte ceva. Nu se întâmplase niciodată ca vreunul din ei să se „împotmolească" în piaţă. Rezultatul expediţiilor avea întotdeauna o înfăţişare legală: „mi-a dat mătuşa", „m'am

întâlnit cu un cunoscut". Imi dădeam toate silințele să nu-i amărăsc pe băieți cu bănuieli murdare și credeam toate spusele lor. De altfel, la ce ar fi putut duce neîncrederea mea? Niște colonişti flămânzi și murdari, alergând în căutarea hranei, îmi păreau un teren prea ingrat pentru propovăduirea oricărui fel de morală, în legătură cu asemenea fleacuri ca furtul unui covrig în piață, sau al unei perechi de pingele.

In sărăcia noastră, atât de cruntă încât parcă ne înnebunea, se găsea totuși și o parte bună, pe care mai târziu n'am mai întâlnit-o niciodată. Și noi, educatorii, eram la fel de flămânzi și de săraci. Salariu aproape că nu primeam, ne mulțumeam cu acelaș „condior" și umblam cam în acelaș fel de sdrențe. In tot timpul iernii am umblat cu cisme fără pingele și o bucată de obială îmi ieșea întotdeauna afară. Numai Ecaterina Grigorievna se mândrea cu rochii curățate, îngrijite și călcate.

4. *OPERAȚIUNI CU CARACTER INTERN*

In Februarie îmi dispăru din sertar un pachet întreg de bani, aproape cât salariul meu pe șase luni.

Camera mea servea atunci drept cancelarie, sală pentru profesori, birou de contabilitate și casierie, fiindcă reuneam în ființa mea toate aceste atribuții. Pachetul cu bancnote noinoute dispăru din sertarul încuiat, fără urmă de spargere.

Seara le povestii băieților întâmplarea și-i rugai să-mi înapoieze banii. Nu puteam dovedi furtul și puteam fi cu ușurință învinovățit de fraudă. Băieții mă ascultară posomorîți și apoi se împrăștiară. După adunare, pe când treceam spre locuința mea prin curtea întunecoasă, se apropiară de mine doi: Taraneț și Gud. Gud era un tânăr scund și vioi.

— Noi știm cine a luat banii — șopti Taraneț — dar nu putem s'o spunem față de toți, fiindcă nu știm unde i-a ascuns. Iar dacă vom da sfoară, acela o să dea bir cu fugiții, luând banii cu dânsul.

— Cine i-a șterpelit?

— Apăi, unul...

Gud se uita la Taraneț pe sub sprâncene; se vedea că nu încuviințează în totul politica lui. Mormăi:

— Trebue să-i spargem capul... Ce să mai vorbim degeaba?

— Da' cine să i-l spargă? se întoarse spre el Taraneţ. Tu ai să i-l spargi? Când te-o lua el în primire...

— Spuneţi-mi cine a luat banii. Am să stau eu de vorbă cu el — le-am propus eu.

— Nu, aşa nu se poate.

Taraneţ stăruia pentru conspirativitate. Am strâns din umeri:

— Ei, cum vreţi!

Şi plecai să mă culc.

Dimineaţa, Gud găsi banii în grajd. Cineva îi aruncase pe ferestruica îngustă a grajdului şi banii se risipiseră prin toată încăperea. Gud veni fuga la mine, tremurând de bucurie şi ţinând în amândouă mâinile bancnotele mototolite.

Gud ţopăia de bucurie prin toată colonia, băieţii se înseninară şi alergară la mine în cameră să mă vadă. Taraneţ păşea înălţând semeţ capul. Nu m'am apucat să-i descos nici pe el, nici pe Gud, despre ce făcuseră după convorbirea noastră.

Peste două zile cineva sparse lacătul dela beci şi fură câteva funturi de slănină — întreaga noastră rezervă de grăsimi. Luă şi lacătul. După o altă zi a fost smulsă fereastra dela cămară, dispărură bomboanele păstrate pentru sărbătorirea revoluţiei din Februarie şi câteva borcane cu unsoare pentru roţi, pe care o preţuiam ca pe o comoară. Calina Ivanovici slăbi în acele câteva zile; îşi îndrepta faţa palidă spre fiecare colonist, îi svârlea în ochi fumul de mahorcă şi încerca să-l convingă:

— Ia gândiţi-vă puţin! Toate sunt doar pentru voi, puşlamalelor, vouă vi le furaţi, paraziţilor!

Taraneţ ştia mai mult decât toţi, dar se ţinea de o parte; se vede că demascarea acestor fapte nu intra în socotelile lui. Coloniştii discutau mereu această chestiune dar erau stăpâniţi de un interes exclusiv „sportiv". Nu voiau deloc să-şi închipue că ei erau cei jefuiţi.

Mă răstii mânios în dormitor:

— Ce sunteţi? oameni sau...

— Noi suntem haiduci — se auzi dintr'un pat mai îndepărtat.

— Haiduci!

— Minciună! Ce fel de haiduci? Sunteţi hoţi în toată puterea cuvântului, de vă furaţi pe voi înşivă. Acum o să rămâneţi

fără grăsime, dracu să vă ştie! De sărbători fără bomboane! N'o să ne mai dea nimeni de acum înainte. Aşa o să pieriţi!

— Dar ce putem face noi, Anton Semeonovici? Nu ştim cine a furat. Cum nu ştii dumneata, nu ştim nici noi.

De altfel, eu pricepusem dela început că vorbăria mea era de prisos. Furase unul dintre cei mari, de care le era tuturor frică.

A doua zi am plecat cu doi băieţi ca să intervin pentru o nouă raţie de slănină. Am umblat cu colindul câteva zile, dar am căpătat slănină. Ni se dădu şi o raţie de bomboane, cu toate că am fost îndelung şi aspru mustraţi pentrucă nu ştiusem să le păstrăm pe celelalte. Serile, ne istoriseam amănunţit întâmplările noastre.

In sfârşit, aduserăm slănina în colonie şi o puserăm la păstrare în beci. Dispăru chiar în prima noapte. Mă bucurai aproape de această împrejurare. Aşteptam ca măcar acum să-şi spună cuvântul interesul colectiv şi să-i silească pe toţi să se ocupe cu însufleţire de problema furtului. Intradevăr toţi băieţii se întristară, dar nu fu nicio însufleţire; iar după ce a trecut prima impresie, acelaş interes „sportiv" îi cuprinse din nou pe toţi: cine e cel care operează atât de dibaci?

Peste câteva zile dispăru din colonie un ham şi nu mai puturăm pleca nici în oraş. Am fost nevoiţi să umblăm prin cătun după împrumut.

Acum furturile se înteţeau din zi în zi. Dimineaţa se descoperea că în cutare sau cutare loc lipseşte ceva: un topor, un ferestrău, vase, vreun cearşaf, chinga dela şea, nişte hăţuri, niscaiva alimente. Am încercat să nu dorm noaptea şi să umblu cu revolverul prin curte, dar nu putui rezista mai mult de două, trei nopţi. L-am rugat pe Osipov să facă de serviciu o noapte, dar se sperie aşa de rău, încât n'am mai deschis niciodată vorba despre aceasta.

Bănuiam pe mulţi dintre băieţi, printre care şi pe Gud şi Taraneţ. Neavând însă niciun fel de dovezi, eram nevoit să-mi ascund bănuielile.

Zadorov se prăpădea de râs şi glumea:

— Şi dumneavoastră ce credeţi, Anton Semeonovici? O colonie de muncă în care să te tot trudeşti, să te tot trudeşti aşa fără niciun fel de plăcere? Mai aşteptaţi, că o să mai vedeţi altele. Şi ce-i veţi face celui pe care-l veţi prinde?

— O să-l bag la închisoare.

— Ei, asta încă n'ar fi nimic, credeam că-l veţi bate.

Într'o noapte ieşi în curte îmbrăcat.

— Am să stau cu dumneavoastră.

— Vezi să nu se supere cumva hoţii pe tine.

— Nu, ei ştiu că astăzi faceţi de pază, aşa că n'au să meargă la furat. Şi ce mare lucru ar fi?

— Mărturiseşte totuşi, Zadorov, că ţi-e frică de ei!

— De cine? De hoţi? Sigur că mi-e frică. Dar nu ăsta e motivul, recunoaşteţi, Anton Semeonovici, că nu pot să-i denunţ.

— Bine, dar tot pe voi vă fură.

— Dece pe mine? Nu e nimic de-al meu aici.

— Dar nu pentru voi sunt toate? Nu voi trăiţi aici?

— Ce trai e ăsta, Anton Semeonovici? Parcă ăsta e trai? Nimic n'o să se aleagă de colonia asta. Degeaba vă mai sbateţi. O să vedeţi, au să fure tot şi au să se împrăştie. Mai bine să tocmiţi doi paznici buni şi să le daţi arme.

— Nu, n'am să tocmesc paznici şi nici n'am să dau arme.

— Dar dece? se miră Zadorov.

— Paznicii trebue plătiţi, iar noi suntem şi aşa destul de săraci; principalul e ca voi să vă gospodăriţi şi să vă chiverniseşti puţinul pe care-l aveţi.

Ideea că ar trebui tocmiţi paznici fu sugerată de mulţi colonişti. In dormitor aceasta prilejui o întreagă discuţie. Anton Bratcenco, cel mai destoinic reprezentant al grupei a doua din colonie, argumenta:

— Când stă cineva de strajă, nu merge nimeni la furat. Şi dacă totuşi se duce, îl împuşti cu sare într'un loc dureros. După ce o să umble aşa o lună, n'o să se mai bage.

Il combătu Costea Vetcovschi, un băieţandru frumos, a cărui specialitate „în libertate" era aceea de a face perchiziţii cu ordine false. In timpul perchiziţiilor, el îndeplinea un rol secundar, cele principale revenindu-le celor mai vârstnici. Costea — asta fusese stabilit în cazierul lui — nu fura niciodată nimic; pe el îl pasiona doar partea estetică a operaţiei. Se purta întotdeauna disprețuitor față de hoţi. Luasem demult în seamă caracterul complicat şi simţitor al acestui băiat. Mă mira însă faptul că se înţelegea foarte uşor cu cei mai sălbatici băieţi şi era recunoscut de toţi ca o autoritate în problemele politice.

Costea motiva:

— Anton Semeonovici are dreptate. Nu avem nevoie de paznici! Nu pricepem încă, dar în curând vom înțelege cu toții că în colonie nu trebue să se fure. Și acum sunt destui care înțeleg. Iată, în curând vom începe să ne facem paza noi singuri. Așa e, Burun? se adresă el pe neașteptate lui Burun.

— Ei, dacă e să facem de pază, atunci să facem — încuviință Burun.

In Februarie, econoama noastră încetă de a mai servi colonia; izbutisem să-i obțin mutarea la un spital. Intr'una din duminici, Piciul fu adus lângă trotoarul din fața locuinței sale și toți prietenii și cei ce luau parte la ceaiurile „filosofice" începură să încarce cu hărnicie sania cu nenumărate săculețe și sacoșe. Buna băbuță, cocoțată în sanie deasupra comorilor sale, și legându-se în pasul calului, plecă cu aceeași iuțeală de doi kilometri pe oră în întâmpinarea vieții celei noi. Piciul se întoarse târziu și cu el băbuța care năvăli în odaia mea cu bocete și vaiete: i se furaseră toate lucrurile.

Prietenii și cei ce-i ajutaseră nu puseseră toate valizele, săculețele și sacoșele în sanie, ci le mai dosiseră și prin alte locuri; furtul era vădit. I-am trezit imediat pe Calina Ivanovici, pe Zadorov și pe Taraneț și pornirăm o perchiziție generală prin toată colonia. Se furaseră atâtea lucruri încât nu avuseseră timp să le ascundă pe toate cum trebue. Prin tufișuri, prin podurile magaziilor, pe sub ceardacuri, chiar pe sub paturi și pe după dulapuri fură găsite toate comorile bătrânei. Băbuța era într-adevăr bogată; găsirăm aproape o duzină de fețe de masă noi, multe cearșafuri și ștergare, linguri de argint, vase, o brățară, cercei și multe alte mărunțișuri. Băbuța plângea în odaia mea, care se umplea treptat cu cei arestați, foștii ei prieteni și consolatori.

La început, băieții tăgăduiră, dar când strigai la ei, orizontul se lumină. Se dovedi că nu prietenii băbuței erau hoții principali. Toți se mărginiseră la câte o amintire, cum ar fi un șervețel sau o zaharniță. Se lămuri că rolul cel mai de seamă în toată această întâmplare fusese jucat de Burun. Descoperirea îi miră pe mulți și, mai înainte de toate, pe mine. Burun îmi păruse din prima zi cel mai așezat dintre toți: era întotdeauna serios, reținut, cuviincios și învăța mai bine decât toți la școală, cu cel mai activ și încordat interes. Mă buimăci amploarea și iscusința cu care fusese executată fapta: ascunsese boccele întregi din avutul bătrânei. Nu mai încăpea îndoială că toate fur-

turile anterioare din colonie erau opera lui. Dădusem, în sfârşit, de adevăratul răufăcător.

L-am trimis pe Burun în faţa judecăţii poporului, prima judecată în istoria coloniei noastre. Judecătorii, sdrenţăroşi şi murdari, luară loc pe paturi şi pe mese în dormitor. O lampă de gaz nr. 5 lumina chipurile emoţionate ale coloniştilor şi capul palid al lui Burun, greoi, butucănos, cu ceafa groasă, semănând cu cea a lui Mac Kinley [1]), preşedintele Statelor Unite ale Americii. Cu un ton indignat şi puternic, le descrisei băieţilor delictul: să jefuşti o bătrână a cărei singură fericire o alcătuesc aceste cârpe nenorocite; să o jefuşti cu toate că nimeni din colonie nu s'a purtat atât de prietenos ca ea cu băieţii; să o jefuşti atunci când ţi-a cerut ajutorul — înseamnă să nu ai nimic omenesc în tine, înseamnă să nu fii numai un ticălos, ci de-a-dreptul un animal. Omul trebue să se respecte, să fie puternic şi mândru şi să nu ia ultima cârpă dela bătrâne neajutorate.

Fie că vorbele mele stârniseră o adâncă impresie, fie că, şi fără ele, coloniştii se înfierbântaseră, fapt este că, uniţi şi înflăcăraţi, se repeziră asupra lui Burun. Micul şi ciufulitul Bratcenco întinse amândouă mâinile spre Burun:

— Da'ce? Ce ai de spus? Trebuia să te bage după zăbrele, la închisoare să te bage! Din cauza ta am flămânzit, tu ai luat şi banii lui Anton Semeonovici.

Burun protestă deodată:

— Banii lui Anton Semeonovici? la dovedeşte!

— Am să dovedesc.

— Dovedeşte!

— Da'ce, nu i-ai luat? Nu tu?

— Cine, eu?

— Sigur, tu!

— Eu am luat banii lui Anton Semeonovici? Cine o să poată dovedi?

Din spate răsună vocea lui Taraneţ:

— Am s'o dovedesc eu.

Burun rămase buimăcit. Se întoarse spre Taraneţ, vru să spună ceva, apoi dădu din mână:

— Ei şi ce? Fie şi aşa! Dar i-am dat îndărăt.

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 670 (N. T.).

Băieţii răspunseră cu un râs neaşteptat. Le plăcuse această atrăgătoare convorbire. Taraneţ privea ca un erou. Păşi înainte.

— Insă nu trebue să-l alungăm. Fiecare din noi are păcatele lui. Să-i pocim mutra: asta, întradevăr, i se cuvine.

Toţi tăcură. Burun îşi plimbă încet privirea pe faţa ciupită de vărsat a lui Taraneţ.

— Mai va până la mutra mea! Dece-ţi dai atâta osteneală? Tot n'o să ajungi zavcol [1]). Anton o să mă bată dacă trebue, dar ce te priveşte pe tine, e treaba ta?

Vedcovschi sări din loc:

— Cum „treaba ta"? Băieţi, este asta treaba noastră sau nu-i?

— E a noastră! strigară băieţii. Noi singuri o să-ţi sdrobim mutra mai bine decât Anton!

Cineva se şi asvârli asupra lui Burun. Bratcenco gesticula chiar lângă faţa lui şi striga:

— Ar trebui să te bicium, să te biciuim!

Zadorov îmi şopti la ureche:

— Duceţi-l undeva de aici, că altfel au să-l bată.

Il trăsei pe Bratcenco de lângă Burun. Zadorov dădu la o parte doi, trei. Gălăgia se potoli cu greu.

— Să vorbească Burun! Să răspundă! strigă Bratcenco.

Burun lăsă capul în jos.

— N'am ce să spun. Aveţi cu toţii dreptate. Lăsaţi-mă cu Anton Semeonovici, să mă pedepsească cum o şti.

Linişte. Mă îndreptai spre uşă, temându-mă să nu se reverse din mine clocotul de mânie bestială, care mă înnăbuşea. Coloniştii se despărţiră pe două rânduri, lăsând drum de trecere pentru mine şi pentru Burun. Trecurăm în tăcere prin curtea întunecoasă, printre troiene de zăpadă: eu înainte, el după mine. Mă apăsa pe suflet desgustul. Burun părea cea din urmă lepădătură pe care o poate da mocirla omenească. Nu ştiam ce să fac cu el. Nimerise în colonie fiindcă aparţinuse unei bande de hoţi, din care majoritatea, adulţi, fuseseră împuşcaţi. Avea 17 ani.

Stătea tăcut lângă uşă. Eu eram aşezat la masă şi abia mă stăpâneam să nu asvârl cu ceva greu în el, ca să termin cu asta orice vorbă de prisos.

In sfârşit, înălţă capul, se uită ţintă în ochii mei şi spuse în-

[1]) Vezi „Anexa", pag. 670 (N. T.).

cet, apăsând pe fiecare cuvânt şi abia reţinându-şi hohotele de plâns:

— Eu... n'am să mai fur... niciodată.

— Minţi! Ai mai făgăduit-o odată comisiei.

— Aia era comisie, dar acum v'o făgăduesc dumneavoastră! Pedepsiţi-mă cum credeţi, numai să nu mă alungaţi din colonie.

— Dar ce te ţine în colonie?

— Imi place aici. Aici se învaţă. Eu vreau să învăţ. Am furat pentrucă mi-e întotdeauna foame.

— Bine. Ai să stai trei zile sub lacăt, numai cu pâine şi apă. De Taraneţ să nu te atingi!

— Bine.

Trei zile şezu Burun într'o odăiţă de lângă dormitor, aceeaşi în care pe vremea vechii colonii locuiseră îngrijitorii. Nu mă apucai să-l zăvorăsc, îi cerui doar cuvântul de onoare că nu va ieşi fără voia mea. In prima zi îi trimisei întradevăr numai pâine şi apă, a doua zi mi se făcu milă şi i se duse prânzul. Burun încercă să refuze, mândru, dar mă răstii la el:

— Ce dracu', te mai şi strâmbi!

Zâmbi, dădu din umeri şi se apucă de mâncat.

Se ţinu de cuvânt: după această întâmplare nu mai fură niciodată nimic, nici în colonie şi nici în altă parte.

5. *PROBLEME DE INTERES OBŞTESC*

In timpul acela, când băieţii noştri erau aproape nepăsători faţă de avutul coloniei, se iviră forţe externe care se purtară foarte grijuli cu el.

Dintre acestea, forţele principale se stabiliră pe drumul mare dinspre Harcov. Aproape că nu trecea noapte fără ca cineva să nu fie jefuit. Şiruri întregi de care ale sătenilor erau oprite cu focuri de armă, iar hoţii, fără vorbărie de prisos, îşi cufundau mâinile în care nu ţineau arme, în sânul femeilor din căruţe, în timp ce soţii lor, în plină uluială se loveau cu bicele peste tureatcă şi se minunau:

— Cine să-şi închipue? Am ascuns banii în locul cel mai sigur, în sânul muierilor, şi ei, ia te uită, tocmai acolo îi caută!

Un asemenea jaf colectiv nu era niciodată o afacere „umedă",

adică stropită cu sânge. Uncheşii desmeticindu-se după ce stăteau pe loc timpul hotărît de jefuitori, veneau în colonie şi ne descriau sugestiv întâmplarea. Strângeam o ceată, o înarmam cu ciomege, eu îmi luam revolverul, ne îndreptam în fugă spre drum şi căutăm îndelung prin pădure. Dar numai o singură dată cercetările noastre fură încununate de succes: la vreo jumătate de verstă de drum, dădurăm de un grup de oameni care se tupilau după un troian din pădure. La strigătele băieţilor, dânşii răspunseră printr'o împuşcătură şi se împrăştiară, dar tot reuşirăm să prindem pe unul dintre ei şi să-l aducem în colonie. N'am găsit asupra lui nicio armă şi nici lucruri furate şi-l luase pe nu-ştiu în braţe. Predat de noi miliţiei guberniale, se dovedi însă a fi un bandit renumit şi datorită lui fu arestată toată banda. Colonia Gorchi primi mulţumiri din partea comitetului executiv al guberniei. Dar jafurile la drumul mare nu încetară nici după aceasta. Inspre sfârşitul iernii, băieţii începură să dea şi de urmele unor întâmplări nocturne „umede". Printre pini văzură o mână care ieşea din zăpadă. Dând la o parte zăpada, găsiră o femeie moartă cu un glonţ în căp. In altă parte, chiar lângă drum, în tufiş, un bărbat în caftan de birjar, cu ţeasta sfărâmată. Intr'o bună dimineaţă când ne-am trezit, ce ne văzură ochii? Din marginea pădurii ne priveau doi oameni spânzuraţi. Până să vină procurorul, au atârnat două zile, uitându-se cu ochii holbaţi la viaţa din colonie.

Faţă de toate aceste apariţii, coloniştii nu arătau niciun fel de spaimă, ci un adevărat interes. Primăvara, după ce se topi zăpada, căutau prin pădure tigve mâncate de vulpi, la puneau în băţ şi le aduceau în colonie, ţinând îndeosebi s'o sperie pe Lidia Petrovna.

Educatorii trăiau şi fără asta într'o veşnică spaimă şi tremurau noaptea, aşteptând că iaca-iaca o să năvălească banda hoţilor şi o să înceapă măcelul. Mai înspăimântaţi decât toţi erau Osipovii, dela care, după părerea generală, hoţii ar fi avut ce să fure.

Spre sfârşitul lui Februarie, căruţa noastră, târîndu-se dinspre oraş cu iuţeala obişnuită, încărcată cu niscaiva bunuri, fu oprită într'o seară chiar lângă cotitura spre colonie. In căruţă se aflau crupe şi zahăr tos, lucruri care din nu ştiu ce pricină nu-i ispitiră pe jefuitori. La Calina Ivanovici, afară de lulea, nu găsiră niciun fel de obiect de valoare. Această dezamăgire pricinui jefuitorilor o îndreptăţită mânie: îl loviră în cap pe

Calina Ivanovici, care se prăbuşi în zăpadă şi rămase culcat acolo până ce dispărură hoţii. Gud, care îl mâna întotdeauna pe Piciu, fusese simplu martor. Atât Calina Ivanovici, cât şi Gud, odată ajunşi cu bine în colonie, se întinseră la lungi şi însufleţite poveşti. Calina Ivanovici zugrăvea cele petrecute în culori dramatice, iar Gud cu nuanţe umoristice. Hotărîrea fu însă luată în unanimitate: o grupă de colonişti să fie trimisă întotdeauna în întâmpinarea căruţei noastre. Aşa şi făcurăm timp de doi ani. Aceste expediţii la şosea le numeam în termeni militari „ocuparea căilor de circulaţie".

Erau trimişi vreo zece oameni. Uneori mă număram şi eu printre dânşii, având în vedere că purtam revolver. Nu-l puteam încredinţa oricărui colonist, iar fără el detaşamentul nostru ar fi părut prea slab. Doar Zadorov căpăta câteodată revolverul şi-l agăţa foarte falnic peste sdrenţe.

Garda la drumul mare constituia o ocupaţie foarte plăcută. Ne răspândeam pe o distanţă de un kilometru şi jumătate de-a-lungul drumului, începând dela podul de pe râu, până la cotitura spre colonie. Băieţii îngheţau de frig şi ţopăiau pe zăpadă, se strigau între ei ca să nu piardă legătura şi, în umbrele înserării, prooroceau o moarte sigură drumeţului întârziat. Ţăranii care se întorceau acasă dădeau bice cailor şi galopau tăcuţi pe lângă siluetele cu înfăţişarea lor aşa de criminală, care se succedau la intervale atât de suspect regulate.

Administratorii sovhozurilor şi alţi conducători sburau în trăsuri zornăitoare, arătându-şi demonstrativ armele, iar drumeţii răzleţi se opreau lângă pod şi aşteptau alţi călători. De faţă cu mine, coloniştii nu se purtau obraznic şi nu-i speriau pe trecători, dar în lipsa mea făceau tot felul de pozne şi foarte curând Zadorov, renunţând chiar la revolver, îmi ceru să stau neapărat şi eu la drum. Incepui să iau parte la fiece gardă, dar revolverul îl dădeam totuşi lui Zadorov, ca să nu-l lipsesc de o binemeritată plăcere.

Când se ivea Piciul nostru, era primit cu strigătul:

— Stai! Mâinile sus!

Dar Calina Ivanovici zâmbea şi prindea să pufăe din lulea cu o sârguinţă deosebită. Tutunul din lulea îi ajungea până la colonie, unde spunea cuvintele obişnuite:

— Şapte verste am tot scăpărat din cremene şi nici nu mi-am dat seama când s'a aprins luleaua.

Detaşamentul nostru o lua încet pe urma Piciului şi în chip de vesel alai îşi făcea intrarea în colonie, descosându-l pe Calina Ivanovici despre feluritele noutăţi în legătură cu aprovizionarea.

In aceeaşi iarnă am purces şi la înfăptuirea altor operaţii, de însemnătate publică de data asta. Se înfăţişă în colonie un pădurar care ne rugă să păzim pădurea: erau mulţi tăietori clandestini de lemne şi el nu putea să le ţină piept numai cu ajutoarele lui.

Paza pădurii statului ne înălţă foarte mult în proprii noştri ochi, ne dădu o muncă peste măsură de interesantă şi, până la urmă, ne aduse câştiguri însemnate.

E noapte. In curând se va lumina de ziuă, dar deocamdată domneşte încă un întuneric desăvârşit. Sunt trezit de o bătaie în fereastră. Mă uit: prin sticla geamului, printre arabescurile de ghiaţă, se zăreşte un nas turtit şi un cap ciufulit.

— Ce s'a întâmplat?

— Anton Semeonovici, se taie lemne în pădure!

Aprind lampa, mă îmbrac repede, apuc revolverul şi puşca şi ies afară. Lângă ceardac mă aşteaptă amatorii de aventuri nocturne: Burun şi Şelaputin, un băieţaş senin, fiinţă fără păcate.

Burun îmi ia arma din mână şi intrăm în pădure.

— Unde?

— Ia ascultaţi...

Ne oprim. La început nu aud nimic, abia pe urmă încep să desluşesc — printre vuietele nopţii şi răsuflările noastre — loviturі surde de topor. Inaintăm, ne aplecăm, ramurile pinilor tineri ne sgârie feţele, îmi sboară ochelarii de pe nas şi se acoperă cu zăpadă. Uneori, loviturile toporului contenesc dintrodată; pierdem direcţia şi aşteptăm răbdători. Dar iată că răsună din nou, de astădată mai tare şi mai repede.

Trebue să ne strecurăm neobservaţi, ca să nu speriem hoţul. Burun se târăşte cu uşurinţă prin zăpadă, ca ursul, iar mititelul Şelaputin îl urmează strângându-şi haina pe el. Eu închei procesiunea.

In sfârşit, am ajuns la ţintă. Ne ascundem în dosul unui trunchi de pin. Un copac înalt şi mlădios tresaltă. La rădăcina lui — o siluetă încinsă cu un brâu. Loveşte de câteva ori, cu şovăire, alene, se îndreptă din şale, se uită împrejur şi loveşte din

nou. Ne aflăm acum doar la vreo cinci paşi. Burun ţine arma pregătită cu ţeava în sus, se uită la mine şi-şi ţine răsuflarea. Şelaputin, pitit lângă mine, şopteşte:

— Se poate? Acum se poate?

Dau din cap. Şelaputin îl trage pe Burun de mânecă. Impuşcătura răsună ca o înspăimântătoare explozie şi străbate prin pădure, departe.

Omul cu toporul s'a pitit instinctiv. Tăcere. Ne apropiem de el. Şelaputin îşi cunoaşte îndatoririle: a şi pus mâna pe topor. Burun salută vesel:

— Aa, bună dimineaţa, Musii Carpovici!

Il bate pe Musii Carpovici pe umăr, dar acesta nu e în stare să răspundă la bineţe. E sguduit de un tremur şi mereu îşi tot scutură fără pricină zăpada de pe mâneca stângă.

Intreb:

— E departe calul?

Musii Carpovici continuă să tacă, iar în locul lui răspunde Burun:

— Aha! Uite şi calul! Ei, cine-i acolo? Intoarce!

Abia acum întrezăresc prin desişul pomilor un bot de cal şi Burun îl ia la braţ pe Musii Carpovici.

— Poftiţi în careta salvării, Musii Carpovici.

Musii Carpovici începe, în sfârşit, să dea semne de viaţă. Işi scoate şapca, îşi trece mâna prin păr şi şopteşte, fără să se uite la nimeni:

— Of, Doamne!

Ne îndreptăm spre sanie.

Sania întoarce încet, iar noi urmărim pârtia adâncă şi afânată care abia se zăreşte. Un băiat de vreo paisprezece ani, purtând cisme şi o căciulă uriaşă, îndeamnă calul, trăgând alene de hăţuri. Smorcăe într'una din nas şi pare foarte turburat. Tăcem.

La marginea pădurii, Burun ia hăţurile din mâinile băiatului.

— Ei, ai apucat-o greşit! Intr'acolo ai fi luat-o cu încărcătura, dar cum s'a schimbat treaba, apoi uite încotro s'o iei...

— Spre colonie? întreabă băiatul, însă Burun nu-i mai dă înapoi hăţurile şi întoarce singur calul pe drumul nostru.

Se crapă de ziuă.

Musii Carpovici pune mâna peste mâna lui Burun, oprind calul; cu cealaltă mână îşi scoate căciula:

— Daţi-mi drumul, Anton Semeonovici! E pentru întâia dată... N'avem lemne... Daţi-mi drumul!

Burun, neînduplecat, îi dă la o parte mâna de pe hăţuri, dar nu porneşte calul, aşteptând răspunsul meu.

— Nu, Musii Carpovici — spun eu — nu merge aşa. Trebue să încheiem procesul-verbal: ştii doar că e o chestiune publică.

— Şi nici nu se întâmplă pentru prima oară — adăugă, cu o voce argintie de alto, Şelaputin. Nu e întâia, ci a treia: odată a fost prins Vasile al dumitale, altădată...

Muzica alto-ului argintiu e întreruptă de baritonul răguşit al lui Burun:

— La ce să stăm aici? Tu, Andrei, sboară acasă, că tu n'ai vină. Să-i spui mamei că tatălui tău i s'a înfundat. Să pregătească mâncare pentru închisoare...

Speriat, Andrei se prăvale din sanie şi sboară spre casă. O pornim mai departe. In poarta coloniei ne aşteaptă un grup de băieţi.

— O! Am crezut că v'a omorît pe acolo şi tocmai plecam să vă scăpăm.

Burun râde.

— Operaţia a reuşit cu un succes uluitor.

In camera mea se adună băieţii grămadă. Musii Carpovici, sdrobit, e aşezat pe un scaun în faţa mea. Burun stă cu arma pe prichiciul ferestrei, iar Şelaputin le istoriseşte în şoaptă tovarăşilor povestea înfricoşătoare a alarmei nocturne. Doi băieţi stau pe pat, restul pe bănci. Urmăresc cu luare aminte formalitatea întocmirii actului.

Procesul-verbal este scris cu amănunte sfâşietoare.

— Ai douăsprezece desiatine de pământ? Trei cai?

— Da'ce fel de cai îs aceia? oftează Musii Carpovici. Doar un căluţ... numai de doi ani...

— Trei, trei — susţine Burun, bătându-l delicat pe umăr pe Musii Carpovici.

Scriu mai departe:

— „... o tăietură de 25 cm...“

Musii Carpovici întinde mâinile:

— Dar ce spui, pentru dumnezeu, Anton Semeonovici. Unde vezi acolo 25? Nu sunt nici 20.

Şelaputin se întrerupe deodată din şoptitul povestirii, arată

cu mâinile cam o jumătate de metru şi râde zeflemesilor în faţa lui Musii Carpovici.

— Iac'aşa una? Iac'aşa una? Adevărat!

Musii Carpovici se apără de râsul lui şi-mi urmăreşte supus locul.

Procesul-verbal e gata. La despărţire, Musii Carpovici îmi întinde jignit mâna şi i-o întinde şi lui Burun, ca celui mai mare.

— Degeaba faceţi asta, băieţi: toţi trebue să trăim!

Burun se înclină în faţa lui.

— Dece degeaba? Nu-i degeaba. Noi ne-am arătat întotdeauna bucuroşi să ajutăm la apărarea avutului obştesc. Deodată îşi aduce aminte:

— Anton Semeonovici, da'cu copacul cum rămâne?...

Cădem pe gânduri. Intradevăr, copacul e aproape tăiat şi, oricum, mâine tot îl vor doborî şi-l vor fura. Burun nu aşteaptă rezultatul meditărilor noastre şi se îndreaptă spre uşă. Din mers îi aruncă o vorbă necăjitului Musii Carpovici.

— O să v'aducem calul, n'aveţi grijă. Băieţi, cine merge cu mine? Şase oameni sunt deajuns. Este frânghie acolo, Musii Carpovici?

— Da, legată de ţăpuşa saniei.

Toţi se împrăştie. Peste vreun ceas, este adus în colonie un pin lung. Premiul coloniei. După o veche tradiţie, afară de aceasta mai rămâne în folosul coloniei şi toporul. Multă apă o să mai treacă prin viaţa noastră, dar în socotelile lor gospodăreşti coloniştii tot vor mai spune încă îndelungată vreme:

— Au fost trei topoare. Ţi-am dat trei topoare. Două sunt, dar unde-i al treilea?

— Care al treilea?

— Care? Păi cel al lui Musii Carpovici pe care l-am luat atunci.

Nu atât convingerea morală şi severitatea, cât această luptă interesantă şi cu adevărat constructivă a făcut să răsară primii muguri ai unei atmosfere colective sănătoase. In timpul serilor râdeam, sporovăiam şi dădeam frâu liber închipuirii pe tema aventurilor noastre, ne simţeam apropiaţi prin felurite întâmplări vioaie, ne contopeam într'un singur tot şi anume: colonia Gorchi.

6. *CUCERIREA CAZANULUI DE FIER*

In această vreme, colonia noastră începu să-şi desfăşoare istoria ei materială. Sărăcia împinsă până la ultimele limite, păduchii şi degerăturile dela picioare nu ne împiedicau să visăm un viitor mai bun. Cu toate că Piciul nostru de 30 de ani şi semănătoarea veche dădeau slabe nădejdi în ceeace priveşte desvoltarea gospodăriei agricole, totuşi într'acolo se îndreaptau toate aşteptările noastre. Erau însă numai speranţe. Piciul se prezenta ca un mijloc de tracţiune atât de puţin apt pentru agricultură, încât numai în închipuire se putea zugrăvi tabloul: Piciul la plug. Afară de asta, în colonie, pe lângă colonişti răbda amarnic de foame şi Piciul. Cu mare greutate făceam rost de paie sau uneori chiar de fân, pentru hrana lui. Aproape toată iarna n'a mers, şi ne-am chinuit cu el, iar pe Calina Ivanovici îl durea mâna dreaptă întruna din pricina biciului pe care trebuia să-l rotească mereu ameninţător, fiindcă altfel Piciul se oprea pur şi simplu în loc, prinzând rădăcini.

In sfârşit, însuşi pământul coloniei noastre nu se potrivea pentru o gospodărie agricolă. Era nisip, care la cea mai mică adiere se învălura în dune. Nici acum nu înţeleg pe deplin cum, în condiţiile descrise, am întreprins această vădită aventură, începută în glumă, care ne-a pus totuşi pe picioare. Ne-a surâs norocul dintrodată: am primit o aprobare pentru lemne de stejar. Trebuiau aduse direct dela locul tăierii, care se afla între hotarele sovietului nostru sătesc. Insă în partea aceea nu fuseserăm niciodată până atunci.

Ne-am înţeles cu doi dintre vecinii noştri din cătun şi ne-am îndreptat, cu ajutorul cailor lor, spre meleagurile necunoscute. Până să colinde căruţaşii locurile tăierii, până să încarce în sănii bârnele groase de stejar şi să discute dacă bârna va cădea sau nu din sanie, în drum, lui Calina Ivanovici îi atrase luarea-aminte un şir de plopi care se înălţau deasupra stufărişului din râul îngheţat.

Trecând peste ghiaţă şi urcând pe povârnişul unei alei, ne-am pomenit într'o împărăţie moartă. Se aflau aici, în ruină, vreo zece case mai mari şi mai mici, magazii, colibe şi tot felul de acareturi. Toate erau la fel de dărăpănate: pe locul sobelor se ridicau movile de cărămizi şi lut, acoperite de zăpadă; podelele, uşile, ferestrele, scările, dispăruseră. Multe tavane şi ziduri erau deasemenea stricate, pereţii de cărămidă şi temeliile începuseră să se năruie pe

alocuri. Din grajdul uriaş rămăseseră doar două ziduri şi deasupra lor trist şi bleg, privea spre cer un minunat cazan de fier, care părea de curând vopsit. El singur părea însufleţit pe toată întinderea moşiei, restul era ca un cadavru. Dar un cadavru bogat: într'o latură se ridica o casă cu două rânduri, nouă, cu pereţii de stil, lipsită încă de faţadă. In încăperile ei înalte şi cuprinzătoare se mai păstrau încă tavanurile de stuc şi pervazurile de marmură. La celălalt capăt al curţii se afla un grajd nou-nouţ din beton. Până şi clădirile ruinate te uimeau, la o cercetare mai atentă, prin trăinicia bârnelor masive de stejar ale construcţiei, prin soliditatea scoabelor, prin sveltetea căpriorilor, prin precizia liniilor verticale. Organismul puternic al gospodăriei nu murise din pricina bătrâneţii sau a bolii. Fusese ucis în plină înflorire a puterii şi a sănătăţii.

Calina Ivanovici, privind la toată această bogăţie, rosti doar atât:

— Ia te uită ce locuri de hălăduire pe aici: şi râu, şi livadă, şi ce mai lunci!

Râul înconjura moşia din trei părţi, ocolind un deal destul de înalt, lucru rar în câmpia noastră. Livada cobora în trei terase spre râu: cea de sus cu vişini, a doua cu meri şi peri, iar cea de jos cu o întreagă plantaţie de coacăze.

In curtea de alături lucra o moară mare cu cinci caturi. Dela lucrătorii morii am aflat că moşia aparţinuse fraţilor Trepche: aceştia plecaseră cu armata lui Denichin, lăsându-şi casele pline de avuţii. Avuţiile luaseră demult drumul spre satul învecinat Gonciarovca şi spre cătune; în aceeaşi direcţie o apucaseră acum şi casele. Calina Ivanovici se avântă într'o adevărată cuvântare:

— Sălbatici, înţelegi, nemernici, idioţi! Ai doar aici atâta bogăţie: palate, grajduri! Trăieşte în ele, puşlama, gospodăreşte, bea cafea; dar tu, ticălosule, sfărâmi cu securea o fereastră ca aceasta. Şi dece? Vrei să fierbi găluşti şi nu vrei să tai lemne... Opriţi-s'ar găluştile în gât, prostule, nătângule! Şi aşa or să piară, înţelegi, nicio revoluţie n'o să le ajute... Ah, ticăloşii, ah, păcătoşii, tâmpiţii, blestemaţii!... Ei, ce ai de spus? Spuneţi, vă rog, tovarăşe — se adresă Calina Ivanovici unuia dintre lucrători — la cine ar trebui să cerem să ni se dea cazanul acela? Uite acela care se răsfaţă deasupra grajdului. Că tot o să se piardă aici fără folos.

— Cazanul acela? Da' dracu ştie! Aici hotărăşte sovietul sătesc...

— Aha, asta-i bine! spuse Calina Ivanovici şi ne îndreptarăm spre casă.

La întoarcere, pe când păşeam pe drumul bătătorit în urma săniilor vecinilor noştri, Calina Ivanovici dădu drum slobod închipuirii. Ce bine ar fi dacă am căpăta cazanul acela. L-am aduce la colonie, l-am pune în podul spălătoriei, şi-am izbuti astfel să transformăm spălătoria în baie.

Dimineaţa, când să plecăm din nou spre locul tăierii, Calina Ivanovici mă apucă de un nasture:

— Dragule, scrie o hârtie către sovietul sătesc. Ei au nevoie de cazan cum are câinele de buzunar, iar noi o să facem cu el baie...

Ca să-i intru în voie, am scris hârtia. Spre seară, Calina Ivanovici se întoarse ca turbat:

— Iaca paraziţii! Privesc lucrurile numai teoreftic şi nicidecum praftic. Spun că acest cazan — dar-ar pustia peste ei — e proprietatea statului. Ai mai văzut aşa nerozi? Scrie, că plec la comitetul executiv al plăşii.

— Unde pleci? Sunt douăzeci de verste până acolo. Cu ce ai să mergi?

— Este un om care tocmai se pregăteşte de plecare şi o să mă întovărăşesc cu el.

Planul lui Calina Ivanovici de a improviza o baie fusese pe placul tuturor coloniştilor, deşi nimeni nu credea în dobândirea cazanului.

— Hai să facem ceva şi fără cazanul cela. Putem dura unul din lemn.

— Ei, nu înţelegi nimic! Dacă oamenii au construit cazane de fier, înseamnă că ştiau ei ce trebue. O să smulg cu carne cu tot cazanul dela paraziţii ăştia...

— Şi cum ai să-l aduci? Cu Piciul?

— O să-l aducem! Covată să fie, că porci se găsesc!

Dela comitetul executiv, Calina Ivanovici se întoarse şi mai înfuriat; uitase toate cuvintele afară de înjurături.

Se ţinu o săptămână întreagă de mine, rugându-mă, în hohotele de râs ale coloniştilor:

— Scrie o hârtie către comitetul executiv judeţean.

— Slăbeşte-mă, Calina Ivanovici! Sunt alte treburi mai însemnate decât cazanul dumitale.

— Te costă ceva dacă scrii? Iţi pare rău de hârtie sau ce? Scrie — iaca, ai să vezi c'am s'aduc cazanul.

I-am scris şi o astfel de hârtie lui Calina Ivanovici: Vârînd-o în buzunar, zâmbi în sfârşit.

— O astfel de lege prostească nu se poate ţine pe picioare; nu se gândeşte nimeni că se prăpădeşte un bun? Doar nu mai e ca pe vremea ţarismului.

Calina Ivanovici se întoarse dela comitetul executiv judeţean, seara târziu, fără să intre nici în dormitor, nici la mine. Abia dimineaţa veni în odaia mea, distant, rece, aristocratic, uitându-se pe fereastră undeva în depărtare.

— N'o să iasă nimic, spuse el sec, întinzându-mi hârtia.

De-a-curmezişul rândurilor noastre lămuritoare, cu cerneală roşie, era scris scurt, hotărît şi dureros de fără apel: „Se refuză".

Vreme îndelungată Calina Ivanovici suferi adânc şi vreo două săptămâni de pe chipul lui dispăru însufleţirea-i bătrânească, atât de atrăgătoare.

Intr'una din duminicile următoare, când Martie petrecea pe socoteala zăpezii întârziate, am poftit pe câţiva dintre băieţi la o plimbare prin împrejurimi. Făcură rost de haine călduroase şi o luarăm spre... moşia Trepche.

— N'ar fi bine oare să ne instalăm aici colonia? — gândii eu cu glas tare.

— Unde „aici"?

— Iaca aici, chiar în casele acestea.

— Da'cum aşa? Aici nu se poate locui...

— O să le dregem.

Zadorov izbucni în râs şi o porni prin curte.

— N'am dres noi nici cele trei case ale noastre, pe tot timpul iernii.

— Ei bine, dar dacă totuşi le-am drege?

— O, ar fi o colonie...! Căci ar avea şi râu şi livadă şi moară.

Mergeam alene printre ruine şi lăsam închipuirea să lucreze: aici dormitorul, colo sufrageria, dincoace un club elegant, acestea ar fi clasele...

Ne înapoiarăm acasă osteniţi, dar plini de hotărîre. In dormitor, amănuntele viitoarei colonii erau discutate cu gălăgie.

Inainte de a ne despărţi, Ecaterina Grigorievna rosti sfătoasă:

— Ştiţi ce, băieţi? Nu e bine să vă faceţi visuri care nu se pot împlini. Asta nu-i în spiritul bolşevismului.

Toţi din dormitor, stânjeniţi, amuţiră.

M'am uitat la Ecaterina Grigorievna cu îndârjire, am lovit cu pumnul în masă şi zisei:

— Iar eu vă asigur: peste o lună, moşia va fi a noastră! Asta este ori nu în spirit bolşevic?

Băieţii izbucniră în hohote de râs şi în urale. Râsei şi eu, râse şi Ecaterina Grigorievna.

Toată noaptea am petrecut-o aplecat pe raportul către comitetul executiv al guberniei.

Peste o săptămână mă pomenii chemat de directorul Gubnarobrazului:

— Aţi dibuit-o bine — să mergem s'o vedem.

Mai trecu o săptămână şi proiectul nostru fu cercetat de comitetul executiv al guberniei. Se dovedi că soarta acestei moşii nelinişteа de multă vreme autorităţile. Iar eu am avut prilejul să înfăţişez sărăcia, lipsa de orizont, izolarea coloniei, în care se născuse un colectiv viu.

Preşedintele comitetului declară:

— Acolo e nevoie de un gospodar, iar pe aici gospodarii n'au de lucru. S'o ia!

Şi iată-mă, ţinând în mâinile mele ordinul de luare în stăpânire a fostei moşii Trepche, cu şaizeci desiatine[1]), de pământ arabil pe deasupra şi cu devizul de reparaţii aprobat. Stau în mijlocul dormitorului; cu greu încep să cred că nu e un vis; în jurul meu mulţimea fremătând a coloniştilor, un uragan de entuziasm şi mâini întinse.

— Daţi-ne să vedem şi noi!

Intră Ecaterina Grigorievna. Toţi se reped spre ea cu un elan tumultuos şi Şelaputin trâmbiţează:

— Asta e sau nu în spiritul bolşevic? Ia spuneţi!

— Ce-i, ce s'a întâmplat?

— E în spirit bolşevic? Uitaţi-vă, uitaţi-vă!...

Dar Calina Ivanovici s'a bucurat mai vârtos decât toţi.

— Eşti un băiat vrednic, căci aşa cum zice acolo la popi: căutaţi şi veţi găsi, bateţi şi vi se va deschide, cereţi şi vi se va da...

— După ceafă? întreabă Zadorov.

— Cum după ceafă? se întoarse spre el Calina Ivanovici. Iată doar ordinul.

— Dumneavoastră aţi bătut pentru cazan şi vi s'a dat după

[1]) O desiatină = 1.092 ha (N. T.).

ceafă în locul cazanului pe care l-ați căutat. Pe când aici e vorba de o chestiune însemnată pentru stat și nu de ceeace am cerșit noi.

— Ești încă prea tânăr ca să înțelegi scriptura, glumi Calina Ivanovici, pentrucă nu putea să se supere în acele clipe.

In duminica următoare, Calina Ivanovici, cu mine și cu o ceată mare de colonișți plecarăm în cercetarea noilor noastre domenii. El pufăia triumfător din lulea în fața fiecărei cărămizi din rămășițele trepchiste. Trecu semeț pe lângă cazan.

— Când să mutăm cazanul, Calina Ivanovici? întrebă serios Burun.

— Da' pentruce să-l mutăm, paraziților? Și aici o să ne fie de folos. Înțelege că grajdul e după ultimul strigăt al tehnicii moderne.

7. *„NICIUN PURICE NU E DE LEPĂDAT"*

Triumful nostru cu prilejul intrării în posesia moștenirii fraților Trepche n'a putut fi tradus prea repede în fapt. Predarea banilor și a materialelor întârzia din felurite pricini. Micul, dar dăunătorul râu Colomac era piedica cea mai de seamă. Colomacul, care despărțea colonia noastră de conacul Trepche, se arătă a fi în Aprilie un foarte serios reprezentant al furiilor naturii. La început se revărsă încet dar neînduplecat, apoi se trase și mai încet între malurile lui joase, lăsând în urmă o altă pacoste, datorită tot naturii: un mâl de nestrăbătut.

Deaceea „Trepche" — așa numeam pe atunci noua noastră proprietate — a continuat încă mult timp să zacă în ruină. In acea vreme colonistii gustau viața de primăvară. Dimineața, după gustare, așteptând chemarea la muncă, se așezau în rânduri de-a-lungul hambarului și se încălzeau la soare, arătându-și razelor burțile și împrăștiindu-și alandala sdrențele prin toată curtea. Puteau să stea la soare ore întregi fără să vorbească, răsbunându-se pe lunile de iarnă când până și în dormitor greu ne era să ne încălzim. Clopotul care-i chema la treabă îi silea să se scoale și să se îndrepte alene pe locurile de muncă; dar și în timpul lucrului găseau măcar odată, de două ori ingenioase motive și posibilități tehnice pentru a se prăji la soare.

Pe la începutul primăverii a fugit Vasca Poleşciuc. Nu era un colonist prea de frunte. Prin Decembrie luasem parte în cancelaria administraţiei Narobrazului la următoarea scenă: o grămadă de oameni înconjura la una din măsuţe un băiat sdrenţăros şi murdar. Secţia deficienţilor constatase că era bolnav mintal şi-l trimitea într'un sanatoriu special. Sdrenţărosul se împotrivea, plângea şi striga că nu e nebun, că a fost momit la oraş de făgăduiala că va fi dus la Crasnodar şi dat la o şcoală.

— Dece strigi? l-am întrebat eu.

— Nu vezi? Mă iau drept nebun.

— Am auzit. Acum ai strigat destul, hai cu mine!

— Cu ce mergem?

— Cu cele două picioare. Ia-o din loc!

Figura sdrenţărosului nu părea întradevăr prea inteligentă. Dar exprima multă energie şi mă gândeam: „Oricum, niciun purice nu e de lepădat"...

Secţia deficienţilor scăpă bucuros de clientul ei şi împreună, păşirăm voinicește spre colonie. Imi istorisi pe drum obişnuita poveste, începând cu moartea părinţilor şi cu mizeria. Se numea Vasca Poleşciuc. După spusele lui, era un om „rănit" — luase parte la cucerirea Perecopului.

In colonie deveni tăcut chiar de a doua zi şi nimeni, nici educatorii, nici băieţii n'au izbutit să-l facă să vorbească. Se vede că astfel de încăpăţânări îi hotărîseră pe specialişti să-l declare nebun.

Băieţii fură atraşi de muţenia lui şi mă rugară să le dau voie să folosească unele metode deosebite: trebuia numaidecât speriat, atunci avea să înceapă dintrodată a vorbi. Ii oprii categoric să o facă. In general, îmi părea rău că-l luasem pe tăcutul acesta în colonie.

Deodată, Poleşciuc prinse să vorbească, să vorbească fără niciun fel de pricină. Era o zi minunată, caldă, de primăvară, plină de soare şi de mireasma pământului reavăn. Poleşciuc se porni să vorbească din senin, cu putere, strident, însoţindu-şi spusele cu râsete şi ţopăieli. Nu se îndepărtă zile întregi de lângă mine, povestindu-mi despre viaţa minunată din Armata Roşie şi despre comandantul Zubat.

— Acela a fost om! Ochii-i păreau albaştri, de negri ce erau şi când îţi arunca o privire te trecea un fior. La Perecop şi ai noştri se temeau de el.

— Ce tot povesteşti despre Zubat? îl întrebară băieţii. Ii ştii adresa?

— Ce adresă?

— Adresa la care să-i scrii, o ştii?

— Nu, n'o ştiu. Dar pentruce să-i scriu? O să plec la Nicolaiev şi o să-l găsesc acolo...

— Hm! Are să te alunge...

— El n'o să m'alunge. Altul, da, m'a gonit. Spunea că n'are dece să-şi piardă vremea cu un prost. Dar ce, eu sunt prost?

Zile întregi, Poleşciuc le istorisea tuturor despre Zubat, despre frumuseţea şi neînfricarea lui şi despre faptul că nu înjura niciodată de mamă.

Băieţii îl întrebau de-a-dreptul:

— Te pregăteşti să-ţi iei valea?

Poleşciuc se uita la mine şi cădea pe gânduri. Chibzuia îndelung şi când ceilalţi îl uitaseră şi se ocupau de alte subiecte, el frământa una şi aceeaşi întrebare:

— Oare Anton o să se supere?

— Pentruce?

— Dacă o s'o şterg!

— Da'ce, adică tu crezi că nu? Chiar că bine-a nimerit-o să-şi ia pe cap o pacoste ca tine!...

Vasca se îngândura iar.

Odată, după prânz, Şelaputin veni în goană la mine:

— Vasca nu-i în colonie şi nici n'a prânzit; a şters-o. A plecat la Zubat.

In curte m'au înconjurat băieţii buluc. Voiau să ştie ce impresie mi-a făcut dispariţia lui Vasca.

— Poleşciuc ăla a luat-o din loc...

— I-a mirosit a primăvară...

— A plecat în Crimeea...

— Nu în Crimeea, ci la Nicolaiev.

— Dacă ne-am duce la gară, l-am putea lua ca din oală.

Şi cu toate că Vasca nu era un colonist prea vrednic, fuga lui m'a impresionat adânc. Mă simţeam şi ruşinat şi mâhnit, că un om a refuzat să primească micul nostru sacrificiu şi că s'a dus să caute ceva mai bun. Ştiam în acelaş timp că sărăcia coloniei noastre nu poate reţine pe nimeni.

Băieţilor însă le-am spus:

— Atâta pagubă! S'a dus, ducă-se! Avem altceva mai bun de făcut.

In Aprilie Calina Ivanovici începu să are. Acest eveniment se abătuse cu totul pe neaşteptate asupra capului nostru. Comisia pentru judecarea minorilor prinsese un hoţ de cai, minor. Vinovatul fusese trimis undeva, dar stăpânul calului n'a putut fi găsit. Comisia petrecu o săptămână de grele frământări: nu era obişnuită cu asemenea corpuri delicte incomode cum e un cal. Calina Ivanovici trecuse pe la comisie, băgă de seamă viaţa chinuită şi situaţia dureroasă a nevinovatului cal, care stătea în mijlocul curţii pavate, şi — fără să spună o vorbă — îl luă de căpăstru şi-l aduse în colonie. In urma lui răsunară oftaturile uşurate ale tuturor celor din comisie.

In colonie Calina Ivanovici fu întâmpinat cu strigăte de bucurie şi de uimire. Gud primi căpăstrul dela Calina Ivanovici, în mâinile-i tremurânde, iar în inimă, următoarea povaţă:

— Bagă de seamă! Nu ţi-l dau ca să te porţi cu el aşa cum vă purtaţi unul cu altul! Acesta e animal — n'are limbă şi nu poate grăi. Ştii că nu-i e cu putinţă să se plângă. Dar dacă o să-l necăjeşti şi-o să-ţi dea o copită în „bostan", să nu vii la Anton Semeonovici. Dacă o să vrei, o să plângi, dacă nu, n'o să plângi, dar eu tot am să te prind. Şi o să-ţi rup ciolanele.

Noi stăteam în jurul acestui grup solemn şi nimeni nu protesta împotriva înspăimântătoarelor primejdii care ameninţau „bostanul" lui Gud. Toată figura lui Calina Ivanovici strălucea într'un surâs plin de încântare prin fumul lulelii, rostind o asemenea cuvântare teroristă. Calul, roib, nu era încă bătrân şi era bine hrănit. Calina Ivanovici petrecu împreună cu băieţii, câteva zile în magazie. Cu ajutorul ciocanelor, al şurubelniţelor, al unor simple bucăţi de fier şi mai ales cu ajutorul multor prelegeri instructive, izbuti să înjghebe din diferite resturi nefolositoare ale vechii colonii, ceva care aducea a plug.

Şi iată o binecuvântată privelişte: Burun şi Zadorov arând. Calina Ivanovici păşea alături mormăind:

— Ah, paraziţii, nu ştiu nici să are: iacă aici, un gol şi încă unul şi încă unul...

Băieţii se apărau cu blândeţe:

— Mai bine ne-aţi arăta, Calina Ivanovici! Se vede că nici dumneavoastră n'aţi arat niciodată.

Calina Ivanovici scotea luleaua din gură şi se străduia să ia o înfăţişare cât mai îngrozitoare.

— Cine, eu n'am arat? Parcă trebue neapărat să ari tu însuţi? E nevoie doar să înţelegi. Uite, eu înţeleg că tu ai făcut greşeli dar tu nu eşti în stare să înţelegi asta.

Gud şi Bratcenco mergeau pe de lături. Gud lua aminte ca plugarii să nu-şi bată joc de cal, iar Bratcenco se uita cu ochi de îndrăgostit, la roib. Se aciuiase pe lângă Gud în calitate de ajutor voluntar la grajd.

In magazie, câţiva dintre băieţii mai mari se învârteau pe lângă semănătoarea cea veche. La ei striga, impresionându-le sufletele simţitoare cu erudiţia lui fieraro-lăcătuşerească, Sofron Golovani.

Sofron Golovani avea câteva trăsături precise, prin care se deosebea simţitor de restul muritorilor. Era de o statură uriaşă, plin de viaţă, mereu băut şi niciodată beat, avea întotdeauna şi despre toate părerea lui proprie şi uimitor de ignorantă. Golovani era o corcitură monstruoasă de fierar şi chiabur: stăpânea două case, trei cai, două vaci şi o fierărie. In ciuda averii lui de chiabur, continua totuşi să fie un bun fierar şi mâinile îi erau neasemuit mai instruite decât mintea. Fierăria lui Sofron se afla chiar pe drumul mare spre Harcov, alături de curtea hanului şi în această poziţie geografică se ascundea secretul îmbogăţirii familiei Golovani.

Sofron venise în colonie poftit de Calina Ivanovici. Se găsiră ceva unelte de fierărie în magaziile noastre. Şi, deşi clădirea fierăriei era pe jumătate ruinată, Sofron propuse să-şi aducă nicovala şi foalele şi, adăugând încă ceva unelte, să lucreze ca maistru. Se prinsese chiar să repare, pe socoteala lui, clădirea fierăriei. Mă miram pe drept cuvânt de graba aceasta a lui Colovani de a ne sări în ajutor.

Nedumerirea îmi fu însă spulberată de „raportul de seară" al lui Calina Ivanovici.

Vârînd o hârtie în sticla lămpii mele pentru a-şi aprinde luleaua, Calina îmi împărtăşi:

— Da' parazitu ăsta de Sofron crezi că vine la noi pe degeaba? Pare-mi-se că l-au cam strâns cu uşa ţăranii şi că a intrat la grijă să nu-i ia fierăria. Or, înţelegi, aici va fi socotit că e în serviciul conducerii sovietice.

— Atunci, ce ne facem cu el? îl întrebai pe Calina Ivanovici.

— Păi ce să ne facem? Cine altul s'ar îndura să vrea să vie în calicia de aici? De unde o să luăm foale? Da'unelte? Nu e nici locuinţă, iar pentru bojdeauca pe care o avem trebue să mai chemăm şi tâmplar. Şi ştii — făcu ochii mici Calina Ivanovici — fie roşcată, fie cârnă, numai bogată să fie mireasa. Ce dacă e chiabur?... De lucrat o să lucreze ca orice om cumsecade.

Calina Ivanovici asvârli gânditor fumul spre tavanul scundei mele camere şi deodată prinse a zâmbi:

— Paraziţii ăştia de ţărani tot au să-i ia fierăria şi cu ce scoală are să se aleagă? Tot n'o să mai poată câştiga nimic cu ea. Mai bine să avem noi fierărie, că lui Sofron tot sortit îi e să piară. O să aşteptăm niţel şi pe urmă o să-i dăm una peste căciulă: noi suntem instituţie sovietică, da' tu, fiu de căţea, ai supt lumea, ai băut sânge de om, he-he-he!...

Primiserăm o parte din banii pentru reparaţiile dela moşie, dar erau atât de puţini, încât ni se cerea o deosebită dibăcie ca s'o scoatem la capăt.

Toate trebuiau făcute cu mâinile noastre. Or, pentru asta aveam nevoie de o fierărie şi de un atelier de tâmplărie. Mese de tâmplărie se găseau la noi şi se putea lucra la ele, iar unelte cumpăraserăm. In curând veni în colonie şi un meşter-tâmplar. Sub îndrumarea lui, băieţii se apucară cu nădejde să taie scândurile aduse din oraş şi să încheie ferestre şi uşi pentru noua colonie. Din păcate, cunoştinţele meşteşugăreşti ale tâmplarilor noştri erau atât de slabe, încât la început procesul de îmbinare a viitoarelor noastre ferestre şi uşi a fost un adevărat chin. Nici cu lucrările de fierărie — destul de multe şi ele — nu ne-am prea bucurat de mare pricopseală la început. Sofron nu se prăpădea cu firea pentru o cât mai grabnică isprăvire a perioadei de refacere din ţara sovietică. Salariul lui de meşter era o nimica toată: în ziua de plată, Sofron trimitea dinadins, în văzul tuturor, pe unul dintre băieţi cu toţi banii primiţi, la baba care vindea rachiu, porâncindu-i:

— Trei sticle de drojdie!

Acest lucru îl aflai mai târziu. Şi, îndeobşte, atunci eram ameţit de listele de scoabe, balamale, zăvoare, piroane. Şi, ca şi mine, toţi se simţeau atraşi de munca năvalnică desfăşurată; în-

cepuseră să se descopere printre băieţi tâmplari şi fierari; în buzunarul nostru sunau acum câţiva bani.

Insufleţirea la care dăduse naştere fierăria ne umplea de încântare. La ora opt colonia vuia de sunetele voioase ale nicovalei, în fierărie răsunau râsete, la porţile larg deschise stăteau doi, trei ţărani vorbind despre ale gospodăriei, despre distribuirea produselor, despre preşedintele comitetului ţăranilor săraci, Verhola, despre nutreţuri şi semănături. Reparam plugurile ţăranilor, le potcoveam caii şi le trăgeam şinele pe roţi. Celor nevoiaşi le luam jumătate de preţ, ceeace dădu prilej la nesfârşite discuţii în legătură cu dreptatea şi nedreptatea socială.

Sofron se oferi să ne facă o căruţă. In magaziile fără fund ale coloniei, printre celelalte vechituri se găsi şi un schelet de căruţă. Iar Calina Ivanovici aduse din oraş două osii la care ciocanele şi ilăile din fierăric bătură două zile. In sfârşit Sofron vesti că trăsura e gata, dar că-i mai trebue arcuri şi roţi. N'aveam nici arcuri, nici roţi. Am tot colindat prin oraş cerşind arcuri vechi, iar Calina Ivanovici a pornit într'o îndelungată călătorie în inima ţării.

După o săptămână se înapoie cu două perechi de obezi noi şi cu câteva sute de impresii felurite, dintre care cea mai de seamă era:

— Ce necivilizaţi mai sunt şi ţăranii ăştia!

Sofron îl aduse pe Cozâr din cătun. Cozâr număra vreo patruzeci de ani, îşi făcea cruce la fiecare pas, era foarte cuviincios şi aşezat, şi un vesnic surâs îi lumina chipul. Ieşise de curând din casa de nebuni şi tremura de frică la auzul numelui nevestei sale, singura vinovată de diagnosticul greşit al psihiatrilor din gubernie.

Cozâr era rotar. Ca atare se arătă foarte bucuros de comanda celor patru roţi. Amărăciunile vieţii sale de familie şi aptitudinile sale strălucite pentru fapte eroice îl împinseră să ne facă o propunere foarte practică.

— Ştiţi ce, tovarăşi, doamne iartă-mă, voi care m'aţi chemat pe mine, bătrânul, ştiţi voi ce am să vă spun? Am să mă aciuiez aici pe lângă voi.

— Păi n'avem loc.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, nu vă fie cu supărare, îmi găsesc eu şi dumnezeu o să-mi ajute. Acum e vară, iar la iarnă o să ne

strângem într'un fel cumva; iacă, o să mă cuibăresc în magazioara ceea, o să mă aşez eu bine...

— Atunci rămâi!

Cozâr îşi făcu cruce şi lărgi fără întârziere latura practică a chestiunii:

— O să facem noi rost de obezi. Calina Ivanovici nu ştie cum, dar eu pe toate le ştiu. Ţăranii au să le aducă singuri, o să vedeţi. n'o să ne lase dumnezeu.

— Dar nu mai avem nevoie de altele, moşule.

— Cum „n'avem nevoie", cum „n'avem nevoie"? Doamne păzeşte! Dacă nu vă trebue vouă, le trebue oamenilor. Cum poate s'o ducă ţăranul fără roţi? O să le vindeţi, o să câştigaţi, spre folosul băieţilor.

Calina Ivanovici izbucni în râs şi sări în sprijinul stăruinţelor lui Cozâr.

— Dracu să-l ia! lasă-l să rămână! Ştii, toate sunt atât de bine orânduite pe lume, încât orice om e bun la ceva.

Cozâr îşi câştigă dragostea tuturor coloniştilor. Ei priveau religiozitatea lui ca pe un soi deosebit de nebunie, foarte gravă pentru bolnav, însă cu totul neprimejdioasă pentru cei din jur. Ba, mai mult: Cozâr jucă un rol hotărît pozitiv în desvoltarea repulsiei faţă de religie.

Cozâr deveni de îndată răsfăţatul tuturor coloniştilor.

Se stabili într'o cămăruţă lângă dormitoare, unde era bine pus la adăpost de acţiunile agresive ale soţiei sale, femeie nebună de-a-binelea. Băieţii simţeau o adevărată plăcere să-l cruţe pe Cozâr de suferinţele îndurate până atunci. Cozâroaica îşi făcea întotdeauna intrarea în colonie cu strigăte şi blesteme, cerând întoarcerea soţului la căminul conjugal. Invinuia pe toată lumea de distrugerea fericirii ei casnice: pe mine, pe colonişti, ocârmuirea sovietică şi pe „derbedeul" de Sofron. Cu o ironie vădită, băieţii îi dovedeau cum Cozâr nu i se potriveşte ca soţ, şi cum fabricarea roţilor e un lucru mult mai de seamă decât fericirea casnică. In acest timp, Cozâr stătea pitulat în odăiţa lui şi aştepta răbdător respingerea atacului. Apărea pe scenă doar atunci când glasul soţiei jignite răsuna pe malul celălalt al lacului şi când, din urările pe care ea le rostea, ajungeau în sbor până la noi numai frânturi răzleţe: „...fir-aţi... capul vostru..."

— Doamne fereşte, fiilor! Zănatecă femeie...

In ciuda acestor împrejurări potrivnice, atelierul de rotărie

începu să ne aducă oarecare câştig. Intradevăr, Cozâr, făcând la cruci, învârtea afaceri serioase; fără niciun fel de alergătură din partea noastră ni se aduceau obezi şi nu ni se cereau bani de îndată. Explicaţia e că el era un rotar foarte bun, căruia i se duscse vestea dincolo de hotarele ţinutului.

Viaţa ni se făcuse mai complicată, dar totodată şi mai veselă. Calina Ivanovici semănase în poiană vreo cinci desiatine de ovăs; în grajd se răsfăţa Roibul; iar în curte aştepta rădvanul, al cărui singur cusur era ne-mai-văzuta lui înălţime: se ridica nu mai puţin de un stânjen deasupra pământului. Pentru pasagerul care stătea în scaun, calul înhămat la caretă părea întotdeauna să fie undeva departe, jos.

Dădurăm o atât de mare amploare activităţii noastre, încât începurăm să simţim lipsa de braţe de muncă. Furăm nevoiţi să reparăm în grabă încă un dormitor şi, în curând, primirăm întăriri. Dar de un soi cu totul nou.

Pe vremea aceea fuseseră lichidaţi şi un mare număr de atamani şi şefi de bandă şi toţi luptătorii minori din jurul unora ca de alde Levcenco sau Marusi, al căror rol militar sau banditesc nu depăşea îndatoririle de băiat de grajd sau de bucătărie, erau trimişi în colonie. Datorită acestor împrejurări istorice au apărut în colonia noastră nume ca Prihodco, Carabanov, Golos, Soroca, Verşnev, Mitiaghin şi altele.

8. *CARACTER ŞI CIVILIZAŢIE*

Sosirea proaspeţilor colonişti sgudui puternic slabul nostru colectiv şi era cât p'aci să redevenim „cuib de hoţi".

Primii noştri elevi se dăduseră pe brazdă numai împinşi de nevoi. Adepţii anarhismului se arătau şi mai puţin înclinaţi să se supună vreunei discipline. Trebue totuşi să spunem că nesupunerea făţişă şi atitudinea huliganică faţă de personalul educator, n'au mai reapărut. Ar fi îndreptăţită bănuiala că Zadorov, Burun, Taraneţ şi alţii au avut grijă să le povestească noilor sosiţi scurta istorie a primelor zile din „Gorchi". Atât coloniştii vechi cât şi cei noi îşi arătau întotdeauna încrederea în faptul că educatorii nu reprezentau o forţă vrăjmaşă lor. Fără îndoială, pricina acestei atitudini se găsea în munca educatorilor noştri,

atât de grea şi de plină de abnegaţie, după cum se vede, încât impunea respect. Deaceea coloniştii se aflau, cu foarte rare excepţii, în bune relaţii cu noi; recunoşteau necesitatea de a munci şi de a învăţa la şcoală, înţelegând în mare măsură că toate acestea decurg din interesele noastre comune. Lenea şi refuzul de a îndura lipsurile se iveau la noi doar în forme pur instinctive şi nu luau niciodată chip de protest premeditat.

Ne dădeam seama că această disciplină este pur exterioară şi formală şi că în dosul ei nu se ascunde niciun fel de civilizaţie, nici măcar una elementară.

Intrebarea dece continuau coloniştii să trăiască în condiţiile destul de grele de sărăcie şi muncă dela noi şi dece nu se împrăştiau, nu-şi găsea deslegarea numai pe plan pedagogic. In anul 1921 vagabondajul nu era o situaţie de invidiat. Cu toate că provincia noastră nu era trecută pe lista celor înfometate, în oraş domnea mare lipsă şi, dacă vreţi, chiar foamete. Afară de asta, în primii ani nu primeam vagabonzi inveteraţi, obişnuiţi să hoinărească pe străzi. Cea mai mare parte dintre băieţii noştri aparţineau unor familii cu care nu demult rupseseră legăturile.

Ei reprezentau în medie o combinaţie de trăsături de caracter foarte vii, cu o totală lipsă de educaţie. Se stăruia ca tocmai aceştia să fie trimişi în colonia noastră, destinată anume celor greu de educat. Cei mai mulţi aveau puţină ştiinţă de carte sau erau de-a-dreptul analfabeţi; aproape toţi se obişnuiseră cu murdăria şi cu păduchii.

Faţă de ceilalţi oameni adoptaseră o atitudine permanent defensivă şi ameninţătoare, caracteristică unui eroism primitiv.

Din toată această strânsură se evidenţiau printr'un nivel intelectual ceva mai ridicat câţiva oameni ca Zadorov, Burun, Vetcovschi, Bratcenco, iar dintre noii sosiţi Carabanov şi Mitiaghin. Restul începu să dobândească din comorile culturii umane treptat şi peste măsură de încet, cu atât mai încet cu cât eram mai săraci şi mai flămânzi.

In primul an ne mâhnea îndeosebi veşnica lor poftă de ceartă şi îngrozitor de slabele lor legături cu colectivul, care se desfăceau la fiecare pas, pentru orice fleac. Aceasta de cele mai deseori, nu se datora vreunei vrăjmăşii, ci aceleiaşi poze de eroism netemperat de niciun fel de simţ politic. Cu toate că mulţi dintre ei fuseseră un timp în lagărul clasei duşmane, erau lipsiţi de simţul apartenenţei la vreo clasă. La noi, copii de muncitori aproape

că nu existau, proletariatul constituia pentru ei ceva îndepărtat şi necunoscut, iar cea mai mare parte nutrea cel mai adânc dispreţ pentru munca ţăranilor, mai bine zis nu pentru muncă ci pentru felul de viaţă al ţărănimii, pentru psihologia ei. Rămânea, prin urmare, un câmp deschis oricărei voinţe individuale pentru a da naştere unei personalităţi sălbăticite, dezechilibrate de singurătate.

Intr'un cuvânt, tabloul era dureros, dar cu toate acestea, mugurii colectivului care dăduseră în prima iarnă înverzeau încetul cu încetul în mediul nostru. Şi aceşti muguri trebuiau salvaţi cu orice preţ; nu puteam lăsa buruiana nouă să înnăbuşe preţioasa noastră verdeaţă. Am socotit drept meritul meu principal faptul că, observând această însemnată împrejurare, am preţuit-o în adevărata ei valoare. Apărarea primelor mlădiţe s'a dovedit în urmă atât de neînchipuit de grea, atât de nesfârşit de îndelungată şi de penibilă, încât, dacă aş fi ştiut-o mai dinainte, m'aş fi speriat şi aş fi renunţat la luptă. Era bine că mă simţeam întotdeauna în ajunul victoriei. Pentru asta trebue să fii un optimist incorijibil. In fiecare zi a vieţii mele de atunci se împleteau credinţa, bucuria şi desnădejdea.

Iată, se pare că totul merge de minune. Seara, educatorii şi-au terminat munca, au citit o carte, au stat la taifas, au luat puţin parte la joc, le-au urat băieţilor „noapte bună" şi s'au împrăştiat. Băieţii au rămas liniştiţi, pregătindu-se de culcare. In odaia mea svâcnesc ultimele bătăi ale pulsului unei zile de muncă şi, ca deobicei, Calina Ivanovici şade făcând o generalizare oarecare, câte unul dintre coloniştii curioşi se află la uşă. Bratcenco şi Gud se pregătesc să-l atace ca deobicei pe Calina Ivanovici în privinţa problemei furajelor, când, deodată, năvăleşte înăuntru un băiat strigând:

— Se înjunghie băieţii în dormitor!

Ies fuga din cameră. In dormitor sodom de strigăte. Intr'un colţ două grupe încăierate sălbatic. Gesturile ameninţătoare şi săriturile sunt întretăiate de înjurături cumplite; unul îl loveşte pe altul în ureche, Burun îi înşfacă unuia dintre eroi cuţitul, când de departe i se strigă:

— Tu ce te amesteci? Vrei să-ţi ard vreo câteva?

Pe pat, înconjurat de un grup care-l compătimeşte, stă un rănit ce-şi bandajează în tăcere tăietura dela mână, cu o bucată

de cearşaf. Nu-i despărţeam niciodată pe cei care se băteau, nu încercam să strig mai tare decât ei.

In spatele meu, Calina Ivanovici şopteşte sperial:

— Mai repede, mai repede, dragule, că se înjunghie paraziţii unii pe alţii...

Eu însă rămân tăcut în uşă şi urmăresc... Incetul cu încetul băieţii observă prezenţa mea şi amuţesc. Tăcerea care se aşterne în grabă, îi desmeticeşte şi pe cei mai aprinşi. Cuţitele se fac nevăzute, pumnii încleştaţi se lasă în jos, monoloagele furioase cu înjurături se întrerup la jumătate. Continui să tac; în mine însă începe să clocotească mânia şi ura împotriva acestei lumi sălbatice. E însă ura neputinţei: ştiu bine că asta nu e ultima oară.

In sfârşit, peste dormitor se lasă o tăcere grea, apăsătoare; amuţesc până şi sgomotele surde ale răsuflărilor repezi.

Şi deodată izbucnesc într'un acces de furie, ştiind însă perfect că aşa trebue să procedez:

— Cuţitele pe masă! Repede!

Pe masă răsar cuţitele de bucătărie luate dinadins pentru răfuială, bricegele şi cuţitele fabricate de băieţi în fierărie. Tăcerea continuă să plutească deasupra dormitorului. Lângă masă stă zâmbind Zadorov, minunatul, dragul Zadorov, singurul om care mi se pare acum aproape de mine, înrudit mie. Mai poruncesc odată scurt:

— Casteturile!

— Unul e la mine, l-am luat eu, spune Zadorov.

Toţi stau cu capetele plecate.

— La culcare!...

Nu plec din dormitor până nu se culcă toţi.

A doua zi băieţii se căsnesc să nu amintească de scandalul din ajun. Eu nu le pomenesc nimic.

Se scurge o lună, două. In acest răstimp fumegă slab unele focare izolate de duşmănie, ascunse prin unghere, care, dacă încearcă să înteţească focul, sunt repede înnăbuşite de colectiv. Deodată bomba explodează din nou, din nou se încaieră colonişti furioşi fugărindu-se unii pe alţii cu cuţitele şi pierzând orice înfăţişare omenească. Am băgat de seamă întruna din seri că, aşa cum se spune la noi, trebue să strâng şurubul. După o încăierare îi poruncesc lui Ciobot, unul din cei mai nărăviţi mânuitori ai cuţitului, să vină în odaia mea. Păşeşte supus. Când suntem la mine, îi spun:

— Va trebui să părăseşti colonia.

— Unde să mă duc?

— Te sfătuesc să te duci acolo unde e îngăduit să te înjunghii cu cuţitele. Pentrucă astăzi un coleg nu ţi-a dat locul în sufragerie, l-ai lovit cu cuţitul. Caută-ţi atunci un loc unde neînţelegerile se rezolvă cu cuţitele.

— Când să plec?

— Mâine dimineaţa.

A plecat abătut. Dimineaţa, la gustare, toţi băieţii mă rugară să-i îngădui lui Ciobot să rămână, încredinţându-mă că garantează dânşii pentru el.

— Cu ce garantaţi?

N'au înţeles întrebarea.

— Cu ce garantaţi? repet eu. Dacă totuşi pune mâna pe cuţit, ce faceţi?

— Atunci o să-l daţi afară.

— Aşa dar nu garantaţi cu nimic? Va pleca din colonie.

După gustare, Ciobot s'a apropiat de mine, îngăimând:

— Rămâneţi cu bine, Anton Semeonovici! Vă mulţumesc pentru lecţie...

— La revedere, nu ne purta pică. Dacă vei duce-o greu, să te întorci, dar nu mai înainte de două săptămâni.

Peste o lună se întoarse, slab, palid.

— Am venit, după cum mi-aţi spus dumneavoastră.

— N'ai găsit locul acela?

Zâmbi.

— Cum n'am găsit? Se află îndestule locuri de acestea... Dar eu am să rămân în colonie, n'am să mai pun mâna pe cuţit.

In dormitor, coloniştii ne întâmpinară cu dragoste:

— Va să zică l-aţi iertat! Am spus noi!

9. „*MAI SUNT CAVALERI IN UCRAINA*“

Intr'o duminică s'a îmbătat Osadcii; l-au adus la mine fiindcă făcea scandal în dormitor. La mine în odaie a purces să rostească fără întrerupere, un nesfârşit discurs de beţivan jignit. Nu folosea la nimic să discuţi cu el. L-am lăsat să rămână în odaia mea şi i-am poruncit să se culce. Ascultător, a adormit.

Dar intrând în dormitor, simții un miros stăruitor de spirt. Mulți dintre băieți se fereau prea vădit să-mi vorbească în față. N'am vrut să isc vreo istorie căutând pe vinovați și spusei doar atât:

— Nu numai Osadcii e beat. Au mai băut și alții.

Peste câteva zile iar mi-a fost dat să văd băieți beți în colonie. Parte din ei mă ocoleau, alții dimpotrivă, într'o criză de beție pocăită, veneau la mine spovedindu-se cu lacrimi, tânguitor și făcându-mi declarații de dragoste.

Nu ascundeau că fuseseră în vizită prin cătun.

Seara, în dormitor, se vorbi despre răul pricinuit de beție; vinovații făgăduiră să nu mai bea, eu mă prefăcui mulțumit cu această deslegare și nu pedepsii pe nimeni. Câștigasem o oarecare experiență și știam că în lupta cu alcoolismul nu trebue să se lovească în colonişti, ci în altcineva.

De altfel acel altcineva nu se afla departe.

Eram înconjurați de o mare de rachiu. Chiar în colonie veneau foarte des funcționari și țărani beți. In acelaș timp aflai că Golovani îi trimitea pe băieți după rachiu. El nici măcar nu tăgădui:

— Ei și? Ce lucru așa de grozav e ăsta?

Calina Ivanovici, care nu bea niciodată, începu să strige la Golovani:

— Înțelegi, tu, parazitule, ce înseamnă puterea sovietică? Crezi că puterea sovietică există ca să te scalzi tu în rachiu?

Golovani se desvinovățea, răsucindu-se stânjenit pe scaunul care scârțâia și se clătina:

— Păi ce grozăvenie e dacă bei? Ia întrebați cine nu bea... Fiecare are cazanul lui și bea cât îl ține cureaua. Dar conducerea sovietică parcă nu bea...

— Care conducere sovietică?

— Oricare, că se bea și la oraș și la țară.

— Știi cine vinde rachiu aici? îl întrebai pe Sofron.

— De unde să știu, n'am cumpărat niciodată singur. Când îmi trebue trimit pe cineva. Da' dumneavoastră dece vreți să știți? Vreți să i-l luați?

— Dar ce crezi dumneata? Am să i-l confisc...

— He, de câte ori nu l-a confiscat miliția și tot n'a făcut nicio ispravă!

Chiar a doua zi obținui în oraș un mandat pentru o luptă necruțătoare împotriva rachiului, pe tot teritoriul sovietului nostru sătesc. Seara ținui sfat cu Calina Ivanovici. Acesta avea oarecare îndoieli:

— Nu te amesteca în treaba asta murdară. Iți spun eu, este aici o mică afacere, înțelegi, și președintele, Greceanâî, e de-al lor. Și în cătun ori încotro te uiți, tot de-alde Greceanâi dai. Oamenii ăștia, știi, sunt toți niște tâlhari. Uite cum țin ei Goncearovca — Calina Ivanovici arătă pumnul strâns. — O țin paraziții și n'o să poți face nimic.

— Nu înțeleg, Calina Ivanovici. Ce are a face asta cu rachiul?

— Of, da' știi că ai haz și cică mai ești și om cu carte! Doar țin puterea toată în mâinile lor. Mai bine să nu te atingi de dânșii, că au să te înghită. Înțelegi, au să te înghită.

In dormitor le spusei coloniștilor:

— Băieți, v'o spun pe față: nu mai îngădui nimănui să bea. Și am să stârpesc din cătun această bandă de rachieri. Cine vrea să mă ajute?

Cea mai mare parte se lăsă greu, dar unii îmbrățișară cu entuziasm propunerea mea. Carabanov fulgera cu ochii lui negri, mari, ca de cal:

— Asta ar fi ispravă straşnică! Toți „corbii" ăștia ar trebui strânși cu uşa.

Am rugat pe trei dintre ei să mă ajute: pe Zadorov, Volohov și Taraneț.

Târziu, în noaptea de sâmbătă ne-am apucat să întocmim planul. In jurul lămpii mele stăteam aplecați peste planul cătunului alcătuit de mine — și Taraneț, cu mâinile în pletele-i roșcate, își plimba nasul pistruiat deasupra hârtiei și spunea:

— Când vom cerceta o casă, au să ascundă în cealaltă. Suntem prea puțini trei.

— Dar sunt atâtea case cu rachiu?

— Aproape toate: se fierbe la Musii Grecianâi, se fierbe la Andrei Carpovici, ba chiar la președintele Serghei Grecianâi. Verholii toți fac rachiu și femeile îl vând la oraș. Ne trebue mai mulți băieți, că altfel, știți, au să ne bată de-au să ne meargă fulgii.

Volohov ședea tăcut într'un colț și căsca.

— Da' cum să nu — grozav au să ne bată! Il luăm pe Cara-

banov cu noi şi e destul. Nimeni n'o să ne atingă nici cu un deget. Îi ştiu eu pe corbii ăştia [1]). Le e frică de noi.

Volohov se lăsă târît fără chef în această operaţie. Pe atunci era oarecum străin de mine: nu-i plăcea băiatului disciplina. Dar îl asculta orbeşte pe Zadorov şi mergea după el oriunde, fără să gândească cu capul lui.

Zadorov zâmbea liniştit şi, plin de încredere ca întotdeauna, ştia să facă orice fără să-şi cheltuiască din personalitate şi fără să se consume. Şi, ca întotdeauna, aveam încredere în el ca în nimeni altul. Tot aşa, fără să-şi irosească personalitatea, putea să se avânte spre orice faptă eroică, dacă avea să-l cheme viaţa.

Acum îi spuse lui Taraneţ:

— Feodor, fără ocol, spune repede cu ce casă să începem şi încotro să ne îndreptăm după aceea. Iar mâine vom vedea. Adevărat că trebue să-l luăm pe Carabanov, o să ştie să vorbească cu ei, fiindcă e şi el ţăran. Acum haideţi la culcare, că mâine trebue să ieşim devreme, până nu apucă să se îmbete cei din cătun. Aşa-i, Griţco?

— Aha! se lumină Volohov.

Ne despărţirăm. Prin curte se plimbau Lidocica şi Ecaterina Grigorievna. Lidocica vorbi cea dintâi:

— Spun băieţii că vă duceţi să vânturaţi rachiul. Da' ce vă veni? Asta-i muncă pedagogică? Ce vrea să zică asta?

— Da, este o muncă pedagogică. Haideţi mâine cu noi!

— Credeţi că mă sperii? Merg. Dar nu e o muncă pedagogică.

— Mergeţi atunci?

— Merg.

Ecaterina Grigorievna mă chemă de o parte:

— Dece s'o luaţi cu voi pe copila asta?

— Nu te potrivi, nu te potrivi! strigă Lidia Petrovna. Eu tot merg.

Astfel alcătuirăm o comisie de cinci oameni.

Pe la ora şapte dimineaţa, băturăm la uşa lui Andrei Carpovici Greceanâi, vecinul nostru cel mai apropiat. Bătaia noastră fu semnalul unei uverturi complicate de lătrături, care ţinu vreo cinci minute.

Abia după uvertură începu, aşa cum se cuvine, şi acţiunea prin intrarea în scenă a lui Andrei Greceanâi, un bătrân mărunţel, cu

---

[2]) Vezi „Anexa", pag. 670 (N. T.).

chelie, dar care păstrase o bărbiță îngrijit tunsă. Moș Andrei ne întrebă nu prea drăgăstos:

— Ce căutați aici?

— Aveți un cazan de țuică și am venit să-l distrugem, îi spusei eu. Iată mandatul dela miliția gubernială...

— Cazan de țuică? întrebă moș Andrei buimăcit, aruncând priviri pătrunzătoare asupra fețelor și hainelor pitorești ale coloniștilor.

Dar în acel moment intră furtunos, ca un fortissimo, orchestra câinilor; Carabanov avusese timp să înainteze prin spatele moșului spre planul din fund și să atingă, cu un drug apucat din prevedere, un dulău lățos și roșcat, care răspunse la această ieșire printr'un solo asurzitor, la două octave mai sus de obișnuitul registru câinesc. Ne aruncarăm în breșă, împrăștiind câinii. Volohov strigă la ei cu un bas puternic și câinii fugiră prin ungherele curții, subliniind acțiunea următoare cu muzica puțin expresivă a unui lătrat jignit. Carabanov se și afla în casă și când intrarăm cu moșul, ne arătă victorios ceeace căutam: cazanul de făcut rachiu.

— Uite-l!

Moș Andrei se învârtea prin casă, strălucind în haina-i nouă de moleschin, ca la operă.

— Ați fiert ieri rachiu? îl întrebă Zadorov.

— Da, ieri, mărturisi moș Andrei netezindu-și aiurit bărbuța și privind la Taraneț, care scotea de sub lavița din colțul din față un clondir neatins de licoare roz-viorie.

Deodată moș Andrei se înfurie și se repezi la Taraneț, apreciind just din punct de vedere operativ că e mai ușor să-l prindă la strâmtoare, încurcat între laițe, icoane și masă. Pe Taraneț îl apucă, dar vasul îl primi liniștit Zadorov peste capul moșului și moșul se alese doar cu zâmbetul cuceritor, văzând batjocură, al lui Taraneț:

— Ce-i, moșule?

— Nu vă e rușine! strigă plin de obidă moș Andrei. N'aveți inimă, umblați prin case și jefuiți? Ba ați adus și fete cu voi. Când au să aibă oamenii odată pace, când o să vă ia odată toți dracii?...

— Văd, moșule, că ești poet, rosti Carabanov cu o mimică însuflețită, sprijinindu-se în drug și proptindu-se în fața moșului într'o atitudine de luare-aminte, foarte decorativă.

— Afară din casa mea! strigă moş Andrei şi, apucând o furcă uriaşă din faţa cuptorului, îl lovi neîndemânatic pe Volohov pe spinare. Aceasta izbucni în râs şi puse furca la loc, arătându-i moşului o nouă întorsătură a evenimentelor.

— Mai bine v'aţi uita colo.

Aruncând o privire, moşul îl zări pe Taraneţ coborînd de pe cuptor cu un alt clondir de rachiu, cu acelaş zâmbet sincer şi cuceritor de mai înainte. Moş Andrei se aşează pe laviţă, lăsă capul şi dădu din mână. Lângă el stătu şi Lidocica spunându-i mângâietor:

— Andrei Carpovici, ştiţi că legea opreşte fiertul rachiului. Se pierde atâta pâine pentru asta şi ştiţi ce foamete e prin împrejurimi.

— E foamete la cei leneşi. Da' cine munceşte, nu suferă de foame.

— Şi dumneavoastră aţi muncit, moşule? întrebă vesel şi sgomotos Taraneţ, de pe cuptor. Mi se pare că la dumneavoastră a muncit Stepan Neciporenco!

— Stepan?

— Da, Stepan. Şi dumneavoastră l-aţi gonit fără să-i plătiţi şi fără să-i daţi haine. Acum cere să fie primit în colonie.

Taraneţ plescăi voios din limbă către moş şi sări de pe cuptor.

— Unde să punem toate astea? întrebă Zadorov.

— Spargeţi-le pe toate afară.

— Şi cazanul?

— Şi cazanul.

Moşul nu ieşi la locul execuţiei — rămase în casă să asculte şirul de consideraţii economice, psihologice şi sociale, pe care Lidia Petrovna începuse să i le desvolte cu atâta succes. Afară, interesele proprietarului erau reprezentate de câinii care stăteau prin unghere, plini de indignare. Abia când ieşirăm pe uliţă, unii dintre ei îşi exprimară un protest tardiv şi fără noimă.

Zadorov o chemă prevăzător pe Lidocica din casă:

— Mergeţi cu noi, că altfel moş Andrei vă face piftie...

Lidocica dădu fuga afară, însufleţită de taifasul cu moş Andrei.

— Ştiţi că a înţeles tot! Şi-a dat seama că a fierbe rachiu înseamnă a comite un delict.

Băieţii răspunseră prin râsete. Carabanov o privi pe Lidocica făcând ochii mici:

— Şi-a dat seama! Asta-i bună! Dacă aţi fi stat mai mult cu el poate c'ar fi spart singur cazanul? Nu-i aşa?

— Fiţi mulţumită că n'a fost baba lui acasă — spuse Taraneţ — s'a dus până la biserică în Gonciarovca! Despre asta va trebui să mai vorbiţi cu femeia lui Verhola.

Luca Semeonovici Verhola venea deseori în colonie după felurite treburi şi câteodată când aveam nevoie fie de hamuri, fie de trăsurică, fie de vreun butoi, ne adresam lui. Era un foarte abil diplomat, vorbăreţ, serviabil, prezent peste tot. Foarte frumos, ştia să-şi îngrijească barba creaţă, roşcată. Avea trei fii, dintre care Ivan, cel mai mare, era irezistibil pe o întindere cu raza de zece kilometri, pentrucă ştia să cânte la un acordeon vienez cu trei registre şi purta o şapcă verde ne mai văzută.

Luca Semeonovici ne întâmpină binevoitor:

— A, scumpii mei vecini! Poftiţi, poftiţi! Am auzit, am auzit: căutaţi cazane. Bună treabă, bună treabă. Şedeţi! Stai, tinere, pe laiţă. Ei, cum merge? Aţi găsit zidari pentru Trepche? Dacă nu, plec eu mâine la Brigadirovca şi vă aduc. Şi ştiţi ce zidari? Dar dece nu stai tinere? Că eu n'am cazan, nu mă ţin eu de treburi de astea! Dacă nu e voie! Ce vreţi... cum se poate? Dacă puterea sovietică a spus că nu e voie, eu înţeleg; cum se poate... Nu te mai coconi acolo, femeie, că avem oaspeţi de soi!

Pe masă se ivi o strachină plină ochi cu smântână şi un maldăr de plăcinte cu brânză. Luca Semeonovici ne poftea, fără să linguşească sau să se umilească. Vorbea cu un glas de bas deschis şi îndatoritor. Avea apucături de boier ospitalier.

Băgai de seamă cum tresăriseră inimile coloniştilor la vederea smântânii! Volohov şi Taraneţ nu-şi puteau lua ochii dela ademenitoarea trataţie. Zadorov stătea lângă uşă, roşise şi zâmbea, înţelegând că situaţia e fără ieşire. Carabanov, care şedea lângă mine, îmi şopti într'un moment prielnic:

— Uite puşlamaua! Ce să-i faci? Zău că trebue să mâncăm. N'o să mă pot abţine, zău că nu!

Luca Semeonovici îi dădu lui Zadorov un scaun:

— Mâncaţi, scumpii mei vecini, mâncaţi! S'ar fi putut găsi şi ceva rachiu, doar dumneavoastră pentru treaba asta... Zadorov se aşează în faţa mea, lăsă ochii în jos şi îmbucă jumătate de plăcintă, mânjindu-se de smântână pe bărbie; lui

Taraneţ i se lungiră mustăţi de smântână până la urechi, iar Volohov înghiţea plăcintă după plăcintă, fără urmă de emoţie.

— Mai adu plăcinte! porunci Luca Semeonovici soţiei. Cântă, Ivane!

— Da' e slujbă la biserică, se împotrivi femeia.

— Nu-i nimic, se pronunţă Luca Semeonovici, pentru asemenea musafiri dragi se poate!

Tăcutul şi frumosul Ivan începu să cânte „Luna luminează". Carabanov cădea sub laviţă de râs:

— Ia uite că am nimerit în vizită!...

După tratăţie începurăm vorba. Luca Semeonovici sprijinea cu multă însufleţire planurile noastre în legătură cu moşia Trepche, arătându-se gata să vie în ajutor cu toate puterile gospodăriei lui.

— Nu mai staţi aici în pădure. Mutaţi-vă cât mai repede acolo, că lipseşte ochiul gospodarului. Şi luaţi moara, luaţi moara. Ăi de-o conduc nu prea fac mare treabă. Ţăranii se plâng, se plâng rău. De se întâmplă să fie nevoie de făină albă pentru paşti, pentru plăcinte, apăi umbli o lună până să izbuteşti. Ţăranului îi place să mănânce plăcinte, dar ce plăcinte sunt acelea, dacă nu-s din făină albă?

— Nu avem încă destulă putere pentru moară, zisei eu.

— Cum n'aveţi destulă? Au să vă ajute oamenii... Ştiţi cum vă preţueşte aici poporul. Spun toţi că sunteţi un om tare bun.

In acest liric moment, se ivi în uşă Taraneţ; în casă răsună ţipătul speriat al gospodinei. Taraneţ ţinea în mâini o jumătate dintr'un minunat cazan de rachiu şi anume, partea cea mai însemnată, ţevăria. Nici nu observasem când părăsise Taraneţ adunarea noastră.

— Asta-i din pod, spuse Taraneţ, tot acolo e şi rachiul. E cald încă.

Luca Semeonovici îşi prinse barba în pumni şi se posomorî doar o clipă. Se însufleţi îndată, se apropie de Taraneţ şi, cu un zâmbet, se opri în faţa lui. Apoi se scărpină după ureche şi-mi făcu cu ochiul:

— O să iasă ceva din tânărul ăsta. Ei, dacă aşa stă treaba, n'o să spun nimic... ba nici nu mă supăr. Dacă aşa-i legea, fie după lege! O să-l spargeţi, nu? Ce să-i faci!... Ivan, ajută-le.

Dar soţia lui nu înţelese cinstea prea înţeleptului ei soţ. Îi smulse lui Taraneţ ţevăria şi începu să strige:

— Da' cine o să vă lase, cine o să vă lase să-l spargeţi? Mai întâi să faceţi unul şi apoi să-l spargeţi! Golanii dracului, plecaţi, că de nu, vă dau în cap!...

Monologul nevestei lui Verhola se dovedi nesfârşit de lung: Din colţul unde stătuse tăcută până atunci, Lidocica încercă să deschidă o discuţie potolită despre primejdia rachiului, dar femeia avea plămâni de fier. Sticlele cu rachiu fuseseră sparte, Carabanov în mijlocul curţii sfârşea de nimicit cu un drug de fier aparatul, Luca Semeonovici îşi lua binevoitor rămas bun dela noi, rugându-ne să mai poftim şi încredinţându-ne că nu se supărase, Zadorov îi strângea mâna lui Ivan şi Ivan începuse să cânte o arie răguşită la acordeon, dar femeia lui Verhola tot mai striga şi plângea, tot mai găsea culori de cel mai negru catran pentru a zugrăvi purtarea noastră şi pentru a ne prooroci un trist viitor.

In curţile vecine stăteau femei nemişcate, câini urlau şi lătrau sbuciumându-se în veriga lanţurilor pe sârmele întinse de-a-curmezişul curţilor, iar gospodarii, care curăţau grajdurile, clătinau din cap.

Ieşirăm repede în uliţă şi Carabanov se rezimă de cel mai apropiat gard de nuiele.

— Of, nu mai pot, zău nu mai pot! Aşa musafiri, halal musafiri! Cum spunea nevasta lui Verhola? Să vi se umfle şi să vă plesnească burţile de smântâna pe care aţi mâncat-o? Cum te simţi cu burta, Volohov?

In ziua aceea nimicirăm şase cazane de făcut rachiu. De partea noastră nu se înregistrară pierderi. Numai că ieşind din ultima casă, dădurăm peste Serghei Petrovici Grecianâi, preşedintele sovietului sătesc. Acesta semăna cu Mamai[1]): capul oacheş, lins şi mustăţi subţiri, răsucite. In ciuda tinereţii lui, era cel mai bun gospodar din împrejurimi şi socotit un om tare deştept. Ne strigă de departe:

— Ia staţi!

Ne oprirăm.

— Bună ziua, vă felicit de sărbătoare . . . Cum vine asta? Ingăduiţi-mi să mă întreb pe temeiul cărui mandat făptuiţi asemenea amestec samavolnic, spărgând cazanele oamenilor, lucru la care n'aveţi dreptul?

---

[1]) Conducător al tătarilor în secolul al XIV-lea, care a atacat pe ruşi şi a fost bătut în celebra bătălie dela Culicovo (N. T.).

Îşi răsuci mai vârtos mustăţile şi privi iscoditor la mutrele noastre prinse în ilegalitate.

Ii întinsei în tăcere mandatul pentru „amestec samavolnic". El îl învârti îndelung în mâini şi mi-l dădu înapoi nemulţumit:

—E desigur şi asta o aprobare, dar oamenii sunt jigniţi. Dacă orice colonie o să procedeze aşa, n'o să se poată spune conducerii sovietice că totul merge bine. Eu însumi mă lupt cu cachierii.

— Dar şi dumneavoastră aveţi cazan, zise încet Taraneţ îngăduind privirilor sale atotpătrunzătoare să scruteze fără ruşine chipul preşedintelui.

Preşedintele se uită înfuriat la sdrenţărosul Taraneţ.

— Tu? Tu să nu te amesteci. Cine eşti tu? Un colonist? O să ajungem noi cu afacerea asta până la cei de sus şi o să vedem dacă e îngăduit ca preşedintele autorităţii locale să poată fi jignit de orice delicvent.

Ne-am despărţit, plecând în direcţii opuse.

Expediţia noastră se dovedi foarte folositoare. A doua zi, la fierărie, Zadorov le spunea clienţilor noştri:

— Duminica viitoare n'o să mai facem aşa; o să meargă cincizeci de oameni, toată colonia.

Ţăranii încuviinţau dând din cap:

— Apăi asta-i drept! Că se cheltueşte şi pâine, şi odată ce e oprit de lege înseamnă că e drept.

Beţiile luară sfârşit în colonie, dar se ivi o nouă nenorocire: jocul de cărţi. Începurăm să băgăm de seamă că în sutragerie unii dintre colonişti mâncau fără pâine şi că alţii decât cei care trebuiau făceau curăţenie sau vreo altă muncă neplăcută.

— Dece faci tu curat astăzi şi nu Ivanov?

— M'a rugat el.

Munca la rugăminte deveni un lucru obişnuit; se formară chiar grupe de astfel de „solicitanţi". Numărul colonişţilor care renunţau la hrană, cedând porţiile lor unor tovarăşi, începu să crească.

Nu există nenorocire mai mare într'o colonie de copii, decât jocul de cărţi. Aceasta îl scoate pe colonist din sfera necesităţilor sale obişnuite şi-l sileşte să găsească mijloace de

complectare a resurselor printr'o singură cale; care e hoția. Mă grăbii să deslănțui atacul împotriva acestui dușman.

Fugi din colonie Ovciarenco, un băiețaș vesel și vioi, care reușise să se adapteze. Intrebările mele cu privire la motivul pentru care a fugit, n'au dus la niciun rezultat. A doua zi îl întâlnii în oraș, la piață, dar oricât m'am străduit să-l conving, el refuză să se întoarcă. Era foarte turburat în timp ce vorbea cu mine.

Datoriile dela jocul de cărți erau socotite datorii de onoare în cercul pensionarilor noștri. Refuzul de a plăti o astfel de datorie putea să ducă nu numai la bătaie și la violențe, dar și la disprețul general.

Intors în colonie, mă ținui de capul băieților:

— Dece a fugit Ovciarenco?'

— De unde să știm noi?

— Știți!

Tăcere.

In aceeași noapte făcui o perchiziție generală, cu ajutorul lui Calina Ivanovici. Mă uimiră rezultatele: pe sub perne, în lădițe, în cutii, prin buzunarele unor coloniști, se găsiră depozite întregi de zahăr. Burun se dovedi cel mai bogat: în lădița pe care și-o făcuse singur în tâmplărie, cu învoirea mea, descoperirăm peste treizeci de funturi. Dar surpriza cea mai mare o avurăm cu Mitiaghin. Intr'o căciulă veche de miel, ascunsă sub pernă, se aflau cincizeci de ruble de argint și alamă.

Burun, abătut dar sincer, recunoscu:

— Le-am câștigat la cărți.

— Dela coloniști?

— Ihî!

Mitiaghin răspunse:

— Nu spun.

Dar cele mai importante depozite de zahăr, lucruri diferite, bluze, batiste, genți, erau păstrate în odaia celor trei fete ale noastre: Olea, Raisa și Marusia. Acestea refuzară să mărturisească ale cui erau rezervele. Olea și Marusia izbucniră în plâns, Raisa tăcu.

Aveam trei fete în colonie; toate trimise de comisie pentru furturi prin locuințe. Una dintre ele, Olea Voronova, nimerise se vede din întâmplare într'o poveste neplăcută — se întâmplă deseori astfel de cazuri cu servitoarele minore. Marusia

Levcenco şi Raisa Socolova erau depravate şi obraznice; înjurau, luau parte la beţiile băieţilor, la jocurile de cărţi care se petreceau îndeobşte în propria lor cameră. Marusia se remarca printr'un caracter nesuferit de violent, îşi jignea şi chiar îşi bătea prietenele din colonie şi se certa întruna cu băieţii pentru cele mai absurde motive; se socotea o fiinţă pierdută şi la orice sfat sau dojană răspundea invariabil:

— Dece vă mai osteniţi? Sunt o fiinţă pierdută.

Foarte grasă, leneşă, neîngrijită şi caraghioasă, Raisa nu era proastă şi era relativ cultă. Fusese cândva la un liceu şi educatoarele noastre o îndemnau să se pregătească pentru o facultate muncitorească. Tatăl ei, cismar în oraşul nostru, fusese înjunghiat cu vreo doi ani înainte într'o adunătură de beţivani; mama ei cerşea şi bea. Raisa susţinea că aceasta nu era mama ei fiindcă ea în copilărie fusese aruncată pe ascuns în casa Socolovilor. Băieţii ne încredinţau că Raisa are imaginaţie.

Şi curând o să ne spună că tatăl ei a fost prinţ.

Raisa şi Marusia, emancipate în relaţiile lor cu băieţii, se bucurau de oarecare stimă din partea acestora, ca vechi şi experimentate pungăşoaice. Tocmai deaceea li se încredinţaseră amănuntele celor mai importante şi mai tainice operaţiuni ale lui Mitiaghin şi ale altora.

Cu venirea lui Mitiaghin, elementul pungăşesc din colonie se întărise şi calitativ şi cantitativ.

Mitiaghin era un hoţ de meserie, dibaci, deştept şi îndrăzneţ. Pe deasupra, părea şi tare simpatic. Avea şaptesprezece ani, poate şi mai mult. Purta pe faţă un semnalment neobişnuit: sprâncene albe, alcătuite din smocuri dese de păr cu desăvârşire cărunt. După spusele lui, acest semnalment îi strica adesea socotelile, cu atât mai mult cu cât nici prin minte nu-i trecea că s'ar fi putut îndeletnici cu altceva decât cu hoţia. Chiar în ziua sosirii în colonie, îmi vorbi seara foarte liber şi prietenos:

— Băieţii vorbesc tare bine despre dumneavoastră, Anton Semeonovici.

— Ei şi ce?

— Asta e bine. Dacă băieţii vă iubesc, le va fi mai uşor.

— Inseamnă că şi tu o să mă iubeşti.

— Nu... că n'am să stau mult în colonie.

— Dece?

— Păi, la ce bun? Tot hoţ am să rămân.

— Poţi să te desveţi de asta.

— Se poate, dar eu socot că n'are rost să mă desvăţ.

— Faci pur şi simplu fasoane, Mitiaghin.

— Nu fac de fel fasoane. E plăcut şi interesant să furi. Numai că trebue să te pricepi şi apoi — nu dela oricine. Sunt mulţi ticăloşi dela care dumnezeu însuşi a poruncit să furi, dar sunt şi alţii pe care trebue să-i cruţi.

— E adevărat ce spui, îi răspunsei eu lui Mitiaghin, dar paguba cea mare n'o suferă cel dela care s'a furat, ci cel care a furat.

— Care pagubă?

— Asta: te-ai învăţat să furi, te-ai desobişnuit să munceşti, totul îţi vine uşor, începi să bei şi rămâi pe loc, un derbedeu şi gata. Pe urmă nimereşti la închisoare şi de acolo...

— Parcă la închisoare nu sunt oameni? Şi mulţi trăiesc în libertate mai rău ca la închisoare. Asta n'o puteţi tăgădui...

— Ai auzit de Revoluţia din Octombrie?

— Cum să nu! Eu însumi am fost în Garda Roşie.

— Ei bine, de acum înainte traiul oamenilor n'o să mai fie ca la închisoare.

— Cine poate să ştie? căzu pe gânduri Mitiaghin. Ticăloşi au rămas mulţi, câţi draci în fundul iadului! Işi vor face ei mendrele, dacă nu aşa, atunci altfel. Uitaţi-vă în jurul coloniei ce fel de lume e! Oho!

Când izbii în organizaţia de joc a coloniei, Mitiaghin refuză să mărturisească de unde are căciula cu banii.

— I-ai furat?

— Da ştiţi că aveţi haz, Anton Semeonovici! zâmbi el. Sigur că nu i-am cumpărat. Mai sunt mulţi proşti pe lume. Şi banii aceştia au fost adunaţi de toţi proştii la un loc, înmânaţi cu multe ploconeli escrocilor burtoşi. Dece să stau şi să mă uit? Mai bine să-i iau pentru mine. Ei, şi i-am luat! Numai că în colonia dumneavoastră nici n'am unde să-i ascund. Nu m'am gândit niciodată la o perchiziţie....

— Banii îi iau pentru colonie. Facem imediat actul şi-i trecem în cont. Pentru moment însă, nu e vorba de tine.

In legătură cu furturile, le spusei băieţilor:

— Interzic cu desăvârşire jocul de cărţi. Nu veţi mai juca de acum înainte. Asta înseamnă să-ţi furi tovarăşul.

— Să nu mai joace.

— Joacă din prostie! La noi în colonie mulți rabdă de foame, nu mănâncă nici zahăr, nici pâine. Din cauza cărților a plecat Ovciarenco din colonie și acum umblă, plânge, se prăpădește prin piață.

— Da, cu Ovciarenco n'a ieșit bine, recunoscu Mitiaghin.

Continuai:

— In colonie n'are cine apăra pe un tovarăș mai slab. Așa că apărarea îmi revine mie. Și n'o să îngădui ca băieții să flămânzească și să-și piardă sănătatea pentrucă n'a ieșit o prostie de carte. Asta n'o îngădui. Alegeți voi! Mi-e silă să perchiziționez dormitoarele, dar când l-am văzut în oraș pe Ovciarenco, plângând și prăpădindu-se, am hotărît să nu umblu cu mănuși cu voi. Dacă vreți, hai să cădem la învoială și să nu mai jucați. Vă puteți da cuvântul de onoare? Numai că mi-e teamă că în ceeace privește onoarea nu prea sunteți tari. Uite, Burun și-a dat cuvântul...

Burun sări deodată:

— Nu-i adevărat, Anton Semeonovici, e urît să spuneți neadevăruri! Dacă spuneți neadevăruri, noi... Nu mi-am dat cuvântul pentru cărți.

— Iartă-mă, i-adevărat că eu sunt de vină. Nu mi-a dat în gând să-ți cer cuvântul și pentru cărți și pentru rachiu...

— Rachiu nu beau.

— Bine, am terminat. Atunci, cum rămâne?

Pășește înainte Carabanov. E luminos, grațios și pozează puțin, ca întotdeauna. Respiră parcă în el puterea bourului de stepă pe care el întradins pare că vrea s'o stăpânească.

— Băieți, e limpede că nu trebue să faci pe un tovarăș să piardă la cărți. Vă place sau nu, eu sunt împotriva jocului de cărți. Să știți că n'am să trădez niciodată nimic, dar la cărți voi denunța sau am să iau de gât eu însumi și am să strâng. Pentrucă l-am văzut pe Ovciarenco atunci când a plecat; se poate spune că l-am trimis în mormânt. Știți și voi că Ovciarenco nu se pricepe la furat. Au câștigat dela el Burun și Raisa. Cred că ei trebue să meargă să-l caute și să nu se întoarcă până ce nu-l găsesc.

Burun se învoi bucuros.

— Da' dece dracu s'o iau pe Raisa? Il găsesc eu și singur.

Băieții se porniră să vorbească toți deodată. Calea pe care o găsisem era pe placul tuturor. Cu mâna lui, Burun confiscă

toate cărțile de joc și le aruncă în găleată. Calina Ivanovici luă vesel zahărul înapoi:

— Mulțumesc! Ați făcut economie.

Mitiaghin mă însoți afară din dormitor:

— Trebue să părăsesc colonia?

Ii răspunsei mâhnit:

— Nu, dece? Mai stai!

— Tot o să fur.

— Fură dracului! Tu o să te prăpădești, nu eu.

Se îndepărtă speriat.

Dimineața următoare, Burun se îndreptă spre oraș, ca să-l caute pe Ovciarenco. Băieții o împingeau după el pe Raisa. Carabanov răcnea de răsuna toată colonia, bătându-l pe umăr pe Burun:

— Mai sunt cavaleri în Ucraina!

Din fierărie, cu dinții sclipitori, privea Zadorov. Ca întotdeauna mi se adresă prietenește:

— Pușlamale, da te poți înțelege cu ei.

— Și tu ce ești? îl întrebă răstit Carabanov.

— Hoț din tată în fiu, iar acum fierar al coloniei de muncă Gorchi, Alexandru Zadorov — luă el poziție de drepți.

— Pe loc repaus! comandă Carabanov și trecu măreț prin fața fierăriei.

Spre seară, Burun îl aduse pe Ovciarenco, flămând și fericit.

10. *„EROII EDUCAȚIEI SOCIALE“*

Eram cinci de aceștia, socotindu-mă și pe mine în numărul lor. Ne numeau „eroii educației sociale“. Noi însă, nu numai că nu ne ziceam așa, dar nici nu socotisem vreodată că făceam cine știe ce ispravă. Nu ne trecuse asta prin gând, nici la începutul coloniei, nici atunci când ea își sărbătorea a opta aniversare.

Când se pomenea despre eroism, se aveau în vedere nu numai cei ce munceau în colonia Gorchi; deaceea, în adâncul sufletului meu, socoteam aceste cuvinte drept un îndemn necesar pentru susținerea moralului tuturor celor care lucrau în orice alte colonii și cămine de copii.

In viața sovietică, în lupta revoluționară a vremii, se petreceau multe fapte eroice, iar munca noastră era prea modestă, și în manifestările și în rezultatele ei.

Făceam parte dintre oamenii cei mai obișnuiți și purtam în noi un noian de felurite cusururi. Și la drept vorbind, nici nu ne cunoșteam munca; fiecare zi de lucru a noastră era plină de greșeli, de gesturi șovăielnice, de gânduri încâlcite. Iar în fața noastră se întindea o nesfârșită ceață, din care cu greu întrezăream frânturi din formele viitoarei vieți pedagogice.

Despre pașii noștri se putea spune orice, atât erau de întâmplători și în munca noastră totul era discutabil. Iar când începeam discuțiile, nu ieșea niciodată la lumină adevărul.

Dar două lucruri se aflau la noi înafară de orice îndoială: hotărîrea puternică de a nu lăsa treaba, ci de a o duce până la sfârșit, fie el chiar un sfârșit trist; și mai era și realitatea din colonia noastră și aceea a coloniei care ne înconjura.

La sosirea în colonie, Osipovii se purtaseră cu mult desgust față de coloniști. După regulile noastre, educatorul de serviciu trebuia să prânzească împreună cu coloniștii. Și Ivan Ivanovici și soția lui mă înștiințară hotărît că nu vor sta la aceeași masă cu coloniștii, fiindcă nu-și pot înfrânge sila.

Le spusei:

— Vom vedea la fața locului.

In dormitor, în timpul serviciului de seară, Ivan Ivanovici nu sta niciodată pe patul elevului, dar nici n'avea pe ce să se așeze. Așa că-și făcea serviciul de seară în picioare. Ivan Ivanovici și soția lui mă întrebau:

— Cum puteți sta pe așternutul acesta? E plin de păduchi!

Eu le răspundeam:

— Nu-i nimic, o să aranjăm într'un fel oarecare, o să stârpim păduchii sau...

După trei luni, Ivan Ivanovici, nu numai că mânca împreună cu coloniștii, dar pierduse până și obiceiul de a-și aduce propria lui lingură: lua una de lemn din grămada de pe masă, și, pentru liniștea lui, își trecea degetele peste ea.

Iar seara, în dormitor, în cercul plin de vioiciune al elevilor, Ivan Ivanovici ședea pe pat, jucând „hoțul și denunțătorul". Jocul consta în aceea că tuturor celor care luau parte la joc li se împărțeau biletele pe care scria: „hoț", „denunțător", „anchetator", „judecător", „executor" și așa mai departe. „Denunță-

torul" spunea ce-i căzuse la sorţi şi luând un şnur răsucit în mâini, încerca să-l descopere pe hoţ. Toţi întindeau mâinile spre dânsul, iar „denunţătorul" trebuia, printr'o lovitură de şnur, să nimerească mâna „hoţului". Deobicei, îl nimerea pe „judecător" sau pe „anchetator", care, cetăţeni onorabili, jigniţi de bănuielile lui, îl loveau pe „denunţător" peste mână potrivit unui tarif stabilit pentru astfel de jigniri. Dacă data următoare „denunţătorul" îl ghicea totuşi pe „hoţ", suferinţele lui încetau şi începeau cele ale „hoţului". „Judecătorul" îl condamna la cinci calde, zece calde, sau cinci reci. „Executorul" apuca şnurul şi execuţia avea loc.

Cum rolurile jucătorilor se schimbau mereu, „hoţul" putând deveni „judecător" sau „executor" la următorul tur, tot farmecul jocului consta în alternarea suferinţei cu răzbunarea. Cruntul „judecător" sau „executorul" nemilos care ajungea „pârîtor" sau „hoţ", încasa şi dela „judecătorul" şi dela „executorul" de acum, care îi aduceau aminte de toate sentinţele şi toate pedepsele.

Ecaterina Grigorievna şi Lidia Petrovna luau şi ele parte la jocul băieţilor care se purtau cavalereşte cu ele: când erau acuzate de hoţie, le dădeau câte trei, patru reci. „Executorul" făcea cele mai drăgălaşe mutre în timpul execuţiei, mângâind doar cu şnurul palma gingaşă a femeilor.

Când jucau cu mine, băieţii erau interesaţi îndeosebi de puterea mea de rezistenţă, aşa încât nu-mi mai rămânea decât să bravez. In calitate de „judecător" le dădeam „hoţilor" astfel de pedepse, că până şi „executorii" se înspăimântau, iar când trebuia să aduc la îndeplinire sentinţele, sileam victima să-şi piardă orice simţimânt de demnitate şi să strige:

— Aşa nu e voie, Anton Semeonovici!

In schimb, încasam şi eu sdravăn: plecam întotdeauna acasă cu mâna stângă umflată, fiindcă nu se cădea să schimb mâna, iar cea dreaptă îmi era trebuincioasă la scris.

Ivan Ivanovici, lipsit de curaj, se slujea de o tactică feminină şi băieţii se purtau delicat cu el la început. Ii spusei odată lui Ivan Ivanovici că o asemenea politică nu e potrivită, băieţii noştri aveau nevoie să crească rezistenţi şi îndrăzneţi, să nu se teamă de primejdii sau de suferinţe fizice; Ivan Ivanovici nu fu de aceeaşi părere cu mine.

Când ne pomenirăm într'o seară în acelaş cerc, eu ca „judecător" îl condamnai la douăsprezece calde, iar la urmă, ca „exe-

cutor" îi băşicai mâna fără milă cu şnurul şuierător. Se înfurie şi se răzbună pe mine. Unul dintre băieţi nu putu să lase nerăsplătită purtarea lui Ivan Ivanovici şi-l împinse până acolo încât trebui să schimbe mâna.

In seara următoare, Ivan Ivanovici încercă să se sustragă dela acest „joc barbar", dar se ruşină de ironia coloniştilor şi de atunci înainte îndură cu demnitate toate încercările, ne mai linguşindu-se ca „judecător" şi ne mai temându-se când era „pârîtor" sau „hoţ".

Osipovii se plângeau adeseori că duc mulţi păduchi acasă. Le răspundeam:

— Cu păduchii trebue să luptăm, nu acasă, ci în dormitoare.

Şi întradevăr ne luptam. Reuşirăm cu mare greutate să avem câte două schimburi de rufărie, câte două costume, Costumele acestea erau, cum spun ucrainienii „petic peste petic", dar puteau fi trecute prin abur, păduchii rămânând astfel în număr foarte mic. Nu puturăm să-i stârpim atât de repede, datorită necontenitei sosiri de noi coloniţti, legăturilor cu sătenii şi altor cauze.

Munca educatorilor se împărţea în mod oficial în serviciul principal, serviciul la lucru şi serviciul de seară. Afară de acestea, în timpul dimineţii, educatorii se ocupau cu şcoala. Serviciul principal reprezenta munca grea dela cinci dimineaţa până la sunetul clopotolui de culcare. Cel care făcea serviciul principal avea toată ziua un rol diriguitor, controla împărţirea hranei, urmărea executarea muncii, descurca tot felul de conflicte, îi împăca pe bătăuşi, îi potolea pe cei nemulţumiţi, comanda alimentele şi îi verifica lui Calina Ivanovici cămara, supraveghia primenitul rufăriei şi al hainelor. Era atât de multă muncă, încât chiar de pe la începutul celui de-al doilea an, coloniştii mai în vârstă, purtând brasarde roşii pe mâneca stângă, începură să facă de serviciu pentru a-i ajuta pe educatori.

Educatorul care făcea serviciul la lucru, lua parte la o muncă oarecare, deobicei acolo unde lucrau mai mulţi coloniţti sau noi sosiţi. Participarea educatorului la muncă era efectivă, altfel nici n'ar fi fost cu putinţă în condiţiile noastre. Educatorii lucrau în ateliere, la lemne, la reparaţii, la câmp şi în grădina de zarzavat.

Serviciul de seară se dovedi repede o simplă formalitate: se adunau seara în dormitoare toţi educatorii şi cei care erau şi cei

ce nu erau de serviciu. Nici asta nu însemna vreun merit; n'aveam unde să ne strângem înafara dormitoarelor. In locuinţele noastre goale era cam neplăcut şi cam înfricoşător seara la lumina lămpii; după ceaiul de seară, însă, ne aşteptau în dormitoare, nerăbdătoare, chipurile vesele şi cunoscute ale coloniştilor, cu privirile lor pătrunzătoare şi cu comorile lor nesecate de povestiri închipuite şi adevărate, de întrebări de tot felul, actuale, filosofice, politice şi literare, de jocuri felurite, dela „pisica şi şoarecele" până la „hoţul şi pârîtorul". Tot aici se desbăteau şi diferitele întâmplări ale vieţii noastre, în felul celor de mai sus; erau bârfiţi vecinii din cătun şi se plănuiau amănuntele renovării şi ale viitoarei noastre vieţi fericite în colonia a doua.

Câteodată Mitiaghin spunea poveşti. Avea un uimitor meşteşug al povestitului, istorisea cu tâlc, cu elemente de joc scenic şi cu o mimică bogată. Mitiaghin îi iubea pe cei mici şi poveştile lui îi desfătau pe deplin. In poveştile lui aproape că nu intervenea supranaturalul; trăiau în ele ţărani nerozi şi deştepţi, curteni neîndemânatici şi calfe istete, hoţi îndrăzneţi şi iscusiţi, poliţişti păcăliţi, soldaţi viteji şi biruitori, popi greoi şi nătăfleţi.

Serile mai organizam în dormitoare şi lecturi în colectiv. Incă din primele zile, la noi luase fiinţă o bibliotecă pentru care cumpăram sau ceream cărţi pe la case particulare. Până la sfârşitul iernii aveam aproape toţi clasicii, multă literatură de specialitate, politică şi de agricultură. Am izbutit să adunăm din depozitele neîngrijite ale Narobrazului şi multe cărţi populare din diferite ramuri de ştiinţă.

Multor colonişti le plăcea să citească, dar prea puţini ştiau să birue cartea. Din această pricină citeam în colectiv, cu glas tare. Se adunau toţi, deobicei. Citeam ori eu, ori Zadorov, care se bucura de o minunată dicţiune. In cursul primei ierni am citit mult din Puşchin, Corolenco, Mamin-Sibiriac, Vereşaev şi, mai ales, din Gorchi.

In mediul nostru, lucrările lui Gorchi produceau o puternică dar dublă impresie. Carabanov, Taraneţ, Volohov şi alţii erau mai sensibili la romantismul lui Gorchi şi nu voiau cu niciun preţ să ia în seamă puterea de analiză a lui Gorchi. Ascultau cu ochii aprinşi pe „Macar Ciudra", exclamau şi strângeau pumnii în faţa figurii lui Ignat Gordeev, se plictiseau ascultând tragedia „Moş Arhip şi Lenca". Lui Carabanov îi plăcea îndeosebi scena în care bătrânul Gordeev priveşte la „Boie-

roaica" lui sdrobită de gheţuri... Semeon îşi încorda toţi muşchii feţei şi se minuna cu o voce de tragedian:

— Uite om! Dacă ar fi toţi aşa!

Cu aceeaşi încântare asculta şi istoria morţii lui Ilia din povestirea „Cei trei".

— Cine e viteaz, e viteaz! Asta moarte! Cu capul de piatră!

Mitiaghin, Zadorov, Burun râdeau îngăduitori de încântarea romanticilor noştri şi-i ataţau:

— Ascultaţi acolo, proştilor, dar nu auziţi nimic [1]).

— Eu nu aud?

— Păi ce, auzi? Ce-i aşa grozav în „cu capul de piatră?" Ilia ăsta e un prost, un nimic... Era de-ajuns să se strâmbe o muiere la el ca să şi lăcrămeze. Eu în locul lui aş mai fi strivit un negustor, trebue să-i striveşti pe toţi, cu Gordeev al tău cu tot.

Amândouă taberele erau de acord numai în preţuirea lui Luca din „Azilul de noapte". Carabanov clătina din cap:

— Nu, astfel de moşnegi sunt tare dăunători. Vorbesc, vorbesc — apoi şterg putina şi ia-i de unde nu-s!... Şi eu cunosc dintr'ăştia.

— E deştept păcătosul ăsta de Luca, spunea Mitiaghin. Lui îi e bine, înţelege tot, încât peste tot o să ia ce-o vrea: colo înşeală, colo o să fure, iar dincolo o să se arate bun. Aşa o duce bine şi nici nu-i pasă.

Toţi au fost foarte impresionaţi de „Copilăria mea" şi „La stăpâni". Le ascultară ţinându-şi răsuflarea şi se rugară să li se citească „măcar până la douăsprezece". La început nu crezură când le povestii istoria adevărată a vieţii lui Maxim Gorchi, şi rămaseră ne mai pomenit de uluiţi şi pasionaţi de întrebarea:

— Inseamnă că Gorchi a fost ca noi? Asta-i bună!

Problema aceasta îi bucura şi îi turbura adânc.

Viaţa lui Maxim Gorchi ajunse parcă o parte din propria noastră viaţă. Episoadele ei deveniră la noi termeni de comparaţie, temeiuri pentru porecle, îndreptare pentru discuţii, unităţi de măsură a valorilor umane. Când la trei kilometri de noi se instală colonia de copii „Corolenco", băieţii noştri n'o invidiară mult timp. Zadorov zise:

— Tocmai bine li se potriveşte mititeilor ăstora numele de „Corolenco". Iar nouă „Gorchi".

---

[1]) Joc de cuvinte: slușați și slâșați — a asculta și a auzi (N. T.).

Calina Ivanovici era de aceeaşi părere:

— Eu pe Corolenco ăsta l-am văzut, ba chiar am şi stat de vorbă cu el; era un om tare cumsecade. Pe când, voi, şi teoreftic şi praftic, sunteţi nişte golani.

Incepurăm să purtăm numele de colonia „Gorchi" fără vreo aprobare sau hotărîre oficială. In oraş, se obişnuiră încetul cu încetul cu această denumire a noastră şi nu se împotriviră noilor noastre peceţi şi stampile purtând numele scriitorului. Din nefericire, n'am putut intra prea curând, în corespondenţă cu Alexei Maximovici, fiindcă nimeni din oraşul nostru nu-i ştia adresa. Abia în 1925 am citit într'un săptămânal ilustrat un articol despre viaţa lui Gorchi în Italia; în articol numele lui era transcris cu ortografia italiană: Massimo Gorky. Atunci îi trimiserăm la întâmplare prima scrisoare pe o adresă de un laconism ideal: Italia, Massimo Gorky.

Povestirile şi biografia lui Gorchi îi pasionau deopotrivă pe cei mari şi pe cei mici, cu toate că aceştia din urmă erau aproape toţi analfabeţi.

Aveam la noi doisprezece copii dela vârsta de zece ani. Toţi erau vioi, şireţi, furau lucruri mărunte şi erau veşnic murdari dincolo de orice închipuire. Veneau în colonie într'o stare foarte jalnică, slabi, rahitici, plini de râie. Cu dânşii avea mereu şi iarmereu de furcă sărmana Ecaterina Grigorievna, agenta noastră sanitară voluntară şi soră de caritate. Se simţeau întotdeauna apropiaţi de ea, în ciuda înfăţişării sale atât de serioase. Ştia să-i mustre ca o mamă, le cunoştea slăbiciunile, nu-l credea pe niciunul pe cuvânt (eu nu m'am putut desbăra niciodată de acest neajuns), nu trecea cu vederea nicio abatere şi se supăra de orice obrăznicie.

In schimb, ştia minunat să vorbească unui băiat cu vorbele cele mai simple cu un simţ adânc uman, despre viaţă, despre mama lui, despre ceeace dorea să ajungă, marinar, comandant în Armata Roşie sau inginer; ştia să înţeleagă toată adâncimea acelei grozave răni pe care o provoacă o viaţă ticăloasă şi stupidă, în inima copiilor. Afară de asta, se pricepea să-i şi îngraşe; trecând pe tăcute peste toate regulile şi legile serviciului aprovizionării, înfrângea cu un singur cuvânt mângâietor pedantismul gălăgios al lui Calina Ivanovici.

Coloniştii mai în vârstă înţelegeau această slăbiciune a Ecaterinei Grigorievna pentru plodurile mărunte şi nu o împiedi-

cau cu nimic, ci, ocrotitor, cu blândeţe, se învoiau întotdeauna să îndeplinească câte o mică rugăminte a Ecaterinei Grigorievna, adică să vadă dacă puştiul se spală cum trebue, dacă se săpuneşte cumsecade, dacă nu fumează, nu rupe hainele, dacă nu se bate cu Petica şi aşa mai departe.

In mare măsură, Ecaterinei Grigorievna i se datora faptul că băieţii mai mari îi iubeau întotdeauna pe cei mici şi se purtau cu ei ca nişte fraţi mai mari, drăgăstoşi, severi şi grijulii.

11. *SEMĂNĂTOAREA TRIUMFALĂ*

Se lămurea din ce în ce mai limpede că era greu să ne gospodărim în prima colonie. Privirile ni se îndreptau din ce în ce mai des spre colonia a doua, acolo pe malul Colomacului, unde înfloreau primăvara atât de năvalnic grădinile şi lucea pământul de cernoziom. Dar reparaţiile coloniei a doua înaintau ne mai pomenit de încet. Tâmplarii, foarte prost plătiţi, erau vrednici să dureze colibe de ţară, dar rămâneau încurcaţi în faţa oricărui acoperiş mai complicat. Sticlă n'am fi putut căpăta oricâţi bani am fi dat, dar de altfel nici nu aveam bani. Două, trei clădiri mai mari fură aduse într'o stare mai cumsecade spre sfârşitul verii, dar nu se putea locui în ele fiindcă n'aveau geamuri. Am reparat şi câteva dependinţe până la capăt, dar acolo se stabiliră tâmplarii, zidarii, sobarii şi paznicii. Nu avea rost să-i mutăm pe băieţi, fiindcă fără ateliere şi fără gospodărie, n'aveau ce face. Coloniştii mergeau zilnic în colonia a doua, executând ei înşişi o mare parte din lucru. Vreo zece băieţi au trăit vara în corturi, pe când lucrau la livadă. Trimiteau în prima colonie care întregi de mere şi pere. Numai mulţumită lor livada din Trepche căpătă un aspect, dacă nu cultivat, cel puţin cuviincios.

Locuitorii satului Gonciarovca au fost foarte turburaţi de ivirea în mijlocul ruinelor din Trepche, a unor noi stăpâni atât de puţin respectabili, sdrenţăroşi şi cu aparenţă dubioasă. Ordinul nostru pentru şaizeci de desiatine, atât de neaşteptat pentru mine, se dovedi aproape inutil: în tot pământul Trepche inclusiv în lotul nostru, ţăranii intraseră cu plugul încă din 1917.

In oraş, nelămurirea noastră a fost întâmpinată cu un zâmbet:

— Dacă aveţi ordinul înseamnă că pământul e al vostru. Ieşiţi şi-l lucraţi!

Dar Serghei Petrovici Grecianâi, preşedintele sovietului sătesc, era de altă părere:

— Înţelegeţi ce înseamnă dacă ţăranul muncitor a primit pământul după toate prevederile legii? Inseamnă că tot el îl va ara. Iar cei care scriu felurite ordine şi hârtii, aceia sunt fără doar şi poate împotriva ţăranilor şi le vâră cuţitul în spate. Şi dumneavoastră e mai bine să nu vă amestecaţi cu ordinul acela.

Potecile din colonia a doua duceau la râul Colomac, care trebuia trecut înnot. Am stabilit un loc de trecere pe Colomac şi aveam întotdeauna un luntraş de serviciu, un colonist. In genere, cu încărcătură şi cu cai se putea trece în colonia a doua numai pe un drum ocolit, peste podul din Gonciarovca, unde eram priviţi cu destulă duşmănie. Flăcăii din sat, la vederea sărăcăciosului nostru vehicul, îşi băteau joc:

— Sdrenţăroşilor! Nu scuturaţi păduchii pe pod! Degeaba vă băgaţi aici, că tot o să vă dăm afară din Trepche!

Noi ne-am aşezat în Gonciarovca, nu ca vecini paşnici, ci ca nepoftiţi cuceritori. Şi dacă în această poziţie războinică n'am fi păstrat un anumit ton, dacă ne-am fi arătat incapabili de luptă, am fi pierdut sigur şi pământul şi colonia. Ţăranii înţelegeau că disputa n'avea să se rezolve în cancelarii, ci aici pe ogoare. Ei arau de trei ani pământul Trepche, deci aveau oarecare vechime pe care se sprijineau în protestele lor. Trebuiau să continue această vechime cu orice preţ şi această politică întrupa toată nădejdea lor de izbândă.

La fel şi pentru noi, singura ieşire era să păşim cât mai neîntârziat la lucrarea efectivă a pământului.

Vara sosiră cei dela cadastru să ne însemne hotarele, dar se temură să iasă la câmp cu instrumentele şi ne arătară pe hartă după ce şanţuri, râpi şi tufişuri trebue să ne socotim pământul nostru. Cu actul de măsurătoare plecai în Gonciarovca, luându-i cu mine pe băieţii mai mari.

Preşedintele sovietului sătesc era acum un vechi cunoscut, Luca Semeonovici Verhola. El ne întâmpină cu multă prietenie şi ne pofti să stăm, dar nici nu se uită la actul de măsurătoare.

— Nu pot face nimic, scumpi tovarăşi! Ţăranii ară demult, mi-i pot ridica în cap! Cereţi alt pământ.

Când ieşiră ţăranii să are pe câmpul nostru, pusei un anunţ că pentru aratul pământului nostru colonia nu va plăti. Eu însumi

nu credeam în eficacitatea măsurilor luate, fiindcă aveam mustrări de conştiinţă că luam pământul dela ţărani, ţărani muncitori, cărora acest pământ le era trebuincios ca şi aerul.

Dar într'una din seri, în dormitor, Zadorov conduse spre mine pe un tânăr din sat. Zadorov era mâniat grozav de ceva.

— Ia ascultaţi, ascultaţi numai!

Carabanov parcă făcea paşi de gopac[1]) şi urla în acelaş ton prin tot dormitorul:

— O, daţi-mi-l pe Verhola!

Coloniştii ne înconjurară.

Tânărul se dovedi a fi un comsomolist din Gonciarovca.

— Sunt mulţi comsomolişti în Gonciarovca?

— Suntem doar trei inşi.

— Doar trei?

— E foarte greu, spuse el. E un sat de chiaburi, gospodăriile sunt conduse de ei. M'au trimis băieţii să vă spun să vă mutaţi mai repede, că lucrurile au să ia o întorsătură... oho!... Doar aveţi tineri, tineri luptători. Dac'am avea şi noi!

— Dar vezi, e nenorocirea cu câmpul.

— Apoi chiar pentru câmp am venit. Luaţi-l cu sila! Nu vă uitaţi la diavolul ăla roşcat de Luca. Ştiţi al cui e pământul care vă e hărăzit?

— Al cui?

— Spune, spune, Spiridoane!

Spiridon începu să socotească pe degete:

— Al lui Grecianâi Andrei Carpovici...

— Moş Andrei? Păi el are pământ aici.

— Precum vedeţi... Grecianâi Petre, Grecianâi Onofrei, Stomuha ăla de lângă biserică... aha, Serega... Stomuha Iavtuh şi Luca Semeonovici. Aştia-s toţi! Şase oameni.

— Ce tot spui? Dar cum s'a întâmplat asta? Unde-i Comnezamul vostru?

— Comnezamul[2]) nostru este slab. S'a întâmplat aşa: pământul acela a rămas pe lângă conac; la început aveau de gând să facă ceva din vechiul conac. Şi cum sovietul sătesc îi al lor, până una alta l-au împărţit. Şi-l ţin cu dinţii!

---

[1]) Gopac — dans popular rus (N. T.).

[1]) Vezi „Anexa", pag. 670 (N. T.).

— Acum o să meargă treaba ca pe roate, strigă Carabanov. Ţin'te, Luca!

Mă întorceam din oraş pe la începutul lui Septembrie. Era pe la două după amiază. Rădvanul nostru de trei etaje se mişca încet; Anton mormăia somnoros o poveste despre caracterul Roibului. Eu îl ascultam şi mă gândeam la feluritele treburi ale coloniei.

Deodată Bratcenco amuţi şi uitându-se holbat în lungul drumului se ridică, trase cu biciul în cal şi cu o hurducăială grozavă o luarăm pe caldarâm. Anton îl biciuia mereu pe roib, ceeace nu i se întâmplase niciodată şi-mi striga ceva. Pricepui în sfârşit despre ce era vorba:

— Ai noştri cu semănătoarea!

La cotitura spre colonie cât pe ce să ne ciocnim de semănătoarea care scotea un sunet ciudat de fiare, mergând cu mare viteză. O pereche de căluţi murgi trăgeau, opintindu-se de zor, speriaţi cumplit de gălăgia infernală a vehiculului cu totul neobişnuit pentru ei. Semănătoarea coborî icnind de pe caldarâm, fâşâi pe nisip şi începu din nou să hurue, de data aceasta pe drumul nostru spre colonie. Anton sări din rădvan şi, asvârlindu-mi hăţurile, fugi după semănătoare. Pe semănătoare, la capătul hăţurilor întinse se ţineau ca prin minune Carabanov şi Prihodco. Cu mare greutate opri Anton straniul echipaj. Carabanov, sufocat de turburare şi vlăguit de oboseală, ne povesti cele petrecute:

— Aşezam cărămizile în curte. Când ne uităm, ieşiseră vajnici cu semănătoarea; erau vreo cinci oameni. Noi, la ei. Căraţi-vă, le zicem. Noi eram patru, cu Ciobot şi... mai cine?

— Soroca, spuse Prihodco.

— Aha, şi Soroca! Căraţi-vă, le spun, că de semănat tot n'o să semănaţi. Când colo, unul negru ca un ţigan.. îl ştiţi... jap cu biciul în Ciobot. Atunci Ciobot îi arde şi el una peste dinţi. Când ne uităm, sbura şi Burun cu un băţ. Apuc calul de căpăstru, da preşedintele mă înhaţă de piept...

— Care preşedinte?

— Care să fie? Al nostru, roşcatul, Luca Semeonovici. Ei, şi când i-a dat Prihodco una cu piciorul în spate, s'a rostogolit drept în nas. Ii zic lui Prihodco: sue-te pe semănătoare! şi duşi am fost. Am ajuns la Gonciarovca, acolo însă stau flăcăii ca nişte haidăi de-a-curmezişul drumului. Ei, acum încotro? Croiesc bici cailor şi într'un galop am ieşit la pod, iar dela pod am dat

de caldarâm. Au rămas acolo trei de-ai noştri; cred că i-au snopit bine tâlharii.

Carabanov tremura din tot trupul de fericirea biruinţei. Prihodco însă răsucea liniştit o ţigară şi zâmbea. Imi închipui capitolele următoare ale acestei atrăgătoare isprăvi: comisii, interogatorii, drumuri...

— Dracu' să vă ia, iar aţi făcut o boroboaţă!

Dela nespusa lui fericire, Carabanov trecut brusc la o nespusă descurajare, văzând nemulţumirea de pe chipul meu:

— Dar ei au început întâi!...

— Bine, plecaţi în colonie, acolo o să le descurcăm...

In colonie ne ieşi înainte Burun. Pe fruntea lui, o vânătaie cât toate zilele. In jurul lui hohoteau băieţii. La butoiul cu apă, Ciobot şi Soroca se spălau.

Carabanov îl apucă pe Burun de umăr:

— Ce, ai fugit? Bravo ţie!

— S'au repezit după semănătoare şi când au văzut că nu izbutesc, după noi! Iar noi, la fugă băiete!

— Şi dânşii unde sunt?

— Noi am trecut cu luntrea, iar ei înjurau pe mal. Acolo i-am lăsat.

— Băieţii au rămas în colonie? întrebai eu.

— Acolo-s numai puştii. Tosea şi încă doi. De ei n'au să se atingă.

Peste o oră veni în colonie Luca Semeonovici cu doi ţărani. Băieţii îi întâmpinară prietenoşi:

— Aţi venit după semănătoare?

In odaia mea de lucru nu te mai puteai învârti din cauza mulţimii curioşilor. Situaţia era grea.

Luca Semeonovici se aşeză la masă şi începu:

— Chemaţi pe băieţii care m'au bătut pe mine şi alţi doi oameni.

— Uite ce, Luca Semeonovici, îi spusei eu, dacă aţi fost bătuţi, adresaţi-vă unde credeţi. Eu acum nu chem pe nimeni. Spuneţi-mi de ce aveţi nevoie şi pentru ce aţi venit în colonie.

— Vasăzică dumneavoastră refuzaţi să-i chemaţi?

— Refuz!

Aha, va să zică refuzaţi? Asta înseamnă că voi sta de vorbă în altă parte.

— Bine.

— Cine o să dea semănătoarea înapoi?

— Cui?

— Păi, proprietarului.

Arăta spre omul cu o faţă oacheşă de ţigan, pletos şi mohorît.

— E semănătoarea dumneavoastră?

— A mea e.

— Atunci o să trimitem semănătoarea la miliţia raionului, ca luată în timpul unei ieşiri samavolnice pe câmp străin, iar pe dumneavoastră o să vă rog să-mi spuneţi numele.

— Numele meu? Grecianâi Onofrei. Ce pământ străin? E pământul meu. Şi al meu a fost...

— Acum nu e vorba de asta. Facem un proces-verbal în legătură cu ieşirea samavolnică şi cu bătaia elevilor care lucrau la câmp.

Burun păşi înainte:

— Ăsta-i cel care era cât pe ce să mă omoare.

— Dar ce aveam eu cu tine să te omor? Lua-te-ar dracu'!

Gâlceava continuă multă vreme în acelaş stil. Ajunsesem să uităm că e vremea prânzului, a cinei, în colonie sunase de culcare, dar noi tot mai stăteam de vorbă cu ţăranii, când paşnic, când ameninţător, când zeflemisind.

Mă ţineam tare, nu voiam să dau înapoi semănătoarea şi ceream încheierea procesului-verbal. Din fericire, sătenii nu aveau niciun fel de semne de pe urma bătăii, pe când coloniştii se mândreau cu sgârieturi şi vânătăi. Zadorov rezolvă afacerea. Lovi cu palma în masă şi rosti următoarea cuvântare:

— Lăsaţi-o! Pământul e al nostru şi e mai bine să nu vă legaţi de noi. N'o să vă lăsăm să intraţi pe câmp în ruptul capului. Noi suntem cincizeci de inşi şi toţi băieţi luptători.

Luca Semeonovici se gândi îndelung, în sfârşit îşi mângâie barba şi cloncăni:

— Da... ai, fie! Plătiţi măcar aratul.

— Nu! zisei eu cu răceală. V'am prevenit.

Urmă o tăcere.

— Ei, ce să-i faci? Daţi-ne semănătoarea.

— Dacă iscăliţi actul măsurătorii de pământ.

— Apăi... daţi actul, fi-v'ar actul al dracului!

Toamna semănarăm secară în colonia a doua: Toţi eram agronomi. Calina Ivanovici se pricepea prea puţin la agricul-

tură, ceilalți și mai puțin, dar tuturor le plăcea să lucreze cu plugul sau cu semănătoarea, afară de Bratcenco. Acesta era gelos, suferea, blestema pământul, secara și pasiunea noastră:

— Nu le mai ajunge grâul, acum le trebue secară!

In Octombrie, verdele viu al secarei răsărite acoperea opt desiatine. Mândru, Calina Ivanovici arăta cu un băț cu cauciuc la capăt, undeva, spre răsărit și spunea:

— Știi, acolo trebue să semănăm linte. E un lucru tare bun.

Roibul și Tâlhăroaica se speteau la pregătirile pământului pentru semănăturile de primăvară, iar Zadorov se întorcea seara obosit și prăfuit.

— La dracu, grea e munca câmpului! O să mă întorc la fierărie.

Zăpada ne prinse cu lucrul pe jumătate făcut. Ca pentru o primă experiență, treaba ieșise destul de bine.

12. *BRATCENCO ȘI COMISARUL PENTRU APROVIZIONAREA RAIONULUI*

Creșterea gospodăriei noastre se făcea pe calea minunilor și a suferințelor. Căci printr'o minune izbuti Calina Ivanovici să obțină dela un centru oarecare de lichidare o vacă bătrână, care, după spusele lui, era „sterilă dela natură": printr'o minune dobândirăm dela o autoritate îndepărtată și foarte chivernisită o iapă la fel de bătrână, sură, pântecoasă, leneșă și epileptică; printr'o minune se iviră în magaziile noastre niște care, ba chiar și un faeton. Faetonul era pentru doi cai, comod și, după gustul nostru de atunci, foarte frumos; dar nicio minune nu ne-a putut ajuta să găsim o pereche de cai potriviți la asemenea faeton.

Anton Bratcenco, grăjdarul nostru șef, care ocupa acest post după trecerea lui Gud la atelierul de cismărie, om foarte energic și ambițios, petrecea multe clipe neplăcute, când, așezat pe capra minunatului echipaj, îi avea înhămați pe Roibul nostru cel înalt și slăbănog și pe scunda și îngenunchiata Tâlhăroaică, iapa cenușie, botezată așa pe nedrept de Anton. Tâlhăroaica se poticnea la fiecare pas, uneori cădea lată la pământ. In astfel de cazuri, chipeșul nostru echipaj era nevoit să se repună în ordine, chiar în mijlocul orașului, sub

batjocurile birjarilor şi ale vagabonzilor. Adeseori Anton nu putea suferi batjocurile şi intra într'o luptă dârză cu spectatorii nepoftiţi, discreditând astfel şi mai mult secţia de tracţiune animală din colonia Gorchi.

Anton Bratcenco se înflăcăra în luptă, ştia să facă praf şi pulbere pe orice adversar, scoţând la iveală în acest scop o serioasă rezervă de sudălmi, cu o nesăcătuită variaţie de expresii, cu intonaţii care mai de care mai jignitoare şi cu netăgăduite talente de fizionomist.

Anton nu făcea parte din categoria celor fără cămin. Avea şi mamă şi tată, brutar în oraş, el fiind singurul copil al acestor părinţi onorabili. Dar din cea mai fragedă vârstă simţise un cumplit desgust faţă de penaţi [1]), venea acasă doar noaptea şi făcuse cunoştinţă trainică cu hoinarii şi hoţii din oraş. Se distinse în câteva aventuri îndrăzneţe şi atrăgătoare, nimeri de câteva ori pe la închisoare şi, în sfârşit, se pomeni în colonie. Svelt, drăguţ, cu părul creţ şi ochii albaştri, avea numai vreo cincisprezece ani. Era neînchipuit de sociabil şi nu putea sta singur o clipă. Învăţase undeva să citească şi ştia pe nerăsuflate toată literatura de aventuri, dar nu voia cu niciun preţ să înveţe carte mai departe şi am fost nevoit să-l aşezăm cu sila în bancă. La început pleca adesea din colonie, dar se întorcea după două, trei zile fără să se simtă cine ştie ce vinovat. El singur se chinuia să-şi învingă înclinarea spre vagabondaj şi mă ruga:

— Fiţi mai sever cu mine, Anton Semeonovici, vă rog! Altfel ajung sigur un mare derbedeu.

In colonie nu fura niciodată, îi plăcea să apere adevărul, dar era cu desăvârşire incapabil să înţeleagă logica disciplinei căreia i se supunea numai în măsura în care era de acord cu o situaţie sau alta, luată separat. Nu recunoştea niciun fel de obligaţii în cadrul coloniei şi nu ascundea acest lucru. De mine se temea puţin, însă nici observaţiile mele nu le asculta până la sfârşit. Mă întrerupea cu o cuvântare pătimaşă în care învinuia neapărat pe numeroşii lui duşmani de diferite acţiuni nedrepte, de linguşire faţă de mine, de pâră, de lipsa unui spirit gospodăresc; ameninţa cu biciul pe duşmanii absenţi; apoi, indignat, ieşea din odaia mea de lucru, trântind

[1]) Penaţii — zeii casei la romani (N. T.).

uşa. Faţă de educatori se purta cu o grosolănie nesuferită, dar în grosolănia lui era totuşi ceva simpatic, aşa încât educatorii nu se prea supărau. Tonul lui nu avea nimic obraznic sau duşmănos, fiindcă domina întotdeauna în el o notă pasionată, omenească: nu se certa niciodată din motive egoiste.

Din felul cum se purta Anton în colonie începu să se contureze dragostea lui pentru cai şi pentru treburile lui dela grajd. Origina acestei pasiuni era greu de înţeles Aşa cum se desvoltase, Anton le era superior multor coloniști; vorbea o limbă corect orăşenească, întrebuinţând ucrainisme doar de formă. Se silea să umble cuviincios îmbrăcat, citea mult şi-i plăcea să vorbească despre cărţi. Toate acestea însă nu-l împiedicau să se învârtă zi şi noapte prin grajd, să cureţe băligarul, să înhame şi să deshame întruna, să frece hamurile sau căpestrele, să împletească biciul, să plece cu caii pe orice vreme în oraş sau în colonia a doua şi să trăiască aproape fără a-şi potoli foamea, fiindcă nu ajungea niciodată la timp nici la prânz, nici la cină, şi dacă uitau să-i păstreze porţia, nici nu mai amintea de ea.

Activitatea lui în grajd era presărată de certuri neîntrerupte cu Calina Ivanovici, cu fierarii, cu magazionerii şi mai ales cu fiecare pretendent la trăsură. Porunca de a înhăma şi de a pleca undeva o îndeplinea numai după o îndelungată ceartă, plină de învinuiri în legătură cu purtarea nemiloasă faţă de cai, în care amintea cum se rosese gâtul Piciului sau al Roibului sau cerea furaj şi fier pentru potcoave.

Uneori nu puteai pleca din colonie fiindcă nici Anton, nici caii, nici măcar urmă de ei, nu mai erau de găsit. După cercetări îndelungate, la care participa jumătate din colonie, îi descopeream ori la Trepche, ori pe islazul vecinilor.

Pe Anton îl înconjura întotdeauna un stat major format din vreo doi, trei băeţi îndrăgostiţi de el în aceeaşi măsură în care el era îndrăgostit de cai. Bratcenco îi ţinea într'o foarte strictă disciplină şi deaceea în grajd domnea întotdeauna o ordine exemplară: era mereu curat, hamurile agăţate unde trebuia, carele stăteau aliniate, peste capetele cailor atârnau ciori moarte[1]); caii curaţi aveau coamele împletite şi cozile înnodate scurt.

[1]) Obicei ţărănesc, bazat pe o superstiţie, de a atârna în grajd în faţa cailor ciori moarte. (N. T.).

Într'o seară de Iunie, veniră în fugă uişte băieţi din dormitor:

— S'a îmbolnăvit Cozâr, moare...

— Cum „moare"?

— Moare, e fierbinte şi abia mai răsuflă.

Ecaterina Grigorievna mă încredinţă şi ea că omul are un atac de inimă şi că e nevoie imediată de un doctor. Am trimis după Anton.

Acesta se înfăţişă, dinainte pornit împotriva oricărui ordin al meu.

— Anton, înhamă imediat, trebue să plecăm repede în oraş...

Anton nici nu mă lăsă să termin:

— Nici eu, nici caii nu plecăm nicăeri! Toată ziua i-am gonit — uitaţi-vă că nici până acum nu s'au răcorit...! Nu plec!

— Tu înţelegi că după doctor?

— Scuip pe bolnavii voştri! Şi Roibul e bolnav, dar lui nu i se aduc doctori.

M'a apucat furia:

— Să predai îndată grajdul lui Oprişco! Nu se poate lucra cu tine!

— O să-l predau şi ce! O să vedem cum o să mergeţi cu Oprişco. Dumneavoastră credeţi tot ce vi se spune; că e bolnav, că moare. Doar caii nu-s băgaţi în seamă — adică lasă-i să piară! Lasă-i să piară, dar eu caii nu-i dau...

— Ai auzit? Nu mai eşti grăjdar şef, predă grajdul lui Oprişco. Imediat!

— Ei şi, o să-l predau... Să-l preia cine vrea, că eu nu mai stau în colonie.

— N'ai decât: dacă nu vrei, nu te ţine nimeni!

Cu lacrimile în ochi, Anton vârî mâna în buzunarul adânc, scoase o legătură de chei şi o puse pe masă. In cameră intră Oprişco, mâna dreaptă a lui Anton, şi îşi opri mirat privirea asupra şefului său care plângea. Bratcenco se uită la el cu dispreţ, vru să spună ceva, dar se şterse cu mâneca la nas în tăcere şi ieşi.

In aceeaşi seară părăsi colonia, fără să intre măcar în dormitor Pe când treceam spre oraş după doctor, îl văzurăm păşind pe şosea; nu se rugă să-l luăm cu noi, iar la invitaţia noastră dădu din mână în semn de refuz.

Peste două zile, seara, Oprişco năvăli în odaia mea plângând, cu faţa însângerată. Nici n'am avut timp să-l întreb despre ce era vorba că veni în fugă, turburată, Lidia Petrovna, care era de serviciu pe colonie.

— Duceţi-vă în grajd, Anton Semeonovici; e acolo Bratcenco şi face nişte lucruri pe care pur şi simplu nu le înţeleg...

In drum spre grajd îl întâlnirăm pe al doilea grăjdar, uriaşul Fedorenco, urlând de răsuna toată pădurea.

— Ce-i cu tine?

— Păi se poate asta? A luat zăbalele şi când le-a făcut vânt drept în obrazul meu...

— Cine? Bratcenco?

— D'apăi Bratcenco...

In grajd, îl găsii pe Anton cu unul din grăjdari muncind de zor. Mă salută fără prietenie, dar zărindu-l în spatele meu pe Oprişco, uită de mine şi se aruncă asupra lui:

— Mai bine nu intra aici că te bat cu chinga! Auzi, i-a venit pofta să se plimbe! Ia uitaţi-vă ce i-a făcut Roibului!

Anton apucă felinarul cu o mână, iar cu cealaltă mă trase spre Roib. Calul avea, întradevăr, o rosătură grozavă la greabăn, dar pe rană era pusă acum o cârpă albă. Anton o ridică cu grijă şi o puse iar la loc.

— Am presărat xeroform, zise el serios.

— Totuşi, cu ce drept ai venit tu în grajd, să pui ordine după placul tău şi să te baţi?

— Credeţi că i-am dat deajuns? Să nu-l mai prind în faţa mea că iar îl bat.

In uşa grajdului se strânsese un grup de colonişti care hohoteau. N'am fost în stare să mă supăr pe Anton: prea era încredinţat de dreptatea lui şi a cailor.

— Ascultă, Anton, fiindcă i-ai bătut pe băieţi, o să stai astă seară consemnat în camera mea.

— Da, credeţi că am timp?

— Isprăveşte sporovăiala, îi strigai.

— Bine, să stau şi acolo...

Seara, supărat, stătu la mine şi citi o carte.

Iarna anului 1922 aduse zile grele pentru mine şi pentru Anton. Ogorul de ovăs, semănat de Calina Ivanovici fără în-

cuviinţarea mea, pe nisip mişcător, aproape că nu ne dăduse grăunţe şi paie. Păşune n'aveam încă. In Ianuarie ne trezirăm fără furaje. Ne mai sbăturăm noi, mai umblarăm cu cerutul ba în oraş, ba la vecini, dar în curând toţi încetară să ne mai dea. Oricât am bătut şi eu şi Calina Ivanovici pragurile cancelariilor de aprovizionare, totul a fost zadarnic.

La sfârşit veni şi catastrofa. Bratcenco îmi spuse cu lacrimi în ochi că de două zile caii stau nemâncaţi. Eu tăceam. Plângând şi înjurând, Anton curăţa grajdul, că nu mai avea altă treabă. Caii zăceau pe jos şi Anton sublinia mai ales acest lucru. Calina Ivanovici se întoarse a doua zi din oraş, furios şi buimăcit.

— Ce să le mai zici? Nu dau!... Nici nu vor s'audă. Ce să facem?

Anton stătea lângă uşă şi tăcea.

Calina Ivanovici, deschizându-şi palmele înlături cu un gest de neputincioasă nedumire, îi aruncă o privire lui Bratcenco:

— Să furăm, sau ce să facem? Că animalul nu poate vorbi!

Anton împinse tare uşa şi se repezi afară din odaie. După un ceas mi se spuse că a plecat din colonie.

— Incotro?

— Cine-l ştie? N'a spus nimănui nimic.

A doua zi îşi făcu apariţia în colonie, însoţit de un ţăran cu un car de paie. Ţăranul purta haină nouă şi o căciulă bună. Carul scârţâia alene din roţi, caii luceau. Ţăranul recunoscu pe stăpân în Calina Ivanovici:

— Mi-a spus băiatul pe drum că aici se primeşte impozitul în natură.

— Care băiat?

— Păi era aici.... Am venit împreună.

Anton se uita din grajd şi-mi făcea nişte semne misterioase.

Zâmbind ruşinat în lulea, Calina Ivanovici mă luă de o parte:

— Ce să-i faci? Hai să primim căruţa dela el şi pe urmă om vedea noi.

Abia atunci am înţeles despre ce era vorba.

— Cât e aici?

— Să tot fie vreo douăzeci de puduri. N'am cântărit.

Apărând la locul acțiunii, Anton grăi:

— Pe drum spuneai că sunt șaptesprezece și acum douăzeci? Saptesprezece puduri.

— Descărcați. Veniți în birou pentru chitanță.

In birou, adică în odaia mea mică de lucru pe care o dibuisem atunci printre încăperile coloniștilor, am scris cu o mână vinovată pe blanchetul nostru că am primit dela cetățeanul Vați Onufrii șaptesprezece puduri de paie de ovăs, în contul impozitului datorat în natură. Iscălitura. Stampila.

Vați Onufrii se ploconi adânc și mulțumi nu știu pentruce.

Plecă. Bratcenco trebăluia vesel, împreună cu șleahta lui în grajd, ba chiar cânta. Calina Ivanovici își freca mâinile, râzând vinovat pe sub mustață:

— Iaca, drace, o să plătești pentru treaba asta, da ce poți face? N'o să lași animalul să piară. Doar e al statului și face tot una cu statul.

— Dar dece a plecat așa de vesel unchiașul ăsta? îl întrebai pe Calina Ivanovici.

— Il cred și eu! La oraș trebue să urce dealul, să mai stea la rând, pe când aici, parazitul, a zis că-s șaptesprezece puduri fără să controleze nimeni, poate că-s cinsprezece.

A doua zi, intră la noi în curte un car cu fân.

— Pentru impozitul în natură. Aici a dat Vați ..

— Care e numele domneavoastră?

— Tot Vați. Vați Stepan.

— Imediat.

Mă dusei după Calina Ivanovici să mă sfătuesc cu el. In ceardac îl întâlnii pe Anton.

— Uite, ai deschis drumul pentru impozit și acum...

— Primiți-l, Anton Semeonovici, că ne desvinovățim noi..

Să primim nu puteam, să nu primim iar nu puteam. Se punea întrebarea dece să primești dela un Vați și dece să refuzi pe alt Vați?

— Du-te și ia în primire fânul, eu între timp o să scriu chitanța. Mai căpătarăm două care doldora de fân și vreo patruzeci de puduri de ovăs.

Așteptam răfuiala mai mult mort decât viu. Anton se uita la mine cu băgare de seamă și abia zâmbea în colțul gurii. In schimb contenise lupta împotriva tuturor celor ce cereau mij-

loace de transport, îndeplinea cu plăcere toate ordinele de transport şi lucra în grajd ca un viteaz.

Primii în sfârşit o scurtă dar expresivă somaţie:

„Vă rog să binevoiţi a răspunde imediat în baza cărui drept percepe colonia impozitul în natură. Comisar regional pentru aprovizionare, Agheev".

Nici nu-i pomenii lui Calina Ivanovici de hârtia primită, nici nu mă apucai să răspund. Ce-aş fi putut să răspund? In Aprilie intră gonind în colonie o trăsură cu o pereche de cai negri, iar în odaia mea de lucru speriatul Bratcenco.

— Vine încoace, spuse el gâfâind.

— Cine?

— Cred că pentru paie. E supărat grozav!

Se aşeză lângă sobă şi tăcu. Comisarul regional pentru aprovizionare avea o înfăţişare obişnuită: tânăr, îngrijit, cu o scurtă de piele şi cu un revolver.

— Dumneavoastră sunteţi directorul?

— Eu.

— Aţi primit comunicarea mea?

— Am primit-o.

— Dece nu răspundeţi? Ce, trebue să viu eu personal? Cine v'a dat voie să percepeţi impozitul?

— Am perceput impozitul fără aprobare.

Comisarul sări de pe scaun şi începu să strige:

— Cum fără aprobare? Ştiţi a ce miroase asta? Veţi fi arestat imediat, ştiţi asta?

O ştiam.

— Terminaţi odată! îi spusei comisarului în şoaptă. Doar nici nu mă desvinovăţesc, nici nu încerc să mă desvinovăţesc. Şi nu mai strigaţi. Faceţi ceeace credeţi de cuviinţă.

El începu să se plimbe agitat dintr'un colţ într'altul al sărăcăciosului meu cabinet.

— Dracu să înţeleagă! mormăi el ca pentru sine şi sforăia ca un cal.

Anton ieşise de după sobă şi-l urmărea pe înfuriatul comisar regional pentru aprovizionare. Şi deodată cu un alto ca de cărăbuş, izbucni:

— Când caii rabdă de patru zile, nu se mai uită nimeni dacă e impozit sau nu. Dacă i-aţi fi ţinut patru zile pe corbii

voştri numai citindu-le ziarul, n'aţi fi intrat ca vântul în colonie.

Agheev mirat, se opri:

— Dar tu cine eşti? Ce cauţi aici?

— E grăjdarul nostru şef, o persoană mai mult sau mai puţin în cauză, răspunsei eu.

Comisarul începu iar să tropăiască de colo, colo prin cameră şi deodată se opri în faţa lui Anton:

— Cel puţin le-aţi înregistrat la venituri? Dracu să vă ştie...

Anton se repezi de pe scaun spre masa mea şi-mi şopti îngrijorat:

— Le-aţi înregistrat, Anton Semeonovici?

Şi Agheev şi eu izbucnirăm în râs.

— Le-am înregistrat.

— Unde aţi găsit un flăcău atât de bun?

— Ni-i facem singuri, zâmbii eu.

Bratcenco ridică ochii spre comisarul regional pentru aprovizionare şi întrebă grav şi binevoitor:

— Să le dăm mâncare corbilor dumneavoastră?

— Ei, ce să faci? Dă-le!

13. *OSADCII*

Iarna şi primăvara lui 1922 fură pline de grozave catastrofe în colonia Gorchi. Catastrofele zoreau una după alta, aproape fără să-ţi dea timp să răsufli şi în memoria mea ele s'au strâns acum într'un singur ghem de nenorociri.

Totuşi, în ciuda tragediei acelor zile, trăiam clipe de înflorire şi a gospodăriei noastre şi a bunei noastre stări. Cum se înlănţuiau logic aceste fenomene nu-mi pot explica acum, dar se înlănţuiau. Zilele obişnuite în colonie erau şi atunci zile minunate, pline de muncă, de încredere, de un sentiment de solidaritate umană şi întodeauna domneau râsete, glume, avânt şi atmosferă plăcută, de curaj. Şi aproape că nu trecea săptămână în care să nu se întâmple vreo nenorocire, aruncându-ne în răpastia cea mai adâncă, într'un lanţ apăsător de astfel de întâmplări, încât pierdeam aproape reprezentarea normală a

lucrurilor, devenind niște oameni bolnavi ce percepeau imaginea lumii cu nervii sdruncinați.

Pe neașteptate apăru la noi antisemitismul. Până atunci nu avuseserăm evrei în colonie. In toamnă ne-a fost trimis primul evreu, apoi alți câțiva, unul după altul. Unul dintre ei lucrase înainte la secția penală a guberniei; asupra lui mai întâi se revărsă mânia sălbatică a vechilor coloniști.

La început nu putui deosebi cine era în mai mare măsură vinovat de apariția antisemitismului. Coloniștii noui veniți erau antisemiți fiindcă găsiseră obiecte lipsite de apărare pentru instinctele lor huliganice, iar cei mai mari aveau mai multe posibilități de a-și bate joc și de a se distra pe socoteala evreilor. Numele celui dintâi era Ostromuhov.

Incepură să-l bată pe Ostromuhov pentru cea mai mică pricină, ba chiar și fără motiv, începură să-l batjocorească la fiecare pas, să-i ia o curea bună sau chiar încălțămintea și să-i dea în schimb sdrențe nefolositoare; izbuteau prin vreun șiretlic ori altul să-l lase fără hrană sau să i-o strice, să-l întărîte la nesfârșit, sau să-l jignească prin vorbe grele și, ce era mai îngrozitor, să-l țină într'o spaimă și sub un dispreț continuu. Iată ce îndurau în colonie nu numai Ostromuhov, dar și Schneider și Gleiser și Crainic! Părea neînchipuit de greu să lupți cu această situație. Totul se petrecea în deplină taină, cu multă prevedere și aproape fără risc, pentrucă evreilor, mai presus de orice, le era frică de moarte și se temeau să se plângă. Numai după unele semne exterioare se puteau face presupuneri, anume după chipul lor abătut, după purtarea lor timidă și rezervată, sau după svonuri discrete care se strecurau prin cele mai îndepărtate căi, prin taifasurile prietenești ale unor copii mai impresionabili cu educatorul lor.

Totuși, până în cele din urmă, era cu neputință să se ascundă personalului pedagogic ticăloșia sistematică a unui grup întreg de coloniști și veni vremea când orgia de antisemitism din colonie nu mai era un secret pentru nimeni. Am întocmit și o listă de persecutori, toți vechi cunoscuți de-ai noștri: Burun, Mitiaghin, Volohov, Prihodco. Rolul cel mai însemnat în aceste treburi îl jucau însă doi: Osadcii și Taraneț.

Vioiciunea, agerimea și calitățile lui de organizator, îl înaintaseră demult pe Taraneț în primele rânduri ale coloniștilor, dar sosirea unor băieți mai în vârstă nu-i mai îngădui să-și

facă mendrele. Atunci, își canalizâ pornirea spre dominație, speriindu-i pe evrei și bătându-și joc de dânșii. Osadcii era un tânăr de vreo șaisprezece ani, încăpățânat, ursuz, voinic și foarte neglijent. Se mândrea cu trecutul lui, dar nu pentrucă găsea în el vreo frumusețe, ci pur și simplu din încăpățânare, fiindcă era al lui și nimeni n'avea să se amestece în viața lui.

Osadcii avea poftă de viață și veghia întotdeauna să nu treacă o zi fără să-i aducă o bucurie. De cele mai multe ori îi era deajuns o plimbare în satul Pirogovca, sat locuit pe jumătate de culaci, pe jumătate de mici burghezi și situat mai aproape de oraș. Pirogovca era vestită atunci prin mulțimea fetelor frumoase și prin rachiu, desfătarea de căpetenie a lui Osadcii. Ca tovarăș nedespărțit îl avea pe Galatenco, un colonist lacom și leneș, binecunoscut de toată lumea.

Osadcii purta un ciuf irezistibil care-l împiedică să privească lumea largă, dar care constituia, după cât se pare, un însemnat privilegiu în lupta pentru cucerirea frumuseților din Pirogovca. Mă privea întotdeauna posomorît pe sub ciuf, ba chiar cu ură, în vremea când încercam să mă amestec în viața lui personală, adică nu-i dădeam voie să se ducă la Pirogovca și-i ceream cu stăruință să se ocupe mai mult de colonie.

El deveni principalul inchizitor al evreilor, fără să fie prea antisemit. Dar neputința de a se apăra și de a se răzbuna a evreilor îi înlesnea posibilitatea să strălucească în colonie printr'o isteție și un eroism primitiv.

Inceperea unei lupte pe față împotriva bandei noastre de fanatici trebuia făcută cu multă băgare de seamă, căci altfel evreii ar fi fost amenințați de grele represalii: unii ca Osadcii, la o adică, nu s'ar fi dat în lături nici dela cuțit. Trebuia să lucrăm fie pe îndelete, cu multă luare aminte, fie să punem capăt acestei stări de lucruri printr'o explozie [1]).

O luai pe îndelete. Era necesar să-i izolez pe Osadcii și pe Taraneț. Carabanov, Mitiaghin, Prihodco și Burun se purtau frumos față de mine și mă bizuiam pe sprijinul lor. Dar lucrul cel mai de seamă a fost să-i conving să nu se atingă de evrei.

— De cine să-i apăr? De toată colonia?

— Nu minți, Semeoane. Tu știi de cine.

— Și ce dacă știu? Eu o să-i apăr, da' n'o să-l pot lega pe

[1]) Vezi „Anexa", pag. 670 (N. T.).

Ostromuhov de mine, au să-l prindă şi au să-l bată şi mai rău.

Mitiaghin mi-o spuse deschis:

— Nu mă apuc eu de asta, că nu mă pricep. Însă n'o să mă ating de ei, nu mă interesează.

Mai mult decât toţi, îmi înţelegea situaţia Zadorov, dar nu ştia cum să intre în lupta deschisă cu unul ca Osadcii.

— Aici ar trebui s'o întoarceţi într'un fel brusc, nu ştiu cum. De altfel se ascund de mine ca şi de dumneavoastră. Şi de faţă cu mine nu se ating de nimeni.

In acest timp situaţia evreilor se înrăutăţea. Acum puteau fi zilnic văzuţi cu vânătăi, dar la cercetări refuzau să dea numele celor care îl loviseră. Osadcii umbla ţanţoş prin colonie şi se uita cu semeţie, pe sub minunatul său ciuf, la mine şi la educatori.

Atunci am hotărît să procedez direct. Il chemai la mine, în odaia de lucru. El tăgădui totul cu dârzenie, dar arăta prin toată înfăţişarea lui că o face numai de formă şi că, în fapt, nici nu se sinchiseşte de ce gândesc eu despre el.

— Ii baţi în fiecare zi.

— Nicidecum! protestă el fără convingere.

Il ameninţai că-l voi goni din colonie.

— Ei şi! Goniţi-mă.

Ştia foarte bine ce poveste lungă şi chinuitoare e gonitul din colonie. Trebuia multă alergătură la comisie, să prezinţi tot felul de rapoarte şi caracterizări, să-l trimiţi de vreo zece ori chiar pe Osadcii la interogatoriu, ba încă şi pe alţi martori.

Afară de asta, pe mine Osadcii nu mă preocupa numai prin el însuşi. Toată colonia îi urmărea isprăvile şi mulţi îl aprobau şi-i arătau admiraţie. Să-l gonesc din colonie însemna să transform aceste simpatii într'o amintire neştearsă despre Osadcii, eroul care a suferit, care nu se temea de nimic şi nu asculta pe nimeni, îi bătea pe evrei şi a fost „închis" din această pricină. De altfel, nu numai Osadcii uneltea împotriva evreilor: Taraneţ nu era atât de grosolan ca Osadcii, ci mult mai dibaci şi mai rafinat. El nu-i bătea niciodată şi faţă de alţii se purta cu ei chiar delicat; dar în timpul nopţii le lipea hârtii la picioare şi le dădea foc, dar el se vâra în pat şi se făcea că doarme. Sau, găsind vreo maşină de tuns, îl convingea pe vreun prost ca Fedorenco să-l tundă pe Schneider numai pe jumătate de cap şi pe urmă să simuleze că

maşina s'a stricat şi să-şi bată joc de bietul băieţaş când acesta se ţinea după el şi-l ruga cu lacrimi în ochi să termine tunsul.

Scăparea de toată această pacoste veni cu totul pe neaşteptate şi în chipul cel mai ruşinos.

Intr'o seară uşa odăii mele de lucru se deschise şi Ivan Ivanovici îi introduse pe Ostromuhov şi pe Schneider, amândoi însângeraţi şi scuipând sânge, dar fără să se plângă, ca deobicei, de spaimă.

— Osadcii? întrebai eu.

Educatorul de serviciu îmi povesti că la masă Osadcii se agăţase de Schneider, care era de serviciu în sufragerie, îl silise să-i schimbe porţia, să-i dea altă pâine, şi, în sfârşit, pentrucă Schneider, întinzându-i supa, aplecase fără voie astfel farfuria încât îşi muiase degetele în ea. Osadcii se sculă dela masă şi, în faţa educatorului de serviciu şi a întregii colonii, îl lovi pe Schneider peste obraz. Schneider ar fi tăcut, dar educatorul de serviciu se dovedi a nu face parte din cei fricoşi (de altfel nu se întâmplau niciodată bătăi în faţa educatorilor). Ivan Ivanovici îi porunci lui Osadcii să iasă din sufragerie şi să vină să-mi raporteze mie. Osadcii se îndreptă spre uşă, dar în prag se opri şi spuse:

— Mă duc la directorul coloniei, dar mai întâi îl fac pe jidanul ăsta să cânte!

In acea clipă se petrecu o mică minune. Ostromuhov, cel care era întotdeauna cel mai pricăjit dintre toţi evreii, sări deodată dela masă şi se aruncă asupra lui Osadcii:

— Nu te las să-l baţi!

Până la sfârşit Osadcii îl bătu pe Ostromuhov chiar în sufragerie; şi, ieşind, îl zări pe Schneider care se ascunsese în tindă şi-l lovi cu atâta putere încât acestuia îi sări un dinte. Osadcii refuză să vină la mine.

In odaia mea de lucru, Ostromuhov şi Schneider îşi întinseră sângele pe obraz cu mânecile murdare ale hainelor, dar n'au plâns; de bună seamă îşi luau rămas bun dela viaţă. Şi eu eram încredinţat că dacă nu rezolv de îndată şi definitiv această situaţie încordată, atunci evreii vor trebui sau să fugă fără întârziere pentru a scăpa sau să se aştepte la adevărate chinuri. Mă încremeni, mă duru nepăsarea pe care o arătau coloniştii, chiar cei ca Zadorov, faţă de bătăile din sufragerie. Dintrodată mă simţii tot atât de singur ca în primele zile ale coloniei. Numai că atunci nu ceream sprijin şi înţelegere de nicăeri, era o singurătate firească,

la care te aşteptai; acum însă avusesem timp să mă răsfăţ şi mă obişnuisem cu neîncetata colaborare a coloniştilor.

Pe lângă victime, în odaia mea de lucru se mai aflau vreo câţiva inşi. Ii spusei unuia dintre ei:

— Chiamă-l pe Osadcii!

Eram aproape sigur că Osadcii şi-a luat lumea în cap şi că va refuza să vină, şi hotărîsem ferm ca, la nevoie, să-l aduc eu singur, fie chiar sub ameninţarea revolverului.

Dar Osadcii veni, intră buzna în cabinet, cu haina pe umeri, cu mâinile în buzunar şi dădu la o parte un scaun care-i stătea în cale. Cu el veni şi Taraneţ. Taraneţ făcu o mutră de parcă toate astea l-ar fi interesat grozav şi el ar fi venit doar fiindcă se aştepta la o reprezentaţie distractivă.

Osadcii mă privi peste umăr şi întrebă:

— Am venit. Ce-i?

Ii arătai pe Ostromuhov şi pe Schneider:

— Ce înseamnă asta?

— Ei şi! Ia te uită!... Doi jidani. Credeam că o să-mi arătaţi ceva.

Deodată terenul meu pedagogic se prăbuşi cu vuiet. Trecui de limitele omeniei. Maşina grea de calculat de pe masa mea sbură în capul lui Osadcii. Dar îmi greşisem ţinta: maşina se izbi cu sgomot de perete şi se rostogoli de podea.

In plină inconştienţă căutam ceva greu pe masă, dar deodată am pus mâna pe un scaun şi mă aruncai asupra lui Osadcii. Acesta, cuprins de panică, se repezi spre uşă, dar haina de pe umeri îi lunecă pe jos şi Osadcii, împiedicându-se în ea, căzu.

Imi venii în fire; cineva mă cuprinse de umeri. M'am uitat înapoi; Zadorov mă privea zâmbind.

— Nu merită, animalul!

Osadcii şedea pe podea şi începuse să plângă. Palid, cu buzele tremurând, Taraneţ se cocoţase pe fereastră.

— Şi tu ţi-ai bătut joc de băieţii aceştia?

Taraneţ coborî de pe pervaz:

— Vă dau cuvântul meu de onoare că n'am să mai fac niciodată!

— Ieşi afară!

El ieşi în vârful picioarelor.

In sfârşit, Osadcii se ridică de pe podea, ţinându-şi cu o mână

haina, iar cu cealaltă ştergând ultima rămăşiţă a slăbiciunii sale nervoase, o lacrimă singuratică pe obrazul murdar. Mă privea liniştit, grav.

— Ai să stai patru zile la cismărie, numai cu apă şi pâine.

Osadcii zâmbii strâmb şi, fără să se gândească mult, îmi răspunse:

— Bine, o să stau.

In a doua zi de arest mă chemă în cismărie şi mă rugă:

— Iertaţi-mă, n'o să mai fac.

— Vom vorbi de iertare după ce-ţi vei ispăşi pedeapsa.

După ce stătu patru zile, nu-şi mai ceru iertare şi anunţă posomorît:

— Plec din colonie.

— Pleacă!

— Daţi-mi o dovadă.

— Niciun fel de dovadă.

— Adio!

— Umblă sănătos.

14. *CĂLIMĂRILE*

Nu ştiam încotro plecase Osadcii. Se svonea că s'ar fi îndreptat spre Taşchent, fiindcă acolo viaţa era veselă şi ieftină. Alţii spuneau că Osadcii avea un unchi în oraşul nostru, alţii rectificau: nu un unchi, ci un prieten birjar.

Eu nu-mi puteam veni de loc în fire după noua înfrângere pedagogică. Coloniştii mă asaltau cu întrebări despre Osadcii.

— Ce nevoie aveţi de Osadcii? Dece vă neliniştiţi atâta?

— Nu ne neliniştim, zise Carabanov, dar ar fi mai bine să fie aici, v'aţi simţi dumneavoastră mai bine...

— Nu înţeleg.

Carabanov îmi aruncă o privire diabolică:

— Mi se pare că aveţi ceva pe suflet...

Ţipai la el:

— Căraţi-vă din jurul meu cu discuţiile voastre sentimentale! Ce aţi mai scornit? Umblaţi acum şi prin inimă?

Carabanov plecă încet de lângă mine.

Colonia vuia de viaţă, îi auzeam freamătul sănătos şi viu; pe sub ferestrele mele răsunau glumele şi sburdălniciile. In timpul liber, nu ştiu dece, se adunau toţi sub fereastra mea; niciunul nu se plângea împotriva cuiva. Odată, Ecaterina Grigorievna îmi spuse cu un aer de parcă eu aş fi fost greu bolnav, iar ea soră de caritate:

— Nu vă mai chinuiţi, o să vă treacă.

— Dar nu mă chinui. O să-mi treacă, sigur. Ce mai e prin colonie?

— Nici eu nu ştiu cum să vă explic. In colonie e bine acum, parcă mai multă omenie. Evreii noştri sunt o plăcere, sunt puţin speriaţi de toate câte s'au întâmplat, lucrează admirabil, dar se rușinează grozav. Ştiţi, cei mai în vârstă le poartă de grijă. Mitiaghin îi dădăceşte: l-a pus pe Gleiser să se spele, l-a tuns, i-a cusut până şi nasturii.

Da! Aşa dar totul mergea bine. Dar câtă dezordine şi cât haos în inima mea de pedagog! Mă obseda o singură idee: oare o să descopăr vreodată secretul? Iată, păruse că e aproape, rămăsese numai să-l apuc. Multor colonişti începuseră să le strălucească ochii într'un chip cu totul nou... Şi deodată totul se sfărâmase atât de urît. Oare trebuia s'o iau din nou dela început?

Mă revoltau lipsa unei tehnici pedagogice şi propria mea neputinţă. Şi mă gândeam cu furie şi desgust la ştiinţa pedagogiei.

„De câte mii de ani există!! Câte nume, câte minţi strălucite: Pestalozzi, Rousseau, Natorp, Blonschi [1])! Câte cărţi, câtă hârtie câtă slavă! Dar în acelaş timp, ce gol! Nu ştii cum să te descurci cu un huligan, nu există metodă, nici mijloace, nici logică, ci pur şi simplu nimic. Un fel de şarlatanie".

La Osadcii mă gândeam mai puţin decât la orice. Il trecusem la cheltuieli, îl înscrisesem în rândul pierderilor şi al rebuturilor care nu pot fi evitate în niciun fel de producţie. Plecarea lui capricioasă mă revoltase şi mai puţin.

De altfel se întoarse repede. Izbucni la noi un alt scandal cu prilejul căruia aflai, în sfârşit, ce înseamnă să ţi se facă părul măciucă.

Intr' o noapte liniştită şi geroasă, o ceată de colonişti din Gorchi, printre care se număra şi Osadcii, se luă la ceartă cu flăcăii din Pirogovca. Cearta degeneră într'o bătaie în care ai noştri se

[1]) Vezi „Anexa", pag. 670 (N. T.).

folosiră de arme albe, de cuţie, iar ai lor de arme de foc, arme cu ţeavă scurtă. Bătălia o câştigară ai noştri. Flăcăii fură alungaţi din locul acela dela răspântie, iar pe urmă dădură bir cu fugiţii şi se zăvorîră în clădirea sovietului sătesc. Pe la ceasurile trei, clădirea sovietului sătesc fu luată cu asalt, adică uşile şi ferestrele fură sparte şi lupta se transformă într'o urmărire aprinsă. Flăcăii ieşiră prin uşile şi ferestrele sparte şi se împrăştiară pe la casele lor, iar coloniştii se întoarseră în colonie în triumf.

Lucrul cel mai îngrozitor însă se dovedi a fi devastarea completă a clădirii sovietului sătesc, unde a doua zi nu se mai putea lucra. Afară de uşi şi de ferestre, mai fuseseră scoase din uz mesele şi băncile, hârtiile împrăştiate şi călimările sparte.

Făptaşii s'au deşteptat dimineaţa ca nişte prunci nevinovaţi şi au plecat voioşi la muncă. Pe la amiază veni la mine preşedintele din Pirogovca şi-mi povesti întâmplările din noaptea trecută.

Mă uitam mirat cum acest bătrânel, slăbuţ, deştept, mai stă de vorbă cu mine şi nu chiamă miliţia să-i pună sub strajă pe aceşti nemernici şi pe mine împreună cu ei.

Dar preşedintele povestea, nu atât cu mânie, cât cu tristeţe şi se îngrijea mai mult dacă îi vom repara ferestrele, uşile şi mesele şi dacă nu i-am fi putut da pe loc chiar lui, preşedintelui din Pirogovca, două călimări.

Incremenisem de mirare şi nu-mi puteam explica o purtare atât de „omenească" faţă de noi, din partea autorităţilor. Apoi mă gândii că preşedintele, ca şi mine, nu poate să se pătrundă de partea groaznică a întâmplării, ci mormăe şi el ceva acolo ca să arate că „reacţionează" într'un fel.

Il judecam după mine, că şi eu abia eram în stare să mai îndrug ceva:

— Bine,... sigur, o să reparăm tot... Pentru călimări? Le puteţi lua pe astea.

Preşedintele luă călimările şi le ţinu cu grijă în mâna stângă, sprijinindu-le de burtă. Erau călimări obişnuite.

— O să reparăm tot. Trimit chiar acum meşterul. Numai cu geamurile va trebui să mai aşteptăm până ce le aducem din oraş.

Preşedintele mă privi recunoscător.

— Nu, nu, lăsaţi atunci, că se poate şi mâine. Ştiţi, când o să fie şi geamuri, să se facă totul odată...

— Aha... Bine, atunci mâine...

Dece nu pleca totuşi acest preşedinte lipsit de energie?

— Vă duceți acum spre casă? îl întrebai.

— Da.

Președintele se uită înapoi, scoase din buzunar o batistă galbenă și-și șterse cu ea mustățile foarte curate. Se dădu mai aproape de mine.

— Aici, înțelegeți, treaba stă cam așa... Băieții voștri au luat ieri... Știți, tinerețea... și băiatul meu a fost acolo... Ei, tinerețe, ca să petreacă, nu pentru altceva, ferit-a sfântul... Tovarășii lui, știți, au una și vrea și el... zic, pe așa timpuri, adevărat... fiecare are...

— Dar despre ce e vorba? îl întrebai eu. Iertați-mă, dar nu înțeleg.

— Arma! se hotărî dintrodată președintele.

— Arma?

— Da, arma.

— Ei, și ce?

— Ah, doamne, spun că au sburdat... asta a fost ieri... ai voștri au luat-o... dela al meu și nici nu știu, poate au și pierdut-o, dumnezeu știe, erau băuți... și unde or fi găsit rachiul ăsta?

— Cine a fost băut?

— Of, doamne, d'apăi cine... Parcă-i poți deosebi? Că doar n'am fost acolo, da umblă vorba că ai dumneavoastră au fost toți beți.

— Dar ai voștri?

Președintele se fâstâci:

— Păi n'am fost acolo... Ce-i adevărat, ieri a fost duminică. Da nu de asta spuneam eu. Treabă de tineri, știți, și cu băieții voștri, că doar eu nu zic nimic, acolo... s'au bătut, dar n'au omorît, nici n'au rănit pe nimeni. Poate pe careva dintre ai voștri? întrebă el deodată cu spaimă.

— Cu ai mei n'am vorbit încă.

— Eu n'am auzit... dar unii spun că parcă au fost împușcături, două ori trei; au tras și au rupt-o la fugă, fiindcă ai voștri sunt băieți ca spirtul, da ai noștri sunt săteni, desigur că până s'au învârtit, încoace și încolo... He-he-he!...

Moșul râde și i s'au micșorat ochișorii, râde părintește, mângâietor. Pe astfel de bătrâni îi numești întotdeauna „tătucă". Râd și eu privindu-l, dar în suflet simt o cumplită turburare.

— Așa dar, după părerea dumneavoastră, nu e nimic grav, s'au bătut și se vor împăca?

— Chiar aşa, chiar aşa, au să se împace! Când eram tineri, ne băteam şi noi pentru fete. Pe fratele meu Iacov l-au bătut nişte flăcăi de moarte. Uite, chemaţi-i pe băieţi, vorbiţi cu ei, ştiţi, ca să nu se mai întâmple asemenea lucruri.

Ieşii pe cerdac.

— Chiamă-i pe cei care au fost ieri la Pirogovca!

— Dar care-s aceia? mă întrebă un puşti vioi care trecea în goană prin curte după nişte treburi grabnice.

— Nu ştii cine a fost ieri la Pirogovca?

— O, mă luaţi pe subţire? De unde să ştiu eu?... Mai bine să-l chem pe Burun.

— Chiamă-l pe Burun.

Acesta se ivi în cerdac.

— Osadcii e în colonie?

— A venit; lucrează la tâmplărie.

— Uite ce să-i spui: ai noştri au făcut tărăboi la Pirogovca şi treaba e serioasă.

— Da, spuse băiatul.

— Atunci spune-i numaidecât lui Osadcii să vină cu toţii la mine, că e preşedintele aici. Dar să nu mintă, că se poate înşrăvi trist.

Odaia se umplu de „pirogovţieni": Osadcii, Prihodco, Ciobot, Oprişco, Galatenco, Golos, Soroca şi alţii de care nu-mi amintesc. Osadcii se purta ca şi cum n'ar fi fost nimic între noi. Şi faţă de străini nu voiam să reamintesc trecutul.

— Aţi fost ieri în Pirogovca, v'aţi îmbătat, v'aţi purtat ca nişte derbedei, şi când au vrut să vă potolească i-aţi bătut pe flăcăi şi aţi devastat sovietul sătesc. Aşa e?

— Nu chiar aşa cum spuneţi dumneavoastră! se băgă Osadcii. E adevărat că băieţii au fost în Pirogovca, iar eu am stat acolo trei zile, fiindcă ştiţi... dar că am fost beţi, nu e adevărat. Uitaţi, Panas al lor a petrecut încă de cu ziua cu Soroca şi Soroca era într-adevăr băut... da puţin. Lui Golos i-a dat cineva să bea fiindcă au făcut cunoştinţă. Dar altfel, toţi am fost cumsecade. Nu ne-am agăţat de nimeni, am petrecut ca şi toţi ceilalţi. Pe urmă însă a venit unul la mine, unul Harcenco, şi mi-a strigat „sus mâinile" cu arma îndreptată spre mine. Şi eu, adevărat, l-am croit peste bot. Ei, şi dintr'asta s'a pornit... Lor le pare rău că fetele se uită mai mult la noi...

— Şi ce s'a petrecut?

— Ia, mai nimic. Ne-am bătut. Dacă ei n'ar fi tras, n'ar fi fost nimic. Da, Panas a tras şi tot aşa şi Harcenco; ei, şi noi i-am fugărit. N'am vrut să-i batem, ci doar să le luăm armele, dar ei s'au zăvorît. Atunci Prihodco, îl ştiţi cum e el când se porneşte...

— S'a pornit! Unde sunt armele şi câte sunt?

— Două.

Osadcii se întoarse către Soroca:

— Adu-le!

Au adus armele. Pe băieţi i-am lăsat să plece în ateliere. Preşedintele se tot învârtea pe lângă arme:

— Acum pot să le iau?

— Dece? Fiul dumneavoastră n'are drept să poarte armă şi nici Harcenco. N'am dreptul să vi le înapoiez.

— Da nici n'am nevoie de ele. Ce să fac eu cu ele? Las' să rămână la dumneavoastră, poate c'o s'aveţi nevoie să mai speriaţi hoţii în pădure. Eu de-asta voiam să vorbesc, ştiţi, ca să nu daţi însemnătate afacerii... Treabă de tineri, ştiţi.

— Asta... ca să nu mă plâng nicăeri?

— Păi sigur...

Izbucnii în râs:

— Se poate? Intre vecini?

— Iaca aşa! se bucură moşul. Ca între vecini... Câte nu se întâmplă! Dacă am merge pentru orice la autorităţi...

Preşedintele plecă, iar mie mi se luă o piatră de pe inimă.

La drept vorbind, mai eram obligat să întind toată această poveste pe tipar pedagogic. Dar şi eu şi băieţii eram atât de bucuroşi că totul se sfârşise cu bine, încât de data asta ne lipsirăm de pedagogie. Nu i-am pedepsit, iar ei îmi dădură cuvântul că n'au să mai meargă la Pirogovca fără îngăduinţa mea şi că au să se împace cu flăcăii de acolo.

15. *„AL NOSTRU E CEL MAI FRUMOS"*

Erau şase fete în colonie în iarna lui 1922. Pe atunci Olea Voronova se îndreptase şi se făcuse tare drăguţă. Băieţii se uitau la ea topiţi, nu glumă, însă Olea era la fel de apropiată cu toţi, dar inaccesibilă şi prietenă numai cu Burun. La adăpostul spatelui lat al lui Burun, Olea nu se temea de nimeni din colonie şi

putea privi cu dispreț chiar și la dragostea lui Prihodco, omul cel mai voinic și mai nătărău din colonie. Burun nu era îndrăgostit; între el și Olea se durase o prietenie tinerească, tare frumoasă. Și acest fapt mărea cu mult respectul coloniștilor față de Burun și de Voronova. Cu toată frumusețea ei, Olea nu se deosebea câtuși de puțin de ceilalți. Viața de țară o încânta; o pasiona, ca o muzică, cea mai grea muncă a câmpului, și-și făcea visuri:

— Când oi fi mai mare, o să mă mărit cu un țăran.

Fetele se aflau sub conducerea Nastei Nocevnaia. Aceasta fusese trimisă în colonie cu un dosar uriaș în care stăteau scrise multe: că era hoață, că vindea lucruri furate și era și gazdă de hoți. Deaceea noi ne uitam la Nastea ca la o minune. Se arăta un om excepțional de cinstit și de simpatic. Nu avea mai mult de cincisprezece ani, dar se distingea prin trupeșia ei, prin fața-i albă, prin ținuta mândră a capului și tăria de caracter. Știa să strige la fete fără asprime în glas și fără răutate, știa să aducă la ordine, dintr'o singură privire, pe orice colonist și să-i facă o scurtă dar convingătoare morală:

— Dece ai fărâmițat pâinea și-ai aruncat-o? Te-ai îmbuibat sau ai absolvit școala tehnică a porcilor? Strânge-o imediat!...

Și vocea Nastei, adâncă, din piept, vibra de o putere reținută. Se împrietenise cu educatoarele, citea mult, fără răgaz, și mergea hotărîtă spre ținta propusă: facultatea muncitorească. Dar facultatea muncitorească se găsea încă dincolo de orizont, atât pentru Nastea, cât și pentru ceilalți care năzuiau spre același țel: Carabanov, Verșnev, Zadorov, Vetcovschi. Prea aveau puțină știință de carte cei dintâi coloniști ai noștri, prea anevoie izbuteau să birue luptând cu subtilitățile aritmeticii și ale primelor cunoștințe politice. Mai învățată decât toți era Raisa Socolova și pe ea am trimis-o încă din toamna anului 1921 la facultatea muncitorească din Chiev.

Făcusem, la drept vorbind, o încercare fără prea multe nădejdi, dar prea voiau educatoarele noastre să avem în colonie o studentă a facultății muncitorești. Scopul era măreț, dar Raisa nu se potrivea unui lucru atât de sfânt. Ea se pregăti toată vara pentru facultate, dar trebuia mânată cu sila la carte, fiindcă nu aspira către niciun fel de cultură. Zadorov, Verșnev, Carabanov, toți oameni cu adevărate înclinări pentru știință, se arătau foarte nemulțumiți că pe drumul facultății avea să pășească Raisa. Verșnev, colonist care se evidențiase prin calitatea rară de a putea

citi 24 de ore în şir, chiar şi în timp ce sufla la foale în fierărie, mare iubitor de dreptate şi cercetător al adevărului, înjura de câte ori îşi aducea aminte de viitorul luminos al Raisei. Bâlbâindu-se, mormăia:

— Cum n-n-n'o î-î-înţelegeţi? Raisa ţ-t-ţ-ot la închisoare o să sfâr-sfâr-sfârşească.

Carabanov mi-o spuse mai neted, pe şleau:

— Nu mă aşteptam la o asemenea prostie din partea dumneavoastră!

Fără să se simtă stingherit de prezenţa Raisei, Zadorov zâmbea cu scârbă şi dădea desnădăjduit din mâini:

— Asta studentă! Se potriveşte ca nuca în perete!

Ca răspuns la toate aceste sarcasme, Raisa zâmbea cochet şi somnoros. Cu toate că nu năzuia către falcultatea muncitorească, era totuşi mulţumită că o să plece la Chiev.

Împărtăşeam şi eu părerea băieţilor. Adevărat, ce fel de studentă avea să fie Raisa? Încă de pe acum, când abia se pregătea pentru facultate, primea bileţele suspecte din oraş şi pleca pe furiş din colonie; iar tot pe ascuns, venea la ea Corneev, un colonist ratat, care stătuse în colonie cu totul trei săptămâni, furându-ne regulat şi cu bună ştiinţă şi fusese apoi amestecat într'o hoţie făptuită în oraş. Client permanent al secţiilor penale ale tribunalelor, era o fiinţă morbidă şi respingătoare în cel mai înalt grad, unul dintre puţinii oameni care-mi inspirau desgust dela prima vedere.

Raisa reuşi la examenul dela facultatea muncitorească. Dar după o săptămână dela această îmbucurătoare veste, ai noştri aflară de undeva că şi Corneev a plecat la Chiev.

— Acum o să înceapă adevăratul studiu! zâmbi acru Zadorov.

Trecu iarna. Raisa scria din când în când, însă nu puteam înţelege nimic din scrisorile ei. Aci părea că totul merge bine, aci reieşea că îi e foarte greu cu învăţătura şi întotdeauna n'avea bani, cu toate că primea o bursă. Odată pe lună îi trimiteam douăzeci, treizeci de ruble. Zadorov mă încredinţă că din banii aceştia are să mănânce bine Corneev. Şi asta cam aducea a adevăr. Dar mai mult decât oricine înghiţeau reproşuri educatoarele, iniţiatoare ale fanteziei chievlene:

— Uite, noi toţi ne dădeam seama că nu-i ea de facultate, numai voi nu. Cum se poate ca noi să fi văzut ce n'aţi văzut voi?

In Ianuarie, Raisa sosi pe neașteptate în colonie, cu toate boccelele ei și ne spuse că i s'a dat vacanță. N'avea însă niciun fel de hârtii de voie și după purtarea ei se vedea că n'avea de gând să se întoarcă la Chiev. La întrebarea mea, facultatea din Chiev răspunse că Raisa Socolova a încetat să mai frecventeze institutul și a plecat din cămin nu se știe unde.

Chestiunea s'a limpezit. Trebue să recunosc că băieții s'au purtat frumos! Niciunul n'o hărțuia pe Raisa, nu-i aducea aminte de nereușita dela facultate; parcă uitaseră de toată întâmplarea. Atunci însă, în primele zile după sosire, ei au râs din toată inima de Ecaterina Grigorievna care era rușinată la culme. Dar în general socoteau că se întâmplase lucrul cel mai normal, pe care dânșii îl prevăzuseră.

In Martie, Osipova îmi mărturisi o gravă bănuială, după anumite semne, Raisa era gravidă.

Ingheţai. Ne aflam în cea mai încurcată situație: gândiți-vă, într'o colonie de copii, o elevă gravidă! Simțeam în jurul coloniei, în oraș, printre conducătorii învățământului, prezența multor binevoitori fățarnici, care, negreșit, aveau să se folosească de acest caz pentru a striga îngroziți: în colonie domnește desfrâul sexual, în colonie băieții trăiesc cu fetele. Mă înspăimânta și situația coloniei și situația delicată a Raisei ca elevă. O rugai pe Osipova să-i vorbească Raisei „dela om la om".

Raisa tăgădui cu încăpățânare sarcina, ba chiar se supără:

— Nici gând! Cine a născocit o asemenea murdărie? Și de când au început educatoarele să se ocupe de bârfeli?

Biata Osipova simți întradevăr că nu procedase bine. Raisa era foarte grasă și presupusa sarcină se putea explica printr'o îngrășare nesănătoasă, cu atât mai mult cu cât înfățișarea ei nu indica nimic sigur. Am crezut-o pe Raisa.

Dar peste o săptămână, Zadorov mă chemă seara în curte să stăm de vorbă între patru ochi.

— Știți că Raisa e gravidă?

— Dar tu de unde știi?

— Ce întrebare! Păi nu se vede? Toți știu: credeam că știți și dumneavoastră.

— Și ce dacă-i gravidă?

— Nimic... Dar dece s'ascundă? E gravidă, las' să fie. Da dece face așa de parcă n'ar fi adevărat? Și uite și o scrisoare dela Corneev. Vedeți aici... „scumpă soțioară". De altfel noi știam dinainte.

Neliniştea creşcu şi printre educatori. Până la sfârşit toată povestea începu să mă enerveze.

— Dece vă agitaţi atât? E gravidă — o să nască. Şi dacă acum tăgăduieşte, naşterea n'o s'o mai poată ascunde. Nu e nimic îngrozitor, o să aibă un copil şi asta e tot.

Am chemat-o pe Raisa la mine şi am întrebat-o:

— Raisa, spune adevărat: eşti gravidă?

— Dece vă agăţaţi toţi de mine ca scaiul? Ce-i asta, toată ziua: gravidă, gravidă! Nici gând, înţelegeţi sau nu?

Incepu să plângă.

— Vezi, Raisa, dacă eşti gravidă nu trebue să te ascunzi. O să te ajutăm să-ţi găseşti de lucru, poate chiar la noi în colonie, o să te ajutăm şi cu ceva bani. Căci pentru un copil trebue să pregăteşti atâtea, să coşi...

— Nici gând! Nu vreau niciun fel de lucru, lăsaţi-mă!

— Bine, du-te!

Şi astfel nu aflarăm nimic. Am fi putut-o trimite la doctor s'o examineze, dar asupra acestei chestiuni părerile educatorilor fură împărţite. Unii stăruiau pentru o grabnică limpezire a situaţiei, alţii mă sprijineau pe mine, arătând că o astfel de examinare e foarte neplăcută şi ruşinoasă pentru o fată şi că, la urma urmei, nici nu e nevoie de o cercetare, fiindcă, mai devreme sau mai târziu, adevărul tot va ieşi la lumină. Dece să ne grăbim? Dacă Raisa e gravidă, nu poate fi decât abia în luna a cincia. Să se liniştească, să se obişnuiască cu ideea, mai ales că-i va fi din ce în ce mai greu să ascundă.

O lăsarăm pe Raisa în pace.

La 15 Aprilie se ţinu la teatrul oraşului o mare adunare a educatorilor unde citii un referat despre disciplină. Reuşii să termin referatul încă din prima seară, dar în jurul ideilor expuse de mine se desfăşurară discuţii atât de aprinse, încât a fost nevoie să se amâne discuţiile asupra referatului pentru ziua a doua. Se aflau în teatru aproape toţi educatorii noştri şi chiar colonişti din cei mai în vârstă. Am rămas să dormim noaptea în oraş.

Nu numai cei din guvernământul nostru se interesau acum de colonie, aşa că o doua zi teatrul gemea de lume. Printre întrebările care mi s'au pus a fost şi aceea a educaţiei băieţilor şi fetelor în comun. Pe atunci educaţia mixtă era oprită prin lege în coloniile de delicvenţi: colonia noastră, singura din Uniune, făcea această experienţă a educaţiei mixte.

Pe când răspundeam la întrebări, îmi fulgeră prin minte Raisa. Dar nici eventualitatea unei sarcini nu-mi schimba nimic din părerile mele privitoare la educaţia băieţilor şi fetelor în comun. Raportai adunării că din acest punct de vedere la noi situaţia era pe deplin satisfăcătoare.

In timpul pauzei am fost chemat în foyer. Dădui de Bratcenco, care gâfâia: venise la oraş în goana calului şi nu voise să spună niciunuia dintre educatori despre ce era vorba.

— S'a întâmplat o nenorocire la noi, Anton Semeonovici. In dormitorul fetelor s'a găsit un copil mort.

— Cum? Un copil mort?

— Mort, mort de tot! In coşul Raisei. Lionca spăla duşumelele şi s'au uitat în coş, se vede că voia să ia ceva, când colo vede un copil mort.

— Ce tot trăncăneşti?

Ce s'ar putea spune despre starea noastră sufletească? Niciodată până atunci nu simţisem o asemenea groază. Educatoarele, palide şi plânse, se strecurară afară din teatru şi plecară cu o birjă în colonie. Eu nu puteam să plec, fiindcă trebuia să răspund la atacurile date expunerii mele.

— Unde e acum copilul? îl întrebai pe Anton.

— L-a închis Ivan Ivanovici în dormitor. Chiar în dormitorul ăla.

— Dar Raisa?

— Raisă stă în odaia dumneavoastră de lucru, păzită de băieţi.

L-am trimis pe Anton la poliţie să anunţe descoperirea, iar eu rămăsei să duc mai departe discuţia despre disciplină. Abia spre seară am ajuns în colonie. Raisa stătea pe divanul de lemn din odaia mea de lucru, sbârlită şi cu un şorţ murdar cu care lucrase în spălătorie. Nu se uită la mine când am intrat, ci lăsă capul mai jos. Pe acelaş divan, Verşnev era înconjurat de cărţi. Căuta, se vede, vreo lămurire, fiindcă răsfoia repede carte după carte fără să dea niciun fel de atenţie nimănui din jur.

Am hotărît să se ridice lacătul dela uşa dormitorului, iar coşul cu cadavrul să fie mutat în cămara cu rufe. Seara târziu, după ce toţi s'au dus la culcare, o întrebai pe Raisa:

— Dece ai făcut asta?

Raisa înalţă capul, se uită la mine prosteşte, ca un animal, şi-şi potrivi şorţul pe genunchi:

— Am făcut-o şi gata.

— Dece nu m'ai ascultat?

Incepu deodată să plângă încet.

— Nici eu nu ştiu.

O lăsai acolo peste noapte, sub paza lui Verşnev, a cărui pasiune pentru citit garanta o vigilenţă desăvârşită. Ne temeam toţi ca nu cumva Raisa să se sinucidă.

Dimineaţa sosi judecătorul de instrucţie; cercetarea a durat puţin, n'aveai cui să-i iei interogatoriul. Raisa povesti crima în cuvinte puţine, dar adevărate. Născuse copilul noaptea, chiar aici, în dormitorul în care dormeau alte cinci fete. Niciuna nu se trezise. Raisa lămuri asta ca pe un lucru foarte simplu:

— M'am silit să nu gem.

Indată după naştere îşi sugrumase copilul cu basmaua. Tăgăduia că ar fi ucis cu premeditare:

— Nu vream s'o fac, dar a început să plângă.

Ascunsese cadavrul în coşul cu care fusese la facultatea muncitorească, cu gândul că în noaptea următoare să-l scoată şi să-l arunce în pădure. Se gândea că au să-l mănânce vulpile şi n'o să afle nimeni nimic. Dimineaţa s'a dus la lucru în spălătorie unde fetele îşi spălau rufele lor. Luase gustarea şi prânzul cu toţi coloniştii, atât numai că era, după spusele băieţilor, cam posomorîtă.

Judecătorul de instrucţie o luă cu el pe Raisa, dând dispoziţii ca leşul să fie trimis la morga vreunui spital pentru autopsie.

Personalul pedagogic a rămas peste măsură de demoralizat de această întâmplare. Socoteau că trăiau ultimele zile ale coloniei.

Coloniştii aveau un moral ceva mai ridicat. Fetelor le era frică de întuneric şi de propriul lor dormitor, nu mai voiau să stea singure peste noapte pentru nimic în lume. Câteva nopţi au veghiat în dormitorul lor Zadorov şi Carabanov. Până la sfârşit, nici fetele, nici băieţii nu s'au desbrăcat şi nu s'au odihnit.

Petrecerea cea mai plăcută a băieţilor în zilele acelea era să le sperie pe fete: se arătau la ferestrele lor în cearşafuri albe, organizau concerte de coşmar prin coşurile sobelor, se strecurau pe furiş sub patul Raisei şi ţipau seara de acolo cât îi ţinea gura.

Actul ucigaş era considerat de băieţi ca un lucru foarte simplu. Afară de asta, toţi contraziceau lămuririle date de educatori în privinţa motivelor posibile ale faptei Raisei. Educatorii erau încredinţaţi că Raisa şi-a sugrumat copilul într'o criză de feciorelnică pudoare: în tensiunea aceea, în liniştea dormitorului ador-

mit, copilul a început să țipe — i s'a făcut teamă că se vor trezi celelalte.

Zadorov se prăpădea de râs, ascultând interpretarea aceasta a educatorilor excesiv de psihologizanți:

— Da, lăsați-vă de fleacurile astea! Ce rușine feciorelnică? Totul a fost dinainte socotit și pregătit cu Corneev. Deaceea n'a vrut să-și recunoască sarcina. Și coșul și asvârlitul în pădure. Dacă ar fi făcut-o din rușine, s'ar fi dus oare atât de liniștită la lucru dimineața? Dacă ar fi după mine, pe Raisa asta mâine aș împușca-o. A fost o otreapă și o otreapă o să rămână pentru totdeauna. Și dumneavoastră vorbiți de rușine feciorelnică! N'a avut de când e ea rușine!

— In acest caz, ce scop a avut, dece a făcut-o? întrebau educatorii.

— Foarte simplu: fiindcă nu-i trebue copil. Copilul trebue să-l cari după tine, să-l hrănești și atâtea altele. Le trebue lor copil! Mai cu seamă lui Corneev...

— Asta nu se poate...

— Nu se poate? Da, știți că aveți haz! Sigur că Raisa n'o să spună, dar dacă ar fi strânsă cu ușa, s'ar descoperi atâtea...

Băieții împărtășeau părerea lui Zadorov fără nici cea mai mică îndoială. Carabanov ne asigura că Raisa nu face pentru întâia dată acest lucru și că, de bună seamă, și înainte de a veni în colonie mai avusese ceva pe cuget.

A treia zi după crimă, Carabanov duse cadavrul copilului la un spital și se întoarse foarte însuflețit:

— Vai, câte am văzut acolo! Tot felul de copii în borcane, vreo treizeci... Chiar că e îngrozitor acolo! Unul cu un cap pe atâta, altul cu picioarele încârligate de nu știi dacă e om sau broască. Pe când al nostru! Al nostru e cel mai frumos!

Ecaterina Grigorievna clătină capul a mustrare, dar nu-și putu stăpâni un zâmbet:

— Cum vorbești, Semioane, nu ți-e rușine?

Impreiur, băieții hohotesc; s'au plictisit de fețele acre și abătute ale educatorilor.

Peste trei luni au judecat-o pe Raisa. A fost chemat întregul consiliu pedagogic al coloniei Gorchi. La judecată au dominat psihologismul și teoria pudoarei feciorelnice. Judecătorul ne-a reproșat că n'am desvoltat la copii o concepție justă în această privință. Sigur că n'am putut protesta. Am fost chemat la consfătuirea judecătorilor și întrebat:

— O puteți lua din nou în colonie?

— Desigur.

Raisa fu condamnată la opt ani cu suspendarea pedepsei și pusă imediat sub supraveghere în colonie. Se întoarse la noi ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, aducând niște ghete galbene de toată frumusețea. La petrecerile noastre strălucea în vârtejul valsului, trezind cu ghetele ei invidia neînchipuită a spălătoresei noastre și a fetelor din Pirogovca.

Nastea Nocevnaia îmi spuse:

— Dați-o afară pe Raisa din colonie, că altfel o dăm noi singure! Ți-e silă să stai în aceeași odaie cu ea.

Mă grăbii s'o dau la lucru la o fabrică de tricotaje.

O întâlnii de câteva ori în oraș. In 1928 niște treburi mă aduseră în același oraș. La tejgheaua bufetului dintr'o cantină o zării pe Raisa. O recunoscui imediat; arăta mai bine și în același timp părea mai sveltă, mai musculoasă.

— Cum o duci?

— Bine. Lucrez ca bufetieră. Am un soț bun și doi copii!

— Corneev?

— A, nu, zâmbi ea, am uitat trecutul. Corneev a fost injunghiat demult pe stradă... Știți ceva, Anton Semeonovici?

— Ce?

— Vă mulțumesc că nu m'ați dat atunci la fund. Cum am intrat la fabrică, am uitat trecutul.

16. „GABERSUP“ [1])

O nouă pacoste ne lovi în primăvară: tifosul exantematic. Costea Vetcovschi se îmbolnăvi cel dintâi.

In colonie n'aveam medic. Ecaterina Grigorievna, care trecuse cândva pe la Institutul de Medicină, făcea pe medicul în acele cazuri, de neapărată nevoie, când nu te poți lipsi de doctor și când, totuși, nu-l poți chema. In colonie ea se specializă în râie, apoi în prim ajutor în cazuri de arsuri, tăieturi sau loviri, iar iarna în degerături, cu care se alegeau băieții din pricina încălțărilor ca vai de ele. Iată cam toate bolile de care sufereau coloniștii; nu se preau încurcau ei cu doctori și medicamente.

[1]) Gabersup — supă din fulgi de ovăs (N. T.).

Le purtam o adâncă stimă coloniştilor, tocmai pentrucă nu erau pretenţioşi în chestiunile medicale şi eu însumi am învăţat multe dela ei în privinţa aceasta. Se făcuse la noi un adevărat obicei să nu te socoteşti bolnav la o temperatură de 38 de grade şi ne sileam care mai de care să bravăm. De altfel, era un lucru absolut necesar, fiindcă pur şi simplu medicii veneau la noi cu foarte puţină tragere de inimă.

Iată dece, când se îmbolnăvi Costea şi văzurăm că are aproape 40 de grade, am luat notă de aceasta ca de o mare noutate în viaţa coloniei. L-am culcat în pat şi ne-am dat osteneala să-i arătăm cât mai multă atenţie. La patul lui se adunau seara prieteni şi cum foarte mulţi se aveau bine cu el, era înconjurat de un întreg alai. Pentru a nu lipsi pe Costea de tovarăşi şi pentru a nu-i nelinişti pe băieţi, petreceam şi noi ceasurile de seară la patul bolnavului.

După vreo trei zile, Ecaterina Grigorievna îmi împărtăşi speriată teama ei: boala semăna foarte mult a tifos exantematic. Ii oprii pe băieţi să se mai apropie de patul lui Costea, dar îmi era peste putinţă să-l izolez cu totul: în aceeaşi cameră învăţam şi ne adunam seara.

Peste încă o zi, când lui Vetcovschi i se făcu foarte rău, îl înfăşurarăm în plapoma de vată cu care se învelea deobicei, îl aşezarăm în faeton şi-l duserăm în oraş.

In sala de aşteptare a spitalului umblau, stăteau culcaţi sau gemeau vreo patruzeci de oameni. Medicul întârzie multă vreme. Se vedea că cei de aici demult erau frânţi de oboseală şi că internarea bolnavului în spital nu promite nimic bun. In sfârşit, veni medicul. Ii ridică alene cămaşa lui Vetcovschi, tuşi bătrâneşte şi tot alene îi spuse agentului sanitar care înscria:

— Exantematic! La barăci.

In câmp, lângă oraş, rămăseseră de pe urma războiului, vreo douăzeci de barăci de lemn. Rătăcii mult timp printre surori, printre bolnavi şi sanitari care scoteau brancarde acoperite cu cearşafuri. Toţi spuneau că bolnavul trebue primit de agentul de serviciu, dar nimeni nu ştia unde se află acesta şi nimeni nu voia să-l caute. In sfârşit, îmi pierdui răbdarea şi mă repezii la sora cea mai apropiată, făcând uz de cuvintele: „neruşinare, inuman, revoltător". Furia mea se dovedi cu folos: Costea fu desbrăcat şi dus undeva.

Intorcându-mă în colonie, aflai că au căzut la pat, cu aceeaşi temperatură, Zadorov, Osadcii şi Beluhin. De altfel pe Zadorov

îl găsii încă pe picioare, chiar în momentul în care răspundea stăruințelor Ecaterinei Grigorievna de a se culca în pat:

— Curioasă femeie mai sunteți! Dece să stau în pat? Uite acum mă duc în fierărie și mă lecuește Sofron pe dată...

— Cum o să te lecuiască Sofron? Ce vorbești prostii?

— Păi cum se lecuește și el, cu rachiu, piper, sare, ulei de in și puțină unsoare dela roată! râde Zadorov, deschis și convingător ca deobicei.

— Uitați-vă, Anton Semeonovici, în ce hal de răsfățare i-ați adus! mi se adresează Ecaterina Grigorievna. O să-l lecuiască Sofron!... Du-te și te bagă în pat!

Zadorov avea călduri mari și se vedea că abia se ține pe picioare. Il luai de braț și ne îndreptarăm în tăcere spre dormitor. Aci, Osadcii și Beluhin stăteau întinși pe pat. Osadcii suferea și era nemulțumit de starea lui. Băgasem de seamă demult că asemenea flăcăi „voinici" suportă cu greutate boala. In schimb Beluhin se simțea ca deobicei bine dispus.

Nu se afla în colonie om mai vesel și mai glumeț. Se trăgea dintr'un neam de muncitori din Taghilul de Jos; în timpul foametei pornise după pâine, fusese arestat la Moscova cu prilejul unei razii și internat într'un cămin de copii. Fugise de acolo și se obișnuise cu strada; fu arestat din nou și din nou fugi. Ca om dibaci, se străduia să nu fure, ci mai mult să facă speculă. Povestea pe urmă cu un râs plin de bunătate despre isprăvile lui ca speculant, atât de îndrăznețe, de originale și de nereușite. In sfârșit, se convinse că nu se pricepe la speculă și se hotărî să plece în Ucraina.

Beluhin învățase cândva la școală și știa câte puțin din toate. Era un tânăr isteț și plin de experiență dar, spre uimirea mea, cu totul ignorant. Găsești băieți din aceștia de parcă au învățat câte'n lună și'n soare; știu și fracțiile și dobânda, dar toate ridicol de stâlcite. Vorbea un limbaj la fel de stâlcit, totuși inteligent și sclipitor.

Doborît de tifos, avea chef de vorbă și, ca întotdeauna, vioiciunea lui părea mai mare prin împerecherea comică a unor cuvinte turnate așa cum îi veneau la gură:

— Dacă tifosul e crema medicinei, atunci dece s'a agățat de un muncitor din născare? Când o să crească socialismul, acest bacil nu va mai fi lăsat nici până'n prag și când se va întâmpla să vie grăbit pentru vreo treabă, să-și ia rația de pildă, sau altceva de acelaș fel — fiindcă are și el dreptul la viață — atunci

să se adreseze secretarului meu. Iar secretar o să-l punem pe Colea Verşnev, că el se ţine de carte ca puricele de câine. Pentru Colica, cum e el deştept, ce mi-e puricele, ce mi-e bacilul, amândoi sunt la fel, în virtutea egalităţii democratice.

— Eu o să fiu secretar, dar tu ce-ai să faci pe vremea socialismului? întrebă Colica Verşnev, bâlbâindu-se.

Colea, sburlit ca deobicei, cu o cămaşă sdrenţuită, şade la picioarele lui Beluhin cu o carte în mână, ca întotdeauna.

— Eu o să fac legi cum să te îmbraci ca să te adaptezi umanităţii şi nu golanilor, fiindcă de asta e revoltat chiar şi Tosica Soloviov. Ce fel de cititor eşti tu dacă semeni cu o maimuţă? Nici flaşnetarul nu umblă cu o maimuţă aşa de neagră. Nu-i aşa Tosica?

Băieţii râdeau de Verşnev, dar acesta nu se supăra şi se uita plin de dragoste la Beluhin, cu ochii lui buni, cenuşii. Erau foarte buni prieteni; în colonie veniseră împreună şi tot împreună lucrau la fierărie, numai că Beluhin stătea acum la nicovală, iar Colica găsea de cuviinţă că e mai bine să sufle la foale, ca să-i rămână o mână liberă pentru carte.

Tosica Soloviov, căruia i se spunea adesea Anton Semeonovici — eram de două ori tizi — număra doar zece ani dela naştere. Muritor de foame, fusese găsit în nesimţire de Beluhin în pădurea noastră. Plecase din gubernia Samara împreună cu părinţii spre Ucraina, iar pe drum o pierduse pe maică-sa. De cele ce s'au întâmplat pe urmă nu-şi mai aducea aminte. Tosica avea o faţă senină, drăgălaşă, de copil, îndreptată întotdeauna spre Beluhin. Se vedea că Tosica nu avusese încă în scurta lui viaţă impresii deosebit de puternice şi că voiosul, optimistul şi mucalitul Beluhin, care de felul lui nu se temea de viaţă şi cunoştea preţul tuturor lucrurilor de pe lume, îl uimise şi-l atrăsese pentru totdeauna.

Tosica stă la capul lui Beluhin şi ochişorii-i lucesc de dragoste şi de admiraţie. Râde sgomotos cu glasul său de sopran:

— Maimuţă neagră!

— Uite, Tosica o să fie un băiat bun, spune Beluhin, trăgându-l de după pat.

Ruşinat, Tosica se pleacă peste plapoma de vată cu care e acoperit Beluhin.

— Ascultă, Tosica, tu să nu citeşti aşa cum face Colica. Nu vezi, mintea l-a lăsat cu totul de căruţă.

— Nu mai citeşte el cărţile, ci cărţile-l citesc pe el, zice Zadorov din patul vecin.

Eu stau alături la o partidă de şah cu Carabanov şi mă gândesc că toţi au uitat că sunt bolnavi de tifos.

— Cineva dintre voi s'o cheme pe Ecaterina Grigorievna.

Aceasta soseşte ca un înger al mâniei:

— Ce sunt prostiile astea? Dece se învârte Tosica pe aici? Nu vă daţi seama? Asta e ceva ne mai pomenit!

Tosica, speriat, se smulge de lângă pat şi se dă înapoi. Carabanov se agăţă de mâna lui, se dă alături de el şi cu o panică prefăcută se trage spre un ungher:

— Şi mie mi-e frică...

Zadorov răcneşte:

— Tosica, ia-l de mână şi pe Anton Semeonovici. Dece l-ai lăsat?

Neputincioasă, Ecaterina Grigorievna priveşte la mulţimea veselă dimprejur.

— Exact ca la zuluşi.

— Zuluşi-s ăia care umblă fără pantaloni şi-şi consumă amicii la frigare, spuse mândru Beluhin. Se apropie de o domnişoară: „Daţi-mi voie să vă însoţesc". Şi ea, bucuroasă: „Vai, dece, merg, singură". „Nu se poate, cum singură"? Ei, şi o duce până la ulicioară şi o înfulecă. Chiar fără muştar.

Din ungherul îndepărtat se revarsă râsul de sopran al lui Tosica. Zâmbeşte şi Ecaterina Grigorievna:

— Zuluşii tăi mănâncă domnişoare, iar voi-lăsaţi să se apropie copiii mici de bolnavii de tifos. E acelaş lucru.

Verşnev găseşte momentul să se răzbune pe Beluhin:

— Z-z-zuluşii n-nu mănâncă d-domnişoare. Ş-şi sigur că s-s-sunt mai ci-civilizaţi decât tine. Il v-vei molipsi pe T-t-tosica.

— Şi dumneata, Verşnev, dece stai pe patul acela? îl ia la rost Ecaterina Grigorievna. Plecaţi imediat de aici!

Verşnev începe să-şi strângă ruşinat cărţile împrăştiate pe patul lui Beluhin. Zadorov îi ia apărarea.

— El nu e domnişoară ca să-l mănânce Beluhin.

Stând lângă Ecaterina Grigorievna, Tosica spune îngândurat parcă:

— Nu mănâncă Matvei o maimuţă neagră.

Verşnev ţine cu o mână o grămadă de cărţi, iar cu cealaltă îl înhaţă pe Tosea care dă din picioare, hohotind. Şi grupul se prăvăleşte pe patul lui Verşnev în colţul cel mai îndepărtat. Di-

mineața, un car încăpător, aducând puțin a dric, fabricat după proiectul lui Calina Ivanovici, se umple cu vârf și îndesat. Pe fund, înfășurați în plapome, stau bolnavii de exantematic. La margine e pusă o scândură pe care ne așezăm eu și Bratcenco. Mi-e inima grea; presimt repetarea aceloraşi tărăgăneli pe care le-a întâmpinat Vetcovschi. Şi nu sunt defel convins că băieții se duc să se vindece.

Culcat pe fund, Osadcii își trage spasmodic plapoma pe umeri. Din plapomă iese vata neagră-cenușie. La picioarele mele văd gheata stâlcită și ponosită a lui Osadcii. Beluhin și-a pus plapoma în cap și a făcut din ea un potcap.

— O să creadă lumea că merg niște popi. Unde s'or fi dus până atâția popi?

Drept răspuns, Zadorov zâmbește și după zâmbet se vede că-i e rău.

La barăci situația e neschimbată. O găsesc pe sora care are sub supraveghere camera unde se află Costea. Se oprește cu greu din fuga-i năvalnică prin coridor.

— Vetcovschi? Mi se pare că e în camera aceasta...

— In ce stare se află?

— Nu se știe încă nimic.

In spatele ei, Anton învârtește biciul în aer:

— I-auzi, că nu se știe. Cum să nu se știe?

— Băiatul ăsta e cu dumneavoastră? se uită sora cu desgust la hainele umede, mirosind a băligar, ale lui Anton, de pantalonii căruia s'au prins niște paie.

— Suntem din colonia Gorchi, începe eu cu prudență. Se află aici elevul nostru Vetcovschi. Şi acum am mai adus trei bolnavi, se pare, tot de tifos.

— Atunci adresați-vă în sala de așteptare.

— Dar acolo e multă lume, și apoi aș vrea ca băieții să fie împreună.

— Nu putem satisface toate capriciile!

Și pornește înainte.

Dar Anton îi taie calea:

— Cum se poate? Nu puteți sta de vorbă cu un om?

— Duceți-vă în sala de așteptare tovarăși, nu avem ce vorbi aici.

Sora se supărase pe Anton, mă supărai și eu pe el:

— Cară-te de aici! Nu te mai amesteca!

Anton însă nu s'a cărat nicăeri. Se uită mirat la mine şi la sora, căreia eu îi spun cu acelaş glas mânios:

— Daţi-vă osteneala să ascultaţi două cuvinte. E neapărată nevoie ca băieţii să se însănătoşească. Plătesc câte două puduri de făină de grâu pentru fiecare băiat vindecat. Dar aş vrea să am de a face cu un singur om. Vetcovschi e la dumneavoastră. Faceţi aşa ca şi ceilalţi să fie tot la dumneavoastră.

Sora se supără, se vede treaba, de propunerea mea.

— Ce făină de grâu? Ce, mită? Nu înţeleg!

— Nu e o mită, ci un premiu, înţelegeţi? Dacă nu primiţi, o să găsesc altă soră. Nu e o mită, cerem o atenţie în plus faţă de bolnavii noştri şi, deci, o muncă în plus. Vedeţi, au fost prost hrăniţi şi n'au nici rude.

— Dacă doriţi, îi iau la mine şi fără făină de grâu. Câţi sunt?

— Acum am adus trei, dar cred că voi mai aduce.

— Să mergem!

Anton şi cu mine mergem după soră. Anton clipeşte şiret din ochi, arătând către soră. Se vede însă că şi el e uimit de întorsătura pe care a luat-o treaba. Primeşte supus refuzul meu de a-i răspunde la strâmbături.

Sora ne arată calea spre o cameră dintr'un colţ îndepărtat al spitalului. Anton i-a adus acolo pe bolnavii noştri.

Toţi sunt bolnavi de tifos, fără îndoială. Sanitarul de serviciu se uită cu oarecare uimire la plapomele noastre de vată, dar sora îi spune cu un ton convingător:

— Sunt din colonia Gorchi, trimiteţi-i în salonul meu.

— Da aveţi loc?

— Asta o s'o aranjăm noi. Ies astăzi doi, iar un al treilea pat vom găsi noi unde să-l punem.

Beluhin îşi ia voios rămas bun dela noi:

— Mai aduceţi şi alţii să ne ţie de cald.

Peste o zi îi împlinirăm dorinţa, îi aduserăm pe Golos şi pe Schneider, iar peste o săptămână alţi trei.

Din fericire cu aceştia s'a încheiat.

Anton trecu de câteva ori pela spital ca să afle dela soră în ce stare se mai află ai noştri. Tifosul nu izbuti să le facă nimic coloniştilor.

Tocmai ne pregăteam să pornim după unii, la oraş, ca să-i aducem îndărăt, acasă, când deodată, în miezul unei strălucitoare zile de primăvară, ieşi din pădure o umbră înfăşurată într'o

plapomă de vată. Umbra intră drept în fierărie și începu să strige:

— Cum o duceți pe aici, ciocănarilor de treanca-fleanca? Și tu tot citești? Ia uite, îți iese ața creierului prin ureche...

Băieții fură încântați: deși mai slab și mai pământiu, Beluhin era la fel de vesel ca și mai înainte și nu se temea de nimic în viață.

Ecaterina Grigorievna se repezi la el; dece a venit pe jos, dece n'a așteptat să ne ducem să-l luăm?

— Vedeți, Ecaterina Grigorievna, aș fi așteptat, dar tare îmi era dor de casă. Când mă gândeam că ai noștri mănâncă pâine de secară și condior și câte o strachină plină cu mâncare, atunci, înțelegi, mi se răspândea un asemenea dor prin toată psihologia... nu pot să înțeleg cum mănâncă ei gabersupa... asta... ha-ha-ha!

— Ce-i aia gabersupă?

— Știți, e o supă născocită de Gogol, care mi-a plăcut tare mult. Și la spital s'au gândit să facă acest fel de supă, iar eu, cum o zăream mi se năștea chef de râs în organism că nu mă puteam stăpâni, hohoteam și gata. Până și soța începea să mă ocărască, dar eu râdeam mai cu poftă — râzi și râzi! Când mi-a-duc aminte... Gabersupa... și de mâncat n'o puteam mânca cu niciun chip, era destul să pun mâna pe lingură și muream de râs. Așa că am plecat de acolo:.. Voi ce ați mâncat? Aveți astăzi cașă?

Ecaterina Grigorievna făcu de undeva rost de lapte, că doar nu putea să-i dea dintrodată cașă unui bolnav! Beluhin îi mulțumi bucuros:

— Uite, vă mulțumesc că ați avut milă de un muribund. Dar laptele l-a turnat în cașă. Ecaterina Grigorievna dădu din mâini a neputință.

Curând se întoarseră și ceilalți.

Anton cără la locuința surorii un sac cu făină albă.

17. *ȘARIN SE RĂFUEȘTE*

Incetul cu încetul uitarăm că „al nostru fusese cel mai frumos", și că avusesem neplăceri cu tifosul; am uitat iarna cu degerături la picioare și cu tăiatul lemnelor. Dar Narobrazul nu

uită soluțiile mele „aracceeviste“ [1]) în materie de disciplină. La Narobraz începu să mi se vorbească în felul următor, aproape aracceevist:

— O să combatem această experiență jandarmerească, a dumneavoastră! Noi trebue să făurim o educație socialistă, nu o cameră de tortură.

Imi permisesem, în referatul meu despre disciplină, să mă îndoiesc de dreptatea de toți recunoscută a tezelor care susțineau că pedepsind educi niște sclavi, că e absolut necesar să dai totală libertate creației copilului, că, mai mult decât orice, trebue să te rezemi pe autoorganizare și autodisciplină. Imi permisesem să-mi exprim convingerea nesovăielnică asupra dreptului, ba chiar asupra obligației pe care o are educatorul de a nu da înapoi dela nicio constrângere, atâta vreme cât nu s'a alcătuit un colectiv cu organele respective, cât nu există o tradiție și nu s'au creat primele deprinderi de muncă și de conviețuire. Afirmam deasemenea că nu se poate funda pe interes întreaga educație, că educarea simțului de datorie contrazice adesea interesele copilului, mai ales sub forma în care le înțelege el. Ceream formarea unui om rezistent, călit, în stare să depună chiar o muncă neplăcută și plictisitoare, atunci când interesele colectivului o cer.

In general, apăram linia făuririi unui colectiv viu, puternic, la nevoie chiar aspru și îmi întemeiam toate nădejdile numai pe colectiv. Potrivnicii mei îmi tot dădeau pe la nas cu felurite axiome ale pedagogiei, „copil“ în sus, „copil“ în jos.

Mă așteptam să ne închidă colonia, dar problemele curente ale acesteia, anume campania de însămânțări și reparațiile dela colonia a doua nu-mi dădeau răgaz să sufăr în mod special din pricina persecuțiilor Narobrazului. Se vede că era cineva care mă apăra, fiindcă nu mă loviră prea mult. Căci ce ar fi fost oare mai ușor decât să mă scoată din muncă? Mă străduiam să nu merg la Narobraz; prea mi se vorbea acolo cu asprime, ba chiar disprețuitor. Mă indispunea îndeosebi unul din inspectori, Șarin, bărbat oacheș, frumos și cochet, cu un păr creț minunat, care cucerea toate inimile cucoanelor din gubernie. Avea buze groase, roșii, umede și sprâncene arcuite de parcă ar fi fost încondeiate. Nu se știa cu ce se va fi ocupat înainte de 1917; acum

[1]) Aluzie la Araccеev, ministru sub Alexandru I, celebru prin măsurile drastice pe care le lua împotriva oricărei tendințe progresiste și înnoitoare din acea vreme. (N. T.).

însă era mare specialist tocmai în materie de educaţie socială. Îşi însuşise temeinic câteva suto de termeni la modă, putând să execute la nesfârşit triluri verbale lipsite de conţinut, convins că în dosul lor se ascund valori pedagogice şi revoluţionare.

Se purta cu mine arogant şi duşmănos din ziua în care izbucnisem în faţa lui într'un râs nestăpânit.

Venise odată în colonie şi găsise pe masa din odaia mea de lucru un barometru metalic.

— Ce e ăsta? întrebă el.

— Barometru.

— Ce fel de barometru?

— Un barometru! mă mirai eu de întrebare. Prevesteşte timpul.

— Prevesteşte timpul? Cum poate face acest lucru, stând pe masa dumneavoastră? Ar trebui să stea afară, doar de afară se vede cum e vremea!

Am izbucnit într'un hohot nestăpânit şi cu totul necuviincios. De nu şi-ar fi dat aerul ăsta de savant, de n'ar fi avut freza asta de docent şi siguranţa asta de sine de mare învăţat! Inspectorul se supără tare rău.

— Dece râdeţi? Şi mai ziceţi că sunteţi educator!. Cum vă puteţi educa elevii? Dacă vedeţi că nu ştiu, trebue să-mi explicaţi, dar nu să râdeţi.

Nu eram în stare de o astfel de mărinimie şi continuam să râd. Auzisem cândva o anecdotă care reproducea aproape exact convorbirea mea cu Şarin despre barometru. Mi se părea ne mai pomenit de caraghios că asemenea anecdote stupide să se repete în viaţă şi să ia parte la ele inspectori ai Narobrazului din gubernie.

Şarin se supără şi plecă.

In cursul referatului meu despre disciplină, mă înfundase fără milă:

— Sistemul influenţei medico-pedagogice aplicat la personalitatea copilului, după diferenţierile din instituţiile de educaţie socială, trebue să aibă prioritatea, în măsura în care se acordă cu necesităţile naturale ale copilului şi scoate în evidenţă perspectivele de creaţie în desvoltarea structurii biologice, sociale şi economice date. Prin deducţie, constatăm...

Timp de două ore, aproape fără să-şi tragă răsuflarea, cu ochii pe jumătate închişi, plictisi adunarea cu o peltea savantă

de acest fel. Termină însă cu o exclamație de un patetism ieftin.

— Viața-i veselie!

Și în primăvara lui 1922, acest Șarin îmi dădu o lovitură sdrobitoare.

Serviciul special al Armatei 1 de rezervă trimise în colonie un elev cu cererea de a fi primit fără întârziere. Se întâmplase și mai înainte ca serviciul special sau Ceca [1]) să ne trimită băieți. Îi primii. După două zile fui chemat de Șarin.

— L-ați primit pe Evghenev?

— Da.

— Cum ați primit un elev fără aprobarea noastră?

— A fost trimis de serviciul special al Armatei I de rezervă.

— Ce am eu cu serviciul special? N'aveți dreptul să primiți copii fără aprobarea noastră.

— Nu pot să nu primesc când îi trimite serviciul special. Dar dacă dumneavoastră socotiți că n'are dreptul s'o facă, atunci lămuriți cu el chestiunea. Doar n'o să arbitrez eu între dumneavoastră și serviciul special.

— Expediați-l pe Evghenev imediat înapoi.

— Numai dacă-mi dați dispoziție scrisă.

— Dispoziția verbală trebue să fie deajuns.

— Dați dispoziție scrisă.

— Sunt șeful dumneavoastră și vă pot aresta numaidecât, pe șapte zile, pentru neîndeplinirea unei dispoziții verbale.

— Bine, arestați-mă!

Vedeam că omul vrea să se folosească de dreptul de a mă aresta pe șapte zile. La ce să mai caute pretexte noi, când acum exista unul?

— Nu expediați băiatul?

— Fără ordin scris, nu! Vedeți dumneavoastră, îmi convine mai mult să fiu arestat de tovarășul Șarin decât de serviciul special.

— Dece? întrebă serios inspectorul.

— Oricum, e mai plăcut! Suntem tot în domeniul pedagogic.

— In cazul acesta sunteți arestat.

Puse mâna pe receptorul telefonului.

— Miliția?... trimiteți imediat un milițian să-l ia pe directorul coloniei Gorchi, care va fi arestat șapte zile.:. Aci Șarin.

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 671. (N. T.).

— Eu ce să fac? Să aştept în cabinetul dumneavoastră?

— Da, aşteptaţi aici.

— Nu mi-aţi putea da drumul pe cuvânt de onoare? Înainte de a veni miliţianul trebue să iau în primire ceva dela magazie şi să trimit băiatul în colonie.

— Nu plecaţi nicăeri de aici.

Şarin îşi înşfăcă din cuier pălăria de pluş care se potrivea atât de bine cu părul lui negru şi o şterse din cabinet. Atunci, luai receptorul şi-l chemai pe preşedintele comitetului executiv al guberniei. Acesta ascultă cu răbdare povestirea mea:

— Uite ce, nu vă sinchisiţi şi plecaţi liniştit acasă. Mai bine însă, aşteptaţi-l pe miliţian şi spuneţi-i să mă cheme.

Miliţianul veni.

— Dumneavoastră sunteţi directorul coloniei?

— Da.

— Atunci să mergem!

— Preşedintele comitetului executiv al guberniei a dispus că pot pleca acasă. V'a rugat să-l chemaţi la telefon.

— Nu-l chem, să-l cheme şeful, haideţi!

In stradă, Anton se uită la mine mirat că mă vede sub escortă.

— Să mă aşteptaţi aici.

— Dar o să vă dea repede drumul?

— De unde ştii tu că trebue să-mi dea drumul?

— A trecut ăla negru pe aici şi mi-a spus: du-te acasă, că directorul nu vine! Au ieşit nişte muieri cu pălărie şi au zis: directorul vostru e arestat.

— Aşteaptă-mă că viu îndată.

La miliţie trebui să-l aştept pe şef. Abia la ora patru m'au pus în libertate.

Anton şi cu mine mergeam agale cu căruţa ticsită de saci şi de lăzi pe şoseaua dinspre Harcov, gândindu-ne la treburile noastre, el de bună seamă la furaje şi la păşunat, iar eu la vicisitudinile soartei, special pregătite conducătorilor de colonii. Ne opream din când în când, punând la loc nişte saci ce se împrăştiaseră, ne suiam din nou deasupra lor şi plecam mai departe.

Anton tocmai trăgea hăţul stâng cotind pe drumul dinspre colonie, când, deodată, Piciul o apucă într'o parte, suci capul şi încercă să se înţepenească: de pe drum, venea peste noi, în goană, tunând, trosnind, gâfâind înnăbuşit, un automobil

care trecea spre oraş. Prin faţa noastră se zări ca un fulger o pălărie verde de pluş şi de sub ea Şarin care se uită buimăcit la mine. Alături de el stătea mustăciosul Cernenco, preşedintele B. C. I. [1]) ţinându-şi cu mâna gulerul ridicat al paltonului.

Anton n'avu timp să se mire de irupţia neaşteptată a automobilului. Piciul încurcase ceva în complicatul şi anormalul nostru „atelaj". Nici eu n'avui timp să mă mir: venea peste noi în goană o pereche de cai ai coloniei înhămaţi la o căruţă care hodorogea şi era încărcată claie peste grămadă cu băieţi. In faţă stătea Carabanov care, cu capul între umeri şi ochii-i negri de ţigan strălucind sălbatic, mâna caii în goană după automobilul care fugea. Căruţa trecu pe lângă noi în fugă. Băieţii strigară ceva, săriră din car la pământ şi-l opriră, râzând, pe Carabanov. Acesta în sfârşit îşi veni în fire şi înţelese despre ce e vorba. Un adevărat bâlci răsări la răscrucea drumului.

Băieţii mă înconjurară. Carabanov, se pare, era nemulţumit că totul se sfârşise atât de prozaic. Nici nu coborî din căruţă, ci, mânios, întoarse caii înjurând:

— Întoarceţi-vă, satanelor! Lua-v'ar dracu, mârţoagelor!

Şi cu o ultimă izbucnire de ciudă întoarse spre dreapta şi o luă în galop spre colonie, stând ţeapăn şi bâţâindu-se posac la fiecare groapă.

— Ce s'a întâmplat cu voi? Ce e alarma asta? întrebai eu.

— Dece aţi pornit aşa? întrebă Anton.

Impingându-se şi întrerupându-se unul pe altul, băieţii îmi povestiră cele petrecute. Deşi fuseseră martori la întâmplare, aveau totuşi o imagine a ei foarte turbure. Şi locul spre care sburaseră cu căruţa trasă de doi cai şi cele ce pregătiseră a săvârşi dânşii la oraş erau acoperite de ceaţa necunoscutului. Intâmpinau cu uimire întrebările mele în această privinţă.

— Da cine ştie? Am fi văzut noi acolo . . .

Zadorov singur putu să-mi povestească curent cele întâmplate:

— Ştiţi, s'a petrecut totul fulgerător. Când au trecut cu maşina, toţi lucrau, aşa că puţini i-au băgat în seamă. Au intrat la dv., au umblat pe acolo şi unul din noi i-a văzut; a spus: cotrobăesc prin sertare. Ce să fie? Băieţii s'au strâns fuga la dv. pe cerdac; tot atunci au ieşit şi ei. I-am auzit spu-

[1]) Vezi „Anexa", pag. 671 (N. T.).

nându-i lui Ivan Ivanovici: „Preluați conducerea". Ei, și atunci a început o fierbere, de nu mai puteam înțelege nimic; unii strigau, alții apucau chiar pe musafiri de piept, Burun urla de răsuna colonia: „Unde l-ați vârît pe Anton?" Răscoală în lege. Dacă n'am fi fost eu și Ivan Ivanovici, s'ar fi ajuns la pumni. Mi s'au rupt și nasturii. Ala negru s'a speriat sdravăn și, glonț spre mașina care era aproape. Au luat-o repede din loc, dar băieții fuga după mașină, strigă, dau din mâini, dracu mai știe ce! Tocmai atunci a venit și Semeon dela colonia a doua cu căruța goală.

Intrarăm în colonie. Carabanov, liniștit, deshăma caii în grajd, apărîndu-se de Anton care-l bătea la cap:

— Pentru voi, caii sunt la fel cu automobilele. la uite cum i-ai înfierbântat.

— Înțelegeți, Anton, n'aveam timp să ne gândim la cai! Înțelegeți? Lui Carabanov îi sticleau de veselie ochii și dinții.

— Am priceput-o înaintea ta, încă din oraș. Voi prânzeați și pe noi ne duceau la miliție.

Pe educatori îi găsii înspăimântați într'un hal fără de hal. Ivan Ivanovici era numai bun de pus la pat.

— Gândiți-vă cum ar fi putut să se sfârșească asta, Anton Semeonovici? Când le vedeam chipurile sălbăticite, mă gândeam că au să ajungă la cuțite. Ii mulțumesc lui Zadorov, El a fost singurul care nu și-a pierdut capul! Noi îi împrăștiam, iar ei se aruncau ca niște câini răi, urlau . . . Fiii! . . .

Nu-i întrebai nimic pe băieți și m'am purtat în general ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic deosebit. Nici ei nu mi-au pus nicio întrebare. Mă rog, cei din Gorchi erau mai realiști, nu puteau fi preocupați decât de ceeace determină nemijlocit la acțiune!

N'am fost chemat la Narobraz și nici n'am plecat din proprie inițiativă. Peste o săptămână trebuii să intru la R. C. I. al guberniei. Mă invitară în cabinetul președintelui. Cernenco mă pofti ca pe o rudă.

— Ia loc, dragă, ia loc! rosti eu, scuturându-mi mâna și privindu-mă cu un zâmbet vesel. Ce de voinici ai! Știi că după bârfelile lui Șarin mă gândeam că o să întâlnesc niște asupriți, niște nenorociți, înțelegi, într'o stare jalnică . . . Și ei, păcătoșii, se învârteau în jurul nostru ca dracii, ca niște draci adevărați. Dar când s'au luat după noi, drace, ce mai treabă! Șarin spunea

mtruna: „Cred că n'au să ne ajungă". Iar eu îi răspundeam: „De, dacă maşina merge bine". Ah, ce plăcere! Demult n'am mai avut una la fel. Le-am povestit unora de pe aici, se prăpădeau de râs, cădeau sub masă.

Din ziua aceea începu prietenia mea cu Cernenco.

18. *„STRÂNGEREA LEGĂTURILOR" CU ŢĂRĂNIMEA*

Repunerea în ordine a moşiei Trepche se dovedi un lucru neînchipuit de greu pentru noi. Erau acolo multe case care cereau nu o reparaţie, ci aproape o completă reconstrucţie. Cu banii o duceam întotdeauna greu. Ajutorul autorităţilor guberniale se manifesta mai ales prin emiterea unor ordine în favoarea noastră pentru obţinerea unor materiale de construcţie. Şi cu aceste ordine plecam în alte oraşe, Chiev, Harcov. Aici însă ordinele noastre erau privite de sus; din materialele de care aveam nevoie nu ni se dădea decât într'o proporţie de 10%, iar uneori chiar deloc. O jumătate de vagon cu sticlă pe care isbutisem totuşi să-l căpătăm după câteva călătorii la Harcov, ne fu luată chiar de pe linia ferată din oraşul nostru de o organizaţie mult mai puternică decât colonia.

Lipsa de bani ne punea într'o situaţie foarte grea în ceeace priveşte braţele de muncă, fiindcă nu ne puteam bizui pe lucrători angajaţi. Doar tâmplăria o făceam cu ajutorul ârtelului tâmplarilor.

Curând însă descoperirăm un izvor de energie bănească în vechile şi ruinatele grajduri şi magazii, care se găseau în mare număr în colonia a doua. La Trepche fusese o creşcătorie de cai; dar creşterea cailor de rasă nu-şi avea încă locul în planurile noastre. De altfel şi repararea grajdurilor se dovedi peste puterile noastre. „Nu era de nasul nostru", cum spunea Calina Ivanovici!

Am început deci să dărâmăm construcţiile acestea şi să vindem ţăranilor cărămizile. Se găsiră o mulţime de cumpărători; fiecare om vrednic are nevoie să-şi dureze o sobă, să căptuşească o pivniţă. Iar chiaburii, cu lăcomia caracteristică tagmei lor, cumpărau cărămizile aşa, ca să le aibă de rezervă.

Dărâmarea o făceau coloniștii. Fierăria transforma diferite vechituri în drugi de fier. Munca începu să clocotească.

Cum coloniștii lucrau doar o jumătate de zi, cealaltă petrecându-și-o pe băncile școlii, plecau spre colonia a doua în două schimburi. Aceste grupuri făceau naveta între colonii cu un aer foarte preocupat, ceeace nu-i împiedica însă să se abată câteodată din drum, în goană după clasica găină ce ieșise dincolo de granițele curții pentru a lua aer. Prinderea găinii și în special folosirea deplină a tuturor caloriilor pe care ea le conținea, erau operații complicate, care cereau energie, prevedere, sânge rece și entuziasm. Faptul că băieții noștri aveau totuși oarecare legături cu istoria civilizației și nu se puteau lipsi de foc, îngreuna și mai mult aceste operații.

Expedițiile de lucru în colonia a doua le îngăduiau în general coloniștilor să cunoască mai îndeaproape lumea țărănească. Drept care, în deplin acord cu tezele materialismului istoric, ei se interesară în primul rând de baza economică a țărănimii, în care pătrunseseră adânc în perioada descrisă. Neîntârziind prea mult în discuții despre diferitele suprastructuri, coloniștii se înfigeau drept la cămări și la beciuri și se foloseau cum puteau de bogățiile strânse în ele. Pe bună dreptate, așteptându-se la reacțiile instinctelor mărunte de proprietate ale populației față de acțiunile lor, coloniștii încercau să țină cursul de istoria civilizației în ceasurile în care acele instincte dorm, adică în timpul nopților. Și în deplin acord cu știința, coloniștii fură preocupați un răstimp numai de satisfacerea celei dintâi necesități a omului: hrana. Lapte, smântână, untură, plăcinte, iată pe scurt terminologia aplicată pe vremea aceea de colonia Gorchi în chestiunea „alianței" cu țărănimea.

Atât timp cât se îndeletniciră cu treaba aceasta, pe baze științifice, Carabanov, Taranet, Volohov, Osadcii și Mitaghin, puteam să dorm liniștit: erau oameni care se deosebeau prin conștiinciozitate și printr'o cunoștere deplină a lucrurilor. Țăranii, după scurte revizii făcute dimineața averii lor, ajungeau la concluzia că le lipsea laptele din două oale, cu atât mai mult cu cât oalele se găseau de față, dovedind oportunitatea reviziilor. Dar lacătul dela beci părea neatins; acoperișul era întreg, câinele nu lătrase noaptea și toate obiectele însuflețite și neînsuflețite priveau lumea deschis și încrezător.

Cu totul altfel se înfăţişară lucrurile când la studiul cursului despre era primitivă a civilizaţiei se alătură şi generaţia tânără. Acum lacătul îl întâmpina pe stăpân cu o înfăţişare schimonosită de spaimă fiindcă propria-i viaţă fusese luată din pricina unei neîndemânatice întrebuinţări a speraclului sau a unui druguleţ, menit să refacă fosta moşie Trepche. Câinele, după câte îşi amintea stăpânul, nu numai că lătrase, ci literalmente îşi ieşise din fire şi doar lenea îl oprise pe stăpân să-i dea câinelui ajutorul de care avea nevoie. Munca necalificată, grosolană, a puştilor noştri îi duse până acolo încât ei înşişi treceau adesea prin groaza de a fi fugăriţi de stăpânul înfuriat, sculat din aşternut de pomenitul câine sau aşteptându-l încă de cu seară pe musafirul nepoftit. In aceste urmări stăteau germenii neliniştii mele. Puştiul nepriceput fugea desigur spre colonie, lucru pe care generaţia mai vârstnică nu l-ar fi făcut niciodată. Stăpânul venea şi el în colonie şi mă trezea cerându-mi-l pe vinovat. Dar acesta se suise în pat, astfel că puteam întreaba naiv:

— Il puteţi recunoaşte pe băiatul acela?

— Da cum să-l recunosc? Il văzui doar că a fugit încoace.

— Dar poate n'o fi de-al nostru, mai făceam eu pe prostul.

— Cum să nu fie de-al vostru? Inainte de a veni voi aici nu se petreceau asemenea lucruri.

Victima începea să numere pe degete numai din materialul pe care-l cunoştea el din sursele sale de informaţie directă:

— Ieri noapte s'a băut laptele la Miroşnicenco, alaltăieri s'a spart lacătul la Stepan Verhola, în sâmbăta aceea i-au pierit două găini lui Petre Grecianâi, iar cu o zi înainte... stă acolo o văduvă, Stovbina, poate o ştiţi... pregătise două oale cu smântână pentru piaţă. Când s'a dus biata femeie în beci, erau toate date peste cap şi smântâna băută. Da la Vasile Moşcenco, da la Iacob Verhola, da la ghebosul ălă, cum îi zice... Necipor Moşcenco...

— Şi ce fel de dovezi aveţi?

— Ce dovezi? Am venit fiindcă încoace a fugit. Doar n'are cum să fie altcineva. Ai voştri când se duc la Trepche trag cu ochiul la toate ....

Nu priveam deloc cu indulgenţă la cele ce se întâmplau. Imi era milă şi de ţărani, mă înciuda şi mă neliniştea deplina mea neputinţă. Mi-era neplăcut îndeosebi faptul că eu nu

ştiam nimic de toate istoriile astea şi că s'ar fi putut bănui orice. Iar mulţumită celor petrecute în cursul iernii, nervii îmi erau cam sdruncinaţi.

In colonie totul părea în ordine la prima vedere. Băieţii lucrau şi învăţau ziua, seara glumeau şi se jucau, se culcau peste noapte, iar dimineaţa se trezeau voioşi şi mulţumiţi de viaţă. Şi tocmai noaptea aveau loc incursiunile în sat. Băieţii mai mari arătau o tăcere supusă la revolta şi la cuvintele mele de nemulţumire. Plângerile ţăranilor se curmau pentru un timp, apoi începeau din nou, aţâţându-şi mânia lor împotriva coloniei.

Continuarea jafurilor la drumul mare ne îngreuna şi mai mult situaţia. Acestea luaseră acum o înfăţişare deosebită: hoţii îi prădau pe săteni nu atât de bani, cât de alimente, şi în cantitate mică. Mă gândii la început că treaba asta s'ar putea să nu fie făcută de ai noştri. Sătenii însă o susţineau tot mai vârtos în convorbirile pe care le aveam cu ei:

— Ai voştri sunt! O să vedeţi când or pune gabja pe unul şi l-or snopi în bătaie!

Băieţii mă linişteau pe de altă parte cu aceeaşi energie:

— Mint sătenii! Poate să fi nimerit vreunul dintre noi vreodată într'un beci, ei . . . se întâmplă! Dar să iasă la drumul mare . . . asta-i prostie!

Era vădit sinceră convingerea băieţilor că nu ai noştri jefuesc la drumul mare. Vădit era, deasemenea, că n'ar fi îngăduit coloniştii cei mai în vârstă un astfel de jaf. Asta îmi mai potolea încordarea nervoasă, dar numai până la un alt nou svon, până la o altă nouă întâlnire cu sătenii.

Deodată, într'o seară, năvăli în colonie un pluton de miliţie, călare. Toate ieşirile dormitoarelor fură ocupate de sentinele, începu o percheziţie generală. Pe mine mă consemnară deasemenea în odaia mea de lucru şi tocmai aceasta le strică planul milițienilor. Băieţii îi primiră în pumni şi săriră pe ferestre. Prin întuneric începură să sboare cărămizi, prin ungherele curţii se iscau încăierări. Asupra cailor care stăteau lângă grajd se năpusti o ceată întreagă şi caii se împrăştiară prin toată pădurea. Injurând sgomotos şi luptându-se, Carabanov pătrunse în odaia mea de lucru şi strigă:

— Ieşiţi mai repede, că altfel e prăpăd mare!

Mă repezii în curte. In jurul meu se îngrămădiră numaidecât coloniștii întărâtați, gâfâind de furie. Zadorov răcnea isteric:

— Când o să se termine asta? Să mă trimită la închisoare, că mi s'a urît! Sunt puşcăriaş sau ce? Puşcăriaş? Dece percheziționează, dece scotocesc pretutindeni?

Şeful plutonului, înspăimântat, încerca totuşi să-şi mențină tonul:

— Porunciți-le imediat elevilor să se ducă în dormitoare şi să stea lângă paturile lor.

— In virtutea cărui drept executați percheziția? îl întrebai pe şef.

— Nu vă interesează. Am ordin.

— Părăsiți imediat colonia!

— Cum adică?

— Nu vă voi îngădui să faceți percheziție fără aprobarea şefului Narobrazului. Mă înțelegeți? Nu vă voi îngădui, voi face uz de forță.

— Vedeți să nu vă căutăm noi pe voi — strigă unul dintre coloniști, dar eu tunai:

— Tăcere!

— Bine! spuse amenințător şeful, veți fi silit să vorbiți altfel . . .

Işi adună oamenii, cu ajutorul coloniştilor, înveseliți acum, fură găsiți caii şi plecară însoțiți de ironice urări.

La oraş mă mustră un şef oarecare.

După această întâmplare evenimentele începură să se desfăşoare nespus de repede! Sătenii revoltați veneau la mine amenințând, strigând:

— Ieri la drum, ai voştri au luat untul şi untura dela o femeie.

— Minciună!

— Ba ai voştri! Numai că şi-au tras căciula pe ochi ca să nu-i vedem cine sunt.

— Dar câți au fost?

— Păi, unul singur, spuse femeia. Era de-al vostru. Avea haină aşa.

— Minciună! Ai noştri nu se pot ocupa de astfel de treburi.

Sătenii plecau, noi tăceam abătuți. Deodată izbucnea Carabanov:

— Mint, vă spun eu că mint! Altfel am ști noi.

— Băieții începuseră să împărtășească neliniștea mea și până și expedițiile prin beciuri parcă se curmaseră. Când cobora seara colonia încremenea în așteptarea a ceva nou și neobișnuit, a ceva apăsător și rușinos. Carabanov, Zadorov și Burun umblau din dormitor în dormitor, prin ungherele întunecoase ale curții, se strecurau în pădure. Devenisem nervos, ca niciodată în viață.

Când, iată . . .

Intr'o „scară încântătoare" ușa odăii mele de lucru se deschise și mulțimea de băieți îl împinse înăuntru pe Prihodco. Carabanov, care-l ținea de guler pe Prihodco, îl repezi cu putere spre masa mea:

— Iată-l!

— Iar cu cuțitele? întrebai obosit.

— Ce cuțite? A jefuit la drum!

Parcă mi-a dat cu ceva în cap. In mod reflex îl întrebai pe tăcutul și înfricoșatul Prihodco:

— E adevărat?

— Adevărat, șopti el abia auzit, privind în pământ.

Intr'o milionime de secundă se deslănțui o prăbușire în mine. Mă pomenii cu revolverul în mână.

— A, drace! . . . Nu e de trăit cu voi!

Dar nu avui timp să duc revolverul la tâmplă. Se prăbuși peste mine, țipând și plângând, toată mulțimea băieților.

Mi-am venit în fire de față cu Ecaterina Grigorievna, cu Zadorov și cu Burun. Stăteam culcat pe podea, între masă și perete, ud leoarcă de apă. Zadorov, care-mi sprijinea capul, spuse ridicând ochii spre Ecaterina Grogorievna:

— Duceți-vă la băieți... Să nu-l omoare pe Prihodco...

Peste o clipă eram în curte. Il scosei pe Prihodco, în nesimțire, însângerat, din mâinile băieților.

19. *JOCUL CU GAJURI*

Aceasta se petrecuse la începutul verii lui 1922. In colonie nu se mai vorbi despre fapta lui Prihodco. Fusese stâlcit în bătaie de coloniști și zăcu apoi multă vreme la pat. Nu-l

întrebarăm nimic. Auzii în treacăt că nu fusese nimic deosebit în isprăvile lui Prihodco. Nu se găsi armă la el.

Prihodco era însă un adevărat bandit. Nici sguduirea din odaia mea de lucru, nici propria lui nenorocire nu-i lăsară vreo impresie. El pricinui şi mai târziu coloniei multe necazuri. În acelaş timp, era în felul lui devotat coloniei şi duşmanii noştri nu puteau fi siguri că asupra lor n'avea să se abată vreun drug greu sau vreun topor. Om foarte mărginit, trăia întotdeauna stăpânit de cele mai recente impresii, de primele idei care treceau prin mintea lui simplă. Deaceea, nu se afla om mai bun la muncă decât Prihodco. Cele mai grele corvezi nu-i stricau voia bună; era îndrăgostit de topor şi de ciocan, chiar atunci când acestea nu vizau capul vreunui semen.

După grelele zile pe care le-am descris, în colonişti se născu o ură puternică împotriva ţăranilor. Băieţii nu le puteau ierta că fuseseră cauza suferinţelor noastre. Vedeam că, dacă băieţii se stăpâneau să-i insulte pe ţărani, o făccau numai pentru că le era milă de mine.

Cuvintele mele şi ale educatorilor tratând despre ţărănime, despre munca ei şi despre necesitatea de a respecta această muncă nu erau niciodată primite de băieţi ca venind dela oameni mai înţelepţi, cu mai multă experienţă decât ei. După părerea coloniştilor, noi ne pricepeam foarte puţin în astfel de treburi; în ochii lor eram nişte intelectuali dela oraş, incapabili să înţeleagă cât de nesuferiţi sunt ţăranii.

— Dumneavoastră nu-i cunoaşteţi, dar noi am cunoscut pe pielea noastră ce fel de oameni sunt. Pentru o jumătate de funt de pâine ar fi gata să înjunghie un om, dar ia încearcă să le ceri ceva . . . Nu i-ar da flămândului pentru nimic în lume; mai bine să se strice la el în cămară.

— Noi suntem banditi, fie! Totuşi noi ştim că am greşit, ei . . . şi am fost iertaţi. Ştim asta! Dar ei nu ştiu de nimeni: nu le-a plăcut nici ţarul, nu le place nici puterea sovietică. Pentru ei e bun numai acela care nu numai că n'o să le ceară nimic, dar o să le dea totul de pomană. Nişte corbi!

— Eu nu-i înghit pe corbii ăştia, nu pot să-i văd în faţă, i-aş împuşca pe toţi, încleşta pumnii Burun, orăşean get — beget.

Burun avea o singură distracţie în piaţă: să se apropie de un ţăran care stătea lângă car, uitându-se înverşunat la hoţii de orăşeni care roiau împrejurul lui, şi să-l întrebe:

— Eşti hoţ?

Zăpăcit săteanul uita că trebue să fie cu ochii în patru.

— Ai?

— A-a! Eşti corb! râdea Burun făcând o mişcare iute ca fulgerul spre sacul din car. Na, moşule!

Ţăranul înjura multă vreme: ori Burun tocmai asta dorea. Era ca ascultarea unui concert simfonic pentru un meloman.

Burun îmi spunea în faţă:

— Dacă n'aţi fi dumneavoastră ar avea de furcă chiaburii ăştia!

Una din pricipalele cauze care contribuiau la îndârjirea relaţiilor noastre cu ţărănimea era aceea că ne aflam înconjuraţi numai de gospodării de chiaburi. Gonciarovca, locuită în cea mai mare parte de adevărata ţărănime muncitoare, se găsea încă departe de viaţa noastră. Cei mai apropiaţi vecini ai noştri, toţi acei Musii Carpovici sau Efremi Sidorovici, stăteau cuibăriţi în case văruite, albe ca zăpada, frumos acoperite, îngrădite nu cu nuiele împletite, ci cu garduri. Nu lăsau pe nimeni să intre în curţile lor şi când veneau în colonie ne sâcâiau cu tot felul de plângeri împotriva raţionalizării sau proroceau că puterea sovietică nu va putea dăinui cu o asemenea politică. Dar în acelaş timp, călăreau armăsari minunaţi, se îndopau cu rachiu la sărbători, femeile lor miroseau a stambă nouă, a smântână şi a călţunaşi, iar fiii lor se credeau feţi frumoşi şi adversari de temut pe piaţa mirilor, fiindcă nimeni nu mai avea haine atât de bine croite, şepci verzi atât de noi, cisme mai lustruite şi dublate iarna şi vara de galoşi minunaţi şi strălucitori.

Coloniştii, care cunoşteau bine gospodăria fiecărui vecin al nostru, ştiau în ce stare se află până şi fiece semănătoare şi secerătoare în parte, fiindcă aceste unelte trebuiau adesea reparate sau puse la punct în fierăria noastră. Coloniştii mai ştiau şi de soarta jalnică a multor muncitori şi ciobani pe care chiaburii îi izgoneau adesea fără milă şi chiar fără plata ce li se cuvenea.

La drept vorbind eu însumi mă molipsii dela colonişti de duşmănie faţă de această lume ascunsă după garduri şi porţi.

Totuşi neînţelegerile continuau să mă neliniştească. Pe deasupra se mai adăugară şi relaţiile duşmănoase cu autorităţile săteşti. Cedându-ne pământul dela Trepche, Luca Se-

meonovici nu pierduse nădejdea să ne alunge din colonia a doua. El făcea demersuri înverşunate pentru ca sovietul sătesc să preia moara şi conacul Trepche în scopul întemeierii, vorbă să fie, a unei şcoli. Cu ajutorul rudelor şi al cumetrilor, reuşi să cumpere în oraş una din anexele coloniei a doua pentru a o muta în sat. Respinserăm această încălcare cu pumnii şi cu bâtele; izbutii să anulez cu mare greutate vânzarea, dovedind la oraş că anexa era cumpărată doar ca lemn de foc pentru Luca Semeonovici şi rudele sale.

Luca Semeonovici şi complicii lui trimiteau la oraş nenumărate plângeri împotriva coloniei; ne ponegreau fără încetare pe la diferite instituţii din oraş şi incursiunea miliţienilor fusese făcută la stăruinţa lor.

Incă în iarnă, Luca Semeonovici năvălise odată în odaia mea, cerându-mi autoritar:

— Ia arătaţi-mi actele, să vedem ce faceţi cu paralele pe care le luaţi dela săteni pentru lucru la fierărie?

Ii spusei:

— Ieşiţi!

— Cum?

— Afară!

Se vede că faţa mea nu lăsa să se prevadă niciun fel de succes în limpezirea soartei banilor primiţi dela ţărani, aşa că Luca Semeonovici şterse putina fără să crâcnească. După aceea el deveni însă pe faţă duşmanul meu şi al întregii noastre organizaţii. Coloniştii nu-l puteau de altfel suferi pe Luca, cu toată patima vârstei lor. Intr'o amiază fierbinte de Iunie, de după lac, se arătă la orizont o întreagă procesiune. Când se apropie de colonie, deslusirăm amănunte sguduitoare: doi „corbi" îi duceau legaţi pe Oprişco şi pe Soroca.

Din purtările lui Oprişco se vădea o personalitate eroică. El nu se temea în colonie decât de Anton Bratcenco, sub ale cărui ordine lucra şi de mâinile căruia avusese de suferit nu numai odată. Era mult mai înalt şi mai voinic decât Anton, dar o admiraţie nejustificată pentru grăjdarul-şef şi isprăvile lui îl împiedicau să folosească aceste avantaje. Cu ceilalţi colonişti Oprişco se arăta demn şi nu se lăsa încălcat de nimeni. Il ajuta la aceasta o fire minunată; era întotdeauna vesel şi iubea o tovărăşie la fel de veselă; fapt pentru care îl găseai numai în punctele coloniei unde nu vedeai nasuri lăsate

în jos şi nici mutre acre. Nu voise să plece cu niciun preţ dela colector [1]) în colonie şi fusesem nevoit să mă duc chiar eu după el. Mă primi culcat pe pat, cu o privire dispreţuitoare:

— Nu plec nicăeri, duceţi-vă dracului!

Fusesem prevenit de calităţile lui eroice, aşa că îi vorbii pe un ton potrivit:

— Imi pare rău că vă supăr, sir, dar sunt silit să-mi îndeplinesc datoria. Vă rog foarte mult să luaţi loc în echipajul ce vi l-am pregătit.

Oprişco fu uimit la început de purtarea mea delicată, se sculă chiar din pat, dar pe urmă capriciul îl apucă iarăşi şi îşi lăsă iar capul pe pernă.

— Am spus că nu plec! Degeaba aşteaptă!

— In acest caz, stimate sir, spre marele meu regret voi fi nevoit să fac uz de forţă.

Oprişco îşi ridică de pe pernă capul cu păr creţ şi se uită la mine cu o sinceră mirare:

— Ia te uită, da de unde ai răsărit? Crezi că pe mine uşor e să mă iei cu forţa?

— Aveţi în vedere . . .

Eu vorbii mai apăsat cu o nuanţă de ironie:

— . . . dragă Oprişco . . .

Şi deodată răcnii la el:

— Pregăteşte-te, ce te-ai întins acolo! Scoală-te când îţi spun!

Sări din pat şi se repezi la fereastră:

— Zău că mă arunc pe fereastră!

Ii spusei cu dispreţ:

— Ori sări imediat pe fereastră, ori pleci la căruţă; n'am timp de pierdut cu tine.

Eram la etajul al treilea; Oprişco izbucni într'un râs vesel şi deschis:

— Uite cum se leagă de mine! . . .Ei, despre ce e vorba? Sunteţi directorul coloniei Gorchi?

— Da.

— Păi spuneţi aşa! Aş fi plecat demult!

Se repezi cu vioiciune să se pregătească de drum.

In colonie el lua parte la toate manifestările elevilor, dar niciodată la vioara întâia. Căuta, se pare, mai mult distracţia

[1]) Vezi „Anexa", pag. 671 (N. T.).

decât vreun profit oarecare. Soroca era mai tânăr decât Oprişco, cu o faţă frumoasă, rotundă, dar nespus de prost, gângav şi peste măsură de neîndemânatic. Nu trecea zi în care să nu i se înfunde. Deaceea coloniştii au fost foarte nemulţumiţi văzându-l legat alături de Oprişco:

— Ce i-o fi venit lui Dmitri să se înhăiteze cu Soroca...

Escorta era formată din preşedintele sovietului sătesc şi din Musii Carpovici, vechea noastră cunoştinţă.

Acesta din urmă avea o faţă de înger jignit. Luca Semeonovici îşi păstra perfect cumpătul şi era inaccesibil ca o autoritate. Îşi pieptănase cu grijă barba roşcată şi îmbrăcase pe sub haină cămaşa brodată cea mai curată; se vedea că fusese nu demult la biserică. Incepu:

— Bine vă mai creşteţi elevii!

— Ce vă interesează pe dumneavoastră?

— Ne interesează, fiindcă din pricina elevilor voştri nu mai au oamenii trai; îi jefuesc la drumul mare, le fură totul.

— Dar tu, moşule, ce drept ai avut să-i legi? se auzi din mulţimea coloniştilor.

— El crede că mai e vechiul regim . . .

— Ar trebui luat în primire . . .

— Tăceţi! le spusei coloniştilor. Povestiţi despre ce e vorba.

Incepu să vorbească Musii Carpovici:

— Femeia mea a întins plapoma şi fusta pe gard. Ăştia doi treceau. Când mă uit, lucrurile pieriseră. Eu după ei, ei au luat-o la fugă. Unde poţi să fugi după ei? Noroc că ieşea Luca Semeonovici dela biserică, aşa i-am prins . . .

— Dece i-aţi legat? se auzi iar din gloată.

— Ca să nu fugă . . .

— Nu de asta e vorba, prinse glas preşedintele, să mergem să scriem procesul-verbal . . .

— Se poate şi fără proces-verbal. Fiindcă vi s'au înapoiat lucrurile.

— Ei şi! Trebue negreşit proces-verbal.

Preşedintele era hotărît să ne umilească şi ca să spunem drept, avea motivul cel mai potrivit: îi prinseseră pentru întâia dată pe colonişti asupra faptului.

O astfel de întorsătură a afacerii era grozav de neplăcută pentru noi. Procesul-verbal ar fi însemnat pentru băieţi închisoarea, iar pentru noi o ruşine de neşters.

— Băieţii aceştia au fost prinşi pentru întâia dată, spusei eu. Câte nu se întâmplă între vecini! Intâia dată trebue iertaţi!

— Nu, zise roşcatul, ce iertare! Haideţi în cancelarie să scriem procesul-verbal.

Musii Carpovici îşi aduse aminte:

— Ţineţi minte cum m'aţi luat noaptea? Toporul a rămas până în ziua de azi la dumneavoastră. Şi ce amendă am mai plătit!

Nu aveam acoperire. Ii îndrumai pe învingători spre cancelarie şi le spusei înciudat băieţilor:

— Aţi făcut-o, lua-v'ar naiba! Va trebuit fustă! Acum n'o să scăpaţi de ruşine. Am să încep să-i bat pe nemernici. Au să stea idioţii ăştia la închisoare, până ce le-o ieşi pe nas!

Băieţii tăceau; o făcuseră întradevăr.

După această cuvântare ultra-pedagogică, mă îndreptai şi eu spre cancelarie.

Timp de vreo două ore îl rugai şi căutai să-l înduplec pe preşedinte, făgăduindu-i că n'o să se mai întâmple; primii chiar să fac o căruţă nouă la preţul de cost pentru sovietul sătesc. In sfârşit, preşedintele puse o singură condiţie:

— Să ceară toţi băieţii iertare.

In aceste două ore l-am urît de moarte pe preşedinte. In timpul discuţiei îmi veni o ideie sângeroasă: dacă au să-l prindă pe preşedinte în vreun ungher întunecos, am să las să-l bată şi n'am să-l scap.

Intr'un fel sau altul, ieşire tot nu era. Poruncii coloniştilor să se înşire de-a-lungul cerdacului pe unde ieşea autoritatea. Ducând mâna la cozoroc, spusei în numele coloniei că regretăm foarte mult greşeala tovarăşilor noştri, că rugăm să fie iertaţi şi făgăduim că pe viitor nu se vor petrece astfel de lucruri. Luca Semeonovici rosti următoarea cuvântare:

— Fără îndoială, faţă de asemenea fapte trebue să procedăm cu toată asprimea legii, pentrucă ţăranul este fără îndoială un muncitor. Şi dacă el a întins o fustă şi tu o iei, atunci eşti duşmanul poporului, al proletariatului. Mie îmi este încredinţată puterea sovietică şi nu pot îngădui o asemenea fără-de-lege, ca orice bandit şi criminal să pună mâna. Iar voi cereţi acum iertare şi făgăduiţi, da cine ştie ce o mai fi! Dacă voi cereţi plecaţi iertare şi cere şi directorul vostru, el trebue să vă educe cu o purtare cetăţenească cinstită, iar nu ca pe banditi. Fără îndoială, vă iert.

Tremuram de furie şi de umilinţă. Palizi, Oprişco şi Soroca stăteau în rândul coloniştilor. Autoritatea şi Musii Carpovici îmi strânseră mâna spunând ceva mărinimos, dar eu nu-i auzeam.

— Rupeţi rândurile!

Deasupra coloniei se revărsă şi încremeni parcă un soare arzător. Adierile de cimbru plutiră deasupra pământului. Aerul străbătut de fâşii albăstrui se imobiliză deasupra pădurii.

Mă uitai împrejur. Aceeaşi colonie, aceleaşi cutii de piatră, aceiaşi colonişti, iar mâine aceleaşi fuste, aceiaşi preşedinţi şi Musii Carpovici, aceleaşi drumuri spre oraşul plictisitor, învechitul oraş plin de muşte. Drept în faţă aveam uşa odăii mele, în care stăteau paturile de campanie şi masa nevopsită; pe masă, un pachet de mahorcă.

„Incotro să mă duc? Ce pot să fac? Ce pot să fac?"

O luai prin pădure.

In pădurile de pini nu găseşti umbră la amiază, dar e atât de curat; se văd din depărtare pinii svelţi şi regulaţi care se îndreaptă nesiliţi către cer.

Cu toate că trăiam în pădure, doar arareori pătrundeam în adâncimea ei. Legăturile cu oamenii mă pironiseră la mese, la strungurile de lucru, în magazii şi dormitoare. Liniştea şi curăţenia pădurii de pini, aerul îmbibat de arome răşinoase mă atrăgeau spre ea. Nu te-ai mai fi lăsat dus în vecii vecilor de aici, ai fi dorit să ajungi tu însuţi un copac mlădios, înţelept, aromat, stând sub cerul albastru într'o tovărăşie la fel de gingaşă.

In spatele meu trosni o ramură. Mă uitai înapoi: cât vedeai cu ochii pădurea roia de colonişti. Se mişcau cu băgare de seamă la adăpostul trunchiurilor, doar prin luminişuri îndepărtate treceau în fugă în direcţia mea. Mă oprii uimit. Incremeniseră şi ei pe loc uitându-se la mine cu priviri pătrunzătoare, într'un fel de aşteptare neclintită, înspăimântată:

— Ce căutaţi aici? Dece alergaţi după mine?

Zadorov care era cel mai apropiat de mine, se desprinse de copac şi-mi spuse aspru:

— Haideţi în colonie.

Simţii o împunsătură în inimă:

— Dar ce s'a întâmplat acolo?

— Nimic . . . Haideţi.

— Da vorbeşte, drace! Ce, v'aţi prins să mă fierbeţi astăzi?

Păşii repede în întâmpinarea lui. Alţi doi, trei se apropiaseră, ceilalţi se ţineau de o parte. Zadorov şopti:

— Plecăm dacă ne faceţi un serviciu.

— Ce vă trebue?

— Daţi-ne revolverul.

— Revolverul!

Înţelesei deodată despre ce era vorba şi am izbucnit în râs:

—A, revolverul. Mă rog. Ce hazliu! Dar aş putea să mă spânzur sau să mă arunc în lac.

Deodată toată pădurea răsună de hohotele lui Zadorov.

— Nu, lăsaţi-l la dumneavoastră! Ne-a venit aşa una în minte. Vă plimbaţi? Ei, plimbaţi-vă. Indărăt, băieţi!

Ce se întâmplase?

Când mă îndreptasem către pădure, Soroca se năpustise în dormitor:

— Vai, băieţi, dragilor! Haideţi mai repede în pădure! Se împuşcă Anton Semeonovici . . .

Nici nu-l ascultaseră până la capăt şi se repeziră din dormitoare. Seara, toţi erau foarte ruşinaţi. Numai Carabanov făcea pe prostul şi se învârtea printre paturi ca un drac. Zadorov râdea prietenos şi mereu se strângea în îmbujoratul Şelaputin. Burun nu se deslipea de lângă mine şi tăcea misterios şi cu încăpăţânare. Oprişco era cuprins de isterie: stătea culcat în odaia lui Cozâr şi bocea în perna murdară. Soroca se ascunsese undeva, fugind de batjocurile băieţilor.

Zadorov spuse:

— Hai să ne jucăm de-a gajurile.

Şi ne jucarăm de-a gajurile. Se întâmplă doar şi asemenea comedii pedagogice: patruzeci de băieţi sdrenţuiţi, destul de flămânzi, să joace foarte veseli gajuri la lumina unei lămpi mici de gaz. Dar fără sărutări.

20. *DESPRE INVENTARUL VIU ŞI MORT*

In primăvară, problemele inventarului ne-au strâns cu uşa. Cu Piciul şi cu Tâlhăroaica nu se putea face treabă, nu ne foloseau la nimic. Calina Ivanovici rostea zilnic la grajd

cuvântări contrarevoluționare, imputând puterii sovietice lipsa de spirit gospodăresc și purtarea nemiloasă față de animale:

— Dacă durezi gospodărie, atunci dă și inventar viu, dar nu chinui niște sărmane ființe necuvântătoare. Sigur că teoreftic ăsta e un cal, praftic nu se ține pe picioare și ți-e milă să te uiți la el, dar încă să-l mai și pui la muncă!

Bratcenco era consecvent. Iubea caii nespus și orice muncă de prisos cu care erau împovărați dragii lui, îl revolta și-l jignea. La toate reproșurile și stăruințele, el se slujea întotdeauna de un argument sdrobitor:

— Dar dacă te-am sili și pe dumneata să tragi la plug? Ne-ar plăcea să te ascultăm cum ai începe să cânți.

El înțelegea spusele lui Calina Ivanovici ca pe niște îndemnuri de a nu da caii pentru niciun fel de muncă. Nici nouă însă nu ne trecea prin cap să cerem așa ceva dela niște arătări de cai. Înjghebasem în colonia a doua un grajd unde trebuia să mutăm primăvara de timpuriu doi cai pentru arat și semănat. Dar n'aveam ce muta.

Odată, pe când stăteam de vorbă cu Cernenco, președintele R. C. I., îi povestii despre greutățile noastre: că o să ne descurcăm, de bine de rău, cu inventarul mort cu care vom scoate-o la capăt pentru primăvară, dar ce nenorocire e cu caii! Sunt șaizeci de desiatine! Iar de nu le lucrăm, ce gură au să mai facă țăranii!

Cernenco căzu pe gânduri; și deodată sări în sus de bucurie:

— Stai! Că am aici o secție de gospodărie! Și pentru primăvară nu ne trebue atâția cai. O să vă dau trei pentru o vreme, așa că nu va mai trebui să-i hrănim noi, și după o lună și jumătate ni-i înapoiați. Uite, vorbește cu administratorul gospodăriei noastre.

Administratorul gospodăriei R. C. I. se dovedi un om aspru, dar gospodar. Ceru un preț sărat pentru a ne împrumuta caii: cinci puduri de grâu, în fiecare lună și roți pentru echipajul lor:

— Doar aveți rotărie!

— Cum se poate asta? Ne luați pielea! Tocmai dela noi?

—. Sunt administratorul gospodăriei, iar nu o cucoană miloasă. Ce mai cai! nu i-aș da pentru nimic în lume. O să-i stricați, că mânați până cad din picioare, știu eu. Pentru caii

ăştia doi ani ne-am căznit să-i adunăm. Nu sunt cai, ci frumuseţi!

I-aş fi făgăduit şi o sută de puduri de grâu şi roţi pentru toate echipajele din oraş. Aveam nevoie de cai.

Directorul făcu un contract în două exemplare, în care stipula totul, foarte sugestiv şi amănunţit:

„ . . . subsemnata colonie . . . care roţi vor fi considerate ca predate gospodăriei R. C. I., după primirea lor de către o comisie specială şi după întocmirea unui act corespunzător. . . . Pentru fiecare zi de întârziere la înapoierea cailor, colonia va plăti gospodăriei R. C. I., zece funturi de grâu de fiecare cal . . . In caz de neîndeplinire a prezentului contract colonia va plăti o amendă reprezentând de cinci ori valoarea pagubelor . . .".

A doua zi Calina Ivanovici şi Anton sosiră în triumf. Cei mici făcură de gardă departe, la drum, încă de dimineaţă; întreaga colonie, chiar şi educatorii, lâncezeau în aşteptare. Şelaputin şi Tosica au fost cei mai în câştig: întâlniră procesiunea pe şosea şi se cocoţară imediat pe cai. Calina Ivanovici era atât de pătruns de importanţa şi de demnitatea lui încât nu se simţea în stare nici să vorbească, nici să sufle. Anton nici nu întoarse capul spre noi; toate fiinţele pierduseră în ochii lui orice valoare, afară de cei trei cai negri, legaţi la spatele carului nostru.

Calina Ivanovici coborî din căruţă, îşi scuturâ paiele de pe haină şi-i spuse lui Anton:

— Vezi de-i pune cum trebue, că nu-s nişte Tâlhăroaice oarecare.

Aruncând porunci scurte ajutoarelor lui, Anton îşi băgă vechile lui odoare la ieslele cele mai îndepărtate şi mai incomode, ameninţă cu chinga dela şea pe curioşii care aruncau priviri în grajd şi-i răspunse lui Calina Ivanovici, grosolan, ca între prieteni:

— Dă jos hamurile, Calina Ivanovici, vechiturile astea nu-s bune de nimic!

Toţii caii erau negri, înalţi şi bine hrăniţi. Aduseseră cu ei vechile lor nume şi, în ochii coloniştilor, asta le dădea oarecare rasă. Ii chema Fiară, Gaia şi Mary. Fiară ne desamăgi curând: era un armăsar arătos, dar nepotrivit pentru muncile unei gospodării agricole, obosea repede şi gâfâia. In schimb Gaia şi Mary se dovediră cai straşnici în toate privinţele, pu-

ternici, frumoşi, liniştiţi. Speranţele lui Anton de a-i întrece cu trăsura noastră pe toţi birjarii din oraş printr'un trap minunat, fură însă zadarnice; dar la plug şi la semănătoare caii erau neîntrecuţi. Calina Ivanovici ofta de mulţumire când îmi raporta seara cât s'a arat şi cât s'a semănat. Il neliniştea însă relaţiile administrative cu stăpânii cailor.

— Toate bune, numai că să ai de a face cu R. C. I. e cam cu primejdie. Ce-au să vrea, aia o să facă. Unde să te duci şi să te plângi? Tot la R. C. I.?

Colonia a doua începu să mişune de viaţă. Una din case fu isprăvită şi în ea se aşezară şase colonişti. Trăiau fără educatori şi fără bucătăreasă, îşi făcuseră rost de alimente din cămara noastră şi-şi găteau singuri pe o plită mică în livadă. Aveau sarcina de a păzi livada şi construcţiile, de a ţine trecerea peste Colomac şi de a lucra în grajdul cu doi cai, unde Oprişco îl reprezenta pe Bratcenco. Acesta din urmă rămăsese în colonia principală, acolo era mai multă lume şi mai multă veselie. Făcea însă zilnic inspecţie în colonia a doua, inspecţie de care se temeau nu numai grăjdarii şi Oprişco, ci toţi coloniştii.

Pe ogoarele coloniei a doua se depunea multă muncă. Toate cele şaizeci de desiatine fuseseră semănate fără prea multă ştiinţă agronomică şi fără un plan exact al tarlalelor, e drept, dar se găsea pe el şi grâu de toamnă şi grâu de vară şi secară şi ovăs. Pe câteva desiatine se semănase sfeclă şi cartofi. Era nevoie aici de plivit şi muşuroire, încât eram siliţi să ne împărţim peste tot. Pe atunci colonia număra vreo şaizeci de coloniști.

Tot timpul zilei până noaptea târziu, între colonia întâi şi a doua dura un necurmat du-te, vino: treceau grupe de coloniști la muncă şi dela muncă, treceau carele cu sămânţă, furaj şi alimente pentru coloniști, treceau căruţele tocmite dela săteni, cu materiale de construcţie, treceau Calina Ivanovici în cabrioleta veche cu care-şi făcuse cineva pomană şi Anton, călare pe Fiară, ţinându-se admirabil în şea.

Duminicile aproape toată colonia pleca să se scalde în Colomac, coloniştii şi educatorii laolaltă; curând după ei, învăţară să se strângă pe malul râului vesel şi plăcut, şi flăcăii şi fetele din împrejurimi şi comsomoliştii din Pirogovca şi Gonciarovca şi feciorii chiaburi din gospodăriile din jurul nostru. Tâmplarii noştri construiră pe Colomac un debarcader

mic pe care flutura un steag cu iniţialele „C. G.". O luntre verde cu acelaş steag, deservită de Mitca Jeveli şi Vitca Bogoiavlenschi, făcea toată ziua cursa între debarcader şi ţărmul nostru. Înţelegând bine însemnătatea poziţiei noastre pe Colomac, fetele noastre cusură pentru Mitca şi Vitca bluze de marinari, din diferite resturi de podoabe femeieşti. Atât în colonie cât şi cale de mulţi kilometri împrejur, mulţi puşti îi invidiau cumplit pe aceşti doi oameni excepţionali de fericiţi. Colomacul deveni clubul nostru central.

Dar chiar colonia era veselă şi sgomotoasă, datorită permanentei încordări cerute de muncă, grijilor neîntrerupte, venirii sătenilor pentru comenzi; apoi datorită bombănelii lui Anton şi sentinţelor lui Calina Ivanovici; datorită hohotelor nesfârşite şi poznelor lui Carabanov, Zadorov şi Beluhin, şi insucceselor lui Soroca şi Galatenco; în sfârşit, datorită freamătului melodios al brazilor, datorită soarelui şi tinereţii. Pe vremea aceea uitaserăm ce înseamnă murdărie, păduchi şi râie. Colonia strălucea de curăţenie şi de petece noi, puse cu îngrijire pe fiecare loc suspect, indiferent de obiect: pantaloni, garduri, pereţii magaziei sau vechiului cerdac. Aceleaşi paturi de scândură mobilau dormitoarele, dar nu mai era îngăduit să stai ziua pe ele. Pentru aceasta existau laviţe speciale de brad, nevopsite. In sufragerie erau deasemenea mese nevopsite care însă erau zilnic răzuite cu cuţite speciale, făcute în fierărie.

Schimbări radicale se săvârşiseră în acest timp în fierărie. Planul diabolic al lui Calina Ivanovici fusese executat în întregime: îl alungasem pe Golovani pentru beţie şi pentru discuţii contrarevoluţionare cu cei ce aduceau comenzi. Acesta nici nu încercase însă să-şi ia înapoi uneltele de fierărie: era un lucru fără nădejde. Clătină doar ironic şi mustrător din cap, când plecă:

— Şi voi sunteţi la fel ca toţi stăpânii, jefuiţi oamenii. Da, stăpâni!

Pe Beluhin, asemenea cuvinte nu-l puteau turbura; nu citise degeaba atâtea cărţi şi trăise printre oameni. Zâmbi cu voioşie în faţa lui Golovani şi-i spuse:

— Ce cetăţean inconştient eşti, Sofron! De doi ani lucrezi la noi şi tot nu înţelegi că astea sunt unelte de producţie?...

— Şi ce-i cu asta?

— Iar după ştiinţă, înţelegi, uneltele de producţie trebue să aparţină proletariatului. Uite şi proletariatul, vezi?

Şi-i arătă lui Golovani reprezentanţii în carne şi oase ai glorioasei clase proletare: Zadorov, Verşnev şi Cuzma Leşii.

In fierărie cel care stăpâneşte este Semeon Bogdanenco, fierar din moşi strămoşi, dintr'o familie care se bucura de un vechi renume în atelierele de locomotive. La Semeon în fierărie domneşte curăţenie şi disciplină militară: uneltele de netezit, ciocanele şi ciocănelele privesc grav dela locurile lor, podeaua de lut e măturată ca în casa unei vrednice gospodine, pe vatră nu se află niciun fir de cărbune, iar convorbirile cu cei ce fac comenzi sunt scurte şi răspicate.

— Nu te tângui, că nu eşti la biserică.

Semeon Bogdanenco ştie carte, umblă bărbierit cu îngrijire şi nu înjură niciodată.

La fierărie nu-şi văd capul de treabă: e şi inventar de-al nostru şi de-al sătenilor. Pe această vreme alte ateliere aproape că încetaseră lucrul, numai Cozâr cu alţi doi colonişti meştereau ca şi mai înainte în magazioara-rotărie, deoarece cererea pentru roţi nu se micşorase.

Pentru gospodăria R. C. I. trebuiau roţi speciale cu şine de cauciuc, marfă la care Cozâr nu lucrase niciodată. Era foarte turburat de acest capriciu al civilizaţiei şi în fiecare seară după lucru se întrista:

— Nu ştiam noi de şinele astea de cauciuc! Domnul nostru Isus Hristos şi apostolii umblau pe jos... iar acum oamenii merg pe şine de fier.

Calina Ivanovici îi spunea sever:

— Da calea ferată? Da automobilul? Cum ar trebui să fie după tine? Şi ce dacă domnul tău a mers pe jos? Inseamnă că era necivilizat sau ţărănoi ca tine. Da poate a mers aşa că era golan, iar dacă l-ar fi aşezat cineva în maşină, i-ar fi plăcut. Că „pe jos a mers". Ruşine ca un om bătrân să vorbească aşa.

Cozâr zâmbi timid şi şopti încurcat:

— Dacă aş vedea cum sunt aceste roţi cu şine de cauciuc, poate aş face şi eu, cu ajutorul lui dumnezeu! Dar cu câte spiţe, dumnezeu ştie!

— Du-te la R. C. I. şi uită-te. Numără-le.

— Doamne iartă-mă, unde să găsesc eu, om bătrân, asemenea lucru?

Odată, în mijlocul lui Iunie, Cernenco vru să le facă băieților o bucurie:

— Am vorbit cu unii; au să sosească la voi niște balerine, să le vadă băieții. Avem balerine bune la Operă. Să le duci însă acolo înapoi seara.

— Bine!

— Numai că vezi, sunt ființe delicate, iar bandiții tăi au să le sperie. Cu ce o să le duci până acolo?

— Avem trăsură.

— Am văzut-o eu. Nu face! Trimite caii să ia echipajul meu, au să-i înhame aici și pe urmă — după balerine! Să pui pază pe drum ca să nu fure vreuna — e un bagaj atrăgător.

Balerinele sosiră seara târziu; tremuraseră tot drumul, făcându-l să râdă pe Anton care le liniștea:

— Dece vă e frică? N'au ce să vă ia. Dacă ar fi iarnă, mai zic, v'ar lua blănurile.

Garda noastră ieșită pe neașteptate din pădure le-a adus pe balerine într'o asemenea stare, încât la sosirea în colonie a trebuit să le dăm imediat valeriană.

Au dansat fără nicio tragere de inimă și n'au plăcut deloc băieților. O dansatoare mai tânără, cu o frumusețe de spate brun și expresiv, se folosi toată seara de acest spate pentru a-și exprima nepăsarea plină de desgust și de aroganță față de întreaga colonie. O alta, mai în vârstă, ne privea cu o spaimă pe care nici nu încerca să o ascundă. Chipul ei îl întârâta mai ales pe Anton:

— Ia spuneți, mă rog, făcea să gonim o pereche de cai până la oraș și înapoi de două ori? Eu v'aș aduce din oraș câte vreți dintr'astea, și pe jos.

— Dar acelea n'au să danseze! râdea Zadorov.

— Oho! Așa crezi tu oare?

La pianul care împodobea încă demult unul din dormitoarele noastre, se canonea Ecaterina Grigorievna. Cânta prost și muzica nu se potrivea cu baletul, iar balerinele nu erau atât de delicate încât să treacă cu vederea două, trei măsuri. Întreruperile și greșelile barbare le istoveau și le jigneau. Afară de asta, se și grăbeau pentru o serată mai interesantă.

In timp ce în grajd caii erau înhămați la lumina felinarelor printre înjurăturile șuierătoare ale lui Anton, balerinele nu-și mai găseau astâmpăr de teamă că, fără doar și poate, au să întârzie la serată. Din pricina acestei îngrijorări și a disprețului față de

această colonie cufundată în întuneric, față de acești colonişti amuțiți, față de această societate complect străină, nici nu mai aveau glas să-şi exprime sentimentele prin viu grai: oftau încet, sprijinindu-se una de alta. Soroca, pe capră, făcea tărăboi pentru nişte hățuri şi striga că el nu mai pleacă. Anton, fără să-i pese de prezența musafirilor, îi răspundea lui Soroca:

— Ce eşti, vizitiu sau balerină? Atunci la ce dansezi pe capră? Nu vrei să pleci? Atunci dă-te jos!...

In sfârşit, Soroca trăge de hățuri. Balerinele încremeniseră şi, cu o spaimă ca în ceasul morții, se uitau la carabina asvârlită pe umerii lui Soroca. Totuşi se urnesc. Şi deodată, din nou, strigătul lui Bratcenco:

— Ce-ai făcut, cioară? N'ai ochi sau ai înnebunit? Cum ai înhămat? Unde l-ai pus pe Roşcat? Unde l-ai vârît? Inhamă repede cum se cuvine! Aşeaz-o pe Gaia aci, de câte ori ți-am spus!

Fără grabă, Soroca scoate arma şi o pune pe picioarele unei balerine. Din faeton se aud sunetele slabe ale unui hohot de plâns înnăbuşit. Carabanov, din spatele meu, spune:

— Chiar că s'a prins! Credeam că n'o să se prindă. Bravo, băieți!

Peste cinci minute, echipajul se pune iar în mişcare. Noi ducem domol mâinile la cozorocul şepcilor, de altfel fără cea mai mică nădejde de a primi un răspuns la salut. Şinele de cauciuc se rostogolesc pe pietrele caldarâmului, când iată că trece în goană pe lângă noi, după echipaj, o umbră nelămurită, care dă din mâini şi răcneşte:

— Staţi! Staţi, pentru numele lui Hristos! Staţi, dragilor!

Soroca trage nedumerit de hățuri, una din balerine sare de pe scăunaş.

— Iaca, era să uit, iartă, regina cerurilor! Ingăduiți-mi să număr spițele...

Şi se apleacă deasupra roții să numere. Hohotele de plâns din faeton se înteţesc şi la ele se alătură un contralto plăcut:

— Linişteşte-te, linişteşte-te!...

Carabanov îl dă la o parte pe Cozâr de lângă roată:

— Du-te moşule, la...

Dar nici Carabanov nu se poate stăpâni, pufneşte în chicote şi se prăbuşeşte într'un tufiş. Eu îmi ies din fire:

— Mişcă, Soroca, destul ai zăbovit! V'ați înțeles să vă faceți de cap, sau ce?

Soroca îl atinge cu avânt pe Gaia. Pe colonişti îi podideşte un râs pe faţă, Carabanov geme în tufiş, până şi Anton hohoteşte:

— Nostim ar fi să le oprească bandiţii în cale! Atunci au să întârzie negreşit la serată.

Cozâr rămăsese buimăcit în mijlocul celorlalţi şi nu putea pricepe în ruptul capului ce grozave chestiuni atât de importante îl împiedicaseră să numere spiţele.

Prinşi de preocupări felurite, nici nu băgarăm de seamă când trecu o lună şi jumătate. Administratorul gospodăriei R. C. I. sosi la noi la ţanc.

— Ce fac caii noştri?

— Trăiesc.

— Când ni-i trimiteţi?

Anton păli.

— Cum să vi-i trimitem? Dar cine o să lucreze?

— Contractul, tovarăşi, spuse administratorul cu o voce seacă, contractul! Dar grâul când îl putem primi?

— Ce vorbiţi? E încă pe câmp, trebue strâns, treierat.

— Dar roţile?

— Ştiţi, rotarul nostru n'a numărat spiţele, nu ştie câte spiţe să facă la roţi. Şi măsurile...

Administratorul îşi dădea mare importanţă în colonie. Vezi bine, era doar administratorul gospodăriei R. C. I.

— Va trebui să plătiţi amenda după contract. După contract! Şi chiar azi... Ştiţi, zece funturi pe zi, zece funturi de grâu. Vreţi, nu vreţi, n'aveţi încotro!

Administratorul plecă. Bratcenco se uită cu ură în urma trăsurii de cursă şi spuse încet:

— Păcătosul!

Eram necăjit peste măsură. Aveam mare nevoie de cai, dar nici toată recolta n'o puteam da!

Calina Ivanovici mormăia:

— Nu le dau eu grâul paraziţilor acestora! Cincisprezece puduri pe lună, iar acum alte zece funturi? Dânşii scriu acolo după teorie, dar noi facem pâine! Şi pe urmă dă-le şi pâinea, dă-le şi caii. Să ia de unde vor, dar eu nu le dau grâu!

Băieţii se opuneau şi ei contractului:

— Decât să le dăm grâul, mai bine să se usuce în spic! Sau lasă-i să ia grâul, dar să ne rămână caii.

Bratcenco găsi o soluţie mai împăciuitoare:

— Puteţi să le daţi şi grâul şi secara şi cartofii, dar eu caii nu-i mai dau înapoi! Puteţi ocârî cât poftiţi, ăia n'au să mai vadă caii.

Veni Iulie. Băieţii ieşiră la cosit fânul pe fâneaţă, iar Calina Ivanovici boscorodea:

— Băieţii habar n'au ce e aia coasă! Şi ăsta e numai fân, calea-valea! Dar închipuiţi-vă ce prăpăd o să fie la secară. Avem doar şapte desiatine cu secară şi opt cu grâu, da cel de primăvară, da ovăsul! Ce o să facem cu ele? Trebue negreşit să cumpărăm o secerătoare.

— Ce vorbeşti, Calina Ivanovici? De unde bani să cumpărăm secerătoare?

— Măcar una primitivă. Mai înainte costa o sută cincizeci sau două sute de ruble.

Seara veni la mine, aducând un pumn de secară.

— Uită-te, colea! In două zile cel mai târziu trebue s'o secerăm.

Ne-am pregătit deci să secerăm secara. Hotărîsem să deschidem secerişul în mod solemn prin sărbătoarea primului snop. Pe nisipul cald al coloniei secara se cocea mai devreme, împrejurare prielnică întru organizarea marei noastre sărbători, pentru care ne agitam, ca înaintea unei mari solemnităţi. Poftirăm mulţi oaspeţi, gătirăm un prânz gustos, improvizarăm un ritual măreţ pentru începutul sărbătoresc al secerişului. Şi câmpul fusese împodobit cu arcuri şi cu steaguri, băieţilor le făcusem haine noi, numai Calina Ivanovici nu-şi găsea loc:

— S'a prăpădit recolta! Până or începe treaba, are să se scuture secara. Am muncit pentru ciori.

Dar în magazii coloniştii ascuţeau secerile şi pregăteau greblele, liniştindu-l pe Calina:

— Nu se prăpădeşte nimic, Calina Ivanovici! Se va petrece totul ca la un adevărat ţăran.

Numirăm opt secerători.

Chiar în ziua sărbătorii, Anton mă trezi dis-de-dimineaţă:

— A venit un om cu o secerătoare.

— Ce secerătoare?

— A adus o maşină, bună, cu aripi, o secerătoare. Întreabă dacă n'aţi cumpăra-o...

— Cu ce bani? Ştii că... Fă-i vânt să se ducă.

— Zice că poate vrem să facem schimb. Ar vrea s'o schimbe cu un cal.

Mă îmbrăcai şi mă dusei la grajd. In mijlocul curţii se afla o maşină de secerat, nu prea veche, vopsită, se vede, anume pentru vânzare. Colonistii se îngrămădeau în jurul ei. Tot acolo, uitându-se furios la secerătoare, la stăpân şi la mine, se găsea şi Calina Ivanovici.

— Ce-i asta, a venit aici să-şi bată joc de noi, sau ce? Cine l-a adus încoace?

Stăpânul deshăma caii. Părea om gospodar şi avea o frumoasă barbă căruntă.

— Da dece o vinzi? îl întrebă Burun.

Stăpânul se uită îndărăt:

— Trebue să-mi însor băiatul. Eu mai am o secerătoare, alta, care mi-i deajuns. Dar trebue să-i dau băiatului un cal.

Carabanov îmi şopti la ureche:

— Minte! Il ştiu eu pe moşul ăsta... Nu sunteţi din Storojevoie?

— Ba da, din Storojevoie. Dar tu ce cauţi aici? Nu eşti Semeon Carabanov, fiul lui Panas?

— Precum se vede! se bucură Semeon. Nu sunteţi Omelicenco? Vă e frică să nu v'o ia? Aşa-i?

— Adevărat că şi de asta o dau; dar mai întâi şi întâi fiindcă trebue să-mi însor băiatul...

— Băiatul dumitale nu făcea cumva parte din vreo bandă?

— Cum poţi spune aşa ceva? Ferească domnul!...

Semeon luă asupră-şi conducerea operaţiilor. Stătu mult de vorbă cu stăpânul lângă botul calului, îşi făceau unul altuia semn cu capul, se băteau pe spate şi-şi dădeau cu cotul.

Semeon se tocmea ca un adevărat gospodar priceput şi se vedea cât de colo că şi Omelicenco se purta cu el aşa cum te porţi cu un om pe care nu-l poţi trage pe sfoară.

După o jumătate de ceas, Semeon ţinu în cerdac la Calina Ivanovici o consfătuire secretă. La consfătuire luarăm parte eu, Calina Ivànovici, Carabanov, Burun, Zadorov, Bratcenco şi încă vreo doi, trei colonişti mai vârstnici. In acest timp, ceilalţi stă-

teau în jurul secerătorii minunându-se în tăcere de oamenii care se pot bucura în lumea asta de astfel de fericiri mecanizate.

Semeon ne lămuri că moşul ar dori să primească un cal pe secerătoare, fiindcă în Storojevoie se va face măsurătoarea maşinilor şi stăpânul se teme că i-o vor lua pe degeaba, pe când calul n'are să i se ia, pentrucă îşi însoară fiul.

— Poate să fie adevărat şi poate să nu fie, asta nu e treaba noastră! rosti Zadarov. Dar secerătoarea trebue s'o luăm. Azi îi şi dăm drumul la câmp.

— Ce cal o să-i dai? întrebă Anton. Piciul şi Tâlhăroaica nu sunt buni de nimic. Ce, o să-l dai pe Roşcat?

— Chiar pe Roşcat! spuse Zadarov. Doar asta e secerătoare, nu fleac.

— Pe Roşcat? Se vede că ai...

Carabanov îl întrerupse pe înfierbântatul Anton:

— Nu, sigur că pe Roşcat nu-l putem da. Parcă un singur cal e în colonie? Hai să-l dăm pe Fiară. E un cal chipeş şi mai poate servi la prăsilă.

Semeon se uită şiret la Calina Ivanovici, dar acesta nici nu-i răspunse. Îşi lovi luleaua de treptele ceardacului şi se ridică:

— N'am timp să mă ocup de prostiile voastre.

Şi plecă spre locuinţa lui.

Semeon îl urmări cu un ochi pe jumătate închis şi şopti:

— Zău, Anton Semeonovici, daţi-i. Toate au să treacă, iar secerătoarea o să ne rămână nouă.

— Ne vor închide.

— Pe cine? Pe dumneavoastră? Niciodată! Păi, o secerătoare e mai scumpă decât un cal. R. C. I. să ia secerătoarea în locul Fiarei. Ce-i pasă, nu-i tot una? N'o să aibă nicio pagubă şi noi o să isprăvim la timp cu grânele. Tot nu face nici două parale pentru noi...

Zadorov izbucni într'un râs voios:

— Măi, mare istorie! Da bine zici!

Burun tăcea şi ducea la gură zâmbind un spic de secară. Anton râdea cu ochi strălucitori:

— Ce caraghioslâc o să fie, când R. C. I. o să înhame secerătoarea la faeton... în locul Fiarei.

Băieţii mă priveau cu ochii aprinşi.

— Hotărîți, Anton Semeonovici... Hotârîți, că nu-i cine ştie ce crimă grozavă!... Dacă au să vă închidă, n'au să vă dea mai mult de o săptămână.

In sfârşit Burun spuse serios:

— Ori încotro aţi suci-o, armăsarul trebue dat. Altfel toţi au să spună că am fost nişte gogomani. Până şi R. C. I.

Mă uitai la Burun şi hotărîi foarte simplu:

— Adevărat! Anton, scoate armăsarul!

Toţi se repeziră spre grajd.

Fiară era pe placul viitorului stăpân. Calina Ivanovici mă trăgea de mânecă, spunându-mi în şoaptă:

— Aţi înnebunit? Vi s'a urît cu viaţa? Da, ducă-se şi colonia şi secara... Dece vă amestecaţi?

— Lasă, Calina... Tot aia e. Vom secera cu secerătoare.

După un ceas stăpânul secerătorii plecă cu Fiară. Iar după alte două ceasuri, sosi în colonie Cernenco, care zări în curte secerătoarea.

— Bravo! De unde aţi scos aşa minune?

Băieţii amuţiră deodată, ca înaintea unei furtuni. Mă uitai trist la Cernenco şi spusei:

— Am căpătat-o întâmplător.

Anton bătu din palme şi sări în sus:

— De unde am scos-o, de unde nu, tovarăşe Cernenco, fapt e că avem secerătoare. Vreţi să lucraţi azi?

— Pe secerătoare?

— Pe secerătoare.

— Bun, să ne amintim de trecut! Hai s'o controlăm!

Cernenco şi băieţii s'au ocupat de secerătoare până la începerea festivităţii: au uns-o, au curăţat-o, i-au mai adăugat ceva, au cercetat-o.

După primul moment solemn al sărbătoririi, Cernenco se sui pe secerătoare şi o porni pe câmp, hurducăind. Carabanov se înneca de râs şi striga cât îl ţinea gura:

— Iaca! Indată se vede stăpânul!

Administratorul gospodăriei R. C. I. umbla pe câmp şi se agăţa de toţi:

— Dece nu se vede Fiară? Unde e Fiară?

Anton arătă cu biciul spre răsărit:

— Fiară e în colonia a doua. Secerăm acolo mâine secara şi-l lăsăm să se odihnească.

Mesele erau puse în pădure. La prânzul sărbătoresc, băieţii îl aşezară la loc de cinste, pe Cernenco, îl ospătară cu borş şi piroşti; îl făcură să-şi petreacă timpul tăifăsuind:

— Aţi adus-o bine cu secerătoarea...

— Aşa-i?

— Bine, bine!

— Da ce e mai de folos, tovarăşe Cernenco, un cal sau o secerătoare?

Bratcenco împungea cu privirile în toate părţile.

— Asta depinde. Ce fel de cal?

— Iaca un cal aşa, ca Fiară de pildă!

Administratorul lasă lingura jos şi ciuli urechile, alarmat. Carabanov pufni deodată în râs şi-şi ascunse capul sub masă. După el, şi ceilalţi băieţi fură scuturaţi de un acces de hohote. Administratorul sări în sus şi începu să privească spre pădure ca şi cum aştepta ajutor. Iar Cernenco nu pricepea nimic:

— Ce i-a apucat? Ce, Fiară e cal rău?

— L-am schimbat pe Fiară pe secerătoare; chiar azi l-am schimbat, spusei eu fără să râd defel...

Administratorul se prăvăli pe laviţă, iar Cernenco rămase cu gura căscată. Toţi..., încremeniră într'o tăcere, de se auzea musca bâzâind.

— L-aţi schimbat pe secerătoare? mormăi Cernenco şi se uită la administrator.

Administratorul se ridică jignit.

— Bătaie de joc şi nimic mai mult! Huliganism, samavolnicie...

Cernenco zâmbi deodată bucuros:

— Puşlamalelor! Adevărat? Păi ce o să facem cu secerătoarea?

— Avem contract: de cinci ori pagubele! mormăi crunt administratorul.

— Lasă! se răsti la el Cernenco. Tu nu eşti în stare de un asemenea lucru.

— Eu?

— Da, nu eşti capabil, deaceea tacă-ţi gura. Iată, ei s'au dovedit capabili. Le-a trebuit secerătoare, au ştiut că pâinea e mai de preţ decât amenda ta încincită, înţelegi? Şi e mai bine

că nu se tem nici de tine, nici de mine. Într'un cuvânt, noi le dăruim astăzi secerătoarea.

Dărâmând mesele împodobite şi inima administratorului, băieţii îl ridicară pe Cernenco pe braţe. Când acesta, râzând şi scuturându-se, reveni pe picioare, Anton se apropie de el şi îi spuse:

— Da cu Mary şi cu Gaia cum rămâne?

— Cum să rămână?

— Să-i dăm înapoi ăstuia? făcu semn Anton spre administrator.

— Sigur că o să-i înapoiezi.

— N'o să-i înapoiez, îl încredinţă Anton.

— Ba, da, vă ajunge secerătoarea! se supără Cernenco.

Dar se supără şi Anton.

— Luaţi-vă secerătoarea! Ce dracu să facem cu ea? Ce, să-l înhămăm la ea pe Carabanov?

Anton plecă bombănind în grajd.

— A, ce puşlama! zise Cernenco pus pe gânduri.

Toţi tăcură împrejur. Cernenco se uită la administrator:

— M'ai băgat într'o mare încurcătură. Vinde-le în rate; luai-ar dracu! Buni băieţi, păcat că-s bandiţi. Să mergem şi să-l găsim pe diavolul ăla bosumflat/al vostru.

Anton stătea lungit pe o căpiţă de fân, în grajd.

— Ei, Anton, ţi-am vândut caii.

Anton înălţă capul:

— Da nu scump?

— O să-i plătiţi voi într'un fel.

— Iaca aşa treabă, halal! se bucură Anton. Sunteţi un om deştept.

— Şi eu cred asta, zâmbi Cernenco.

— Mai deştept ca administratorul dumneavoastră.

21. *MOŞII RĂUTĂCIOŞI*

Sunt feerice serile de vară în colonie. Cerul blând şi mângâietor se revarsă molatic, liziera pădurii se şterge în amurg; siluetele de floarea soarelui de pe marginea ogoarelor s'au înclinat, odihnindu-se după ziua toropită de arşiţă; panta adâncă şi răcoroasă a lacului se pierde în contururile nelămurite ale serii. De pe

un cerdac se aud glasuri nedesluşite; nu poţi deosebi nici ce oameni, nici câţi oameni sunt.

Se lasă un ceas în care, deşi parcă mai e lumină, e greu să recunoşti totuşi lucrurile. In acest ceas, colonia pare întotdeauna pustie. Te întrebi unde au dispărut băieţii. Plimbaţi-vă prin colonie şi-i veţi vedea pe toţi. Iată, în grajd, vreo cinci oameni stau de vorbă lângă hamul atârnat pe perete; în brutărie se ţine aproape o adevărată şedinţă; peste o jumătate de oră va fi gata pâinea şi toţi cei care au vreo legătură, fie cu această muncă, fie cu masa sau cu supravegherea coloniei, stau înşiraţi pe bănci în brutăria curată şi vorbesc domol. Oameni feluriţi s'au pomenit întâmplător împreună lângă fântână; unul alergase cu căldarea după apă, altul trecuse pe acolo, iar pe celălalt îl opriseră, fiindcă încă de dimineaţă avuseseră nevoie de el. Uitaseră cu toţii de apă şi-şi aduseră aminte de altceva, poate de ceva neînsemnat... dar poate fi ceva neînsemnat într'o asemenea seară frumoasă de vară?

Chiar la marginea curţii, acolo unde începe coborîşul spre lac, pe o salcie prăvălită, care şi-a pierdut demult coaja, s'au aşezat un stol întreg: Mitiaghin istoriseşte una din poveştile lui minunate.

— ...Aşa dar, dimineaţa vin oamenii la biserică, se uită — nici urmă de popă. Ce să fie? Unde au pierit popii? Paznicul spune: „Pe popii noştri se vede că i-a dus dracul în baltă. Că, doar aveam patru popi". „Patru". „Aşa e, a cărat patru popi noaptea în baltă"...

Băieţii ascultă liniştiţi, cu ochii strălucitori; doar Tosica scoate din când în când câte un strigăt ascuţit de bucurie. Lui nu-i place atât dracul cât paznicul cel nerod, care a veghiat o noapte întreagă şi n'a văzut dacă pe popii lui sau pe alţii, i-a cărat în mocirlă dracul. Parcă-i vezi pe popii aceştia, toţi la fel de graşi şi la fel de fără nume; parcă vezi această încercare atât de anevoioasă să-i care pe toţi la baltă, în cârcă!

In tufişuri, pe locul fostei livezi, se aude râsul sgomotos al Olei Voronova, căruia îi răspunde în glumă glasul baritonal al lui Burun. Şi din nou râsul, de data aceasta însă nu numai al Olei, ci al întregului cor de fete. In poiană iese alergând Burun, cu şapca mototolită pe cap şi după el gonaşi pestriţi şi veseli. Atras şi el, se opreşte în poiană Şelaputin, care nu ştie ce să facă, să râdă sau să fugă — fiindcă are şi el nişte răfuieli mai vechi cu fetele.

Dar serile lirice, de tăcere şi meditaţie, nu oglindeau totdeauna stările noastre sufleteşti. Şi cămările coloniei şi beciurile sătenilor, ba chiar şi locuinţele educatorilor, nu încetaseră încă de a fi arena unor activităţi complimentare, deşi nu atât de productive ca în primul an al coloniei. Se întâmpla rar să dispară ceva în colonie. Chiar dacă se ivea vreun nou specialist în asemenea treburi, începea să-şi dea repede şi degrabă seama că va avea de a face nu cu supraveghetorii, ci cu o parte însemnată din colectiv. Iar reacţiile acestui colectiv erau peste măsură de aspre. Am reuşit astfel numai cu greu, pe la începutul verii, să smulg din mâinile coloniştilor pe unul dintre cei noi, prins de băieţi pe când încerca să se strecoare pe fereastră în camera Ecaterinei Grigorievna. Il băturâ cu furia oarbă şi nemiloasă de care numai mulţimea poate fi în stare. Când mă pomenii în această mulţime, fui asvârlit la o parte cu aceeaşi furie. Cineva strigă înfierbântat:

— Luaţi-l dracului pe Anton de aici!

Vara, comisia ni-l trimise în colonie pe Cuzma Leşii. Era se vede, pe jumătate ţigan. Pe faţa lui oacheşă, frumoşii-i ochi enormi şi negri se roteau neîncetat. Menirea dela natură a acestor ochi era să vadă lucrurile aflate la iveală, care trebuiau neapărat şterpelite. Toate celelalte părţi ale corpului lui Leşii se supuneau orbeşte poruncilor primite dela ochii lui de ţigan. Picioarele îl purtau într'acolo unde se afla obiectul supărător, mâinile se întindeau supuse spre el, spatele se pleca după vreun adăpost natural, urechile ascultau cu încordare orice sgomot vestind primejdia. Ce rol juca în aceste operaţii capul lui Leşii, nu se poate spune. In istoria de mai târziu a coloniei, capul lui Leşii ajunse destul de preţuit; la început însă toată colonia îl socotea partea cea mai nefolositoare din toată fiinţa lui.

Acest Leşii era şi de plâns şi de râs! Nu trecea zi să nu fie prins cu ceva. Ba fura o bucată de slănină din carul abia venit dela oraş, ba lua pe sub mână un pumn de zahăr tos din cămară, ba scutura mahorca din buzunarul vreunui tovarăş, ba fura o jumătate de pâine pe drumul dela brutărie la bucătărie, ba lua cuţitul de pe masa unui educator în timpul unei convorbiri de serviciu. Leşii nu se folosea niciodată nici de planuri, nici de instrumente, oricât de simple. Era aşa făcut, încât mâinile lui i se păreau cel mai bun instrument. Când băieţii încercau să-l bată, el le zâmbea numai:

— Dece mă bateţi? Nici eu nu ştiu cum s'a întâmplat asta. Aş vrea să fiţi voi în locul meu!

Cuzma Leşii era un tânăr foarte vesel, care în cei şaisprezece ani ai săi câştigase multă experienţă, umblase mult, văzuse multe şi stătuse câte puţin în toate închisorile guberniei. Ştia carte, avea agerime, multă îndemânare şi vioiciune în mişcări, era foarte meşter în a juca gopacul şi nu-şi pierdea niciodată cumpătul.

Pentru toate aceste însuşiri, coloniştii îi iertau multe. Totuşi, hoţia lui exasperantă începea să ne plictisească. Până la sfârşit, nimeri într'o istorie foarte neplăcută care îl făcu să zacă mult timp la pat. Intr'o noapte, când se strecurase în brutărie, fu bătut straşnic cu un lemn. Brutarul nostru, Costea Vetcovschi. suferea demult din pricina unor neînţelegeri cu Calina Ivanovici, din cauza lipsurilor de pâine la predare. Costea stătu cu răbdare la pândă şi răbdarea îi fu peste măsură de răsplătită: drept unde pândea el, îi căzu în capcană peste noapte Leşii. Dimineaţa, bietul Leşii se duse la Ecaterina Grigorievna, cerându-i ajutor. Povesti că se căţărase într'un pom după dude şi, uite, ce rău se sgâriase! Ecaterina Grigorievna se miră mult de rezultatele atât de grave ale unei simple căderi din pom, dar atribuţiile ei erau limitate. Il bandajă pe Leşii la cap şi-l conduse în dormitor, fiindcă fără ajutorul ei, Leşii nici n'ar mai fi putut ajunge până acolo.

O vreme, Costea nu povesti nimănui despre cele petrecute noaptea în brutărie; în timpul liber făcea pe sora de caritate la patul lui Cuzma şi-i citea „Aventurile lui Tom Sawyer".

Când se însănătoşi, Leşii povesti el singur despre cele întâmplate şi fu cel dintâi care făcu haz de păţania lui.

Carabanov îi spuse lui Leşii:

— Ascultă, Cuzma, dacă mie nu mi-ar merge, cum vezi şi tu că nu-ţi merge, în locul tău m'aş lăsa de furat. Că aşa, până la sfârşit au să te omoare în bătaie.

— Şi eu mă întreb dece nu-mi merge? Se vede că nu-s hoţ adevărat. Va trebui să mai încerc de două ori şi dacă tot nu iese nimic, mă las. Aşa-i, Anton Semeonovici?

— Incă de două ori? am replicat eu. Atunci nu mai amâna: încearcă de azi, că tot n'o să iasă nimic. Nu eşti tu bun la treburi de astea.

— Nu sunt bun?

— Nu! Semeon Petrovici spunea în schimb că o să iasă din tine un bun fierar.

— Aşa a spus?

— Da. Numai că a mai spus şi că i-ai furat din fierărie două unelte de făcut semne. Aş pune rămăşag că se află acum la tine în buzunar.

Leşii se înroşi atât cât îi îngăduia mutra lui neagră.

Carabanov îl buzunări şi sbieră cum numai el ştia să sbiere:

— Sigur că-s la el! Ţi s'a înfundat de întâia dată!

— Ia-le, afurisitule! oftă Leşii golindu-şi buzunarele.

Înăuntrul coloniei nu se întâmplau decât asemenea cazuri. Prin împrejurimi lucrurile stăteau mult mai rău. Simpatiile coloniştilor se îndreptau spre beciurile sătenilor, ca şi mai înainte, dar acum această chestiune era organizată şi perfect pusă la punct. La operaţiile de prin beciuri luau parte numai cei mari; cei mici erau înlăturaţi. La cea mai mică încercare de a coborî sub pământ, formulau împotriva lor, fără milă, grave penalităţi. Cei mari atinseseră un asemenea grad de îndemânare, încât nici limbile chiaburilor nu mai îndrăzneau să învinuiască colonia de această treabă murdară. Afară de asta, aveam toate temeiurile să cred că la conducerea operativă a tuturor afacerilor în legătură cu beciurile, se afla un cunoscător de talia lui Mitiaghin.

In Mitiaghin creştea un hoţ. Nu fura în colonie fiindcă respecta pe oamenii care trăiau acolo şi înţelegea foarte bine că a fura din colonie însemna a lovi în băieţi. Dar prin pieţele oraşelor şi pe la săteni nu exista nimic sfânt pentru Mitiaghin. Nopţile lipsea adeseori din colonie, iar dimineaţa numai cu greu putea fi trezit. Duminicile se cerea mereu liber şi se întorcea seara târziu, cu vreo şapcă nouă sau cu vreun fular şi întotdeauna cu dulciuri din care-şi făcea pomană tratându-i pe cei mici. Aceştia îl adorau pe Mitiaghin, care era destul de dibaci ca să-şi ascundă în faţa lor filosofia lui de hoţ.

Cu mine, Mitiaghin se purta cu aceeaşi dragoste de mai înainte; dar eu nu vorbeam niciodată cu dânsul despre hoţie. Ştiam că nu i-ar fi fost de niciun folos.

Totuşi eram foarte neliniştit în ceeace-l privea pe Mitiaghin. Mai deştept şi mai talentat decât mulţi dintre colonişti, se bucura de stima tuturor. Ştia să-şi manifeste firea de hoţ într'un chip cât se poate de atrăgător. Il înconjura întotdeauna un stat major de băieţi mai în vârstă, care imitau tactica lui Mitiaghin de respectare a coloniei şi a educatorilor. Era greu să afli cu ce se îndeletnicea această ceată în ceasurile ascunse şi întunecoase. Ar fi

trebuit să spionezi, să iscodeşti vreun colonist şi mie mi se părea că procedând astfel aş fi stricat atmosfera câştigată cu atâta trudă.

Când aflam întâmplător despre vreo aventură a lui Mitiaghin, îl dojeneam deschis în adunare; uneori îi dădeam o pedeapsă sau îl chemam în odaia mea de lucru şi-l ocăram între patru ochi. Deobicei tăcea, cu o figură perfect liniştită; zâmbea cuviincios şi bine dispus, iar la plecare spunea invariabil, cu glas grav şi învăluitor:

— Noapte bună, Anton Semeonovici!

Ţinea sincer la onoarea coloniei şi era foarte nemulţumit când i se înfunda cuiva.

— Nu înţeleg ce e cu prostul ăsta! Se vâră unde nu se pricepe!

Prevăzusem că aveam să ne despărţim de Mitiaghin. Mi-era ruşine de neputinţa mea şi milă de el. De bună seamă şi el socotea că n'are la ce să stea în colonie, da nu-i venea s'o părăsească. Îşi făcuse un mare număr de prieteni şi toţi cei mici se lipiseră de el ca muştele de zahăr.

Lucrul cel mai îngrijorător însă era că de filosofia lui Mitiaghin începeau, pare-se, să se molipsească şi coloniştii mai rezistenţi ca Verşnev, Carabanov, Volohov. O poziţie reală şi făţişă faţă de Mitiaghin încerca numai Beluhin. E interesant că duşmănia dintre Mitiaghin şi Beluhin nu lua niciodată forma unei gâlcevi; nu se certau şi nu se încăierau; Beluhin spunea deschis în dormitor că atâta timp cât va rămâne Mitiaghin în colonie, hoţii n'au să se îndrepte. Mitiaghin îl asculta zâmbind şi răspundea fără ură:

— Nu toţi oamenii pot să fie cinstiţi, Matvei! Ce dracu ar mai preţui cinstea ta dacă n'ar mai fi hoţi? Tu câştigi numai de pe urma mea.

— Cum câştig de pe urma ta? Dece minţi?

— Aşa se întâmplă deobicei. Eu o să fur, tu n'ai să furi şi ai să-ţi faci o faimă. Dacă n'ar fura nimeni, ar fi toţi deopotrivă. Eu socot că Anton Semeonovici ar trebui să aducă dinadins oameni ca mine. De nu, unul ca tine, n'ar mai avea nicio valoare.

— Ce tot bâigui! zicea Beluhin. Sunt doar state unde s'a stârpit hoţia. In Danemarca, în Suedia, în Elveţia. Am citit că acolo nu mai sunt hoţi.

— Asta-i m-m-minciună, se amestecă în vorbă Verşnev, ş-ş-şi acolo se f-f-ură. Ce b-bine e c-c-că nu sunt h-hoţi? Deaceea ş-ş-şi Danemarca tot la fel ş-ş-şi Suedia nu-s decât m-m-mărunţişuri.

— Da noi ce suntem?

— N-n-noi? O să vezi, acum o să arătăm, d-d-după revoluţie.

— Voi? Sunteţi primii împotriva revoluţiei, asta e!

La asemenea vorbe, cel care se înfierbânta mai tare era Carabanov. Sărea din pat, agita pumnul în aer şi-şi aţintea sălbatic ochii negri spre faţa blândă a lui Beluhin:

— Ce ţi-ai ieşit aşa din fire? Crezi că dacă eu şi Mitiaghin o să mâncăm o pâine mai mult, asta o să dăuneze revoluţiei? V'aţi învăţat să măsuraţi totul după pâine...

— Ce tot îmi vâri în ochi pâinea? Nu de asta e vorba, ci de faptul că tu umbli ca un porc şi scurmi pământul cu rîtul.

Spre sfârşitul verii, activitatea lui Mitiaghin şi a tovarăşilor lui se desfăşură pe cea mai întinsă scară în bostănăriile vecine. In vremea aceea se cultivau pe meleagurile noastre foarte mulţi pepeni verzi şi cantalupi; cei mai înstăriţi gospodari semănau chiar până la câteva desiatine.

Chestiunea harbujilor începu cu raite întâmplătoare prin bostănării. Furtul de pepeni n'a fost socotit în Ucraina niciodată un fapt penal. Deaceea şi flăcăii din sat îşi permiteau să săvârşească mici incursiuni prin bostănăriile vecinilor. Gospodarii se purtau cu mai mult sau mai puţină îngăduinţă faţă de aceste incursiuni. Cum de pe o desiatină se pot strânge până la douăzeci de mii de pepeni, pierderea pe tot timpul verii a unei sute ori două de bucăţi nu însemna vreo pagubă deosebită. Totuşi în mijlocul bostănăriei se afla întotdeauna o colibă în care locuia un moş. Acesta nu păzea atât bostănăria, cât înregistra musafirii nepoftiţi.

Venea la mine uneori câte un astfel de moş, cu o plângere:

— Ai voştri au umblat ieri prin bostănărie. Spuneţi-le că nu e bine ce fac. Ce dumnezeu, să vie la colibă şi îl cinstesc pe om oricând cu ceva. Să-mi spună şi le aleg cel mai bun pepene.

Ii înştiinţai pe băieţi de dorinţa moşului. Chiar în aceeaşi seară i-au îndeplinit-o, da cu un mic corectiv la sistemul propus de moş: în timp ce mâncau în colibă pepenele cel mai bun, ales de moş, şi tăifăsuiau prietenește despre producţia de pepeni de

anul trecut şi cea din vara în care s'a războit japonezul, pe cuprinsul întregii bostănării gospodăreau musafirii nepoftiţi care, fără multă vorbă, umpleau cu pepeni poalele cămăşilor, feţe de perne şi saci.

In prima seară, Verşnev, folosindu-se de amabila invitaţie a moşului, îi propuse lui Beluhin să-l viziteze. Ceilalţi colonişti nu se împotriviră acestei precăderi. Matvei se întoarse mulţumit dela bostănărie:

— Pe cinstea mea, e bine aşa! Am şi stat de vorbă, i-am şi făcut plăcere omului, Toate au mers strună.

Verşnev stătea pe laviţă şi zâmbea liniştit. Năvăli pe uşă Carabanov:

— Ai fost în vizită, Matvei?

— Da, vezi, Semeoane, când eşti om de înţelegere se poate trăi ca între vecini.

— Ţie ce-ţi pasă! Ai mâncat pepeni până n'ai mai putut, da'noi cum rămânem?

— Sucit om mai eşti! Ce te opreşte? Du-te şi tu la el.

— Iaca! Nu ţi-e ruşine? Dacă omul ne-a poftit, apoi să dăm buluc toţi? Asta ar fi nesimţire. Suntem şaizeci de oameni.

A doua zi Verşnev îi propuse din nou lui Beluhin să se ducă la moş. Mărinimos, Beluhin refuză; să mai meargă şi alţii.

— Ce să caute alţii? Haide, ce dumnezeu! Poţi să nu mănânci pepeni. O să stai puţin la palavre.

Beluhin îşi dădu seama că Verşnev are dreptate. Şi chiar îi plăcu ideea să se ducă în vizită la moş ca să-i arate că ei, coloniştii, nu vin numai pentru a mânca harbuji.

Dar moşul îl primi cu răceală şi Beluhin nu izbuti să-i arate nimic din mărinimoasele lui intenţii. Dimpotrivă, moşul îi arătă arma şi-i spuse:

— Ieri, păcătoşii voştri mi-au furat jumătate de bostănărie în timp ce voi trăncăneaţi aici. Se poate una ca asta? Nu, cu voi se vede că trebue să te porţi altfel. De acum înainte am să trag.

Beluhin se întoarse ruşinat în colonie şi începu să ţipe în dormitor. Băieţii râdeau şi Mitiaghin îl luă la rost.

— Te-ai tocmit avocatul moşului? Tu ai mâncat ieri în văzul lumii cel mai frumos pepene, ce-ţi mai trebue? Şi noi poate că nici n'am văzut harbuz în ochi. Ce dovezi are moşul?

Moşul nu mai veni la mine. Dar după multe semne parcă începuse o baccanală de harbuji.

Intr'o dimineaţă, aruncând o privire în dormitor, zării pe podea o grămadă de coji de pepene. Mă repezii la colonistul de serviciu, pedepsii pe cineva, cerui să nu se mai întâmple acest lucru. Intradevăr, în zilele ce urmară, dormitorul era curat oglindă, ca deobicei.

Minunatele seri liniştite de vară, pline de şoapte, de dispoziţii blânde şi mângâietoare, de neaşteptate şi răsunătoare hohote de râs, erau urmate de nopţi limpezi, măreţe.

Pe deasupra coloniei adormite rătăcesc visuri, miresme de brad, de cimbru, freamăt de păsări şi ecourile lătratului de câini ca de pe un alt tărâm îndepărtat. Ies în cerdac. De după colţ se iveşte colonistul de serviciu, întrebând cât e ceasul. La picioarele lui se bucură de răcoare şi hămăe surd Buchet cel tărcat. Te poţi duce liniştit la culcare.

Dar această linişte acoperea întâmplări încurcate şi agitate. Ivan Ivanovici mă întrebă odată:

— Dumneavoastră aţi dat poruncă să se plimbe caii liberi prin curte cât e noaptea de lungă? Să nu ni-i fure!

Bratcenco strigă revoltat:

— Da' ce, caii n'au voie să iasă la aer curat?

Peste o zi, întrebă Calina Ivanovici:

— Nu pricep. Oare dece se uită caii în dormitor?

— Cum se uită?

— Uite aşa, de cum se face ziuă stau pe sub fereastră. De ce-or fi stând acolo?

Cercetai. Intradevăr, dis-de-dimineaţă, toţi caii noştri, ba şi boul Gavriuşca, dăruit nouă de gospodăria Narobrazului, din pricina bătrâneţii şi a inutilităţii lui, se instalau în dreptul ferestrelor dela dormitor, în tufişurile de liliac şi mălin, şi stau ore întregi nemişcaţi, aşteptând, se vede, un eveniment plăcut lor.

Intrebai în dormitor:

— Dece se uită caii la ferestrele voastre?

Oprişco se ridică din aşternut, se uită pe geam, zâmbi şi strigă cuiva:

— Serioja, ia du-te şi întreabă-i pe idioţii ăia dece stau în faţa ferestrelor?

De sub plăpumi se auziră râsete. Mitiaghin, întinzându-se, spuse gros:

— Nu trebue să creştem în colonie animale atât de curioase! Acuma, uite, aveţi griji...

Mă năpustii asupra lui Anton:

— Ce lucruri ascunse se petrec aici? Dece stau caii aici în fiecare dimineaţă? Cu ce-i momiţi încoace?

Beluhin îl dădu la o parte pe Anton:

— Nu vă îngrijiţi, Anton Semeonovici! Nu li se întâmplă nimic rău cailor. Anton îi aduce dinadins încoace, ceeace înseamnă că aici îi aşteaptă ceva plăcut.

— Tu vorbeşti cam mult! mormăi Carabanov.

— Da, vă spunem: dumneavoastră aţi oprit să mai aruncăm cojile de pepene pe podea. Insă la noi, nu-i unul să nu aibă şi el, ca omul, un harbuz...

— Cum asta?

— Păi cum? Ori dăruieşte moşul unuia şi altuia, ori aduc cei din sat...

— Vă dăruieşte moşul? întrebai eu dojenitor.

— Ei, nu moşul, dar... Şi atunci, unde să punem cojile? Anton a gonit caii afară să se plimbe, iar băieţii poartă grija să-i ospăteze...

Am ieşit din dormitor.

După prânz, Mitiaghin tăbârci în odaia mea de lucru un harbuz uriaş.

— Ia gustaţi, Anton Semeonovici!

— De unde ai făcut rost de un asemenea harbuz uriaş? Ieşi cu harbuzul tău cu tot... Şi află că de acum o să mă ţin cu ochii pe voi.

— Am ales pentru dumneavoastră harbuzul cel mai cinstit. Am plătit moşului bani peşin pentru el. Şi pe noi puteţi să ne ţineţi cât de strunit din ochi, că nu ne supărăm.

— Piei din ochii mei, cu harbuzul şi cu vorbăria ta!

După zece minute, veni cu acelaş harbuz, o întreagă delegaţie. Spre uimirea mea, cuvântarea o rosti Beluhin, care se întrerupea la fiecare cuvânt pentru a izbucni în râs:

— Dacă aţi şti câţi harbuji mănâncă animalele astea în fiecare noapte, Anton Semeonovici! Dece să n'o spunem... Numai Volohov cât... da'sigur că asta n'are importanţă. Cum tac rost de harbuji îi priveşte... fără îndoială, mă cinstesc şi pe mine; au găsit în inima mea tânără o slăbiciune, banditii; îmi plac grozav harbujii. Până şi fetele îşi primesc partea; şi lui Tosica i se dă. Trebue să recunoaştem totuşi că în inimile lor sălăşluesc simţiminte nobile. Şi toţi ştim că dumneavoastră nu mâncaţi harbuji,

numai neplăceri aveţi din cauza lor, aşa că primiţi acest dar modest. Eu sunt un om cinstit, nu un Verşnev oarecare; credeţi-mă, i s'a plătit moşului pentru acest harbuz mai mult decât munca productivă umană încorporată în el, cum spune ştiinţa politicii economice.

Terminând astfel, Beluhin deveni deodată serios, puse harbuzul pe masa mea şi se dădu smerit la o parte. Nepieptănatul şi sdrenţărosul Verşnev privea de după spatele lui Mitiaghin.

— Economie p-p-p-politică şi nu p-p-politică economică.

— Tot un drac! strânse din umeri Beluhin.

I-am întrebat:

— Cu ce s'a plătit moşului?

Carabanov numără pe degete:

— Verşnev i-a lipit un mâner la o cană, Gud i-a pus un petec la o cismă, iar eu am păzit jumătate de noapte în locul lui.

— Imi închipui câţi aţi mai adăugat în jumătatea ceea de noapte la harbuzul ăsta.

— Adevărat, adevărat! mărturisi Beluhin. Asta o pot întări, pe cinstea mea. Noi suntem acum în legătură cu moşul. Dar colo în pădure mai este o bostănărie, unde şade un moş rău, care trage cu puşca.

— Ce, ai început şi tu să te duci la bostănărie?

— Nu, eu nu mă duc, dar aud împuşcăturile. Se mai întâmplă să auzi fără să vrei, când te duci în plimbare...

Am mulţumit băieţilor pentru pepenele care, ce e drept, era strașnic.

Peste câteva zile îl văzui şi eu pe moşul cel rău. Venise scos cu adevărat din pepeni:

— Unde o să ajungă? Inainte cărau mai mult noaptea, acum nici ziua nu mai e scăpare, vin bande întregi în nămiaza mare, de-ţi vine să plângi. Fugi după unul, şi în vremea asta, ceilalţi dau iama prin toată bostănăria.

Ii amenințai pe băieţi că o să mă duc să-i ajut eu paznicului, sau că o să tocmesc păzitori pe socoteala coloniei.

Mitiaghin ţinu să mă lămurească:

— Credeţi mai puţin în tot ce zice „corbul" ăla. Harbujii ca harbujii, da' mai însemnat e că nu-i chip să treci pe lângă bostănărie.

— Dece să treceţi pe lângă bostănărie? Ce drum aveţi pe acolo?

— Nu e treaba lui încotro mergem noi. Dece să tragă?

După o altă zi, Beluhin mă preveni:

— Asta n'o să se sfârşească bine. Băieţii şi-au ieşit şi ei din pepeni. Moşului îi e frică să mai stea în colibă singur şi a mai luat încă doi cu puşcă să păzească alături de dânsul. Iar băieţii nu pot răbda una ca asta.

In aceeaşi noapte, băieţii se îndreptară în formaţie către bostănărie, folosind lecţiile mele despre arta militară. La miezul nopţii, jumătate dintre colonişti se culcară la hotarul bostănăriei trimiţând înainte cercetaşi şi patrule; când moşii dădură alarma, băieţii strigară „ura" şi năvăliră la atac. Paznicii' se retraseră în pădure şi, în panică, uitară puştile în colibă. O parte din băieţi s'au consacrat la desăvârşirea victoriei, rostogolind pepenii dincolo de hotarul bostănăriei sub o movilă; ceilalţi trecură la represalii, dând foc uriaşei colibe.

Unul dintre paznici veni în goană în colonie şi mă trezi. Ne grăbirăm spre locul bătăliei.

Coliba de pe movilă semăna cu un rug imens care arunca o vâlvătaie roşiatică de parcă ardea un sat întreg. Pe când ne apropiam în goană de bostănărie, răsunară câteva împuşcături. Ii zării pe colonişti culcaţi în grupe regulate printre vrejii de pepeni. Uneori câte o grupă se ridica şi pornea în goană spre coliba care ardea. Undeva, în flancul drept, comanda Mitiaghin:

— Nu te vârî de-a-dreptul, intră prin flanc.

— Cine trage? îl întrebai pe moşneag.

— Da' cine ştie? Că doar acolo nu-i nimeni. Poate a uitat careva arma, poate trage arma singură.

La drept vorbind treaba se sfârşise. Văzându-mă, băieţii intrară ca în pământ. Moşul oftă şi plecă acasă. Eu mă întorsei în colonie. In dormitoare domnea o linişte de mormânt. Toţi dormeau, ba chiar mai şi sforăiau de mama focului. Nu auzisem niciodată în viaţa mea o asemenea probă de sforăit. M'am stropşit cu jumătate de glas:

— Sculaţi-vă, nu mai faceţi pe proştii!

Sforăiala încetă, dar somnul continuă stăruitor.

— Sculaţi-vă, când vi se spune!

Dintre perne se ridicară câteva capete buhoase. Mitiaghin se uita la mine şi nu mă recunoştea:

— Ce s'a întâmplat?

Dar Carabanov nu se mai putu ţine:

— Lasă, Mitiaghin, ce să mai umblăm cu şoalda?

Mă înconjurară îndată şi începură să-mi povestească cu patimă amănuntele nopţii de vitejie. Taraneţ sări deodată în sus, ca ars:

— Sunt puşti, acolo, în colibă.

— Au ars...

— A ars lemnul, dar restul e bun.

Şi o tuli din dormitor.

— Poate că e şi o parte veselă în toate astea, dar totuşi a fost un jaf. Nu mai pot răbda. Dacă vreţi să continuaţi, aşa, nu mai avem nimic comun. Ce-i asta? Nici ziua, nici noaptea n'au linişte, nici colonia, nici împrejurimile.

Carabanov mă apucă de mână:

— N'o să se mai întâmple niciodată! Vedem noi singuri că am întrecut măsura. Aşa-i, băieţi?

Băieţii încuviinţară cu voci tunătoare.

— Toate sunt vorbe, le spusei eu. Vă previn că dacă se repetă acest soi de treburi banditeşti, nu-mi rămâne decât să-i mătur pe unii dintre voi din colonie. Şi să ştiţi că a doua oară nu v'o mai repet.

A doua zi, în bostănăria devastată sosiră câteva căruţe care adunară tot ce mai rămăsese din ea şi plecară.

Pe masa mea stăteau ţevile şi piesele mărunte ale puştilor arse.

22. *AMPUTAREA*

Băieţii nu s'au ţinut de făgăduinţă. Nu şi-au curmat incursiunile prin bostănării, prin cămările şi beciurile sătenilor, nici Carabanov, nici Mitiaghin, nici ceilalţi participanţi ai cetei. Ba chiar au organizat până la sfârşit ceva nou, foarte complicat, care s'a topit într'un amalgam de lucruri plăcute şi neplăcute.

Intr'o noapte, se strecurară în prisaca lui Luca Semeonovici şi furară doi stupi, cu albine şi miere, cu tot. Aduseră stupii în colonie, aşezându-i în atelierul de cismărie, care pe vremea aceea nu lucra. Apoi au tras un ospăţ la care luară parte numeroşi colonişti şi dimineaţa puteai întocmi o listă completă a tuturor: umblau toţi prin colonie cu feţele roşii şi umflate. Leşii fu nevoit chiar să se adreseze Ecaterinei Grigorievna pentru ajutor.

Când i-am chemat în odaia mea de lucru, Mitiaghin recunoscu dela primul cuvânt că el fusese făptaşul, refuză însă să dea numele complicilor şi înafară de asta, se mai şi miră:

— Ce mare grozăvie e în toată treaba asta? N'am luat doar stupii pentru noi, ci i-am adus în colonie. Dacă socotiţi că n'avem nevoie de apicultură în colonie, îi putem duce înapoi.

— Ce-o să mai duceţi înapoi? Aţi mâncat mierea şi albinele s'au pierdut.

— Cum vreţi! Voiam să fac cum e mai bine.

— Nu, Mitiaghin, cel mai bun lucru ar fi să ne laşi în pace... Eşti om în toată firea, ai destulă minte pentru a pricepe că n'o să te înţelegi niciodată cu mine! Hai să ne despărţim.

— Şi eu gândesc la fel.

Trebuia să-l îndepărtez pe Mitiaghin cât mai repede. Pentru mine era limpede că o lungisem prea mult cu această hotărîre, lăsând să se desvolte procesul de putrefacţie, demult anunţat, al colectivului nostru. Poate că nu fusese nimic aşa de grav în „chestiunea" bostănăriilor sau în jefuirea prisăcii. Dar atenţia coloniştilor concentrată permanent asupra acestui fel de activităţi, zilele şi nopţile pline de aceleaşi tensiuni şi impresii, însemnau o oprire în desvoltarea felului nostru de viaţă, indicau o pauză în crearea tonului nostru, reprezentau deci o stagnare. Şi pentru orice privire mai atentă, se conturau acum limpede, pe fondul acestei stagnări, anumite semne neliniştitoare: impertinenţa coloniştilor, o vulgaritate specifică în purtarea lor atât faţă de colonie, cât şi faţă de interesele ei, zeflemisirea searbădă şi obositoare, manifesări neîndoioase de cinism. Vedeam că până şi unii ca Beluhin şi Zadorov, care nu se amestecau în nicio treabă necurată, începeau totuşi să piardă din strălucirea de mai înainte a personalităţii lor şi se acopereau cu sgură.

Toate planurile noastre, lectura, problemele politice, începură să fie neglijate în colectivul nostru, cedând locul de frunte aventurilor ieftine şi desmăţate, sau discuţiilor despre aceste aventuri. Totul se oglindea şi în înfăţişarea exterioară a coloniştilor şi în cea a întregii colonii: atitudine nepăsătoare, dorinţa superficială de a părea spiritual, neglijenţa hainelor, murdăria ascunsă prin colţuri.

I-am scris lui Mitiaghin o adeverinţă, îi dădui cinci ruble de drum — spunea că pleacă la Odesa — şi-i urai drum bun.

— Pot să-mi iau rămas bun dela băieţi?

— Mă rog!

Nu ştiu cum şi-a luat rămas bun. Mitiaghin plecă spre seară, condus aproape de întreaga colonie.

Seara, toţi umblau trişti, cei mici se mohorîră, pierzând orice însufleţire. Carabanov se aşeză pe o ladă răsturnată lângă cămară şi nu se sculă de acolo decât odată cu noaptea.

Leşii veni în odaia mea de lucru şi-mi spuse:

— Păcat de Mitiaghin!

Aşteptă îndelung să răspund ceva, dar eu nu suflai nicio vorbă. Plecă.

In acea seară am avut mult de lucru. Pe la ora două, ieşind din odaia mea de lucru, văzui o lumină în podul grajdului. L-am trezit pe Anton şi-am întrebat:

— Cine e în pod?

Anton dădu din umeri nemulţumit şi răspunse în silă:

— E Mitiaghin.

— Şi ce caută acolo?

— Da' ştiu eu?

M'am suit în pod. In jurul felinarului din grajd şedeau câţiva băieţi: Carabanov, Volohov, Leşii, Prihodco, Osadcii. Se uitară tăcuţi la mine. Mitiaghin meşterea ceva într'un colţ al podului; abia îl zării prin întuneric.

— Veniţi toţi în odaia de lucru.

In timp ce deschideam uşa odăii de lucru, Carabanov zise hotărît:

— N'avem ce căuta toţi aici. Intrăm numai eu şi Mitiaghin.

Nu mă împotrivii.

Am intrat.

Carabanov se trânti degajat pe divan. Mitiaghin se opri în colţ, lângă uşă.

— Dece te-ai întors în colonie?

— Aveam o treabă.

— Ce treabă?

— O treabă de-a noastră.

Carabanov se uita la mine cu o privire fixă şi fierbinte. Se încordă deodată şi dintr'o mişcare mlădioasă, şerpuită, se plecă deasupra mesei mele, apropiindu-şi ochii înflăcăraţi de ochelarii mei:

— Ştiţi ce, Anton Semeonovici? Ştiţi ce vreau să vă spun? Că plec şi eu împreună cu Mitiaghin.

— Isprava aţi uneltit-o în pod?

— La drept vorbind, isprava n'are niçio importanţă, dar pentru colonie chiar nu-i potrivită. Mă duc cu Mitiaghin. Odată ce nu ne înţelegem cu dumneavoastră, plecăm să ne căutăm norocul. Poate că o să aveţi colonişti mai distinşi.

El se cam alinta întotdeauna şi chiar acum făcea pe jignitul, nădăjduind, se vede, că mă voi ruşina de propria mea asprime şi că-l voi opri pe Mitiaghin în colonie. L-am privit pe Carabanov în ochi şi l-am întrebat din nou:

— Dece v'aţi adunat?

Carabanov nu răspunse nimic şi se uită întrebător la Mitiaghin. M'am sculat dela masă şi l-am luat repede:

— Ai revolver?

— Nu, răspunse dânsul sigur pe el.

— Arată buzunarele!

— Nu cumva o să mă perchiziţionaţi, Anton Semeonovici?

— Arată buzunarele!

— Uitaţi-vă! ţipă Carabanov aproape isteric şi-şi întoarse toate buzunarele dela haină şi dela pantaloni, risipind pe jos mahorcă şi firimituri de pâine de secară.

Mă apropiai de Mitiaghin.

— Arată buzunarele!

Mitiaghin vârî neîndemânatic mâinile prin buzunare. Scoase o pungă, o legătură de chei şi un şperaclu, zâmbi încurcat şi spuse:

— Asta e tot!

I-am pus mâna la cingătoarea dela pantalon şi i-am scos de acolo un browning de mărime mijlocie. In încărcător se aflau trei gloanţe.

— Al cui e?

— E revolverul meu, zise Carabanov.

— Atunci dece ai mințit că n'ai nimic? Ah!... Căraţi-vă dracului din colonie, imediat, să nu rămână nici urmă de voi aici! Aţi înţeles?

Mă aşezai la masă şi-i aşternui şi lui Carabanov o adeverinţă. El luă hârtia în tăcere, se uită disprețuitor la cele cinci ruble pe care i le întinsesem şi spuse:

— Ne lipsim de ele. Adio!

Imi întinse tremurând mâna şi-mi strânse degetele cu putere, dureros; vru să rostească ceva, apoi se repezi spre uşă şi pieri în noapte. Mitiaghin nu-mi întinse mâna şi nu scoase niciun

cuvânt de rămas bun. Işi strânse cu un gest larg poalele cliftului şi, călcând fără sgomot, ca un hoţ, se luă după Carabanov.

Am ieşit pe cerdac. Acolo se adunaseră o grămadă de băieţi. Leşii porni în fugă după cei care plecaseră, alergă până la marginea pădurii şi se întoarse. Anton stătea pe ultima treaptă şi mormăia ceva. Deodată Beluhin rupse tăcerea:

— Aşa! Recunosc că hotărîrea a fost dreaptă.

— O fi fost dreaptă, spuse Verşnev, d-d-dar t-t-totuşi mi-e milă.

— De cine ţi-e milă? îl întrebai eu.

— Păi iacă de Semeon şi Mitiaghin. Parcă dumneavoastră nu vă e milă?

— Mie mi-e milă de tine, Colica.

Mă îndreptai spre odaia mea de lucru şi auzii cum Beluhin îi demonstra lui Verşnev:

— Eşti un prost, nu înţelegi nimic. Degeaba îţi trec cărţile prin mână.

Două zile nu auzirăm nimic despre cei plecaţi. De Carabanov nu mă sinchiseam: tatăl lui era în Storojevoe. O să se ducă la el după ce va hoinări o săptămână prin oraş. Iar de soarta lui Mitiaghin nu mă îndoiam. Se va plimba încă vreun an pe străzi, va mai sta de câteva ori la închisoare, îl vor prinde cu ceva mai grav şi-l vor trimite în vreun alt oraş, iar peste cinci, şase ani va fi negreşit sau înjunghiat de ai săi, sau condamnat la moarte. Pentru el nu mai exista altă cale. Poate că şi pe Carabanov îl va abate dela calea cea dreaptă. Se mai abătuse doar şi altădată dela ea: se dusese la jaf, înarmat.

După două zile, în colonie a început să se şoptească:

— Se spune că Semeon şi Mitiaghin jefuesc la drumul mare. Au atacat ieri pe măcelarii din Reşetilovca.

— De unde aţi auzit?

— A fost lăptăreasa la Osipovi şi a spus asta despre Semeon şi Mitiaghin.

Coloniştii şuşoteau prin colţuri şi amuţeau îndată ce se apropia cineva de dânşii. Cei mai vârstnici se uitau pe sub sprâncene, nu voiau nici să citească, nici să stea de vorbă, iar în timpul serilor se strângeau câte doi, trei şi schimbau cuvinte şoptite, repezi.

Educatorii se sileau să nu-mi pomenească despre cei plecaţi. Singură Lidocica îmi spuse odată:

— Totuşi e păcat de băieţi!

— Uite, Lidocica, să cădem la o învoială, răspunsei eu. Jeleşte-i singură, fără mine.

— Dacă nu vreţi, nu trebue! se supără Lidia Petrovna.

Peste vreo cinci zile mă întorceam cu cabrioleta din oraş. Roibul, hrănit din belşugul verii, mergea în trap, bucuros, spre casă. Lângă mine stătea, cu capul plecat înainte, dus pe gânduri, Anton. Ne obişnuisem cu pustiul drumului şi nu mai aşteptam nimic de seamă pe parcurs, când Anton spuse:

— Uitaţi-vă: nu-s aceia băieţii noştri? Ba da, Semeon şi Mitiaghin.

Inainte, pe şoseaua pustie, se arătau şi piereau două umbre. Numai ochii pătrunzători ai lui Anton au putut să recunoască atât de repede în aceste două umbre pe Mitiaghin şi tovarăşul lui.

Roibul ne purta spre dânşii cu repeziciune. Anton, neliniştit, privi la tocul revolverului meu:

— Mutaţi totuşi revolverul în buzunar, să-l aveţi mai aproape.

— Nu vorbi prostii!

— Fie! Cum doriţi...

Anton trase de hăţuri.

— Iaca, bine că v'am văzut, spuse Semeon. Atunci nu ne-am despărţit ca prieteni.

Mitiaghin, amabil ca întotdeauna, zâmbea.

— Ce faceţi aici?

— Vrem să vă vedem. In colonie n'am mai venit fiindcă aţi spus să nu mai rămână nici urmă de noi.

— Dece n'ai plecat la Odesa? îl întrebai pe Mitiaghin.

— La iarnă la Odesa, acum se poate trăi şi aici.

— N'o să munceşti?

— O să vedem cum o să iasă, răspunse Mitiaghin. Nu suntem supăraţi pe dumneavoastră, Anton Semeonovici; să nu credeţi că vă purtăm pică. Fiecare cu drumul lui.

Semeon strălucea de o sinceră bucurie.

— Ai să rămâi cu Mitiaghin?

— Nu ştiu încă. Il tot trag să mergem la bătrânu, la taică-meu, da el face mofturi.

— Păi taică-său e ţăran, ce să caut la el?

Mă însoţiră până la cotitura spre colonie.

— Să nu fiţi supăraţi pe noi, repetă Semeon la despărţire. Hai să ne sărutăm!

Mitiaghin izbucni în râs:

— Da gingaşă făptură mai eşti, Semeoane! N'o să se aleagă nimic de tine.

— Şi ce, tu eşti mai breaz? întreabă Semeon.

Amândoi izbucniră în râs de răsună pădurea, fluturară şepcile şi drumurile ni se despărţiră.

23. *SĂMÂNŢĂ DE CALITATE*

Spre sfârşitul toamnei, începu pentru colonie o perioadă întunecată, cea mai întunecată din istoria ei. Eliminarea lui Carabanov şi a lui Mitiaghin se dovedise o operaţie foarte dureroasă. Faptul că fuseseră daţi afară băieţii care se bucuraseră până atunci de cea mai mare trecere în colonie îi dezorientă pe ceilalţi.

Atât Carabanov, cât şi Mitiaghin fuseseră lucrători de mâna întâia. Carabanov se avânta cu pasiune în muncă, ştia să găsească în ea bucurie şi molipsea şi pe alţii. Ai fi putut spune că din mâinile lui se risipeau scântei de energie şi de inspiraţie. Arareori striga la cei leneşi şi lăsători, dar asta era destul ca să-l facă şi pe cel mai trândav să se ruşineze. Mitiaghin îl întregea de minune pe Carabanov în muncă. Avea mişcări molatice şi insinuante, adevărate mişcări de hoţ; dar toate le făcea cum trebue, cu îndemânare şi veselie.

In ceeace priveşte viaţa colectivă, reacţionau amândoi simţit şi energic la orice necaz, la orice problemă a coloniei.

După plecarea lor, colonia se urîţi şi se mohorî. Verşnev se cufundă mai adânc în cărţi, Beluhin glumea cam prea grav şi sarcastic, alţii ca Volohov, Prihodco, Osadcii, deveniră peste măsură de serioşi şi de cuviincioşi, cei mici se plictiseau şi umblau cu secrete. Intreaga colonie căpătă dintrodată aspectul unei societăţi de oameni maturi. Era din ce în ce mai greu să aduni, serile, o tovărăşie veselă: fiecare avea câte ceva de făcut. Numai lui Zadorov nu-i dispăru buna dispoziţie şi încântătorul zâmbet deschis; dar nimeni nu voia să ia parte la veselia lui şi el zâmbea singur, aplecându-se deasupra unei cărţi sau a modelului de maşină cu aburi pe care-l începuse încă din primăvară.

La această descurajare contribuiră şi eşecurile noastre în agricultură. Calina Ivanovici era un prost agronom, avea cele mai

bizare idei în materie de asolament şi tehnica semănatului; pe deasupra, mai primisem şi ogoare foarte secătuite şi nedesţelenite dela săteni. Deaceea, în ciuda muncii măreţe, depusă de colonişti în timpul verii şi al toamnei, recolta noastră se exprima în cifre ruşinoase. In grâul de toamnă erau mai multe buruieni decât grâu, cel de vară arăta jalnic; cât despre sfeclă şi cartofi, să nu mai pomenim.

Aceeaşi descurajare domnea şi în locuinţele educatorilor.

Poate că eram doar obosiţi: niciunul dintre noi nu se bucurase de un concediu, dela începutul coloniei. Dar educatorii nu se plângeau de oboseală. Se reluară vechile convorbiri despre zădărnicia muncii noastre, despre neputinţa de a aplica educaţia socialistă unor „asemenea băieţi", despre cheltuiala zadarnică de suflet şi de energie.

— Trebue să lăsăm toate acestea, spuse Ivan Ivanovici. Uitaţi-vă la Carabanov cu care ne mândream: am fost nevoiţi să-l alungăm. Nu punem nicio nădejde deosebită în Volohov, în Verşnev, în Osadcii, în Taraneţ sau în alţii. Face oare să ţinem colonia numai pentru Beluhin?

Până şi Ecaterina Grigorievna părăsi acel optimism care făcuse din ea prima mea ajutoare şi prietenă. Işi încruntă sprâncenele într'o cugetare încordată, ale cărei rezultate fură pentru mine neaşteptate, ciudate:

— Ştiţi ce? Dar dacă facem o greşeală grozavă? Nu există niciun fel de colectiv, înţelegeţi, niciun fel, iar noi vorbind despre el, ne autosugestionăm pur şi simplu cu speranţele noastre.

— Ia stai, am oprit-o eu, cum nu există colectiv? Ce sunt cei şaizeci de colonişti, munca lor, viaţa lor, prietenia dintre ei?

— Ştiţi ce sunt toate acestea? Un joc atrăgător; se prea poate, jucat cu talent. Ne-am lăsat duşi de el şi noi şi băieţii, dar numai pentru scurt timp. Acum se pare că jocul ne-a plictisit pe toţi, că în curând ne vom lăsa de el şi că totul se va transforma într'o casă obişnuită de educaţie pentru copii, nereuşită.

— Când te plictiseşti de un joc, începi altul! încercă să înveioreze Lidia Petrovna proasta dispoziţie generală.

Izbucnirăm într'un râs trist, dar n'aveam de gând să mă dau bătut.

— E o slăbiciune intelectualistă obişnuită la dumneata, Ecaterina Grigorievna, o văicăreală de modă veche. Dintr'o stare a

dumitale întâmplătoare, nu se poate deduce nimic. Ați dori mult ca noi să fi izbutit și cu Mitiaghin și Carabanov. Dar dorința și nerăbdarea n'ajung. Intotdeauna, maximalismul nejustificat, capriciul, aviditatea, se transformă în văicăreli și descurajare. „Sau totul sau nimic" e obișnuita filosofie a istericilor.

Le rosteam toate acestea zăgăzuind poate în mine o slăbiciune intelectualistă asemănătoare. Uneori mă năpădeau și pe mine gânduri de abandonare: trebue să renunț, nu merită Beluhin sau Zadorov jertfele ce se fac pentru colonie; mi se părea că am obosit și că din această pricină succesul este cu neputință!

Dar vechea obișnuință a încordării tăcute, răbdătoare, nu mă părăsea. In prezența educatorilor și a coloniștilor mă străduiam să fiu energic și sigur de mine, îi criticam pe educatorii lipsiți de curaj, încercam să-i conving că greutățile vor trece, că totul se va uita. Mă închin astăzi în fața tăriei și disciplinei pe care le-au arătat educatorii noștri în acea vreme de restriște.

Ca și înainte, se găseau întotdeauna prezenți la locurile lor, erau întotdeauna activi și simțitori la fiecare notă discordantă din colonie, iar când făceau de serviciu, ieșeau, conform admirabilei tradiții introduse la noi, în hainele cele mai bune, îngrijiți și simțiți.

Colonia mergea înainte, fără zâmbete și fără bucurie, dar mergea într'un ritm sănătos, ca o mașină bine pusă la punct. Treptat am băgat de seamă și urmările bune ale răfuielii mele cu cei doi coloniști: raitele prin sat se curmară cu desăvârșire, iar incursiunile prin beciuri și bostănării încetară. Lăsam să se creadă că nu iau în seamă proasta stare sufletească a coloniștilor, că noua cinste și disciplină în purtarea față de săteni nu înseamnă nimic deosebit și că, în general, totul merge ca și mai înainte și merge întradevăr înainte.

Descoperirăm în colonie multe treburi noi și importante. In colonia a doua se începu construirea unei sere, pornirăm la trasarea cărărilor și la nivelarea curților, după ce fură lichidate ruinele trepchiste, înălțarăm garduri și arcade, ne apucarăm să durăm un pod peste Colomac, în partea cea mai îngustă a râului. Făceam paturi pentru coloniști în fierărie, puneam ordine în inventarul agricol și ne grăbeam să terminăm repararea clădirilor din colonia a doua. Ingrămădeam mereu, fără cruțare, alte munci noi asupra coloniștilor și pretindeam în muncă dela întreg colectivul aceeași precizie și același ritm de mai înainte.

Nu ştiu dece, pare-se dintr'un instinct pedagogic nelămurit, începui să mă preocup de principiile unei organizări de tip militar.

Ţinusem şi până atunci cu coloniştii cursuri de educaţie fizică şi militară. N'am fost niciodată specialist în educaţie fizică şi nici nu dispuneam de mijloace pentru a aduce un astfel de specialist. Cunoşteam doar gimnastica şi instrucţia militară, şi numai partea referitoare la tactica de luptă a companiei. Fără să stau mult pe gânduri şi fără vreo remuşcare pedagogică, i-am pus pe băieţi la exerciţii de acestea folositoare.

Dânşii se apucară bucuroşi de asemenea treabă. Toată colonia făcea exerciţii zilnic, după lucru, un ceas sau două, pe câmpul de instrucţie reprezentat de curtea pătrată şi încăpătoare. Pe măsură ce ni se îmbogăţeau cunoştinţele, se lărgea şi câmpul nostru de acţiune. Spre iarnă, formaţiile noastre desfăşurau mişcări militare foarte interesante şi complicate pe tot teritoriul cătunului nostru. Deslănţuiam, frumos şi metodic, asupra unor diferite obiective — case şi magazii— ofensive ce culminau cu atacuri la baionetă şi cu multă panică în sufletele impresionabile ale gospodarilor şi ale soţiilor lor. Tupilându-se după pereţii albi ca zăpada, locuitorii, la auzul strigătelor noastre războinice, dădeau fuga în curte, zăvoreau grăbiţi cămările şi magaziile şi se rezemau de uşi, aruncând priviri sperioase şi totodată invidioase la formaţiile armonioase ale coloniştilor.

Toate acestea le plăceau foarte mult băieţilor, mai ales că în curând avură puşti adevărate: fuseseră primiţi cu bucurie în rândurile Vsevobucei [1]), care se făcuse a nu cunoaşte delictele din trecut.

In timpul exerciţiilor eram pretenţios şi neîndurător, ca un adevărat comandant, fapt încuviinţat pe deplin de către băieţi. Astfel s'au pus bazele acelui joc militar care avea să devină unul din elementele principale al organizării noastre de mai târziu.

Inainte de toate, am observat buna influenţă a unei corecte ţinute militare. Infăţişarea colonistului se schimbase cu totul: el se făcu mai subţire şi mai svelt, încetă să se mai rezeme de mese şi de pereţi, căpătând uşurinţa de a se ţine drept fără proptele. Colonistul cel nou începu să se deosebească simţitor de cel vechi. Şi pasul băieţilor deveni mai sigur şi mai elastic; începură să poarte capul sus, uitară obiceiul de a ţine mâinile în buzunar.

[1]) Asociaţie pentru instrucţia militară generală. (N. T.).

In dragostea lor pentru organizarea de tip militar, coloniştii născociră singuri lucruri noi, izvorîte din simpatia explicabilă a vârstei pentru viaţa militarilor şi a marinarilor. In acel timp se adoptă în colonie regula ca, în semn de încuviinţare, să se răspundă la fiece poruncă prin cuvintele „am înţeles", subliniind acest minunat răspuns prin salutul de pionier. Tot atunci s'a introdus în colonie şi goarna.

Până atunci semnalele se dădeau cu clopotul rămas dela vechea colonie. Cumpărarăm două goarne şi câţiva colonişti se duceau zilnic la oraş pentru a învăţa cu un capelmaistru să cânte din goarnă după note. Apoi fură puse pe note semnale pentru fiecare moment mai important al vieţii din colonie. Spre iarnă scoaserăm clopotul din funcţie. Pe cerdacul din faţa odăii mele de lucru, ieşea acum un gornist care răspândea în colonie belşugul frumoaselor sunete ale semnalului.

Pe deasupra coloniei, peste lac, peste acoperişurile din cătun răsuna, deosebit de emoţionant în tăcerea serii, glasul goarnei. La fereastra deschisă a dormitorului, cineva, cu o voce tânără, puternică, de tenor, fredonează acelaş semnal, altcineva îl cântă deodată la pian.

Când se află la Narobraz despre apucăturile noastre militare, ni se dădu porecla de „cazarmă". Eu eram prea necăjit ca să mai pun la inimă şi asta. De altfel, nici n'aveam timp.

In August am adus doi purcei dela o staţiune experimentală. Erau cu adevărat englezi, deaceea pe drum, protestau grozav împotriva mutării în colonie şi cădeau mereu într'o scobitură a căruţii. Purceii revoltaţi până la isterie, îl înfuriau pe Anton.

— Parcă n'aveam destulă bătaie de cap, acum aţi mai născocit şi purcei!...

Pe „englezi", i-am expediat în colonia a doua; printre cei mici s'au găsit destui cărora să le placă să-i îngrijească. Locuiau pe atunci în colonia a doua vreo douăzeci de băieţi, împreună cu un educator, om neînsemnat, care purta un nume curios: „Rodimcic" [1]). Casa mare pe care noi o desemnam prin litera „A" era sfârşită; de fapt fusese destinată claselor şi atelierelor; vremelnic însă se instalaseră acolo băieţii. Mai fuseseră isprăvite şi alte case şi acareturi. Rămânea însă mult de lucru la uriaşa casă cu etaj, în stil empire, menită să adăpostească dormitoarele; în magazii,

[1]) Rodimcic — eclampsie, manifestări convulsive pe care le au femeile în apropierea facerii. (N. T.).

în grajduri, în hambare se adăugau pe zi ce trece scânduri noi, se tencuiau pereţii, se fixau uşi...

Gospodăria agricolă primi o puternică întărire: un agronom. Pe ogoarele coloniei începu să se plimbe Eduard Nicolaevici Şere, fiinţă cu desăvârşire de neînţeles în ochii coloniştilor.

Era limpede pentru oricine că Şere se desvoltase dintr'o sămânţă de un soi deosebit care fusese udată nu de ploi îmbelşugate, ci cu o esenţă fabricată, născocită special pentru de-alde Şere.

Spre deosebire de Calina Ivanovici, Şere nu se revolta şi nu se entuziasma niciodată, era întotdeauna la fel de bine dispus. Li se adresa cu „dumneavoastră" tuturor coloniştilor, chiar şi lui Galatenco, nu ridica niciodată glasul, dar nici nu lega prietenie cu nimeni. Băieţii fură uimiţi din cale afară când, la refuzul grosolan al lui Prihodco: „Ce să caut la coacăze? Eu nu vreau să lucrez la coacăze", Şere s'a mirat, amabil şi îngăduitor, neafectat şi neprefăcut.

— Aa, nu vreţi? In acest caz daţi-mi numele dumneavoastră, pentru ca nu cumva, din întâmplare, să vă mai pun la vreo muncă.

— Oriunde, numai la coacăze nu!

— Nu vă neliniştiţi, o să mă pot lipsi de dumneavoastră şi o să vă găsiţi de lucru într'altă parte.

— Da, dece?

— Fiţi bun şi spuneţi-mi numele dumneavoastră; nu am timp pentru discuţii de prisos.

Chipul falnic de bandit al lui Prihodco păli dintrodată. Ridică dispreţuitor din umeri şi o luă spre tufele de coacăze care, numai cu un minut mai devreme, contraziceau atât de strigător menirea lui în lume.

Şere era relativ tânăr, dar ştia, totuşi, să trezească în colonişti admiraţie, prin veşnica lui siguranţă de sine şi prin capacitatea-i supraomenească de muncă. Lor li se părea că Şere nu doarme niciodată. Când se trezea colonia, Eduard Nicolaevici măsura câmpul cu picioarele-i lungi, puţin cam lăboase, ca ale unui căţelandru de rasă. Se dădea semnalul de culcare, dar Şere se sfătuia cu dulgherul la crescătoria de porci. Ziua, putea fi văzut, în acelaş timp, în grajd şi la locul unde se construia sera, pe drumul dinspre oraş şi la împrăştierea băligarului pe câmp; oricum, tu-

turor li se părea că aceste lucruri se petrec concomitent, cu atâta repeziciune îl purtau pe Şere picioarele sale năzdrăvane.

La grajd. Şere se ceartă cu Anton chiar de-a doua zi. Acesta nu putea pricepe stăruitoarele recomandaţii ale lui Eduard Nicolaevici de a te purta atât de riguros, matematic, cu o fiinţă vioaie şi simpatică cum e calul.

— Ce născoceşte el? Cântăreală? Aţi mai văzut să se cântărească fânul? Spune: asta e raţia, nici mai mult nici mai puţin. Şi raţia e cât se poate de tâmpită: din toate câte puţin. Când au să piară caii, am să răspund eu? Iar lucrul, zice, cu ceasul. A născocit şi un caiet să înscrie câte ceasuri au lucrat.

Şere nu se sperie defel când Anton, ca deobicei, începu să strige că nu-l dă pe Gaia, fiindcă Gaia, după planurile lui, trebuia să săvârşească a doua zi nişte isprăvi deosebite. Eduard Nicolaevici intră singur în grajd, singur îl scoase afară şi-l înhămă pe Gaia, fără să arunce o privire spre Bratcenco, încremenit de o asemenea ne mai pomenită ofensă. Anton se bosumflă, asvârli biciul într'un colţ al grajdului şi plecă. Spre seară, când se uită totuşi în grajd, văzu trebăluind acolo pe Orlov şi pe Bublic. Anton se simţi adânc jignit şi tocmai se îndrepta spre mine cu demisia, când în mijlocul curţii se repezi la el cu o hârtie în mână Şere şi, ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat, se înclină cuviincios spre faţa supărată a grăjdarului şef:

— Ascultaţi, mi se pare că numele dumneavoastră e Bratcenco? Iată pentru dumneavoastră un plan pe săptămâna aceasta! Vedeţi, aici se arată ce are de făcut fiecare cal, zilnic, când trebue să plece şi altele de acelaş fel. Dincoace stă scris care cal e de serviciu pentru plecat la oraş şi care se odihneşte. Examinaţi planul împreună cu tovarăşii dumneavoastră şi spuneţi-mi mâine ce schimbări credeţi că sunt de făcut.

Anton, uluit, luă foaia de hârtie şi se duse în grajd. A doua seară, puteai vedea părul creţ al lui Anton şi capul ţuguiat tuns cu maşina, al lui Şere, aplecându-se deasupra mesei mele într'o importantă consfătuire. Eu lucram la măsuţa de desen, dar trăgeam din când în când cu urechea la taifasul lor.

— Aci aţi avut dreptate. Bine, atunci să iasă miercuri la plug Roibul şi Tâlhăroaica...

— Piciul nu poate mânca sfeclă din pricina dinţilor...

— Nu-i nimic, încercaţi să-i tăiaţi mai mărunt...

— Şi dacă va trebui să se ducă cineva la oraş?

— Să meargă pe jos. Sau să tocmească pe unul din sat. Asta nu ne priveşte nici pe mine, nici pe dumneavoastră.

— Aşa, încuviinţă Anton, asta e drept.

Ca s'o spunem cinstit, necesităţile de transport erau foarte slab satisfăcute de un singur cal de serviciu. Calina Ivanovici nu putu s'o scoată la capăt cu Şere pentrucă acesta îi tăie logica lui însufleţită de gospodar, printr'un răspuns rece, hotărît:

— Necesităţile voastre de transport nu mă privesc defel. Căraţi-vă alimentele cum ştiţi sau cumpăraţi un cal. Am şaizeci de desiatine. Vă voi fi foarte recunoscător dacă nu-mi veţi mai vorbi despre asta.

Calina Ivanovici izbi cu pumnul în masă şi strigă:

— Când voi avea nevoie, o să înham eu singur!

Şere scria ceva pe bloc-notes şi nici nu luă în seamă supărarea lui Calina Ivanovici. Peste o oră, ieşind din cameră, mă preveni:

— Dacă planul de muncă pentru cai va fi încălcat fără ştirea mea, plec din colonie chiar în aceeaşi zi.

Am trimis în grabă după Calina Ivanovici şi i-am spus :

— Lasă-l dracului, nu te pune cu el.

— Da' ce să fac cu un singur cal? Trebue să mă duc şi la oraş, să car şi apă, să aduc şi lemne şi alimente în colonia a doua...

— Vom găsi noi ceva.

Şi găsirăm.

Oamenii noi, grijile noi, colonia a doua cu nefolositorul ei „Rodimcic", noua atitudine sobră a coloniştilor, sărăcia de mai înainte şi avuţia care începea să crească, toată această mare de aspecte felurite ale vieţii noastre îndepărtă pe nesimţite, chiar pentru mine, ultimele rămăşiţe de descurajare şi tristeţe. Din acea vreme am început să râd mai rar şi nici măcar o vie bucurie lăuntrică nu mai era în stare să îmblânzească înfăţişarea aspră pe care întâmplările şi stările sufleteşti dela sfârşitul anului 1922 mi-o imprimaseră ca pe o mască. Această mască nu-mi pricinuia suferinţe; aproape că n'o simţeam. Dar coloniştii o vedeau întruna. Poate ştiau că e doar o mască, totuşi se trezi în ei o umbră de respect pentru mine — întru câtva de prisos — o slabă legătură, ba chiar şi un fel de teamă pe care n'o pot defini. In schimb, vedeam cu câtă veselie mi se deschideau şi cât de mult se apropiau de mine atunci când se întâmpla să mai

petrecem împreună, jucându-ne, făcând pe proştii sau, simplu, luându-ne de braţ pentru a ne plimba pe sală.

Orice asprime sau seriozitate de prisos dispăruse din colonie. Nimeni nu avusese timp să observe când se schimbaseră şi se rânduiseră toate. Ca şi mai înainte, pretutindeni răsunau râsete şi glume, ca şi mai înainte toţi erau plini de duh şi de vlagă, numai că acum toate acestea erau încununate de o absenţă totală de indisciplină sau de delăsare.

Calina Ivanovici izbuti să descurce şi greutăţile de transport. Se făcu un jug pentru boul Gavriuşca, pe care Şere îl lăsase în pace, neputându-se folosi de un singur bou. Astfel, Gavriuşca aducea apa, lemnele şi îndeplinea toate poverile curţii. Iar într'o seară încântătoare de Aprilie, toată colonia se tăvăli de râs, aşa cum demult nu mai făcuse. Anton se ducea la oraş după o târguială oarecare şi-l înhămase la cabrioletă pe Gavriuşca.

— Au să te aresteze, acolo, i-am spus lui Anton.

— Numai să încerce, răspunse el. Acum toţi sunt egali. Cu ce e Gavriuşca mai prejos decât un cal? Şi el munceşte la fel.

Şi Gavriuşca, fără niciun fel de timiditate, duse cabrioleta la oraş.

24. *CALVARUL LUI SEMEON*

Şere conduse treburile cu multă energie. Execută semănăturile de primăvară după un plan de şase ogoare, din care ştiu să facă un eveniment important pentru colonie. Pe câmp, în grajd, la crescătoria de porci, în dormitor, pe drum sau la cărat, în odaia mea de lucru şi în sufagerie, în jurul lui se punea întotdeauna la cale o nouă practică agricolă. Băieţii, de cele mai multe ori, îi întâmpinau hotărîrile cu discuţii şi Şere nu refuza niciodată să asculte o critică dreaptă. Uneori, amabil dar sever, tăia cu putine vorbe firul subţire al argumentelor şi încheia fără drept de apel:

— Faceţi aşa cum vă spun!

Ca şi mai înainte, îşi petrecea toată ziua într'o muncă încordată şi în acelaş timp liniştită; ca şi mai înainte era greu să-l ajungi din urmă, dar ştia să stea şi răbdător câte două, trei ceasuri lângă troacă sau să meargă cinci ore în urma semănătorii; în

sfârşit, putea să dea buzna în crescătoria porcilor la fiecare zece minute, ţinându-se scai de porcari cu întrebări cuviincioase dar sâcâitoare.

— La ce oră aţi dat lături purceilor? ... N'aţi uitat să însemnaţi? Aţi însemnat aşa cum v'am arătat eu?... Aţi pregătit totul pentru scăldat?...

Colonistii începură să se poarte faţă de Şere cu o admiraţie stăpânită. Desigur ei credeau că „Şere al lor" era bun numai pentru că era al lor şi că, în orice alt loc s'ar fi găsit, n'ar mai fi fost atât de desăvârşit. Işi arătau această admiraţie prin recunoaşterea tacită a autorităţii lui şi prin convorbiri nesfârşite despre cuvintele, apucăturile, cunoştinţele lui ca şi despre impasibilitatea lui.

Simpatia aceasta nu mă mira. Constatam din nou că purtarea băieţilor nu confirma teoria născocită de intelectuali după care copiii ar putea iubi şi preţui numai pe acei oameni care se poartă drăgăstos cu ei şi-i alintă. Mă încredinţasem demult că cel mai mare respect şi cea mai mare dragoste din partea băieţilor, cel puţin a unora ca acei din colonie, apar în relaţiile cu astfel de tipuri umane. Fiindcă băieţii sunt atraşi în cel mai înalt grad de ceeace noi numim calificare superioară, cunoaştere sigură şi clară, pricepere, abilitate, îndemânare, laconism, lipsă totală de frazeologie şi permanentă dispoziţie de a munci.

Puteţi fi cu ei oricât de reci, pretenţioşi până la şicană, puteţi să nu-i băgaţi în seamă chiar avându-i alături, puteţi arăta nepăsare faţă de simpatia lor; dacă străluciţi prin muncă, prin cunoştinţe, prin izbânzi, nu vă temeţi; sunt toţi de partea voastră şi nu vă vor trăda. Indiferent de tărâmul pe care se manifestă capacităţile voastre, indiferent ce sunteţi: tâmplari, agronomi, fierari, mecanici, profesori.

Şi, dimpotrivă, oricât aţi fi de duioşi, de plăcuţi în discuţii, de buni şi pretenoşi, oricât aţi fi de simpatici în ceasurile lucrului şi ale odihnei, dacă munca voastră se dovedeşte zadarnică şi fără de folos, dacă la fiecare pas se vede că nu stăpâniţi meşteşugul, dacă tot lucrul sfârşeşte prost, nu veţi avea parte decât de dispreţ: un dispreţ uneori îngăduitor şi ironic, alteori crud şi duşmănos, sau, în fine, un dispreţ plin de desgust.

Intr'un rând un sobar zidi în dormitorul fetelor o sobă. I se comandă una rotundă. Sobarul, care nimerise la noi în treacăt, se învârti o zi prin colonie, repară cuiva o plită, îndreptă un

perete în grajd. Avea o înfăţişare comică: era chel, lucios, şi tot numai rotunjimi.

Vorbea mai mult în zicale şi după lăudăroşeniile lui ai fi crezut că nu se află pe lume sobar să se măsoare cu el.

Coloniştii se ţineau după dânsul buluc, arătau multă neîncredere faţă de poveştile lui şi adesea nu se lăsau ademeniţi de chezăşia spuselor sale, aşa cum se aştepta el:

— Acolo, măi copii, erau, desigur, şi sobari mai în vârstă decât mine, dar contele nu voia să ştie de niciunul: „Chemaţi-l pe Artemie, fraţilor! spunea el. Ăsta când face o sobă, e sobă!". Eram tânăr desigur, şi înţelegeţi, o sobă în casa contelui... Se întâmpla să te mai codeşti şi să te scarpini în ceafă, uitându-te la sobă, când contele te şi lua la zor: „Artemie, dă-ţi osteneală...'

— Şi ieşea ceva? întrebară coloniştii.

— Păi, cum, contele verifica întotdeauna...

Artemie ridică semeţ capul chel şi arătă după închipuirea sa cum făcea contele cercetând soba pe care o zidise Artemie. Băieţii nu se mai pot stăpâni şi se prăpădesc de râs. Artemie prea puţin aducea a conte.

Artemie începu soba cu astfel de discuţii solemne, amintind cu acest prilej, toate sobele straşnic zidite de el şi pe toate cele proaste lucrate de alţi sobari. Destăinuia, fără să se simtă stingherit, toate tainele artei sale şi înşira toate greutăţile lucrului la sobe.

— Lucrul cel mai de seamă e să duci raza cum trebue! Altul n'ar putea lucra cu rază.

Băieţii făceau adevărate pelerinaje în dormitorul fetelor şi urmăreau tăcuţi cum „duce Artemie raza".

Artemie trăncăni mult până ce puse temelia. Când trecu la soba propiu zisă, în mişcările lui se vădi oarecare nesiguranţă şi limba i se opri.

Intrai să văd cum merge lucrul lui Artemie. Coloniştii se dădură la o parte şi se uitară ţintă la mine. Clătinai din cap:

— Dece e aşa de pântecoasă?

— Pântecoasă? întrebă Artemie. Nu, nu e pântecoasă, pare aşa fiindcă nu e terminată, dar pe urmă o să fie cum trebue.

Zadorov închise un ochi pe jumătate şi se uită la sobă:

— Şi la conte tot aşa „părea"?

Artemie nu înţelese ironia.

— D'apăi cum, așa e orice sobă, până nu e terminată. Iaca și tu, de pildă...

Peste trei zile, Artemie mă chemă să iau soba în primire. Toată colonia se adună în dormitor. Artemie tropăia în jurul sobei, ținând capul sus. Soba trona în mijlocul odăii, întinzându-se în toate părțile cu laturile ei strâmbe, când... deodată se prăbuși cu mare sgomot, camera se umplu de cărămizi care se rostogoleau și de praful care ne învăluia, ascunzându-ne unul de altul, dar neizbutind să acopere și râsul izbucnit în aceeași secundă, vaietele și țipetele ascuțite. Mulți fură atinși de cărămizi, dar nimănui nu-i mai păsa de durere; râdeau în dormitor, și, dând fuga din dormitor, pe săli și în curte; râdeau întradevăr de se țineau cu mâinile de burtă. Ieșii de sub ruine și dădui în camera de alături peste Burun care-l ținea pe Artemie de guler și-i făcea un frecuș cu pumnul în chelia murdară.

Pe Artemie îl alungarăm, dar numele lui rămase mult timp sinonimul celui care nu știe nimic, lăudăros și cârpaci. Intreba careva, despre cineva:

— Ce fel de om e?

— Un fel de Artemie, parcă nu-l vezi!

In ochii coloniștilor, Șere nu se asemăna întru nimic cu „Artemie" și deaceea se bucura de o apreciere generală și munca agricolă porni la noi cu spor. Mai avea apoi și alte calități: știa să facă rost de moșteniri fără succesori, să se descurce cu cambiile, în general, să capete credit; astfel începură să apară în colonie mașini noi de tăiat rădăcini, semănători, pluguri, vieri, ba chiar și vaci. Ia gândiți-vă, trei vaci. Incepea să miroase a lapte!

In colonie începu să se desvolte o adevărată pasiune pentru agricultură. Doar pe băieții care învățaseră câte ceva prin ateliere nu-i atrăgea câmpul. Pe platforma din dosul fierăriei, Șere puse să se sape sere, pentru care tâmplăria pregătea rame. In colonia doua se lucra la sere de dimensiuni grandioase.

La începutul lui Februarie, în fierberea începerii muncilor agricole, intră în colonie Carabanov. Băieții îl primiră cu sărutări și cu îmbrățișări. El scăpă de dânșii și năvăli la mine:

— Am venit să văd cum o duceți.

Mutre bucuroase, zâmbitoare, se iteau în odaia de lucru: colonișți, educatori, spălătorese.

— A, iată-l pe Semeon! Strașnic!

Semeon hoinări toată ziua prin colonie, se duse la „Trepche", iar seara veni la mine, trist şi tăcut.

— Povesteşte-mi, Semeoane, cum o duci?

— Cum s'o duc... cu tata.

— Dar Mitiaghin unde e?

— Ducă-se, dracului! L-am părăsit. Mi se pare că a plecat la Moscova.

— Şi cum e la tata?

— Cum să fie, ca la ţărani! Tata e încă bine... Dar pe frate-meu l-au ucis...

— Cum asta?

— Era partizan, l-au omorît petliurişlii în oraş, pe stradă.

— Şi ce-ai de gând? O să rămâi la tata?

— Nu... Nu mai vreau la tata... Nu ştiu...

Se mişcă nehotărît şi se dădu mai aproape de mine.

— Ştiţi ce, Anton Semeonovici, îndrăzni el deodată, ce-ar fi dac'aş rămâne în colonie? Ai?

Se uită repede la mine şi-şi lăsă capul până la genunchi.

Ii spusei simplu şi voios:

— Da' dece nu? Sigur, rămâi! Vom fi bucuroşi cu toţii.

Semeon se smulse de pe scaun şi începu să tremure sguduit de o adâncă şi reţinută turburare.

— Nu pot, înţelegeţi, nu pot! Primele zile a mai mers, dar pe urmă... ei, nu pot, iacă asta-i. Mă duceam, lucram, dar la masă când mi-aduceam aminte, îmi venea să urlu! Vă spun: m'am legat de colonie fără să-mi dau seama, credeam că e un fleac, dar pe urmă — hai să mă duc, să mă uit barem! Iar dacă am venit aici şi am văzut ce se face la dumneavoastră, cât e de bine! Uite, Şere al vostru...

— Nu te emoţiona aşa, îi spusei eu. Trebuia să vii imediat. Dece să te chinuieşti aşa?

— Păi m'am gândit eu, dar când îmi aminteam de toată neruşinarea aceea, de felul în care ne-am bătut joc de dumneavoastră, atunci...

Dădu din mână şi tăcu.

— Bine! spusei eu. Nu te mai gândi.

Semeon ridică cu băgare de seamă capul:

— Poate că dumneavoastră vă mai îndoiţi, poate credeţi că mai cochetez, cum mi-aţi spus. Dar nu! O, dacă aţi şti câtă minte am căpătat! Spuneţi drept, aveţi încredere în mine?

— Am! am răspuns eu serios.

— Nu, spuneți drept, aveți?

— Da' mai du-te dracului! m'am burzuluit eu râzând. Cred că ceeace a fost n'o să mai fie.

— Uite, vedeți, asta înseamnă că nu aveți deplină încredere...

— Degeaba te frămânți așa, Semeoane! Am încredere în fiecare om, numai că în unul mai mult, iar în altul mai puțin: în unul de cinci ruble, în altul de un grivenic.

— In mine de cât?

— In tine de o sută de ruble.

— Da' eu nu vă cred, izbucni Semeon.

— Uite una!

— O să vă mai dovedesc...

Și plecă în dormitor.

Chiar în prima zi deveni mâna dreaptă a lui Șere. Avea în el flacăra muncii câmpului, știa multe și purta în sânge experiența stepei, moștenită din moși strămoși. In acelaș timp, sorbea cu lăcomie noua învățătură agricolă, frumusețea și armonia tehnicii agronomice.

Semeon îl urmărea pe Șere cu o privire râvnitoare și se străduia să-i arate că și el poate să nu obosească și să nu stea locului, ca apa râului. Numai liniștea lui Eduard Nicolaevici n'o putea imita: era întotdeauna emoționat și plin de avânt, clocotea veșnic, fie de fericire, fie de indignare, fie de o bucurie copilărească.

După trei săptămâni l-am chemat pe Semeon și i-am spus simplu:

— Uite o procură. O să primești cinci sute de ruble dela secția financiară.

Semeon căscă ochii și gura, păli, se mohorî apoi spuse stânjenit:

— Cinci sute de ruble? Și altceva?

— Nimic mai mult, îi răspunsei eu, privind sertarul mesei; o să mi-i aduci mie.

— Să mă duc călare?

— Călare, desigur! Iată și un revolver pentru orice eventualitate.

Ii înmânai lui Semeon acelaș revolver cu trei gloanțe pe care în toamnă îl scosesem din cureaua lui Mitiaghin. Carabanov luă

mașinal revolverul, îi aruncă o privire sălbatică, îl vârî în buzunar cu o mișcare iute, și, fără să mai spună altceva, ieși din cameră.

Peste zece minute auzii tropotul potcoavelor pe caldarâm: un călăreț trecu în goană pe lângă fereastra mea.

Către seară, Semeon intră în odaia de lucru, încins peste un cojocel scurt. Era mlădios și subțire, dar mohorît. Tăcând, puse pe masă un pachet cu bancnote și revolverul. Luai pachetul și-l întrebai cu cel mai nepăsător și mai necolorat glas de care eram în stare:

— I-ai numărat?

— Numărat.

Am aruncat neglijent pachetul în sertar.

— Mulțumesc pentru osteneală. Du-te să mănânci.

Carabanov, dintr'o pricină oarecare, își mută cureaua de pe cojocel dela stânga la dreapta, se uită prin odaie și spuse încet:

— Bine.

Și ieși.

Trecură două săptămâni. Semeon de câte ori se întâlnea cu mine mă saluta, ursuz, ca și cum s'ar fi ferit de mine. La fel de ursuz se arătă și când auzi noua mea poruncă:

— Pleacă și primește două mii de ruble.

Se uită la mine lung, cu indignare, vârî browningul în buzunar, apoi rosti apăsând fiecare cuvânt:

— Două mii? Și dacă n'o să aduc banii?

Mă repezii urlând la el:

— Te rog, lasă discuțiile astea idioate! Ți se dă o însărcinare, du-te și îndeplinește-o! Nu mai face „psihologie"!

Carabanov dădu din umeri și șopti:

— De...

După ce aduse banii începu să mă bată la cap.

— Numărați-i!

— Da' dece?

— Numărați-i vă rog!

— Păi nu i-ai numărat tu?

— Vă rog să-i numărați.

— Dă-mi pace!

El duse mâna la gât, ca și cum ar fi simțit că se înnăbușe, apoi, clătinându-se, își smulse gulerul.

— Vă bateţi joc de mine! Nu se poate să aveţi atâta încredere în mine! Nu e cu putinţă! Auziţi? Nu e cu putinţă! Intradins...

Se înnecă şi se aşează pe scaun.

— Plătesc scump pentru serviciul ăsta pe care mi l-ai făcut.

— Ce plătiţi? se repezi Semeon.

— Uite, îţi rabd istericalele!

Semeon se apucă de pervaz şi strigă:

— Anton Semeonovci!

— Ei, ce ai? am început să mă sperii.

— Dacă aţi şti! Dacă aţi şti cum galopam pe drum şi cum mă gândeam: de-ar fi barem un dumnezeu pe lume, să-mi scoată în cale pe cineva care să se arunce asupra mea în pădure... Fie şi zece şi oricâţi ar fi! Aş fi împuşcat, aş fi muşcat, aş fi rupt cu dinţii ca un câine, mi-aş fi dat viaţa.... Şi ştiţi că aproape plângeam. Şi îmi dădeam seama că dumneavoastră şedeţi aici şi vă întrebaţi: i-o aduce ori nu i-o aduce? Că doar aţi riscat, nu?

— Eşti un om ciudat, Semeoane! Cu banii întotdeauna rişti. Nu poţi aduce un pachet de bancnote în colonie fără să te expui. Dar eu cred că riscul e mai mic atunci când tu aduci banii. Eşti tânăr, voinic, călăreşti minunat, ai fugi mai uşor de bandiţi decât mine.

Semeon clipi bucuros din ochi:

— Da' şiret mai sunteţi, Anton Semeonovici!

— Dece aş umbla cu şiretlicuri? Acum ştii cum se iau banii şi de aci înainte ai să-i iei tot tu. Nu e niciun şiretlic. Nu mă tem de nimic. Ştiu că eşti un om la fel de cinstit ca şi mine. De altfel o ştiam mai demult, n'ai văzut?

— Nu, eu credeam că n'o ştiaţi! spuse Semeon şi ieşind din odaia de lucru începu să strige cât îl ţinea gura:

Vulturii sburară
De după dealul râpos,
Cloncăniră, sburară
Hrană proaspătă căutară.

25. *PEDAGOGIE DE COMANDANŢI*

Din noianul de idei născute în iarna lui 1923, în legătură cu organizarea, care au determinat pentru un termen mai lung forma colectivului nostru, cea mai de seamă a fost aceea a detaşamentelor şi a comandanţilor.

Şi până în ziua de astăzi, în colonia Gorchi şi în comuna Dzerjinschi, ba şi în alte colonii răspândite prin Ucraina, mai fiinţează detaşamente şi comandanţi.

Se înţelege că se pot găsi foarte puţine puncte comune între detaşamentele de gorchişti sau cele dela „Dzerjinschi" din anul 1927—28 şi primele detaşamente ale lui Zadorov şi Burun. Era însă ceva temeinic şi în iarna aceea a lui 1923. Importanţa principală a noului nostru sistem se vădi mult mai târziu, atunci când marşul triumfal al detaşamentelor noastre cutremură lumea pedagogică. Detaşamentele deveniră ţinta zeflemelelor pe care ni le svârlea un grup de proşti scriitori de pedagogie. Toată munca noastră nu era numită decât „pedagogie de comandant", împreunarea acestor cuvinte însemnând o definitivă pecetluire.

Nimănui nu i-ar fi trecut prin gând, în 1923, că în pădurea noastră se făureşte un sistem nou, în jurul căruia aveau să se deslănţue atâtea pasiuni.

Totul începuse dintr'un fleac.

Pe baza isteţimii noastre care ştia să afle deslegare împrejurărilor celor mai încurcate, în acel an nu ni se dăduseră lemne. Ne folosirăm ca şi până atunci de uscături şi de ceeace rămânea dela curăţitul pădurii. Aceste provizii de combustibil inferior, strânse în timpul verii, fură arse până în Noembrie, când iarăşi intrarăm în criză de combustibil. La drept vorbind, bătaia de cap cu vreascurile ne plictisea grozav. Nu era greu de tăiat, dar pentru a aduna sute de puduri din acest aşa zis „lemn", trebuia să colinzi câteva desiatine de pădure, să străbaţi prin tufişuri dese şi, cu o mare şi zadarnică risipă de puteri, să duci în colonie tot mărunţişul adunat. O astfel de muncă rupea rău hainele, şi aşa prea puţine, iar iarna era însoţită de degerături la picioare şi de cumplite zâzanii în grajd. Anton nici nu voia să audă de căratul uscăturilor.

— Căraţi singuri, că n'avem cai de povară. Vreţi să adunaţi lemne? Apoi lemne sunt astea?

— Trebue să facem focul, Bratcenco? îl întrebă atunci, neîndurător, Calina Ivanovici.

Anton se apăra:

— Dinspre partea, mea puteţi să nu faceţi foc, nouă în grajd ne e bine şi aşa.

Faţă de o situaţie atât de grea, izbutirăm totuşi, la adunarea generală, să-l convingem pe Şere să oprească pentru un timp

munca la căratul băligarului şi să-i mobilizeze pe cei mai voinici şi mai bine îmbrăcaţi dintre colonişti pentru munca în pădure. Se alcătui o grupă de vreo douăzeci de oameni, în care intră tot activul nostru: Burun, Beluhin, Verşnev, Volohov, Osadcii, Ciobot şi alţii. Aceştia îşi îndesau dimineaţa buzunărele cu pâine şi tot restul zilei îl petreceau în pădure. Spre seară, îngusta noastră cărare se împodobea cu grămezi de vreascuri, pe care Anton, purtând o mască de dispreţ pe obraz, pleca să le care într'o sanie cu doi cai.

Băieţii se înapoiau flămânzi, dar plini de voiciune. Foarte adesea, în drumul spre casă, jucau un joc original, înjghebat din unele amintiri ale vieţii lor de hoţi. In timp ce Anton cu doi băieţi încărcau surcelele în sanie, ceilalţi se fugăreau prin pădure; la sfârşit se încingea o luptă şi banditii erau luaţi prizonieri. Pe cei prinşi, îi conducea în colonie un convoi înarmat cu topoare şi ferestraie. Erau împinşi în glumă până în odaia mea de lucru, iar Osadcii sau Corâto, care slujise cândva la Mahno şi-şi pierduse chiar un deget dela mână, îmi cereau sgomotos:

— Să li se taie capul sau să fie împuşcaţi? Umblă prin pădure cu arma de parcă ar fi moşia lor.

Incepea interogatoriul. Volohov încrunta sprâncenele şi se agăţa de Beluhin:

— Spune, câte mitraliere?

Beluhin întreba prăpădindu-se de râs:

— Ce e aia mitralieră? Se mănâncă?

— Ce, mitraliera? A, tâlharule!...

— Nu se mănâncă? Atunci nu mă interesează...

Deodată i se adresau lui Fedorenco, un om cam înapoiat:

— Recunoşti că ai fost la Mahno?

Fedorenco pricepea destul de repede cum trebue să răspundă ca să nu strice jocul:

— Am fost.

— Şi ce-ai făcut acolo?

Până să se dumirească Fedorenco ce răspuns să dea, cineva din spate răspunde cu vocea lui tărăgănată prostească:

— Am păscut vacile.

Fedorenco se uită îndărăt, dar toţi îl privesc cu chipuri nevinovate. Ii cuprinde râsul pe toţi. Fedorenco, buimăcit, începe să uite regula jocului, învăţată cu atâta trudă; între timp i se aruncă o nouă întrebare:

— Vacile erau în căruţe?

Fedorenco pierzând definitiv regula jocului slobozeşte binecunoscutul:

— Ha?

Corâto se uită la el plin de indignare, apoi se întoarce către mine şi rosteşte în şoaptă, dar răspicat:

— Să-l spânzurăm! E un om îngrozitor, uitaţi-vă la ochii lui.

Eu îi răspund pe acelaş ton:

— Da, nu merită îndurare! Duceţi-l în sufragerie şi daţi-i două porţii.

— Grozavă pedeapsă! spune Corâto tragic.

Beluhin începe repede:

— La drept vorbind şi eu sunt un bandit fioros... Şi eu am păscut vacile la mătuşa Marusia...

Fedorenco zâmbeşte şi-şi închide abia acum gura căscată. Băieţii încep să-şi împărtăşească impresiile în legătură cu munca. Burun povesteşte:

— Detaşamentul nostru a încărcat astăzi douăsprezece care, nu mai puţin! V'am spus că până la Crăciun vom avea o mie de puduri şi le vom avea!

Cuvântul „detaşament" era caracteristic acelor vremuri, în care valurile de revoluţionari nu avuseseră încă răgazul să se rânduiască în coloanele armonioase ale regimentelor şi diviziilor. Războiul de partizani, care a dăinuit la noi în Ucraina mai mult ca oriunde, a fost dus exclusiv cu detaşamente. Un detaşament putea cuprinde şi câteva mii de oameni, după cum putea cuprinde mai puţin de o sută. Atât detaşamentelor mari cât şi celor mici le erau hărăzite şi fapte vitejeşti şi ascunzătorile salvatoare din pădure.

Coloniştilor noştri le plăcea mai ales romantismul luptei revoluţionare a partizanilor. Până şi aceia care, prin jocul întâmplării, ajunseseră în tabăra clasei vrăjmaşe fuseseră atraşi acolo de acelaş romantism. Fondul luptei, contradicţiile de clasă erau pentru mulţi dintre ei neînţelese sau necunoscute. Aşa se şi explică dece puterea sovietică îi cerceta puţin şi-i trimitea în colonii.

Detaşamentul nostru din pădure, deşi înarmat numai cu topoare şi ferestraie, renăştea chipul obişnuit, drag nouă, al unui alt detaşament, pe care-l cunoşteam dacă nu din amintiri, apoi măcar din numeroase povestiri şi legende.

Nu voiam să împiedic acest joc semiconştient al instinctelor revoluţionare din coloniştii noştri. Neisprăviţii scriitori de pedagogie care criticaseră atât de aspru detaşamentele noastre şi jocul nostru de-a milităria, nu erau pur şi simplu în stare să înţeleagă aceste lucruri. Pentru ei detaşamentele nu constituiau amintiri plăcute: ele nu le cruţaseră nici locuinţele, nici psihologia, impuşcându-i din puştile cu trei ţevi. Nu le fusese milă de „ştiinţa" lor, nici de frunţile lor încreţite.

Nu s'a putut face nimic. Impotriva gustului lor, colonia a început cu detaşamente.

In detaşamentul de lemne nimeni nu disputa întâietatea lui Burun. Conform aceluiaş joc, începu prin a fi numit ataman.

Le spusei:

— Nu merge să-l numiţi ataman. Atamani au avut doar banditii.

Băieţii obiectară:

— Cum numai banditii? Şi partizanii au avut atamani. Printre partizanii roşii au fost mulţi atamani.

— In Armata Roşie nu se întrebuinţează cuvântul de ataman.

— Armata Roşie are comandanţi. Dar suntem încă departe de a fi ca ei.

— Nimic nu e prea departe şi „comandant" e mai bine.

Tăiatul lemnelor se sfârşi. La 1 Ianuarie aveam peste o mie de puduri. Dar detaşamentul lui Burun nu fu lăsat la vatră, ci trecut în întregime la construirea serelor din colonia a doua. Detaşamentul pornea la lucru dis-de-dimineaţă, nu prânzea acasă şi se înapoia abia seara.

Zadorov mă întrebă odată:

— Cum vine asta? Avem detaşamentul lui Burun; dar ceilalţi băieţi cum rămân?

N'am stat prea mult pe gânduri. Pe vremea aceea lucram prin ordine zilnice, aşa că dădurăm ordin să se organizeze în colonie un al doilea detaşament sub comanda lui Zadorov. Acesta lucra exclusiv în ateliere şi în care se întoarseră o serie de meşteri calificaţi dela Burun, ca Beluhin şi Verşnev.

Desvoltarea ulterioară a detaşamentelor s'a produs foarte repede. In colonia a doua se organizară detaşamentele trei şi patru, cu comandanţi diferiţi. Detaşamentul cinci îl alcătuiră fetele sub comanda Nastei Nocevnaia.

Sistemul detaşamentelor luă o formă definitivă spre primă-

vară. Ele fură restrânse, urmărind ideea de a împărți coloniștii după ateliere. Țin minte că cismarii purtau întotdeauna numărul 1, fierarii 6, porcarii 10. La început n'am avut niciun fel de regulament. Comandanții erau numiți de mine; spre primăvară însă începui să convoc din ce în ce mai des consfătuiri cu comandanții, cărora băieții le dădură de îndată un nume nou și mult mai frumos: „Sovietul comandanților". M'am obișnuit repede să nu întreprind nimic mai de seamă fără sovietul comandanților; încetul cu încetul și numirile de comandanți trecură în atribuțiile sovietului, care în acest fel începu să se complecteze prin cooptare. N'am ajuns repede la o adevărată alegere a comandanților, deși eu nu socot și n'am socotit niciodată o astfel de alegere ca o realizare deosebită. In sovietul comandanților, alegerea unui nou comandant era însoțită întotdeauna de discuții foarte amănunțite. Datorită acestei metode de cooptare am avut mereu comandanți admirabili și, în acelaș timp, un soviet care nu și-a încetat niciodată activitatea.

O regulă foarte importantă, păstrată până în ziua de azi, a fost interzicerea deplină a oricărui fel de privilegii pentru tânărul comandant. El nu primea nimic suplimentar și nu era scos niciodată din muncă.

Spre primăvara lui 1923, atinserăm o complicare foarte însemnată în sistemul detașamentelor. La drept vorbind, această complicare a fost cea mai strălucită invenție a colectivului nostru în cei treisprezece ani de istorie a coloniei. Numai ea îngădui detașamentelor noastre contopirea într'un adevărat colectiv, unit și puternic, în care domnea o diferențiere de muncă și de organizare, o democrație a unei adunări generale și supunerea tovarășului față de tovarăș — în care însă nu se formase o aristocrație, o castă de comandanți.

Această inovație consta în formarea unui detașament din companii ale unor detașamente diferite.

Adversarii noștri, care atacaseră pedagogia de comandant, nu-l văzuseră niciodată la lucru pe comandantul nostru. Dar asta nu era atât de important. Mult mai important era că nu auziseră încă de „detașamentul unit", adică nu luaseră cunoștință de corectivul cel mai de seamă și mai hotărîtor al sistemului.

Detașamentul unit căpăta viață datorită împrejurării că munca noastră de căpetenie era pe atunci cea agricolă. Aveam vreo șaptezeci de desiatine și Șere îi cerea pe toți la muncă vara.

In acelaş timp, fiecare colonist lucra într'un atelier, la care nu voia să renunţe. Ei considerau viaţa agricolă ca pe un mijloc de existenţă şi de îmbunătăţire a vieţii noastre, însă atelierul era mijlocul de a căpăta o calificare. Iarna, când muncile agricole încetau, atelierele erau supraîncărcate, însă începând din Ianuarie încă, Şere cerea colonişti pentru căratul băligarului şi pentru sere, mărindu-şi cerinţele pe zi ce trecea.

Munca agricolă era însoţită de schimbarea permanentă a locului, iar ca urmare, de o împărţire variată a colectivului după necesităţile muncii. Iniţiativele în muncă şi răspunderile complecte ale comandanţilor fură considerate chiar dela început ca principii de bază. Dar şi Şere stărui ca unul dintre colonişti să răspundă de disciplină, de unelte, de producţie şi de calitatea ei. Astăzi, împotriva acestei cerinţe nu mai obiectează niciun om cu bun simţ, dar şi atunci se pare că numai pedagogii aveau de obiectat.

Înţelegând dinainte necesităţile inerente organizării, ajunserăm la detaşamentul „unit".

Acesta e un detaşament temporar, alcătuit nu pe mai mult decât o săptămână, care primeşte o scurtă însărcinare, bine definită: prăşitul cartofilor de pe un anumit câmp, aratul unei parcele, curăţirea seminţelor, căratul băligarului, semănatul şi aşa mai departe.

La munci variate se cerea un număr variat de colonişti; în unele detaşamente unite trebuiau doi oameni, în altele cinci, opt sau douăzeci. Munca detaşamentelor unite se mai deosebea şi după timp. Iarna, când în şcoala noastră se învăţa, băieţii lucrau până la prânz sau după amiază, în două schimburi. După închiderea şcolii, se introduse ziua de şase ore de muncă pentru toţi în acelaş timp; dar necesitatea de a folosi pe deplin tot inventarul viu şi mort făcea ca unii băieţi să lucreze dela şase dimineaţa, până la amiază, iar alţii dela amiază până la şase seara. Uneori ne copleşea atât de multă muncă, încât eram nevoiţi să mărim zilele de muncă.

Toată variaţia şi durata muncii determinau şi marea variaţie a detaşamentelor unite. Se întocmi un orar al detaşamentelor, amintind în oarecare măsură pe acele ale trenurilor.

In colonie se ştia bine că al treilea „Z" unit lucrează la grădina de zarzavat, dela opt dimineaţa până la patru după amiază, cu o întrerupere pentru masă; al treilea „G", la grădină, al treilea

„R", la reparații, al treilea „S", în seră; primul detașament lucrează dela șase dimineața, până la amiază, iar al doilea dela amiază până la șase. Numărul detașamentelor ajunse curând la treisprezece.

Detașamentul unit era întotdeauna exclusiv un detașament de muncă. Imediat ce-și sfârșea munca și băieții se întorceau în colonie, detașamentul unit își încheia existența.

Fiecare colonist știa care îi e detașamentul permanent, cu comandantul lui, cu un loc anumit în sistemul atelierelor, un loc în dormitor și unul în sufragerie. Detașamentul permanent era colectivul de bază al coloniștilor și comandantul lui făcea parte în mod obligator din sovietul comandanților. Dar începând din primăvară, cu cât ne apropiam de vară, colonistul nimerea tot mai des pe câte o săptămână de lucru într'un detașament unit, menit să îndeplinească o sarcină sau alta. Se întâmpla ca un detașament unit să fie format numai din doi coloniști; unul din ei era atunci comandantul detașamentului. Comandanții detașamentelor unite dădeau porunci pentru muncă și răspundeau de ea. Indată ce ziua de muncă lua sfârșit, detașamentul unit se risipea.

Fiecare detașament unit era alcătuit pe o săptămână, și ca urmare, fiecare colonist în parte intra deobicei, în săptămâna următoare, într'un detașament unit nou, cu o muncă nouă, sub comandă nouă. Comandantul detașamentului unit era numit de sovietul comandanților tot pe o săptămână, iar după aceea trecea într'un alt detașament unit, deobicei ca membru obișnuit.

Sovietul comandanților se străduia să-i treacă pe toți coloniștii, afară de cei nepricepuți din cale afară, prin munca de comandant al detașamentelor unite. Era un lucru just, fiindcă o comandă a unui detașament unit aducea o răspundere mare și multe griji. Mulțumită acestui sistem, majoritatea coloniștilor lua parte nu numai la muncă, ci și la funcții organizatorice. Fapt cât se poate de însemnat și tocmai ceeace trebuia pentru educația comunistă. Datorită acestui lucru, colonia noastră se remarcă, în preajma anului 1926, prin capacitatea extraordinară de a se adapta la orice fel de sarcini și de a le îndeplini în amănunt. Se găseau din belșug cadre capabile și organizatori cu inițiativă, oameni pe care te puteai bizui.

Importanța comandanților de detașamente permanente scăzu foarte mult. Ei nu erau numiți, aproape niciodată la comanda detașamentelor unite, fiindcă se presupunea că și așa aveau

destul de lucru. Comandantul detaşamentului permanent pleca la lucru ca simplu participant în rândurile detaşamentului unit; în timpul muncii se supunea comandantului vremelnic, adeseori membru chiar în detaşamentul lui permanent.

Astfel se alcătuia un lanţ foarte complicat de dependenţe în colonie, lanţ în care nu se mai putea ridica niciun colonist deasupra colectivului. Sistemul detaşamentelor unite dădea vieţii din colonie încordare şi interes, alterna lucrul cu funcţiile organizatorice, exerciţiile de comandă cu cele de execuţie, mişcările colective cu cele personale.

26. *LEPĂDĂTURILE DIN COLONIA A DOUA*

Renovarea moşiei Trepche ţinuse mai mult de doi ani, când, spre primăvara anului 1923, făcurăm descoperirea neaşteptată pentru noi, că nu mai rămăsese mult de făcut; colonia a doua începu să joace un rol de frunte în viaţa noastră. Ea alcătuia principala arenă a activităţii lui Şere; acolo se aflau staulul vacilor, grajdul cailor şi crescătoria de porci. Dela începutul verii, viaţa în colonia a doua nu mai vegeta, ci clocotea de-a-binelea.

Un timp, adevăratul stimulent al acestei vieţi îl alcătuiră detaşamentele unite ale primei colonii. Toată ziua vedeai cum, pe cărările şerpuite şi pe haturile dintre prima şi a doua colonie, se desfăşura o mişcare aproape necurmată a detaşamentelor unite. Unele grăbeau la muncă spre colonia a doua, altele se întorceau la masa de prânz sau de seară în colonia întâi.

Detaşamentul unit, întinzându-se în lanţ, parcurgea cu paşi foarte repezi distanţa. Ingeniozitatea şi îndrăzneala băieţandrilor nu se prea intimidau de existenţa unor interese şi a unor hotare particulare. La început, proprietarii caselor încercaseră să se mai împotrivească acestei ingeniozităţi; se încredinţaseră însă mai târziu că era un lucru zadarnic. Cu stăruinţă şi voioşie, coloniştii făceau revizia diferitelor căi de comunicaţie dintre case şi le îndreptau cu îndărătnicie, străduindu-se să ajungă la idealul liniei drepte. Acolo unde această linie trecea printr'o curte de gospodar avea de săvârşit o muncă nu numai de geometrizare, ci şi de neutralizare a unor obiecte cum ar fi câinii, gardurile de nuiele, zaplazurile şi porţile.

Câinii erau cei mai uşor de neutralizat, aveam pâine din belşug, dar chiar fără pâine, câinii caselor ţineau în adâncul inimii lor la colonişti. Viaţa plictisitoare de provincie a acestor câini, lipsită de impresii vii şi de humor, fu înviorată pe neaşteptate de noi şi interesante întâmplări, de o societate numeroasă, de discuţii însufleţite, de posibilităţi de organizare a unor lupte franceze în grămezile vecine de paie şi, mai ales, de o supremă desfătare: aceea de a alerga pe lângă detaşamentul în marş, de a smulge câte o rămurică din mâna celor mici şi de a căpăta dela ei o panglicuţă de culoare vie la gât. Până şi reprezentanţii pe lanţ ai jandarmeriei caselor săteşti se dovediră nişte trădători; cu atât mai mult cu cât lipsea obiectul necesar unor acţiuni agresive; primăvara încă de timpuriu, băieţii nu mai purtau pantaloni lungi, ci chiloţi scurţi, mai igienici, mai frumoşi şi mai ieftini.

Descompunerea societăţii din cătun, începută cu trădarea lui Brovca, Serca şi Cabîzdoh, continuă, ajungându-se la îndepărtarea tuturor celorlalte obstacole de pe linia coloniei; Colomacul devenise inexistent.

Cei dintâi care trecură de partea noastră fură tot felul de puşti de-alde Andrei Mâcâta, Necipor şi Mîcola, de vârste variind între zece şi şaisprezece ani. Îi atrăsese acelaş romantism al vieţii de colonie şi al muncii. Cu toţii auziseră demult chemările trompetelor noastre, gustaseră mai demult din dulceaţa greu de exprimat a colectivului mare şi vesel, iar acum căscau gura şi admirau cu încântare toate semnele unei activităţi umane superioare: detaşamente unite, comandanţi, şi ce era mai grozav, rapoarte. Pe cei mai în vârstă îi interesau noile mijloace de muncă agricolă; noul sistem de agricultură îi atrăgea nu numai spre inimile coloniştilor, dar şi spre câmpul şi semănătoarea noastră. Se făcuse un obicei ca la fiecare detaşament unit să se alipească şi câte un prieten din vreo casă de ţăran, care aducea cu el o sapă sau o lopată luată pe furiş din hambar. Şi, în timpul serii, colonia era plină de aceşti băieţi, care, fără să ne dăm seama, deveniră accesoriul ei nelipsit. După ochi, vedeai că visul lor era să devină colonişti. Acest lucru le reuşi unora mai târziu, când conflicte morale şi religioase îi scoaseră din cercul părintesc.

Şi, în sfârşit, descompunerea cătunului fu încununată de cel mai hotărîtor lucru din lume: fetele din cătun nu putură rezista fascinaţiei colonistului desculţ, cu alură militară şi instruit. Re-

prezentanții locali ai sexului masculin nu se învredniceau a oferi nimic pentru a contrabalansa acest farmec, cu atât mai mult cu cât coloniștii nu se grăbeau să se folosească de îngăduința fetelor, nu le băteau pe spate, nu le înhățau și nu râdeau de ele. In acest timp, generațiile noastre mai în vârstă se apropiau de facultatea muncitorească și de Comsomol, prinzând gustul unei politeți rafinate și al discuțiilor interesante.

Simpatiile fetelor din cătun nu luaseră încă în acel timp forma dragostei. Ele se purtau frumos și cu fetele noastre, care erau mult mai civilizate și mai „urbane", fără a fi totuși cucoane. Dragostea și poveștile de dragoste veniră mai târziu. Deaceea fetele căutau nu numai întâlniri și concerte de privighetori, ci și valori sociale. Cârduri din ce în ce mai dese se iveau în colonie. Se temeau încă să înnoate singure în marea coloniei, se așezau una lângă alta pe bănci și sorbeau în tăcere impresiile nou-nouțe. Erau oare peste măsură de uimite și de interdicția de a mânca semințe, nu numai în casă dar și în curte?

Mulțumită simpatiei față de coloniști a generației tinere, împletiturile de nuiele, gardurile și porțile nu mai puteau sluji stăpânului ca înainte, întărind, adică, inaccesibilitatea proprietății private. Deaceea coloniștii ajunseră curând până la o asemenea îndrăzneală, încât construiră pârleazuri peste locuri mai grele. Se pare că în Rusia nu se întâlnește această perfecționare în materie de transport. Ea constă în trecerea prin gardul de nuiele a unei scândurele înguste care se sprijină la capăt pe doi pari.

Să recunoaștem păcatul: era nevoie de îndreptarea liniei coloniei — Colomac, din cauza semănăturilor. Această linie s'ar fi putut, într'un fel sau altul, lua la întrecere cu linia ferată Octiabrscaia, spre primăvara lui 1923. Munca detașamentelor noastre unite fu foarte mult ușurată.

La prânz detașamentul unit își primește porția înaintea celorlalți. La 12,20 detașamentul unit a și prânzit și pleacă îndată. Supraveghetorul de serviciu pe colonie îi înmânează o hârtie unde stau scrise toate cele de cuviință; numărul detașamentului, lista membrilor, numele comandantului, felul muncii și timpul de îndeplinire. Aci Șere introdusese o organizare matematică superioară: sarcina era întotdeauna calculată până la ultimul metru și kilogram.

Detașamentul unit pornește repede la drum; după cinci șase minute formația lui se vede departe în câmp. Iată, a sărit peste

gardurile de nuiele şi a dispărut printre case. In urma lui, la o distanţă determinată de durata convorbirii cu supraveghetorul de serviciu, porneşte următorul, „C" al treilea, sau „G" al treilea. Curând, tot câmpul e străbătut de liniile detaşamentelor noastre. Tosica, suit pe beci, vesteşte între timp:

— Se întoarce întâiul „B"!

Intradevăr, de după gardurile de nuiele ale caselor şerpuieşte întâiul „B". „B" prim lucrează întotdeauna la arătură sau la semănătură, deobicei cu cai. Plecase dela 5,30, împreună cu comandantul lui, Beluhin. Şi tocmai pe Beluhin îl pândeşte Tosica de pe înălţimea acoperişului pivniţei. Peste câteva minute, cei şase colonişti din întâiul „B" sunt în curtea coloniei. Până să se aşeze detaşamentul la masa din pădure. Beluhin dă raportul supraveghetorului de serviciu. Pe raport Rodimcic, înseamnă ora sosirii şi munca îndeplinită.

Beluhin e vesel ca deobicei.

— Avem o întârziere de cinci minute, dar nu din vina noastră, flota e de vină. Noi îi dădeam zor să ajungem mai repede la lucru, şi când colo, Mitca se apucă să care nişte speculanţi.

— Ce speculanţi? devine curios supraveghetorul de serviciu.

— Speculanţi sadea! Nişte indivizi veniseră să închirieze livada.

— Ei?

— Da' nici noi nu i-am lăsat mai departe de ţărm; ce, credeţi că voi o să mâncaţi merele, iar noi o să stăm să ne uităm? Innoată, cetăţene, spre locul de plecare... Bună ziua, Anton Semeonovici, ce mai faceţi?

— Bună ziua, Matvei.

— Spuneţi drept, nu-l mai mutaţi odată pe Rodimcic de acolo? Ştiţi, Anton Semeonovici, că e ceva chiar necuviincios. O asemenea pramatie de om se plimbă prin colonie, răspândind o adevărată lehamite. Nici nu-ti vine să munceşti din pricina lui şi, colac peste pupăză, îi mai dai şi raportul! Cu ce drept?

Toţi coloniştii erau sătui de Rodimcic.

In acest timp, în colonia a doua cei peste douăzeci de oameni erau înglodaţi în lucru până în gât. Şere se folosea pentru muncitul câmpului numai de forţele detaşamentelor unite ale primei colonii. Grajdul, staulul vacilor, crescătoria de porci tot mai ne-

încăpătoare, se aflau toate în grija băieților din colonia a doua. Aici se depunea multă muncă, mai ales pentru refacerea livezii de patru desiatine, plină de pomi frumoși și tineri. Șere întreprinsese lucrări mărețe. Livada fu arată din nou, copacii fură curățați, la fel și tufele dese de coacăze; s'au croit cărări și s'au înjghebat florării. Tânăra noastră seră dădu chiar în primăvara aceea prima ei producție. Se lucra mult și pe țărm, unde se făceau șănțulețe și se tăia stufu.

Refacerea moșiei se apropia de sfârșit. Până și grajdul de beton încetă să ne mai întărîte cu acoperișu-i spart: fusese acoperit cu carton asfaltat. Înăuntru, dulgherii terminau așezarea troacelor pentru porci. După socotelile lui Șere, aveau să încapă aci o sută cincizeci de porci.

Viața în colonia a doua, îndeosebi iarna, era prea puțin atrăgătoare pentru coloniști. La noi, în vechea colonie, avuseserăm timp să ne instalăm și orânduisem totul atât de bine, încât nici nu mai băgam de seamă contururile searbede ale clădirilor sau lipsa de frumusețe și de poezie. Înlocuisem frumusețea prin ordine, prin curățenie și printr'o îngrijire desăvârșită a oricărui lucru, fie el cât de neînsemnat.

Cu toată frumusețea ei sălbatică, colonia a doua, așezată la cotitura Colomacului, pe țărmurile lui înalte, cu livada ei, cu casele-i mândre, era scoasă doar pe jumătate din ruină. O năpădise gunoiul construcției și o străpunseseră gropile de var; peste tot creșteau bălării pe care mă îndoiam că le-am mai putea stârpi vreodată.

Nici pentru trai nu se gătise totul: dormitoarele erau mulțumitoare, dar lipseau o sufragerie și o bucătărie ca lumea. Încropirăm un fel de bucătărie, dar nu aveam gata pivnița. Pacostea cea mare însă era personalul: n'avea cine se avânta cel dintâi în colonia a doua.

Toate aceste împrejurări îi făceau pe coloniștii, care săvârșiseră cu atâta patos și cu atâta tragere de inimă munca uriașă de ridicare a coloniei a doua, să nu mai vrea acum să locuiască într'însa. Bratcenco străbătea bucuros cele douăzeci de verste zilnic dela o colonie la alta și s'ar fi lipsit de somn și de mâncare, numai ca să nu fie mutat în colonia a doua, lucru pe care-l considera ca o rușine pentru el. Până și Osadcii spunea:

— Mai bine plec din colonie, decât să stau la Trepche.

In vremea aceea toate firile entuziaste din prima colonie izbutiseră să se unească într'o tovărăşie atât de strânsă, încât numai cu mare greutate ai fi putut smulge pe cineva dintre ei. Mutându-i în colonia a doua, am fi pus în primejdie şi existenţa acestei colonii şi caracterele băieţilor. Dânşii înţelegeau prea bine acest lucru. Carabanov zicea:

— Ai noştri sunt ca armăsarii de soi. Pune-l în hăţ pe unul ca Burun şi pocneşte-i din limbă ca un stăpân; te duce, ba mai ţine şi capul ridicat. Da' ia lasă-l în voia lui, că se duce de râpă, şi el şi căruţa.

Deaceea în colonia a doua începu alcătuirea unui colectiv pe baze diferite. Fură primiţi băieţi mai puţin entuziaşti, mai puţin activi şi nu aşa de dificili, care răspândeau un iz de mucegăială colectivă, rezultat al unei selecţii făcute după consideraţiuni „pedagogice".

Intâmplător se găseau printre dânşii şi caractere interesante, care se ridicau dintre cei mici sau se conturau neaşteptat între cei noi, însă nu avuseseră timp să se evidenţieze şi se pierdeau în mulţimea cenuşie a „trepchiştilor".

Iar „trepchiştii" se purtau în aşa fel, încât ne mâhneau din ce în ce mai mult, atât pe mine şi pe educatori, cât şi pe colonişti. Erau leneşi, murdari, ba chiar înclinau spre păcatul de moarte al cerşitului. Se uitau întruna cu pismă la colonia întâi şi şuşoteau pe ascuns despre ce se servise acolo la prânz sau la cină, şi despre ce se adusese în cămara primei colonii şi la ei nu. Nu erau în stare să se împotrivească făţiş şi hotărît, ci doar şopteau prin unghere şi răspundeau ursuz şi obraznic reprezentanţilor noştri oficiali.

Ca atare, coloniştii noştri începură să se poarte cu oarecare dispreţ, faţă de „trepchişti". Zadorov sau Volohov, aducând din colonia doua pe vreunul care se plânsese, îl împingeau în bucătărie şi cereau:

— Daţi-i de mâncare flămândului ăstuia!

Desigur, dintr'un fals amor propriu, „flămândul" refuza mâncarea. In realitate, băieţii din colonia a doua erau mult mai bine hrăniţi. Puteau cumpăra câte ceva dela moară, grădinile noastre de zarzavat se aflau mai aproape de dânşii şi pe de-asupra, aveau şi vacile noastre. Ne venea greu să cărăm laptele la noi în colonie: era departe şi n'ajungeau nici caii.

Se forma astfel în colonia a doua un colectiv leneş, veşnic

nemulțumit. Cum am mai arătat, vina o purtau împrejurările, dar mai ales lipsa unui nucleu și munca defectuoasă a personalului educator.

Salariul fiind infim și munca grea, educatorii nu voiau să vină în colonie. Deaceea, Narobrazul trimise pe Rodimcic, primul care li se nimerise, iar apoi pe Deriucenco. Aceștia sosiră cu neveste și copii, ocupând de îndată cele mai bune încăperi din colonie. Mulțumit că se găsiră măcar aceștia, n'am protestat. Se vedea dela o poștă că Deriucenco e petliurist. „Nu știa" limba rusă, împodobi toate încăperile cu portrete ieftine de-ale lui Șevcenco și se apucă, fără întârziere, de singura treabă de care era în stare: să cânte „cântece ucrainiene".

Deriucenco era încă tânăr. Purta, ca flăcăii zaporojeni, mustățile răsucite, părul creț și cravată, o panglică învârtită în jurul gulerului dela cămașa ucraineană brodată. Și acest om trebuia să facă lucruri care, prin totala lor lipsă de legătură cu mișcarea naționalistă ucraineană, îi apăreau ca o impietate față de ea, și anume: să stea de serviciu în colonie, să intre în crescătoria de porci, să însemne sosirea detașamentelor unite, iar, în zilele când trebuia să iasă la muncă, să lucreze alături de coloniști. Această muncă i se părea nefolositoare și lipsită de sens iar colonia întreagă o născocire cu desăvârșire inutilă și fără nicio legătură cu vreo concepție largă.

La fel de folositor coloniei ca și Deriucenco, dar mai desgustător, era și Rodimcic...

Rodimcic avea vreo treizeci de ani de viață la activul lui; lucrase mai înainte prin diferite instituții: la secția penală a tribunalului, la cooperație, la căile ferate și, în cele din urmă, fusese educator la cămine de copii. Chipul lui ciudat amintea o pungulițâ veche purtată și ponosită. Toate pe fața lui erau boțite și acoperite cu un belșug de rumeneală: nasul cârmit într'o parte și cam turtit, urechile lipite de țeastă și cu cute ofilite, fără viață, gura strâmbă ca aruncată din întâmplare, grozav de uzată, sdrențuită, ba pe alocuri chiar ruptă de o prea îndelungată și nesăbuită întrebuințare.

După ce sosi în colonie și se așeză cu familia în locuința de curând renovată, Rodimcic își văzu de treabă o săptămână și apoi deodată dispăru. Printr'o scrisorică mă înștiință că pleacă pentru o treabă foarte însemnată. Peste trei zile se întoarse într'o căruță de care era legată o vacă. Rodimcic porunci colonișilor

tilor să pună vaca alături de ale noastre. Până şi Şere se pomeni cam buimăcit de o asemenea surpriză.

Două zile mai târziu, Rodimcic veni în fugă la mine cu o plângere:

— Nu mă aşteptam la o astfel de purtare faţă de funcţionari! Se vede că aici au uitat că nu mai sunt vremurile dinainte. Şi eu şi copiii mei, avem drept la lapte ca şi ceilalţi. Dacă am dat dovadă de iniţiativă şi dacă n'am aşteptat să mi se dea din laptele statului, ci, după cum ştiţi, mi-am purtat singur de grijă, dacă m'am ostenit şi din mijloacele mele modeste am cumpărat o vacă şi am adus-o singur în colonie, atunci ar trebui să trageţi concluzia că acest lucru trebue încurajat şi nicidecum împiedicat. Dar ce purtare e asta faţă de vaca mea? Colonia are câteva stoguri de fân, pe deasupra mai primeşte dela moară, la preţ ieftin, tărâţele, pleava şi multe altele; în schimb, poftim, toate vacile mănâncă, numai a mea stă flămândă, iar băieţii răspund grosolan că nu-i interesează vaca mea! Celelalte vaci sunt curăţate, a mea stă murdară de cinci zile. Va să zică soţia mea trebue să se ducă să cureţe ea singură gunoiul de sub vacă. Şi s'ar duce, dar băieţii nu-i dau nici furcă, nici lopată şi, mai ales, nici paie pentru aşternut. Dacă un asemenea fleac cum sunt paiele pot avea vreo însemnătate, atunci vă avertizez că voi lua măsuri energice. Nu-i nimic că acum nu mai sunt în partid. Am fost şi nu merit o asemenea purtare faţă de vaca mea.

Mă uitam prostit la omul acesta şi nu-mi dădeam seama cam în ce fel aş găsi o posibilitate să lupt cu o asemenea nătângie.

— Daţi-mi voie, tovarăşe Rodimcic, cum vine asta? Vaca e a dumneavoastră, ţine de o gospodărie particulară; cum se poate să le amestecăm pe toate la un loc? Şi apoi sunteţi educator. În ce situaţie vă puneţi faţă de elevi?

— Despre ce e vorba? începu repede Rodimcic. Nu cer nimic de pomană. Dacă preţul nu e prea mare, sigur că o să plătesc şi pentru nutreţ şi pentru munca elevilor. Iar despre faptul că i s'a furat copilului meu o beretă — desigur de către elevi — n'am spus nimic!

L-am trimis la Şere.

Acesta reuşise între timp să-şi vină în fire şi scoase vaca lui Rodimcic din ocolul vitelor. După câteva zile vaca dispăru: se vede că o vânduse stăpânul.

Trecură trei săptămâni. La adunarea generală, Volohov puse o întrebare:

— Ce înseamnă asta? Dece scoate Rodimcic cartofi de pe ogoarele coloniei? Noi n'avem cartofi la bucătărie, iar Rodimcic scormonește unde-i place. Cine i-a îngăduit?

Coloniștii îl sprijineau pe Volohov. Zadorov vorbi oarecum în numele tuturor:

— Nu ne e de cartofi, că doar are și el familie; da' să fi întrebat mai întâi pe cei în drept. Să fie ai naibii de cartofi; însă ce ne trebue acest Rodimcic? Șade toată ziua în casă ori se duce în sat. Băieții nu-l văd niciodată, sunt murdari, trăiesc ca sălbaticii. Vii să-ți iscălească raportul și nu-l găsești: ori doarme, ori stă la masă, ori: „așteaptă!" că n'are timp. Ce folos vedem noi dela el?

— Noi știm cum trebue să lucreze un educator! sări Taraneț cu gura. Rodimcic? El iese cu detașamentul la muncă, stă vreo jumătate de ceas cu sapa, apoi spune: „Mă duc fuga undeva" și dus e. Iar după două ceasuri, se întoarce din sat cărând ceva în coș...

Le-am făgăduit băieților că voi lua măsuri. Chiar în ziua următoare l-am chemat pe Rodimcic la mine. Veni pe seară și începui a-l dojeni între patru ochi. Dar abia apucasem să încep că Rodimcic, revoltat, mă întrerupse:

— Știu cine face treaba asta, știu foarte bine cine mă sapă — tot neamțul ăla! Iar dumneavoastră, Anton Semeonovici, mai bine ați cerceta ce fel de om e. Iaca eu am cercetat: pentru vaca mea nici pe bani nu s'a găsit paie; am vândut-o, copiii mei n'au lapte și sunt nevoit să le aduc din sat. Da' ia întrebați cu ce-și hrănește Șere pe Milord al lui? Știți cu ce-l hrănește? Nu, nu știți. Adevărul e că ia meiul păsărilor și-i fierbe „caşă"[1]) lui Milord. Din mei! O fierbe singur și-i dă câinelui să mănânce, și fără să plătească nimic. Și câinele mănâncă meiul coloniei pe degeaba, fiindcă Șere e agronom și aveți încredere în el.

— De unde știți toate astea? l-am întrebat pe Rodimcic.

— A, n'aș arunca eu vorba așa, la întâmplare, fără dovezi. Nu sunt eu omul acela! Eu lucrez cu probe. Ia uitați-vă...

Și desfăcu un pachet pe care-l scoase din buzunarul hainei, dela piept. Din pachet, se arătă ceva alb-negricios, o amestecătură ciudată.

[1]) Caşă — fiertură din mei. (N. T.).

— Ce-i asta? întrebai eu mirat.

— Asta dovedeşte tot.. Sunt excrementele lui Milord. Excremente, înţelegi? Am pândit până le-am dobândit. Vedeţi ce dă afară Milord? Mei adevărat. Or, ce credeţi, el îl cumpără? Sigur că nu, îl ia pur şi simplu din cămară.

I-am spus:

— Uite ce, Rodimcic, plecaţi din colonie mai bine.

— Cum „plecaţi"?

— Plecaţi cât mai repede cu putinţă! De astăzi vă destituiesc prin ordin. Ar fi mai bine să înaintaţi o demisie.

— Ba, eu de treaba asta nu mă las!

— Bine! Nu vă lăsaţi, dar sunteţi destituit.

Rodimcic se îndepărtă; peste trei zile plecă, lăsând treaba baltă.

Ce era de făcut cu colonia a doua? „Trepchiştii" ieşeau nişte răi colonişti. Asta nu mai putea dura. Se încăierau între ei, se furau unul pe altul, semn al unui rău colectiv.

„Unde să găsim oameni pentru această cumplită sarcină? Oameni adevăraţi?"

Oameni adevăraţi? Nu e chiar atât de uşor, fir'ar al naibii!

27. *CUCERIREA COMSOMOLULUI*

In 1923 formaţia armonioasă a comsomoliştilor din „Gorchi" se apropie de o nouă întăritură, care, oricât ar părea de ciudat, trebue luată cu asalt, şi anume de Comsomol.

Colonia Gorchi nu fusese niciodată o organizaţie izolată. Incă din 1921 aveam legături foarte variate şi cuprinzătoare cu ceea ce se zisa „populaţie din împrejurimi". Datorită cauzelor sociale şi istorice, vecinii noştri cei mai apropiaţi erau înşişi duşmanii noştri, cu care nu numai că luptam cum puteam, dar ne mai aflam încă şi în relaţii economice, mai ales din pricina atelierelor noastre. Relaţiile economice depăşeau totuşi cu mult graniţele acestei pături vrăjmaşe, fiindcă deserveam ţărănimea pe o rază destul de întinsă, pătrunzând prin serviciile noastre industriale până în depărtate regiuni ca Storojevoe, Maciuhi, Brigadirovca. Cu satele mai apropiate de noi, ca: Gonciarovca, Pirogovca, Andrusevca, Zabiralovca, intraserăm spre 1923 şi în alte relaţii decât cele economice. Până şi primele expediţii ale argonauţi—

lor noştri, urmărind scopuri de ordin estetic, ca, de pildă, explorarea frumuseţilor feminine locale sau afişarea realizărilor obţinute în domeniul frezei, înfăţişării, a mersului şi a zâmbetelor — până şi aceste prime incursiuni ale coloniştilor în masa ţărănească duceau la o însemnată lărgire a legăturilor sociale. In aceste sate făcură coloniştii cunoştinţă pentru întâia oară cu comsomoliştii.

Atât cantitativ cât şi calitativ, forţele comsomoliste erau aci foarte slabe. Comsomoliştii săteni luau mai degrabă aminte la fete şi la rachiu, exercitând adesea asupra coloniştilor o influenţă mai curând negativă. Numai atunci când pe malul drept al Colomacului, în faţa coloniei a doua, începu organizarea unui artel cu numele de „Lenin", care se pomenise fără voie într'o mare duşmănie cu sovietul sătesc şi cu întreg cătunul, numai atunci descoperirăm capacităţi de luptă în rândurile comsomoliştilor şi ne împrietenirăm cu tineretul din artel. Coloniştii cunoşteau până în cele mai mici amănunte toate treburile noului artel şi toate greutăţile întâmpinate cu crearea lui. Inainte de toate, artelul lovise puternic în întinderile de pământ ale culacilor şi trezise în săteni o rezistenţă comună, plină de ură. Artelul nu dobândi cu prea multă uşurinţă victoria.

Pe vremea aceea chiaburii reprezentau o mare putere, aveau „sfinţi" la oraş, iar mulţi dintre activiştii orăşeni, din cine ştie ce pricină, încă nu se lămuriseră că au de a face cu nişte adevăraţi culaci. In lupta care se desfăşura atunci, principalele câmpuri de bătaie erau cancelariile dela oraşe, iar cele mai de seamă arme — condeiele; deaceea coloniştii nu puteau lua parte direct la luptă. Dar când operaţiile plugăreşti de pe câmp luară sfârşit şi când începură cele complicate de inventar, se găsi şi pentru băieţii noştri şi pentru cei din artel, destulă muncă interesantă, în cadrul căreia se legară şi mai strâns unii de alţii.

Totuşi nu comsomoliştii jucau rolul de frunte în artel; ei erau mai slabi decât mulţi dintre coloniştii noştri mai mari. Indeletnicirile noastre şcolare îi îmbogăţeau mult pe colonişti şi le ridicau serios nivelul politic. Toţi se socoteau acum cu mândrie proletari şi înţelegeau minunat deosebirea dintre propria lor poziţie şi aceea a tineretului sătesc. Munca intensă agricolă, adeseori atât de grea, nu-i împiedica să nutrească o adâncă încredere faţă de o altă activitate care-i aştepta în viitor.

Cei mai vârstnici puteau zugrăvi acum amănunţit ceeace aşteptau dela viitor şi încotro năzuiau. Rolul principal în lămurirea acestor năzuinţe îl jucaseră nu forţele tineretului sătesc, ci cele dela oraşe.

Se aşezaseră, nu departe de gară, mari ateliere de locomotive, care reprezentau pentru colonişti cea mai valoroasă reunire de oameni şi de obiecte. Atelierele de locomotive se bucurau de un trecut revoluţionar glorios şi aveau un puternic colectiv de Partid. Coloniştii visau la aceste ateliere ca la o neînchipuită minune, ca la un palat din basme. Dar în palat nu străluceau coloanele luminoase ale „Păsării albastre“ [1]) ci alte lucruri încă mai minunate: avântul vitejesc al macaralelor, ciocanele cu aburi pline de forţă, ingenioasele strunguri-revolver cu aparate foarte complicate. Prin palat umblau stăpânii, cei mai nobili prinţi îmbrăcaţi în vesminte scumpe, strălucind de unsoarea locomotivelor, mirosind a toate aromele fierului şi oţelului. Mâinile lor deţineau dreptul de a se atinge de suprafeţele sacre, cilindrice şi conice ale întregii avuţii din palat. Şi aceştia erau nişte oameni deosebiţi. Nu aveau bărbile roşcate, linse, şi feţele lucind de grăsime ale ţăranilor. Feţele lor erau fine, inteligente, luminate de ştiinţă şi putere; puterea asupra strungurilor şi locomotivelor, ştiinţa celor mai complicate legi ale manivelelor, suporturilor, pârghiilor şi volanelor. Şi în mijlocul acestor oameni se găsiră mulţi comsomolişti, care ne uimiră prin noile şi admirabilele lor purtări; aici văzurăm noi tăria şi siguranţa, aici auzirăm cuvântul muncitoresc, puternic, plin de miez.

Da, pentru mulţi colonişti din epoca anului 1922, atelierele de locomotive atingeau limitele închipuirii. Auziseră ai noştri câte ceva şi despre creaţii omeneşti mai desăvârşite: despre uzinele din Leningrad, din Harcov, acele legendare V. E. C.[2]) dela Putilov şi Sormovca.

Dar câte sunt pe lume! Un modest colonist din provincie n'are drept să viseze la orice. Iar cu muncitorii noştri începurăm să facem cunoştinţă încetul cu încetul; căpătarăm posibilitatea de a-i vedea cu propriii noştri ochi, de a ne bucura de farmecul lor cu toate simţurile, ba chiar de a-i atinge.

Ei — comsomoliştii adică — veniră la noi cei dintâi.

---

[1]) Vezi „Anexa“, pag. 671 (N. T.).

[2]) Vezi „Anexa“, pag. 671 (N. T.).

Intr'o duminică, intră fuga în odaia mea de lucru Carabanov, strigând:

— Au sosit comsomoliştii din ateliere! Ce bine!

Comsomoliştii auziseră multe lucruri bune despre colonie şi veniseră să ne cunoască. Erau vreo şapte. Băieţii îi îngrămădiră între dânşii, îi înghesuiră strâns şi petrecură ziua fără să se deslipească de ei. Le arătară colonia a doua, caii noştri, tot inventarul, porcii, pe Şere cu sera lui, simţind în adâncul inimii nimicnicia avuţiei noastre puţintele în comparaţie cu atelierele de locomotive. Ii uimea foarte mult faptul că acei comsomolişti nu numai că nu se făleau în faţa noastră şi nu-şi arătau superioritatea, ci păreau încântaţi, ba chiar, parcă înduioşaţi.

Inainte de a se întoarce în oraş, comsomoliştii intrară la mine să stea de vorbă. Se interesară dece n'avem comsomol în colonie şi le istorisii pe scurt povestea tristă a acestei chestiuni.

Incă din 1922 năzuiam la organizarea unei celule comsomoliste în colonie dar forţele comsomolului local se împotriveau cu hotărîre: ce fel de comsomolişti pot fi într'o colonie de delicvenţi? Şi oricât ne-am rugat, oricât am discutat şi ne-am ciorovăit, ni se răspundea la fel: sunt delicvenţi! După ce vor părăsi colonia şi se va constata că s'au îndreptat, atunci se va putea vorbi despre primirea unora dintre ei în comsomol.

Muncitorii dela ateliere ne compătimiră şi ne făgăduiră sprijinul lor la comsomolul din oraş. Intradevăr, duminica următoare unul dintre ei veni din nou în colonie, pentru a ne povesti lucruri nu prea îmbucurătoare. Atât în comitetul orăşenesc cât şi în cel guvernamental începea aceeaşi poveste dela capăt: „Cum să alcătuim un comsomol într'o colonie cu oameni în general ignoranţi, dintre care mulţi au fost la Mahno, iar mulţi au trecut prin instanţe penale?"

I-am explicat că aveam foarte puţini dela Mahno şi că ajunseseră cândva în ceata lui numai întâmplător. Apoi îi demonstrai că expresia „s'a îndreptat" nu trebue luată formal, aşa cum fac cei dela oraş. Pentru noi, „a îndrepta" un om înseamnă foarte puţin; noi trebue să-l educăm după noua concepţie de viaţă, adică în aşa mod încât să devină nu numai un membru nepericulos sau nedăunător al societăţii, ci un militant activ al vremii noi. Dar cum să poată fi educat, dacă el năzueşte spre comsomol şi nu e lăsat să intre acolo, iar toţi îi aduc aminte de nişte crime de demult, din copilărie. Mai mult decât orice

îl încurca chestiunea competenţelor: care colonist poate fi primit în comsomol şi care nu, şi cine e în măsură să rezolve această problemă?

— Cum „cine să rezolve"? Organizaţia de comsomol a coloniei!

Comsomoliştii din atelierele de locomotive ne vizitau acum mereu, dar, într'un timp, deslușii că interesul pe care ni-l purtau nu era tocmai sănătos. Ne examinau ca pe niște delicvenți; încercau cu mare curiozitate să pătrundă în trecutul băieților şi erau gata să ne recunoască succesele cu o rezervă: anume că băieţandrii adunaţi la noi erau totuşi altfel decât toată lumea. Cu mare greutate reuşeam să trag de partea mea câte un comsomolist.

Atitudinea noastră în această chestiune rămânea neschimbată, ca în prima zi a coloniei. Metoda de bază în reeducarea delicvenţilor, socoteam eu, este cea întemeiată pe o ignorare deplină a trecutului şi mai ales a delictelor din trecut. Chiar mie îmi era foarte greu să duc această concepţie la o realizare deplină; printre altele trebuia să învinge propria mea natură. Mă simţeam ispitit întotdeauna să aflu ce a făcut colonistul, de a fost trimis în colonie. Obişnuita logică a pedagogiei din acea vreme se străduia s'o imite pe cea a medicinei, declarând sus şi tare, cu un aer savant: că pentru a vindeca boala, trebue s'o cunoşti. Şi eu, şi mai ales colegii mei, şi Narobrazul eram câteodată ademeniţi de această logică.

Comisia care-i judeca pe minori nè trimitea „cazierele" elevilor, descrieri amănunţite ale diferitelor interogatorii, confruntări şi alte mofturi care, zice-se, ne-ar fi putut ajuta să studiem boala.

In colonie am reuşit să-i atrag de partea mea pe toţi educatorii şi, chiar din 1922, rugai comisia să nu-mi mai trimită niciun fel de „caziere". Incetarăm în chipul cel mai sincer să ne interesăm de delictele trecute ale coloniştilor şi izbutirăm s'o facem atât de deplin, încât şi coloniştii uitau repede de ele. Mă bucuram mult văzând cum, treptat, dispărea în colonie orice interes faţă de trecut, cum dispărea din prezent reflexul unui trecut ticălos, dureros şi potrivnic nouă. Din acest punct de vedere visul ni se împlini: până şi coloniştilor noi le era ruşine să-şi povestească isprăvile.

Şi, deodată, din pricina unui lucru la care năzuiam atât de mult, ca o organizaţie comsomolistă în colonie, furăm nevoiţi

să ne amintim de trecutul nostru şi să reînviem cuvinte desgustătoare pentru noi ca „îndreptare", „delict", „cazier".

Datorită piedicilor întâmpinate, năzuinţa băieţilor către comsomol deveni mai aprigă şi mai îndârjită: se pregăteau să înceapă o adevărată încăierare. Cei cu înclinare spre compromisuri, ca Taraneţ, propuneau o cale ocolită: să li se elibereze celor ce voiau să intre în comsomol o adeverinţă de „îndreptare", dar să li se îngădue să rămână în colonie. Majoritatea însă protestau împotriva unui asemenea şiretlic. Zadorov se înveneta de indignare, protestând:

— Nu-i bine aşa! Aici n'avem de a face cu „corbi", aici nu-i nevoie să prostim pe nimeni. Trebue să dobândim organizaţie comsomolistă în colonie, iar comsomolul o să ştie cine e vrednic şi cine nu.

Băieţii mergeau adesea la organizaţiile din oraş şi se străduiau să aibă şi ei comsomolul lor, dar nu prea aveau succes.

In iarna lui 1923 intrarăm în legătură de prietenie cu încă o organizaţie de comsomol. Aceasta se datori unei întâmplări.

Pe înserate, eu şi Anton ne întorceam acasă. Mary cea cu părul des şi lucios era înhămată la sanie. Ne întâlnirăm chiar la începutul pantei cu o neobişnuită apariţie pe meleagurile noastre: o cămilă. Mary nu-şi putu stăpâni un simţimânt natural de desgust; tresări, lovi in hulube şi porni în goană. Anton se opinti cu picioarele în partea dinainte a saniei, dar nu putu opri iapa. Un defect de construcţie. al saniei noastre, de care e drept că Anton se plânsese demult, anume hulubele scurte, pricinui celee ce aveau să urmeze, apropiindu-ne de noua organizaţie comsomolistă mai sus pomenită. Pornită într'un galop nebun, Mary izbea cu copitele în tăblia de fier a saniei, se speria mai vârtos şi ne purta cu o iuţeală înspăimântătoare spre o catastrofă de neînlăturat. Şi eu, şi Anton, trăgeam amândoi de hăţuri, însă încurcam treaba şi mai rău. Mary dădea capul pe spate, înfuriindu-se şi mai al dracului. Acum puteam întrezări locul unde aveau să se sfârşească toate într'un fel mai mult sau mai puţin trist; la cotitura drumului, lângă cişmea, se îngrămădiseră săniile sătenilor la adăpat. Părea că nu mai este nicio scăpare: drumul era blocat. Dar, ca prin minune, Mary trecu între locul de adăpat şi un grup de sănii orăşeneşti. Răsună un trosnet de lemn ce se frânge, răsunară glasuri de oameni strigând, dar noi eram departe. Coborîşul se sfârşise şi noi sburam acum lin pe drumul

drept. Anton avú chiar răgaz să se uite îndărăt şi să clatine din cap:

— Am stricat nişte sănii. Trebue să fugim.

Şi vru să dea cu biciul în Mary, care şi aşa gonea de rupea pământul, dar eu îi oprii mâna puternică:

— Nu-i chip să scăpăm cu fuga. Ia uite-te ce diavol au cu ei!

Intradevăr, în urma noastră, un trăpaş frumos arunca liniştit din copitele-i mari; de după crupa lui privea ţintă la noi, nenorocoşii fugari, un om cu galoane smeurii. Ne oprirăm: Posesorul galoanelor stătea în picioare în sanie ţinându-se de umerii vizitiului, fiindcă n'avea pe ce să se aşeze: scaunul din spate şi rezemătoarea saniei erau prefăcute într'un grilaj nestabil. Pe drum atârnau, sdrenţuite şi rupte, căpătâiele unor părţi din această fostă sanie.

— Urmaţi-ne! strigă supărat militarul.

Il urmarăm. Anton zâmbea bucuros: îi plăceau grozav modificările aduse echipajului de trecerea noastră bruscă. După zece minute eram la comenduirea G. P. U.-ului. Abia atunci se zugrăvi pe faţa lui Anton o neplăcută uimire:

— Ia te uită, am dat peste G. P. U...

Furăm înconjuraţi de oameni cu galoane smeurii. Unul ţipă la mine:

— Sigur, aţi pus vizitiu un băieţandru!... Cum să poată el opri caii? Dumneavoastră va trebui să răspundeţi.

Anton se închirci la auzul jignirii şi, aproape cu lacrimi în ochi, dădu din cap către cel care-l jignise:

— Băieţandru zici? Dacă n'aţi lăsa cămilc pe străzi... că aţi crescut tot felul de lighioane, care se vâră printre picioare... Poate iapa să sufere în ochi o asemenea lighioană? Spune şi dumneata? Poate?

— Care lighioană?

— Cămila!

Cei cu galoane smeurii izbucniră în hohote de râs.

— De unde sunteţi?

— Din colonia Gorchi! am răspuns eu.

— A, sunt din „Gorchi". Dumneavoastră cine sunteţi? Directorul? Bune ştiuci am prins azi! râdea bucuros un tânăr, chemând lumea şi arătându-ne ca pe nişte oaspeţi foarte dragi.

Se strânse o mulţime în jurul nostru. Râdeau de vizitiul lor şi-l hărţuiau pe Anton cu întrebările, iscodindu-l despre colonie.

— Noi ne pregăteam demult să venim în colonie. Se spune că sunt acolo niște oameni straşnici. Uite, duminică venim la voi.

Veni însă administratorul gospodăriei şi începu să întocmească morocănos un act. Toţi prinseră a striga:

— Lasă mâzgălelile birocratice! La ce scrii?

— Cum la ce? Aţi văzut ce au făcut din sanie? S'o repare!

— Au s'o repare şi fără act! Nu-i aşa? Mai bine povestiţi-ne cum e la dumneavoastră în colonie. Se zice că n'aveţi carceră.

— Carceră ne lipsea nouă! Dar ce, dumneavoastră aveţi carceră? se interesă Anton.

Publicul izbucni iar în râs:

— Mergem negreşit duminică la dânşii. Ne vom duce sania la reparat.

— Dar cu ce o să umblu până duminică? strigă administratorul.

Il liniştii:

— Mai avem o sanie. Să vie cineva cu noi şi s'o ia chiar acum.

Astfel colonia dobândi prieteni noi. Duminică ne sosiră în colonie comsomolişti-cechişti. Şi, din nou, se ridică chestiunea aceasta blestemată: dece nu pot fi coloniştii comsomolişti? In rezolvarea acestei chestiuni, cechiştii au fost cu toţii de partea noastră.

— Naiba să-i ştie ce tot scormonesc şi îndrugă acolo! se îndârjeau ei. Ce, ăştia sunt delicvenţi? E ruşine ca niște oameni serioşi... O să punem noi în mişcare chestiunea asta; dacă nu aici, la Harcov.

In acelaş timp colonia noastră trecu sub conducerea Narcomprosului [1]) din Ucraina ca „instituţie model de educare a delicvenţilor". Incepură să ne sosească inspectori din Narcompros.

Aceştia nu mai erau niște provinciali uşuratici, superficiali, care credeau în educaţia socialistă din înflăcărare tinerească. Pe cei din Harcov îi interesa educaţia socială, nu frunzuliţele lipicioase, sufletele, dreptul personalităţii şi alte fleacuri lirice de acest fel [2]). Ei căutau forme organizatorice noi şi un ton

---

[1]) Narcompros — Narodnâi Comisariat Prosveşceniia (Comisariatul pentru Educaţia Publică). N. T.

[2]) Vezi „Anexa", pag. 671 (N. T.).

nou. Lucrul cel mai atrăgător la dânşii era că nu-şi închipuiau a fi nişte doctori Fauşti, cărora le lipseşte doar o clipă de fericire, ci se purtau cu noi tovărăşeşte, fiind gata să caute împreună cu noi şi să se bucure de fiecare grăunte nou.

Cei din Harcov îşi arătară astfel de îndată mirarea de ghinioanele noastre cu comsomolul.

— Cum, lucraţi fără Comsomol? Nu se poate! Cine a mai născocit şi asta?

In timpul serilor, stăteau de vorbă în şoaptă cu coloniştii mai în vârstă şi clătinau înţelegători din cap unul către altul.

Atât datorită insistenţelor Nacromprosului, cât şi celor ale prietenilor noştri dela oraş, chestiunea se rezolvă cu iuţeala fulgerului la Comitetul Central al Comsomolului din Ucraina şi în vara lui 1923 fu numit în colonie instructor politic Tihon Nestorovici Coval.

Tihon Nestorovici era om dela ţară. Până la vârsta de 24 de ani avusese timp să înscrie în biografia lui multe momente însemnate, mai ales din luptele ţărănimii. Făcuse bogate rezerve de acţiune politică şi mai era pe deasupra un om deştept, blând şi paşnic. Dela prima întâlnire le-a vorbit coloniştilor ca un tovarăş, dela egal la egal. Şi se arătă gospodar priceput şi pe ogor şi la aria de treierat.

In colonie se alcătui o celulă comsomolistă de nouă inşi.

28. *INCEPUTUL MARŞULUI DE BIRUINŢĂ*

Deodată, Deriuccnco începu să vorbească ruseşte. Acest eveniment neobişnuit fu determinat de un întreg şir de întâmplări neplăcute în cuibul lui Deriucenco, şir început cu pregătirile pentru naştere ale soţiei sale, fiinţă cu totul indiferentă faţă de ideea ucraineană. Oricât de adânc emoţionat era Deriucenco de perspectivele creşterii gloriosului neam cazac, aceste perspective nu ajungeau însă să-l scoată dintr'ale lui. Ii ceru lui Bratcenco, într'o limbă curat ucraineană, să-i dea caii ca să se ducă după moaşă. Bratcenco nu rezistă la plăcerea de a rosti câteva sentinţe, condamnând atât naşterea tânărului Deriucenco, neprevăzută în planul de transport al coloniei, cât şi aducerea moaşei din oraş, fiindcă după părerea lui Anton: „ori cu moaşă, ori fără, tot un drac e". Totuşi îi dădu caii lui Deriucenco. A doua zi însă se

descoperi că lehuza trebuia dusă la oraş. Anton se supără aşa de rău că nu mai vru să ştie de nimic şi anunţă:

— Nu-i dau!

Dar şi eu şi Şere şi întreaga colonie judecarăm atât de aspru şi de sever purtarea lui Bratcenco, încât acesta, până la sfârşit, trebui să dea caii. Deriucenco ascultă răbdător pălăvrăgeala lui Anton şi căută să-l convingă, silindu-se să se exprime tot atât de liniştit:

— Deoarece această situaţie cere o hotărîre grabnică, nu putem zăbovi nicio clipă, stimate tovarăşe Bratcenco.

Anton argumenta cu date matematice, sigur fiind de deosebita lor putere de convingere:

— Aţi gonit ieri doi cai până la moaşă? Aţi gonit! Pe moaşă au dus-o înapoi în oraş tot doi cai? Tot doi! Fac, în total, patru!... Credeţi dumneavoastră că pe cai îi interesează cine naşte?

— Dar, tovarăşe...

— Ce „dar"! Ia gândiţi-vă ce ar fi, dacă ar începe toţi asemenea chestii!...

In semn de protest, Anton înhămă pentru lehuză caii cei mai nesuferiţi şi mai înceţi, declară că faetonul e stricat şi trase căruţa aşezându-l pe capră pe Soroca, semn evident al celei mai totale lipse de respect pentru pasager.

Anton ajunsese însă în culmea enervării abia atunci când Deriucenco îi ceru caii încă odată, pentru ca s'o aducă îndărăt pe lehuză. De altfel, acesta nu era un tată fericit: primul lui născut, botezat în grabă Taras, vieţui la maternitate numai o săptămână şi se sfârşi, neadăugând nimic temeinic istoriei neamului căzăcesc. Deriucenco arăta un chip întristat foarte, precum se cuvine, şi vorbea cu glas mai scăzut: dar durerea lui n'avea nimic deosebit de tragic şi el continua cu îndrătnicie să vorbească limba ucraineană. In schimb, Bratcenco, plin de revoltă şi de neputincioasă mânie, nu mai găsea cuvinte în nicio limbă; din gura lui ieşeau doar frânturi de vorbe greu de înţeles:

— Tot aia... degeaba am gonit! Birjar... n'avem încotro să grăbim... se mai poate aştepta un ceas. Nu piere lumea... Au să nască toţi... şi fără rost...

Deriucenco îşi aduse lehuza nenorocoasă înapoi la cuib şi suferinţele lui Bratcenco încetară pentru o bucată de vreme. El nu mai luă parte la această tristă poveste, care însă nu se sfârşi aici. Taras Deriucenco nu venise încă pe lume, când la poveste se alătură întâmplător o temă secundară, care se dovedi totuşi

ulterior foarte puțin secundară. Se dovedi, deasemenea, foarte dureroasă pentru Deriucenco. Lucrurile s'au petrecut cam în felul următor:

Educatorii și întregul personal al coloniei primeau hrană caldă din belșug dela cazanul comun al coloniștilor. Dar dela un timp, înțelegând particularitățile traiului în familie și dorind să ușureze treaba la bucătărie, îl încuviințai pe Calina Ivanovici să le dea unora alimente crude. Printre aceștia se număra și Deriucenco. Odată, întâmplător, făcurăm rost de o cantitate foarte mică de unt, dela oraș. Era atât de puțin încât ajunse doar câteva zile pentru cazan. Desigur, nu-i trecea prin cap nimănui că acest unt ar fi putut fi inclus în rația de alimente crude. Dar Deriucenco se agită grozav când află că în cazanul coloniștilor înnota de trei zile prețiosul aliment. De îndată se grăbi să schimbe orânduiala stabilită, înaintând o cerere în care arăta că nu mai dorește să primească rația de alimente crude și că trece la cazanul comun. Din nefericire, în clipa acestei schimbări toată rezerva de unt din cămara lui Calina Ivanovici se sfârșise, lucru care-l făcu pe Deriucenco să vie în fugă la mine cu un protest fierbinte:

— Nu se poate să vă bateți joc în halul acesta de oameni! Unde e untul?

— Untul? Nu mai e unt, s'a mâncat!

Deriucenco ceru în scris ca el și familia lui să primească iarăși alimente crude. Mă rog! Dar peste două zile Calina Ivanovici aduse din nou unt și la fel de puțin. Deriucenco îndură și această batjocură a soartei, scrâșnind din dinți, dar nu trecu la cazan. Insă la Narobrazul nostru se întâmplase ceva, căci se observa un proces continuu de pătrundere periodică a untului atât în organismele educatorilor, cât și în cele ale elevilor. Calina Ivanovici sosea dela oraș, scotea din capră un ulcior nu prea mare, acoperit cu o bucată curată de tifon. Ba ajunsese până acolo că nici nu mai pleca la oraș fără ulcior. Adeseori, se înțelege, se întâmpla ca ulciorul să se întoarcă neacoperit și Calina Ivanovici îl arunca cu dispreț în paiele din fundul căruții și spunea:

— Lume inconștientă! Nu știu alta decât să te momească și să-ți ungă ochii. La ce ni-l dau parazitii, să-l mirosim sau să-l mâncăm?

Cu toate acestea Deriucenco nu se mai putu stăpâni, trecu iar la cazan. Acest om nu era în stare să urmărească viața în

mişcarea ei; el nu băga de seamă că în colonie curba grăsimilor se înălţa statornic şi, neavând decât slabe cunoştinţe politice, nu ştia că la un anumit punct cantitatea se transformă în calitate. Trecerea aceasta căzu pe neaşteptate pe capul familiei sale. Incepurăm să primim dintrodată atât de mult unt, încât găsii cu cale să-l distribui pe două săptămâni în urmă şi în alcătuirea cotei de alimente crude. Soţiile, bunicile, fiicele mai mari, soacrele şi alte personaje de secundară importanţă începură a căra dela cămara lui Calina Ivanovici spre locuinţele lor cuburi aurii care le răsplăteau cu prisosinţă o îndelungă răbdare. Deriucenco n'avu ce să care: el îşi mâncase, neprevăzător, grăsimea cuvenită lui, într'o formă imperceptibilă şi nepretenţioasă, la cazan. Din pricina tristeţii şi a ghinionului care-l urmărea, Deriucenco păli. Buimăcit, scrise o cerere în care-şi exprima dorinţa de a căpăta raţie de alimente crude. Durerea îi era adâncă şi stârnea o compătimire generală; dar şi acum el se purtă bărbăteşte, ca un cazac şi nu renunţă la limba strămoşească ucraineană.

In acest moment, chestiunea grăsimilor s'a întâmplat să coincidă cronologic cu încercarea nereuşită a lui Deriucenco de a-şi continua neamul.

Şi el, şi soţia lui supravieţuiau, resemnaţi, amintirilor dureroase lăsate de Taras, când soarta hotărî să refacă echilibrul şi-i aduse lui Deriucenco o bucurie demult meritată: se dădu printr'un ordin pe colonie dispoziţia de a se elibera cota de alimente crude pe două săptămâni în urmă, cotă în care era din nou cuprins untul. Fericitul Deriucenco veni la Calina Ivanovici cu un coş. Strălucea soarele şi toate vietăţile se bucurau. Dar asta nu ţinu mult. După jumătate de oră, turburat şi jignit până în fundul sufletului, Deriucenco veni fuga la mine. Loviturile soartei care se îngrămădiseră pe capul lui nu mai erau de îndurat; omul îşi ieşise din fire, şi sporovăia într'o limbă curat rusească:

— Dece nu mi se eliberează şi grăsimile cuvenite fiului meu?

— Care fiu? întrebai eu mirat.

— Taras. Cum care? Asta e samavolnicie, tovarăşe director. Se cade să mi se dea cota pentru toţi membrii familiei; daţi-mi-o!

— Dar nu aveţi niciun fiu Taras.

— Nu vă priveşte pe dumneavoastră dacă am sau nu! V'am prezentat adeverinţa că fiul meu Taras s'a născut la 2 Iunie şi

a murit la 10 Iunie. Inseamnă că trebue să i se elibereze cota pe opt zile...

Calina Ivanovici, care venise înadins ca să urmărească litigiul, îl apucă pe Deriucenco de cot cu precauţie:

— Tovarăşe Deriucenco, ce idiot şi-ar hrăni un prunc atât de fraged cu unt? Gândiţi-vă, ar putea suporta un copil de ţâţă asemenea mâncare?

Mă uitai furios la amândoi:

— Calina Ivanovici, ce v'a apucat azi pe toţi?... Copilul ăsta a murit acum trei săptămâni...

— A murit? Atunci ce vă mai trebue? O să-i ajute untul cum îi ajută mortului tămâia. Că doar mort e, ca să spunem aşa.

Deriucenco, înfuriat, se învârtea prin cameră şi spinteca aerul cu palma:

— Timp de opt zile în familia mea a fost un membru egal în drepturi şi voi trebue să-mi eliberaţi cota.

Calina Ivanovici, stăpânindu-şi cu greutate un zâmbet, argumenta:

— Cum era egal în drepturi? Teoreftic da, dar praftic nu însemna nimic! Ori că a fost pe lume, ori că n'a fost...

Dar Deriucenco îşi pierduse cu totul cumpătul şi mişcările lui erau din ce în ce mai dezordonate şi impertinente. Pierdu orice urmă de exprimare cuviincioasă; până şi semnele distinctive ale fiinţei lui se desfăcură şi începură să-i atârne: mustăţile, freza şi cravata. Cu această înfăţişare ajunse până la responsabilul Narobrazului pe guvernământ, căruia îi făcu o impresie neplăcută. Acesta mă chemă să-mi spună:

— A fost la mine un educator al vostru cu o plângere. Ştiţi ce? Asemenea oameni trebue alungaţi. Cum puteţi ţine în colonie un om aşa de nesăţios şi de nesuferit? Mi-a îndrugat verzi şi uscate, despre un oarecare Taras, despre unt, despre dracu mai ştie ce!

— Doar dumneavoastră l-aţi numit!

— Nu se poate... Daţi-l afară imediat!

La acest rezultat cu totul pe placul nostru a dus acţiunea reciprocă a celor două teme puse faţă în faţă: Taras şi untul. Deriucenco plecă cu soţia lui pe acelaş drum cu Rodimcic. Mă bucurai şi eu, se bucurară şi coloniştii, se bucură şi colţul de natură ucraineană în cadrul căruia se petrecuseră evenimentele. Dar odată cu bucuria, mă năpădi şi o veche neliniţte. Veşnica întrebare — unde să găsim un om adevărat? — îmi punea acum cuţi-

tul la gât fiindcă în colonia a doua nu mai era niciun educator. Colonia Gorchi însă avea fără îndoială noroc, căci iată ce se întâmplă: când mă aşteptam mai puţin, am dat peste omul care ne trebuia. Il găsii pe stradă. Stătea pe trotoar, cu spatele la vitrina secţiei de aprovizionare a Narobrazului şi se uita cu luare aminte la strada prăfuită, murdară de băligar şi de paie. Eu şi Anton căram din depozit saci cu crupe, când Anton se poticni la un hop şi căzu. Omul cel adevărat alergă la locul catastrofei, şi împreună, terminarăm de încărcat sacul respectiv în căruţă. I-am mulţumit necunoscutului. Atenţia îmi fu atrasă de silueta lui mlădioasă, de faţa-i tânără şi inteligentă, de demnitatea cu care răspunse zâmbind la mulţumirile mele. Purta pe cap, cu o semeţie adevărat ostăşească, o cubaică [1]) albă.

— Sunteţi de bună seamă militar? l-am întrebat eu.

— Aţi ghicit! zâmbi necunoscutul.

— Cavalerist?

— Da.

— In cazul acesta, ce căutaţi la Narobraz?

— In caut pe şef. Mi s'a spus că vine curând şi deaceea îl aştept.

— Căutaţi de lucru?

— Mi-a făgăduit ceva — instructor de educaţie fizică.

— Staţi mai întâi de vorbă cu mine.

— Bine!

Stăturăm de vorbă. Se urcă şi el în carul nostru şi plecarăm acasă. Ii arătai lui Piotr Ivanovici colonia şi spre seară numirea sa fu un fapt împlinit.

Piotr Ivanovici aduse în colonie o serie întreagă de fericite calităţi. Avea tocmai ceeace ne trebuia, adică tinereţe, un fel minunat de a se purta, o rezistenţă de diavol, seriozitate şi vigoare. Şi nimic din ceeace nu ne trebuia, nici prejudecăţi pedagogice, niciun fel de artificialitate în legătură cu elevii, nici interese mărunte de familie. Pe deasupra, Piotr Ivanovici mai avea şi calităţi suplimentare: era foarte priceput în chestiuni militare, cânta la pian, se bucura de oarecare talent poetic şi fiziceşte era foarte puternic. Sub conducerea lui, în colonia a doua se născu un ton nou, chiar de a doua zi. Piotr Ivanovici începu să-i unească pe băieţi într'un colectiv strâns, când cu

[1]) Căciuliţă, făcând parte din portul naţional căzăcesc (N. T.).

gluma, când cu porunca, aci cu ironia, aci cu exemplul. Primea cu încredere toate prescripţiile mele pedagogice şi nu se îndoia niciodată de nimic, scutindu-mă de flecăreli şi de dispute pedagogice fără noimă.

De aci înainte, viaţa celor două colonii porni ca un tren bine pus la punct. Simţeam la colaboratorii mei o solidaritate şi o trăinicie cu care nu eram deprins. Tihon Nestorovici, Şere şi Piotr Ivanovici, ca şi veteranii noştri, slujeau cu adevărat cauza.

In vremea aceea aveam vreo optzeci de coloniști. Cadrele anilor 1920 şi 1921 se contopiseră într'o grupă strâns unită, care comanda pe faţă în colonie, arătând oricărui nou venit, la orice pas, o voinţă de nesdruncinat, faţă de care era într'adevăr cu neputinţă să nu te supui. De altfel, aproape că nici nu se ivea vreo încercare de împotrivire. Colonia îi stimula puternic şi-i atrăgea pe noii veniţi prin felul ei frumos de viaţă, prin simplitatea traiului şi prin cortegiul atât de distractiv al diferitelor tradiţii şi obiceiuri, a căror origină nici coloniştii cei mai vechi adesea nu şi-o aminteau. Obligaţiile fiecărui colonist fuseseră fixate prin diferite norme, destul de grele, dar toate atât de riguros specificate în constituţia noastră [1]), încât în colonie nu rămânea loc nici pentru acţiuni arbitrare, nici pentru crize de încăpăţânare excesivă. In acelaş timp, în faţa întregii colonii se găsea deschisă problema necontestată de nimeni, aceea de a termina renovarea celei de a doua colonii, în scopul de a ne strânge toţi la un loc şi de a ne lărgi gospodăria. Nimeni nu se îndoia de obligativitatea acestei sarcini şi nici de faptul că o vom îndeplini. Deaceea, ne împăcam toţi foarte uşor cu neajunsurile, renunţam la o plăcere în plus, la hrană, sau la un costum mai bun, dând fiecare copeică economisită pentru creşcătoria de porci, pentru sămânţă sau pentru o secerătoare nouă. Arătam atâta linişte şi atâta nepăsare faţă de micile noastre sacrificii pentru renovare şi aveam atâta încredere în ele, încât mi-am îngăduit o bufonadă atunci când unul dintre cei tineri ridică chestiunea cusutului unor pantaloni noi. Le spusei:

— Uite când o să isprăvim colonia a doua şi ne vom îmbogăţi, o să ne facem de toate! Coloniştii vor avea rubăşti

[1]) Vezi „Anexa", pag. 671 (N. T.).

de catifea cu cordoane de argint, fetele rochii de mătase şi pantofi de lac; fiecare detaşament automobilul lui şi, afară de asta, fiece colonist o bicicletă. Şi în toată colonia se vor sădi mii de tufişuri de trandafiri. Vedeţi? Dar până atunci haideţi să cumpărăm cu aste trei sute de ruble o vacă bună Siementhal.

Coloniştii au râs cu poftă şi după aceea petecele de stambă de pe pantaloni şi bonetele cenuşii şi unsuroase nu li s'au mai părut atât de sărăcăcioase.

Vârful colectivului din colonie mai avea încă multe abateri dela calea idealului moral, dar cui oare pe întregul glob pământesc nu i se poate imputa acest lucru? Iar la grelele noastre străduanii, acest vârf se dovedea un aparat pus la punct şi mergând cu precizie. Il preţuiam mai ales pentrucă ţelul principal al muncii sale era acela de a înceta să mai fie vârf şi de a atrage în el toată masa coloniştilor. In acest vârf intrau aproape toţi vechii noştri cunoscuţi: Carabanov, Zadorov, Verşnev, Bratcenco, Volohov, Vetcovschi, Taraneţ, Burun, Gud, Osadcii, Nastea Nocevnaia; în ultima vreme însă pătrunseră în grup şi nume mai noi: Oprişco, Gheorghievschi, Volcov, Jorca şi Volcov Alioşca, Stupiţân şi Cudlatâi.

Oprişco îşi însuşise multe învăţăminte bune dela Anton Bratcenco, printre care dragostea de cai şi puterea supraomenească de muncă. N'avea un spirit prea inventiv, nu era strălucitor, dar se bucura de unele merite proprii, de o vigoare excepţională, tumultuoasă, de mişcări armonioase şi îndemânatice.

In ochii coloniei, Gheorghievschi era o fiinţă care prezenta două aspecte. Pe de o parte, prin exteriorul său ne făcea să-l numim ţigan. Intradevăr, în faţa lui oacheşă şi în ochi-i negri bulbucaţi, în humorul lui reţinut şi leneş şi în nepăsarea-i şireată faţă de proprietatea privată, exista ceva de ţigan. Pe de altă parte, Gheorghievschi se trăgea fără îndoială dintr'o familie de intelectuali. Cult, îngrijt, cipeş, vorbea cu un caracter uşor aristrocratic, graseind puţin. Coloniştii susţineau că Gheorghievschi ar fi fost fiul unui guvernator din Ircutsc. El tăgăduia însă o atare origină ruşinoasă şi în actele lui nu se găsea nici urma unui astfel de trecut blestemat. Dar eu sunt întotdeauna înclinat în asemenea cazuri să dau crezare coloniştilor. El era

comandant de detaşament în colonia a doua şi se remarca printr'o admirabilă trăsătură, aceea de a se îngriji de detaşamentul său ca uniciun alt comandant. Le citea cărţi, îi ajuta să se îmbrace şi îi silea să se spele; ar fi fost în stare să-i roage şi să caute să-i înduplece, la nesfârşit. In sovietul comandanţilor el reprezenta întotdeauna ideea dragostei pentru cei mici şi grija de ei şi se putea mândri cu multe succese. Lui i se dădeau în seamă băieţii cei mai murdari, mucoşi, pe care într'o săptămână îi preschimba în „dandy" cu-freză, care intrau apoi în ordine pe căile vieţii de muncă din colonie.

Doi Volcovi se aflau în colonie: Jorca şi Alioşca. Cu toate că erau fraţi, n'aveau nicio trăsătură comună. Jorca o începuse rău în colonie; arătase o lene de nebiruit, un caracter de o morbiditate foarte neplăcută, era veşnic pornit pe gâlceavă şi de o răutate meschină. Nu zâmbea niciodată, vorbea puţin. Socoteam chiar că acest „intrus" o să fugă. Aducerea lui pe calea cea bună s'a înfăptuit însă fără solemnitate şi sforţări pedagogice. Se descoperi dintrodată în sovietul comandanţilor că pentru săpatul beciului rămăsese o singură combinaţie posibilă: Galatenco şi Jorca. Toţi au râs.

— Să fi vrut dinadins să adune doi leneşi de calitatea lor, că n'ar fi nimerit nimeni aşa de bine!

Mai straşnic au râs apoi când cineva a propus să se încerce o experienţă curioasă şi anume: să se alcătuiască din cei doi un detaşament unit, ca să vadă ce iese, şi cât au să sape.

L-au ales însă comandant pe Jorca, fiindcă Galatenco era şi mai şi. L-am chemat pe Jorca în soviet şi eu îi spusei:

— Uite cum stă treaba, Volcov. Ai fost numit comandant al detaşamentului unit pentru săpatul beciului şi ţi l-am dat pe Galatenco. Iar acum ne e teamă că n'o s'o scoateţi la capăt!

Jorca se gândi un timp, apoi mormăi:

— O s'o scot!

A doua zi 'colonistul de serviciu veni într'un suflet la mine:

— Haideţi să vedeţi cum îl mustruleşte Jorca pe Galatenco! Dar încetişor, că altfel aud şi nu mai iese nimic.

Ne-am furişat spre locul acţiunii pe după tufişuri. Pe platforma din mijlocul rămăşiţelor fostei grădini e trasat drept—

unghiul viitorului beci. La un capăt se găseşte parcela lui Galatenco, la celălalt a lui Jorca, şi poziţia forţelor şi calitatea vădit deosebită a producţiei fac să sară în ochi acest lucru. La Jorca sunt săpaţi câţiva stânjeni pătraţi, la Galatenco doar o fâşie îngustă. Dar Galatenco nu stă; neîndemânatic, loveşte cu piciorul lui butucănos în lopata neascultătoare, sapă, şi, din când în când, întoarce cu greutate capul spre Jorca. Dacă Jorca nu se uită, Galatenco se opreşte, dar ţine piciorul pe lopată, gata ca la prima alarmă s'o împlânte în pământ. Se vede că Volcov se săturase de toate şiretlicurile astea, fiindcă îi spuse lui Galatenco:

— Crezi că n'am altceva de făcut, decât să te tot rog? Vezi că n'am vreme să mă ţiu de tine.

— Da, dece te canoneşti atâta? bombăne Galatenco.

Jorca nu-i răspunde şi se apropie de el:

— Nu vreau să vorbesc cu tine, înţelegi? Şi dacă nu sapi de aici şi până aici, îţi arunc prânzul în gunoi.

— Parcă o să te lase cineva să-l arunci! Ce cântare o să-ţi mai tragă Anton!

— Cânte el cât o vrea, eu tot ţi-l arunc, să ştii!

Galatenco se uită ţintă în ochii lui Jorca şi înţelege că acesta o să-i arunce întradevăr mâncarea. Bombăne:

— Uite că lucrez! Ce te mai legi de mine?

Lopata lui începe să scurme mai repede pământul. Colonistul de serviciu mă apucă de cot.

— Să se noteze în raport! îi şoptesc eu.

Seara, colonistul de serviciu îşi încheie raportul astfel:

— Atrag atenţia asupra muncii rodnice a detaşamentului unit „B" 3 de sub comanda lui Volcov întâi.

Carabanov îi prinse capul lui Volcov în palme şi strigă:

— Oho! De asemenea onoare nu se bucură orice comandant.

Jorca zâmbi cu mândrie. Galatenco, din uşa odăii de lucru, ne dărui şi el un zâmbet, spunând:

— Am muncit azi, al dracului am muncit.

Şi de atunci lui Jorca parcă i s'a luat lenea cu mâna; omul porni cu toată energia spre îndreptarea lui. Iar peste două luni sovietul comandanţilor îl mută în colonia nouă cu misiunea precisă de a stimula detaşamentul şapte care era cam leneş.

Alioşca Volcov ne-a plăcut tuturor din prima zi. Nu era frumos, avea o faţă acoperită cu pete de cele mai diferite nuanţe şi o frunte atât de îngustă încât părul de pe cap părea că creşte nu în sus, ci înainte. Dar Alioşca era deştept, foarte deştept şi asta le sărea tuturor repede în ochi. Nu se găsea comandant de detaşament unit mai vrednic decât Alioşca. Ştia să calculeze minunat munca, să le găsească de lucru puştilor, să descopere noi mijloace şi metode de lucru.

Tot atât de deştept era şi Cudlatâi, cu faţa lui lată de mongol, om îndesat şi sgârcit, care din argat ajunsese la colonie, purtând aci porecla de „culac". Intradevăr, dacă n'ar fi fost colonia care să-l ridice până la calitatea de membru de partid, Cudlatâi ar fi ajuns culac; prea era stăpânit de instincte de posesiune, de dragoste pentru lucruri, pentru căruţe, grape şi cai, pentru băligar şi ogoare, pentru orice fel de muncă făcută în curte, în magazie sau în hambar. Cudlatâi avea o logică de nesdruncinat, vorbea fără să se pripească, cumpănit, ca un om care ştie să agonisească şi să păstreze. Dar, ca fost argat, îi ura pe culaci cu acelaş calm, cu aceeaşi forţă şi cu acelaş bun simţ şi era adânc pătruns de valoarea colectivului nostru şi de a oricărui alt colectiv în general. Cudlatâi ajunsese demult mâna dreaptă a lui Calina Ivanovici şi spre sfârşitul lui 1923 o bună parte a gospodăriei noastre se bizuia pe el.

Stupiţân era şi el gospodar, dar un gen cu totul diferit. Adevărat proletar, se trăgea din nişte breslaşi din Harcov şi putea istorisi unde lucraseră străbunicul, bunicul şi tatăl său. Familia lui ajunsese încă demult o podoabă a rândurilor proletare din fabricile Harcovului. Avea un frate mai mare, deportat în 1905. Stupiţân era şi frumos la înfăţişare. Avea sprâncene subţiri şi ochi nu prea mari, pătrunzători şi negri, iar în jurul gurii un mănunchi admirabil de muşchi fini şi mobili; faţa-i se bucura de o mimică bogată, cu schimbări bruşte şi interesante. Stupiţân reprezenta una din cele mai însemnate ramuri ale gospodăriei noastre agricole, crescătoria de porci din colonia a doua, unde turma de porci se înmulţea cu o repeziciune neînchipuită. Acolo lucra un detaşament special — al zecelea — al cărui comandant era Stupiţan. Ştia să insufle energie detaşamentului şi să-i facă pe băieţi foarte deosebiţi de porcarii clasici. Ei păstrau întotdeauna carnetele la îndemână, ţineau minte raţiile, purtau la ei creioane şi bloc-notesuri, puneau in-

scripții pe ușile ieslelor, diagrame și reguli prin toate ungherele crescătoriei; fiecare porc avea un buletin de identitate. Ce nu se afla în crescătoria aceea!

Alături de vârf, se situa două grupuri largi, care-i constituiau rezerva. Ele erau formate pe de o parte de coloniști vechi — combatanți, muncitori și tovarăși minunați, care deși nu dispuneau de talente prea mari de organizatori, erau oameni de nădejde și liniștiți. Printre dânșii se număra Prihodco, Ciobot, Corâto, Soroca, Leșii, Gleiser, Schneider, Ovciarenco, Fedorenco și mulți alții. Pe de altă parte, ele cuprindeau puștii care se ridicau—un adevărat schimb—și care încă de pe atunci arătau calități de organizatori. Din pricina vârstei, nu puteau lua încă frânele conducerii în mâini; deoarece cei mai vârstnici, pe care îi iubeau și-i respectau, își păstrau încă locurile lor. Dar tot cei mici li se dovedeau superiori în multe privințe: ei gustaseră mai de tineri din viața coloniei, simțiseră mai adânc tradițiile, credeau mai neclintit în valoarea indiscutabilă a coloniei și mai ales știau mai multă carte, erau mai pasionați pentru învățătură. Parte din aceștia erau cunoscuți de ai noștri: Tosica, Șelaputin, Jeveli, Bogoiavlenschi, parte erau noi: Lapol, Sarovschi, Romancenco, Nazarenco, Vexler. Dintre aceștia se vor recruta mai târziu viitorii comandanți și activiști ai epocii de cucerire a Curiajului [1]). Încă de pe atunci erau adesea comandanți de detașamente unite.

Grupurile de coloniști mai sus enumerate alcătuiau cea mai importantă parte a colectivului nostru. Datorită elanului și energiei, cunoștințelor și experienței lor, aceste grupe erau foarte puternice și restul coloniștilor nu puteau decât să le meargă peurme. Restul coloniștilor se împărțea, chiar după părerea lor, în trei categorii: „balta", „puștii" și „derbedeii". In „baltă" intrau cei care nu se evidențiaseră prin nimic, cei fără personalitate, care singuri nu erau convinși de faptul că sunt coloniști.

Trebue totuși să menționăm că din „baltă" se ridicau personalități remarcabile și că „balta" constituia mai degrabă o stare temporară. O vreme, fusese compusă în cea mai mare parte din elevi din colonia a doua.

---

[1]) Curiaj — numele unei colonii de delicvenți minori din împrejurimile Harcovului, despre care va fi vorba în partea a doua a cărții (N. T.).

„Puştii" erau vreo cincisprezece la număr. In ochii coloniştilor aceştia alcătuiau numai nişte materii prime a căror funcţie principală era aceea de a învăţa să-şi şteargă nasul. De altfel, puştii nici nu năzuiau la activităţi strălucite; se mulţumeau cu jocuri, patine, luntre, pescuit, sănii şi alte mărunţişuri. Socoteam că au dreptate.

In grupul „derbedei" erau cinci oameni. Aici intrau Galatenco, Perepeliatcenco, Evgheniev, Gustoivan şi încă unul. Fuseseră clasificaţi drept „derbedei" prin hotărîrea unanimă a colectivului, după ce i se stabilise fiecăruia din ei cusururile care săreau în ochi: Galatenco, mâncăcios şi leneş; Evgheniev, flecar, mincinos şi epileptic; Perepeliatcenco mâţă pierită, plângăreţ, cerşetor; Gustoivan, bolnav la minte, rugându-se Maicii Domnului şi visând la mănăstire. Reprezentanţii „derbedeilor" izbutiseră cu timpul să scape de unele vicii, dar aceasta s'a petrecut foarte încet.

Aşa arăta colectivul coloniştilor spre sfârşitul anului 1923. Din punctul de vedere al înfăţişării exterioare, toţi, cu puţine excepţii, erau la fel de îngrijiţi, mândrindu-se cu ţinuta lor militară. Aveam o formaţie extraordinară, în frunte cu patru trâmbiţaşi şi opt toboşari, cu un steag de mătase, brodat tot cu mătase, dăruit de Narcomprosul din Ucraina, cu prilejul aniversării a trei ani de existenţă a coloniei.

La marile sărbători proletare colonia intra în oraş în bubuitul tobelor, uimindu-i pe orăşeni şi pe pedagogii impresionabili, prin ordinea severă, prin disciplina de fier şi ţinuta originală. Soseam în piaţă întotdeauna mai târziu decât ceilalţi ca să n'aşteptăm pe nimeni, încremeneam în poziţia de „drepţi", trompeţii trimiteau un salut tuturor oamenilor muncii din oraş, coloniştii ridicau mâna. Apoi formaţia noastră se împrăştia şi băieţii porneau în căutarea de impresii sărbătoreşti; însă atâta timp cât stăteau pe loc, coloanele noastre erau neclintite: în faţă, stegarul şi sentinelele, în ultimul rând, un mic purtător de faion [1]). Iar aceştia erau atât de arătoşi, încât nimeni, niciodată, nu îndrăznea să le ia locul. Sărăcia îmbrăcămintei o înfrângeam uşor datorită îndrăznelii şi inventivităţii noastre. Eram duşmani hotărîţi ai costumelor de stambă, această particularitate revoltătoare a căminelor de copii. Şi altele mai scumpe n'aveam. Ne lipsea şi

[1]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).

încălțămintea nouă și frumoasă. Deaceea veneam desculți la paradă, însă o făceam în așa fel de parcă era ceva voit. Băieții străluceau în cămășile lor albe și curate. Pantalonii negri, buni, îi îndoiau până la genunchi, iar dedesubt se vedeau marginile albe ale rufăriei curate. Și mânecile cămășilor erau suflecate mai sus de cot. Injghebam o formație voioasă și chipeșă, într'un stil oarecum țărănesc.

O astfel de formație ocupă piața coloniei la 3 Octombrie 1923. In această zi se sfârșise o operație complicată ce durase trei săptămâni. Pe baza deciziei luate de adunarea unită a consiliului educatorilor și a sovietului comandanților, colonia Gorchi se concentra pe proprietatea fostă Trepche, punând la dispoziția Narobrazului vechea ei moșie de lângă lacul cu răchite. La 3 Octombrie, totul fusese transportat în colonia a doua: ateliere, magazii, grajduri, cămări, lucrurile personalului, sufrageria, bucătăria și școala. Spre dimineața de trei Octombrie, rămăseseră în colonie doar cincizeci de coloniști, eu și steagul.

La ora 12 reprezentantul Narobrazului iscăli actul de primire a proprietății coloniei Gorchi și se dădu la o parte. Am comandat:

— Pentru onor, la drapel!

Coloniștii luară poziția de drepți, salutând, tobele răpăiră, trâmbițele începură să sune marșul steagului. Brigada drapelului scoase drapelul din odaia de lucru. După ce-l primirăm în flancul drept, noi nu ne luarăm rămas bun dela vechile locuri, cu toate că nu le purtam niciun fel de dușmănie. Dar pur și simplu, nu ne plăcea să privim îndărăt. Nu ne uitarăm îndărăt nici atunci când, sfărâmând tăcerea câmpurilor cu bătaia tobelor, coloana trecu pe lângă lacul cu răchite, pe lângă fortăreața lui Andrei Carpovici, pe ulița cătunului și coborî pe valea formată de lunca Colomacului, îndreptându-se spre podul nou construit de coloniști.

In curtea coloniei a doua se strânsese tot personalul și mulți săteni din Gonciarovca; formația coloniștilor din colonia a doua, încremenită în salutul drapelului coloniei Gorchi, iradia tot atâta frumusețe.

Păşirăm într'o nouă epocă.

PARTEA A DOUA

1. *ULCIORUL CU LAPTE*

Ne-am mutat în colonia a doua într'o zi caldă, frumoasă ca de vară. Verdele copacilor n'avusese răgaz să se întunece, iarba strălucea încă în toiul celei de a doua tinereți, împrospătată de primele zile ale toamnei. In acest timp colonia a doua era ca o femeie frumoasă la treizeci de ani, frumoasă nu numai pentru alții, ci și pentru ea însăși, fericită și calmă, plină de încredere în farmecul ei. Colomacul o înconjura aproape din toate părțile, lăsând doar o trecere îngustă pentru legătura cu Gonciarovca. Deasupra Colomacului se bolteau darnic coroanele pline de fream ale parcului nostru. Se găseau aici multe unghere tainice, umbrite, unde puteai să te scalzi în voie, să te ocupi de nimfe și să prinzi pește; ba uneori să tăinuești cu un tovarăș drag. Caselenoastre se aflau pe marginea țărmului și băieții obraznici și îndrăzneți, se aruncau în râu de pe fereastră, lăsându-și îmbrăcămintea lor puțin complicată pe pervazuri.

In alte locuri, acolo unde se întindea vechea livadă, panta spre râu se lăsa în terase, dintre care cea mai de jos fusese cucerită de Șere înaintea tuturor celorlalte. Aici era lărgime și soare. Colomacul e un râu lat și liniștit, dar locul acesta nu se potrivea nici pentru nimfe, nici pentru pescuit și, în general, nu pria poezici. In locul poeziei înfloreau aci varza și coacăzele. Coloniștii veneau pe acest tărâm mânați doar de intenții practice, fie cu sapa, fie cu lopata, iar uneori, alături de dânșii, răzbătea până aici, cu trudă, Gaia sau Tâlhăroaica târînd plugul. Tot aici se

afla şi debarcaderul nostru: trei scânduri lungi de trei metri ieşite înafară deasupra valurilor Colomacului.

Şi mai departe, cotind spre răsărit, Colomacul ne aşternu dinainte, cu mărinimie, câteva hectare de luncă bună, grasă, împrejmuită cu tufişuri şi crânguri. Ne lăsam în luncă de-a-dreptul din livada cea nouă. Povârnişul acesta verde era cum nu se mai află pentru orele de odihnă: te îmbia să stai pe iarbă în umbra plopilor mărginaşi ai livezii şi să admiri încă odată lunca, crângul, cerul şi o geană din satul Gonciarovca la orizont. Calina Ivanovici era foarte îndrăgostit de acest colţişor şi uneori, în după amiezile de duminică, mă atrăgea într'acolo.

Imi plăcea să stau de vorbă cu Calina Ivanovici despre ţărani, despre reparaţii, despre nedreptăţile vieţii şi despre viitorul nostru.

In faţa noastră se întindea lunca, fapt care-l făcea pe Calina Ivanovici să se abată uneori dela calea dreaptă a filosofiei:

— Ştii, dragă, viaţa e ca o femeie, să n'aştepţi dela ea dreptate. Inţelegi, celui care-şi poartă ţanţoş mustăţile răsucite, îi dă şi plăcinte şi călţunaşi şi joc; iar unuia care n'are nici barbă, nici mustăţi, nu-i dă ticăloasa nici apă să bea. Uite, eu când am fost la husari... A, porc de câine, unde ţi-e capul? L-ai mâncat cu pâine sau l-ai uitat în tren? Unde ai lăsat calul să intre, parazitule, lua-te-ar... Acolo s'a pus varză!

Sfârşitul acestei cuvântări Calina Ivanovici îl rosti departe de mine, gesticulând din lulea.

La trei sute de metri de noi, un spate murg zugrăvea o pată întunecoasă pe iarbă. Primprejur nu se vedea niciun „porc de câine". Dar Calina Ivanovici nu greşise. Lunca era împărăţia lui Bratcenco, îl simţeai întotdeauna de faţă, chiar dacă lipsea şi, la drept vorbind, cuvântarea lui Calina Ivanovici fusese o adevărată incantaţie. Incă două, trei formule scurte şi Bratcenco se materializa, însă în deplin acord cu întreaga ambianţă spiritistă. El apăru nu lângă cal, ci în spatele nostru, dinspre livadă:

— Dece ţipaţi, Calina Ivanovici? Unde-i varza şi unde-i calul? Departe ca raiul de iad.

Şi începe o ceartă curioasă, din care chiar şi un profan în gospodăritul fâneţelor poate să priceapă că a îmbătrânit rău Calina Ivanovici, că se descurcă cumplit de greu în topografia

coloniei şi că a uitat întradevăr unde se află terenul de păşune de lângă câmpul de varză.

Coloniştii îl lăsau pe Calina Ivanovici să îmbătrânească în linişte. Gospodăria agricolă intrase de multă vreme pe mâna lui Şere şi Calina Ivanovici încerca să-şi mai vâre uneori nasul bătrân în treburile agricole, doar din obişnuinţa de a critica şi de a şicana. Cu o glumă politicoasă dar rece, Şere ştia să-l înfunde şi atunci Calina Ivanovici se da bătut.

— Ce să-i faci! A fost o vreme când izbuteam şi eu să scot recolte frumoase. Ei, să încerce şi alţii, să vedem ce-s în stare să facă!

Situaţia lui în gospodăria colectivă se apropia din ce în ce mai mult de aceea a regelui Angliei care domneşte, dar nu guvernează. Recunoşteam cu toţii priceperea lui în ale gospodăriei şi ne înclinam cu respect în faţa maximelor lui, dar treaba o făceam cum credeam noi. Acest lucru nu-l jignea pe Calina Ivanovici, care nu suferea de un amor propriu bolnăvicios şi care, în plus, ţinea mai mult decât la orice la propriile lui maxime, aşa cum ţine colegul său englez la pompa regală.

După vechea tradiţie, Calina Ivanovici făcea cursele la oraş. Acum, plecarea lui se petrecea cu oarecare solemnitate. Iubise întotdeauna fastul strămoşesc şi băieţii îi cunoşteau maxima:

— Boierul are trăsură elegantă, dar cal flămând; pe când gospodarul are car simplu, dar cal bun.

Coloniştii aşterneau paie proaspete în carul cel vechi care aducea a coşciug şi-l acopereau cu o cergă curată. Inhămau calul cel mai bun şi trăgeau la cerdacul lui Calina Ivanovici. In momentul acela, toţi conducătorii coloniei, de toate gradele, făceau ceeace trebuia: Denis Cudlatâi, ajutorul de administrator, avea în buzunar pomelnicul cu treburile de isprăvit la oraş, magazionerul Alioşca Volcov ascundea în fân lăzile, ulcioarele, sforile şi totul pentru ambalaj.

Calina Ivanovici lasă căruţa să aştepte vreo trei, patru minute în faţa cerdacului, apoi iese într'un pardesiu curat, călcat, aprinzându-şi cu un chibrit luleaua pregătită, se uită în treacăt la cal sau la căruţă, uneori stropşeşte printre dinţi:

— De câte ori ţi-am spus să nu pui o şapcă atât de sdrenţuită la oraş. Ce oameni neînţelegători!

In timp ce Denis îşi schimbă şapca cu un tovarăş, Calina Ivanovici se sue în car, se aşează pe scaun şi porunceşte:

— Mână!

In oraş, Calina Ivanovîci, deobicei, stă mai mult prin cabinetul vreunui magnat al aprovizionării, ţinând capul în sus şi străduindu-se să menţină prestigiul bogatei şi puternicei colonii Gorchi. Deaceea el vorbeşte mai mult despre chestiuni de politică generală:

— Ţăranii au de toate. Asta v'o spun sigur!

Iar în acest timp, Denis Cudlatâi, purtând şapca altuia, înnoată şi se cufundă într'o mare de treburi gospodăreşti la un etaj mai jos; înscrie bonuri, se ceartă cu administratorul şi funcţionarii biroului, încarcă sacii şi lăzile în car, lăsând neatins locul lui Calina Ivanovici, îi dă calului să mănânce şi pela trei năvăleşte în cabinet, murdar de făină şi de rumeguş:

— Calina Ivanovici, putem pleca.

Acesta înfloreşte într'un zâmbet diplomatic, strânge mâna şefului şi-l întreabă plin de importanţă pe Denis:

— Ai încărcat totul aşa cum trebue?

La sosirea în colonie, Calina Ivanovici, istovit, se odihneşte, iar Denis, după ce îmbucă în grabă prânzul care s'a răcit, îşi poartă chipul de mongol pe căile gospodăriei până seara târziu şi trebăluieşte ca o bătrână.

Cudlatâi nu putea îndura, organic, să vadă că se iroseşte un bun cât de neînsemnat; suferea dacă se risipeau paie din car, dacă se pierdea un lacăt, dacă uşa dela staulul vacilor atârna într'o singură balama. Denis era sgârcit la zâmbete fără să fie rău şi obiceiul lui de a se ţine de capul oricărui risipitor de bunuri de ale coloniei nici nu te obosea, nici nu te plictisea, atât de convingătoare şi de plină de voinţă stăpânită îi era vocea. Ştia să-i dojenească pe puştii uşuratici care, în simplitatea lor, credeau că mijlocul cel mai potrivit de a valorifica energia umană e acela de a te sui în pom. Cu o singură încruntătură din sprâncene, îi dădea jos din copac şi le spunea:

— Cu ce judeci tu? O să-ţi vină curând timpul de însurătoare iar tu stai în salcie şi-ţi rupi pantalonii. Hai să-ţi dau alţii!

— Care alţii? Il trec sudori reci pe puşti.

— Nişte pantaloni care-ţi vor sluji drept salopetă, ca să te cataări în copaci. Ia spune, vorbind drept, ai mai văzut tu pe undeva oameni care să se cataăre în copaci, în haine noi? Ai mai văzut vreunul?

Fiind adânc pătruns de un deosebit spirit gospodăresc, Denis nu era în stare să dea atenţie suferinţelor omeneşti. El nu putea pricepe acea psihologie omenească, elementară, care îl făcuse pe puşti să se sue în pom, tocmai fiindcă se simţea încântat că primise pantaloni noi. Pantalonul şi pomul erau legaţi cauzal, deşi lui Denis i se păreau lucruri incompatibile.

Aveam totuşi nevoie de politica aspră a lui Cudlatâi, fiindcă sărăcia noastră cerea o economie riguroasă. Deaceea sovietul comandanţilor îl numea întruna pe Cudlatâi în postul de ajutor de administrator, respingând hotărît toate plângerile laşe ale puştilor, privitoare la represaliile, nedrepte, după părerea lor, ale lui Denis în chestiunea pantalonilor. Carabanov, Beluhin, Verşnev, Burun şi alţi „bătrâni" preţuiau mult energia lui Cudlatâi, supunându-i-se necondiţionat primăvara, când Denis poruncea în adunarea generală:

— Mâine să daţi ghetele la păstrare, vara puteţi umbla şi desculţi.

Denis a muncit din greu în Octombrie 1923. Zece detaşamente de colonişti abia încăpură în acele clădiri care fuseseră complect puse la punct. Vechiul conac moşieresc pe care-l numeam „casa albă" cuprindea dormitoarele şi şcoala, iar în sala cea mare, în locul verandei, se instalase tâmplăria. In subsolul casei a doua, unde erau şi locuinţele funcţionarilor, se afla sufrageria. Cum în sufragerie nu încăpeau mai mult de treizeci de oameni odată, mâncam în trei rânduri. Unghere, care semănau foarte puţin a ateliere, adăposteau cismăria, rotăria şi croitoria. Toţi, şi colonistii şi funcţionarii, stăteau tare înghesuiţi în colonie. Şi, ca o permanentă amintire a ceeace ar putea fi buna noastră stare, se înălţa în livada cea nouă o casă în stil empire cu etaj, care-şi bătea joc de închipuirea noastră, prin camerele-i înalte şi spaţioase, prin tavanele-i modelate în stuc, prin veranda-i largă, descoperită, ce domina grădina. Dacă am fi făcut acolo podele, ferestre, uşi, scări şi un sistem de încălzire, am fi avut dormitoare minunate pentru o sută douăzeci de oameni şi am fi eliberat alte încăperi pentru diferite necesităţi pedagogice. Dar pentru un astfel de lucru ne lipseau şase mii de ruble, iar veniturile noastre curente se cheltuiau în lupta cu vestigiile îndărătnice ale vechii sărăcii, la care nu trebuia cu niciun preţ să ne mai întoarcem. Pe acest front, ofensivele noastre reuşiseră să distrugă „clifturile", şepcile sdrenţuite, paturile de campanie, plapomele

de vată din epoca ultimului Romanov şi cârpele care înfăşurau picioarele. Începu să ne vină, de două ori pe lună, chiar un frizer; şi cu toate că lua zece copeici pe un tuns cu maşina şi douăzeci pentru o frizură, ne puteam îngădui luxul de a purta pe capetele noastre frizuri „poloneze" şi alte asemenea roade ale culturii europene. E adevărat că mobila era încă nevopsită, că la masă mâncam cu linguri de lemn, că rufăria era peticită, dar toate acestea numai din pricină că partea cea mai însemnată a veniturilor noastre o cheltuiam pe inventar, unelte şi, în general, pe capitalul de bază. N'aveam nici cele şase mii de ruble, nici vreo nădejde de a le căpăta. La adunările generale ale colectivului, în sovietul comandanţilor, sau pur şi simplu în taifasurile coloniştilor mai în vârstă, ori în cuvântările comsomoliste, ba chiar şi în ciripitul puştilor puteai auzi foarte des pomenită această sumă, care se prezenta în toate aceste cazuri ca inaccesibilă prin fabuloasa ei mărime.

Colonia Gorchi stătea atunci sub conducerea Narcomprosului, dela care primea mici sume prevăzute în buget. Ce sume erau acelea se putea judeca după faptul că pentru îmbrăcămintea unui colonist se alocau 28 de ruble pe an. Calina Ivanovici se revolta:

— Cine e deşteptul care alocă numai atât? Aş vrea să-l văd cum arată la faţă, că am trăit şase decade, înţelegi, şi asemenea cameni n'am văzut încă pe lume. Paraziţii!

Nici eu nu văzusem asemenea oameni, deşi fusesem la Narcompros. Cifra însă nu era fixată de vreun organizator, ci obţinută ca rezultat al împărţirii sumei, care putea fi alocată pentru copiii vagabonzi, la numărul lor.

In „casa roşie", cum îi ziceam noi mai uşor casei în stil empire dela Trepche, domnea o curăţenie ca pentru bal, dar balul fusese amânat pentru o dată îndepărtată; nu invitasem nici măcar primele perechi de dansatori: dulgherii.

In ciuda tristei conjuncturi, moralul coloniştilor nu se găsea deloc scăzut. Carabanov punea acest fapt pe socoteala unor puteri necurate:

— Să vedeţi c'au să facă dracii farmece pentru noi! Nouă ne merge întotdeauna bine, că doar suntem din flori... O să vedeţi, dacă nu dracii, apoi altă putere necurată, vreo vrăjitoare sau altceva. Nu se poate să stea aşa o casă degeaba numai ca o ispită înaintea ochilor.

Deaceea când am primit telegrama prin care se anunța că la 6 Octombrie sosește în colonie inspectoarea Bocova dela Ucrpomdet [1]) și ni se cerea să-i trimitem caii la trenul de Harcov, cercurile conducătoare din colonie dădură multă atenție acestei știri și mulți mărturisiră gânduri în legătură cu renovarea casei roșii:

— Poate bătrânica... șase mii de ruble...

— De unde știi că e bătrână?

— La Pomdet inspectoarele sunt totdeauna bătrâne.

Calina Ivanovici se îndoia:

— Dela Pomdet nu capeți nimic. Asta o știu eu. O să te roage inspectoarea să primești trei băieți. Și apoi e totuși muiere; teoreftic este egalitate de drepturi dar prăftic muiere a fost, muiere a rămas...

La cinci, în sectorul lui Anton Bratcenco se spăla faetonul și se împleteau coamele Roșcatului și ale lui Mary. Ne veneau rar musafiri din capitală și Anton era dispus să se poarte cu mare respect față de ei. In dimineața de 6 plecai la gară; pe capră stătea Bratcenco însuși.

In piața gării, Anton și cu mine ne uitarăm din faeton, cu băgare de seamă, la toate bătrânele și, în general, la toate femeile din piață care aduceau cu stilul Narobrazului. Deodată, cineva care se potrivea foarte puțin cu așteptările noastre ne puse o întrebare:

— De unde sunt caii aceștia?

Anton spuse grosolan, printre dinți:

— Noi avem treabă. Birjarii sunt colo.

— Nu sunteți dela colonia Gorchi?

Anton săvârși o rotire deplină în jurul axei sale. Devenii și eu curios. Aveam în față o ființă cu totul neașteptată, cu un pardesiu cenușiu cu pătrate mari, de sub care ieșeau picioruțe cochete în ciorapi de mătase. Fața-i era îngrijită, rumenă, cu gropițe în obrajii gingași; ochii strălucitori aveau sprâncene subțiri. De sub șalul de călătorie de dantelă, se arătau zulufi strălucitori de blondină. O urma un hamal care ținea în mână un fleac de bagaj: o trusă de voiaj din piele fină.

— Dumneavoastră sunteți tovarășa Bocova?

— Vedeți, am ghicit imediat că sunteți din „Gorchi"!

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).

In sfârşit, Anton îşi veni în fire, clătină serios din cap şi desfăcu cu grijă hăturile. Bocova sări în echipaj, înlocuind aerul de gară care ne înconjura, cu un altul proaspăt şi bine mirositor. Mă trăsei cât mai departe în colţul scaunului şi în general mă simţeam foarte intimidat de vecinătatea aceasta neobişnuită.

Tot drumul, tovărăşa Bocova ciripi despre cele mai felurite lucruri. Auzise multe despre colonia Gorchi şi dorea grozav să vadă „ce fel e".

— Ah, ştiţi, tovarăşe Macarenco, cât ne e de greu cu băieţii aceştia! Mi-e grozav de milă de ei: ştiţi, aş vrea atâta să-i ajut. Acesta e elevul dumneavoastră? Ce băiat drăguţ! Nu vă e urît aici? Ştiţi, în căminele de copii e foarte urît. La noi se vorbeşte mult despre dumneavoastră. Numai că se spune că nu ne prea iubiţi.

— Pe cine?

— Pe noi, damsoţvosul [1]).

— Nu înţeleg.

— Se spune că ne numiţi damsoţvosul.

— Ce noutăţi! am exclamat eu. Nu i-am spus nimănui niciodată aşa... Dar... e totuşi bine spus.

Izbucni într'un râs sincer. Bocova era încântată de o poreclă atât de reuşită.

— Ştiţi, are puţin adevăr în ea: sunt multe „cucoane" la departamentul educaţiei socialiste. Şi eu sunt „cucoană". N'o să auziţi dela mine nimic savant. Sunteţi mulţumit?

Anton se tot întorcea pe capră, holbându-şi mereu ochii lui mari la neobişnuita călătoare.

— Se uită la mine, ca la o arătare! râdea Bocova. Dece se uită aşa?

Anton se roşea şi mormăia ceva, mânând de zor caii.

In colonie furăm întâmpinaţi cu interes de coloniştii şi de Calina Ivanovici. Semeon Carabanov, intimidat, duse mâna la ceafă, gest care exprima totala lui buimăceală. Zadorov zâmbea clipind dintr'un ochi.

O prezentai pe Bocova coloniştilor care o târîră cu amabilitate să-i arate colonia. Calina Ivanovici mă întrebă, trăgându-mă de mânecă:

— Da' cu ce s'o hrănim?

— Zău că nici eu nu ştiu cu ce, i-am răspuns pe acelaş ton.

---

[1]) Damsoţvos — „cucoanele educaţiei sociale".

— Cred că-i trebue mai mult lapte. Dumneata ce crezi, ai?

— Nu, Calina Ivanovici, are nevoie de ceva mai consistent...

— Atunci, ce să fac? Să înjunghii un porc? Apăi n'o să mă lase Eduard Nicolaevici.

Calina Ivanovici plecă să facă demersurile necesare întru pregătirea hranei pentru aleasa noastră mosafiră. Eu mă grăbii spre Bocova. Aceasta se şi apropiase de băieţi şi le spunea:

— Ziceţi-mi Maria Condratievna.

— Maria Condratievna? Straşnic!... Apăi uitaţi, Maria Condratievna, asta e sera noastră. Am făcut-o noi singuri, aici am săpat şi eu destul; vedeţi şi acum mai am bătături! Carabanov îi arătă Mariei Condratievna mâna lui, ca o lopată.

— Minte, Maria Condratievna, bătăturile le are dela vâslă.

Maria Condratievna îşi răsucea cu însufleţire frumosul cap blond pe care nu-l mai acoperea acum şalul de călătorie, şi nu prea lua aminte la seră şi la celelalte realizări ale noastre. Coloniştii îi arătară şi „casa roşie".

— Dece n'o terminaţi? întreabă Bocova.

— Costă şase mii, răspunse Zadorov.

— Şi voi n'aveţi bani? Sărăcuţii!

— Da' dumneavoastră aveţi? răcni Semeon. Atunci ce mai stăm la gânduri? Ştiţi ce? Haideţi să ne aşezăm pe iarbă.

Maria Condratievna se aşeză graţios pe iarbă chiar în vecinătatea „casei roşii". Băieţii îi zugrăviră în culori vii înghesuiala în care trăiau acum şi formele de viaţă somptuoasă de după renovarea „casei roşii".

— Vă daţi seama, acum avem optzeci de colonişti, atunci vor fi o sută douăzeci. Vă daţi seama?

Calina Ivanovici şi, în urma lui, Olea Voronova care purta un ulcior uriaş, două căni de lut şi o jumătate de pâine de secară, ieşiră din livadă. Maria Condratievna exclamă:

— Ce plăcere, ce minunat e totul la voi! Acesta e vreun fel de bunic al vostru, e prisăcar? Adevărat?

— Nu, nu sunt prisăcar! înflori într'un zâmbet Calina Ivanovici — şi n'am fost niciodată; dar laptele acesta întrece orice miere. Căci nu l-a pregătit o babă oarecare, ci colonia de muncă Gorchi. N'aţi băut niciodată în viaţă asemenea lapte rece şi dulce.

Maria Condratievna bătu din palme şi se plecă deasupra căniі în care Calina Ivanovici, ca şi cum ar fi oficiat un ritual,

turna laptele. Zadorov se grăbi să folosească această clipă de distracție.

— Cele șase mii de ruble zac la voi degeaba, pe când casa noastră rămâne nereparată. Asta nu-i drept, înțelegeți!

Răceala laptelui o făcu pe Maria Condratievna să-și piardă suflul; șopti cu voce stinsă:

— Acesta nu-i lapte, ci o fericire... In viața mea n'am...

— Dar cele șase mii? îi zâmbi obraznic Zadorov în față.

— Ce materialist e băiețașul ăsta! închise ochii pe jumătate Maria Condratievna. Aveți nevoie de șase mii? Și eu ce capăt în schimb?

Zadorov se uită neputincios înapoi și dădu mâinile în lături gata să ofere toată bogăția lui în schimbul celor șase mii de ruble. Carabanov nu stătu mult pe gânduri:

— Vă putem dărui oricâtă fericire, de felul acesta, veți vrea.

— Ce fel de fericire, ce fel? străluci în toate culorile curcubeului Maria Condratievna.

— Lapte rece.

Maria Condratievna se lăsă cu pieptul pe iarbă și izbucni într'un râs cu hohote.

— Nu mă păcăliți voi cu laptele vostru. Vă dau cele șase mii, dar trebue să ne primiți patruzeci de copii, băieți buni, numai că sunt cam, știți... cam negri.

Coloniștii deveniră gravi. Olea Voronova legăna ulciorul ca pe un pendul, uitându-se în ochii Mariei Condratievna:

— Păi, dece nu? O să primim patruzeci de copii.

— Arătați-mi unde să mă spăl, că vreau să dorm... Iar cele șase mii vi le voi da.

— Dar nu ne-ați văzut încă ogoarele.

— Mâine mergem la câmp. Bine?

Maria Condratievna rămase la noi trei zile. Incă din prima seară îi știu pe mulți dintre coloniști după nume și stătu cu ei de vorbă până noaptea târziu, pe banca din livada veche. Au plimbat-o cu barca, au dat-o în scrânciob, dar n'a avut vreme să cerceteze ogoarele și abia a găsit timp să iscălească un contract cu mine. Prin acest contract, Ucrpomdetul se obliga să ne livreze șase mii de ruble pentru renovarea „casei roșii", iar noi trebuia să primim patruzeci de copii după renovare.

Maria Condratievna se arăta încântată de colonie.

— La voi e un rai, zicea ea. Sunt minunaţi aceşti, nu ştiu cum să le spun...

— Ingeri?

— Nu, nu îngeri, ci mai simplu — oameni.

N'am condus-o pe Maria Condrativena. Pe capră nu stătea Bratcenco şi coamele cailor nu erau împletite. Pe capră trona Carabanov, căruia nu se ştie din ce motive Anton îi cedase vehiculul. Carabanov, ai cărui ochi negri sclipeau, zâmbea întruna ca un drac, risipind zâmbete prin toată curtea.

— S'a iscălit contractul, Anton Semeonovici? mă întrebă el în şoaptă.

— Iscălit.

— Bine. Ce-am s'o mai plimb pe frumoasa!

Zadorov îi strânse mâna Mariei Condratievna:

— Să veniţi la noi la vară. Ne-aţi făgăduit.

— O să viu, o să viu, o să închiriez pe aici o cameră.

— Ce cameră? La noi...

Maria Condratievna îşi răsucea capul în toate părţile şi dăruia fiecăruia câte o privire mângâioasă şi zâmbitoare.

După ce se întoarse dela gară, în timp ce deshăma caii, Carabanov vorbea foarte preocupat şi tot atât de preocupat asculta Zadorov. Mă apropiai de ei.

— V'am spus că o să ne ajute vrăjitoarea şi aşa a fost.

— Păi ce fel de vrăjitoare era?

— Credeţi că o vrăjitoare trebue să umble neapărat pe măturâ? Şi să aibă nasul aşa? Nu, adevăratele vrăjitoare sunt frumoase.

2. *OTCENAŞ*

Bocova nu ne păcălise: după o săptămână primirăm viramentul pentru şase mii de ruble şi Calina Ivanovici îşi dădu mai multă osteneală ca deobicei în noua fierbere a reparaţiilor. Işi dădu mai multă osteneală şi detaşamentul patru al lui Taraneţ, care fusese însărcinat să facă din lemn verde uşi şi ferestre bune. Calina Ivanovici striga la cineva inexistent:

— Să i se facă raclă din lemn verde când o muri, parazitul!

Ultimul act al luptei noastre de patru ani împotriva ruinelor trepchiste începu. Toţi, dela Calina Ivanovici până la Şurca

Jeveli, furăm cuprinşi de dorinţa de a termina mai grabnic casa. Trebue să ajungem mai repede la ceeace visăsem atâta vreme şi cu atâta stăruinţă. Gropile de var, tufele de buruieni, cărările neîngrijite ale parcului, resturile de construcţie şi cioburile de cărămidă risipite prin toată curtea, începuseră să ne întărâte. Iar noi nu eram decât optzeci de oameni. Adunările duminicale ale comandanţilor îi storceau cu mare greutate două, trei detaşamente unite lui Şere pentru aducerea în ordine a teritoriului nostru. Adesea se supărau chiar pe Şere:

— Pe cuvânt de cinste, asta e prea de tot! Ce mai aveţi de făcut la dumneavostră! Că toate sunt ca trase cu firul.

Şere scotea liniştit carneţelul ponosit şi dovedea, cu glas domol, că, dimpotrivă, la el totul e neîngrijit, că are o mulţime de lucru şi dacă acordă totuşi două detaşamente pentru curte, o face numai fiindcă îşi dă seama pe deplin şi de necesitatea unei asemenea munci; altfel nu le-ar da niciodată, ci le-ar pune la sortatul grâului sau la reparatul serelor.

Comandanţii bombăneau nemulţumiţi, îmbinând cu greutate în sufletul lor simţiminte contradictorii: ciuda datorită încăpăţânării lui Şere şi admiraţia faţă de tăria lui de caracter.

In acest timp Şere terminase pregătirea celor şase ogoare. Toţi am fost surprinşi de creşterea gospodăriei noastre agricole. Printre colonişti se iviră unii devotaţi acestei cauze ca propriului lor viitor. Se remarca mai ales Olea Voronova. Pasiunea pentru agricultură a lui Carabanov, Volohov, Burun şi Osadcii era de ordin mai mult estetic. Ei se îndrăgostiseră de munca pământului fără niciun gând de folos personal, intraseră în ea fără să se uite înapoi şi fără s'o lege de viitorul sau de năzuinţele lor.

Ei doar trăiau şi se desfătau în această viaţă minunată, ştiind să preţuiască fiecare zi petrecută în muncă şi încordare, şi aşteptând ziua de mâine ca pe o sărbătoare. Erau încredinţaţi că zilele acestea îi vor duce spre noi şi bogate isbânzi fără să se întrebe însă care vor fi izbânzile. Adevărat, se pregăteau toţi pentru facultatea muncitorească, dar nu-şi făceau un vis anume dintr'asta. Nici nu ştiau măcar la ce facultate ar vrea să intre.

Se mai găseau şi alţi colonişti care îndrăgeau agricultura, dar dintr'un punct de vedere mai practic. Unii, ca Fedorenco sau Oprişco, nu voiau să înveţe la şcoală, nu cereau nimic deosebit dela viaţă şi, cu o blândă modestie, îşi închipuiau că cel mai fericit viitor pentru un om e acela de a-şi întemeia o gospo-

dărie pe pământ, de a-şi face rost de o casă, de un cal şi de o nevastă, de a lucra vara din zori până în noapte, de a strânge şi de a aşeza toate, gospodăreşte, toamna şi de a mânca liniştit iarna călţunaşi cu borş, plăcinte cu grăsime, petrecând de două ori pe lună pe la botezurile, nunţile, zilele de naştere şi logodnele personale sau ale vecinilor.

Olea Voronova păşea pe o altă cale. Ea se uita la ogoarele noastre sau la cele megieşe cu privirea îngândurată sau neliniştită a comsomolistei, căci ea în câmp nu vedea numai călţunaşi, ci şi probleme.

Cele şaizeci de desiatine ale noastre, la care lucra cu atâta îndârjire Şere, nu erau în măsură să le spulbere nici lui, nici elevilor, visele despre o gospodărie mare, cu tractor, cu arături lungi de un kilometru. Şere ştia să le vorbească băieţilor despre această temă şi-şi formase astfel o grupă de ascultători permanenţi. In grupă se mai aflau, afară de colonişti, Spiridon, secretarul comsomolului din Gonciarovca şi Pavel Pavlovici.

Pavel Pavlovici Nicolaenco avea douăzeci şi şase de ani, dar nu se însurase încă, fiind socotit, după părerea satului, flăcău tomnatic. Pe tatăl său, bătrânul Nicolaenco, noi îl vedeam ca pe un culac avut, puternic, care se folosea într'ascuns de tineri argaţi vagabonzi, şi făcea în acelaş timp pe săracul.

Poate chiar din pricina aceasta, Pavel Pavlovici nu-şi iubea căminul părintesc, ci trăgea mai mult spre colonie; se tocmise la Şere pentru îndeplinirea unor munci mai calificate la culturile care aveau nevoie de praşilă, fiind privit de colonişti aproape ca un instructor. Pavel Pavlovici era un om cu carte şi ştia să-l asculte cu pătrundere şi cu luare aminte pe Şere.

Atât el cât şi Spiridon aduceau mereu vorba de chestiunea ţărănească; nu-şi puteau închipui o gospodărie mare altfel decât ţărănească. Ochii căprui ai Olei Voronova priveau ţintă la Pavel Pavlovici şi se încălzeau de simpatie când acesta rostea domol:

— Eu socot că toţi câţi lucrează, de jur împrejur, lucrează fără folos. Ca să lucrezi cu folos trebue să înveţi. Şi cine o să înveţe? Ţăranul? Ducă-se dracului, e greu să-l înveţi. Eduard Nicolaevici a chibzuit şi a spus tot. Şi aşa e. Aşa trebue să se lucreze! Dar dracul ăsta n'o să vrea să muncească astfel. Lui să-i dai ce-i al lui...

— Dar coloniştii nu lucrează? întrebă prevăzător Spiridon, om cu gură mare şi plină de înţelepciune.

— Coloniștii! zâmbi trist Pavel Pavlovici. Asta-i altceva.

Olea zâmbește și ea, încrucișându-și mâinile, ca și cum ar vrea să spargă nuci, apoi își aruncă privirea înflăcărată spre vârfurile plopilor. Cozile aurii îi cad pe umeri, iar pe urma lor coboară și căutătura ochilor cenușii ai lui Pavel Pavlovici:

— Coloniștii nu se pregătesc pentru munca pământului și totuși lucrează, iar țăranii care sunt toată viața legați de pământ și au și copii, nu...

— Și ce-i cu asta? e nedumerit Spiridon.

— Cum nu înțelegi? se miră Olea. Țăranii trebue să lucreze mai bine în colectiv.

— Cum „trebue"? întreabă mângâietor Pavel Pavlovici.

Olea se uită supărată în ochii lui și acesta, simțindu-i numai privirea aspră, aproape nefeminină, uită o clipă de cozile ei.

— Trebue! Înțelegi ce înseamnă „trebue"? E ca și cum doi ori doi fac patru.

Carabanov și Burun ascultă și ei discuția. Subiectul acesta ca și oricare altul privitor la „corbii" cu care au rupt-o pentru totdeauna, are pentru ei o importanță doar academică. Pe Carabanov îl atrage situația interesantă și nu vrea să renunțe la această gimnastică plăcută:

— Bine spune Olga, că trebue; adică ia și silește-i!...

— Cum o să-i sileștî? întrebă Pavel Pavlovici.

— Cum s'o nimeri! se înflăcărează Semeon. Cum îi sileștî pe oameni? Cu forța. Dă acum pe toți „corbii" pe mâna mea și peste o săptămână au să lucreze ca mieluseii, iar peste două au să-mi mulțumească.

Pavel Pavlovici închide ochii pe jumătate:

— Care ți-e forța? Bătaia?

Semeon se întinde râzând pe bancă, iar Burun, disprețuitor, lămurește scurt:

— Bătaia e fleac, revolverul e adevărata forță!

Olea întoarce încet capul spre el și-l dăscălește cu răbdare:

— Cum de nu înțelegi! Dacă oamenii trebue să facă un lucru, au să-l facă și fără revolver. E nevoie doar să li se explice ca lumea.

Semeon își ridică de pe bancă fața holbată de uimire:

— Ei, Olecica, unde-ai ajuns? Să-i lămurești... Auzi, Burun? Ai? Ce să-i lămurești, când ei vor să fie chiaburi.

— Cine vrea să fie chiabur? Olea deschide ochi mari, revoltată.

— Cum cine? Toți! Toți până la unul. Și Spiridon și Pavel Pavlovici...

Pavel Pavlovici zâmbește. Surprins de acest atac neașteptat, Spiridon nu poate spune decât:

— Ia te uită!

— Chiar că uită-te! Asta e comsomolist numai fiindcă n'are pământ. Da ia să-i dai acum douăzeci de desiatine, o văcuță, o oiță și un cal bun, s'a isprăvit cu el. S'ar sui pe grumazul tău, Olea, și ar începe să te strunească.

Burun râde cu hohote și întărește ca un cunoscător:

— O să te strunească. Și Pavel o să te strunească.

— Da' duceți-vă dracului, ticăloșilor! se supără în sfârșit Spiridon care s'a înroșit ca sfecla și strânge din pumni.

Semeon se plimbă în jurul băncii din livadă ridicând în sus când un picior, când celălalt, exprimându-și astfel un înalt grad de încântare. E greu de deslușit dacă vorbește serios sau vrea numai să-i întărîte pe țărani.

Pe iarbă, în fața băncii, e așezat Silantie Semeonovici Otcenaș. Are un cap „cât un cazan de bere", o față roșcovană, o mustață tunsă, fără culoare și niciun fir de păr pe cap. Acum astfel de oameni se întâlnesc rar pe la noi, dar înainte vreme rătăceau prin Rusia mulți din aceștia, filosofi, cunoscători în ale dreptății omenești dar și în ceeace privește vinul statului.

— Semeon are dreptate. Țăranul nu vrea să știe de tovărășie, cum am zice. El dacă are cal, vrea și mânz, ca să aibă doi cai și nimic altceva. Vezi cum stă povestea! Otcenaș agită degetul mare, noduros și depărtat de palmă și închide pe jumătate ochii mici, ageri, cu gene albe.

— Păi ce, caii îl mână pe om? întreabă înciudat Spiridon.

— Asta așa-i: caii îi mână pe oameni, vezi cum stă povestea. Și caii și vacile, precum vezi. Că dacă se naște fără nimic, nu poate fi decât paznic la bostănărie. Vezi cum stă povestea!

Pe Silantie l-a îndrăgit tot colectivul. Și Olea Voronova se poartă față de el cu multă prietenie. Acum se pleacă spre dânsul apropiată, mângâietoare, iar el își îndreaptă fața-i latră și zâmbitoare spre ea ca spre un soare.

— Ce-i, frumoaso?

— Tu, Silantie, le vezi pe toate ca altă dată. Ca pe vremuri. Dar în jurul tău toate sunt noi.

Silanție Semeonovici Otcenaș a venit la noi, nu se știe de unde. A venit din lumea largă, nelegat de niciun fel de lucru sau de convenții. Avea pe umeri doar o cămașă de cânepă și pe picioarele desculțe, pantaloni vechi, găuriți. Atâta tot. N'avea nici măcar un băț în mână. Omul acesta liber le plăcu coloniștilor ca ceva mai aparte și ei îl împinseră plini de însuflețire până în odaia mea de lucru:

— Anton Semeonovici, uitați ce om a venit!

Silantie mă privea cu interes și le zâmbea băieților ca un vechi cunoscut.

— Cum s'ar zice, acesta e șeful vostru?

Indată îmi plăcu și mie.

— Ați venit la noi pentru vreo treabă?

In fața lui Silantie se schimbă ceva; ea deveni îngândurată, inspirându-mi încredere.

— Vezi cum stă povestea. Eu sunt muncitor și tu poți să-mi dai de lucru. Și atâta tot...

— Dar ce știți să faceți?

— Păi, cum s'ar zice, când nu e capital, omul poate face orice.

Izbucni deodată într'un râs vesel și deschis. Râseră și băieții și, uitându-mă la el, am râs și eu. Era limpede pentru toți că aveam multe motive de râs.

— Și știți să faceți orice?

— Da, aproape orice... vezi cum stă povestea, declară puțin cam sfios acum Silantie.

— Totuși, ce anume?

Silantie începu să numere pe degete:

— Să ar, să grăpez, să îngrijesc caii și orice vită și, cum s'ar zice, să gospodăresc: la dulgherit, la fierărie și brutărie. Știu să fiu și zugrav și cismar. Cum s'ar zice, o să știu să durez o casă și să înjunghii un porc. Uite, numai copii nu știu să botez, că n'am avut prilejul.

Izbucni deodată din nou în râs, ștergându-și lacrimile — atât i se părea de comică chestiunea.

— N'ați avut prilejul?

— Vezi cum stă povestea, nu m'au chemat niciodată.

Băieții se prăpădeau de râs și Tosea Solovev, înălțându-se pe vârful picioarelor spre Silantie, țipa:

— Decc nu v'au chemat, dece nu v'au chemat?

Silantie se făcu serios şi, ca un bun profesor începu să-i explice lui Tosea:

— Mă gândeam, frate, că povestea o să stea aşa: când o să boteze pe cineva, o să mă cheme şi pe mine. Şi când colo au găsit unul mai bogat ca mine. Atâta tot.

— Aveţi acte? îl întrebai pe Silantie.

— Am avut, mai aveam buletinul până mai ieri. Dar vezi cum stă povestea, n'am buzunare şi s'a pierdut. Da' ce-ţi trebue acte dacă mă ai în faţă?

— Unde aţi lucrat înainte?

— Păi unde? pe la oameni, pe la tot felul de oameni. Şi pe la buni şi pe la ticăloşi, pe la tot felul, vezi cum stă povestea. Sunt drept, la ce-aş ascunde? Pe la tot felul de oameni.

— Spuneţi drept: vi s'a întâmplat vreodată să furaţi?

— Să-ţi spun drept, n'am furat. Că nu mi s'a întâmplat să fur, asta e adevărat, nu mi s'a întâmplat. Vezi aşa stă povestea.

Şi Silantie se uită ruşinat la mine. Îşi închipuia, se vede, că un alt răspuns mi-ar fi făcut mai multă plăcere.

Silantie a rămas să muncească la noi. Încercarăm să-l numim ajutor al lui Şere la crescutul vitelor, dar n'a ieşit nimic din această planificare. Fiindcă Silantie nu cunoştea niciun fel de limită a activităţii omeneşti. Dece are voie să facă una şi alta nu? Deaceea el făcea la noi numai ceeace credea el că trebue, şi numai când credea el de cuviinţă. Pe toţi şefii îi privea zâmbind şi poruncile-i treceau pe la urechi ca într'o limbă străină. Într'o singură zi era în stare să lucreze şi în grajd şi pe câmp, şi la porci şi în curte, şi în fierărie ca şi la şedinţa sovietului pedagogic, şi în sovietul comandanţilor. Se bucura de un dar excepţional de a descoperi cu un fel de simţ special punctul cel mai şubred al coloniei şi de a se arăta acolo imediat în rolul de persoană responsabilă. Neştiind de poruncă, era întotdeauna gata să răspundă de munca lui şi putea fi oricând dojenit pentru greşelile şi neizbânzile lui. In asemenea cazuri, se scărpina pe chelie şi dădea din mâini:

— Aici, cum s'ar zice, adevărat c'am încurcat-o. Vezi cum stă povestea?

Silantie Semeonovici Otcenaş fu adânc pătruns de planurile noastre comsomoliste încă din prima zi şi lua neapărat cuvântul pe la adunările generale comsomoliste şi pe la şedinţele de birou. Dar se mai întâmpla că venea înfuriat de tot la mine şi gesticula cu degetul, revoltat:

— Asta-i, viu dela ei...

— Dela cine?

— Păi, dela comsomoliştii ăia,... nu mă lasă. Cum s'ar zice, şedinţă secretă. Ii iau cu binişorul: sugacilor, dacă vă ascundeţi de mine, o să muriţi proşti. Proşti aţi fost, proşti o să vă îngroape şi atâta tot.

— Ei, şi ce?

— Păi, vezi cum stă povestea? Nu pricep; să fie beţi? cum s'ar zice, nu sunt. Le spun: de cine vă ascundeţi? De Luca, de Sofron, de Musii, da, adevărat. Dar pe mine dece nu mă lăsaţi? Nu mă recunoaşteţi, ori v'aţi tâmpit? Vezi cum stă povestea, nici nu mă ascultă. Râd, cum s'ar zice, de parcă ar fi copii mici. In loc să facă treabă, ei cu batjocura şi atâta tot.

Alături de Comsomol, Silantie lua parte şi la treburile şcolăreşti.

Organizaţia comsomolistă regulată pusese pe picioare, mai înainte de orice, şcoala noastră. Până atunci aceasta dusese o existenţă destul de jalnică, nefiind în stare să învingă desgustul pe care-l simţeau mulţi colonişti pentru învăţătură.

Lucru uşor de înţeles! Primele zile în colonia Gorchi însemnaseră zile de odihnă după grelele suferinţe ale vagabondajului. In acele zile, nervii coloniştilor se întăriseră la umbra visurilor nu prea măreţe în legătură cu carierele de cismari şi tâmplari.

Defilarea minunată a colectivului nostru şi fanfarele triumfale de pe malurile Colomacului îi ridicară mult pe coloniştii în proprii lor ochi. Izbutirăm să înlocuim aproape fără sforţare idealurile modeste de cismari, cu insigna frumoasă şi emoţionantă a facultăţii muncitoreşti:

„Rabfac" [1]).

Pe atunci cuvântul acesta însemna cu totul altceva decât acum. Astăzi e denumirea unei modeste instituţii de învăţământ. Atunci însă întruchipa simbolul eliberării tineretului muncitor din întuneric şi neştiinţă. Era afirmarea luminoasă a dreptului omului la învăţătură, drept cu care nu fusese obişnuit până atunci. Şi, pe cuvânt de cinste, simţeam cu toţii faţă de „Rabfac" o oarecare duioşie.

[1]) Rabfac — facultatea muncitorească (Rabocii facultet) — şcoală ce era destinată tineretului muncitoresc, având drept scop să-i pregătească pe tineri pentru învăţământul superior şi să creeze cadre de intelectuali din rândurile muncitorilor şi ţăranilor (N. T.).

Toate acestea constituiră o linie de conduită; în toamna lui 1923 aproape toţi coloniştii fură cuprinşi de dorul facultăţii muncitoreşti, dor care pătrunsese în colonie pe nebăgate de seamă încă din 1921, atunci când educatoarele o convinseseră pe nenorocoasa Raisa să plece la facultatea muncitorească. Mulţi dintre tinerii dela uzina de locomotive, care urmau cursurile facultăţii, veneau la noi în vizită. Coloniştii ascultau cu invidie poveştile lor despre zilele eroice ale primelor facultăţi muncitoreşti şi această invidie le ajută să primească cu mai multă căldură propaganda pe care o făceau printre ei. Ii chemam pe colonişti stăruitor la şcoală şi la ştiinţă, şi le vorbeam despre Rabfac, ca despre calea cea mai minunată pentru om. Dar în ochii coloniştilor, admiterea în facultatea muncitorească era legată de un examen neînchipuit de greu, pe care, după spusele martorilor oculari, nu-l puteau trece decât oamenii „excepţional de geniali". Ne era greu să-i convingem pe colonişti că şi în şcoala noastră te puteai pregăti pentru această grea încercare. Mulţi dintre ei se şi pregătiseră pentru intrarea în facultatea muncitorească, dar, datorită unei frici inexplicabile, hotărîseră să mai rămână încă un an în colonie pentru a se prepara mai bine. Aşa s'a întâmplat cu Burun, cu Carabanov, cu Verşnev şi Zadorov. In special Burun ne uimea prin dragostea sa de învăţătură. Rareori avea nevoie să fie îmboldit. Tăcut şi îndărătnic, el învingea nu numai subtilităţile aritmeticii şi gramaticii, dar chiar propria sa capacitate, îndeajuns de slabă. Nimicurile cele mai simple, o regulă gramaticală, o problemă de aritmetică mai aparte, îi cereau o mare încordare; se congestiona, gâfâia, transpira, dar nu se înfuria şi nu se îndoia niciodată de reuşită. Era stăpânit de o concepţie greşită, dar salutară, anume că ştiinţa e un lucru atât de greu, o bătaie de cap atât de mare, încât nu poate fi cucerită fără sforţări nemăsurate. Lucru ciudat, el refuza să observe că ceilalţi îşi însuşesc aceleaşi cunoştinţe jucându-se, că Zadorov nu cheltueşte pentru învăţătură niciun minut peste orele de şcoală obişnuite, că, până şi în timpul lecţiilor, Carabanov visează la alte lucruri şi că-l frământă fapte mărunte din colonie şi nicidecum vreun exerciţiu sau vreo problemă. Veni însă, în sfârşit, şi vremea când Burun se pomeni în fruntea tovarăşilor săi şi când licăririle de ştiinţă ale acestora, dobândite prin talent, deveniră peste măsură de modeste în comparaţie cu erudiţia solidă a lui Burun.

Marusia Levcenco era cu totul opusă lui Burun. Adusese în colectiv un caracter nesuferit, gâlcevitor, plângăreţ şi bănuitor, cum şi obiceiul de a ţipa isteric. Ne-am chinuit mult cu ea. Cu o inconştienţă rară, putea să facă ţăndări dintr'o lovitură, într'o clipă, lucrurile cele mai scumpe: prietenia, izbânda, o zi frumoasă, o seară liniştită, nădejdile cele mai mari şi mai luminoase. Erau momente, adeseori, când ni se părea că nu ne rămâne decât să luăm apă rece cu găleţile şi să turnăm fără îndurare peste fiinţa aceasta nesuferită, încinsă veşnic de un foc stupid, fără sens.

Rezistenţa continuă, foarte puţin delicată, ba chiar uneori destul de crudă a colectivului o învăţă pe Marusia să se stăpânească. Atunci, cu aceeaşi încăpăţânare bolnăvicioasă, ea începu să râdă şi să-şi bată joc de ea însăşi. Marusia se bucura de o memorie cu totul deosebită, era deşteaptă şi excepţional de frumoasă: avea o faţă oacheşă, rumenită din plin, şi ochii mari negri, în care scânteiau luminiţe şi scăpărau fulgere; deasupra lor se înălţa pe neaşteptate, biruitoare parcă, o frunte liniştită, senină, inteligentă. Dar Marusia era încredinţată că e urîtă, că seamănă cu o arăpoaică şi că nu înţelege şi nu va înţelege niciodată nimic. Izbucnea cu o mânie îndelung acumulată la cel mai mic exerciţiu:

— N'o să iasă nimic! V'aţi agăţat de mine să învăţ! Învăţaţi-i pe Burunii voştri. Eu o să mă tocmesc servitoare. Şi decemă tot chinuiţi, că nu sunt bună nici de dracu?

După lecţiile cu Marusia, Natalia Marcovna Osipova, fiinţă sentimentală, cu ochi de înger şi un caracter tot atât de insuportabil de angelic, plângea pur şi simplu.

— Eu ţin la ea, vreau s'o învăţ şi ea mă dă dracului şi-mi spune că mă agăţ de ea cu neruşinare. Ce să fac?

O mutai pe Marusia în grupa Ecaterinei Grigorievna, deşi mă temeam de urmările acestei măsuri. Ecaterina Grigorievna îi iubea oamenii simplu şi cu sinceritate.

La trei zile după ce au început să înveţe împreună, o aduse pe Marusia la mine, închise uşa, îşi aşeză eleva care tremura de mânie, pe un scaun şi spuse.

— Uitaţi-o pe Marusia, Anton Semeonovici! Hotărîţi de îndată ce facem cu ea. Morarul tocmai are nevoie de o servitoare. Ori, Marusia crede că din ea nu poate ieşi altceva decât o servitoare. Haideţi s'o dăm morarului! Deşi ar mai fi o posibilitate:

eu vă asigur că până la toamna viitoare o pregătesc să intre în facultatea muncitorească; e foarte capabilă.

— Sigur că merge la facultate! spusei eu.

Marusia, care stătea pe scaun, urmărea cu o privire plină de ură faţa liniştită a Ecaterinei Grigorievna.

— Insă nu-i pot îngădui să mă jignească în timpul orelor. Sunt şi eu muncitoare şi nimeni n'are voie să mă insulte. Dacă mai rosteşte vreodată vorba „dracu", ori dacă mă mai face idioată, nu mai învăţ cu ea.

Înţelegeam jocul Ecaterinei Grigorievna, dar cu Marusia se încercaseră toate sistemele posibile şi forţa mea de creaţie pedagogică nu mai putea fi însufleţită de niciun entuziasm. Obosit, m'am uitat la Marusia şi spusei fără nicio prefăcătorie:

— N'o să iasă nimic! O să repete şi „dracu" şi „proasto" şi „idioato". Marusia nu respectă oamenii şi n'o să se vindece prea uşor de asta...

— Eu respect oamenii, mă întrerupse Marusia.

— Nu, nu respecţi pe nimeni. Dar ce să facem? Este eleva noastră. Eu chibzuesc aşa, Ecaterina Grigorievna. Dumneavoastră sunteţi o persoană matură, înţeleaptă şi cu experienţă, pe când Marusia e o fetiţă rea. Să nu ne supărăm pe ea. S'o lăsăm să spună şi „idioată" ba chiar „ticăloasă", — s'au întâmplat doar şi de astea — iar dumneavoastră să nu vă supăraţi. Asta o să treacă. Sunteţi de acord?

Ecaterina Grigorievna se uită zâmbind la Marusia şi zise simplu:

— Bine. Adevărat. De acord.

Ochii negri ai Marusiei se aţintiră asupra mea şi străluciră în ei lacrimi de jignire; îşi acoperi deodată faţa cu basmaua şi, într'un hohot de plâns, fugi afară din odaie.

După o săptămână am întrebat-o pe Ecaterina Grigorievna:

— Ce e cu Marusia?

— Nimic. Tace şi e grozav de supărată pe dumneavoastră.

A doua zi, seara târziu, veni la mine Silantie cu Marusia, spunându-mi:

— Am adus-o, cum s'ar zice, cu sila. Vezi, Anton Semeonovici, Marusia e tare supărată pe tine. Staţi aici de vorbă despre asta.

El se dădu modest la o parte. Marusia lăsă capul în jos.

— N'am ce vorbi. Dacă mă socotiţi nebună, n'aveţi decât să mă socotiţi şi gata.

— Dece eşti supărată pe mine?

— Să nu mă socotiţi nebună!

— Nici nu mă gândesc.

— Atunci dece i-aţi spus aşa Ecaterinei Grigorievna?

— M'am înşelat. Credeam că ai s'o ocărăşti cu tot felul de vorbe.

Marusia zâmbi.

— Dar eu nu ocărăsc.

— A, nu ocărăşti? Atunci m'am înşelat. Nu ştiu dece mi s'a părut aşa.

Chipul încântător al Marusiei se lumină de o bucurie sfioasă, neîncrezătoare;

— Aşa sunteţi totdeauna, vă repeziţi la om...

Silantie păşi înainte, agitându-şi şapca :

— Ce te legi de om? Cum s'ar zice, voi sunteţi atâţia, pe când el e singur! Ei, s'a înşelat o leacă, da'tu nu trebue să te superi.

Voioasă, Marusia aruncă o privire repede spre faţa lui Silantie şi spuse cu glas răsunător :

— Tu, Silantie, eşti un tâmpit, cu toate că eşti bătrân.

Şi fugi din odaia de lucru. Silantie bombăni, agitând şapca:

— Vezi cum stă povestea?

Apoi îşi plesni şapca de genunchi, hohotind de râs:

— Şi ce poveste, fire-ar a dracului!...

3. *DOMINANTE*

Nici n'apucară tâmplarii să încheie ferestrele casei celei roşii, că năvăli iarna. In acel an ne-am bucurat de o iarnă plăcută, blândă, fără desgheţuri mocirloase, fără geruri muşcătoare. Trei zile avu de furcă Cudlatâi cu împărţirea hainelor de iarnă la colonişti, la grăjdari şi porcari. Le dădu unora cisme de pâslă, celorlalţi ghete, care nu străluceau prin noutate sau prin tăietură, dar aveau multe alte calităţi: un materiai bun, petece frumoase, o lărgime de invidiat, că încăpeau şi două perechi de obiele. Nu ştiam pe atunci ce e paltonul şi purtam în locul lui un fel de jumătate jiletcă — jumătate haină, cu căptuşeală şi

cu mâneci de bumbac, moştenire din războiul imperialist, haine pe care soldaţii le numeau în râs flanele.

Pe unele capete apărură chiar şepci, care şi ele miroseau a intendenţă ţaristă, dar majoritatea coloniştilor fură nevoiţi să poarte şi în timpul iernii şepci de pânză. Nu puteam să dăm mai multă căldură trupurilor coloniştilor pe atunci. Pantalonii şi cămăşile rămăseseră tot acele din timpul verii, dintr'un material subţire de bumbac. Deaceea, iarna, se putea băga de seamă în mişcările coloniştilor o uşurinţă neobişnuită care le permitea pe gerurile cele mai cumplite să se deplaseze dintr'un loc într'altul cu o iuţeală meteorică.

Frumoase sunt serile de iarnă în colonie. La cinci munca se sfârşeşte; mai rămân trei ceasuri până la masă. Ici, colo se aprind lămpile cu gaz, dar atmosfera de însufleţire şi confort nu porneşte dela ele. Prin clase şi dormitoare începe încălzitul sobelor. Lângă fiecare sobă stau câte două grămezi, una de lemne, alta de coloniști, adunaţi nu atât pentru căldură, cât pentru taifasurile prieteneşti de seară. Mai întâi încep lemnele, pe măsură ce mâinile agile ale puştilor le vâră în sobă. Ele istorisesc o poveste încurcată, plină de aventuri hazlii, de râsete, de împuşcături, de fugăriri, de voie bună strengărească şi de izbânzi triumfale. Puştii le înţeleg greu pălăvrăgeala, fiindcă povestitorii se întrerup mereu unii pe alţii şi se grăbesc toţi spre aceeaşi ţintă. Dar pătrund sensul povestirii, care-ţi intră adânc în suflet: e vesel şi plăcut să trăieşti pe lume. Iar atunci când trosnetul lemnelor amuţeşte, când povestitorii se culcă într'un culcuş arzător şoptind doar cu glasuri ostenite — coloniştii îşi încep poveştile lor.

Intr'una din grupe se găseşte Vetcovschi. Ca vechi povestitor al coloniei, el se bucură întotdeauna de ascultători.

— Multe lucruri bune se află pe lume. Noi stăm aici şi nu vedem nimic, dar sunt băieţi pe lume pentru care nimic nu rămâne necunoscut. Nu demult am întâlnit unul. Fusese tocmai pe la Marea Caspică şi se plimbase prin Caucaz. E acolo o trecătoare lângă o stâncă, şi se numeşte „Trece-mă, doamne", fiindcă nu se mai află alt drum. Înţelegi, singura cale duce tocmai pe lângă stânca asta. Mai trece câte unul, dar alţii nu izbutesc: se rostogolesc întruna pietre. Dacă nu-l nimereşte vreuna în cap, e bine, dar dacă îl loveşte, sboară omul drept în prăpastie de nu-l mai găseşte nimeni. Zadorov, alături, ascultă atent şi tot atât de atent îşi adânceşte privirea în ochii albaştri ai lui Vetcovschi.

— Costea, dacă ai pleca şi tu să încerci, poate te-ar trece „domnul".

Băieţii, luminaţi de flacăra roşie a sobei, îşi întorc capetele spre Zadorov.

Costea, nemulţumit oftează:

— Nu înţelegi despre ce e vorba, Şurca! Ar fi interesant să vezi totul. Uite, puştiul a fost pe acolo...

Zadorov îşi arată obişnuitul lui zâmbet şăgalnic şi-i spune lui Costea:

— Iaca eu l-aş întreba altceva pe puştiul ăla... E timpul să astupăm soba, băieţi.

— Ce l-ai întreba? zise gânditor Vetcovschi.

Zadorov îl supraveghiază pe băieţaşul ager care trebăluieşte cu sgomot pe la capacul sobei, pe sus.

— L-aş întreba tabla înmulţirii. Dacă hoinăreşte prin lume, păcătosul, ca un trândav şi creşte fără să înveţe, de bună seamă că nici să citească nu ştie. „Trece-mă, doamne"? Unor asemenea proşti adevărat că trebue să le dai la cap. Stânca aceea e pusă întradins pentru ei.

Băieţii râd şi unul îl sfătueşte:

— Nu, Costea, mai bine rămâi la noi. Ce, eşti prost?

Lângă cealaltă sobă, stă pe podea, cu genunchii desfăcuţi şi cu chelia strălucitoare, Silantie. Povesteşte ceva lung:

— Noi credeam, cum s'ar zice, că totul e în regulă. Dar el, ticălosul, a plâns şi s'a sărutat şi cum a intrat în cabinet a şi făcut o murdărie, înţelegi. L-a trimis pe lacheu în oraş. Dimineaţa, când ne uităm, asta-i: jandarmi călări. Şi oamenii spun: au să ne biciuiască. Iar, cum s'ar zice, mie şi fratelui meu nu ne plăcea să ni se dea jos pantalonii şi atâta tot. Da' vezi cum stă povestea, mi-era milă de fata mea. Ei, mă gândesc eu, asta-i, de fată n'au să se atingă...

In spatele lui Silantie sunt proptite pe podea cismele de pâslă ale lui Calina Ivanovici, iar mai sus fumegă luleaua sa. Fumul lulelei se lasă în jos, cotind brusc spre sobă; se desparte în două şuviţe trecând pe lângă urechile unui cap rotund de copil şi se roteşte năvalnic spre curentul cald al sobei. Calina Ivanovici clipeşte dintr'un ochi spre mine şi-l întrerupe pe Silantie:

— He-he-he! Tu spune drept, Silantie, te-au mângâiat paraziţii ceia pe locul de unde pornesc picioarele, sau nu te-au mângâiat?

Silantie dă capul pe spate, aproape să se răstoarne, şi se prăpădeşte de râs:

— Asta-i, m'au mângâiat cum s'ar zice, Calina Ivanovici, adevărat ai spus... Din pricina fetei, blestemată să fie...

Şi lângă celelalte sobe din clase şi locuinţe curg şuvoaiele şoptitoare ale povestirilor. Carabanov şi Verşnev stau, se vede, la Lidocica. Ea îi cinsteşte cu dulceaţă şi ceai. Ceaiul însă nu-l împiedică pe Verşnev să se mânie pe Semeon:

— B-b-bine, ieri ţi-ai b-b-bătut joc, azi îţi b-b-baţi joc. Dar odată tot t-t-trebue să te g-g-gândeşti serios...

— La ce să te gândeşti? Ce ai nevástă, boi sau avuţii în cămară? La ce să te gândeşti? Trăieşte şi aşteaptă.

— Trebue să te g-g-gândeşti la viaţă, om ciudat ce eşti!

— Eşti un prost, Colea, un prost. După tine, a gândi înseamnă să te aşezi în fotoliu, să holbezi ochii şi să începi să gândeşti. Dacă ai cap, gândeşti. Dar unul ca tine, se înţelege dela sine, trebue să mănânce ceva special ca să gândească...

— Dece-l jigneşti pe Nicolai? întreabă Lidocica. Lasă omul să gândească, până la urmă tot o să ajungă la ceva...

— Cine? Colea o să ajungă la ceva? Pentru nimic în lume. Face pe sfântul. „Caută adevărul". Aţi mai văzut asemenea nătărău? Ii trebue lui adevăr. O să-şi ungă cismele cu el.

Colea şi Semeon pleacă dela Lidocica tot aşa de prieteni numai că Semeon răcneşte un cântec de răsună colonia. In acelaş timp, Verşnev îl îmbrăţişează cu gingăşie şi caută să-l convingă:

— Dacă a fost r-r-revoluţie, apăi acum toate se vor îndrepta.

Şi în modesta mea locuinţă sunt musafiri. Eu stau acum împreună cu mama mea, o bătrânică a cărei viaţă se scurge încet prin albiile cele din urmă, de seară, acoperite de ceţuri liniştite şi străvezii. Toţi coloniştii îi spun mamei bunică. Şi la ea se află Şurca Jeveli, fratele mai mic al micului Mitca Jeveli. Şurca e mai mult în unghiuri. Deşi trăieşte de mult în colonie, el parcă nu creşte, ci mai curând se ascute în mai multe direcţii. are nas ascuţit, urechi ascuţite, bărbie ascuţită şi o privire tot aşa de ascuţită.

Şurca munceşte întotdeauna retras. Undeva în livadă, în dosul unui tufiş lăturalnic, are o îngrădire de scânduri în care creşte o pereche de iepuri de casă. In subsolul unde se află cazanele de încălzit, a adăpostit o cioară.

In adunarea generală, comsomoliştii îl învinuesc uneori pe Şurca că toată gospodăria lui urmăreşte un scop lucrativ şi că în general ea are un caracter privat. Şurca însă se apără cu înverşunare şi pretinde grosolan:

— Dovedeşte cui am vândut ceva! M'ai văzut vânzând?

— Dar de unde ai bani?

— Ce bani?

— Cu care ţi-ai cumpărat eri bomboane.

— Ia uite, ce bani! Mi-a dat bunica zece copeici.

In adunarea generală nu se discută împotriva bunicii.

In jurul bunicii roiesc întotdeauna câţiva puşti, care, la rugămintea ei, îi fac uneori mici comisioane în Gonciarovca, dar în aşa fel încât eu să nu bag de seamă. Iar când se ştie sigur că sunt ocupat şi că nu mă întorc curând acasă, la masa bunicii şed doi, trei colonişti care beau ceai sau dau gata vreun compot, gătit de bunica pentru mine, pe care însă n'am avut timp să-l mănânc. Din pricina memoriei slăbite de bătrâneţe, bunica nu ţinea minte numele tuturor prietenilor săi, dar pe Şurca îl recunoaştea dintre ceilalţi, fiindcă era vechi colonist şi era cel mai vioi şi mai guraliv.

Azi Şurca a venit la bunica adus de motive speciale, foarte însemnate.

— Bună ziua.

— Bună ziua, Şurca. Dece nu te-ai mai văzut pe aici atâta vreme? Ai fost cumva bolnav?

Şurca se aşează pe scăunel şi-şi loveşte genunchierul nou de stambă cu cozorocul şepcii care fusese odată albă. Părul blond stă măciucă pe capul lui Şurca, netuns cu maşina de multă vreme. Şurca ridică nasul în sus, uitându-se cu luare aminte la tavanul nu prea înalt.

— Nu, n'am fost bolnav. Dar mi s'a îmbolnăvit iepuraşul.

Bunica stă pe pat şi scotoceşte, în averea ei de căpetenie, o cutie de lemn plină cu aţe, gheme, petice de stofă, vechile ei rezerve.

— S'a îmbolnăvit iepuraşul? Săracul! Şi ce-ai făcut?

— N'ai ce să faci, spune Şurca serios, stăpânindu-şi cu mare trudă turburarea şi ţinându-şi ochiul drept pe jumătate închis.

— Dar dacă l-ai îngriji? se uită bunica la Şurca.

— N'am cu ce, şopteşte el.

— Ce leac îi trebue?

— Dacă aş putea să fac rost de o jumătate de pahar cu mei, ar fi destul.

— Vrei ceai, Şurca? întrebă bunica. Uite ceaiul colo pe plită şi uite şi paharele. Toarnă-mi şi mie.

Şurca îşi pune cu grijă şapca pe scăunel şi se învârte neîndemânatic pe lângă plita înaltă. Iar bunica se ridică cu greu în vârful picioarelor şi ia de pe poliţă un săculeţ trandafiriu, în care păstrează meiul.

Societatea cea mai veselă şi mai sgomotoasă se adună în magazioara care adăposteşte rotăria lui Cozâr. Cozâr chiar doarme aici. Intr'un colţ al magaziei se află o sobă scundă făcută de el; pe sobă e un ceainic. In celălalt colţ, o plapomă pestriţă acoperă un pat de campanie. Cozâr stă pe pat, iar musafirii care pe butuci, care pe piesele atelierului, care pe stive de obezi. Se străduesc toţi cu îndărătnicie să smulgă din inima lui Cozâr rezervele îmbelşugate de opium religios care le-a strâns în decursul vieţii sale.

Cozâr zâmbeşte cu tristeţe:

— Nu e bine, copii, nu e bine, doamne iartă-mă! Se mânie domnul...

Dar, până să se mânie domnul, se mânie Calina Ivanovici. El păşeşte prin deschizătura întunecată a uşii în lumină şi gesticulează cu luleaua:

— Ce faceţi cu bătrânul? Spune-mi te rog, ce treabă ai cu Iisus Hristos? Când o să vă apuc de aici, o să faceţi mătănii nu numai lui Hristos, ci şi lui sfântul Niculae! Dacă Puterea Sovietică v'a scăpat de popi, bucuraţi-vă în tăcere, dar nu vă apucaţi să vă bateţi joc de oameni.

— Bogdaproste, Calina Ivanovici, că nu lăsaţi să fie obidit un bătrân...

— Dacă ţi se întâmplă ceva, să vii să mi te plângi mie. Că fără mine n'o scoţi la capăt cu golanii ăştia; nu te bizui prea mult pe hristoşii tăi.

Băieţii se grăbeau să se împrăştie din magazia rotăriei, prin alte unghere ale coloniei, prefăcându-se înspăimântaţi de Calina Ivanovici. Nu mai avem acum dormitoare mari cât nişte cazărmi, ci băieţii se grupează câte şase-opt în camere mai mici. Detaşamentele de colonişti se închegară mai strâns în noile dormitoare, trăsăturile caracteristice ale fiecărei grupe începură să se reliefeze mai limpede şi munca alături de ele deveni mai intere-

santă. Se născu detaşamentul unsprezece, detaşamentul celor mici, organizat în urma stăruinţelor lui Gheorghievschi. Ca şi mai înainte, el se ocupa de ei fără răgaz; îi îngrijea, îi îmbăia, se juca cu ei, îi dojenea şi-i răsfăţa ca o mamă, uimind inimile oţelite ale coloniştilor prin răbdarea şi energia lui. Numai munca aceasta uluitoare a lui Gheorghievschi mai risipea puţin impresia neplăcută, născută din credinţa generală că el ar fi fost copilul guvernatorului din Ircuţc.

In colonie crescu şi numărul educatorilor. Căutam cu răbdare oameni adevăraţi şi găseam câte ceva în rezervele destul de jalnice ale cadrelor pedagogice. Pe Pavel Ivanovici Jurbin l-am descoperit în chip de paznic la grădina de zarzavat dela marginea oraşului, a sindicatului profesorilor. Era un om blând, cult, disciplinat, cu adevărat gentleman şi stoic. Imi plăcu mai ales datorită unei calităţi deosebite a lui: dragoste, îmbinată cu curiozitate, pentru natura omenească. Ştia să vorbească cu o pasiune de colecţionar despre diferitele trăsături ale caracterelor umane, despre ascunzişurile abia vizibile ale sufletului, despre frumuseţea eroismului omenesc şi despre tainele mârşăviei omeneşti. El cugeta îndelung la toate acestea şi pândea răbdător semnele unor legi colective noi în masa oamenilor. Vedeam că pasiunea lui de diletant avea să-l ducă pe o cale greşită, dar îmi plăcea firea lui sinceră şi curată şi deaceea l-am iertat pentru faptul că fusese ofiţer superior în regimentul 35 infanterie din Briansc, grad la care el renunţase, de altfel, încă înainte de Revoluţia din Octombrie; nu avusese niciun fel de legături cu albii şi deaceea fusese numit ofiţer de rezervă în cadrele Armatei Roşii.

Al doilea, a fost Zinovie Ivanovici Buţai. Avea douăzeci şi şapte de ani, dar abia isprăvise şcoala de pictură şi ne fusese recomandat ca pictor, fiindcă era nevoie de unul şi la şcoală şi la teatru şi la tot soiul de treburi comsomoliste.

Zinovie Ivanovici Buţai întruchipa uimitor culmile unui şir întreg de însuşiri. Era neînchipuit de slab, oacheş peste măsură, şi vorbea cu un timbru de bas neobişnuit de adânc, încât îţi venea greu să-l asculţi; scotea un fel de sunete ultraviolete. Zinovie Ivanovici dădea dovadă de o linişte şi indiferenţă de-a-dreptul ne mai pomenită. Sosi la noi pe la sfârşitul lui Noembrie şi aşteptam cu nerăbdare să vedem cu ce opere de artă avea să se îmbogăţească deodată colonia noastră. Dar Zinovie Ivanovici, îna-

înte de a pune măcar odată mâna pe penel, ne ului printr'o altă latură a firii sale de artist.

După câteva zile dela sosirea lui, coloniștii mă înștiințară că iese în fiecare dimineață din cameră gol, doar cu paltonul pe umeri și se duce să se scalde în Colomac. Pe la sfârșitul lui Noembrie, Colomacul începu să înghețe, devenind curând patinoarul coloniei. Cu ajutorul lui Otcenaș, Zinovie Ivanovici făcu o copcă în ghiață și-și continuă în fiecare dimineață îngrozitoarele băi. In scurt timp căzu la pat și zăcu vreo două săptămâni de pleurită. După ce se însănătoși, începu să se cufunde din nou în copcă. In Decembrie contractă o bronșită cu complicații. Lipsind dela lecții, Buțai făcea să se nărue planurile noastre didactice. Până în cele din urmă îmi pierdui răbdarea și-l rugai să curme odată această nebunie.

Zinovie Ivanovici îmi răspunse cu o voce răgușită:

— Am dreptul să mă scald când găsesc de cuviință. Codul legislației muncitorești nu mi-o interzice. Am deasemenea dreptul să fiu bolnav, așa că nu mi se pot aduce niciun fel de învinuiri oficiale.

— Dar eu nu v'o spun oficial, dragă Zinovie Ivanovici. Mi-e milă omenește de dumneavoastră când văd cum vă chinuiți.

— Ei, dacă-i așa, să vă explic: am o sănătate șubredă și un organism făcut de mântuială, care, înțelegeți, te desgustă de viață. Sunt ferm hotărît ori să-l oțelesc, așa încât să pot trăi liniștit, ori, ducă-se dracului, să-l las să se prăpădească. Anul trecut am avut patru pleurite, anul acesta, deși am ajuns în Decembrie, am făcut una singură și cred că n'o să trec de două... Am venit la dumneavoastră tocmai fiindcă aveți un râu prin apropiere.

Il chemai pe Silantie și mă răstii la el:

— Ce-i asta? Dacă omul e nebun, tu-i mai faci și copci?

Silantie dădu din mâini, semn că-și recunoaște vinovăția.

— Nu te supăra, Anton Semeonovici, altfel nu se poate. Am mai văzut eu unul... I se făcuse de ducă și se pregătise să se înnece. Numai când m'am întors cu spatele și ticălosul se și aruncase în râu. L-am tras, l-am tras, cum s'ar zice, până m'am istovit. Iar el, vezi ticălosul, a luat de s'a spânzurat. Mie asta nici prin cap nu-mi trecuse. Vezi cum stă povestea? Așa că eu pe ăsta nu vreau să-l mai împiedic și atâta tot.

Zinovie Ivanovici urma să se scalde în copcă până în luna

Mai. La început, coloniștii râseră de pretențiile acestui om slab, dar pe urmă fură pătrunși de respect față de el și-l îngrijiră cu răbdare în timpul numeroaselor sale pleurite, bronșite sau simple răceli.

Dar se scurgeau și săptămâni întregi în cursul cărora oțelirea organismului lui Zinovie Ivanovici nu era însoțită de nicio creștere a temperaturii. Atunci se arăta adevărata lui fire de artist. În jurul lui se alcătui în curând un cerc de pictori, care își înjghebară un atelier într'o cameră mică dela mansardă, obținută dela sovietul comandanților.

In serile gălăgioase de iarnă, în atelierul lui Buțai, se desfășura o muncă febrilă; pereții mansardei se cutremurau de râsul pictorilor și al musafirilor mecenați.

Sub o lampă mare de petrol lucrează, plecați deasupra unui carton uriaș, câțiva oameni. Zinovie Ivanovici, scărpinându-se cu vârful pensulei în capul negru-corb, mormăe ca un protodiacon după beție:

— Mai puneți-i sepie lui Fedoorenco! E doar un țăran și voi ați făcut din el o precupeață. Vanca, tu pui totdeauna carmin unde trebue și unde nu trebue.

Vanca Lapot, roșu, pistruiat, cu nas cârn, răspunde imitându-l pe Zinovie Ivanovici cu un bas prefăcut, răgușit:

— Am cheltuit toată sepia pe Leșii.

Și serile petrecute în odaia mea de lucru deveniră sgomotoase. Veniseră de curând din Harcov două studente aducând cu ele următoarea hârtie:

„Institutul pedagogic din Harcov trimite pe tovarășele X. Varscaia și R. Landsberg pentru a face practică pedagogică în colonia Gorchi".

Le-am întâmpinat cu multă curiozitate pe aceste reprezentante ale tinerei generații de pedagogi. Și X. Varscaia și R. Landsberg se bucurau de o tinerețe care trezea invidia; niciuna nu trecea de douăzeci de ani. X. Varscaia, o blondină foarte drăguță, plinuță, mică și vioaie, avea o rumeneală delicată și transparentă de parcă ar fi fost făcută cu acuarelă.

Imbinându-și întruna sprâncenele subțiri, abia desenate, și alungându-și printr'un efort de voință un zâmbet ce-i răsărea mereu pe față, îmi luă un adevărat interogatoriu:

— Aveți un cabinet de pedagogie?

— N'avem cabinet.

— Dar cum studiaţi personalitatea?

— Personalitatea copilului? întrebai cât mi-a fost cu putinţă de serios.

— Da, personalitatea elevului d-voastră.

— Pentruce s'o studiem?

— Cum pentruce? Dar cum lucraţi? Cum puteţi lucra cu cineva pe care nu-l cunoaşteţi?

Varscaia vorbea cu energie şi sinceritate, întorcându-se mereu spre prietena ei R. Landsberg, oacheşă cu minunate cozi negre, îşi pleca ochii, stăpânindu-şi indignarea firească printr'o îngăduinţă plină de răbdare.

— Ce dominante predomină la elevii dvs? [1]) întrebă aspru şi fără înconjur Varscaia.

— Dacă în colonie nu se studiază personalităţile, atunci e de prisos să întrebi de dominante, rosti încet R. Landsberg.

— Nu, dece? răspunsei eu serios. Pot să vă spun unele lucruri despre dominante. Sunt aceleaşi ca şi la voi...

— Dar dumneavoastră de unde ne cunoaşteţi? întrebă neprietenos Varscaia.

— Păi staţi în faţa mea şi vorbiţi.

— Şi ce?

— Eu văd prin voi. Ca şi cum aţi fi de sticlă, eu văd tot ce se întâmplă înlăuntrul vostru.

X. Varscaia roşi; în această clipă năvăliră în odaia de lucru Carabanov, Verşnev, Zadorov şi alţi câţiva colonişti.

— E voie sau aveţi secrete?

— Cum să nu! răspunsei eu. Iată, faceţi cunoştinţă cu musafirele noastre, studente din Harcov.

— Musafire? Strașnic! Dar cum vă chiamă?

— Xenia Romanovna Varscaia.

— Rahil Semeonovna Landsberg.

Semeon Carabanov duse mâna la obraz, mirându-se:

— Vai, ce nume lungi! Va să zică dumneavoastră sunteţi simplu Oxana?

— Fie şi aşa! se învoi X. Varscaia.

— Şi dumneavoastră sunteţi Rahil?

— Fie! şopti R. Landsberg.

— Bun. Acum să vă dăm şi de mâncare. Sunteţi studente?

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).

— Da.

— Păi spuneţi aşa. Trebue să fiţi flămânde ca... asta... cum vine? Zadorov şi Verşnev ar zice „ca nişte câini". Dar aşa... ei, să zicem ca nişte pisicuţe.

— Suntem întradevăr flămânde, râse Oxana. Putem să ne şi spălăm aici?

— Să mergem. O să vă dăm în primire fetelor: acolo o să faceţi ce vreţi.

Aşa decurse prima noastră întâlnire. Ele veneau în fiecare seară la mine, dar numai pentru o clipă. In orice caz, discuţia asupra studiului personalităţii nu mai fu niciodată deschisă. Oxana şi Rahil nu mai aveau timp.

Le atrăseseră băieţii în marea fără sfârşit a treburilor coloniei, în petrecerile şi conflictele ei, le desvăluiseră o grămadă de probleme încurcate, adevărate probleme. Căci greu îi era unui om cu adevărat om, să ocolească vârtejurile şi bulboanele ce se iveau fără încetare în sânul colectivului; nici n'aveai răgaz să te uiţi că te şi prindea vârtejul, târîndu-te dintr'o parte în alta. Se întâmpla adesea să te târască drept în odaia mea de lucru şi să te arunce la mal.

Intr'una din seri mi-aduse un grup interesant: Oxana, Rahil, Silantie şi Bratcenco. Oxana râdea trăgându-l pe Silantie de mânecă:

— Haideţi, haideţi, dece vă împotriviţi?

Intradevăr, Silantie se împotrivea să meargă.

— Dumneavoastră nici nu vedeţi că el merge în colonie pe o linie demoralizatoare.

— Despre ce e vorba, Silantie?

Silantie îşi trase nemulţumit mâneca şi-şi mângâie chelia:

— Păi vezi cum stă povestea, am lăsat sania afară. Şi iacă ce le trăsneşte prin cap lor şi lui Semeon, să se plimbe pe deal. Să spună Anton, că e de faţă.

Şi Anton spuse:

— M'au pisat într'una că vor să se plimbe! Ei, pe Semeon l-am plesnit îndată cu chinga dela şea şi a plecat. Dar astea nimic; trag sania. Ce să le fac? Să le dau cu chinga dela şea, au să plângă. Şi Silantie le-a spus...

— Uite, uite, se revoltă Oxana. Să repete Silantie ce-a spus.

— Da' ce-am spus aşa de rău? Asta am zis şi atâta tot, că: eşti bună de măritat şi tu strici sania. Vezi cum stă povestea...

— Nu-i tot, nu-i tot...

— Da' ce mai e? Asta-i tot, cum s'ar zice.

— I-a spus lui Anton: înhamă-le pe ele la sanie şi repede-te până la Gonciarovca, că îndată se potolesc. Ai spus?

— Asta-i, o spun şi acum: muieri sdravene care n'au ce face, pe când nouă nu ne ajung caii. Vezi cum stă povestea.

— Ah, strigă Oxana. Plecaţi de aici, plecaţi! Afară!

Silantie, râzând, plecă din odaie împreună cu Anton. Oxana se prăbuşi pe divanul pe care de multă vreme moţăia Rahil.

— Silantie are o personalitate interesantă, zisei eu. V'aţi putea îndeletnici cu studierea ei.

Oxana porni să iasă din cameră dar se opri în prag şi rosti, imitând pe cineva:

—Văd prin el; parc'ar fi de sticlă!!

Şi fugi, nimerind din uşă drept într'o desime de colonişti. Ii auzii răsunând doar vocea; o luă vârtejul coloniştilor pe care-i cunoşteam atât de bine.

— Rahil, duceţi-vă la culcare.

— Da' ce? mi-e somn? Şi dumneavoastră?

— Eu plec.

— Aha... desigur...

Şi frecându-se copilăreşte cu pumnul la ochiul stâng, îmi strânse mâna şi ieşi din odaie, lovindu-se cu umărul de marginea uşii.

4. *TEATRUL*

Cele povestite în capitolul precedent alcătuiau doar o parte neînsemnată din timpul serilor de iarnă. Acum ne e cam ruşine să o recunoaştem, dar aproape toată vremea liberă ne-o închinam teatrului.

Realizasem un adevărat teatru în colonia a doua.

E greu de zugrăvit fericirea care ne-a cuprins când magazia morii ne-a fost pusă la dispoziţie. Puteau încăpea în teatrul nostru până la şase sute de oameni, adică spectatori din câteva sate. Pe măsură ce creştea importanţa cercului nostru dramatic, creşteau şi exigenţele faţă de el. E adevărat că teatrul nostru suferea şi de unele incomodităţi. Calina Ivanovici le socotea chiar

atât de dăunătoare, încât cerea ca teatrul să fie transformat într'o magazie de vehicule:

— Căruța nu pățește nimic din pricina frigului, ei nu-i trebue sobă. Dar publicului îi trebue.

— O să punem sobe.

— O să fie de folos cum îi e săracului o strângere de mână. Ați văzut că nu e tavan acolo și acoperișul e de tablă, fără niciun fel de căptușeală. Să faci foc în sobă, înseamnă să încălzești împărăția cerului, cu heruvimii și cu serafimii, dar nu publicul. Și ce fel de sobe o să puneți? Aici trebue măcar sobe de fontă și cine o să vă dea voie? Că-i gata incendiul cu sobele astea. Când începe reprezentația, o să înceapă și turnatul apei!...

Dar noi nu eram de părerea lui Calina Ivanovici, cu atât mai mult cu cât și Silanție spunea:

— Vezi cum stă povestea, și reprezentația fără plată și incendiul fără alergătură. N'o să se supere nimeni.

Am pus sobe de fontă și de fier în care făceam foc doar în timpul reprezentațiilor. Dar sobele n'au fost niciodată în stare să încălzească aerul din teatru: toată căldura sobelor se ridica fără întârziere în sus și ieșea afară prin acoperișul de fier. Și deaceea, cu toate că sobele se înroșeau de dogoare, publicul își păstra paltoanele și cojoacele, neavând decât grijă ca, întâmplător, să nu ia foc în partea dinspre sobă. Foc a izbucnit o singură dată în teatrul nostru și nu din pricina sobei, ci dela o lampă căzută pe scenă. Cu acelaș prilej s'a produs și panică, dar de o natură cu totul deosebită: publicul a rămas pe loc, iar coloniștii s'au suit cu toții pe scenă, cuprinși de o neprefăcută încântare. Carabanov striga la ei:

— Sunteți idioți, ori n'ați mai văzut niciodată foc?

Construisem o adevărată scenă, înaltă, spațioasă, cu un sistem complicat de culise și cu cușcă pentru sufleur. Ne rămăsese în dosul scenei o suprafață mare liberă de care nu ne puteam folosi. Pentru a le da actorilor o temperatură suportabilă, despărțirăm din acest spațiu o cabină în care așezarăm o sobiță. Acolo ne grimam și ne îmbrăcam pe rând după sexe. In restul spațiului, în dosul culiselor și pe scenă domnea un frig ca afară.

In sala de spectacole se aflau câteva zeci de rânduri de bănci făcute din scânduri, loc imens, câmp cultural pe care să tot semeni și să tot aduni.

Activitatea noastră teatrală în colonia a doua se desvoltă cu mare repeziciune şi, fără să-şi piardă vreo clipă ritmul sau avântul în răstimpul celor trei ierni, luă proporţii aşa de măreţe încât eu însumi cred cu greutate cele ce scriu.

Montam în stagiunea de iarnă aproape patruzeci de piese, fără să fugim vreodată după lucruri ieftine, uşoare, ci tot după piese lungi, serioase, de câte patru, cinci acte. Repetam deobicei repertoriul teatrelor din capitală. Era o neruşinare fără seamăn, dar, pe cuvânt de cinste, nu făceam treabă de mântuială.

Incă dela al treilea spectacol, gloria noastră teatrală se răspândi până departe, dincolo de graniţele Gonciarovcăi. Veneau la noi săteni din Pirogovca, din Grabilovca, Babicevca, Gonţâ, Vaţi, Storojevoe, Volovi, Ciumaţchie şi Ozerschi; veneau muncitori din oraşele industriale, lucrători de cale ferată, dela gară şi dela fabrica de locomotive, iar curând începură să sosească şi orăşeni: învăţători, funcţionari dela aprovizionare, în general activişti ai Narobrazului, militari, activişti ai sovietelor, cooperatori sau pur şi simplu băieţi şi fete cunoscuţi ai coloniştilor şi cunoscuţi ai cunoscuţilor. Spre sfârşitul celei dintâi ierni, în fiecare sâmbătă încă dela prânz, se aşeza în jurul magaziei-teatru, tabăra celor veniţi de departe. Oameni mustăcioşi, în sarici şi cojoace, deshămau caii, îi acopereau cu cergi şi pături ţărăneşti, zăngăneau căldările la fântâna cu cumpănă. In acest timp, tovarăşele lor de călătorie, cu capetele îmbrobodite până peste ochi, după ce jucau pe lângă sanie pentru a-şi desmorţi picioarele înghemţate pe drum, dădeau fuga, clătinându-se pe tocurile înalte, bătute cu potcoave, în dormitorul fetelor noastre, pentru a se încălzi şi a întări prietenia legată nu demult. Unele dintre ele trăgeau de sub paie coşuri şi legăturici. Plecând în această lungă excursie teatrală îşi luau cu sine hrană: plăcinte, pâini, bucăţi pătrate de slănină tăiată în cruce, salamuri întregi şi alte mezeluri.

O parte însemnată a acestor provizii era menită să-i ospăteze pe colonişti. Se întâmplau uneori zile cu asemenea praznice încât biroul Comsomolului a interzis categoric să se mai primească daruri dela spectatorii sosiţi.

Sâmbătă încălzeam sobele teatrului încă dela ora două, pentru a le da celor ce veneau putinţa de a se încălzi.

Dar cu cât se strângeau mai mult prieteniile, cu atât pătrundeau mai adânc musafirii în încăperile coloniei; până şi în su-

fragerie se putea vedea un grup de musafiri deosebit de plăcut, şi, aşa zicând, comuni, pe care comandanţii de serviciu găseau de cuviinţă să-i poftească la masă.

Spectacolele costau destul de mult casa coloniei. Costumele, perucile şi decorurile de tot felul ajungeau până la 40—50 de ruble, ceeace însemna aproape două sute de ruble pe lună. Cheltuiala era mare, dar nu ne-am coborît niciodată până la a cere bani pentru vizionare.

Publicul nostru era alcătuit în cea mai mare parte din tineret, ori tineretul sătesc şi mai ales fetele nu aveau niciodată bani de buzunar.

La început, intrarea a fost liberă, dar curând veni o vreme când în sala teatrului nu mai încăpură toţi cei doritori de a vedea; atunci introduserăm biletele de intrare, împărţite din timp prin celulele comsomoliste, sovietele săteşti şi împuterniciţii noştri speciali pentru acest lucru.

Descoperirăm setea ţărănimii pentru teatru, neaşteptată pentru noi. Din pricina biletelor se iscau certuri neîntrerupte şi neînţelegeri între diferite sate. Secretarii veneau supăraţi la noi şi vorbeau cam răstit:

— Dece ni s'au înmânat doar treizeci de bilete pentru mâine?

Jorca Volcov, responsabilul cu biletele de teatru, clătina batjocoritor din cap în faţa secretarului:

— Fiindcă pentru voi şi astea sunt prea multe.

— Multe? Birocraţilor, staţi aici şi vi se pare că sunt multe?

— Stăm aici şi vedem cum intră fetele popii, cu biletele noastre.

— Fetele popii? Care fete?

— Ale popii dela voi. Alea roşcate, urîte.

Recunoscându-le pe fetele popii din satul lui, secretarul coboară tonul, dar nu se dă bătut:

— Doară două, bine... Dar dece ne-aţi scăzut cu douăzeci numărul biletelor? Inainte ne dădeaţi cincizeci, acum doar treizeci.

— Ne-am pierdut încrederea, răspunde răutăcios Jorca. Numai două fete, da' câte neveste de popă, câte negustorese chiaburoaice pe care nu le-am numărat. Voi trăiţi acolo în putreziciune, iar noi să stăm şi să socotim?

— Ar fi bine să ştiu care ticălos v'a spus lucrurile astea.

— Uite, nici pe ticăloşi... nu-i punem la socoteală. Dar pentru voi şi treizeci de bilete sunt prea multe.

Secretarul, ca opărit, grăbeşte spre casă să cerceteze care sunt putreziciunile descoperite, dar în locul lui vine în sbor alt protestatar:

— Ce faceţi, tovarăşi? Suntem cincizeci de comsomolişti şi ne-aţi trimis doar cincisprezece bucăţi.

— După datele detaşamentului unit 6 „P", rândul trecut au venit dela voi numai cincisprezece comsomolişti treji, dintre care patru femei bătrâne; toţi ceilalţi erau beţi.

— Nici gând, a minţit careva de pe aici că erau beţi. Ai noştri lucrează la o fabrică de spirt, deaceea miros întotdeauna a...

— Am controlat: duhnea gura lor, degeaba o puneţi pe socoteala fabricii...

— O să-i aduc să vedeţi că ei miros întotdeauna aşa, dar dumneavoastră născociţi şi ne faceţi şicane. Ce sunt exagerările astea!

— Mai las-o! Ai noştri descoperă imediat dacă e vorba de fabrică sau de beţie.

— Daţi-ne măcar încă cinci bilete; cum nu vă e ruşine! Împărţiţi pe la domnişoarele din oraş şi pe la cunoscuţi, iar pe comsomolişti îi lăsaţi la urmă.

Înţeleserăm deodată că teatrul nu este o petrecere a noastră, ci o obligaţie, o contribuţie socială necesară, a cărei plată n'o puteam refuza.

Biroul Comsomolului căzu la gânduri. Cercul dramatic nu putea duce singur pe umerii săi o sarcină atât de grea. Nu ne puteam închipui o sâmbătă cel puţin fără spectacol şi o săptămână fără premieră. Repetarea unor puneri în scenă ar fi însemnat să închinăm steagul, să le stricăm o seară vecinilor noştri, spectatori permanenţi. In cercul dramatic se iviră tot felul de poveşti.

Până şi Carabanov protestă:

— Da' ce sunt eu? M'am tocmit aici sau ce? Săptămâna trecută am jucat rolul unui preot păgân, săptămâna asta pe cel al unui general, iar acum mi se spune să fac pe partizanul. Ce sunt eu? Am două vieţi în mine? In fiecare seară repetiţie până la două, iar sâmbătă mai trage mesele, mai bate decorurile...

Coval se sprijini cu mâinile de masă şi strigă:

— Poate vrei să-ţi punem un divan sub căpătână, ca să te odihneşti o leacă? Trebue!

— Dacă trebue, faceţi aşa încât toţi să lucreze.

— O să facem.

— Faceţi.

— Hai la sovietul comandanţilor!

Aci biroul propune: să se termine cu cercurile dramatice, să lucreze toţi şi gata.

Celor din soviet le plăcea întotdeauna să dea o formă chestiunilor, printr'o ordonanţă. O redactară astfel :

„In virtutea hotărîrii sovietului de comandanţi de a socoti munca de punere în scenă a spectacolelor ca o muncă obligatorie pentru fiecare colonist, se numesc detaşamente unite pentru punerea în scenă a spectacolului „Aventurile unor oameni de nimic"...

Urma enumerarea detaşamentelor unite de parcă n'ar fi fost vorba de înaltă artă, ci de săpatul sfeclei sau de muşuroitul cartofilor.

Profanarea artei începu prin apariţia, în locul cercului dramatic, a celui de al şaşelea detaşament unit „A" sub comanda lui Verşnev, alcătuit din douăzeci şi opt de oameni.

Iar detaşamentul unit înseamnă frecvenţă, fără întârzieri, raport de seară cu indicarea întârziaţilor şi altele, ordine dela comandanţi, ca răspuns obişnuit „înţeles" şi salutul cu mâna, iar când se întâmpla ceva, răspundere faţă de sovietul comandanţilor şi de adunarea generală pentru încălcarea disciplinei; în cazul cel mai bun, o discuţie cu mine şi câtvea servicii de zi înafară de rând sau oprirea la arest într'o zi de ieşire.

Era întradevăr o reformă. In cercul dramatic, organizaţie voluntiară, se manifesta întotdeauna o înclinare către un democratism oarecum exagerat, către o fluctuaţie în componenţă; cercul dramatic suferea de o veşnică luptă între gusturi şi pretenţii, lucru remarcat mai ales în timpul alegerii pieselor şi al distribuirii rolurilor. Şi în cercul nostru începuse să răzbească oarecari interese personale.

Hotărîrea biroului şi a sovietului comandanţilor fu primită de către colectivul coloniei ca ceva dela sine înţeles şi care nu ridică îndoieli. In colonie, teatrul era privit la fel cu agricultura, cu refacerea moşiei, cu dereticatul şi curăţenia odăilor. Din punctul de vedere al intereselor coloniei devenise indiferent cine cu ce va contribui la punerea în scenă, fiecare trebuia să facă ceeace i se cerea.

In sovietul de duminică al comandanţilor eu anunţam deobicei ce piesă avea să se joace sâmbăta viitoare şi ce colonişti ar fi

de dorit în rolurile respective. Toţi aceşti colonişti se constituiau imediat în detaşamentul al şaselea unit „A" şi se alegea dintre ei un comandant. Toţi ceilalţi colonişti erau împărţiţi în detaşamente unite de teatru, purtând întotdeauna numărul şase şi activând întotdeauna până la sfârşitul unei puneri în scenă. Existau următoarele detaşamente unite:

Al şaselea „A" — al artiştilor.
Al şaselea „P" — cu publicul.
Al şaselea „H" — cu hainele.
Al şaselea „fierbinte"— cu încălzitul.
Al şaselea „D" — cu decorurile.
Al şaselea „R" — cu recuzita.
Al şaselea „L" — cu lumina şi efectele.
Al şaselea „C" — cu curăţenia.
Al şaselea „S" — cu sgomotele.
Al şaselea „K" — cortina.

Dacă ne gândim că până la o vreme erau cu totul optzeci de colonişti în colonie, atunci apare lămurit pentru oricine că niciun colonist nu rămânea neîntrebuinţat, ba, dacă se alegea o piesă cu multe personaje, forţele noastre pur şi simplu nu ne mai ajungeau. Prin alcătuirea de detaşamente unite, se înţelege, sovietul comandanţilor se străduia să urmeze dorinţele şi înclinaţiile individuale, dar nu izbutea întotdeauna; se întâmpla adesea ca şi aşa vreun colonist să cârtească:

— Dece m'aţi numit în al şaselea „A"? N'am mai jucat niciodată.

I se răspundea:

— Ce vorbe de „corb" sunt astea? Orice om trebue să joace odată pentru întâia oară.

In timpul săptămânii, toate aceste detaşamente unite şi îndeosebi comandanţii lor alergau în orele libere prin colonie şi chiar prin oraş, cu limba de un cot. La noi nu era obiceiul să se primească scuze, deaceea comandanţii de detaşamente unite erau uneori sdravăn dojeniţi. Adevărat că aveam în oraş multe cunoştinţe care priveau cu ochi buni munca noastră. Din această pricină obţineam, de pildă, întotdeauna, costume potrivite pentru orice fel de piesă. Chiar dacă nu căpătam, detaşamentul al şaselea „H" se pricepea să facă, din materialele şi lucrurile ce se găseau în colonie, costume pentru orice epocă şi în orice cantitate. Pe deasupra, se mai socotea că şi lucrurile funcţionarilor,

nu numai cele ale coloniei, stau la dispoziţiá detaşamentelor unite de teatru. Aşa, al şaselea „R" era încredinţat că rechizitele se numesc astfel pentru că se rechiziţionează în locuinţele funcţionarilor. Pe măsură ce se desvolta încercarea noastră, se înfiinţă în colonie şi unele depozite permanente. Cum se jucau des piese cu împuşcături şi în general piese cu subiecte militare, luă fiinţă la noi un adevărat arsenal şi, afară de asta, şi o garnitură complectă de costume militare, epoleţi şi decoraţii. Treptat, apărură din colectivul de colonişti şi specialişti, dar nu numai în joc ci şi în altele: astfel aveam mitraliori desăvârşiţi care, cu ajutorul unor dispozitive inventate de ei, produceau adevărate focuri de mitralieră; aveam artilerişti, sfinţi Ilie, cărora le reuşeau de minune fulgerul şi tunetul.

Pentru învăţatul unei piese era nevoie de o săptămână. La început, încercarăm să facem aşa cum se obişnuieşte; copiarăm rolurile şi ne străduirăm să le învăţăm, dar pe urmă ne lăsarăm păgubaşi de această fantezie. N'aveam timp nici să copiem, nici să învăţăm, fiindcă ne preocupa şi munca obişnuită din colonie şi şcoala: trebuïau în primul rând învăţate lecţiile. Călcând toate regulile teatrului, am început să jucăm numai cu sufleur şi am făcut bine. Coloniştilor li se desvoltă un dar excepţional de a prinde cuvintele sufleurului, ne îngăduirăm chiar luxul de a lupta împotriva cuvintelor introduse de actori şi a libertăţilor pe scenă. Dar pentru ca spectacolele să se încheie cu bine, am fost nevoit să adaug la calitatea mea de regisor şi pe aceea de sufleur, deoarece sufleurului i se cereau nu numai să redea textul, dar să şi conducă scena, îndreptând montarea, arătând greşelile, comandând salvele, săruturile şi morţile.

Nu duceam lipsă de actori. Se găsiră mulţi oameni vrednici printre colonişti. Principalii activişti ai scenei fură Piotr Ivanovici Gorovici, Carabanov, Vetcovschi, Buţai, Verşnev, Zadorov, Marusia Levcenco, Cudlatâi, Coval, Gleizer, Lapot.

Ne osteneam să alegem piese cu multe persoane, dată fiind dorinţa multor colonişti de a juca, şi interesul nostru de a mări numărul celor care să ştie a se mişca pe scenă. Dădeam o mare însemnătate teatrului, datorită căruia se îmbogăţea limba coloniştilor şi li se lărgea mult orizontul. Uneori însă nu ne ajungeau actorii şi atunci făceam apel şi la funcţionari. Odată îl suirăm pe scenă chiar şi pe Silantie, care la repetiţie se arătă un actor puţin înzestrat, dar nu prezenta un risc deosebit, fiindcă

avea de spus o singură frază: „Trenul întârzie cu trei ore". Realitatea întrecu aşteptările noastre. Silantie intră la timp, cum trebue, dar vorbi aşa:

— Trenul, asta-i, întârzie cu trei ore, vezi cum stă povestea.

Replica făcu o mare impresie asupra publicului, dar asta încă n'ar fi nimic; făcu însă o şi mai puternică impresie refugiaţilor care aşteptau trenul în gară. Refugiaţii se roteau pe scenă topindu-se de râs, nepăsători la chemările mele din cuşca sufleurului, cu atât mai mult cu cât şi eu mă dovedii un om impresionabil. Silantie urmări un minut toată această porcărie, apoi se înfurie:

— Proştilor, v'am spus! Trenul a întârziat, asta-i, cu trei ore... Dece vă bucuraţi?

Refugiaţii ascultau, delectându-se, spusele lui Silantie, şi ieşiră în goană de pe scenă.

Mi-am regăsit cumpătul şi şoptii:

— Cară-te dracului! Silantie, du-te la dracu!

— Da, vezi cum stă povestea...

Pusei cartea pe muchie — semnul de lăsarea cortinei.

Actriţe era greu de găsit. De bine de rău, dintre fete puteau juca Nastia Nocevnaia şi Levcenco, iar din personal numai Lidocica. Dar niciuna din ele nu era făcută pentru scenă, se intimidau cumplit, refuzau categoric să se lase sărutate sau strânse în braţe, chiar dacă piesa cerea acest lucru cu orice preţ. De roluri de dragoste nu ne puteam lipsi sub niciun motiv. Căutând actriţe, le puserăm la probă pe toate soţiile, surorile, mătuşile şi celelalte rude ale funcţionarilor noştri şi ale celor dela moară, ne interesarăm pe la cunoscuţi din oraş şi abia-abia ieşeam la capăt. Deaceea Oxana şi Rahil luară parte la repetiţie chiar a doua zi după sosirea lor în colonie, uimindu-ne prin talentul vizibil de a se lăsa sărutate fără nicio urmă de timiditate.

Odată reuşirăm să mobilizăm o spectatoare venită întâmplător din oraş şi în vizită la nişte morari cunoscuţi. Se dovedi o adevărată perlă: frumoasă, cu un glas catifelat, cu ochii, mersul, făcute pentru a juca rolul unei boieroaice perverse într'o piesă revoluţionară. Ne topeam de desfătare şi de nerăbdare la repetiţii, în aşteptarea uluitoarei premiere. Spectacolul începu cu un moral foarte ridicat dar chiar în prima pauză veni în culise bărbatul perlei, telegrafist la calea ferată, şi-i spuse soţiei de faţă cu tot ansamblul:

— Nu-ţi permit să joci în piesa asta. Hai acasă!

Perla se sperie şi şopti:

— Cum să merg? Dar piesa?

— Nu vreau să ştiu de piesă. Vino! Nu pot să dau voie oricui să te îmbrăţişeze şi să te târască pe scenă.

— Dar... cum se poate aşa?

— Te-au sărutat numai într'un act de vreo zece ori. Ce-i asta?

La început am rămas buimăciţi. Apoi încercarăm să-l convingem pe gelos.

— Tovarăşe, sărutul pe scenă nu înseamnă nimic, îi spunea Carabanov.

— Inseamnă, nu înseamnă, eu îl văd. Ce, sunt orb? Stau în rândul întâi...

Ii spusei lui Lapot :

— Eşti om isteţ, caută tu de-l convinge.

Şi Lapot se apucă serios de treabă. Il prinse pe gelos de un nasture, îl aşeză pe o bancă şi începu să-i murmure cu glas mângâietor:

—Ce ciudat om sunteţi! Un lucru atât de civilizat, de folositor! Dacă soţia dumneavoastră se sărută cu cineva pentru un astfel de lucru, e cât se poate de folositor.

— O fi pentru alţii, da' pentru mine nu e niciun folos, stăruia telegrafistul.

— E folositor pentru toţi.

— După dumneata, ar trebui s'o las pe nevastă-mea, să se sărute cu toţi.

— E mai bine aşa decât să găsească vreun domnişor care s'o facă, omule, anapoda!

— Ce domnişor?

— Se întâmplă... Şi apoi, uitaţi-vă, aici o face de faţă cu toţi, o vedeţi şi dumneavoastră. Ar fi mult mai rău dacă s'ar întâmpla în vreun boschet şi dumneavoastră nici n'aţi şti.

— Da' de unde!

— Ce „da' de unde"? Soţia dumneavoastră ştie să sărute atât de bine... credeţi dumneavoastră că un asemenea talent o să se piardă? Mai bine pe scenă...

Soţul căzu greu de acord cu argumentele lui Lapot şi-i îngădui soţiei, cu un scrâşnet din dinţi, să ducă spectacolul până la sfârşit, cu condiţia ca sărutările să fie „neadevărate". Plecă jignit.

Perla era turburată. Ne temeam să nu ratăm spectacolul.

In rândul întâi şedea soţul care-i hipnotiza pe toţi ca un boa.

Al doilea act se scurse ca o ceremonie funebră; spre bucuria generală însă, la actul al treilea soţul dispăru fără să putem ghici unde. Abia după spectacol lucrul se lămuri. Carabanov zise modest :

— Eu l-am sfătuit să plece. La început n'a vrut, dar pe urmă m'a ascultat.

— Da' cum ai făcut?

Lui Carabanov îi luciră ochii şi, luând o mutră de drac, şuieră:

— Ascultaţi! Să vorbim deschis. Azi au să meargă toate bine, dar dacă nu plecaţi îndată, pe cuvântul meu de colonist, c'o să vă punem coarne. Avem nişte asemenea podoabe de băieţi, că soţia dumneavoastră n'o să le reziste.

— Ei şi? se interesară bucuroşi actorii.

— Nimic. A spus doar atât: „Vedeţi, v'aţi dat cuvântul" şi a trecut în ultimul rând.

In fiecare zi aveau loc repetiţii cu piesa întreagă. In general nici nu dormeam deajuns. Trebue luat în consideraţie că mulţi actori de ai noştri nu ştiau nici măcar să umble pe scenă, deaceea toată regia trebuia învăţată pe de rost, începând dela mişcarea mâinii sau a piciorului, dela ţinuta capului până la priviri şi întoarceri. Mă ocupam cu multă luare aminte de aceste lucruri, în nădejdea că textul va fi asigurat de sufleur. Sâmbătă seara piesa era socotită ca pusă la punct.

Trebue să spunem totuşi că nu jucam prea prost. Mulţi dintre orăşeni se arătau mulţumiţi de spectacolele noastre. Ne osteneam să jucăm civilizat, fără exagerări, nesupunându-ne gusturilor publicului şi nefugind după succese ieftine. Montam şi piese ucrainiene şi ruseşti.

Sâmbăta, teatrul se însufleţea încă dela ora două. Dacă erau personaje numeroase, Buţai începea să grimeze îndată după prânz; îl ajuta şi Piotr Ivanovici. Dela două până la opt, puteau aranja până la şaizeci de oameni pentru scenă, iar după aceea se machiau şi ei.

Când era vorba de decoruri, coloniştii încetau de a mai fi oameni şi se transformau în fiare. Dacă se cerea pe scenă o lampă cu abat-jour albastru, ei răscoleau nu numai locuinţele funcţionarilor, ci şi cele ale cunoscuţilor din oraş, dar de lampă cu

abat-jour albastră făceau negreşit rost. Dacă pe scenă se mânca, apoi se mânca în lege, fără niciun fel de înşelăciune, lucru cerut nu numai de onoarea detaşamentului unit „R", ci şi de tradiţie. Se socotea ca o dezonoare pentru colonie mâncatul pe scenă cu trucaj; deaceea uneori bucătăreasa noastră avea mult de lucru: se pregătea zacuscă, se prăjea friptură, se coceau plăcinte sau prăjituri. Vinul era înlocuit prin limonadă.

Din cuşca de sufleur aveam întotdeauna emoţii în timpul mesei, fiindcă în acele clipe actorii erau cuprinşi de o mare ardoare în joc, ne mai dând atenţie sufleurului şi lungind scena până nu mai rămânea nimic pe masă. Deobicei grăbeam ritmul jocului cu observaţii de felul următor:

— Destul... auziţi? Terminaţi masa, lua-v'ar dracu!

Actorii se uitau cu uimire la mine, arătau din ochi către gâsca neterminată şi isprăveau masa numai atunci când, ajungând la culmea enervării şuieram:

— Marş dela masă, Carabanov! Semeon, ticălosule, spune odată „Eu plec".

Carabanov înghiţea grăbit din gâscă, pe nemestecate, şi spunea :

— Eu plec.

Iar în pauză, între culise, mi se căina:

— Cum de nu vă e oarecum, Anton Semeonovici? Trebuia să mănânc gâsca aceea şi m'aţi făcut să-mi rup bucăţica dela gură şi să mă car...

Deobicei însă actorii se străduiau să nu zăbovească pe scenă, fiindcă pe scenă era frig ca afară.

In piesa „Revolta maşinilor" [1]), Carabanov trebuia să stea o oră întreagă pe scenă, gol, doar cu o fâşie îngustă în jurul coapselor. Spectacolul avea loc în Februarie când, spre nenorocul nostru, gerul ajunsese la minus 30 grade. Ecaterina Grigorievna cerea scoaterea piesei din repertoriu, încredinţându-ne că Semeon va îngheţa negreşit. Lucrul se sfârşi însă cu bine! Lui Semeon îi degerară numai degetele dela picioare, dar la sfârşitul actului, Ecaterina Grigorievna îl fricţiona cu un fel de amestec care încălzeşte.

Frigul ne împiedica totuşi desăvârşirea artistică. Se juca la noi o piesă „Tovarăşul Semivzvodnâi" [2]). Scena reprezenta o gră-

[1]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).
[2]) Idem, pag. 672 (N. T.).

dină de moşieri unde era nevoie de o statue. Al şaselea „R" nu găsi nicăeri o statue, cu toate că cercetase până şi cimitirele oraşului. Hotărîrăm dar să ne lipsim de ea. Când ridicară însă cortina, zării cu mirare statuia: Şelaputin, înfăşurat într'un cearşaf şi frecat cu cretă până la refuz, stătea pe un taburet împodobit şi se uita şiret la mine. Lăsai cortina şi alungai de pe scenă statuia, spre adânca mâhnire a detaşamentului şase „R".

Cei din detaşamentul şase „S" se vădeau deosebit de conştiincioşi şi de inventivi. Montarăm piesa „Azef" [1]), în care Sazonov aruncă o bombă în Pleve şi bomba explodează. Osadcii, comandantul detaşamentului şase „S", zicea:

— Explozia asta o s'o facem noi adevărată.

Cum eu jucam în rolul lui Pleve, eram mai interesat decât oricine de această chestiune.

— Cum adică „adevărată"?

— Una, de poate să sară în aer şi teatrul.

— Asta ar fi cam prea mult! spusei eu precaut.

— Nu, deloc, mă linişti Osadcii, totul o să se sfârşească bine.

Inainte de scena exploziei, Osadcii îmi arătă pregătirile.

Puseseră în culise câteva butoaie goale şi lângă fiecare stătea un colonist cu o armă în mână, cu o încărcătură care ar fi fost suficientă să ucidă şi un mamut.

De cealaltă parte a scenei întinseseră pe podea bucăţi de sticlă, iar deasupra fiecărei bucăţi un colonist ţinea câte o cărămidă. In faţa ieşirilor în scenă stăteau cinci băieţi în faţa unor lumânări aprinse, purtând în mâini sticle pline cu lichid.

— Asta ce fel de înmormântare e?

— E lucrul cel mai de seamă: au gaz. In clipa potrivită vor lua gaz în gură şi-l vor sufla peste lumânări. O să iasă foarte bine.

— Lua-v'ar... Puteţi pricinui vreun incendiu.

— N'aveţi teamă, băgaţi de seamă doar să nu vă ardă ochii cu gaz, că incendiul îl stingem noi.

Imi mai arătă un rând de colonişti cu căldări pline de apă la picioare. Inconjurat din trei părţi de atare pregătiri, începui să simt aievea osânda nefericitului ministru, gândindu-mă serios că, deoarece personal n'am să răspund de nelegiuirile lui Pleve,

[1]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).

am cel puţin dreptul să fug prin sala de spectacol. Mai încercai odată să temperez conştiinciozitatea lui Osadcii:

— Oare gazul se stinge cu apă?

Osadcii era de neînvins: ştia şi asta cu toate amănuntele unei înalte erudiţii:

— Când au să sufle petrolul pe lumânare, el se va transforma într'un gaz şi deci nu va trebui stins. Vom avea poate de stins alte obiecte...

— Pe mine de pildă?

— Pe dumneavoastră vă stingem în primul rând.

Mă lăsai în voia soartei. Chiar dacă n'o să ard, în orice caz au să mă stropească cu apă rece şi asta la minus douăzeci de grade! Dar nu-mi puteam desvălui lipsa de curaj în faţa întregului detaşament şase „S", care cheltuise atâta energie şi inventivitate pentru a pregăti explozia.

Când Sazonov aruncă bomba, mă mai văzui odată intrat în pielea lui Pleve şi nu-l invidiai. Puştile de vânătoare împuşcară în butoaie, butoaiele vuiră făcând să plesnească cercurile lor şi timpanele mele, cărămizile se prăvăliră pe sticlă şi cinci guri suflară, din toate puterile unor plămâni tineri, gaz pe lumânările aprinse; toată scena se transformă imediat într'un vârtej de foc înnăbuşitor. Pierzând orice posibilitate de a mai juca prost propria mea moarte, căzui pe podea aproape fără cunoştinţă, în tunetul asurzitor al aplauzelor şi în strigătele de încântare ale detaşamentului şase „S". De sus cădea pe mine funinginea grasă, neagră, de gaz. Se lasă cortina. Osadcii mă ridică în braţe şi mă întreabă grijuliu:

— N'aţi luat foc pe nicăeri?

Mie îmi ardea capul, dar am tăcut din gură: cine ştie ce mai putuse prevedea pentru acest caz detaşamentul şase „S"?

Cu aceleaşi mijloace aruncarăm în aer un vapor în timpul unei curse neizbutite spre limanul revoluţionar al U. R. S. S. Tehnica acestui eveniment fu şi mai complicată. Nu numai că trebuia să sufli la fiecare fereastră a vaporului câte un mănunchi de flăcări, dar să şi arăţi că vaporul sare întradevăr în aer. In acest scop stăteau în spatele vaporului câţiva colonişti care aruncau în sus scânduri, scaune, taburete. Ei fură destul de isteţi pentru a-şi feri capetele de toate lucrurile acestea, dar căpitanul Piotr Ivanovici Gorovici o păţi: îi luară foc galoanele de hârtie de pe mâneci şi fu grav rănit de mobila ce cădea de

sus. Insă el nu numai că nu s'a plâns, dar a trebuit să-l aşteptăm jumătate de ceas ca să-şi potolească râsul şi să aflăm dacă toate părţile trupului său de căpitan sunt în bună stare.

Erau întradevăr unele roluri greu de jucat. De pildă coloniştii nu admiteau împuşcături în dosul scenei. Dacă se cerea să fii împuşcat, trebuia să te pregăteşti pentru o încercare serioasă. Ca să te omoare, luau un revolver obişnuit din care scoteau gloanţele şi-l umpleau cu câlţi sau cu vată. La momentul oportun se trăgea în tine cu foc mare şi cum ţintaşul era întotdeauna pasionat de rol, te ochia tocmai între ochi. Dacă aveau de tras mai multe împuşcături, se pregătea, după indicaţiile aceleiaşi reţete, un adevărat infern.

Publicul se bucura de o situaţie mai bună. Purtau toţi cojoace călduroase, ici şi colo încălzeau sobele, erau opriţi numai de a manca seminţe şi de a veni la teatru beţi. După vechea tradiţie, îl socoteau beat pe orice cetăţean la care se descoperea, în urma unei cercetări amănunţite, cea mai slabă duhneală de alcool. Coloniştii aveau darul de a-i ghici dintrodată, din mijlocul a sute de spectatori, pe cei ce duhneau a alcool sau a ceva asemănător, şi ştiau să-i scoată din rând, făcându-i de ruşine, şi să-i dea afară fără milă, nelăsându-se impresionaţi de unele încredinţări verosimile:

— Pe cuvânt de cinste că am băut doar o cană cu bere azi dimineaţă.

Eu, ca regisor, înduram necazuri suplimentare şi în timpul şi înaintea spectacolului. Pe Cudlatâi, de pildă, nu putui să-l învăţ cu niciun chip o frază ca următoarea:

Luară biruri şi vamă
Pentru toţi anii trecuţi.

Nu ştiu dece el nu admitea decât o asemenea variantă:

Luară miruri şi vamă
Pentru toţi anii trecută.

Aşa a spus şi la spectacol.

Iar în timpul reprezentaţiei „Revizorului", coloniştii jucară bine, dar spre sfârşitul spectacolului mă făcură să devin furios, fiindcă nervii mei atât de rezistenţi nu mai puteau răbda impresii atât de tari:

Amos Fedorovici: Să credem oare svonurile, Anton Semeonovici? V'a lovit o fericire ne mai pomenită?

Artemie Filipovici: Am cinstea să-l felicit pe Anton Semeonovici cu ocazia ne mai pomenitei lui fericiri. M'am bucurat sincer când am auzit, Ana Andreievna, Maria Antonovna.

Rastacovschi: Anton Semeonovici, vă felicit. Să dea dumnezeu viaţă lungă tinerei perechi şi urmaşi, nepoţi şi strănepoţi. Ana Andreievna, Maria Antonovna.

Gorobchin: Am onoare să-l felicit pe Anton Semeonovici.

Mai rău era că pe scenă, îmbrăcat în costum de ispravnic, nu mă puteam răfui prin niciun fel de mijloace cu aceşti tartori. Abia după scena mută, izbucnii cu mânie după culise:

— Lua-v'ar dracu, ce-a fost asta? Bătaie de joc sau dinadins?

Mă priveau chipuri mirate, iar dirigintele poştei, Zadorov, mă întrebă:

— Despre ce vorbiţi? Ce s'a întâmplat? Totul a trecut cu bine.

— Dece mi-aţi spus toţi Anton Semeonovici?

— Dar cum altfel? Ah, da... Drace! Ispravnicul Anton Antonovici.

— Şi doar la repetiţii îmi spuneaţi cum trebue!

— Dracu ştie... aia era la repetiţie, dar aici te cam pierzi...

5. *EDUCAŢIE DE CHIABUR*

La 26 Martie serbarăm ziua naşterii lui A. M. Gorchi. Mai fuseseră la noi şi alte sărbători despre care voi povesti odată mai pe larg. Ne străduim să chemăm cât mai multă lume şi să punem cât mai mult belşug pe mese. La drept vorbind, coloniştilor le plăceau sărbătorile şi mai ales preparativele lor. Dar pentru noi ziua lui Gorchi era însoţită de un farmec deosebit: în această zi întâmpinam primăvara. Se înţelege dela sine... se întâmpla ca băieţii să întindă afară mesele de gală pentru a se aşeza toţi împreună la ospăţ, când, deodată, pornea să sufle dinspre răsărit un duh vrăjmaş şi ne loveau stropi sfichiuitori, duşmănoşi; se încreţeau băltoacele din curte şi se umezeau tobele înşirate pentru a da salutul steagului nostru cu prilejul sărbătoririi.

Nu-i nimic însă, un colonist tot avea să-şi îndrepte ochii pe jumătate închişi către răsărit şi să spună:

— Straşnic miroase a primăvară!

Mai era în sărbătorirea lui Gorchi un lucru născocit de noi, pe care-l preţuiam tare mult şi care ne plăcea grozav. Coloniştii hotărîseră încă de multă vreme ca această zi să fie prăznuită cum se cuvine, dar fără să poftim niciun străin. Dacă cineva va înţelege şi va veni, ne va fi oaspete drag tocmai fiindcă a ghicit el singur, dar deobicei aceasta să fie sărbătoarea noastră de familie, la care străinii n'au ce căuta. Şi izbuteam să creăm întradevăr o atmosferă intimă şi plină de simplitate, care-i apropia mai mult pe coloniști unii de alţii ca pe niște rude, deşi sărbătorirea nu era deloc lipsită de solemnitate.

Începeam printr'o paradă, ridicam festiv steagul, se ţineau cuvântări şi treceam în marş solemn prin faţa portretului lui Gorchi. După aceea ne aşezam la masă şi — să nu fim modeşti — în sănătatea lui Gorchi... nu, nu beam nimic, dar ce mai mâncam, cum mai mâncam! Calina Ivanovici, ridicându-se dela masă, spunea:

— Eu socotesc că nu-i putem osândi pe burjui, paraziţii. După un astfel de prânz, înţelegi, nicio vită n'ar lucra, dar-mi-te un om...

La masă aveam: borş, dar nu aşa ca toate borşurile, ci unul deosebit, cum gătesc gospodinele de ziua bărbatului; după aceea plăcinte cu carne, cu varză, cu orez, cu brânză de vacă, cu cartofi şi cu caşă, fiecare plăcintă mai mare decât buzunarul unui colonist. După plăcinte, carne de porc friptă, dar nu adusă dela piaţă, ci produsă la noi, dela un porc crescut de detaşamentul zece încă din toamnă, special pentru ziua lui Gorchi. Coloniştii ştiau să îngrijească o turmă de porci dar nu voiau să taie; până şi Stupiţân, comandantul detaşamentului zece, refuză:

— Nu pot tăia, că mi-e milă. Cleopatra era o scroafă bună.

Pe Cleopatra o înjunghie desigur Silantie, Otcenaş care-şi motivă acţiunea astfel:

— Las' să taie duşmanii noştri porci morţi, asta-i, da' noi să tăiem unul viu. Vezi cum stă povestea.

După Cleopatra am fi putut face pauză, dar pe masă se iveau străchini şi tăvi cu smântână şi moviliţe de colţunaşi cu

brânză de vacă. Şi niciun colonist nu se grăbea să se odihnească, ci, dimpotrivă, toţi se îndeletniceau, cu toată luarea aminte, cu smântână şi colţunaşi. Iar după colţunaşi chisel [1]) şi nu pe farfurioare, ca la boieri, ci în farfurii adânci şi nu am avut prilejul să-i văd pe coloniştii mâncând fără pâine sau fără plăcinte. Abia după aceea prânzul se socotea isprăvit şi la plecarea dela masă, fiecare primea o pungă cu bomboane şi turte. Şi cu această ocazie, Calina Ivanovici spunea pe bună dreptate:

— Dacă s'ar naşte mai des câte un alde Gorchi, bine ar mai fi!

După prânz, coloniştii nu se duseră la odihnă, ci în calitate de detaşament al şaselea unit, porniră să monteze „Azilul de noapte", ultimul spectacol al sezonului. Calina Ivanovici se interesa mult de spectacol:

— Am să mă uit să văd ce fel de lucru e. Am auzit multe despre acest azil, dar nu l-am văzut. Şi nici n'am prea avut prilejuri să-l citesc.

Trebue să spunem că de data aceasta Calina Ivanovici exagera serios vorbind despre acest lucru ca de un insucces întâmplător al său; el deabia putea să se descurce în tainele cititului. Dar Calina Ivanovici e astăzi bine dispus şi nu se cuvine să-l cicălim. Anul acesta, ziua lui Gorchi a fost relevată printr'un fapt deosebit: la propunerea Comsomolului, s'a introdus titlul de „colonist". Reforma fu îndelung discutată atât de educatori cât şi de colonişti, dar toţi căzură de acord că e bine venită. Titlul de colonist se dădea doar aceluia care preţuia întradevăr colonia şi lupta pentru desăvârşirea ei. Iar cel care rămânea în urmă, ţipa, se văita şi se plângea în taină, acela rămânea doar „elev". Să spunem adevărul, se găsiră puţini de aceştia, vreo douăzeci de inşi. Căpătară titlul de colonişti şi funcţionarii vechi.

Totodată se mai hotărî că, dacă în timpul unui an de muncă un funcţionar nu capătă titlul de colonist, asta înseamnă că trebue să plece din colonie.

Tuturor coloniştilor li se dădu câte o insignă nichelată, făcută special pentru noi în urma unei comenzi la Harcov. Insigna reproducea un colac de salvare având pe el iniţialele M. G. şi o steluţă roşie deasupra.

---

[1]) Chisel: terci acrişor, din făină şi zeamă de fructe (N. T.).

La parada de astăzi primise şi Calina Ivanovici insigna. Era foarte fericit şi nu-şi ascundea bucuria:

— Cât i-am slujit lui Nicolae Alexandrovici, atâta fericire aveam că mă socoteam husar, dar acum golanii mi-au dat decoraţie, paraziţii! Şi nu zic nimic, ba dimpotrivă, înţelegi, îmi place! Ce înseamnă dacă au puterea în mâinile lor! Umblă ei înşişi fără pantaloni, dar dau decoraţii.

Bucuria lui Calina Ivanovici a fost însă întunecată de sosirea neaşteptată a Mariei Condratievna Bocova, numită cu o lună înainte în Gubsoţvos [1]). Cu toate că nu o socoteam drept şeful nostru direct, ea ne supraveghia într'o oarecare măsură.

Coborînd din trăsură, se arătă mirată de mesele noastre de gală unde îşi terminau ospăţul cei care serviseră la prânz. Calina Ivanovici se folosi în grabă de mirarea ei şi dispăru, fără să se bage de semă, lăsându-mă pe mine să răspund şi de delictele lui.

— Ce solemnitate are loc la voi? întrebă Maria Condratievna.

— Ziua naşterii lui Gorchi.

— Dece nu m'aţi chemat şi pe mine?

— La această zi nu poftim străini. Ne-am făcut un obicei.

— Oricum, daţi-mi să mănânc.

— Vă vom da! Unde e Calina Ivanovici?

— Ah, moşul ăla nesuferit? Prisăcarul? A fugit din pricina mea? Şi dumneavoastră sunteţi părtaş la această mârşăvie? Nu mai pot trece liniştită pe la Gubnarobraz. Şi directorul mi-a spus că vreme de doi ani are să-mi tot scadă din leafă. Unde e Calina Ivanovici? Aduceţi-l la mine!

Maria Condratievna făcea pe supărata, dar vedeam că pe Calina Ivanovici nu-l ameninţa vreun pericol deosebit. Maria Condratievna era bine dispusă, Trimisei un colonist după el.

Calina Ivanovici veni şi se înclină de departe.

— Nici să nu vă apropiaţi mai mult, râse Maria Condratievna. Cum, nu vă e ruşine? Ce grozăvie!

Calina Ivanovici se aşeză pe o bancă şi spuse:

— Aţi făcut un lucru bun.

Cu o săptămână înainte fusesem martor la delictul comis de Calina Ivanovici. Venisem împreună la Narobraz pentru o

---

[1]) Gubsoţvos — Departamentul guvernamental pentru educaţia socialistă (N. T.).

chestiune de mică însemnătate şi intrasem în cabinetul Mariei Condratievna.

E un cabinet uriaş, plin cu o mobilă făurită dintr'un lemn special.

In mijloc se afla masa Mariei Condratievna. Cum aceasta se bucură de mare succes, în jurul mesei sale stau întotdeauna o mulţime de tipi din Narobraz: unul îi vorbeşte, altul se amestecă în vorbă, al treilea, ascultă, unul trăncăneşte la telefon, altul scrie pe colţul mesei, un altul citeşte, nişte mâini îi strecoară o hârtie pentru semnat, iar pe lângă tot acest activ, o grămadă de oameni stau pur şi simplu de vorbă. Larmă, fum şi murdărie.

Mă aşezasem cu Calina Ivanovici pe un mic divan şi discutam despre treburi de ale noastre, când năvăli în cabinet o femeie slabă, foarte agitată, care se năpusti la noi şi începu să ne vorbească. Înţeleserăm cu greu că era vorba de o grădiniţă în care se aflau copii şi se întrebuinţa o metodă bună, dar lipsea mobila. Se vedea că femeia nu fusese aici numai o singură dată, fiindcă vorbea cu multă tărie şi nu arăta niciun respect faţă de instituţie.

— Lua-i-ar dracu! Au deschis un oraş întreg de grădiniţe de copii, dar mobilă nu dau. Intreb, pe ce să stea copiii? Mi se răspunde să viu astăzi să-mi dea mobilă. Am adus copiii cale de trei verste, am venit cu căruţa, dar aici nu găseşti pe nimeni şi nici n'ai cui să te plângi. Ce obiceiuri sunt astea? Umblu de o lună întreagă. Şi dânsa, ia uitaţi-vă câtă mobilă are! Şi pentru cine mă rog?

In ciuda glasului puternic al femeii, niciunul din cei ce o înconjurau pe Maria Condratievna nu o luă în seamă; de altfel în sgomotul general nici nu o auzea nimeni.

Calina Ivanovici se uită împrejur, lovi cu mâna în canapea şi întrebă:

— Tovarăşă, după câte înţeleg eu, mobila asta v'ar conveni dumneavoastră?

— Mobila asta? se bucura femeia. Dar e o mobilă încântătoare!

— Atunci la ce mai staţi? spuse Calina Ivanovici. Odată ce vă convine şi stă aici fără niciun folos, luaţi-o pentru copiii dumneavoastră.

Turburată, femeia, care până atunci urmărise cu atenție mimica lui Calina Ivanovici, își roti ochii și-l fixă din nou pe acesta:

— Cum așa?

— Cum se obișnuește: scoateți-o și puneți-o în căruță.

— Dumnezeule, dar cum?

— Dacă vă gândiți la acte, atunci fiți pe pace; se vor găsi destui paraziți care să scrie atâtea hârtii că vi s'o face lehamite. Luați-o.

— Și dacă au să întrebe, ce să spun? Cine ne-a dat voie?

— Să spuneți așa, că eu.

— Deci dumneavoastră ne-ați dat voie?

— Da, eu.

— Dumnezeule, oftă veselă femeia, și sbură afară din cameră, ușoară ca un fluture.

După un minut sbură din nou înăuntru, însoțită acum de vreo douăzeci de copii, care se repeziră voioși la scaune, fotolii, taburele, canapelute și începură, cu oarecare greutate, să le scoată pe ușă.

Sgomotul răsună în tot cabinetul, atrăgând atenția Mariei Condratievna. Ea se ridică dela masă și întrebă:

— Ce faceți voi?

— Cum vedeți, le scoatem afară, spuse un băiețaș oucheș, care, împreună cu un tovarăș, căra un fotoliu.

— Dar nu se poate mai în liniște? zise Maria Condratievna și se așeză mai departe la lucrul ei din Narobraz.

Calina Ivanovici se uită dezamăgit la mine.

— Ai auzit? Cum se poate asta? Paraziții ăștia de copii au să care totul afară?

Eu priveam demult cu desfătare la răpirea cabinetului Mariei Condratievna și nu mai eram în stare să mă revolt.

Doi băieței traseră și de canapeluța noastră și noi le-am îngăduit s'o care afară și pe ea. Femeia agitată, după ce se învârti de câteva ori în jurul elevilor, dădu fuga la Calina Ivanovici și-l apucă de mână, scuturându-i-o cu căldură și privind încântată la fața zâmbitoare dar încurcată a mărinimosului om.

— Dar cum vă chiamă? Trebue să știu. De-a-dreptul ne-ați salvat!

— Dece să ştiţi cum mă chiamă? Acum nu mai e obiceiul pomenilor pentru sănătate, iar pentru odihna veşnică e parcă prea devreme...

— Nu, spuneţi-mi, spuneţi-mi...

— Ştiţi, mie nu-mi place să mi se mulţumească...

— Calina Ivanovici Serdiuc, aşa îl chiamă pe acest om inimos! am spus eu cu însufleţire.

— Vă mulţumesc, tovarăşe Serdiuc, vă mulţumesc!

— N'aveţi pentruce. Numai s'o scoateţi mai repede, să nu vie cineva s'o schimbe.

Femeia plecă plutind pe aripile entuziasmului şi ale recunoştinţei. Calina Ivanovici îşi îndreptă cordonul la mantaua de ploaie, tuşi şi-şi aprinse luleaua.

— Dece i-ai spus? Se putea şi fără asta. Ştii, nu-mi place să mi se mulţumească prea mult... In schimb, mi-ar plăcea să ştiu dacă au să ajungă sau nu la destinaţie.

Curând, cei care o înconjurau pe Maria Condratievna se răspândiră prin alte încăperi ale Narobrazului şi noi obţinurăm audienţa. Maria Condratievna termină repede cu noi, se uită nedumerită în jur şi întrebă:

— Unde or fi dus mobila? Interesant. Mi-au lăsat cabinetul gol.

— La o grădiniţă de copii, rosti serios Calina Ivanovici, lăsându-se pe spătarul scaunului.

Doar peste două zile se lămuri, ca prin minune, că mobila fusese luată cu încuviinţarea lui Calina Ivanovici. Ne chemă Narobrazul, dar noi nu ne duserăm. Calina Ivanovici zise:

— Să mă pun pe drumuri pentru nişte scaune! N'am eu destule griji?

Datorită tuturor acestor lucruri, Calina Ivanovici se simţea acum puţin cam stingherit.

— S'a făcut o faptă bună. Şi ce?

— Dar cum de nu vă e ruşine? Cu ce drept le-aţi dat voie?

Calina Ivanovici se răsuci amabil pe scaun:

— Ca orice om, am şi eu dreptul să încuviinţez orice. Iaca acum vă încuviinţez să cumpăraţi o moşie şi gata. Cumpăraţi-o! Şi dacă vreţi, puteţi s'o luaţi şi fără plată, vă dau voie şi aşa.

— Dar pot şi eu îngădui — se uită Maria Condratievna

împrejur — să zicem, să se scoată toate aceste mese şi taburele?

— Puteţi!

— Ei şi? continuă să insiste cu sfiiciune Maria Condratievna.

— Şi nimic.

— Cum asta? Au să le scoată?

— Cine să le scoată?

— Cineva.

— He-he-he, las' să le scoată. Aş vrea să văd cum o să plece acela de aici.

— N'o să plece, ci au să-l ducă, spuse zâmbind Zadorov, care stătea demult în spatele Mariei Condratievna. Aceasta roşi. Il privi pe Zadorov de jos şi întrebă stânjenită:

— Credeţi?

Zadorov îşi descoperi toţi dinţii:

— Da, aşa mi se pare.

— Concepţie de hoţ, zise Maria Condratievna. Aşa vă educaţi elevii? mi se adresă ea cu asprime.

— Cam aşa...

— Ce educaţie este asta? Aţi scos mobila din cabinet, ai! Pe cine educaţi? Dacă un lucru e prost pus, asta înseamnă că trebue să-l iei, da?

Un grup de colonişti ne asculta; chipurile lor arătau cel mai viu interes pentru discuţia începută. Maria Condratievna se înfierbânta, desluşeai în tonul ei oarecare notă de duşmănie bine ascunsă. Nu doream să continui disputa în felul acesta, încât am spus împăciuitor:

— Să stăm de vorbă odată serios în această chestiune care este foarte complicată.

Dar Maria Condratievna nu dădea înapoi:

— Ce chestiune complicată! E foarte simplă: le daţi o educaţie de chiaburi.

Calina Ivanovici îşi dădu seama de gravitatea enervării ei şi se aşeză mai aproape:

— Nu vă supăraţi pe mine, un bătrân; n'aveţi dreptul să vorbiţi aşa. Noi le dăm o educaţie socialistă. Am făcut şi eu o glumă crezând că dacă stăpâna era de faţă, avea să râdă şi atâta tot sau avea să ia aminte că lipsesc scaune copiilor. Dar s'a dovedit proastă gospodină; după ce i s'a luat mobila de sub nas, acum îi caută pe vinovaţi... educaţie de chiabur...

— Aşa dar şi elevii vor proceda la fel? se apără acum slab Maria Condratievna.

— Da, aşa trebue...

— Dece?

— Ca să-i înveţe pe gospodarii nepricepuţi.

Din mulţimea coloniştilor ieşi Carabanov şi-i întinse Mariei Condratievna un băţ de care atârna o batistă albă ca zăpada, din cele împărţite chiar azi coloniştilor, cu prilejul sărbătoririi.

— Ridicaţi steagul alb şi predaţi-vă mai repede, Maria Condratievna.

Maria Condratievna izbucni deodată în râs şi-i luciră ochii:

— Mă predau, mă predau, asta nu-i educaţie de chiabur, nu m'a escrocat nimeni, mă predau, „damsoţvosul" se predă!

Noaptea, când, îmbrăcat cu un cojoc străin, ieşii din cuşca sufleurului, Maria Condratievna stătea în sala pustie şi urmărea cu luare aminte ultimele mişcări ale coloniştilor. In dosul scenei, Tosea Solovev cerea cu glasul său înalt de sopran:

— Semeon, Semeon, ai dat înapoi costumul? Dă-l şi pe urmă pleacă.

Ii răspunse vocea lui Carabanov:

— Tosica, frumosule, ai chiorît? L-am jucat doar pe Satin.

— A, pe Satin! Atunci păstrează-l ca amintire.

Volohov, stând pe marginea scenei, striga în întuneric:

— Nu e bine aşa, Galatenco, trebue să stingi focul din sobă!

— O să se stingă el singur, îi răspunse Galatenco cu glas somnoros.

— Eu îţi spun să-l stingi! N'ai auzit ordinul să nu se lase foc în sobe?

— Ordin, ordin, mormăe Galatenco. O să-l sting...

Pe scenă un grup de coloniţti demontează paturile de noapte şi cineva îngână: „Soarele răsare şi apune...".

— Daţi mâine scândurile astea la tâmplărie, aminteşte Mitca Jeveli, şi deodată răcneşte: — Anton! Ei, Anton!

Din dosul culiselor Bratcenco îi răspunde:

— Ho, ce ragi ca un catâr?

— Dai mâine căruţa?

— O s'o dau.

— Şi calul?
— Da' singuri nu puteţi trage?
— N'avem putere.
— Ţi se dă prea puţin ovăs?
— Puţin.
— Să vii să-ţi dau eu.
Mă apropiai de Maria Condratievna:
— Unde o să înnoptaţi?
— O aştept pe Lidocica. După ce îşi şterge fardul, mă duce la dânsa... Spuneţi, Anton Semeonovici, aveţi coloniştii atât de drăguţi şi le este atât de greu fiindcă-i tare târziu şi ei lucrează încă; îmi închipui ce obosiţi sunt. Oare nu le-aţi putea da ceva de mâncare? Măcar celor ce au muncit.
— Au muncit toţi şi n'avem ce le da chiar la toţi.
— Dar şi dumneavoastră şi educatorii aţi jucat astăzi, totul a fost atât de interesant... dece nu v'aţi aduna să staţi de vorbă şi să gustaţi câte ceva? Dece?
— Mâine trebue să ne sculăm la şase, Maria Condratievna.
— Numai de asta?
— Vedeţi cum stau lucrurile, îi spusei eu acestei femei drăguţe şi bune, viaţa noastră e mult mai aspră decât pare. Mult mai aspră.
Maria Condratievna se îngândură. De pe scenă sări Lidocica spunând:
— Nu-i aşa că azi a fost un spectacol reuşit?

6. *SĂGEŢILE LUI CUPIDON*

Odată cu ziua lui Gorchi începu primăvara. De câtăva vreme prinseserăm a-i simţi venirea pe un alt tărâm.
Activitatea teatrală îi legase strâns pe colonişti de tineretul sătesc şi în unele puncte de apropiere se desvăluiră planuri şi sentimente neprevăzute în teoria educaţiei socialiste. Avură de suferit mai ales coloniştii puşi prin voinţa sovietului comandanţilor în posturile cele mai primejdioase, adică în detaşamentul unit al şaselea „P", al cărui nume exprimat prin prin litera „P" arată în chip grăitor că se ocupă cu publicul.
Coloniştii din detaşamentul şase „A", care jucau pe scenă, au fost atraşi până la urmă de vâltoarea otrăvii teatrului.

Trăind adesea pe scenă avânturi romantice şi de dragoste, fură păziţi un oarecare timp, tocmai prin aceasta, de aşa zisa melancolie a primei iubiri. Lucrurile stăteau la fel de bine şi pentru alţii din detaşamentul şase unit. Cei din al şaselea „S" aveau întotdeauna de a face cu substanţe explozibile, ba Taraneţ scotea foarte rar bandajul dela cap, pe care şi-l spărgea în cursul numeroaselor experienţe pirotehnice. Nici în acest detaşament nu se ivise dragostea; exploziile asurzitoare ale vapoarelor, bastioanelor şi trăsurilor cu miniştri ocupau complect inimile coloniştilor, ne mai lăsând loc pentru „aprigul şi întunecatul foc al dorinţei". Un asemenea foc abia de putea să se aprindă şi la băieţii care mutau mobila şi decorurile, aşa de hotărît se producea în acest caz — ca să vorbim în limba pedagogică — sublimarea.

Până şi cei din detaşamentul „fierbinte", care-şi desfăşurau activitatea în plin public, fură feriţi de săgeţile amorului, fiindcă şi celui mai fluturatic amoraş nu i-ar trece prin gând să ţintească în figurile negre şi afumate, mânjite de cărbune.

Cel iremediabil condamnat era colonistul din al şaselea „P". El intra în sala de teatru îmbrăcat în cel mai bun costum de colonist; îl dojeneam şi mă răsteam la el la cea mai mică neglijenţă în ţinută. Din buzunarul dela piept se zărea cochet colţul unei batiste curate, pieptănătura îi era totdeauna model de eleganţă, trebuia să fie politicos ca un diplomat şi atent ca un tehnician dentist. Inarmat cu aceste calităţi, cădea invariabil sub acţiunea farmecelor care se pregăteau cam după aceleaşi reţete atât în casele din Gonciarovca, Pirogovca şi Volovi, cât şi în saloanele Parisului.

La prima întâlnire la uşa teatrului nostru în timpul controlului biletelor şi la căutarea unui loc liber, părea că nu ameninţă niciun fel de pericol. Figura celui care stăpânea şi aranja aceste minunate spectacole cu turburătoare cuvinte şi minuni de tehnică le părea fetelor atrăgătoare, dar inaccesibilă iubirii; atât de inaccesibilă, încât nici pe cavalerii din sat, care împărtăşeau aceeaşi încântare, nu-i chinuia încă gelozia. Dar treceau două, trei, cinci spectacole şi povestea veche de când lumea se repeta. Parasca din Pirogovca sau Marusia din cătunul Volovi îşi aminteau deodată că nişte obraji rumeni, nişte sprâncene negre — sau chiar altfel — şi ochi strălucitori, o rochie de stambă cu tăietură modernă, lucind de noutate

şi acoperind comori neîndoielnice, apoi muzicalitatea italian-ucraineană a acelui „l" pe care numai fetele ştiu să-l pronunţe, toate acestea reprezentau o putere care lăsa mult în urmă nu numai şiretlicurile scenice ale celor din colonia Gorchi, dar chiar orice tehnică, chiar şi cea mai americană. Şi când toate aceste forţe erau puse în acţiune, nu mai rămânea nimic din inaccesibila măreţie a coloniştilor. Ajungea o vreme când colonistul venea la mine după spectacol, mintind cu nerusinare:

— Anton Semeonovici, daţi-mi voie să le conduc pe fetele din Pirogovca fiindcă le e frică.

Această frază conţinea o serie de minciuni, fiindcă şi eu şi solicitantul ştiam foarte bine că nu-i era frică nimănui, că nu trebuia să fie nimeni condus, că pluralul „fete" e o hiperbolă şi că nu e necesară niciun fel de învoire, căci în cel mai rău caz escortarea spectatoarei fricoase va fi întreprinsă fără învoire.

Şi din această pricină o îngăduiam, înnăbuşind în adâncul sufletului meu de pedagog un viu simţimânt de împotrivire. După cum se ştie, pedagogia tăgăduieşte cu hotărîre dragostea, socotind că această „dominantă" nu se iveşte decât atunci când s'a precizat nereuşita influenţei educative. Pedagogii tuturor timpurilor şi ai tuturor popoarelor au urît dragostea [1]). Vedeam cu neplăcere şi gelozie cum unul sau altul dintre colonişti lipseşte dela adunarea comsomolului sau dela cea generală, cum aruncă dispreţuitor cărţile, renunţând la calităţile de membru al unui colectiv activ şi conştient, şi începând să recunoască cu îndărătnicie doar autoritatea unei Marusii sau a unei Nataşe, fiinţe care stăteau pe un plan mult inferior mie sub aspectul pedagogic, politic şi moral. Dar înclinarea mea permanentă spre meditaţie mă făcea să nu mă grăbesc în a acorda geloziei vreun drept asupra mea.

Tovarăşii mei din colonie şi mai ales activiştii Narobrazului erau mult mai fermi decât mine şi se enervau amarnic de acest amestec neprevăzut al lui Amor în planurile lor:

— Trebue să luptăm hotărît cu asta.

Disputele de acest fel erau folositoare întotdeauna, fiind că până la urmă limpezeau situaţia: trebuia să te bizui pe bunul tău simţ, şi pe acela al vieţii, pe care însă îl găseai în

[2]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).

mică măsură, viaţa noastră fiind pe atunci încă săracă. Visam că, de ne-am îmbogăţi, i-aş însura pe colonişti, statornicind astfel comsomolişti căsătoriţi prin împrejurimile noastre. Ce rău ar fi fost într'asta? Dar mai aveam de furcă până acolo. Nu-i nimic. Şi viaţa săracă ne va oferi o soluţie. Nu-i urmăream pe îndrăgostiţi cu amestecul meu pedagogic, cu atât mai mult cu cât se păstrau în limitele bunei cuviinţe. Într'o clipă de sinceritate, Oprişco îmi arătă fotografia Marusiei, mărturie vie că viaţa mergea înainte în timp ce noi gândeam.

Fotografia nu spunea mai nimic prin ea însăşi. Mă privea o faţă lată, cu un nas cârn, ce nu adăuga nimic la tipul mijlociu de Marusie. Pe verso stătea scris cu o caligrafie şcolărească, dar expresivă: „Scumpului Dmitro dela Marusia Lucaşenco. Iubeşte-mă şi nu mă uita".

Dmitro Oprişco stătea pe scaun, arătându-se făţiş întregii lumi ca un om sfârşit. Din înfăţişarea lui vitejească nu mai rămăseseră decât urme; până şi moţul lui încreţit obraznic dispăruse. Acum stătea îngrijit şi domolit într'o paşnică freză. Ochii căprui, care mai înainte se însufleţeau atât de repede de un cuvânt de duh si de dorinţa de a râde şi de a sburda, exprimau acum, potoliţi şi smeriţi, doar o grijă tainică şi supunerea faţă de o soartă blândă.

— Şi ce ai de gând să faci?

Oprişco zâmbi:

— O să fie greu fără ajutorul dumneavoastră. Nu i-am spus încă nimic tatălui şi Marusia se teme. Dar altfel tatăl ei se poartă bine cu mine.

— Bine, să aşteptăm.

Oprişco plecă mulţumit, ascunzând la piept, cu grijă, fotografia iubitei.

Mai prost stăteau lucrurile cu Ciobot, om ursuz şi pasionat, lipsit de alte calităţi. Debutase în colonie printr'un conflict serios cu cuţitele; de atunci se supunea cu stricteţă disciplinei, ţinându-se însă întotdeauna departe de frământările noastre. Avea o faţă inexpresivă, fără culoare, care părea stupidă chiar în clipele de mânie. Frecventa şcoala din obligaţie şi învăţase greu să citească. Imi plăcea însă modul lui de a se exprima; în puţinele lui cuvinte rostite se simţea o dragoste de adevăr adâncă şi simplă. Fusese dintre cei dintâi primiţi în Comsomol. Coval avea despre el o părere bine definită:

— Nu e în stare să ţină un raport şi nici bun de agitaţie şi propagandă nu e, dar dacă i-ai da o armă, ar muri şi n'ar arunca-o.

Toată colonia ştia că Ciobot se îndrăgostise pătimaş de Nataşa Petrenco. Aceasta locuia în casa lui Musii Carpovici şi se socotea nepoata lui, dar în realitate era doar servitoare. Musii Carpovici o lăsa să meargă la teatru. Era foarte sărăcăcios îmbrăcată: cu o fustă strâmtă, uzată încă demult de altcineva, cu ghete scâlciate care nu i se potriveau şi cu o bluză de modă veche de culoare întunecată, cu pliuri. N'am văzut-o niciodată îmbrăcată altfel. Dar cu cât hainele o transformau într'o momâie jalnică, cu atât mai atrăgător părea chipul Nataşei. Din nimbul roşcat al basmalei murdare şi sdrenţuite te privea nu o figură, ci o expresie de înaltă puritate, de inaccesibilitate, de încredere zâmbitoare de copil. Nataşa nu se strâmba niciodată, faţa ei nu arăta niciodată răutate, indignare, bănuială sau suferinţă. Ea ştia sau să asculte cu seriozitate, cu genele-i negre şi dese abia tremurând, sau să zâmbească deschis, îndatoritor, arătându-şi dinţii mici drăgălaşi dintre care unul din faţă era scos puţin înafară.

Nataşa venea întotdeauna cu tot cârdul de fete, distingându-se pe acest fond sgomotos în chip oarecum artificial prin atitudinea ei rezervată, prin simplitatea şi naivitatea ei, prin seninătatea ei.

Ciobot îi ieşea înainte cu regularitate şi se aşeza pe bancă lângă ea, fără să o turbure câtuşi de puţin cu posomoreala lui şi fără să schimbe ceva în lumea ei interioară. Mă îndoiam că fetiţa asta ar putea să se îndrăgostească de Ciobot, dar băieţii îmi răspundeau în cor:

— Cine? Nataşa? Pentru Ciobot s'ar arunca şi în apă, şi în foc, fără să stea pe gânduri.

La drept vorbind, pe vremea aceea nici n'aveam răgazul să ne ocupăm de poveşti de dragoste. Sosiseră zilele când soarele porneşte la asaltul obişnuit, lucrând optsprezece ore din douăzeci şi patru. Şere, imitându-l, ne copleşea cu atâtea munci că oftam numai în tăcere, aducându-ne aminte, nu fără o oarecare amărăciune, că în toamnă încuviinţasem cu mare entuziasm planul lui de însămânţări. Planul lui Şere prevedea un asolament de şase ogoare, oficial, dar în fapt se ajungea la ceva mai complicat. Şere aproape că nu semănase cereale.

Avea doar vreo şapte hectare de grâu tomnatic pe ţelenişul negru, într'o parte ogoare nu prea mari de ovăs şi orz, iar pe o bucată mică de pământ experimenta o varietate ne mai văzută de secară, prevestind că niciun ţăran n'o să ghicească că e secară, ci doar o să „behăie".

Până una alta, behăiam noi, nu ţăranii. Cartofi, sfeclă, dovleci, varză, o întreagă plantaţie de mazăre, toate de varietăţi diferite — era greu să te descurci. Băieţii ziceau că Şere a făcut pe ogoare o adevărată contrarevoluţie:

— Ba are regi, ba ţari, ba regine.

Intradevăr, delimitând cu hotare şi îngrădiri perfect geometrice toate câmpurile, Şere pusese pretutindeni, pe stâlpi mici de lemn, tăblii pe care scrisese ce este semănat, şi cât. Coloniştii care păzeau semănăturile de ciori, înfipseseră se vede şi ei alături alte inscripţii. Această purtare îl jigni foarte mult pe Şere, care ceru de urgenţă convocarea sovietului comandanţilor şi strigă într'un fel cu care nu eram obişnuiţi:

— Ce e bătaia asta de joc, ce e prostia asta? Eu numesc speciile aşa cum le numeşte toată lumea. Dacă o specie poartă obişnuit numele de „Regele Andaluziei" se chiamă aşa în toată lumea, nu pot să-i născocesc eu altă denumire. Asta e huliganism! Dece aţi scris „generalul Sfeclă"? „colonelul Mazăre"? Şi asta ce mai e: „căpitanul Pepeni" şi „locotenenţii Pătlăgele"?

Comandanţii zâmbeau neştiind ce atitudine să ia în toată povestea asta. Intrebau doar:

— Cine a făcut porcăria asta? Ba au fost regi, ba acum sunt căpitani, dracu mai ştie ce...

Băieţii nu se puteau opri să nu zâmbească, deşi se cam temeau de Şere. Silantie, care înţelegea cât e de acut conflictul, se silea să-l aplaneze:

— Vezi cum stă povestea, un rege pe care pot să-l mănânce vacile nu ne sperie, poate să rămână rege.

Calina Ivanovici îi ţinea parte lui Şere:

— Din ce s'a iscat scandalul? Vreţi să arătaţi că sunteţi revoluţionari? Aţi vrea să vă luptaţi cu regii, să tăiaţi capetele paraziţilor? Dece vă neliniştiţi aşa? Iaca, o să vă dăm un cuţit să tăiaţi, până v'or trece sudorile.

Coloniştii, care ştiau ce înseamnă să taie pănuşe, întâmpinară plini de mulţumire comunicarea lui Calina Ivanovici. Cu aceasta, discuţiile cu privire la contrarevoluţia de pe ogoa-

rele noastre luară sfârşit, iar când Şere răsădi în faţa casei două sute de tufişuri de trandafiri din seră, punându-le inscripţia „Regina Zăpezii", niciun colonist nu se mai împotrivi. Carabanov spuse doar atât:

— Fie şi regină, dracu s'o ia, numai să miroasă.

Cel mai rău ne chinuiam însă cu sfeclele. S'o spunem pe faţă: e o cultură respingătoare. Se seamănă uşor, dar abia după aceea încep adevăratele ei capricii. Nici nu iese bine din pământ — lucru pe care-l face încet, leneş — că şi trebue plivită. Prima praşilă e o adevărată dramă. Un începător nu poate deosebi sfecla de buruieni, deaceea Şere cerea colonişti mai în vârstă la prăşit. Aceştia răspundeau:

— Vrei să spui să prăşim sfecla? Păi nu ne-am prăşit partea noastră?

Terminăm primul plivit, al doilea, toţi se visează acum la varză, la mazăre, ba se gândesc chiar la cositul fânului — când, ce să vezi, în cererea săptămânală a lui Şere scrie modest: „Pentru săpatul sfeclei, patruzeci de oameni".

Verşnev, secretarul sovietului, citeşte indignat acest rând sfruntat şi bate cu pumnul în masă:

— Ce-i asta? Iar la sfeclă? Când o să se termine odată cu afurisita asta de sfeclă?... Aţi dat poate din greşeală cererea cea veche?

— E o cerere nouă, zise liniştit Şere. Patruzeci de oameni şi cei mai în vârstă, vă rog.

In soviet se află şi Maria Condratievna, care e în vilegiatură şi locueşte într'o casă vecină cu noi; cu gropiţe în obraz, priveşte şăgalnic la coloniştii revoltaţi:

— Da' leneşi mai sunteţi, băieţaşilor! Vă place însă sfecla în borş, nu-i aşa?

Semeon, plecându-şi capul, declamă expresiv:

— Mai întâi e sfeclă furajeră, lua-o-ar dracu! In al doilea rând, să veniţi cu noi la prăşit. Dacă ne faceţi plăcerea să urcaţi măcar o singură zi, apoi strâng şi eu detaşamentul unit şi sap la sfeclă până bag diavolul în groapă.

Căutând pe cineva care să-i împărtăşească părerea, Maria Condratievna îmi zâmbeşte, arătând spre colonişti:

— Uite-i cum sunt! Uite-i cum sunt!

Maria Condratievna e în concediu, deaceea o poţi întâlni şi ziua în colonie. Dar în colonie ziua e urît, căci băieţii nu vin decât la prânz, negri, prăfuiţi, arşi de soare.

Aruncându-şi sapele în colţul lui Cudlatâi, dânşii, ca şi cavaleria lui Budionnâi, coboară în goană de pe malul abrupt, desfăcându-şi chiloţii în mers.

Colomacul clocoteşte, ca un şuvoi fierbinte, de trupurile, de strigătele, de jocurile lor şi de tot soiul de năzbâtii. Din tufişurile de pe mal, strigă fetele:

— Destul, plecaţi acum! Plecaţi, băieţi, plecaţi! E rândul nostru.

Educatorul de serviciu trece preocupat de-a-lungul ţărmului şi băieţii îşi trag chiloţii încă fierbinţi pe trupurile ude şi, cu picături de apă strălucindu-le încă pe umeri, se îndreaptă către mesele puse în jurul fântânii arteziene din vechea livadă. Aici îi aşteaptă Maria Condratievna, singura fiinţă din colonie care mai are pielea albă şi părul nedecolorat, ca oamenii. Din această pricină ea pare deosebit de îngrijită în mijlocul nostru. Până şi Calina Ivanovici nu poate să nu bage de seamă acest amănunt.

— Ştii, e o femeie bine, se iroseşte aici zadarnic. Tu nu te uita la ea teoretic, Anton Semeonovici, că ea te priveşte ca pe un om şi tu umbli ca un ţăran, fără să-i dai vreo atenţie.

— Nu ţi-e ruşine? îl dojenii eu pe Calina Ivanovici. Atât mai lipsea; să încep şi eu să mă ocup de poveşti de dragoste în colonie.

— Ei, oftă bătrâneşte Calina Ivanovici aprinzându-şi luleaua. Ai să rămâi de căruţă în viaţă, o să vezi.

Nu aveam timp să fac analiza teoretică şi practică a calităţilor Mariei Condratievna; poate tocmai deaceea mă tot poftea ea la ceai şi se supăra când o încredinţam politicos:

— Pe cuvânt că nu-mi place ceaiul.

Intr'o după amiază, când coloniştii se împrăştiară la muncă, Maria Condratievna şi cu mine rămaserăm mai târziu la masă. Ea îmi spuse simplu, prietenește:

— Ascultaţi-mă, Diogene Semeonovici! Dacă nu veniţi în seara asta la mine, o să vă socotesc pur şi simplu ca un om nepoliticos.

— Şi ce aveţi? Ceai? întrebai eu.

— Am îngheţată, înţelegeţi, îngheţată, nu ceai... O fac anume pentru dumneavoastră.

— Bine, încuviinţai eu cu greutate; la ce oră să vin la îngheţată?

— La ora opt.

— Dar la opt şi jumătate primesc raportul comandanţilor.

— Altă victimă a pedagogiei!... Bine, veniţi la nouă.

Dar la ora nouă, îndată după raportul comandanţilor, pe când şedeam în odaia mea de lucru, necăjit că trebue să mă duc la înghețată şi nu avusesem timp să mă rad, veni în fugă Mitca Jeveli strigând:

— Haideţi repede, Anton Semeonovici, haideţi repede...

— Despre ce este vorba?

— I-au adus băieţii pe Ciobot şi pe Nataşa. Moşul ăla, cum îi zice... Musii Carpovici.

— Unde sunt?

— Colo, în livadă...

Mă grăbii spre livadă. Pe o bancă din aleea de liliac stătea speriată Nataşa, înconjurată de o mulţime de femei şi fete dela noi. Băieţii se strânseseră în grupuri răspândite pe întreaga alee şi vorbeau despre ceva. Carabanov perora:

— Şi bine au făcut. Păcat că nu l-au omorît, scârnăvia...

Zadorov îl potolea pe Ciobot care tremura şi plângea:

— Nu e nimic de speriat. O să vină Anton şi o să pună totul la punct.

Intrerupându-se unul pe altul, îmi povestiră următoarele:

Fiindcă Nataşa nu uscase nişte fuste, se vede că uitase, Musii Carpovici îşi propusese să o înveţe minte şi avusese timp să o lovească de două ori cu hăţurile. In aceeaşi clipă intrase în cameră Ciobot. Ce făcuse acesta era greu de stabilit — el tăcea — dar la strigătul disperat al lui Carpovici se adunaseră sătenii şi o parte din colonişti, care-l găsiră pe stăpân plin de sânge, pe jumătate mort, băgat, de frică, într'un ungher. In aceeaşi stare jalnică se afla şi unul dintre fiii lui Musii Carpovici, Ciobot stătea în mijlocul odăii şi, după spusele lui Carabanov, urla ca un câine turbat. Pe Nataşa o găsiseră în urmă la unul din vecini.

Cu prilejul acestor evenimente, avuseseră loc tratative între colonişti şi săteni. Unele semne arătau că în timpul tratativelor se folosiseră pumnii şi alte mijloace de apărare, dar băieţii nu pomeneau nimic despre asta, şi povesteau epic şi impresionant:

— N'am făcut cine ştie ce, am dat... primele ajutoare ce se cer în asemenea accidente, iar Carabanov i-a şi spus Nataşei: „Vino în colonie, Nataşa, n'aibi frică de nimic, se vor găsi oameni buni şi lucrul ăsta o să-l aranjăm noi în colonie".

Am poftit pe eroi în odaia de lucru.

Nataşa privea grav, cu ochii mari, la împrejurarea nouă pentru ea; doar în mişcarea abia vizibilă a buzelor se puteau descoperi urmele spaimei, pe obraz se răcea o lacrimă singuratică.

— Ce e de făcut? întrebă înflăcărat Carabanov. Trebue să sfârşim.

— Haideţi să sfârşim, mă învoii şi eu.

— Să-i cununăm, propuse Burun.

Le-am răspuns:

— Avem tot timpul să-i cununăm, n'o s'o facem azi. Dar o putem primi pe Nataşa în colonie. Nu se împotriveşte nimeni? Mai încet, dece urlaţi? Avem loc pentru fată. Colea, s'o înscrii mâine, printr'o ordonanţă, în detaşamentul cinci.

— Înţeles! răcni Colea.

Nataşa îşi smulse deodată îngrozitoarea-i basma şi ochii i se aprinseră ca un rug în bătaia vântului. Se apropie repede de mine şi izbucni într'un râs voios, aşa cum numai copiii râd:

— Se poate oare? In colonie? O, mulţumesc, unchiule!

Băieţii îşi ascunseră în sclipiri de râs emoţia lăuntrică. Semeon Carabanov lovi cu piciorul în podea:

— Foarte simplu. Aşa de simplu, că... dracu-l ştie. Sigur, în colonie. Să îndrăznească ei să se atingă de un colonist!

Fetele, bucuroase, o luară pe Nataşa în dormitor. Băieţii mai făcură gălăgie încă multă vreme. Ciobot stătea în faţa mea şi-mi mulţumea:

— N'aş fi crezut niciodată... Vă mulţumesc că aţi ajutat un om atât de neînsemnat... Iar căsătoria e lucru secundar...

Discutarăm până noaptea târziu despre cele întâmplate. Băieţii povestiră câteva întâmplări asemănătoare. Silantie îşi dădu şi el părerea, o aduseră să mi-o arate pe Nataşa în rochie de colonist. Părea, nu o mireasă, ci o fetiţă gingaşă. După toate, mai veni şi Calina Ivanovici care spuse, făcând un rezumat al serii:

— Nu mai răscoliţi atâta. Dacă nu i-am spart capul omului, înseamnă că omul trăieşte şi atunci totul e în ordine. Vino să ne plimbăm pe luncă să vezi cum au făcut căpiţele, paraziţii, pune-i-ar pe ei aşa în mormânt când or muri!

Era pe la miezul nopţii când mă îndreptai spre luncă împreună cu Calina Ivanovici! Noaptea caldă şi liniştită asculta cu luare-aminte cum vorbea pe drum Calina Ivanovici. Plopi aristocratici, corecţi, păstrând o dragoste veşnică alinierii militare, stăteau de pază în colonia noastră, gândindu-se şi ei la ceva. Se

minunau poate că se schimbase atât de mult totul prîmprejur; fuseseră înşiruiţi să păzească moşia Trepche, iar acum stăteau de strajă la colonia Maxim Gorchi.

Într'un pâlc de plopi se afla casa Mariei Condratievna şi ne privea ţintă cu ferestrele ei întunecate. Deodată una dintre ferestre se deschise încet şi prin ea sări afară un om.

Se îndreptă spre noi, se opri o clipă, apoi îl înghiţi pădurea Calina Ivanovici îşi întrerupse povestirea despre evacuarea Mirgorodului în 1918 şi spuse liniştit:

— Parazitul ăsta e Carabanov. Vezi, el nu priveşte teoreftic, ci praftic. Iar tu ai rămas de căruţă, cu toate că eşti om luminat...

7. *COMPLECTARE*

Veni în colonie Musii Carpovici. Credeam că datorită purtării prea libere a mâniosului Ciobot faţă de capul lui, va începe un proces. Intradevăr, capul lui Mușu Carpovici era bandajat demonstrativ şi glasul parcă nu-i aparţinea lui Musii Carpovici, ci unei lebede muribunde. Faţă de chestiunea care ne îngrijora, el se exprimă scurt, împăciuitor, creştineşte:

— Da' n'am venit după fetişcană. Am venit de altceva. Doamne păzeşte, cum să mă cert cu voi? Las' să fie aşa... Am venit pentru moară. Vin din partea sovietului sătesc.

Coval îşi boldi fruntea spre Musii Carpovici:

— Pentru moară?

— Da. Voi aţi făcut cerere pentru moară, adică pentru arendat. Dar şi sovietul sătesc a înaintat o cerere. Şi noi gândim aşa: cum sunteţi voi putere sovietică, aşa e şi sovietul sătesc. Ori, nu se poate să fim noi una şi voi alta...

— Aha, făcu puţin ironic Coval.

Astfel începu în colonie o scurtă perioadă diplomatică. Ii convinsei pe băieţi şi pe Coval să-şi pună fracuri diplomatice şi cravate albe, iar Luca Semeonovici şi Musii Carpovici căpătară pentru un timp dreptul de a se arăta pe teritoriul coloniei, fără ca viaţa să le fie ameninţată.

Intre timp toată colonia era preocupată de problema cumpărării unor cai. Vestiţii noştri trăpaşi îmbătrâneau văzând cu ochii; până şi Roşcatului, de bătrâneţe, începuse să-i crească barbă, iar pe Piciu, sovietul comandanţilor îl scosese demult la

pensie pentru invaliditate. El căpătase pentru restul vieții un loc permanent în grajd și o rație de ovăs și nu putea fi înhămat decât cu aprobarea mea personală. Șere arătase întotdeauna dispreț față de Tâlhăroaică, de Mary și de Gaia:

— Gospodăria bună se vede după cai; dacă n'are cai vrednici, nici gospodăria nu e bună.

Anton Bratcenco, care fusese îndrăgostit pe rând de toți caii noștri, dar ținuse la Roșcat mai mult decât la oricare altul, sub înrâurirea lui Șere, începuse și el să iubească un cal fictiv care avea să apară curând în împărăția lui. Eu, Șere, Calina Ivanovici și Bratcenco nu lipseam dela niciun iarmaroc, văzusem mii de cai, dar nu izbutisem să cumpărăm niciunul. Ba erau cai proști ca și ai noștri, ba ni se cerea prea scump, ba Șere le găsea câte o boală ascunsă sau câte un cusur. Și ca să spunem adevărul, nu se găseau cai buni la iarmaroc. Războiul și Revoluția nimiciseră crescătoriile de cai de rasă, iar altele noi nu se iviseră încă. Anton se întorcea aproape jignit dela târg:

— Cum se poate asta? Nu sunt cai! Dar dacă avem nevoie de un cal ca lumea, ce să facem? Să ne rugăm de burghezi, sau ce?

In amintirea vremurilor de demult pe când era cavalerist, lui Calina Ivanovici îi plăcea să se amestece în problema cailor, bucurându-se prin cunoștințele lui chiar de încrederea lui Șere, a cărui permanentă râvnă nu se extindea și asupra acestui domeniu. Odată, într'un cerc de cunoscători, Calina Ivanovici declarase:

— Parazitii ăștia de Luca și de Musii spun că oamenii din cătun au cai buni, dar nu-i scot de teamă la iarmaroc.

— Nu e adevărat — spusese Șere — n'au cai buni. Sunt tot ca cei pe care i-am văzut. O să ne putem în curând procura cai buni dela crescătorii; acum e încă prea de vreme.

— Iar eu vă asigur că sunt, continuase să afirme Calina Ivanovici. Ticălosul de Luca știe, că el cunoaște toate împrejurimile, cum și ce fel. Ia gândiți-vă, de unde se poate lua un animal bun decât dela gospodari? Iar gospodarii locuesc în cătune. Ei stau pitiți, parazitii, dar și-au crescut armăsari de un an și-i țin ascunși, ticăloșii; se tem să nu le fie luați. Dar dacă ne-am duce, am cumpăra....

Rezolvai chestiunea fără niciun fel de probleme de principiu:

— In prima duminică plecăm şi vom vedea. Poate că o să cumpărăm ceva.

Şere se învoi şi el.

— Dece să nu plecăm? Sigur că n'o să cumpărăm cal, dar e bine să facem o plimbare. O să văd ce fel de grâne au gospodarii ăştia.

Duminică înhămarăm faetonul şi arcurile-i moi ne legănară pe drumuri line de ţară. Trecurăm prin Gonciarovca, tăiarăm drumul mare spre Harcov, merserăm la pas printr'un crâng de brazi şi ajunserăm în sfârşit într'o împărăţie unde nu călcaserăm încă.

De pe un povârniş înalt se deschidea o vedere destul de plăcută. In faţa noastră, în zarea fără sfârşit, se întindea o câmpie netedă. Fără să uimească prin varietate, era frumoasă tocmai prin simplitatea ei. O acopereau grâne dese; valuri largi aurii, verzi-aurii, galbene-aurii unduiau, subliniate pe alocuri de petele de un verde aprins ale meiului sau de ogoarele pestriţe de hrişcă. Iar pe fondul acesta auriu erau aşezate, cu o regularitate de neînfrânt, pâlcuri de case albe ca zăpada, înconjurate de grădiniţe joase fără contur. Pe lângă fiecare pâlc câte un pom, doi, câte un soc, sălcii, mai rar plopi, bostănării cu câte un cort de un cafeniu murdar. Toate se îmbinau într'un stil unitar; nici cel mai pretenţios pictor n'ar fi putut descoperi o nuanţă care să distoneze.

Şi Calina Ivanovici preţui tabloul:

— Iaca, vedeţi cum trăiesc „gospodarii"? Aştia-s oameni rostuiţi.

— Da, încuviinţă Şere, fără tragere de inimă.

— Haideţi să cotim într'acolo, propuse Calina Ivanovici. Pe o cărare năpădită de iarbă, Anton coti spre nişte porţi încheiate rudimentar din trei trunchiuri subţiri de salcie, legate cu coajă de tei. Un câine cenuşiu şi murdar ieşi de sub căruţă, întinzându-se şi lătrând răguşit, învingându-şi cu greu lenea. Din casă se ivi gospodarul, care, scuturându-şi barba încâlcită, se uită cu mirare şi cu oarecare spaimă la costumul meu pe jumătate militar.

— Bună ziua, gospodarule, îi spuse voios Calina Ivanovici. V'aţi întors dela biserică?

— Mă duc rar la biserică, răspunse stăpânul cu un glas la fel de răguşit şi de leneş ca acela al păzitorului averii sale. Doar nevasta se duce din când în când... Dar de unde sunteţi?

— Venim pentru o treabă bună. Spun oamenii că dela voi am putea cumpăra un cal bun, ai?

Gospodarul îşi mută privirile spre vehiculul nostru.

Se vede că perechea destul de nepotrivită pe care o forma Roşcatul şi Mary l-a liniştit.

— Ce să spun? De unde să avem cai buni? Dar am un cal de trei ani care poate o să vă placă.

Se duse în grajd şi din ungherul cel mai îndepărtat scoase o iapă de trei ani, sburdalnică şi bine hrănită.

— N'aţi pus-o niciodată la ham? întrebă Şere.

— N'am înhămat-o niciodată la treabă, dar de plimbat m'am plimbat cu ea. Putem s'o încercăm puţin. Aleargă bine, n'am dece să mă plâng.

— Nu, spuse Şere, e prea tânără pentru noi. Nouă ne trebue cal de muncă.

— Tânără, tânără! încuviinţă stăpânul. Dar la oameni buni poate să crească. Treaba stă aşa: am îngrijit-o trei ani. Şi vedeţi c'am îngrijit-o bine?

Intradevăr iapa se arăta îngrijită: cu păr curat şi strălucitor, cu coama pieptănată, în general mult mai curată decât stăpânul şi crescătorul ei.

— Şi cât face iapa asta, de pildă, ai? întrebă Calina Ivanovici.

— Văd că gospodarii vor să cumpere, aşa că de va fi bun adălmaşul, şaizeci de cervoneţi [1]).

Anton îşi aţinti privirea la vârful sălciei şi înţelegând, în sfârşit, despre ce e vorba, exclamă:

— Cât? Şase sute de ruble?

— Păi şase sute, zise modest stăpânul.

— Şase sute de ruble c... ăsta? strigă Anton nestăpânindu-şi mânia.

— Tu eşti un c...; mult te mai pricepi! Să îngrijeşti întâi apoi să vorbeşti.

Calina se amestecă împăciuitor:

— Nu se poate spune că e un c..., iapa e bună, dar nu ne convine nouă.

Şere zâmbi tăcut. Ne suirăm în faeton şi pornirăm mai departe.

---

[1]) Cervoneţ=10 ruble (N. T.).

Cenuşiul ne salută cu acelaş lătrat, iar stăpânul, închizând poarta, nici nu privi în urma noastră.

Am colindat prin zeci de curţi. Aproape în fiecare din ele găsirăm cai, dar nu cumpărarăm niciunul.

Ne întoarserăm acasă pe seară. Şere nu mai scruta ogoarele, ci se gândea cu încordare la ceva. Anton se supăra pe Roşcat şi-l tot şfichiuia cu biciul, spunând:

— Te-ai prostit, ori ce ai? Ia te uită, parcă n'ai mai văzut buruiană...

Calina Ivanovici privea cu ură la pelinul de pe marginea drumului şi bombănea întruna:

— Ce neamuri proaste, înţelegeţi, paraziţi! Vin oameni la ei, cumpără nu cumpără, da' fii om, fii gospodar, ticălosule! Vezi doar că oamenii sunt de dimineaţă pe drum, parazitule, dă-le ceva de mâncare, că ai, măcar borş sau cartofi... N'are timp să-şi pieptene barba, ai văzut, una ca asta? Da' ştie să ceară şase sute de ruble pentru o gloabă! Că vezi dumneata, el a „îngrijit" calul. Apăi nu l-a îngrijit el, că ai văzut câţi argaţi erau pe acolo!

Ii văzusem pe aceşti oameni murdari, încremeniţi de spaimă lângă grajduri şi ocoluri de vite, urmărind cu luare aminte aceste evenimente ne mai pomenite: sosirea unor oameni dela oraş. Ii buimăcise apariţia unui grup atât de numeros de persoane sus puse, într'o singură curte. Uneori slugile acestea tăcute scoteau caii afară din grajd, dând cu sfială frâul stăpânului sau lovind cu palma calul peste crupă, exprimând astfel poate un gest de mângâiere pentru o fiinţă vie cu care erau obişnuiţi.

Până la urmă, Calina Ivanovici tăcu, pufăind mânios din lulea. Numai când intrarăm în colonie spuse vesel:

— Iaca, ne-au lăsat să murim de foame, paraziţii dracului!...

Ii găsirăm în colonie pe Luca Semeonovici şi pe Musii Carpovici. Luca se arăta foarte mirat de nereuşita expediţiei noastre şi protesta:

— Nu se poate! Dacă le-am făgăduit noi lui Anton Semeonovici şi lui Calina Ivanovici, ducem treaba la bun sfârşit. Dumneavoastră, Calina Ivanovici, însă, nu vă faceţi atâta sânge rău, că nimic nu e mai rău decât să aibă omul nervii sdruncinaţi. Dar uite, săptămâna viitoare mergem împreună, numai să nu vie şi Anton Semeonovici că el are o înfăţişare... he, he, de bolşevic şi oamenii se feresc de el.

Duminica următoare Calina Ivanovici porni prin cătune cu Luca Semeonovici şi cu calul acestuia. Bratcenco se purtă cu răceală, nenutrind nicio nădejde şi glumi răutăcios conducându-i:

— Luaţi măcar pâine pentru drum, să nu muriţi de foame.

Luca Semeonovici îşi mângâie frumuseţea de barbă roşcată, revărsată deasupra cămăşii brodate, de zile mari, şi zâmbi plin de voie bună cu gura-i trandafirie:

— Cum aşa, tovarăşe Bratcenco? Plecăm doar la oameni, cum se poate să facem una ca asta, să ne luăm pâine! Azi o să mâncăm un borş straşnic şi carne de berbec, ba poate vreunul din noi are să-i tragă şi un joc.

Făcu din ochi spre Calina Ivanovici care ascultă cu interes şi apucă hăţurile elegante de culoare sângerie. Armăsarul bine hrănit, lat în spate, porni avântat pe sub deschizătura cercului dela ham, trăgând după el brişca foarte bună, căptuşită din belşug cu fier.

Seara, toţi coloniştii se strânseră în grabă, ca la o alarmă de incendiu, în faţa unei apariţii neaşteptate: sosea biruitor Calina Ivanovici. Armăsarul lui Luca Semeonovici era legat de brişcă, iar între hulube se afla o iapă mare, frumoasă, murgă, cu pete. Atât Calina Ivanovici cât şi Luca Semeonovici dovedeau prin înfăţişarea lor buna primire de care se bucuraseră din partea stăpânilor de cai. Calina Ivanovici coborî anevoie din brişcă, străduindu-se din răsputeri să nu bage de seamă coloniştii acest lucru. Carabanov îi ajută lui Calina Ivanovici:

— Aşa dar aţi băut adălmaşul?

— Păi cum? Vezi doar ce animal!

Calina Ivanovici plesni o palmă pe crupa uriaşă a iepei. Intradevăr iapa era bună: înaltă, cu picioare puternice, păroase, cu un piept voinic, o siluetă masivă. Nici Şere nu-i putu găsi vreun cusur, deşi se vârî mult timp pe sub burta ei şi o rugă tandru şi glumeţ:

— Dă piciorusul, dă piciorusul...

Băieţii încuviinţară cumpărătura. Burun, cu ochii pe jumătate închişi, grav, ocoli iapa prin toate părţile şi spuse:

— In sfârşit, avem în colonie un cal care să semene a cal.

Şi lui Carabanov îi plăcu iapa:

— Da, ăsta e un cal de gospodar. Merită cinci sute de ruble. Când om avea zece cai ca ăsta, putem mânca plăcinte.

Bratcenco primi iapa cu o atenţie drăgăstoasă, se învârtea în jurul ei şi plescăia din limbă de mulţumire, se minuna cu

însufleţire şi bucurie de puterea ei liniştită, de firea ei calmă, încrezătoare. Lui Anton i se deschiseră perspective; începu să-l bată la cap pe Şere cu o cerere stăruitoare:

— Ne trebue şi un armăsar bun, ca să avem crescătoria noastră. Înţelegeţi?

Şere înţelegea. Se uita grav şi aprobator la Zorca [1]) (aşa o chema pe iapă), şi murmură printre dinţi:

— O să caut un armăsar. Ştiu eu un loc. Numai să culegem grâul şi mă duc acolo.

In acest timp, în colonie se lucra de dimineaţă până la apusul soarelui, munca aluneca ritmic pe şinele exacte şi netede puse de Şere. Detaşamentele unite de colonişti, mari sau mici, aloătuite fie din cei mai vârstnici, fie din puşti, înarmate cu greble, cu coase, cu săpi ori numai cu propriile degete, treceau spre ogoare şi înapoi, cu exactitatea unui orar de tren rapid, strălucind prin râsete şi glume, prin vigoare şi încredere în sine, ştiind până la capăt cum, unde şi ce trebue să facă. Uneori, Olea Voronova, ajutoarea noastră de agronom, venea de pe câmp şi, printre sorbiturile de apă din cană, îi spunea comandantului de serviciu, în odaia de lucru:

— Trimiteţi ajutor detaşamentului cinci.

— Dar ce s'a întâmplat?

— Rămân în urmă cu legatul... e prea cald.

— Câţi?

— Vreo cinci oameni. Sunt şi fete?

— Este una.

Olea se şterge cu mâneca la gură şi pleacă. Comandantul de serviciu, cu notesul în mână, se îndreaptă spre un păr, unde dis-de-dimineaţă s'a instalat comandantul detaşamentului de rezervă. După comandantul de serviciu aleargă cu paşi mărunţi, caraghioşi, gornistul de serviciu. După un minut, de sub păr se aude un „staccato" scurt: adunarea rezervei. De după tufişuri, dela râu, din dormitoare, puştii ies val-vârtej; se face cerc în jurul părului, apoi, peste alte cinci minute, cinci colonişti pornesc cu pas grăbit spre lanul de grâu.

Am primit patruzeci de băieţandri spre complectare.

Coloniştii avură de furcă o duminică întreagă cu ei: i-au scăldat, i-au îmbrăcat, i-au împărţit între detaşamente. N'am mărit numărul detaşamentelor, ci am mutat cele unsprezece de-

[1]) Zorca — zori de zi (N. T.).

taşamente ale noastre în casa roşie, păstrând în fiecare un anumit număr de locuri. Deaceea cei noi erau strâns legaţi de cadrele vechi şi se simţeau mândri că sunt colonişti din Gorchi; numai că nu ştiau încă să meargă cum trebue, se „târâiau", cum spunea Carabanov.

Noii veniţi erau toţi tineri, între treisprezece şi paisprezece ani, cu mutre foarte frumoase, simpatice, îndeosebi după ce puştii se îmbujorau la baie, când străluceau pe ei chiloţii noi de satin; iar dacă părul le era prost tuns, Beluhin îi liniştea:

— Azi s'au tuns singuri, aşa că de aia nu prea... Dar o să vină frizerul diseară şi o să-i ferchezuim.

Băieţii care alcătuesc complectarea umblă vreo două zile prin colonie cu ochii mari, adunând tot soiul de impresii proaspete. Intră în crescătoria de porci şi se holbează cu uimire la Stupiţân cel sever. Anton nu stă de vorbă cu complectarea, din principiu:

— Ce-aţi venit încoace? Până una alta, locul vostru e în sufragerie.

— Dece în sufragerie?

— Vrei să zici că mai ştiţi să faceţi altceva? Sunteţi strungari în pâine.

— Nu, o să lucrăm.

— Ştim cum lucraţi: trebue să punem doi supraveghetori pe urma voastră. Ce, nu-i aşa?

— Dar uitaţi, comandantul a spus că de poimâine ne înhămăm la muncă, o să vedeţi!

— Ia te uită, am să văd! Parcă n'am văzut: of, mi-e cald! of, vreau apă! of, tată! of, mamă!...

Puştii zâmbesc ruşinaţi.

— Da' de unde mamă... nici gând.

Dar încă din seara primei zile, Anton îşi face simpatii. Prin mijloace necunoscute, el îi adulmecă pe iubitorii de cai. Vezi cum pe drumeagul dinspre câmp se îndepărtează o saca, pe care stă unul dintre coloniştii noi, Petica Zadorojnâi, mânând-o pe Gaia. Din uşa grajdului îl însoţeşte o recomandare:

— Nu mâna prea iute calul, nu-l goni, că nu-i la o saca de pompier.

A doua zi, noii veniţi iau parte la detaşamentele unite, se împiedică, oftează din pricina sforţărilor prea mari cu care nu sunt obişnuiţi dar şirul de colonişti înaintează cu îndârjire pe câmpul de cartofi, aproape fără să-i strice alinierea; noului so-

sit i se pare şi lui că e în rând cu ceilalţi. Abia după o oră îşi dă seama că noilor veniţi li s'a dat câte un rând de cartofi la doi oameni, pe când vechilor colonişti câte un rând la fiecare.

Transpirat, îl întreabă în şoaptă pe vecin:

— Mai e mult?

S'a cules grâul şi pe locul de treierat coloniştii lucrează la maşina de treier. Şere, murdar şi plin de sudoare, ca şi ceilalţi, controlează roţile de angrenaj şi se uită la şira pregătită pentru treier.

— Poimâine treierăm, iar mâine plecăm după cal.

— Eu o să mă duc, spune cu grijă Semeon, uitându-se spre Bratcenco.

— Du-te, şi ce! răspunde Anton. Dar armăsarul e bun?

— Nu e rău, zice Şere.

— L-am cumpărat dela vreun sovhoz?

— Dela sovhoz.

— Cu cât?

— Cu trei sute.

— Ieftin.

— Hm!

— Adică sovietic? priveşte Calina Ivanovici maşina de treierat. Dece aţi cocoţat atât de sus elevatorul?

— Sovietic, răspunde Şere. Nu e prea sus, paiele sunt uşoare.

Duminicile ne odihneam, ne scăldam, ne plimbam cu barca, ne ocupam de noii veniţi, iar spre seară toată „crema" se aduna, ca întotdeauna, lângă peronul casei albe, respirând miresmele trandafirilor „Regina Zăpezii" şi aducându-şi aminte de felurite poveşti care îi uimeau pe noii sosiţi ce se ţineau de-o parte.

In duminica aceea, de după colţul morii sbură deodată în galop un călăreţ, stârnind praful şi ferindu-se printr'un salt brusc de cazanul vechi ce zăcea aruncat. Semeon, pe un cal ca de aur, sbura drept spre noi. Amuţirăm deodată, ţinându-ne răsuflarea. Astfel de lucruri nu mai văzusem înainte decât în poze, în ilustraţiile poveştilor şi în „Groaznica răzbunare" [1]).

Calul îl purta pe Semeon în pas liber, uşor, însă impetuos în acelaş timp, fluturându-şi coada stufoasă şi sburlindu-şi în vânt coama deasă, străbătută de o lumină aurie. Din mişcările lui abia de puteam desprinde, plini de admiraţie, amănunte noi.

[1]) Povestire fantastică de Gogol (N. T.).

ameţitoare: gâtul puternic arcuit, mândru, capricios şi picioarele subţiri care se mişcau în salturi largi.

Semeon opri calul în faţa noastră şi-l struni, făcându-l să-şi încovoaie capul lui mic şi frumos spre piept.

Ochii lui negri, injectaţi pe alocuri de sânge tânăr şi fierbinte, străpunseră deodată inima lui Anton Bratcenco, care se pierdu cu firea. De îndată se apucă de urechi cu mâinile şi strigă fremătând:

— Asta e al nostru? Armăsarul? E al nostru?

— Al nostru! îl încredinţă mândru Semeon.

— Dă-te jos dracului de pe armăsar! urlă atunci Anton la Carabanov. Ce tot stai acolo? Nu ţi-a fost deajuns? Uite-te cât e de năduşit. Asta nu e o mârţoagă oarecare de chiabur.

Anton se agăţă de frâu, susţinându-şi porunca cu o privire furioasă.

Semeon se coborî supus din şea:

— Înţeleg, frate, înţeleg. Dacă a mai fost pe lume vreodată asemenea cal, apoi acela a fost al lui Napoleon!

Anton se asvârli în şea ca dus de o răbufnire de vânt şi bătu mângâietor calul pe gât. Pe urmă, ruşinându-se pe neaşteptate, se întoarse într'o parte şi se şterse la ochi cu mâneca.

Băieţii au râs fără sgomot. Calina Ivanovici zâmbi, îngăimă ceva, apoi zâmbi din nou.

— Nimic de zis; aşa cal, ce să spun?... Spun aşa: că nu e de nasul nostru. Da... au să-l strice.

— Cine o să-l strice? se aplecă mânios spre el Anton. Şi urlă către colonişti: — Il omor pe cel care o să-l atingă! Il omor! Cu parul! Il ard cu o rangă de fier peste cap!

Intoarse brusc calul şi acesta îl purtă supus spre grajd într'un galop scurt, cochet, ca şi cum era bucuros că în sfârşit simţea în şea un stăpân adevărat.

Pe armăsar l-am botezat „Viteaz".

8. *DETAŞAMENTELE NOUĂ ŞI ZECE*

La începutul lui Iulie căpătarăm în arendă moara pe trei ani, cu un preţ de trei mii de ruble pe an. Rămăsese cu totul la dispoziţia noastră, întrucât refuzasem orice fel de tovărăşie...

Rupsesem din nou relaţiile diplomatice cu sovietul sătesc, ale cărui zile erau de altfel numărate. Cucerirea morii însemna victoria Comsomolului nostru pe al doilea sector al frontului de luptă.

Lucru neaşteptat chiar pentru noi, colonia începu să se îmbogăţească văzând cu ochii şi să capete o înfăţişare de gospodărie temeinică, civilizată şi pusă la punct.

Dacă mai înainte cumpărarea a doi cai presupunea oarecare sforţări, acum, în mijlocul verii, puteam aloca fără greutate sume destul de mari pentru dobândirea unor vaci bune, a unei turme de oi şi a unui mobilier nou.

Printre altele, Şere întreprinse construirea unei noi crescătorii de vaci, aproape fără să ne îngreuneze bugetul; nici n'avurăm timp să ne gândim, că la marginea curţii se şi ridicase o clădire nouă, plăcută şi trainică, în faţa căreia Şere aşternuse o grădiniţă de flori, spu'berând prejudecata că o crescătorie de vaci trebue să fie numaidecât un loc murdar şi urît mirositor. In noua crescătorie se aflau cinci vaci Siemmenthal de curând cumpărate şi un taur crescut dintre viţeii noştri, care se numea Cezar şi ne uimea şi pe noi şi chiar pe Şere prin calităţile lui ne mai pomenite.

Şere întâmpină mari dificultăţi în încercările sale de a obţine un certificat pentru Cezar, dar calităţile specifice de Siemmenthal ale acestuia erau atât de bătătoare la ochi, încât până la sfârşit i se eliberă totuşi certificatul. Viteaz avea şi el certificat, tot aşa şi Vasile Ivanovici, un vier de şaisprezece puduri, pe care-l adusesem încă demult dela staţia experimentală, englez pur sânge, botezat Vasile Ivanovici în cinstea bătrânului Trepche.

Cu aceşti străini distinşi, un neamţ, un belgian şi un englez, era mai uşor să înmeiezi o adevărată crescătorie de animale de rasă.

Crescătoria de porci, împărăţia detaşamentului zece al lui Stupiţân, se transformase demult într'o instituţie serioasă, care, prin forţa şi puritatea rasei, era socotită în împrejurimi cea dintâi după staţiunea experimentală.

Detaşamentul zece, alcătuit din paisprezece colonişti, lucra întotdeauna fără greş. Crescătoria era locul din colonie asupra căruia nu plana niciodată niciun fel de îndoieli.

Crescătoria de porci, o admirabilă construcţie de beton de pe vremea lui Trepche, se afla în mijlocul curţii, constituind centrul

nostru geometric; era atât de elegantă şi impunea tuturor într'atât, încât nimănui nu-i trecea prin minte că acest lucru i-ar putea impresiona neplăcut pe colonişti.

Coloniştii pătrundeau rar în crescătorie. Mulţi dintre proaspeţii veniţi intrau în crescătorie doar în timpul unor vizite speciale, instructive; deobicei în crescătoria de porci nu se putea merge decât cu un bilet de trecere semnat de mine sau de Şere. Deaceea, în ochii sătenilor şi ai coloniştilor, munca detaşamentului zece părea învăluită într'o taină, în care era o deosebită cinste să pătrunzi.

Un acces mai uşor se obţinea în aşa numita sală de primire cu încuviinţarea lui Stupiţân, comandantul detaşamentului zece. In această încăpere se ţineau purceii de vânzare şi se împerechiau scroafele ţăranilor.

Clienţii plăteau vizitele aci cu câte trei ruble, iar ajutorul lui Stupiţân şi casierul Ovciarenco eliberau chitanţele. Tot în sala de primire se vindeau purcei cu un preţ fix, la kilogram, deşi ţăranii susţineau că e de râs să vinzi purcei la cântar şi că aşa ceva nu se mai face nicăieri.

La vremea fătatului se strângea în sala de primire gloată de musafiri. Şere păstra şapte purcei, pe cei mai mari, la fiecare fătat; pe toţi ceilalţi îi dăruia celor care voiau. Tot aici, Stupiţân îi învăţa pe cumpărători cum să îngrijească purcelul luat dela mamă, cum să-l hrănească cu biberonul, cum să drămuiască laptele, cum să-l scalde şi când să-i schimbe felul de mâncare. Purceii de lapte se dădeau numai pe temeiul adeverinţei Comnezamului, iar pentrucă Şere ştia dinainte soroacele, pe uşa crescătoriei atârna întotdeauna un grafic care arăta când să vină după purcei cutare sau cutare cetăţean.

Distribuirea aceasta de purcei a făcut să ni se ducă vestea în toată împrejurimea; căpătarăm mulţi prieteni printre ţarani. Se introduceau astfel porci de rasă engleză prin toate satele înconjurătoare, porci care, poate nu erau buni de prăsilă, dar erau foarte buni pentru îngrăşat.

O altă secţie a crescătoriei de porci se ocupa cu purceii. Aci se afla un adevărat laborator unde se supraveghia cu atenţie fiecare animal înainte de a i se hotărî calea vieţii. Şere aduna purceii cu sutele, mai ales primăvara. Mulţi colonişti îi cu-

noşteau după înfăţişare pe purceluşii mai reuşiţi şi le urmăreau cu atenţie şi râvnă desvoltarea. Cunoşteam şi eu personalităţile cele mai de seamă, ba le cunoşteau şi Calina Ivanovici şi sovietul comandanţilor şi mulţi dintre colonişti. De exemplu, un fiu al lui Vasile Ivanovici şi al Matildei se bucură din prima zi de atenţia generală. Se născuse voinic, arătând chiar dela început toate calităţile necesare şi se anunţa vrednic urmaş al tatălui său. Nu ne înşelă aşteptările şi curând fu pus alături de tatăl său şi botezat Petre Vasilievici, în cinstea tânărului Trepche.

Mai departe se găsea încăperea pentru îngrăşat. Aici domneau reţetele, cifrele dela cântar; fericirea şi tihna mic-burgheză duse la desăvârşire. Dacă la începutul îngrăşatului unii mai dădeau semne de filosofare şi-şi expuneau chiar cu sgomot formulele şi impresiile lor despre lume, apoi după o lună zăceau tăcuţi pe aşternut şi-şi digerau cu resemnare porţiile. Biografiile se terminau cu hrănirea forţată şi sosea clipa când animalul era predat departamentului lui Calina Ivanovici, şi Silantie transforma, pe movila de nisip de lângă vechiul parc, fără niciun fel de tresăriri filosofice, personalitatea într'un produs comestibil; la uşa cămării, Alioşca Volcov pregătea butoaiele pentru untură.

Ultima secţie era maternitatea. Aici nu puteau să intre decât marii preoţi şi nici chiar eu nu cunoşteam toate tainele acestui loc sacru.

Crescătoria de porci aducea câştiguri mari; nu crezusem niciodată că o să ajungem atât de repede la o gospodărire rentabilă.

Gospodăria agricolă, pusă la punct de Şere până în cel mai mic amănunt, ne dădea rezerve uriaşe de hrană: sfeclă, dovleci, porumb, cartofi. Toamna, abia am avut unde depozita toate acestea.

Luarea în primire a morii ne deschidea drumuri largi spre viitor. Căci moara nu producea numai prin plata pentru măciniş — patru funturi de grăunţe la pud — ci ne dădea şi tărîţe, hrana cea mai preţioasă pentru vitele noastre.

Şi din alte puncte de vedere mai avea importanţă moara; ne punea în relaţii noi cu toată ţărănimea de primprejur, relaţii care ne ofereau putinţa de a duce o înaltă politică, plină de răspundere.

Moara era comisariatul afacerilor externe al coloniei. Aici nu puteai face un pas fără să te trezeşti în cele mai încurcate situaţii, caracteristice stării în care se afla pe atunci ţărănimea. În fiecare sat se găseau şi ţărani săraci activi şi disciplinaţi în cea mai mare parte şi mijlocaşi, rotunjori şi duri ca mazărea şi tot ca mazărea risipiţi, constituind puteri separate, respingându-se unul pe altul; se mai găseau şi „gospodari", chiaburi, posomoriţi pe pământurile lor, adevărate redute, şi sălbăticiţi din pricina acumulării de ură şi de amintiri neplăcute.

Luând în primire moara, am dat îndată de veste că dorim să avem de a face cu colective întregi, cărora le vom acorda întâietate la măcinat. Am rugat colectivele să se înscrie din timp. Cei lipsiţi de avere se strângeau cu uşurinţă în colective, soseau la vreme, se supuneau cu stricteţă mandatarilor lor, făceau socoteala repede şi lucrul la moară mergea ca pe roate. „Gospodarii" alcătuiră colective nu prea numeroase, dar strâns legate prin simpatii reciproce şi legături de rudenie. Ei lucrau serios, pe tăcute, şi adeseori era greu să desluşeşti care le e căpetenia.

În schimb, când sosea la moară compania mijlocaşilor, lucrul coloniştilor se transforma în muncă silnică. Nu veneau niciodată împreună, ci se înşirau în tot cursul zilei. Aveau şi mandatar, dar acesta îşi preda cel dintâi grâul şi pleca imediat acasă, lăsând în urmă o mulţime frământată de tot felul de bănuieli şi nedreptăţi. Cinstindu-se cu rachiu cu prilejul călătoriei, clienţii noştri căpătau chef să rezolve deodată multe conflicte de acasă. După ce desbăteau verbal şi se luau unul pe altul de piept, spre prânz, unii dintre muşterii deveneau pacienţii postului de prim ajutor al Ecaterinei Grigorievna, înfuriindu-i pe coloniști. Osadcii, comandantul detaşamentului nouă care lucra la moară, venea la înfirmerie special ca să se certe cu Ecaterina Grigorievna.

— Dece-i bandajaţi? Parcă-i puteţi lecui? Ăştia-s corbi, dumneavoastră nu-i cunoaşteţi încă. Dacă începeţi să-i lecuiţi, au să se înjunghie toţi. Daţi-mi-i nouă că-i lecuim pe loc! Mai bine v'aţi uita să vedeţi câte se mai petrec la moară!

Trebue să recunoaştem că şi detaşamentul nouă şi Denis Cudlatâi, administratorul morii, ştiau să-i vindece pe scandalagii şi să-i aducă la ordine, câştigând cu timpul în acest

domeniu o răsunătoare faimă şi dobândind o autoritate nesdruncinată.

Până la amiază băieţii stau încă liniştiţi lângă valţuri în mijlocul unei mări urlătoare de înjurături de mamă, de emanaţii de rachiu, de mâini agitate care-şi smulg una alteia sacii şi socoteli nesfârşite în privinţa rândului la măcinat, încurcate cu alte socoteli şi aduceri aminte. Până la sfârşit băieţii nu mai pot răbda. Osadcii închide moara şi trece la represalii. Pe trei patru dintre cei mai beţi, care înjurau mai abitir, membrii detaşamentului nouă îi scot pe malul Colomacului după ce i-au ţinut o clipă îmbrăţişaţi. In chipul cel mai abil, vorbindu-le blând şi convingător, îi aşează pe mal şi cu o conştiinciozitate rară îi udă cu vreo zece căldări cu apă. Cel supus execuţiei, la început nu poate înţelege ce se întâmplă şi se întoarce cu îndărătnicie la temele abordate la moară. Osadcii, cu mâinile în buzunarele şorţului şi cu picioarele-i pârlite de soare, răşchirate, ascultă cu luare aminte mormăiala pacientului şi-i urmăreşte fiecare mişcare cu ochii lui reci, cenuşii.

— Asta a mai spus de trei ori „mamă". Mai dă-i trei căldări!

Lapot, preocupat, asvârle de pe mal cantitatea indicată şi după aceea examinează serios, ca un doctor, faţa pacientului.

In sfârşit, acesta începe să priceapă ceva, se freacă la ochi, scutură din cap, ba chiar protestează:

— Cu ce drept? Aa, mama voastră!

Osadcii porunceşte calm:

— Incă o porţie.

— Inţeleg, o porţie, chiar două! spune aprobator, ba chiar mângâietor Lapot şi, ca pe o ultimă şi preţioasă doză de doctorie, îi toarnă din căldare în cap, prevăzător şi grijuliu. Aplecându-se peste pieptul ud care a suferit atâtea, el recomandă tot atât de stăruitor şi de mângâietor:

— Nu răsuflaţi... Răsuflaţi mai tare... Incă... Nu mai răsuflaţi.

Spre încântarea generală, pacientul, zăpăcit cu totul, îndeplineşte supus cererea lui Lapot; ba încremeneşte într'o liniştе desăvârşită, ba începe să-şi umfle burta şi să răsufle. Lapot se îndreaptă cu faţa luminată:

— Stare mulţumitoare: pulsul 370, temperatura 15 grade.

In asemenea cazuri Lapot ştie să nu zâmbească şi toată procedura se menţine la un nivel înalt, ştiinţific. Numai băieţii din râu râd cu căldările goale în mână; grămada de ţărani stă pe colină şi zâmbeşte cu înţelegere. Lapot se apropie de grămadă şi întreabă serios şi cuviincios:

— Cine urmează? Al cui e rândul la cabinetul de hidroterapie?

Ţăranii, cu gurile căscate, sorb ca pe un nectar fiecare cuvânt al lui Lapot şi încep să râdă cu jumătate de minut înainte de a fi rostit.

— Tovarăşe profesor, îi spune Lapot lui Osadcii, nu mai sunt alţi bolnavi?

— Uscaţi-i pe cei care s'au vindecat, porunceşte Osadcii.

Detaşamentul al nouălea începe în grabă să-i culce pe iarbă şi să-i întoarcă la soare pe pacienţii care întradevăr încep să-şi vină în fire. Unul dintre ei, treaz după voce, se roagă zâmbind:

— Nu e nevoie... Pot şi singur... Acum sunt sănătos.

Abia acum râde şi Lapot deschis şi cu blândeţe, raportând:

— Ăsta-i sănătos, îi puteţi da drumul.

Alţii mai fac nazuri şi încearcă să păstreze încă în vigoare formulele de mai înainte, ca „Ia mai duceţi-vă...", dar o scurtă aluzie a lui Osadcii la găleată îi trezeşte pe deplin; încep să se roage:

— Nu trebue, pe cuvânt de cinste, mi-a scăpat aşa, din obişnuinţă, ştiţi...

Lapot îi examinează pe aceştia foarte amănunţit, ca pe cei mai grav bolnavi; în acest timp hohotele de râs ale coloniştilor şi ale ţăranilor ajung la culme, întrerupându-se doar pentru a nu pierde noile perle ale dialogului:

— Spuneţi că e obişnuinţă? Şi o aveţi demult?

— Ce vorbiţi, doamne iartă-mă, rosteşte şi se ruşinează pacientul care se teme totuşi să protesteze mai hotărît, fiindcă detaşamentul nouă, la râu, n'a lăsat căldările încă.

— Va să zică de curând? Dar părinţii înjurau de mamă?

— Se înţelege, zâmbeşte stânjenit pacientul.

— Dar bunicul?

— Păi şi bunicul...

— Dar unchiul?

— Ei, da...

— Dar bunica?

— Păi sigur... dar ce spun! Ba nu, ferească dumnezeu, Bunica parcă nu...

Şi Lapot se bucură împreună cu ceilalţi că bunica a fost sănătoasă tun. Pentru care lucru îl îmbrăţişă pe bolnavul ud:

— O să-ţi treacă, îţi spun eu, o să-ţi treacă. Veniţi mai des pe la noi, că nu vă luăm nimic pentru tratament.

Atât bolnavul cât şi prietenii şi duşmanii lui, se prăpădesc de râs. Lapot urmează serios, în timp ce se îndreaptă spre moară, unde Osadcii deschide lacătul:

— Sau, dacă vreţi, să venim şi acasă. Tot gratis, numai să ne anunţaţi cu două săptămâni înainte şi să trimiteţi caii să-l ia pe profesor; afară de asta, căldările şi apa voastră. Dacă vreţi vă vindecăm şi tatăl. Ba chiar şi mama.

— Păi mama lui nu suferă de boala asta, spune cineva printre râsete.

— Daţi-mi voie, v'am întrebat doar de părinţi şi mi-aţi răspuns că se înţelege dela sine.

— Cum asta! se miră însănătoşitul.

Ţăranii ajung la culmea încântării:

— Ha-ha-ha-ha... Ia te uită... A bârfit-o chiar pe maicăsa...

— Cine?

— Apăi... Iavtuh acela... bolnavul... bolnavul!... Of, nu mai pot, mă prăpădesc, pe cinstea mea, mă prăpădesc... Iaca şicălosul! Şi băiatul nu râde deloc... Bun doctor...

Lapot este dus la moară aproape în triumf; se dă poruncă în sala de maşini să se continue. Tonul muncii este acum cu totul schimbat: clienţii îndeplinesc dispoziţiile lui Cudlatâi cu o grabă aproape exagerată, se supun rândului stabilit fără să cârtească şi trag nesăţios cu urechea la fiecare cuvânt al lui Lapot, care este într-adevăr un izvor nesecat de gesturi şi cuvinte. Spre seară măcinişul ia sfârşit şi ţăranii strâng afectuos mâinile coloniştilor, iar în timp ce se aşează în căruţe, îşi aduc aminte cu plăcere:

— Da' bunica, zice el... Ce mai băiat! De-ar fi în sate câte unul ca ăsta, nu s'ar mai duce nimeni la biserică...

— Hei, Carpo, te-ai uscat? Ai? Da capul cum îţi e? Bine? Dar bunica? Ha-ha-ha...

Carpo zâmbeşte ruşinat în barbă, potrivind sacii si dând din cap:

— Am nimerit la spital pe negândite...

— Ia înjură, n'ai uitat?

— Nu, poate după ce trecem de Storojevoe, atunci o să înjur calul...

— Ha-ha-ha...

Faima despre hidroterapia detaşamentului nouă se răspândi curând prin împrejurimi; cei care veneau la măcinat aminteau întruna despre acest minunat tratament şi ţineau cu tot dinadinsul să-l cunoască mai îndeaproape pe Lapot. Acesta le întindea mâna grav şi prietenos:

— Sunt numai primul asistent. Profesorul, uite-l, e tovarăşul Osadcii.

Osadcii îi măsoară rece cu privirea pe ţărani. Aceştia îl bat cu precauţiune pe Lapot pe umerii goi:

— Sistent? Acum la noi în sat, dacă cineva se mânie i se spune: oare să n'aducem doctorul de apă din colonie? Uite, se zice că vine şi acasă...

Curând impuserăm în moară un ton nou. Era vesel, plin de curaj şi însufleţire. Disciplina călca pe labe moi şi severe, îi lua „de braţ", cu atenţie şi cu grijă pe întâmplătorii infractori şi-i readucea pe drumul drept.

In Iulie am făcut alegeri pentru sovietul sătesc. Luca Semeonovici şi prietenii şi-au pierdut poziţiile fără luptă. Preşedinte ajunse Pavel Pavlovici Nicolaenco, iar dintre coloniştii nimeri în sovietul sătesc Denis Cudlatâi.

9. *DETAŞAMENTUL PATRU UNIT*

La sfârşitul lui Iulie, începu să activeze detaşamentul patru unit, alcătuit din cincizeci de oameni sub comanda lui Burun. Acesta era comandantul recunoscut al detaşamentului patru unit şi niciunul dintre colonişti nu pretindea acest post greu dar respectabil.

Detaşamentul patru unit lucra din zori şi până în noapte. Băieţii spuneau despre el adesea că lucrează „fără semnal", fiindcă detaşamentului patru unit nu i se dădea nică

semnalul de muncă, nici cel de încetare. Acum detaşamentul lui Burun munceşte la treierat.

La patru dimineaţa, după sculare şi masă, detaşamentul patru se înşiră de-a-lungul florăriei, în faţa intrării principale a casei albe. Pe aripa stângă a şirului de colonişti se orânduesc toţi educatorii. Aceştia, la drept vorbind, nu sunt obligaţi să participe la munca detaşamentului patru, înafară de cei doi care sunt de serviciu; dar încă de multă vreme lucrul în detaşamentul patru e socotit ca o cinste în colonie şi deaceea niciun om care se respectă nu lipseşte dela adunarea la care se dă ordinul de organizare a detaşamentului. Pe flancul drept au luat loc atât Şere cât şi Calina Ivanovici, Silantie Otcenaş, Oxana, Rahil, două spălătorese, Spiridon secretarul, morarul şef care se află în concediu, şi Cozâr instructorul rotar, Mizeac, grădinarul nostru roşcat şi ursuz, cu soţia lui, frumoasa Nadenca, nevasta lui Jurbin, şi alţi oameni pe care nici nu-i cunosc.

Şi în rândurile coloniştilor sunt mulţi voluntari: membri liberi ai detaşamentelor nouă şi zece, cei din detaşamentul doi al grăjdarilor şi trei al văcarilor, toţi se află aici.

Numai Maria Condratievna Bocova, cu toate că s'a sculat devreme şi a venit într'un sarafan [1]) vechi de stambă, nu intră în rând, ci stă pe peron la taifas cu Burun.

De câtva timp Maria Condratievna nu mă mai poftеşte nici la ceai nici la înghеţată, dar nu se poartă cu mine mai puţin bine decât cu alţii şi nu sunt deloc supărat pe ea. Imi place chiar mai mult decât înainte; ochii i-au devenit mai graві, mai severi, iar gluma mai sinceră. In acest răstimp, Maria Condratievna a cunoscut mulţi băieţi şi multe fete, s'a împrietenit cu Silantie, a cântărit câteva din asprele noastre caractere. Maria Condratievna e o fiinţă admirabilă, o fiinţă simpatică. Ii spun totuşi încet:

— Intraţi în rând, Maria Condratievna. Toţi din rândurile muncitorilor vor fi bucuroşi de tovărăşia dumneavoastră.

Maria Condratievna zâmbeşte aurorii, îşi îndreaptă cu degetele trandafirii un cârlionţ sburdalnic, tot trandafiriu şi el, şi răspunde din adâncul pieptului, puţin răguşit:

---

[1]) Sarafan — îmbrăcăminte de altădată a femeilor ruse azi rochie fără mâneci (N. T.).

— Mulţumesc. Dar eu ce fac azi?... Macin, da?

— N'o să măcinaţi, ci o să treieraţi, îi spune Burun. Veţi înscrie cantităţile de grăunţe.

— Dar o s'o pot face cum trebue?

— Vă arăt eu cum.

— Dar nu cumva e o muncă prea uşoară?

Burun zâmbeşte:

— Toate muncile la noi sunt la fel. Uitaţi, diseară, la masa detaşamentului patru, ne veţi povesti.

— Doamne ce bine! Seara, după muncă, masă...

Văd cât de emoţionată e Maria Condratievna şi mă întorc zâmbind, cu spatele. Maria Condratievna s'a aşezat în flancul drept, râde sgomotos de ceva, iar Calina Ivanovici îi strânge mâna galant şi râde şi el ca un faun calificat.

Ieşiră din rând alergând şi răpăiră opt toboşari, aliniindu-se în dreapta. Jucându-şi taliile ca nişte arcuri, înaintară şi se pregătiră patru trâmbiţaşi. Coloniştii s'au îndreptat, gravi.

— La drapel — drepţi!

Se aruncă rânduri de mâini vioaie, goale — salutul. In uruitul tobelor şi salutul argintiu al trâmbiţelor, colonista de serviciu, Nastia Nocevnaia, în cea mai bună rochie a ei, cu o brasardă roşie, a trecut steagul de mătase al coloniei, păzit de două baionete la gardă, în flancul drept.

— Dela dreapta câte patru, înainte marş!

In rândurile celor mai în vârstă s'a încurcat ceva. Maria Condratievna strigă deodată şi se uită speriată la mine, dar marşul toboşarilor repune totul în ordine. Detaşamentul patru unit a ieşit la lucru.

Burun ajunge din urmă detaşamentul în pas alergător, sare potrivindu-şi pasul şi duce detaşamentul într'acolo unde demult străluceşte stogul înalt şi svelt de grâu, făcut de Silantie, şi câteva stoguri mai scunde şi nu aşa de svelte de secară, de orz, de ovăs şi de acea secară minunată pe care până şi sătenii n'o puteau deosebi, luând-o drept orz.

Aceste stoguri sunt făcute de Carabanov, Ciobot, Fedorenco şi trebue s'o recunoaştem, oricât au asudat băieţii, oricâtă osteneală şi-au dat, nu l-au putut întrece pe Silantie.

Lângă locomobila închiriată din sat, mecanicii, murdari şi serioşi, aşteaptă sosirea detaşamentului patru. Batoza de

treierat este a noastră, cumpărată în rate abia în primăvară, nouă ca întreaga noastră viață.

Burun își așează repede brigăzile la locurile lor; totul e socotit încă de cu seară, nu degeaba este el vechi comandant al detașamentului patru. Deasupra stogului de ovăs, care va fi treierat ultimul, fâlfâie steagul nostru.

Spre seară, treieratul grâului ia sfârșit. Platforma de sus a batozei de treierat e locul cel mai vesel și mai populat. Aici strălucesc ochii fetelor acoperite de pleava cenușiu-argintie a grâului; singurul băiat e Lapot. Neobosit, el nu-și destinde nici spatele, nici limba.

In punctul principal, cu cea mai mare răspundere, se vede chelia lui Silantie și mustața lui semeață, îmbâcsită de aceeași pleavă.

Lapot o ia acum în primire pe Oxana.

— Credeți că e grâu? V'au spus coloniștii așa, înadins. Asta e mazăre.

Oxana primește snopul de grâu încă nedeslegat și-l pune în capul lui Lapot, dar asta nu micșorează mulțumirea generală produsă de cuvintele lui Lapot.

Imi place treieratul. Mai ales treieratul pe înserate e deosebit de frumos. In sgomotul monoton al mașinilor, începi să deslușești o muzică, urechea începe să guste temo originală, nesfârșit de variată, mereu alta în fiece clipă, și totuși asemănătoare cu cea din clipa precedentă. Și muzica aceasta alcătuește un fond fericit pentru mișcările complicate, obosite acum, dar îndărătnic de neastâmpărate: ca într'o vrajă de basm, se ridică snopii în șiruri întregi de pe stogul decapitat și după o scurtă atingere a mâinilor coloniștilor, se prăbușesc deodată pe drumul morții, înăuntrul mașinii lacome, nesățioase, lăsând în urmă un vârtej de rămășițe și geamătul grăunțelor care sboară rupte de trupul viu. Și în vârtej, și în sgomot, și în învălmășeala morții atâtor snopi, coloniștii, clătinându-se de oboseală și de surescitare, se pleacă, aleargă, se mlădie sub poverile grele, râd și sburdă bătându-și joc de osteneală, plini de pleava grâului și învăluiți de seara liniștită de vară. In simfonia generală, ei adaugă la temele uniforme ale mașinilor, la disonanțele sfâșietoare ale platformei superioare, o muzică victorioasă, profund majoră, cântecul de bucurie al strădaniilor

omeneşti. E greu să mai desluşeşti amănunte, e greu să te smulgi forţelor care te-au cuprins. In chipurile cenuşiu-aurii, ca nişte negative fotografice, e greu să-i recunoşti pe colonişti. Roşcaţi, oacheşi şi bălani, seamănă acum toţi unul cu altul. E greu să crezi că figura străvezie, care a stat de dimineaţă cu bloc-notesul în mână, plecată sub vârtejurile cele mai dese, e Maria Condratievna; e greu să recunoşti în tovarăşul ei, o umbră stângace, caraghioasă, sbârcită, pe Eduard Nicolaevici; îl ghiceşti doar după glas când vorbeşte, ca întotdeauna, politicos şi reţinut:

— Cât orz avem acum, tovarăşă Bocova?

Maria Condratievna întoarce bloc-notesul spre apus:

— Avem patru sute de puduri până acum, răspunde cu un glas de soprană atât de obosit, de întreţăiat, că mi se face milă de ea.

Bine e de Lapot care, în culmea oboselii, găseşte o ieşire.

— Galatenco! strigă el de răsună toată aria de treierat. Galatenco!

Galatenco duce pe cap, cu ajutorul unei ţepuşe, un snop de paie de două puduri, de sub care răspunde:

— Ce ţi-a venit aşa deodată?

— Vino încoace pentru o clipă, trebue...

Galatenco se poartă cu o supunere religioasă faţă de Lapot. Il iubeşte şi pentru deşteptăciunea şi vioiciunea lui, dar şi pentru că numai Lapot îl preţueşte pe Galatenco şi-i asigură pe toţi că Galatenco n'a fost niciodată leneş.

Galatenco aruncă paie spre locomobilă şi grăbeşte spre batoza de treierat. Sprijinindu-se în băţ şi mulţumit în fundul inimii că se poate odihni o clipă, el începe convorbirea cu Lapot în sgomotul general:

— Dece m'ai chemat?

— Ascultă, prietene, se apleacă Lapot de sus, şi toţi cei din jur trag cu urechea la discuţia lor, siguri că n'o să se sfârşească bine.

— Ei, ascult...

— Du-te la noi în dormitor...

— Ei?

— Acolo, sub perna mea...

— Ce e?

— Sub pernă zic...

— Apăi ce e?

— Sub pernă o să găseşti...

— Sub pernă, am înţeles...

— Se află nişte mâini de rezervă...

— Şi ce să fac cu ele? întrebă Galatenco.

— Adu-le repede încoa, fiindcă astea nu mai sunt bune de nimic, îşi arătă Lapot mâinile în râsul general.

— Aha, spuse Galatenco.

El îşi dă seama că toţi râd de cuvintele lui Lapot şi poate chiar de el. Din partea lui s'a străduit din răsputeri să nu spună vreo prostie sau ceva de râs; pare-se că nici n'a spus aproape nimic, a vorbit numai Lapot. Dar toţi râd cu poftă din ce în ce mai mare, batoza de treierat bate goală şi Burun începe să se înfierbânte:

— Ce se întâmplă aici? Dece v'aţi oprit? Tot tu. Galatenco.

— Cum tot eu?... eu... nimic.

Toţi amuţesc fiindcă Lapot, cu un ton mai grav, mai încordat, îi spune lui Burun, mimând admirabil osteneala, preocuparea şi încrederea tovărăşească faţă de acesta:

— Înţelegi, mâinile astea nu-mi mai sunt de niciun folos. Dă-i voie lui Galatenco să-mi aducă mâinile de rezervă.

Burun intră imediat în joc şi-i spune, oarecum mustrător, lui Galatenco:

— Adu-le, fireşte că trebue să i le aduci, ce, ţi-e greu? Ce om leneş mai eşti tu, Galatenco!

Nu mai e o simfonie a treieratului. Acum, cacofonia sgomotoasă a hohotelor şi a gemetelor îţi taie răsuflarea; râde până şi Şere, până şi mecanicii şi-au părăsit maşinile şi râd, ţinându-se de genunchii murdari, Galatenco se îndreaptă spre dormitoare. Silantie se uită ţintă la spatele lui:

— Ia te uite, frate, ce poveste...

Galatenco se opreşte şi începe să priceapă. Carabanov îi strigă ceva dela înălţimea şirei de paie:

— Dece te-ai oprit? Du-te!

Dar Galatenco deschide o gură până la urechi. A înţeles despre ce e vorba. Se întoarce fără grabă spre ţepuşă şi zâmbeşte. Pe paie, băieţii îl întreabă:

— Pe unde ai umblat?

— Înțelegi, i s'a năzărit lui Lapot să-i aduc mâinile de rezervă.

— Ei și?

— Păi minte, că n'are mâini de rezervă.

Burun ordonă:

— Lăsați mâinile de rezervă! Continuați!

— Dacă e să le lăsăm, atunci le lăsăm, spune Lapot, o s'o scoatem noi la capăt și cu astea.

La ora nouă, Șere oprește mașina și se apropie de Burun.

— Băieții cad din picioare. Și mai avem de lucru jumătate de oră.

— Nu-i nimic, zice Burun. O să terminăm.

Lapot urlă de sus:

— Tovarăși coloniști! Mai avem de lucru cam jumătate de oră. Mi-e teamă că într'o jumătate de oră o să obosim sdravăn. Nu sunt de acord.

— Dar ce vrei? devine atent Burun.

— Protestez. Într'o jumătate de oră mierlim. Așa-i, Galatenco?

— Adevărat, sigur. Jumătate de oră e mult.

Lapot ridică pumnul.

— Nu se poate jumătate de oră. Trebue să terminăm toată grămada într'un sfert de ceas. Nici gând o jumătate!

— Așa e, urlă și Galatenco. Are dreptate.

Într'o nouă explozie de râs, Șere pune mașina în funcțiune. Peste alte douăzeci de minute, totul este terminat. Și deodată, toți sunt cuprinși de dorința de a se prăvăli pe pământ și de a adormi.

Dar Burun comandă:

— Alinierea!

Lângă rândul din față vin în fugă toboșarii și trâmbițașii care demult așteptau să le vină și lor rândul. Detașamentul patru însoțește steagul la locul său în casa albă. Eu rămân pe arie; ajung până la mine sunetele salutului la drapel dinspre casa albă. In întuneric se apropie de mine o siluetă care poartă un băț lung în mână.

— Cine e?

— Eu sunt, Anton Semeonovici. Am venit în privința treie-

rătorii, din cătunul Volovie şi numele meu de familie e Volovic...

— Bine, să mergem în casă...

Ne îndreptăm şi noi spre casa albă. Volovic, ca un bătrân ce e, mormăe prin întuneric:

— La voi e bine, cum era mai înainte pe la oameni...

— Dece?

— Fiindcă, treierați cu crucea, aşa cum se cuvine.

— Dar unde vezi crucea? E numai steagul. N'avem nici popă.

Volovic o ia puţin mai înainte şi agită bâtul prin aer:

— Da' nu-i vorba de asta, şi nici de popă. Ci de aia că oamenii parcă sărbătoresc. Vezi, pentru oameni, strânsul păinii e sărbătoarea sărbătorilor, dar la noi asta s'a uitat.

La casa albă e larmă. Cât erau de obosiţi, colonistii toţi s'au vârît în râu, iar după scăldat parcă a dispărut oboseala. In jurul meselor din livadă e vorbă şi veselie; Mariei Condratievna îi vine să plângă din diferite motive: de oboseală, din dragoste pentru colonişti, de faptul că şi în viaţa ei a intervenit dreapta lege omenească; a gustat şi ea din farmecul colectivului liber de muncă.

— A fost uşoară munca dumneavoastră? o întreabă Burun.

— Nu ştiu, răspunde Maria Condratievna. Cred că grea, dar n'are importanţă. Oricum ar fi, o astfel de muncă e o fericire.

La masa de seară se aşează lângă mine Silantie, care începu să-mi şoptească tainic:

— Mi s'a spus să te înştiinţez că duminică au să vină oameni pentru Olea. Vezi cum stă povestea.

— Dela Nicolaenco?

— Asta-i, dela Pavel Ivanovici, bătrânul adică. Apăi tu, Anton Semeonovici, dă-ţi silinţa, cum s'ar zice. Se cade să fie ştergare şi pâine şi sare şi atâta tot.

— Dragă Silantie, pregăteşte tu toate astea.

— Cum s'ar zice, aşa stă povestea, am să pregătesc frate! Dar la asemenea prilejuri se cuvine să bei rachiu sau ceva de felul acesta, vezi.

— Rachiu nu se poate, Silantie, dar cumpără două sticle de vin dulce.

10. *NUNTA*

Duminică veniră peţitorii lui Pavel Ivanovici Nicolaenco. Erau oameni cunoscuţi: Cuzma Petrovici, Mogorîci şi Osip Ivanovici Stomuha. Toţi din colonie îl cunoşteau bine pe Cuzma Petrovici, fiindcă locuia nu departe de noi, peste râu. Era om guraliv şi neserios. Avea un ogor nisipos, cu bălării crescute în voia lor, pe care aproape că nici nu se ducea să-l vadă.

Pe câmpul acesta fuseseră bătute nenumărate poteci, fiindcă stătea în calea tuturor. Şi chipul lui Cuzma Petrovici aducea cu câmpul lui: nu purta în el nimic folositor, părea deasemenea că fiecare smoc al bărbuţei sale negre şi murdare creştea la voia întâmplării, fără să ţină seamă de interesele stăpânului. Şi sbârciturile, cutele şi brazdele îi cărăruiau obrazul. Singura deosebire dintre Cuzma Petrovici şi câmpul său era lipsa de pe câmp a unui nas lung şi ascuţit.

Osip Ivanovici Stomuha se distingea dimpotrivă prin frumuseţea sa.

Nu găseai în toată Gonciarovca un bărbat atât de chipeş şi de svelt ca Osip Ivanovici. Avea mustăţi mari roşcate şi ochi frumos desenaţi şi obraznici; purta haine parte orăşeneşti, parte militare şi arăta întotdeauna corect şi bine pus la punct. Osip se înrudea cu mulţi ţărani foarte avuţi, dar el, nu se ştie dece, n'avea pământ. Se mulţumea cu vânătoarea şi locuia pe malul apei, într'o colibă singuratică, departe de sat.

Cu toate că ne aşteptam la oaspeţi, aceştia ne găsiră puţin pregătiţi.

De altfel cine să ştie cum ar fi trebuit să ne preparăm pentru o treabă atât de neobişnuită? Când pătrunseră în odaia de lucru, găsiră aici o atmosferă de seriozitate şi linişte. Eram acolo numai eu şi Calina Ivanovici. Musafirii intrară, ne strânseră mâna şi luară loc pe divan. Nu ştiam cum să încep. Mă bucurai când Osip Ivanovici începu singur:

— Inainte vreme, la astfel de prilejuri, se povestea despre vânători: mers-am la vânătoare şi am urmărit o vulpe, o fată frumoasă, iar cea vulpe, fată frumoasă... Dar cu toate că eu sunt şi vânător, cred că astea nu se mai potrivesc acum.

— E drept, am încuviinţat eu.

Cuzma Petrovici tropăi cu paşi mărunţi de pe marginea divanului şi clătină din bărbuţă:

— Eu zic că astea sunt prostii.

— Nu că sunt prostii, dar nu se mai potrivesc cu vremea, îl îndreptă Stomuha.

— Sunt vremuri diferite, începu cu ton didactic Calina Ivanovici. Când oamenii sunt neluminaţi, nu le e deajuns asta, ba mai caută singuri să se înfunde în întuneric şi pe urmă trăiesc ca proştii; se tem de orice, de tunet, de lună, de pisică. Iar acum puterea sovietică, he-he, acum trebue să-ţi fie frică doar de detaşamentul de luptă împotriva speculei; nu-i nimic altceva de care să te înspăimânţi.

Stomuha îl întrerupse pe Calina Ivanovici, care se vede că uitase că nu ne adunasem pentru discuţii savante.

— Vă spunem simplu: ne-au trimes încoace Pavel Ivanovici pe care-l cunoaşteţi şi soţia lui Evdochia Stepanova. Dumneavoastră, care sunteţi ca un fel de tată aici în colonie, n'aţi da-o oare, ca să spunem aşa, pe fiica dumneavoastră, Olea Voronova, după fiul lui Pavel Pavlovici, preşedinte acum al sovietului sătesc?

— Vă rugăm să ne daţi răspunsul, strigă Cuzma Petrovici. Fiindcă părinţii vor, dacă vă învoiţi şi dumneavoastră, daţi-ne pâine şi ştergare, dacă nu, atunci vă rugăm să nu vă supăraţi că v'am turburat.

— He-he-he, ar fi puţin să vă rugaţi numai, ca să nu ne supărăm! zise Calina Ivanovici. După obiceiul vostru prostesc, se cuvine să duceţi şi un pepene acasă.

— Nu ne aşteptăm la pepene, zâmbi Osip Ivanovici, deoarece nu-i este încă timpul.

— Adevărat, se învoi Calina Ivanovici. Inainte, dacă fata era mândră şi neînţelegătoare, ţinea înadins cămara plină cu pepeni. Iar dacă nu veneau miri, parazita făcea caşă din ei. E bună caşa de pepene, mai ales cu mei...

— Care e, aşa dar, răspunsul dumneavoastră de părinte? întrebă Osip Ivanovici.

Ii răspunsei:

— Vă mulţumesc şi dumneavoastră şi lui Pavel Ivanovici şi Evdochiei Stepanova pentru cinste. Numai că eu nu sunt tată şi puterea mea nu e părintească. Se înţelege dela sine că

trebue s'o întrebăm pe Olea, iar pe urmă, pentru celelalte amănunte, sovietul comandanţilor.

— Asta n'o să vă învăţăm noi. Faceţi cum se cuvine după noul obicei, încuviinţă simplu Osip Ivanovici.

Ieşii din odaie şi-l găsii alături pe colonistul de serviciu, pe care-l rugai să sune adunarea comandanţilor.

Se simţea în colonie o fierbere şi o agitaţie neobişnuită. Nastia se năpusti spre mine şi mă întrebă râzând:

— Unde se ţin ştergarele? Să nu le duc acolo? arătă ea cu capul spre odaia de lucru.

— Mai aşteaptă cu ştergarele, n'am ajuns încă la înţelegere. Staţi pe aici, pe aproape, că o să vă chem.

— Dar cine o să le lege?

— Să le lege?

— Păi să-i îmbrăcăm pe peţitorii ăştia, sau cum le zice...

Lângă mine se ţinea Tosea Soloviev, care purta sub braţ o pâine mare de grâu, iar în mână o solniţă pe care o tot scutura, uitându-se cum săreau grăunţele de sare. Silantie veni în fugă:

— Ce, scuturi pâinea şi sarea? Trebue o farfurie să...

El se aplecă, ascunzându-şi râsul care-l cuprinse:

— E nenorocire cu puştii! Dar cu gustarea cum stăm? Mă bucură apariţia Ecaterinei Grigorievna.

— Daţi-ne o mână de ajutor la treaba asta.

— Păi demult îi caut. De dimineaţă târâe pâinea asta prin toată colonia. Vino cu mine. Nu fiţi îngrijat, o să facem aşa ca să iasă bine. Stăm la fete, trimiteţi după noi.

In odaia de lucru veniră în goană comandanţii desculţi.

Am păstrat lista de comandanţi din acea vreme fericită.

Comandantul detaşamentului 1 cismari — Gud.
Comandantul detaşamentului 2 grăjdari — Bratcenco.
Comandantul detaşamentului 3 văcari — Oprişco.
Comandantul detaşamentului 4 tâmplari — Taraneţ.
Comandantul detaşamentului 5 fete — Nocevnaia.
Comandantul detaşamentului 6 fierari — Beluhin.
Comandantul detaşamentului 7 — Vetcovschi.
Comandantul detaşamentului 8 — Carabanov.
Comandantul detaşamentului 9 morari — Osadcii.
Comandantul detaşamentului 10 porcari — Stupiţân.

Comandantul detaşamentului 11 puşti — Gheorghievschi.
Secretarul sovietului comandanţilor — Colea Verşnev.
Administratorul morii — Cudlatâi.
Magazioner — Alioşca Volcov.
Ajutor de agronom — Olea Voronova.

De fapt, la adunarea comandanţilor se strângea mult mai multă lume: erau indiscutabil îndreptăţiţi să vină membrii Comsomolului: Zadorov, Jorca Volcov, Volohov, Burun, veteranii cu păr cărunt: Prihodco, Soroca, Golos, Ciobot, Ovciarenco, Fedorenco, Corîto; pe podea se aşezau puştii care veneau ca amatori, printre care se numărau: Mitca, Vitca, Tosea şi Vanca Şelaputin, negreşit. La adunare luau întotdeauna parte şi educatorii şi Calina Ivanovici şi Silantie Semeonovici. Deaceea la adunare nu aveam niciodată scaune îndeajuns: stăteam pe pervazurile ferestrelor, ne sprijineam de pereţi, ba unii se uitau chiar de afară pe ferestre.

Colea Verşnev deschise şedinţa. Peţitorii înghesuiţi pe divan de vreo zece colonişti, amestecându-se cu mâinile şi cu picioarele lor goale, îşi pierduseră aerul solemn.

Comunicai comandanţilor venirea peţitorilor. Vestea aceasta nu fu o noutate pentru sovietul comandanţilor, fiindcă demult încă, toţi văzuserăm prietenia dintre Pavel Pavlovici şi Olea. Verşnev o întrebă pe Olea numai de formă:

— Consimţi să te măriţi cu Pavel?

Olea se roşi puţin şi spuse:

— Ei, sigur.

Lapot umflă din buze:

— Nu se face aşa. Trebuia să te împotriveşti iar noi te-am fi convins. Aşa n'are farmec.

Calina Ivanovici spuse:

— Are farmec sau nu, treaba aceasta trebue discutată. Spuneţi curat, cum o să fie gospodăria şi toate celelalte?

Osip Ivanovici se trase de mustaţă:

— Va să zică, dacă ai voştri se învoiesc, facem nunta acolo, îi cununăm şi tinerii vor trăi după aceea împreună cu bătrânii şi gospodăria au s'o facă tot împreună.

— Dar casa nouă pentru cine s'a clădit? întrebă Carabanov.

— Păi casa o să fie a lui Mihail.

— Dar Pavel e mai mare.

— Sigur că el e mai mare, însă bătrânul aşa a hotărît, fiindcă Pavel se însoară cu o fată din colonie.

— Şi ce dacă e din colonie? mormăi neprietenos Coval.

Osip Ivanovici nu găsi numaidecât cuvinte ca să răspundă. Începu repede, cu o voce piţigăiată, Cuzma Petrovici:

— Vine aşa: Pavel Ivanovici spune că unui gospodar îi trebue gospodină, fiindcă gospodina are un tată, adică socrul. Mihail o s'o ia pe fata lui Serghei Grecianâi. Iar a voastră se va mărita cu Pavel Pavlovici. Şi Pavel Pavlovici s'a şi învoit.

Carabanov dădu din mâini:

— Cu discuţii de felul ăsta putem ajunge la pepeni. Ce ne pasă nouă că Pavel Pavlovici a consimţit? Asta înseamnă că nu este energic, şi atâta tot. Dar sovietul comandanţilor n'o poate da pe Olea în asemenea condiţii. Dacă vorbim aşa, înseamnă să ajungă servitoare la afurisitul ăla de bătrân...

— Semeon... se încruntă Colea.

— Bine, retrag „afurisitul". Asta în primul rând. În al doilea, despre ce fel de cununie aţi vorbit?

— Cum se cuvine — nu s'a întâmplat niciodată să te cununi fără popă. La noi în sat nu s'a văzut încă aşa ceva.

— Atunci o să se vadă acum, spuse Coval.

Cuzma Petrovici se scărpină în barbă:

— Cine ştie! La noi se socoteşte că nu e bine. Înseamnă să trăiască necununaţi.

Cei din soviet tăcură. Toţi se gândeau la acelaş lucru: că n'o să fie nuntă. Mi-era chiar teamă că în caz de neizbândă băieţii să nu-i petreacă pe peţitori fără prea mult respect.

— Te duci la popă, Olea? o întrebă Colea.

— Ce, ai mâncat lauri? Ai uitat că sunt comsomolistă?

— N'o să meargă treaba cu popă, le spusei peţitorilor. Gândiţi-vă la altceva. Aţi ştiut doar unde veniţi. Cum v'a putut trece prin gând că o să ne învoim pentru biserică?

Silantie se ridică şi-şi pregăti degetul pentru cuvântare:

— Vorbeşti, Silantie? întreabă Colea.

— Vreau numai să întreb, asta-i:

— Întreabă.

— Asta-i, vezi tu, Cuzma e un visător, cum s'ar zice. Dar ia să-mi spună Osip Ivanovici: la ce ne trebue ăia? Mai bine ai hrăni un porc decât pe ei.

— Da' dă-i dracului! izbucni în râs Stomuha. Dacă îmi iese vreunul în cale când mă duc la vânătoare, mă întorc din drum.

— Atunci înseamnă că-i trebue lui Cuzma.

Cuzma Petrovici zâmbi:

— Hi-hi, nu-i vorba de asta... Vezi cum e, şi bunicii şi străbunicii noştri făceau aşa, iar pe lângă asta Pavel Ivanovici mai zice: luăm fată săracă, fără zestre, ei, şi altele de felul ăsta...

Calina Ivanovici trânti cu pumnul în masă:

— Ce fel de vorbe îs astea? Cine ţi-a dat voie să spui asta? Care e bogatul care a venit încoace să se laude? Crezi că dacă tu şi Pavel Ivanovici al tău v'aţi făcut o casă de lut trebue să vă umflaţi în pene? Pentru el, parazitul, înţelegi, e destul să aibă o masă, două laviţe şi un cojoc ascuns în ladă, ca să se creadă milionar.

Cuzma Petrovici strigă speriat:

— Dar cine se laudă? Am spus aşa, cu privire la zestre.

— Ştii unde ai venit sau nu ştii? Aici e putere sovietică. Sau poate n'ai văzut încă putere sovietică? Ea poate da o asemenea zestre că puturoşii tăi de bunici se vor răsuci de trei ori în mormânt, paraziţii!

— Păi noi... se împotrivi slab Cuzma Petrovici.

Băieţii râdeau şi-l aplaudau pe Calina Ivanovici.

Acesta se mâniase de-a-binelea.

— Sovietul comandanţilor o să judece bine. Fapt e că ei au venit la noi în peţit şi că trebue dar să ne gândim dacă s'o dăm pe fiica noastră Olea după un coate-goale ca acest Nicolaenco, care înghite cartofi şi ceapă şi cultivă lobodă în loc de grâu, parazitul! Noi, ca oameni bogaţi, trebue să ne gândim bine.

Incântarea generală a sovietului comandanţilor şi a tuturorcelor de faţă arătă că nu mai sunt niciun fel de probleme. Peţitorii fură îndepărtaţi pentru un timp şi sovietul comandanţilor trecu la desbateri: ce să i se dea Olei de zestre.

Mândria băieţilor fusese atinsă de tratativele de mai înainte şi-i făcură Olei o zestre foarte frumoasă din tot felul de bunuri. Il chemară pe Şere, fiindcă se temeau că acesta va protesta împotriva unor daruri prea mari, dar Şere nu stătu nicio clipă la gânduri şi spuse sever:

— E drept. Oricât ne-ar fi de greu, pe Voronova trebue însă s'o măritâm înstărită, mai înstărită decât oricare altă fată din împrejurimi. Trebue să le arătăm chiaburilor care le e locul.

Deaceea dacă la discutarea zestrei se ridicau proteste, ele erau de felul acesta:

— Ce tot umbli cu fleacuri, ce căluț! Cal, nu căluț trebue să-i dăm.

După o oră, petitorii, care se odihniseră la aer curat, fură chemați în adunare; Colea Verșnev se ridică la masa lui și rosti, bâlbâindu-se puțin, următoarea cuvântare convingătoare:

— Sovietul comandanților a hotărît: Olea se va mărita cu Pavel. Pavel va trece într'o casă separată și tatăl său îi va înjgheba pe cât se poate, o gospodărie. Se vor înscrie la starea civilă, fără niciun fel de popi. Prima zi a nunții se va sărbători la noi, iar pe urmă o să faceți cum vreți. Ii dăm Olei pentru gospodărie:

O vacă Siemmenthal cu vițel.

O iapă cu mânz.

5 oi.

O scroafă de rasă engleză...

Colea răgușì până isprăvi de citit lista lungă a zestrei Olei. Ea cuprindea și inventar, și sămânță și rezerve de hrană, haine, rufărie, mobilă, până și o mașină de cusut.

Colea încheie așa:

— O vom ajuta întotdeauna pe Olea la nevoie și dânșii sunt deasemenea obligați să ajute, dacă va trebui, colonia, fără niciun fel de codire. Iar lui Pavel îi dăm titlul de colonist.

Petitorii clipeau din ochi, speriați, și aveau o înfățișare de parcă se împărtășeau pe patul de moarte. Ne mai ținând seama dacă e sau nu reglementar, veniră și fetele, râzând, și-i legară pe petitori cu ștergare, iar puștii, în frunte cu Tosea, le întinseră pe o farfurie pâine și sare acoperite cu un șervet. Buimăciți, neîndemânatici, petitorii luară pâinea și nu știură unde s'o pună. Tosea trase farfuria de sub brațul lui Cuzma Petrovici și spuse vesel:

— Asta dați-o înapoi, că altfel o pățesc cu morarul. E a lui... ce mai farfurie!

Fetele întinseră pe masa mea o față albă, puseră trei sticle de vin de Cahors și cincisprezece pahare. Calina Ivanovici le turnă la toți și ridică paharul:

— Ei, să crească și să asculte!

— Pe cine s'asculte? întrebă Osip Ivanovici.

— Se știe: Sovietul comandanților și, în general, puterea sovietică.

Ciocnirăm toți, băurăm vinul și gustarăm din tartinele cu salam. Cuzma Petrovici salută:

— Vă mulțumim, totul e neînchipuit de bine. O să-i felicităm pe Pavel Ivanovici și pe Evdochia Stepanovna.

— Felicită-i, felicită-i, spuse Calina Ivanovici.

Osip Ivanovici ne strânse mâinile:

— Iar vouă... Halal de voi! Nu putem să ne asemuim cu voi.

Petitorii ieșiră din odaia de lucru tăcuți și modești ca niște eleve și se îndreptară spre sat. Priveam în urma lor. Calina Ivanovici strânse deodată veseț din ochi și dădu cu nemulțumire din umeri:

— Nu, nu e bine așa! Ce-au plecat ca niște idioți? Fugi după ei, Petre, și spune-le să vină la mine acasă, iar tu, Anton, să înhami peste vreun ceas și să tragi la peron.

După o oră băieții, în râsete, îi încărcară pe petitori încă legați cu ștergare, în brișcă. Își cam pierduseră însă semnele de trimiși oficiali, printre care și pe acela al unei vorbiri inteligibile. Cuzma Petrovici, adevărat, nu uitase pâinea pe care o strângea drăgăstos la piept. Viteaz duse brișca grea pe drumul nisipos de parcă ar fi avut aripi.

Calina Ivanovici scuipă:

— Inadins a trimis parazitul oameni așa de săraci.

— Cine?

— Păi Nicolaenco ăsta! Adică să arate: cum e mireasa, așa și petitorii.

— Nu de asta, se împotrivi Silantie. Înțelegi cum stă povestea, alți petitori n'ar fi vrut fără popi, dar ăstora nu le pasă de popi... nu se mai găsesc oameni ca ăștia! Iar tâlharul bătrân, asta-i, le-a spus așa: cereți cu popi, dar dacă n'or vrea, apoi dă-i dracului de popi... Vezi cum stă povestea.

Nunta fu sorocită pe la mijlocul lui August. Lucrau comisii, se pregătea un spectacol. Aveam multe griji și multe cheltuieli, ba Calina Ivanovici era chiar trist:

— Dacă ne-am mărita toate fetele în chipul ăsta, Anton Semeonovici, apăi ia-ne pe toți, pe băieți și pe mine, un prost bătrân, și du-ne să cerșim. Da' nu se poate altfel...

In ziua nunții colonia fu înconjurată de sentinele — a trebuit să numim două detașamente de pază. Invitații tipărite am trimis doar la șaptezeci de persoane. Pe ele sta scris:

„Sovietul comandanților coloniei de muncă Gorchi vă roagă să poftiți la prânzul, apoi la spectacolul dat cu prilejul ieșirii din colonie a Olgăi Voronova și a căsătoriei ei cu tov. P. P. Nicolaenco.

Sovietul comandanților".

La ora două după amiază în colonie totul este gata. In grădină, în jurul fântânii arteziene sunt așternute mese sărbătorești. Podoaba locului este însă darul cercului lui Zinovie Ivanovici: pe ramuri subțiri arcuite pe deasupra sufrageriei pe unde mâinile coloniștilor au pătruns cu atâta greutate și unde ochiul străbate acum atât de ușor, au fost atârnate ghirlande verzi, subțiri, făcute din gingașe lăstare de mesteacăn. Pe mese, în urcioare, înfloresc buchete de „Regina Zăpezii".

Cu bucurie și încredere se poate vedea astăzi cum a crescut și s'a înfrumusețat colonia. In parc, alei lungi presărate cu nisip, subliniază bogăția verde a celor trei terase unde fiece copac, fiece pâlc de tufișuri, fiece linie a florăriei au fost chibzuite în meditări nocturne, stropite de sudoarea detașamentelor unite ca de niște pietre prețioase și împodobite cu grija și dragostea colectivului. Inălțimile și coborîșurile malului sunt sever, dar plăcut disciplinate: ici vreo zece trepte de lemn, colo o balustradă de mesteacăn, ici un covor dreptunghiular de flori, dincolo cărări înguste, întortochiate; la chei o platformă cu nisip, dovedesc încă odată cât de superior și de înțelept e omul față de natură, fie el chiar cu picioarele goale. Și prin curțile largi ale acestui stăpân vrednic, pe locul rănilor adânci lăsate moștenire, el, fiul vitreg al bătrânei omeniri, a atins totul cu mâna lui de artist. Incă din toamnă coloniștii au sădit aici câte două sute de tufe de trandafiri; și câți măcieși vineți de toamnă, garoafe, gura leului, hortensii roșii, clopoței albaștri și alte flori fără nume se mai găsesc aici; coloniștii nu le numărau niciodată. De-a-lungul curții se întind adevărate șosele care mărginesc și unesc peroanele a diferite case: triunghiuri și pătrate de iarbă au înviorat și au dat sens spațiilor libere; pe alocuri se văd verzi tăpșane de grădină.

Colonia a ajuns frumoasă, plăcută și rațională, iar eu văzând aceasta mă mândresc cu partea mea de contribuție la înfrumusețarea pământului. Dar eu am capriciile mele estetice; nici florile, nici potecile, nici ungherele umbroase nu mă îndepărtează vreun minut de băieții aceștia în șorțuri albastre și cămăși

albe. Iată-i cum aleargă, cum se plimbă liniştiţi printre musafiri, iată-i agitându-se în jurul meselor, stând de gardă, oprind sute de gură-cască veniţi să se uite la nunta ne mai pomenită, iată-i pe coloniştii din Gorchi. Sunt svelţi şi drepţi, au siluete frumoase, agile, trupuri sănătoase şi muşchiuloase care nu ştiu ce e medicina şi feţe proaspete, cu buze roşii. Feţele astea le-au căpătat în colonie; de pe uliţe veniseră cu ele altfel.

Fiecare din ei îşi are drumul lui şi colonia îşi are drumul ei. In mâinile mele se află multe începuturi de drum, dar cât e de greu să lămureşti în ceaţa viitorului apropiat direcţiile lor, parcursul şi sfârşitul! In ceaţă mişună şi se învolburează forţele naturii neînvinse încă de om, nenumite încă în matematică şi în plan. Şi marşul nostru printre aceste forţe îşi are o estetică proprie, iar estetica florilor şi a parcurilor nu mă mai turbură. Nu mă mai turbură şi fiindcă se apropie de mine Maria Condratievna care mă întreabă:

— Dece, tătucule, vă întristaţi în singurătate?

— Cum să nu fiu trist, dacă toţi, până şi dumneavoastră, aţi uitat de mine?

— Sunt bucuroasă să vă consolez; chiar pentru asta v'am căutat. Nici expoziţia zestrei n'am vrut s'o văd fără dumneavoastră. Să mergem!

Toată gospodăria Olei e strânsă în două clase. Musafirii se înghesuiau la expoziţie; babe invidioase fac gura pungă şi se uită cu pică şi cu luare-aminte la mine. Ele au ocolit mireasa noastră cu trufie şi şi-au însurat flăcăii cu fete din sat, iar acum se dovedeşte că miresele cele mai avute au fost chiar sub nasul lor. Eu le recunosc dreptul de a se purta cu nemulţumire faţă de mine.

Bocova spune:

— Dar ce-o să faceţi dacă vor începe să vină grămadă peţitorii la voi?

— M'am asigurat, răspund eu; fetele noastre sunt pretenţioase.

Deodată se năpusteşte în goană un puşti strigând cu o emoţie cumplită:

— Sosesc!

In curte se dă semnalul pentru adunare. La intrare, după cum se cuvine, s'a înşirat o formaţie de colonişti cu steag şi un pluton de toboşari. De după moară se arată trăsura noastră, cu caii

înzorzonați cu panglici roșii. Pe capră stă Bratcenco, gătit și el cu o fundă. Îi salutăm pe tineri. Anton trage de hățuri și Olea mi se aruncă bucuroasă de gât. E turburată, plânge și râde și-mi spune:

— Vedeți, să nu mă părăsiți, că mi s'a și făcut frică!

Incepem un mic meeting. Pe neașteptate, Maria Condratievna mă înduioșează; din partea Narobrazului, ea înmânează tinerilor căsătoriți o bibliotecă de cărți agricole. Doi coloniști aduc în urma ei un morman întreg de cărți, pe tărgi împodobite cu flori.

După meeting îi punem pe tineri sub steag și îi însoțim la masă cu toată formația. Lor li s'a pregătit un loc de cinste la masă; în spatele lor se oprește brigada care poartă steagul. Colonistul de serviciu schimbă cu grijă garda. Douăzeci de coloniști în halate albe ca zăpada încep să servească la masă. Detașamentul unit special al lui Taraneț urmărește îndeaproape din ochi linia buzunarelor musafirilor și aruncă fără sgomot în Colomac câteva sticle de rachiu, confiscate cu îndemânare de prestidigitator și cu politețe de gazdă.

Eu stau alături de tineri; de cealaltă parte se află Pavel Ivanovici și Evdochia Stepanovna. Pavel Ivanovici, om ursuz, cu o barbă ca aceea a făcătorului de minuni Nicolae, oftează adânc: ori că-i e ciudă să se despartă de fecior, ori că-i e urît să se uite la sticla de bere, fiindcă și lui i-a luat Taraneț de dinainte rachiul.

Coloniștii sunt azi la înălțime; îi admir și nu mă mai satur. Vioi, blânzi, drăguți și ironici, într'un fel aparte.

Până și detașamentul unsprezece care prezidează la celălalt capăt al mesei a pornit discuții lungi și aprinse cu cinci musafiri de pe lângă dânșii. Mă neliniștesc puțin; oare nu cumva se exprimă cu prea multă sinceritate? Mă apropii. Șelaputin, care-și păstrează încă vocea de sopran, îi toarnă bere lui Cozâr și-i spune:

— Pe dumneavoastră v'au cununat popii și vedeți că e rău?

— Hai să vă cununăm odată, zise Tosea.

Cozâr zâmbește.

— Este prea târziu acum.

Cozâr își face cruce și bea bere. Tosea râde:

— Acum o să înceapă să vă doară burta.

— Doamne păzește, dece?

— Dece v'ați făcut cruce?

Alături şade un sătean cu o barbă încâlcită, bălaie, un musafir de pe lista lui Pavel Ivanovici. E pentru întâia dată în colonie şi-l miră totul:

— Băieţi, e adevărat că voi sunteţi stăpâni aci?

— Da' cum? răspunde Şurca.

— La ce vă trebue gospodărie?

Tosea Soloviev se răsuceşte cu tot trupul spre el:

— Parcă dumneavoastră nu ştiţi la ce? Altfel am ajunge argaţi, pe când aşa n'o să fim.

— Dar ce o să fii acum dumneata spre pildă?

— Oho, spune Tosea, ridicând plăcinta sus deasupra urechii. Eu o să mă fac inginer, că aşa spune şi Anton Semeonovici, iar Şelaputin aviator.

Şi se uită şăgalnic la prietenul său Şelaputin. Asta fiindcă visul lui de aviator nu e cunoscut nimănui în colonie. Şelaputin, mestecând energic, spune:

— Uhu! o să fiu aviator.

— Da' aşa, pentru ţărănie nu se găsesc la voi doritori?

— Cum să nu! Se găsesc. Dar ai noştri au să fie altfel de ţărani.

Tosea se uită repede la interlocutorul lui.

— Ia te uită treabă! Cum adică?

— Ţărani mai cu cap au să lucreze cu tractoare. Văzut-ai tractor?

— Nu, n'am avut prilejul.

— Da' noi am văzut. Am dus nişte porci la un sovhoz. Acolo e un tractor, aşa, ca un gândac...

Şirul lung al musafirilor e temeinic legat de detaşamentele noastre. Deosebesc limpede limitele detaşamentelor şi centrele lor, în care acum e mai multă larmă. Cel mai vesel se arată acum detaşamentul nouă, al lui Lapot; în jurul lui râd şi gem atât coloniştii cât şi musafirii. Astăzi Lapot s'a înţeles cu prietenul său Taraneţ să unelteaască un mare şi încâlcit complot împotriva grupului de funcţionari superiori dela moară, care stau la masa detaşamentului nouă şi i-au fost daţi în grijă printr'un ordin.

Se află acolo un morar îndesat şi rotofei, un contabil slab şi ascuţit şi un mecanic, om modest. Taraneţ, fusese pe vremuri hoţ de buzunare aşa că pentru el era un fleac să scoată sticla

de rachiu din buzunarul morarului şi s'o înlocuiască printr'una umplută cu apă din Colomac.

La masă, morarul şi contabilul se cam jenau şi se tot uitau la detaşamentul lui Taraneţ. Dar Lapot le făcu din ochi liniştitor:

— Sunteţi de-ai noştri. Aranjez eu.

Şi trage spre el capul lui Taraneţ, care trecea pe acolo, şoptindu-i ceva.

Taraneţ dă din cap.

Lapot îi sfătueşte în taină:

— Turnaţi pe sub masă, coloraţi cu bere şi e bine.

După exerciţii acrobatice pe sub masă, lângă cei însetaţi se află pahare pline cu o bere palidă, care dă de bănuit; fericiţii lor posesori se pregătesc nervoşi să guste, sub privirile atente ale băieţilor din detaşamentul nouă, ce se ascundeau ca să nu fie văzuţi că râd. In sfârşit totul e gata şi morarul îi face şiret cu ochiul lui Lapot, ducând paharul la barbă. Contabilul şi vălţuitorul se mai uită cu grijă în stânga şi în dreapta, dar împrejur e linişte. Taraneţ, visează lângă un plop. Ochii lui Lapot încep să lucească, dar îi acoperă cu pleoapele. Morarul spune încet:

— Hai noroc!

Aplecând capetele, detaşamentul nouă urmăreşte pe cei trei musafiri care golesc paharele. La ultimele înghiţituri, se observă carecare neîncredere. Morarul pune pe masă paharul gol şi se uită cu băgare de seamă la Lapot; acesta însă mestecă plictisit şi se gândeşte la ceva îndepărtat. Contabilul şi vălţuitorul şe silesc din răsputeri să arate că nu s'a petrecut nimic deosebit şi înfig chiar furculiţele în gustare.

Morarul, mai cu experienţă, examinează pe sub masă sticla, dar cineva îl apucă delicat de mânecă. El înalţă capul: deasupra lui e figura pistruiată, ştrengărească, a lui Taraneţ:

— Cum nu vă e ruşine! spune acesta şi roşeşte chiar de sinceritate. S'a spus doar că nu e voie să se aducă rachiu. Şi încă un om de-al nostru... Ia te uită, au şi băut. Cine mai e cu dumneata?

— Dracu' ştie! se zăpăceşte morarul! Nici nu ştiu dacă am băut sau nu.

— Cum nu ştii? Ia suflă! Ei... ia te uită, nu ştie! Miroşi doar ca un butoi. Şi nu vă e ruşine să veniţi în colonie cu asemenea lucruri!...

— Ce s'a întâmplat? se amestecă de departe Calina Ivanovici.

— Rachiu, răspunde Taraneț arătând sticla.

Calina Ivanovici se uită amenințător la morar. Detașamentul nouă avea demult un acces de râs, se vede pentrucă Lapot istorisea ceva despre Galatenco. Băieții și-au culcat capetele pe masă și nu mai pot.

Veselia ține până la sfârșitul prânzului, fiindcă Lapot îl întreba, din vreme în vreme, pe morar:

— Ce, e puțin? Nu mai e? Ce păcat! Da' a fost bun? Așa și așa? Degeaba se agață Feodor de voi. Dece nu-i lași în pace, Feodor, că-s oameni de-ai noștri?

— Nu e voie, spune grav Taraneț. Ia te uită că deabia stau.

Lapot mai are un program serios. O să-l scoale cu grijă pe morar dela masă și o să-i șoptească la ureche:

— Să vă conducem prin grădină că prea se vede...

Detașamentul opt al lui Carabanov face azi de pază, dar el se ivește mereu prin preajma meselor, în locul unde arde cu flacără vie filosofia deșteptată de această nuntă neobișnuită. Aici se află Coval, Spiridon, Calina Ivanovici, Zadorov, Verșnev, Volohov și președintele comunei Lunaciarschi, Nesterenco cel deștept, cu o bărbuță roșcată ca de țap.

Comuna de dincolo de râu nu merge cum trebue, n'o scoate la cápăt cu ogoarele, nu știe să împartă și să măsoare sarcinile și drepturile, nu învinge temperamentele combative ale femeilor și nu e în stare să-i deprindă pe oameni cu răbdarea pentru ziua de azi și încrederea în ziua de mâine. Nesterenco rezumă trist:

— Ar trebui găsiți oameni noi... Dar unde?

Calina Ivanovici îi răspunde înflăcărat:

— Nu spune așa, tovarășe Nesterenco, nu așa!... Aștia noi, paraziții, nu sunt în stare să facă nimic ca lumea. Trebue să ne întoarcem iar la bătrâni...

La mese e din ce în ce mai mult sgomot. S'au adus mere și pere din livezile noastre și la orizont s'au arătat butoiașele cu înghețată, mândria celor care sunt astăzi de serviciu.

In spatele casei începu să cânte un acordeon și glasul strident al femeilor — unul dintre supliciile ritualului de nuntă — ne strică toată ziua. Cinci femei se învârteau și țopăiau în fața acordeonistului cam beat, care privea chioriș, mișcându-se încet spre noi.

— Au venit după zestre, spuse Taraneț.

O femeie rumenă și osoasă juca, se vede, special pentru mine, scoțând înafară coatele și tropăind stângace, cu ghetele-i mari, pe nisip.

— Tată scump, tată scump, bea pentru fată și înzestreaz-o...

Ținea în mâini o sticlă cu rachiu și un pahar șlefuit de culoare cafenie. Cu o mișcare de bețiv, turnă în pahar stropind și pământul și rochia. Intre mine și ea se vârî Taraneț:

— Destul!

El îi luă delicat băutura, dar ea și uitase de mine și se aruncă cu nesaț spre Olea, cu un bocet vesel de bețiv.

— Olga Petrovna, frumoasa noastră! Ți-ai despletit cozile. Nu e bine așa, nu e bine! Mâine o să-ți punem o broboadă, să umbli cu broboadă.

— N'o să-mi pun, spuse neașteptat de sever Olea.

— Da cum? Ai să umbli cu cozi?

— Da, cu cozi.

Femeile începură să țipe și să vorbească toate deodată năvălind pe Olea. Volohov, înfuriat, le dădu la o parte și o întrebă stăruitor pe cea mai moțată dintre ele:

— Și, dacă n'o să se îmbrobodească, ce-o să fie?

— Apăi să nu se îmbrobodească, să nu se îmbrobodească, voi știți mai bine, că tot nu s'au cununat!

Se apropiară unchieșii diplomați și împrăștiară femeile care hohoteau, stropite cu rachiu. Ieșii din parc împreună cu Olea.

— Nu mi-e frică de ele, spuse ea, dar o să fie greu.

Coloniștii treceau pe lângă noi cu mobilă și cu teancuri de costume.

Urma să se joace „Nunta" de Gogol, iar înainte de spectacol Jurbin avea să conferențieze despre „Obiceiuri de nuntă la diferite popoare".

Sfârșitul serbării era încă departe, foarte departe.

11. LIRICĂ

Curând după nunta Olei, ne lovi o nenorocire demult așteptată: trebuia să-i însoțim la plecare pe studenții facultății muncitorești. Cu toate că despre facultatea muncitorească se vorbea încă de pe timpul când „al nostru era cel mai frumos", și unii

colonişti se pregăteau zilnic pentru facultatea muncitorească, cu toate că visul nostru cel mai arzător era să avem studenţi la această facultate, cu toate că era vorba de o bucurie, de un triumf — când veni ziua plecării, tuturor li se puse un nod în gât, ochii se înceţoşară de lacrimi şi li se făcu chiar teamă: colonia existase, trăise, lucrase, se bucurase, iar acum iată că se împrăştia, lucru la care nimeni nu părea că s'ar fi aşteptat. Şi eu mă trezii în ziua aceea cu inima strânsă de nelinişte, de pierderea suferită.

După gustare, toţi se îmbrăcară cu haine curate şi pregătiră mese sărbătoreşti în grădină; în odaia mea de lucru, garda steagului scotea învelitoarea de pe steag şi toboşarii îşi potriveau pe burtă tobele. Dar aceste semne de sărbătoare nu puteau stinge flacăra tristeţii; ochii albaştri ai Lidocichii erau plânşi încă de dimineaţă, fetele plângeau făţiş, culcate pe paturi şi Ecaterina Grigorievna le liniştea fără succes, pentrucă ea însăşi abia îşi stăpânea mâhnirea. Băieţii erau gravi, tăcuţi; Lapot părea un om grozav de plictisitor. Puştii se aşezară în rânduri neobişnuit de strânse, ca vrăbiile pe sârmă şi n'avuseseră niciodată guturai ca acum. Stau corect pe bănci sau pe bariere, ţinându-şi mâinile între genunchi şi se uită cu luare-aminte la obiecte aşezate mult mai sus de obişnuitul lor câmp vizual: acoperişuri, vârfuri de copaci, cer.

Le împărtăşesc nedumerirea de copii, le înţeleg tristeţea, tristeţe de oameni care cinstesc până la urmă dreptatea. Sunt de acord cu Tosea Soloviev: dece să nu fie mâine în colonie Matvei Beluhin? Oare viaţa nu s'ar putea orândui mai raţional, aşa că Matvei să nu plece nicăeri şi Tosea să n'aibă o durere mare, nedreaptă, de neînfrânt? Dar parcă Matvei are un singur satelit, pe Tosea şi parcă numai Matvei pleacă? Pleacă Burun, Carabanov, Zadorov, Crainic, Verşnev, Golos, Nastea Nocevnaia şi fiecare din ei are duzini de sateliţi; pe urmă, Matvei, Semeon şi Burun sunt oameni adevăraţi pe care e atât de plăcut să-i imiţi şi fără de care totul trebue luat dela început.

Nu numai aceste sentimente îi stăpâneau pe colonişti. Şi pentru mine şi pentru fiecare colonist era limpede că se pusese colonia pe butuc şi se ridica deasupra ei securea, ca să i se taie capul.

Studenţii înşişi aveau o înfăţişare de parcă fuseseră desti-

nați să fie sacrificați „zeilor necesității și destinului". Carabanov nu se clintea de lângă mine, zâmbea și spunea:

— Viața este astfel făcută, încât oricum ai lua-o, tot nemulțumit ești. Să pleci la facultate e o fericire, am putea spune un vis, o pasăre măiastră, dracu știe! Dar poate că în realitate nu e așa. Poate că fericirea noastră se sfârșește astăzi, uite aici, fiindcă îmi pare atât de rău de colonie că de nu m'ar vedea nimeni aș ridica capul și aș urla, of, aș urla... poate abia atunci mi-ar fi mai ușor... Nu se află dreptate pe lume.

Din colțul odăii de lucru, Verșnev se uită urît la noi:

— Există o singură dreptate: oamenii.

— A zis-o! râde Carabanov. Da' tu ai căutat dreptatea la pisici?

— N-n-nu, nu despre asta e vorba, ci despre faptul că oamenii trebue să fie buni, fiindcă altfel se duce dracului orice dreptate. Dacă e unul ticălos, înțelegi, el va dăuna chiar socialismului. Azi am înțeles acest lucru.

Mă uitai cu atenție la Nicolai:

— Dece azi?

— Fiindcă azi vezi în oameni ca într'o oglindă. Nu știu, poate înainte din pricina muncii... a fiecărei zile pline de lucru și de îndatoriri... Dar astăzi toate se văd. Gorchi a scris adevărat că înainte nu înțelegeam, adică înțelegeam lucrurile dar nu le dădeam importanță; nu orice ticălos poate să fie om. Și așa e: sunt oameni și oameni.

Cu asemenea cuvinte își ascundeau rănile proaspete, studenții care plecau din colonie. Dar ei sufereau mai puțin decât noi, fiindcă în fața lor se înălța strălucitoare facultatea muncitorească, pe când noi n'aveam în față nimic strălucitor.

In ajun, seara, educatorii se strânseseră pe cerdacul locuinței mele; stăteau, se gândeau și se înghesuiau stânjeniți unul lângă altul. Colonia dormea; era cald, domneau doar stelele și tăcerea. Lumea mi se părea o minunată băutură, cu o compoziție grozav de complicată; gustoasă și atrăgătoare, dar era greu de descoperit din ce era făcută și ce impurități avea dizolvate în ea. In astfel de clipe năvălesc pe om gândacii filosofiei și-l fac să vrea să priceapă mai repede problemele și lucrurile necunoscute. Și dacă mâine îi pleacă „pentru totdeauna" prietenii pe care i-a scos cu oarecare greutate din inexistența socială, în acest caz

omul priveşte către cerul liniştit şi tace, şi, o clipă, i se pare că rogozul din apropiere, sălciile, teii îi suflă în şoaptă deslegarea potrivită a problemei.

Aşa şi noi, un grup neputincios, unde fiecare în parte era în acelaş gând cu toţi, tăceam şi meditam, ascultând şoaptele copacilor şi uitându-ne în ochii stelelor, ca primitivii după o vânătoare neizbutită.

Gândeam la fel cu ceilalţi. In noaptea aceea, noaptea primei mele adevărate promoţii, mi-au trecut multe prostii prin cap. Atunci nu le-am spus nimănui; colegilor mei li se părea chiar că numai ei sunt demoralizaţi, iar eu mă aflu pe poziţia dinainte, ca un stejar de nedoborît, în plinătatea puterii. Se vede că lor le era chiar ruşine să-şi arate slăbiciunea în prezenţa mea.

Mă gândeam că viaţa mea e ca o muncă silnică, nedreaptă; că mi-am jertfit cea mai bună parte din viaţă numai pentru ca şase „delicvenţi" să poată intra la facultatea muncitorească; că la facultate şi în oraşul mare vor fi supuşi unor influenţe noi pe care eu nu le voi mai putea dirija şi cine ştie cum se vor sfârşi toate?

Poate că munca şi sacrificiul meu se vor dovedi nefolositoare, o condensare de energie risipită fără folos?

Mă gândeam şi la altceva. Dece atâta nedreptate? Făcusem doar o treabă bună, de o mie de ori mai grea şi mai meritoasă decât cântatul unei romanţe la o serată de club, mai grea chiar decât jucatul unui rol într'o piesă bună, fie chiar la M.H.A.T.[1]).

Dece acolo sute de oameni îi aplaudă pe artişti, dece artiştii se duc la culcare cu simţământul atenţiei şi al recunoştinţei omeneşti; iar eu dece stau într'o noapte întunecoasă în colonia asta pierdută în câmp, dece nu mă aplaudă măcar locuitori din Gonciarovca? Ba mai rău, mă întorc mereu la gândul că pentru a le face „trusou" studenţilor, am cheltuit o mie de ruble, că aceste cheltuieli nu sunt prevăzute nicăieri, că, atunci când i-am înaintat cererea, inspectorul secţiei financiare s'a uitat la mine rece şi mustrător şi a spus:

— Dacă vreţi, puteţi cheltui, dar aveţi în vedere că acoperirea contului e asigurată de salariul dumneavoastră.

---

[1]) M. H. A. T. = Teatrul Academic de Artă din Moscova. (N. T.).

Zâmbii la amintirea acestei convorbiri. In creierul meu începu să funcţioneze dintrodată o întreagă instituţie: într'un birou, cineva rostea aprins o filipică grozavă împotriva inspectorului, în camera vecină spunea tare, cu cinism: „Nu-mi pasă", iar alături, atârnată deasupra meselor, o secţiune de creier serviabilă, socotea câte luni va trebui să plătesc ratele pentru mia de ruble. Această instituţie lucra conştiincios fără să fie stingherită de celelalte care mai funcţionau în creierul meu. In clădirea alăturată se ţinea o şedinţă solemnă; pe scenă stăteau studenţii şi educatorii noştri, o orchestră de o sută de instrumente cânta „Internaţionala", iar un pedagog savant rostea o cuvântare.

Zâmbii din nou: ce lucru bun ar putea spune un savant pedagog? L-a văzut el oare pe Carabanov, tâlhar de drumul mare, cu revolverul în mână, sau pe Burun pe pervazul unei ferestre străine, pe hoţul de Burun, ai cărui prieteni au fost împuşcaţi pe pervazuri? Nu, nu i-a văzut.

— La ce vă gândiţi? mă întrebă Ecaterina Grigorievna. Vă gândiţi şi zâmbiţi...

— La mine se ţine o şedinţă solemnă, îi răspund eu.

— Se vede. Dar spuneţi-mi ce-o să facem acum fără nucleu?

— Aha, iată o nouă subdiviziune a viitoarei ştiinţe pedagogice, aceea despre nucleu.

— Care subdiviziune?

— Vorbesc de aceea despre nucleu. Dacă există colectiv, trebue să fie şi nucleu.

— Depinde ce nucleu.

— Unul cum ne trebue nouă. Să avem o părere mai bună despre colectivul nostru, Ecaterina Grigorievna! Noi stăm aici şi ne îngrijim de nucleu, iar colectivul şi-a şi creat unul, fără să băgaţi de seamă. Un nucleu bun se înmulţeşte prin diviziune; înscrieţi-vă aceasta în carnet pentru viitoarea ştiinţă a educaţiei.

— Bine, o s'o înscriu, se învoieşte Ecaterina Grigorievna îngăduitoare.

A doua zi colectivul educatorilor se arătă fără chef şi participă la sărbătoare numai oficial. N'am vrut să măresc proasta dispoziţie şi, ca pe scenă, jucam pe omul vesel care-şi sărbătoreşte împlinirea dorinţelor sale cele mai scumpe.

La amiază, prânzirăm la mesele de gală şi râserăm ne-

aşteptat de mult. Lapot mima ce avea să iasă din studenţii noştri peste şapte opt ani. Il imagina pe Zadorov, inginer, murind de oftică, iar la patul lui, împărţindu-şi onorariul, pe medicii Burun şi Verşnev; venea apoi Crainic, muzicantul, şi cerea să i se plătească imediat pentru marşul funebru că altfel nu cântă.

Dar atât în râsul nostru cât şi în glumele lui Lapot, străbătea nu o bucurie vie, ci o voinţă puternic stăpânită.

La ceasurile trei ne-am aranjat în formaţie şi am scos steagul. Studenţii se aliniară în flancul drept. Anton veni din grajd pe Viteaz şi puştii încărcară coşurile celor care plecau. Se dădu comanda, tobele bătură şi coloana se îndreptă spre gară. După jumătate de ceas ieşirăm din nisipurile mişcătoare ale Colomacului şi păşirăm cu uşurare pe iarba măruntă şi deasă a drumului larg, pe care merseseră odată tătarii şi zaporojenii. Toboşarii se îndreptară din spate şi beţele deveniră în mâinile lor mai vesele şi mai agile.

— Indreptaţi-vă, capul mai sus! am cerut eu aspru.

Din mers, Carabanov, fără să piardă pasul, se întoarse dând dovada unui rar talent: într'un zâmbet simplu îmi arăta şi mândria lui şi bucuria şi dragostea şi încrederea în sine, încrederea în minunata viaţă care-l aştepta. Zadorov care mergea alături de el, înţelesese îndată mişcarea şi, sfios ca întodeauna, se grăbi să-şi ascundă emoţia; săgetă doar orizontul cu privirea şi-şi înălţă capul spre steag. Carabanov începu deodată un cântec, pe un ton înalt şi energic:

Aşterne-te barvinoc [1]) *pe jos,*
Apropie-te, cazacule încoace.

Rândurile înveselite prinseră cântecul. Imi simţeam inima ca de 1 Mai în piaţă. Imi dădeam limpede seama că şi eu şi coloniştii trăiam aceeaşi stare sufletească; dintrodată se sublinia principalul: colonia Gorchi conducea pe primii săi elevi. In cinstea lor flutură steagul de mătase, răsunau tobele, se mişca armonios în marş colonia şi-şi părăsea locul, coborîndu-se spre asfinţit soarele, roşu de bucurie, ca şi cum ar fi cântat împreună cu noi un cântec frumos, cântec care părea

[1]) Barvinoc — iarbă. In poezia populară ucraineană simbolul vieţii şi dragostei (N. T.).

a fi al unui cazac îndrăgostit, dar în realitate era a unui detaşament de studenţi ce pleca la Harcov, detaşament devenit prin ordinul sovietului comandanţilor „al şaptelea unit" sub comanda lui Zadorov. Băieţii cântau fericiţi şi se uitau cu coada ochiului la mine, erau mulţumiţi că mă vedeau vesel ca şi ei.

In urma noastră se stârnise de multă vreme un nor de praf: îl recunoscurăm curând pe călăreţ: era Olea Voronova. Ea sări jos şi mă îndemnă:

— Suiţi-vă! Bună şea căzăcească. Era cât p'aci să întârzii.

— Ce, eu sunt comandantul? am întrebat. Să se suie Lapot, că el e acum S.S.C. [1]).

E drept, zise Lapot şi, cocoţându-se pe cal, porni în fruntea coloanei, cu o mână în şold şi răsucindu-şi o mustaţă nevăzută.

Am fost nevoit să comand „repaus", fiindcă şi Olea avea să-şi spună cuvântul şi Lapot prea îi făcea pe colonişti să râdă.

La gară domni când tristeţe şi solemnitate, când veselie fără rost. Studenţii se suiră în vagon şi se uitau cu mândrie la coloana noastră şi la publicul uimit de sosirea noastră. După al doilea semnal, Lapot ţinu o scurtă cuvântare:

— Vedeţi fiilor, să nu ne înşelaţi. Şurca, să-i ţii de scurt. Nu uitaţi să daţi vagonul la muzeu şi să-i puneţi inscripţia: în acest vagon a mers la facultatea muncitorească Semeon Carabanov.

Ne-am înapoiat prin lunci, pe cărări înguste, peste podeţe, pâraie şi şanţuri peste care trebuia să sărim. Deaceea ne împărţirăm pe grupe, după prietenii şi, în amurgul ce se lăsa, ne deschiseserăm inimile şi ni le arătam unul altuia fără niciun fel de lăudăroşenie. Gud spunea:

— Uite, eu n'o să plec la nicio facultate. O să fiu cismar şi o să cos cisme bune. Ce, parcă asta e mai rău? Nu, nu-i mai rău. Dar păcat că au plecat băieţii, nu-i aşa?

Cudlatâi, uscăţiv, cu picioarele strâmbe, se uită aspru la Gud:

— Tu o să fii un cismar prost! Săptămâna trecută mi-ai cusut un petec şi spre seară s'a descusut. La drept vorbind, aşa cismar poate fi mai rău decât un doctor, pe când un cismar bun poate fi mai ceva decât un doctor.

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).

— Am băut fiindcă aşa trebue. Ce, dacă sunt cismar de semnalul de culcare veni Osadcii, comandantul de serviciu, aducându-l pe Gud beat. Nu era de altfel atât de beat, pe cât era de duios şi de liric. Fără să ia în seamă indignarea generală, Gud stătea în faţa mea şi vorbea încet, uitându-se la călimară:

— Am băut fiindcă aşa trebue. Ce, dacă sunt cismar n'am suflet? Am. Pot eu să îndur că au plecat atâţia băieţi undeva la dracu şi Zadorov împreună cu ei? Nu pot să îndur una ca asta. M'am dus şi am băut banii câştigaţi. I-am pus pingele morarului? I-am pus. Banii câştigaţi i-am băut. Am înjunghiat pe cineva? Am jignit pe cineva? Sau poate m'am atins de vreo fată? Nu m'am atins. Iar el îmi strigă: Să mergem la Anton. Ei şi. Haidem! Parcă cine e Anton... adică dumneavoastră Anton Semeonovici. Cine e? Fiară? Nu, nu e fiară. Este poate un om aşa un... un scandalagiu? Nu, nu e scandalagiu. Ei şi ce! Am venit. Poftim! Uitaţi-vă, în faţa dumneavoastră, îl aveţi pe Gud, cismarul cel rău.

— Poţi asculta ce am de spus?

— Pot. Pot să ascult ce-mi spuneţi.

— Atunci ascultă: e lucru folositor să faci cisme, e lucru bun, o să fii un cismar bun şi directorul unei fabrici de încălţăminte, dacă n'o să bei.

— Cum? Chiar dacă au să plece atâţia oameni unul după altul?

— Nu-i nimic.

— Va să zică, după dumneavoastră, n'am avut dreptate să beau.

— Nu, n'ai avut!

— Şi nu se poate să repar? plecă Gud adânc capul. Atunci, pedepsiţi-mă.

— Du-te la culcare, de data aceasta nu te pedepsesc.

— V'am spus eu? îi întrebă Gud pe cei din jur împrejurul lui. Ii privi pe toţi disprețuitor şi salută ca un colonist:

— Înţeles: merg la culcare!

Lapot îl luă de braţ şi-l conduse cu grijă în dormitor, ca pe tristeţea personificată a coloniei.

Peste o jumătate de oră, Cudlatâi începu să împartă ghetele pentru toamnă, în odaia mea de lucru. El scotea cu dragoste ghe-

ele noi din cutii, dând drumul pe rând în odaie detaşamentelor de colonişti, după lista lui. Adeseori auzeai la uşă:

— Când mi le schimbi? Astea-mi sunt strâmte.

Cudlatâi răspundea şi la sfârşit se supără:

— V'am spus de douăzeci de ori că nu vi le schimb azi, ci mâine. Proştilor!

Lapot clipeşte obosit la masa mea şi-i spune lui Cudlatâi:

— Tovarăşe, fiţi politicos cu cumpărătorii.

12. *TOAMNA*

Iar se apropie iarna. In Octombrie astuparăm nesfârşitele gropi cu sfeclă şi Lapot propuse sovietului comandanţilor:

— Să se ia hotărîrea să răsuflăm uşuraţi.

Gropile de sfeclă sunt nişte şanţuri adânci şi lungi de vreo douăzeci de metri fiecare. Şere pregătise mai mult de zece gropi din acestea pentru iarnă, ba mai afirma că sunt puţine şi că sfecla trebue folosită cu multă chibzuinţă.

Sfecla întradevăr fu strânsă în gropi cu atâta grijă, de parcă ar fi fost instrumente de optică. Şere ştia să stea de dimineaţă până seara pe capul coloniştilor, spunându-le:

— Vă rog, tovarăşi, nu asvârliţi aşa, vă rog foarte mult. Aveţi în vedere că dacă loviţi cu putere o singură sfeclă mică, pe locul acela începe o mortificare, apoi o putrezire şi putrezirea va cuprinde întreaga groapă. Vă rog tovarăşi, mai cu grijă.

Obosiţi de munca monotonă şi, în general de sfeclă, coloniştii nu pierdeau niciun prilej de a se sluji de recomandarea lui Şere de a umbla cu băgare de seamă, ca să se mai odihnească şi să mai petreacă. Ei alegeau dintr'un morman rădăcina cea mai frumoasă, rotundă şi trandafirie, o înconjurau cu tot detaşamentul unit, iar comandantul detaşamentului, vreunul în felul lui Mitca sau Vitca, ridica mâinile cu degetele răsfirate şi şoptea tare:

— Dă-te la o parte, nu răsufla. Cine are mâinile curate?

Se iveau târgile. Comandantul de detaşament lua cu degetele delicate sfecla din grămadă, dar se şi auzea un strigăt speriat:

— Ce faci? Ce faci?

Toți se opreau speriați, apoi dădeau din cap când aceeași voce spunea:

— Trebue multă atenție.

Prima haină de lucru la îndemână era răsucită ca o perniță bună și moale și pusă pe targă, iar pe ea se odihnea, începând într-adevăr să trezească înduioșare, sfecla trandafirie, plinuță, rotunjoară. Pentru ca nu să i se bage prea tare de seamă zâmbetul, Șere mozolea un fir de iarbă. Tărgile erau ridicate dela pământ și Mitca șoptea:

— Mai încet, mai încet, tovarăși! Aveți în vedere: va începe o mortificare, vă rog foarte mult...

Vocea lui Mitca aducea foarte vag cu cea a lui Șere, deaceea Eduard Nicolaevici nu aruncă firul.

Aratul de toamnă luase sfârșit. La tractor abia începeam să visăm pe atunci, iar cu un plug cu doi cai nu puteam face mai mult de jumătate de hectar pe zi. Deaceea Șere era foarte îngrijorat urmărind munca detașamentelor unu și doi. In aceste detașamente lucrau oamenii din formații mai vechi și comandanții lor erau oameni masivi ca Fedorenco, Ciobot, Corîto. Puterea lor fiind cu puțin mai prejos decât cea a perechii de cai înhămați, și ei cunoscând aratul până în cele mai mici amănunte, acești tovarăși aplicau — în mod greșit — metoda aratului și în toate celelalte domenii ale vieții. Atât în sfera vieții colective, cât și în aceea a prieteniei și a vieții personale, lor le plăceau brazdele adânci și drepte și cormanele puternice și strălucitoare. Și munca intelectuală se sfârșea la ei nu în cutiile craniene, ci în alte locuri, în mușchii de fier ai mâinilor, în cutiile blindate ale piepturilor, în coapsele picioarelor solide. In colonie, ei se împotriveau cu dârzenie ispitelor facultății muncitorești și respingeau cu mult dispreț toate discuțiile pe teme științifice. Aveau o nesfârșită încredere în ceva și niciunul dintre coloniști nu-și purta capul cu atâta blândă mândrie și nu rostea cuvinte atât de sigure și concise.

Ca activiști ai detașamentelor unu și doi, acești coloniști se bucurau de adâncul respect al tuturor, deși mucalitii noștri nu-și puteau stăpâni întotdeauna ironiile la adresa lor.

In toamna aceasta, între detașamentul întâi și al doilea începu o întrecere. Pe vremea aceea întrecerea nu constituia încă semnul distinctiv al muncii sovietice și din pricina întrecerii am fost supus chinurilor și torturilor Narobrazului. Numai ca o

justificare spun că întrecerea a început pe neașteptate și nu din voința mea.

Primul detașament lucra dela șase dimineața până la amiază, iar al doilea dela amiază la șase seara. Detașamentele unite se alcătuiau pe o săptămână. Combinația de forțe coloniste în detașamentele unite se schimba întotdeauna în oarecare măsură la fiecare săptămână, deși o anumită specializare exista totuși.

Zilnic, înainte ca detașamentul să sfârșească lucrul, ieșea pe câmp ajutorul nostru de agronom, Alioșa Volcov, cu o crăcană de doi metri și măsura metrii patrați făcuți de detașamentul unit.

Detașamentele unite lucrau bine la arat, dar se mai întâmplau întârzieri datorite cailor, înclinării terenului, vremii și altor cauze care erau de fapt obiective. Alioșa-Volcov scria cu creta pe tabla de lemn destinată feluritelor înștiințări:

19 Octombrie detașamentul unit I Corîto. . .	2.350 m²
19 Octombrie detașamentul I Vetcovschi. . .	2.300 m²
19 Octombrie detașamentul II Fedorenco . . .	2.410 m²
19 Octombrie detașamentul II Necitailo. . .	2.270 m²

S'a întâmplat dela sine ca băieții să fie atrași de compararea rezultatului muncii lor și fiecare detașament unit să se străduiască să-l întreacă pe cel dinainte. Se dovedi că cei mai buni comandanți, acei care aveau mai mulți sorți de izbândă, erau Fedorenco și Corîto. Deși prieteni vechi amândoi, nu se puteau opri să nu-și urmărească succesele cu invidie și să nu-și găsească tot felul de greșeli în muncă. Pe tărâmul acesta i se întâmplă lui Fedorenco o dramă care le dovedi tuturor că și el are nervi. Un răstimp Fedorenco rămase mereu în fruntea detașamentelor, repetând zi de zi pe tabla de lemn a lui Alioșa Volcov cifre variind între 2.500 și 2.600. Detașamentele lui Corîto alergau și ele după aceste cifre, dar rămâneau mereu în urmă cu câte patruzeci, cincizeci de metri pătrați.

Fedorenco glumea cu el:

— Lasă-te, cumetre, se vede că ești agricultor tânăr...

La sfârșitul lui Octombrie, Zorca se îmbolnăvi, iar Șere dădu doar o pereche de cai pentru ogor și, pentru mărirea eficienței, ceru sovietului de comandanți ca Fedorenco să fie numit în detașamentul lui Corîto.

La început, Fedorenco nu-și dădu seama de tragicul situa-

ţiei, fiindcă atât boala Zorchii, cât şi nevoia de a grăbi aratul de toamnă cu o singură pereche de cai îl mâhneau adânc. El se apucă de lucru cu râvnă şi-şi veni în fire doar atunci când Alioşa Volcov scrise pe tabla lui:

24 Octombrie detaşamentul unit, II Corîto. . 2.730 m²

Mândrul Corîto îşi sărbătorea biruinţa, iar Lapot umbla prin colonie şi spunea ironic:

— Dar cum ar putea Fedorenco să-l întreacă pe Corîto! Corîto e un adevărat agronom, nici nu se compară cu Fedorenco.

Băieţii îl ridicară pe Corîto pe braţe şi strigară „ura" iar Fedorenco cu mâinile în buzunarele pantalonilor, pălea de invidie şi spunea:

— Corîto agronom? N'am văzut încă aşa agronom!

Toţi însă îl sâcâiau pe Fedorenco cu întrebări naive:

— Recunoşti că a învins Corîto?

In sfârşit lui Fedorenco îi dădu ceva în gând. El spuse sovietului comandanţilor:

— Dece se laudă Corîto? Săptămâna asta o să fie tot o singură pereche. Daţi-mi-l pe Corîto în primul detaşament şi vă fac trei mii de metri.

Sovietul comandanţilor fu încântat de isteţimea lui Fedorenco şi-i îndeplini cererea. Corîto clătină din cap şi zise:

— Şiret al dracului e Fedorenco!.

— Vezi, îi spuse Fedorenco. Eu ţi-am lucrat conştiincios, încearcă acum să mă înşeli...

Corîto recunoscu încă dela început situaţia lui grea:

— Ce să faci? Fedorenco e Fedorenco; da' mai e şi câmpul. Şi dacă băieţii au să spună că l-am înşelat pe Fedorenco sau că am lucrat prost, n'o să fie bine.

Şi Fedorenco şi Corîto râdeau dimineaţa când au plecat la câmp. Fedorenco puse un băţ uriaş pe plug şi-i atrase luarea aminte prietenului său.

— Vezi băţut acela? Pe câmp n'o să te cruţ.

Corîto roşi mai întâi de gravitatea situaţiei, apoi de râs.

Când Alioşa se întoarse de pe câmp, cu crăcana lui, scotocind prin buzunare şi scoţând o bucată de cretă, toată colonia îi ieşi în întâmpinare şi băieţii îl întrebau nerăbdători:

— Ei cum e?

Alioşa, scrise în tăcere încet pe tablă:

26 Octombrie, detaşamentul unit I Fedorenco *3010 m².*

— Ia te uită! Federenco — trei mii metri.

Dinspre câmp se apropiau Fedorenco şi Corîto.

Băieţii îl salutară pe Fedorenco ca pe un triumfător şi Lapot strigă:

— Totdeauna am spus-o: nu se poate compara Corîto cu Federenco! Federenco e un adevărat agronom.

Fedorenco se uită neîncrezător la Lapot, dar se temea să spună ceva despre politica lui perfidă, fiindcă scena se petrecea nu pe câmp, ci în curte şi în mâinile lui Fedorenco nu se aflau coarnele vibrânde ale plugului încordat.

— Cum de te-ai predat, Corîto? îl descusu Lapot.

— Fiindcă n'a fost după regulă, tovarăşi colonişti. O să vă spun: Fedorenco a ieşit la câmp cu un băţ, uite cum stă treaba.

— Cu un băţ! întări Federenco, că doar trebue să curăţ plugul.

— Şi mi-a spus că n'o să mă cruţe.

— Da' dece te-aş cruţa? Şi acum spun: dece te-aş fi cruţat? Că doar nu eşti fată.

— De câte ori te-a croit cu băţul? Se interesară băieţii.

— Păi m'am speriat de băţul ăla şi am lucrat aşa de bine că nu m'a croit niciodată. Uite că n'ai curăţat nici plugul cu băţul ăla, Fedorenco.

— Era un băţ de rezervă. Acolo am găsit altul mai potrivit, un băţ mic.

— Dacă nu te-a croit niciodată, n'ai ce-i face, lămuri Lapot. Tu, Corîto, n'ai dus o politică bună. Trebuia aşa, ştii, să nu te grăbeşti, ba chiar să-l necăjeşti pe comandant. Şi te-ar fi croit cu băţul. Atunci ar fi fost altă socoteală: sovietul comandanţilor, biroul, adunarea generală, of, of, of!

— Nu mi-a dat în gând, mărturisi Corîto.

Şi astfel izbânda fu a lui Fedorenco, datorită stăruinţei şi isteţimii sale.

Toamna se apropie de sfârşit, îmbelşugată şi plină de speranţe. Ne era cam dor de cei plecaţi la Harcov, dar zilele de muncă şi oamenii aduceau ca şi mai înainte seri pline de râs şi curaj; până şi Ecaterina Grigorievna recunoştea:

— Ştiţi că avem un colectiv vrednic de laudă; parcă nimic nu s'ar fi schimbat.

Acum îmi dădeam şi mai bine seama că, la drept vorbind, nici nu trebuia să se schimbe ceva. Succesul studenţilor noştri la Harcov şi un simţământ stăruitor că ei locuesc şi învaţă în alt oraş, dar rămân totuşi colonişti în detaşamentul şapte, revărsară asupra coloniei un fel de nădejde binefăcătoare. Comandantul detaşamentului şapte, Zadorov, trimetea regulat rapoarte săptămânale şi noi le citeam în adunări, într'o larmă prietenoasă şi aprobatoare. Zadorov întocmea rapoate amănunţite, arătând cine la ce obiect, şchioapătă şi strecurând şi observaţii neoficiale.

„Semeon e gata să se îndrăgostească de o fată din Cernigov. Scrieţi-i să nu-şi bage în cap astfel de poveşti. Verşnev leneveşte, spunând că la facultate nu se învaţă niciun fel de medicină şi că s'a plictisit de gramatică. Scrieţi-i să nu se creadă prea deştept".

Intr'o altă scrisoare, Zadorov scria:

„Oxana şi Rahil vin des pe la noi. Noi le dăm untură, iar ele ne mai ajută la câteceva, fiindcă Golos e slab la aritmetică, iar Colea la gramatică. Deaceea sovietul comandanţilor este rugat a le socoti în detaşamentul şapte, ele supunându-se disciplinei".

Şurca mai scria:

„Oxana şi Rahil n'au nici încălţăminte, nici cu ce să şi-o cumpere. Ne-am tălpuit ghetele, fiindcă trebue să umblăm mult şi numai pe pietre. Banii trimişi de Anton Semenovici s'au isprăvit: am cumpărat cărţi şi pentru mine, o trusă de desen. Trebue să cumpărăm ghete Oxanei şi Rahilei; costă şate ruble, dela depozit. Mâncăm destul de bine, păcat că numai odată pe zi, şi am terminat şi slănina. Semeon mănâncă multă slănină. Scrieţi-i să mănânce mai puţină, când o să ne mai trimiteţi".

Băieţii entuziasmaţi, hotărau în Adunarea generală să le trimită bani şi mai multă slănină, să le primească pe Oxana şi Rahil, în detaşamentul şapte, acordându-le insigne de colonişti şi să nu-i scrie nimic lui Semeon despre slănină, că doar au acolo un comandant, care el trebue să împartă slănina aşa

cum se cuvine. Să i se scrie lui Verşnev să nu facă pe nebunul, iar lui Semeon să fie mai prevăzător în ceeace o priveşte pe fata din Cernigov şi să nu-şi umple capul cu diferite fete din Cernigov. Iar dacă e nevoie, fata din Cernigov să scrie sovietului comandanţilor.

Lapot ştia să ţină adunări generale scurte, vesele şi practice şi să propună formule admirabile pentru corespondenţa cu studenţii. Ideea ca fata din Cernigov să se adreseze sovietului comandanţilor le plăcu foarte mult tuturor şi mai târziu capătă chiar o oarecare desvoltare.

Viaţa studenţilor din Harcov schimbă radical atmosfera şcolii noastre.

Toţi se încredinţară acum de realitatea facultăţii muncitoreşti, de faptul că oricine putea să ajungă la ea dacă vrea. Deaceea, la începutul toamnei se băgă de seamă o vădită încordare a energiei la învăţătură. Bratcenco, Gheorghievschi, Osadcii, Schneider, Gleizer şi Marusia Levcenco se îndreptau vădit spre facultatea muncitorească.

Marusia se vindecase pe deplin de istericalele ei şi, în răstimp, se îndrăgostise tare de Ecaterina Grigorievna; o urma întotdeauna şi o ajuta când era de serviciu, însoţind-o tot timpul cu o privire caldă. Imi plăcea că Marusia devenise foarte îngrijită în îmbrăcăminte şi învăţase să poarte guleraşe înalte, severe, şi bluze prefăcute cu mult gust. Marusia se făcea o frumuseţe sub ochii noştri.

Ispitirea îndepărtatei facultăţi începu să se răspândească şi printre grupele celor mai mici şi puştii, zeloşi, începură să întrebe adesea spre ce facultate ar fi mai nimerit să-şi îndrepte paşii.

Cu o deosebită sete, se apucă de învăţătură Nataşa Petrenco. Avea vreo şaisprezece ani şi nu ştia să citească. Calităţile ei excepţionale ieşiră la iveală încă din primele zile de şcoală şi i-am propus să facă în timpul iernii şi grupa întâi şi a doua. Nataşa îmi mulţumi doar din gene şi-mi răspunse scurt:

— Dece nu?

Incetase să-mi mai spună „unchiule" şi se adaptase simţitor colectivului.

Toţi începură să ţină la ea pentru farmecul nespus al firii sale, pentru zâmbetul ei încrezător şi luminos, pentru dinţele

ei puțin ieșit și pentru mimica ei grațioasă. Ca și mai înainte, ea era prietenă cu Ciobot, care tăcut și ursuz, apăra de dușman, ca și mai înainte, această ființă prețioasă. Dar situația lui Ciobot se îngreuna pe zi ce trecea, fiindcă în jurul Nataşei nu se aflau niciun fel de vrăjmași, ci dimpotrivă, ea începuse să aibă prieteni, băieți și fete. Până și Lapot își arăta o față nouă în purtarea lui cu Natașa: lăsase ironia și strengăriile și era atent, drăgăstos și grijuliu. Deaceea Ciobot era nevoit să aștepte mult până să rămână singură cu Natașa și să vorbească sau mai bine zis să tacă despre lucruri strict conspirative.

Prinsei a desluși în purtarea lui Ciobot un început de neliniște și m'am mirat când veni într'o seară la mine și-mi spuse:

— Anton Semeonovici, lăsați-mă să plec la fratele meu.

— Ai vreun frate?

— Cum să nu! Gospodărește pe lângă Bogoduhovo. Am primit o scrisoare dela el.

Imi întinse scrisoarea. Suna așa:

„Iar cât despre cele ce-mi scrii, vino, scumpe frate Mâcola Fedeorovici, și rămâi aici, că am casă mare și gospodărie, nu ca a oricui, și inima mea se va bucura că am găsit pe fratele meu, iar dacă o iubești pe fată, adă-o fără grijă".

— Așa că vreau să trec pe acolo să văd.

— I-ai spus Nataşei?

— I-am spus.

— Și?

— Natașa pricepe prea puțin. Dar trebue să mă duc să văd, că de când am plecat de acasă nu mi-am mai văzut fratele.

— Dece nu? Du-te și-ți vezi fratele. De bună seamă fratele tău e culac?

— Nu, nu era culac, fiindcă avea un singur cal, dar acum nu știu cum o mai fi.

Ciobot plecă la începutul lui Decembrie și nu se întoarse multă vreme.

Natașa părea că nici nu-i luase în seamă plecarea, era însufletită de aceeași stăpânită bucurie și-și ducea mai departe munca școlară, la fel de sârguincios. Văzui că fetița aceasta ar fi putut face și trei grupe într'o iarnă.

Noua atitudine a coloniştilor faţă de şcoală schimba şi înfăţişarea coloniei. Aceasta deveni mai civilizată, apropiindu-se de lumea obişnuită a şcolii.

Niciun colonist nu se mai îndoia de însemnătatea şi de necesitatea învăţăturii. Iar noua dispoziţie era întărită de gândurile noastre despre Maxim Gorchi. Intr'una din scrisorile trimise coloniştilor, Maxim Gorchi scria:

„Aş vrea ca în nopţile de toamnă coloniştii să citească „Copilăria mea". Vor vedea că sunt un om ca şi ei, numai că din tinereţe am ştiut să stărui în dorinţa mea de a învăţa şi nu m'am temut de niciun fel de muncă. Aveam credinţa că învăţătura şi munca răzbat prin toate".

Coloniştii erau de mult în corespondenţă cu Gorchi. Spre mirarea noastră, acesta primise cea dintâi scriscare trimisă pe adresa scurtă: „Sorrento, lui Maxim Gorchi". Alexei Maximovici ne răspunsese îndată printr'o scrisoare atentă, binevoitoare, pe care o citirăm o săptămână, până ce o făcurăm ferferiţă. De atunci întreţineam o corespondenţă regulată. Coloniştii îi scriau lui Gorchi pe detaşamente şi-mi aduceau mie scrisorile spre redactare. Eu socoteam însă că nu era nevoie de redactare şi că lui Gorchi îi va face cu atât mai multă plăcere cu cât vor fi mai naturale. Deaceea munca mea redacţională se mărginea la observaţii de felul următor:

— N'aţi ales hârtie prea curată.

— Dece nu puneţi semnături?

Inainte de a ajunge în mâinile mele, o scrisoare care sosea din Italia, trebuia să treacă prin mâna fiecărui colonist, care se mira că Gorchi scria el însuşi adresa pe plic şi scruta cu o privire mustrătoare portretul regelui depe timbru:

— Cum pot italienii ăştia să rabde atât de mult? La ce le trebue rege?

Numai mie mi-era îngăduit să deschid scrisoarea, pe care o citeam de două ori cu glas tare, iar apoi o dădeam secretarului sovietului comandanţilor pentru a fi citită până la saturaţie de admiratorii, cărora Lapot, le punea o singură condiţie:

— Să nu urmăriţi cu degetul pe scrisoare. Aveţi ochi, urmăriţi cu ochii, ce nevoie aveţi de degete?

Băieţii ştiau să descopere în fiecare rând al lui Gorchi o filosofie întreagă, cu atât mai preţioasă cu cât de aceste rânduri

nu te puteai îndoi. O carte e altceva. O carte poate fi discutată, sau combătută dacă nu spune adevărul. Dar aceasta nu era o carte, ci o scrisoare a lui Maxim Gorchi însuşi.

Adevărat că la început băieţii îi purtau lui Gorchi un fel de veneraţie aproape religioasă; îl socoteau o fiinţă superioară tuturor oamenilor şi li se părea că ar fi o blasfemie să-l imiţi. Ei nu credeau că în „Copilăria mea" sunt zugrăvite întâmplările vieţii sale.

— Ce mare scriitor e! Puţine vieţi a văzut el parcă? A văzut şi a descris, iar dacă el însuşi a fost puşti, n'a fost unul la fel ca ceilalţi.

Cu mare greutate i-am convins pe colonişti că Gorchi spune adevărul în scrisoare, că şi un om talentat trebue să înveţe şi să muncească mult. Trăsăturile vii ale omului viu, chiar acele ale lui Alioşa, a cărui viaţă semăna aşa de mult cu vieţile multor colonişti, se apropiară încetul cu încetul de noi şi fură înţelese fără greutate. Mai ales atunci au dorit băieţii să-l vadă pe Alexei Maximovici; atunci începură să viseze la sosirea lui în colonie, fără să creadă însă niciodată în fundul sufletului că asta ar fi cu putinţă.

— Aş! Mă rog, ce să caute în colonia noastră! Crezi că suntem cei mai buni dintre toţi? Gorchi are mii, zeci de mii ca noi...

— Şi ce? Le scrie tuturor scrisori?

— Cum, crezi că nu scrie? El poate scrie douăzeci de scrisori pe zi — vezi cât face asta pe lună? Şase sute de scrisori. Vezi?

Băieţii întreprinseră adevărate investigaţii în această privinţă şi veniră special la mine să mă întrebe câte scrisori scrie Gorchi pe zi.

Le răspunsei:

— Poate una sau două pe zi şi nu în fiecare zi.

— Nu se poate! Da' de unre! Mai multe!...

— Ba nicidecum mai multe! El scrie cărţi şi asta cere timp. Pe urmă nu vă gândiţi câţi oameni vin la el! Dar de odihnă n'are nevoie?

— Adică, după dumneavoastră, dacă ne-a scris înseamnă că ne socoteşte ca pe nişte cunoştinţe de-ale lui?

— Nu cunoştinţe, le-am spus; nu cunoştinţe, ci gorchişti. El e şeful nostru. Iar dacă-i vom scrie mai des şi dacă ne vom

şi vedea, vom ajunge prieteni. Gorchi are puţini prieteni de aceştia.

Reprezentarea chipului lui Gorchi ajunse în sfârşit la o treaptă normală în colectivul coloniei şi abia atunci am început să observ nu veneraţie faţă de marele om, nu admiraţie faţă de marele scriitor, ci dragoste adevărată şi vie pentru Alexei Maximovici, recunoştinţa adevărată a coloniştilor faţă de acest om îndepărtat, oarecum neînţeles, neobişnuit, dar totuşi atât de viu.

Coloniştilor le era greu să-şi manifeste această dragoste. Ei nu puteau să scrie scrisorile în aşa fel încât să-şi exprime dragostea, ba se ruşinau chiar să o arate, fiindcă îşi creaseră deprinderea aspră de a nu exprima niciun fel de sentimente. Doar Gud şi detaşamentul său găsiră o soluţie. In scrisoarea lor ei îl rugau pe Alexei Maximovici să le trimită măsura piciorului, ca ei să-i poată coase nişte cisme. Detaşamentul întâi avea convingerea că Gorchi îi va împlini negreşit cererea, dată fiind valoarea neîndoioasă a cismelor. Oamenii îşi comandau foarte rar cisme la cismăria noastră şi atunci era mare vâlvă: trebuia să colinzi piaţa de vechituri ca să găseşti material potrivit sau catapoade bune, trebuia să cumperi tălpi, căptuşeală şi branţuri. Trebuia cismar bun, ca cismele să fie frumoase şi să nu strângă. Lui Gorchi cismele aveau să-i fie întotdeauna de folos şi, afară de asta, i-ar fi plăcut să ştie că cismele sunt cusute de colonişti şi nu de cine ştie ce cismar italian.

Un cismar cunoscut din oraş, care se socotea mare meşter în meseria lui, venind în colonie să macine un sac de făină, întări părerea băieţilor şi spuse:

— Italienii şi francezii nu poartă cisme de astea şi nici nu ştiu să le coasă. Dar ce fel de cisme o să-i faceţi lui Gorchi? Trebue să ştiţi cum îi plac, cu căpută, cusute, ce fel de tocuri şi carâmbi... Dacă îi vrea moi e una, da' se poate întâmpla să-i placă omului carâmbii tari. Tot aşa cu materialul; nu trebue decât cisme de şevro cu carâmbi de box. Şi înălţimea e întotdeauna o problemă.

Gud fu uluit de complexitatea chestiunii şi veni să se sfătuiască cu mine.

— Bine are să fie dacă o să iasă nişte cisme urîte? N'o să fie bine. Da' ce fel de cisme? De şevro sau poate de lac? Şi de unde să facem rost de piele lăcuită? Eu o să pot face rost? Poate Calina Ivanovici? Dă' el zice: nu e de voi, paraziţilor, să-i faceţi

cisme lui Gorchi! El crede că Gorchi îşi face cismele la cismarul regelui Italiei.

Calina Ivanovici îşi susţinu părerea cu aceste cuvinte:

— Nu ţi-am spus drept? N'aveţi încă firmă: Gud şi compania. Şi nici nu puteţi face voi cisme ca dela o firmă. Cisma trebue s'o încalţi numai pe ciorapi şi tot să nu-ţi facă bătături. Iar voi cum v'aţi obişnuit? Vă înfăşuraţi piciorul în trei obiele şi tot vă roade cisma, paraziţilor! Bine are să vă şadă să-i faceţi bătături lui Gorchi?

Gud se amărî cu totul şi chiar slăbi din pricina acestor frământări. După o lună veni răspunsul. Gorchi scria:

„N'am nevoie de cisme. Locuesc într'o localitate mică, aproape un sat, aici se poate merge şi fără cisme".

Calina Ivanovici îşi aprinse luleaua şi ridică semeţ capul:

— E doar om deştept şi-şi dă seama că e mai bine să umble fără cisme, decât să se încalţe cu ale tale. Până şi Silantie îşi blestemă soarta cu cismele tale, cu toate că e obişnuit...

Gud clipi din ochi şi suspină:

— Cum să faci cisme bune, dacă meşterul e aici şi clientul tocmai în Italia? Nu-i nimic, Calina Ivanovici, mai avem încă timp. Dacă o să vie la noi, să vedeţi atunci ce mai cisme o să-i facem...

Toamna se scurgea în linişte.

Un eveniment, fu sosirea inspectoarei dela Narcompros, Liubov Savelevna Djurinscaia, venită dinadins dela Harcov să vadă colonia. Eu am întâmpinat-o aşa cum îi întâmpin deobicei pe inspectori cu prudenţa bănuitoare a lupului care se aşteaptă să fie vânat.

O adusese în colonie rumena şi fericita Maria Condratievna

— Vi-l prezint pe sălbăticul acesta, spuse Maria Condratievna. Mai înainte credeam şi eu că e un om interesant, dar e pur şi simplu un erou. Mi-e frică să stau cu el: începe să mă chinue conştiinţa.

Djurinscaia o cuprinse de umeri pe Bocova spunându-i:

— Du-te de aici, că o să ne descurcăm şi fără sburdălnicia ta.

— Poftim, se învoiră blând gropiţele Mariei Condratievna, se găsesc aici oameni care să preţuiască sburdălnicia mea. Unde sunt acum puştii? La râu?

— Maria Condratievna! strigă timbrul înalt al lui Şelaputin dela râu. Maria Condratievna! Veniţi încoa, la săniuţe!

— Dar o să încăpem amândoi? întrebă Maria Condratievna îndreptându-se spre râu.

— O să încăpem, o să mai rămână loc şi pentru Colea! Numai că o să vă împiedice fusta, dacă o fi să cădeţi.

— Nu-i nimic, ştiu să cad, fulgeră Maria Condratievna spre Djurinscaia.

Ea dispăru pe povârnişul înghețat al Colomacului, iar Djurinscaia, însoţind-o drăgăstos cu privirea, rosti:

— Ce fiinţă ciudată! Se simte la voi ca acasă.

— Chiar mai rău! zisei eu. In curând o s'o citez prin ordin de zi pentru purtare prea sgomotoasă.

— Mi-aţi amintit de obligaţiile mele directe. Am venit să stăm de vorbă despre sistemul de disciplină. Deci nu tăgăduiţi că daţi pedepse, corvezi de astea... şi apoi se zice că la voi se mai practică arestul, se zice că-i puneţi la regim de pâine şi apă?

Djurinscaia era o femeie înaltă, cu o faţă senină şi ochi tineri şi limpezi. Am simţit dorinţa să ne înţelegem fără niciun fel de diplomaţie:

— La apă şi pâine nu-i pun, dar uneori nu le dau masa de prânz. Şi corvezile! Ii pun poate şi la arest, dar nu în carceră, ci în odaia mea de lucru. Sunteţi bine informată.

— Ascultaţi! Dar toate astea sunt oprite.

— Nu sunt oprite prin lege, iar scrierile diverşilor scribi nu le citesc.

— Nu citiţi literatură pedologică? Vorbiţi serios?

— Se împlinesc trei ani de când nu mai citesc.

— Cum, nu vă e ruşine? Dar altfel citiţi?

— In general citesc. Şi aveţi în vedere că nu mi-e ruşine. Şi-i plâng pe cei care citesc literatură pedologică.

— Pe cuvânt de cinste, trebue să vă schimb părerea. Noi trebue să avem o pedagogie sovietică.

Hotărîi să pun capăt discuţiei şi-i spusei Liubovei Savelevna:

— Ştiţi ce? Eu nu discut. Sunt ferm încredinţat că aici în colonie e cea mai adevărată pedagogie sovietică; mai mult decât atât: aici se face educaţie comunistă. Pe dumneavoastră vă poate convinge ori experienţa, ori o cercetare serioasă, o monografie. O convorbire în treacăt nu rezolvă astfel de lucruri. Rămâneţi mai multă vreme la noi?

— Vreo două zile.

— Mă bucur. Vă stau multe mijloace la dispoziție. Uitați-vă, vorbiți cu coloniștii, mâncați, lucrați, odihniți-vă alături de ei. Trageți orice concluzii vreți, mă puteți scoate chiar din muncă dacă socotiți de cuviință. Puteți scrie cea mai lungă concluzie și prescrie metoda care vă place. E dreptul dumneavoastră! Dar eu voi face ce cred eu că e necesar și ce știu eu. Eu nu pot educa fără pedeapsă; ar trebui să vă puneți să mă învățați această artă.

Liubov Savelevna nu rămase la noi două zile, ci patru, și aproape că n'am mai văzut-o. Băieții ziceau despre ea:

— Straşnică femeie! Pricepe tot!

In timp ce ea se afla în colonie, veni la mine Vetcovschi:

— Anton Semeonovici, plec din colonie.

— Incotro?

— O să găsesc eu. Aici nu-mi place. La facultate n'o să mă duc; tâmplar nu vreau să fiu. O să mă duc să mai văd oameni.

— Și pe urmă?

— Pe urmă o să văd eu. Dați-mi doar o dovadă.

— Bine! Diseară se ține adunarea comandanților. Să-ți dea voie sovietul.

In sovietul comandanților, Vetcovschi fu distant și încercă să se mărginească la răspunsuri formale.

— Nu-mi mai place aici, mă puteți ține cu sila? Mă duc unde vreau. E treaba mea ce-am să fac... Poate că o să și fur...

Cudlatâi se mânie.

— Cum nu-i treaba noastră? Dacă tu ai să furi nu-i treaba noastră? Dar dacă eu pentru felul tău de a vorbi o să te iau în primire și o să-ți dau vreo două peste bot, atunci ai să crezi că e treaba noastră?

Liubov Savelevna păli, vru să spună ceva, dar nu avu timp. Coloniștii, înfierbântați, începură să strige la Vetcovschi. Volohov stătea în fața lui Costea:

— Trebue să te trimitem la spital. Asta-i tot! Ia uite, cică să-i dai dovadă! Spune adevărul. Ți-ai găsit undeva de lucru?

Mai rău decât toți se înfuriase Gud.

— Da' ce, la noi sunt zăvoare? Nu sunt zăvoare! Dacă ești atât de ticălos, pe-aci ți-e drumul. Crezi c'o să-l înhămăm pe Viteaz să alergăm după tine! N'o să alergăm. Du-te încotro vrei. Dece ai venit aici?

Lapot curmă sfada:

— V'aţi dat destul părerile. Chestiunea e limpede, Costea. N'o să-ţi dăm dovadă.

Costea mormăi plecându-şi capul:

— Nu-mi trebue dovadă. Plec şi fără ea. Daţi-mi zece ruble pentru drum.

— Să-i dăm? întrebă Lapot.

Toţi tăcură. Djurinscaia se răsuci cu sgomot şi închise ochii, sprijinindu-şi capul de speteaza divanului. Coval spuse:

— S'a adresat Comsomolului în această chestiune. Noi l-am exclus din Comsomol. Dar zece ruble cred că-i putem da.

— Adevărat! încuviinţă cineva. N'o să ne pară rău de zece ruble.

Scosei portmoneul:

— Ii dau douăzeci de ruble. Scrie o chitanţă.

In tăcerea generală, Costea scrise chitanţa, vârî banii în buzunar şi-şi puse şapca pe cap:

— La revedere, tovarăşi!

Nimeni nu-i răspunse. Doar Lapot sări din loc şi-i strigă din prag:

— Ei, tu robul lui dumnezeu! Când o să-ţi bei banii, nu te ruşina, vino în colonie! O să lucrezi pentru ei.

Comandanţii se despărţiră furioşi. Liubov Savelevna îşi veni în fire şi spuse:

— Ce grozăvie! Ar trebui să i se vorbească băiatului...

Apoi deveni îngândurată şi adăugă:

— Dar grozavă putere e sovietul vostru de comandanţi! Ce oameni!

A doua zi dimineaţă ea plecă. Anton trase sania. In sanie erau paie murdare şi hârtii. Liubov Savelevna se aşeză în sanie, iar eu îl întrebai pe Anton :

— Dece e sania aşa de murdară?

— N'am avut timp, mormăi Anton, roşindu-se.

— Până mă întorc din oraş, te duci la arest.

— Înţeles! spuse Anton şi se depărtă de sanie. In odaia de lucru?

— Da.

Anton porni spre odaia mea de lucru, jignit de asprimea mea, iar noi părăsirăm tăcuţi colonia. Doar puţin mai înainte de gară, Liubov Savelevna mă luă de braţ şi spuse:

— Nu mai faceți pe supăratul. Aveți un colectiv admirabil. E o adevărată minune. Sunt de-a-dreptul uluită. Dar, ia spuneți, sunteți sigur că acest... Că Anton al vostru stă acum la arest?

Mă uitai mirat la Djurinscaia:

— Anton e un om cu mari calități. Sigur că stă la arest. Dar în general... sunt ca niște pui de animale sălbatice.

— Nu trebue să gândiți așa. Tot din cauza lui Costea? Sunt sigură că o să se întoarcă. E minunat! In colonie domnesc relații admirabile și Costea e dintre cei mai buni...

Am oftat și n'am răspuns nimic.

13. *GRIMASELE DRAGOSTEI ȘI ALE POEZIEI*

Sosi anul 1925. Incepu destul de neplăcut.

Oprișco înștiință adunarea comandanților că el vrea să se însoare și că bătrânul Lucașenco n'o dă pe Marusia decât dacă i se face lui Oprișco de către colonie o zestre la fel cu cea a Olei Voronova; numai cu această zestre îl va primi în casă și vor gospodări împreună.

Oprișco avea în adunarea comandanților o atitudine supărătoare, de moștenitor al lui Lucașenco și de om cu stare.

Comandanții tăceau neștiind cum să interpreteze toată această poveste. In sfârșit, Lapot, uitându-se la Oprișco pe deasupra unui creion care-i căzuse întâmplător în mână îl întrebă încet:

— Bine, Dmitri, da' tu ce crezi? O să gospodărești cu Lucașenco, adică o să te faci sătean?

Oprișco privi puțin peste umăr la Lapot și zâmbi răutăcios:

— Fie cum spui tu: sătean.

— Dar tu ce crezi?

— O să văd atunci.

— Așa... spuse Lapot. Mai are cineva ceva de zis?

Luă cuvântul Volohov, comandantul detașamentului șase:

— E adevărat că băieții trebue să-și facă un rost. N'au să rămână în colonie până la bătrânețe. Și ce calificare avem? Cei din detașamentele șase, patru sau nouă pot să iasă fierari, tâmplari sau morari. Dar cei din detașamentele agricole nu capătă niciun fel de calificare; deci dacă vrea să fie sătean, să se ducă. Numai că la Oprișco pare ceva îndoielnic. Ești comsomolist?

— Şi ce dacă sunt?

— Eu cred, urmă Volohov, că n'ar strica să ridici chestiunea mai întâi în Comsomol. Sovietul comandanţilor trebue să ştie cum priveşte Comsomolul această problemă.

— Biroul Comsomolului şi-a format părerea în această chestiune, spuse Coval. Colonia Gorchi n'are menirea să crească chiaburi. Lucaşenco e chiabur.

— Dece e chiabur? se împotrivi Oprişco. Dacă are casă acoperită cu tablă, asta nu înseamnă nimic.

— Şi doi cai?

— Doi.

— Dar argat are?

— N'are argat.

— Serega ce e?

— Pe Seregea i l-a dat Narobrazul dela o casă de copi. Se chiamă că e sub tutelă.

— Tot un drac! zise Coval. Dela Narobraz sau nu, tot argat e.

— Păi dacă-i dau...

— Ii dau! Dar dacă tu eşti om cumsecade, nu-i lua.

Oprişco nu se aştepta la o astfel de întâmpinare şi vorbi buimăcit:

— Da' dece? Că Olei i-aţi făcut zestre.

Răspunse Coval:

— In primul rând cu Olea e altceva. Ea s'a măritat cu un om de al nostru. Şi ea şi Pavel intră acum în comună, aşa că bunurile noastre vor servi cauzei. In al doilea rând colonista Olea n'ar fi făcut ca tine. Iar în al treilea, nu ne stă bine să creştem chiaburi.

— Atunci ce să fa?

— Ce crezi.

— Nu, nu se poate aşa, spuse tu Stupiţân. Dacă se iubesc, să căsătorească. I se poate da zestre lui Dmitri, dar să nu treacă la Lucaşenco, ci la colectiv, unde în curând Olea o să conducă treburile.

— Pe Marusia n'o lasă taică-său.

— Marusia n'are decât să nu ia în seamă.

— N'o să poată face asta.

— Inseamnă că te iubeşte prea puţin şi că e o chiabură.

— Ce, e treaba ta dacă mă iubeşte sau nu?

— Vezi, înseamnă că te ia mai mult de interes. Dacă te-ar iubi...

— Poate că mă iubeşte, dar îl ascultă pe taică-său, şi nu poate trece în colectiv.

— Dacă nu poate, atunci ce mai baţi la cap sovietul comandanţilor! replică tăios Cudlatâi. Vrei să te dai bine pe lângă un chiabur, iar Lucaşenco are nevoie de ginere bogat în casă. Ce ne pasă nouă? Ridică şedinţa...

Lapot îşi întinse gura până la urechi într'un zâmbet de mulţumire:

— Ridic şedinţa din pricina lipsei de dragoste a Marusiei!

Oprişco era uluit. Umbla prin colonie mai posomorît decât un nor, se agăţa de cei mici, a doua zi se îmbătă şi făcu scandal în dormitor.

Sovietul comandanţilor se adună să-l judece pe Oprişco pentru beţie. Toţi erau mohorîţi şi tot mohorît stătea lângă perete Oprişco. Lapot spuse:

— Deşi eşti comandant, ia loc în mijloc, fiindcă acuma răspunzi pentru o chestiune personală.

Era la noi obiceiul ca vinovatul să stea în mijlocul încăperii.

Oprişco scrută faţa preşedintelui cu o privire întunecată şi mormăi:

— Nu stau în mijloc, că n'am furat nimic.

— O să te punem noi, şopti Lapot.

Oprişco se uită la soviet şi înţelese că-l vor pune. Se depărtă de perete şi ieşi în mijloc.

— Bine.

— Stai drept, ceru Lapot.

Oprişco dădu din umeri, zâmbi batjocoritor, dar lăsă mâinile în jos şi se îndreptă.

— Spune acum, cum de ai îndrăznit să te îmbeţi şi să faci scandal în dormitor, tu, comsomolist, comandant şi colonist? Spune!

Oprişco avusese întotdeauna două ţinute: când i se ivea un prilej potrivit, nu pregeta să facă pe curajosul, pe avântatul, pe omul care nu se sinchiseşte de nimic, dar în realitate era întotdeauna un diplomat şiret şi prevăzător. Coloniştii ştiau bine acest lucru şi deaceea docilitatea lui în adunarea comandanţilor n'a mirat pe nimeni. Jorca Volcov, comandantul detaşamentului

şapte, numit de curând în locul lui Vetcovschi, dădu din mână şi spuse:

— Se şi preface. Acum e cuminte; iar mâine o să facă pe grozavul.

— Lasă-l să vorbească, mormăi Osadcii.

— Ce să spun? Sunt vinovat şi gata.

— Nu. Spune cum de ai îndrăznit?

Oprişco făcu să-i lucească în ochi o linguşitoare amabilitate şi gesticulă spre soviet:

— Parcă ce îndrăzneală e într'asta? Am băut de supărare, iar omul beat nu răspunde de faptele sale.

— Minţi, zise Anton. O să răspunzi. Greşeşti când îţi închipui că n'ai să răspunzi. Să fie dat afară din colonie şi gata. Şi aşa să păţească oricine va mai bea. Fără îndurare!

— Păi o să se prăpădească, holbă ochii Gheorghievschi. O să se prăpădească pe stradă.

— Să se prăpădească!

— A făcut-o din amărăciune! La drept vorbind, ce vă legaţi de el? Omul are un necaz, iar voi cu sovietul comandanţilor v'aţi agăţat de el!

Osadcii cu o ironie vizibilă, privea cu luare aminte chipul virtuos al lui Oprişco.

— Lucaşenco n'o să-l primească fără catrafuse, spuse Taraneţ.

— Nu-i treaba noastră! strigă Anton. Dacă nu-l primeşte, Oprişco să-şi caute alt chiabur...

— Dece să-l dăm afară? începu sfios Gheorghievschi. E un vechi colonist, a greşit, adevărat, dar să se îndrepte. Trebue să avem în vedere că e îndrăgostit de Marusia. Trebue să-l ajutăm într'un fel.

— Da' ce, e vagabond? se miră Lapot. Cum să se îndrepte? E un colonist.

Luă cuvântul Schneider, noul comandant al detaşamentului opt, care-l înlocuia pe Carabanov la acest detaşament eroic. În detaşamentul opt se găseau viteji de talia lui Fedorenco şi a lui Corîto. Sub conducerea lui Carabanov, ei îşi şlefuiseră, frecându-se unul de altul, personalităţile lor colţuroase şi la orice sarcină Carabanov, îi repezea ca din praştie, fiindcă dânşii aveau darul de a indeplini orice fel de muncă, oricât de grea, cu strigăte voioase de zaporojeni şi cu steagul onoarei noastre sus înălţat. Schneider fusese la început o nedumerire pentru detaşament.

Venise mic, firav, fără putere, oacheş, cu un păr des, încreţit. După povestea cea veche cu Osadcii, antisemitismul nu mai ridicase niciodată capul în colonie, dar mult timp încă purtarea faţă de Schneider continuă să fie ironică. Intradevăr, Schneider îmbina foarte caraghios uneori cuvintele ruseşti şi se descurca tot atât de caraghios şi neîndemânatic în treburile agricole. Dar timpul trecea şi, încetul cu încetul, în detaşamentul opt se stabiliră relaţii noi. Pe Schneider îl îndrăgi tot detaşamentul; cavalerii lui Carabanov se făleau cu el. Schneider era inteligent şi avea o structură sufletească sensibilă şi profundă. El ştia să reverse din ochii lui mari, negri, o lumină paşnică asupra oricărei neînţelegeri, oricât de mare, din sânul detaşamentului; ştia să spună cuvântul care se potrivea. Şi cu toate că aproape nu mai crescuse dela venirea lui în colonie, se oţelise şi-şi desvoltase muşchii, astfel încât nu ne mai fu ruşine să-l îmbrăcăm vara în tricou şi nu-l supraveghea nimeni când apuca coarnele plugului. Detaşamentul opt îl alesese în unanimitate comandant, lucru pe care eu şi Coval îl înţeleserăm cam aşa:

— Munca detaşamentului o putem face şi singuri, dar Schneider o să ni-l înfrumuseţeze.

Dar chiar a doua zi după numirea sa, Schneider arătă că nu urmase degeaba la şcoala lui Carabanov; îşi dădu pe faţă intenţia de a conduce detaşamentul, nu numai de a-l înfrumuseţa. Până şi Fedorenco, învăţat cu tunetele şi fulgerele lui Carabanov, începu să se obişnuiască tot atât de uşor cu dojana liniştită şi prietenoasă a noului comandant.

Schneider, spuse:

— Dacă Oprişco ar fi un nou venit, ar putea fi iertat. Dar aşa, nu-l putem ierta în niciun caz. Oprişco a dovedit că nu se sinchiseşte de colectiv. Credeţi că o face pentru ultima oară? Ştim toţi că nu. Nu vreau ca Oprişco să se chinuiască. La ce ne-ar sluji asta? Să-l lăsăm să trăiască departe de colectivul nostru şi abia atunci are să înţeleagă. Trebue să le arătăm şi altora că noi nu îngăduim astfel de purtări de chiabur. Detaşamentul opt cere îndepărtarea lui.

Cererea detaşamentului opt fu factorul hotărîtor: aci aproape că nu se găseau noi veniţi. Comandanţii se uitau la mine şi Lapot mă îndemnă să iau cuvântul:

— Chestiunea e limpede, Anton Semeonovici; spuneţi ce credeţi?

— Să-l alungăm! răspunsei scurt.

Oprişco văzu că nu mai are nicio scăpare şi dădu la o parte politeţa diplomatică:

— Cum să mă alungaţi? Unde să mă duc? Să fur? Credeţi că nu puteţi fi traşi la răspundere? Mă duc şi la Harcov, dacă e nevoie...

In soviet trecu un val de râsete:

— Bine! O să te duci la Harcov, acolo ţi se va da o hârtie şi, întorcându-te în colonie, o să trăieşti la noi repus în toate drepturile. O să-ţi fie bine de tot!

Oprişco înţelese că a spus o nerozie şi tăcu.

— Deci numai Gheorghievschi se împotriveşte, cercetă Lapot din priviri sovietul. Comandant de serviciu!

— Ordonaţi! făcu „drepţi" Gheorghievschi.

— Scoate-l pe Oprişco din colonie.

— Înţeles! răspunse Gheorghievschi cu salutul obişnuit şi, printr'o mişcare a capului, îl pofti pe Oprişco pe uşă afară.

A doua zi aflarăm că Oprişco stă la Lucaşenco. Pe ce condiţii se întemeia înţelegerea lor, nu ştiam, dar băieţii susţineau că Marusia rezolvase chestiunea.

Trecu iarna. In Martie puştii se dădeau pe ghiaţă pe sloiurile Colomacului, făcând băi primăvăratice, normale după calendar, dar totuşi neaşteptate, deoarece străvechile forţe ale naturii îi împingeau în apă, îmbrăcaţi în pantaloni şi în flanele, de pe luntrile şubrede făcute de ei, de pe sloiuri şi de pe crengile copacilor ce se întindeau peste râu. Au fost bolnavi de gripă atât cât se cuvine.

Dar gripa trecu, ceţurile se risipiră şi, curând, Cudlatâi, începând să găsească flanele aruncate în mijlocul curţii, făcu obişnuitul scandal de primăvară, ameninţând cu shorturi şi gâturi goale cu două săptămâni mai înainte decât o cere calendarul.

14. *„SĂ NU NE PLÂNGEM!"*

Pe la mijlocul lui Aprilie sosiră primii studenţi în vacanţa de primăvară.

Sosiră slabi şi smoliţi, astfel că Lapot recomandă să fie predaţi detaşamentului zece la secţia de îngrăşat. Era bine că nu

se fuduleau față de colonişti cu calitatea lor de studenţi. Carabanov nici u'avu timp să le dea tuturor bună ziua, că o şi porni în goană să cutreiere gospodăria şi atelierele. Cu ciorchine de puşti atârnaţi pe el, Beluhin povestea despre Harcov şi despre viaţa studenţească.

Seara ne aşezarăm cu toţii sub cerul de primăvară, vorbind ca deobicei despre treburile coloniei! Ultimele întâmplări dela noi îl nemulţumeau pe Carabanov. Dânsul spunea:

— Nu poţi tăgădui că s'a făcut pe bună dreptate. Dacă, după cum a mărturisit singur, lui Costea nu-i mai place aici, atunci aţi făcut bine: du-te dracului şi caută-ţi altceva mai frumos. Iar Oprişco e chiabur care s'a dus la chiaburi, se înţelege, aşa şi trebue. Dar dacă stai totuşi să te gândeşti, nu e chiar aşa. Trebue să ţii socoteală de un lucru. Iată, noi la Harcov am dus o altfel de viaţă. Acolo e altfel de viaţă şi altfel de oameni.

— Dar la noi în colonie sunt oameni răi?

— In colonie sunt oameni buni, răspunse Carabanov, foarte buni. Dar uitaţi-vă în jur: din zi în zi mai mulţi culaci. Parcă aici colonia poate să trăiască? Aici ori rezişti cu îndârjire, ori fugi.

— Nu despre asta e vorba, spuse tărăgănat Burun, care stătea pe gânduri, toţi trebue să lupte împotriva chiaburilor. Asta e altceva. Nu asta e principiul, ci faptul că în colonie n'ai ce face. Sunt o sută douăzeci de oameni în colonie, putere multă, iar munca e de felul ăsta: semeni — culegi, semeni — culegi. Şi se iroseşte multă sudoare fără niciun rost. Aici e o gospodărie mică. Incă un an să mai trăiască băieţii aici şi o să li se facă urît, au să dorească o soartă mai bună...

— Bine zice Grişca, rosti Beluhin mutându-se lângă mine. Oamenii noştri sunt dintre cei fără adăpost, cum li se spune, adică proletari, cărora le trebue producţie. Sigur că e vesel şi plăcut să munceşti pe ogor, dar cu ce se aleg ei din câmp? E cam ruşine să intri în mica burghezie a satului, şi nici n'au cu ce, fiindcă pentru asta au nevoie de unelte de producţie, de casă, de cal, de plug şi de toate celelalte. Să fii adoptat ca Oprişco iar nu merge. Unde să te duci? Doar la fabrica de reparat locomotive, însă nici muncitorii nu-şi pot da copiii în altă parte. Aşa că locurile sunt prinse...

Toţi studenţii se repeziră cu bucurie la muncile câmpului şi sovietul comandanţilor, cu o politeţă căutată, îi numea comandanţi de detaşamente unite. Carabanov se întorcea iritat dela câmp.

— Cât de mult îmi place munca la câmp! Şi ce păcat că nu se alege nimic din munca asta, lua-o-ar dracu! Ar fi bine aşa: să lucrezi la câmp, să te duci să seceri, şi tot aici să crească ţesături, cisme, să mişune pe câmp maşini, tractoare, acordeoane, ochelari, ceasornice, ţigări... Dece nu m'au întrebat pe mine când au făcut lumea, ticăloşii?

Studenţii aveau să petreacă şi 1 Mai la noi, fapt care dădea mai mult farmec sărbătorii; chiar fără asta, pentru noi era o zi de bucurie.

Ca şi mai înainte, colonia se trezea dimineaţa la semnal şi se repezea pe câmp în şiruri drepte, fără să se uite îndărăt şi fără să-şi piardă energia analizând viaţa. Până şi codaşii noştri vechi, ca Evghenev, Nazarenco sau Perepeliatcenco încetară să ne mai dea de lucru.

Spre vara lui 1925, colonia avea un colectiv foarte strâns şi pe deasupra, şi foarte activ; aşa cel puţin părea pe dinafară. Numai Ciobot se punea de-a-curmezişul mersului nostru înainte, fără să mă pot înţelege cu el.

Intors dela fratele său în Martie, dânsul povesti că acesta o duce bine, dar că n'are argaţi, că e mijlocaş. Ciobot nu ceru niciun ajutor dela colonie, dar vorbi de Nataşa. Ii spusei:

— Ce discuţi cu mine! Nataşa să hotărască...

Peste o săptămână veni iar la mine, de data asta foarte turburat:

— Nu pot trăi fără Nataşa. Spuneţi-i să plece cu mine.

— Ascultă, Ciobot, om sucit ce eşti! Vorbeşte tu cu ea, nu eu.

— Dacă o să-i spuneţi dumneavoastră să plece, o să plece, dar dacă îi spun eu, iese rău.

— Ea ce zice? Nu zice nimic?

— Nu zice nimic, plânge.

Ciobot mă privea cu atenţie încordată. Voia să vadă ce impresie mi-a făcut comunicarea lui. Nu i-am ascuns că impresia era apăsătoare:

— Asta e rău de tot... O să-i vorbesc.

Ciobot se uită la mine cu ochii injectaţi, pătrunzând până în adâncul fiinţei mele, şi spuse răguşit:

— Vorbiți. Numai să știți că dacă Natașa nu merge cu mine, îmi pun capăt vieții.

— Ce-s prostiile astea? mă răstii la Ciobot. Ești om sau o cârpă? Cum de nu ți-e rușine?

Dar Ciobot nu mă lăsă să termin. Se prăbuși pe banca și începu să plângă cu nespusă amărăciune și desnădejde. Mă uitam tăcut la el, cu mâna pe capul lui fierbinte. Sări deodată în sus, mă apucă de cot și-mi șuieră în față cuvinte sugrumate, ce se încâlceau unele pe altele:

— Iertați-mă... știu că vă chinui, dar nu pot face nimic... Dumneavoastră vedeți ce fel de om sunt eu! Dumneavoastră știți tot și vedeți tot... Cad în genunchi, nu pot trăi fără Natașa.

Am vorbit cu el toată noaptea și-mi simții tot timpul neputința și slăbiciunea. I-am povestit despre viață, despre căile ei luminoase, despre diversitatea fericirii omenești, despre prudență și chibzuință, despre faptul că Natașa trebue să învețe că are aptitudini remarcabile, că îi va ajuta mai târziu și lui, că n'ar fi bine s'o înfundăm în satul acela îndepărtat, Boguduhova, unde ar muri de plictiseală — dar toate acestea nici nu ajungeau la Ciobot. El îmi asculta posomorît cuvintele și șoptea:

— De m'aș sfâșia în bucăți, dar tot o s'o fac să plece cu mine.

Mă părăsi la fel de turburat, ca un om care și-a pierdut stăpânirea de sine. Chiar a doua seară am poftit-o pe Natașa la mine. Ea îmi ascultă întrebarea scurtă, tremurând doar din gene, apoi ridică ochii spre mine și spuse cu o voce strălucitor de limpede, fără sfială:

— Ciobot m'a salvat... Iar acum vreau să învăț.

— Așa dar, nu vrei să te măriți cu el și să plecați împreună?

— Eu vreau să învăț... Dar dacă-mi spuneți să plec, plec.

Mă mai uitai odată în ochii aceștia mari, deschiși, curați, am vrut s'o întreb dacă știe în ce stare se află Ciobot, dar nu știu decc n'am făcut-o și i-am spus doar atât: —

— Du-te liniștită la culcare.

— Atunci, să nu plec? mă întrebă copilărește, lăsându-și capul puțin într'o parte.

— Nu, n'ai să pleci, ai să înveți, răspunsei aspru și căzui pe gânduri, fără să bag de seamă nici când a ieșit Natașa din odaie.

Îl văzui pe Ciobot a doua zi dimineața. Stătea la intrarea

principală a casei albe şi se cunoştea că mă aşteaptă. Cu o înclinare a capului l-am chemat în odaia de lucru. Până mă descurcai cu cheile şi cu sertarele dela masa mea, el mă urmări în tăcere şi deodată spuse ca pentru sine:

— Va să zică Natașa nu va pleca?

M'am uitat la el şi văzui că nu simte nimic, afară de pierderea suferită. Rezemat cu un umăr de uşă. Ciobot privea la colțul de sus al ferestrei şi şoptea ceva. Strigai:

— Ciobot!

Părea că nu mă aude. Neobservat, se depărtă de uşă şi ieşi fără să se uite la mine, uşor şi neauzit ca o fantomă.

Il supraveghiam. După prânz îşi reluă locul în detaşamentul unit.

Seara îl chemai pe comandantul lui, Schneider.

— Ce face Ciobot?

— Tace.

— Cum a lucrat?

— Necitailo, comandantul detaşamentului unit, zice că bine.

— Nu-l pierdeți din vedere câteva zile. Dacă băgați ceva de seamă, să-mi spuneți imediat.

— Ştiu, cum să nu, răspunse Schneider.

Ciobot tăcu câteva zile, dar se ducea la lucru şi se arăta şi în sufragerie. Dinadins se vede că nu voia să mă întâlnească. In ajunul sărbătorii i-am poruncit să bată el singur lozincile pe toate clădirile. Işi pregăti cu grijă scara şi veni la mine cu o cerere:

— Dați-mi cuie.

— Câte?

Işi pironi privirea în tavan, şopti ceva şi răspunse:

— Socot că un kilogram e destul.

L-am controlat. El îndrepta conştiincios şi grijuliu lozincile spunându-i liniştit tovarăşului de pe cealaltă scară:

— Nu, mai sus... Şi mai sus... Destul! Bate.

Coloniştilor le plăcea să se pregătească de sărbătoare şi mai ales de 1 Mai, fiindcă e o sărbătoare de primăvară. Dar în anul acesta 1 Mai ne găsea fără chef. De dimineață, în ajun, dăduse o ploicică. Se liniştea vreo jumătate de ceas, apoi cernea iar, ca toamna, mărunt şi plicticos. In schimb, spre seară, luciră stele pe cer şi numai la apus amenința un nor albastru vânăt, care arunca deasupra coloniei o umbră murdară, neprietenoasă. Co-

loniștii alergau prin colonie ca să sfârșească până la ora adunării, feluritele trêburi cu frizerul, costumele, baia și rufăria. Pe peronul sbicit al casei albe, toboșarii curățau cu cretă alama instrumentelor. Aceștia aveau să fie eroii zilei de mâine.

Aveam niște toboșari de mâna întâi, nu ca ignoranții dela detașamentul de pionieri, care scoteau o grămadă de sunete informe. Toboșarii coloniei Gorchi nu învățaseră degeaba jumătate de an la maiștrii regimentului. Atunci numai Ivan Ivanovici protestase:

— Știți că au o metodă îngrozitoare!

Cu ochii speriați, Ivan Ivanovici îmi zugrăvise această metodă care constă într'o înșiruire unde era vorba despre tutun, femei, brânză, catran și despre altceva ce nu poate fi numit aci, dar slujea întradevăr cauzei toboșarilor. Această îngrozitoare metodă își îndeplinise totuși misiunea educativă, iar marșurile toboșarilor noștri se reliefau prin frumusețe și expresivitate. Erau câteva feluri de marșuri: de campanie, de dimineață, pentru steag, de paradă, de luptă, ba un staccato uscat și ritmic, ba un murmur gingaș, cu fraze ce izbucnesc pe neașteptate, sau altele cochete, strengărești, de dans. Toboșarii noștri își îndeplineau atât de bine meseria, încât până și mulți inspectori ai Narobrazului, auzindu-i, au fost siliți, în sfârșit, să recunoască faptul că nu aduc în problema educației sociale niciun fel de ideologie străină.

Seara, la adunarea coloniștilor, controlarăm pregătirile pentru sărbătoare și un singur amănunt rămase nelămurit până la urmă, acela dacă va ploua sau nu mâine. Unii propuseseră în glumă să dăm un ordin prin care cei de serviciu să se îngrijească de asigurarea unui timp frumos. Eu am afirmat că a doua zi va ploua negreșit, împărtășind părerea lui Calina Ivanovici, a lui Silantie și a altor tovarăși care se pricepeau la ploaie. Dar coloniștii protestau împotriva temerilor noastre și strigau:

— Și ce dacă are să plouă?

— O să vă udați.

— Dar ce, suntem de zahăr?

Mă văzui nevoit să hotărăsc prin vot chestiunea dacă vom merge în oraș, în caz de va ploua de dimineață. S'au ridicat trei mâini contra, dintre care și a mea. Adunarea râdea biruitoare și cineva strigă:

— Ai noștri câștigă!

După aceea am mai adăugat:

— Bine, luați seama că am stabilit: mergem chiar dac'ar cădea pietre din cer.

— Să cadă, strigă Lapot.

— Numai vedeți să nu vă plângeți! Acum faceți pe vitejii, dar mâine o să umblați cu coada între picioare și o să vă văitați: vai! e umezeală, vai! e frig...

— Dar când ne-am mai plâns?

— Deci ne-am înțeles: nu vă plângeți?

— Înțeles, nu ne plângem!

Dimineața ne întâmpină cu un cer plumburiu și cu o ploaie liniștită, perfidă, care uneori se înteța udând pământul ca din pâlnie, apoi începea din nou să stropească fără sgomot. Nu era nicio nădejde de soare.

In casa albă îmi ieșiră înainte coloniștii, gătiți de drum, și îmi scurtau expresia fetei; mi-am luat dinadins o mască împietrită și curând începură să răsune din diferite unghere glasuri ironice.

— Nu vă plângeți!

In recunoaștere, de bună seamă, a fost trimis la mine stegarul care întrebă:

— Să luăm steagul?

— Se poate fără steag?

— Păi vedeți... plouă...

— Ce, asta-i ploaie? Până în oraș puneți-i învelitoarea.

Înțeles, îi punem învelitoarea! spuse stegarul scurt.

La ora șapte sună adunarea generală. Coloana porni spre oraș conform ordinului. Erau vreo zece kilometri până în centrul orașului și la fiecare kilometru ploaia se înteța tot mai amarnic. In piața orașului nu găsirăm pe nimeni, era limpede că manifestația se contramandase. Făcurăm drumul înapoi de astă dată sub o ploaie torențială. Dar nouă acum ne era egal: ne pătrunsese pe toți ploaia până la piele, iar din cismele mele apa se revărsa ca dintr'o căldare plină cu vârf. Am oprit coloana și spusei băieților:

— Tobele s'au udat, să începem un cântec. Vă atrag atenția că unele rânduri nu sunt aliniate, nu țin pasul și, afară de asta, capul trebue ridicat mai sus.

Coloniștii izbucniră în râs. Pe fețele lor șiroia apa.

— Inainte marş!

Carabanov începu să cânte:

Hei, ciumace, ciumace! [1]
Viaţa ta-i de câine...

Dar vorbele cântecului le părură tuturor atât de potrivite ocaziei, încât fură întâmpinate cu râsete. La a doua intonare însă, cântecul fu reluat în cor şi purtat pe străzile pustii, inundate de puhoaie de apă.

In rândul întâi, alături de mine, păşea Ciobot. Nu cânta cântecul şi nu lua în seamă ploaia; se uita ţintă într'un loc, dincolo de toboşari şi nu observa atenţia mea stăruitoare.

După gară le-am dat învoirea să rupă rândurile. Era prost însă că nimănui nu-i rămăsese vreo ţigară sau vreun fir de mahorcă uscată; toţi se repeziră la port-ţigaretul meu de piele. Mă înconjurară şi-mi aminteau cu mândrie:

— Totuşi nu s'a plâns nimeni.

— Aşteptaţi! La cotitura aceea vor cădea pietre; să vedem atunci ce o să spuneţi.

— Sigur că dacă pică pietre ar fi mai rău, spuse Lapot, dar s'ar putea întâmpla şi mai rău decât pietre, să ne întâmpine mitraliere, de pildă.

Inainte de a intra în colonie ne orânduirăm iarăşi, ne aliniarăm şi începurăm din nou un cântec, cu toate că acesta învingea cu greu sgomotul crescând al ploii torenţiale şi bubuiturile de tunet, primele din acest an, surprinzător de plăcute, ca un salut pentru întoarcerea noastră. Păşirăm în colonie cu capul ridicat, semeţ, într'un marş foarte viu. Salutarăm ca întotdeauna steagul şi abia după aceea se pregătiră toţi să se împrăştie prin dormitoare. Strigai:

— Trăiască 1 Mai! Ura!

Băieţii svârliră în sus şepcile ude, răcniră şi se aruncară spre mine, ne mai aşteptând comanda. Mă ridicară în sus şi din cisme curseră pe mine alte şi alte şuvoaie de apă.

După o oră, în club se mai bătu o lozincă. Pe o pânză uriaşă erau scrise doar patru cuvinte:

„Să nu ne plângem"!

[1]) Ciumac — termen întrebuinţat în vechime în Ucraina pentru a desemna pe ţăranii care aduceau sare şi peşte din Crimeea (N. T.).

15. *ZILE GRELE*

Ciobot s'a spânzurat în noaptea dinspre trei Mai.

Mă trezi detaşamentul care făcea de pază; auzind bătaia în geam, înţelesei despre ce era vorba. Lângă grajd, la lumina felinarelor, îl readuceau la viaţă pe Ciobot, scos chiar atunci din ştreang. După înverşunatele sforţări ale Ecaterinei Grigorievna şi ale băieţilor, el îşi recăpătă respiraţia, dar nu-şi mai veni în fire şi muri spre seară. Medicii chemaţi din oraş ne explicară că nu era cu putinţă să-l salvăm pe Ciobot: se spânzurase de balconul grajdului; stând pe acest balcon, el îşi pusese, se vede, ştreangul, îl trăsese şi apoi se aruncase jos; îşi rupsese vertebrele gâtului.

Băieţii întâmpinară cu calm sinuciderea lui Ciobot. Nimeni nu arăta vreo durere deosebită; numai Fedorenco spuse:

— Păcat de cazac! Ar fi fost un bun ostaş al lui Budionnâi!

Lui Fedorenco însă îi răspunse Lapot:

— E departe Ciobot de Budionnâi. Ca un corb a trăit, ca un corb a murit; a murit de lăcomie.

Coval se uita cu dispreţ şi mânie spre club, unde era sicriul lui Ciobot; refuzase să facă parte din garda de onoare şi n'a venit la înmormântare.

— Eu singur aş spânzura oameni ca Ciobot. Te mai încurcă şi ăştia cu dramele lor prosteşti!

Doar fetele plânseră; Marusia Levcenco, în timp ce se ştergea uneori la ochi, se înfuria:

— Auzi ce prost! Cică să mergi să „gospodăreşti" cu el! Ce noroc pe Nataşa! Bine că n'a plecat! Dacă s'ar găsi mulţi Cioboţi de ăştia, o să le faci tuturor pe plac? Să se spânzure cât mai mulţi!

Nataşa nu plângea. Se uită speriată la mine când m'am dus în dormitorul fetelor şi întrebă încet:

— Acum ce să fac?

In locul meu răspunse Marusia:

— Poate vrei să te spânzuri şi tu? Fii mulţumită că prostul ăla a înţeles s'o şteargă. Altfel te-ar fi chinuit toată viaţa. Ia te uită! A intrat la ideie: „ce să facă"! Când o să intri la facultatea muncitorească, atunci să te gândeşti...

Nataşa ridică ochii spre Marusia cea supărată şi se lipi de ea.

— Bine.

— Primesc să fiu protectoarea Nataşei, zise Marusia, şi ochii-i sclipeau provocatori.

M'am înclinat înaintea ei în glumă:

— Poftim, poftim, tovarăşă Levcenco. Pot să fiu şi eu părtaş cu dumneavoastră?

— Cu o singură condiţie: să nu vă spânzuraţi! Că vedeţi ce protectori se întâmplă să fie, buni de dat la câini. Mai mare dar-aua decât ocaua!

— Înţeles, să nu mă spânzur!

Nataşa se desprinse de Marusia şi se rumeni puţin, zâmbind noilor ei protectori.

— Vino să mâncăm, sărmană fetiţă, spuse Marusia veselă.

Această parte a inimii mi se linişti de bine, de rău. Spre seară sosi procurorul cu Maria Condratievna. L-am rugat pe procuror să nu-i ia interogatoriu Nataşei, dar el era însuşi un om înţelegător. După ce redactă un scurt proces-verbal, mâncă şi plecă. Maria Condratievna rămase să se mai amărască. Noaptea târziu, când toţi dormeau, intră în odaia mea de lucru împreună cu Calina Ivanovici şi se lăsă obosită pe divan.

— Neruşinaţi sunt coloniştii voştri! A murit un tovarăş şi ei râd; iar Lapot ăla al vostru face pe prostul ca şi mai înainte.

A doua zi i-am condus pe studenţi. In drum spre gară, Verşnev spuse:

— Băieţii nu înţeleg despre ce e vorba. Dacă omul s'a hotărît să se omoare înseamnă că viaţa i se părea urîtă. Lor li se pare că a făcut-o din cauza Nataşei, dar în realitate a făcut-o din cauza vieţii.

Beluhin clătină din cap:

— Nici gând! Ciobot n'avea niciun fel de viaţă. Nu era un om, ci un rob, căruia i s'a luat boierul şi a născocit-o pe Nataşa.

— Faceţi pe deştepţii, băieţi, zise Semeon, şi asta nu-mi place. S'a spânzurat, şterge-l de pe listă! Trebue să ne gândim la ziua de mâine. Iar eu vă spun: fugiţi din colonie, că altfel se spânzură toţi.

Făcând drumul îndărăt, mă gândii la căile coloniei noastre. Se ridica în faţa mea în întreaga ei amploare, o criză îngrozitoare; ameninţau să se ducă de râpă valorile pentru mine neîndoielnice, valori vii, create ca o adevărată minune prin munca de cinci ani a unui colectiv cu calităţi excepţionale, pe care eu nu le ascundeam sub obroc dintr'o făţarnică modestie.

Într'un asemenea colectiv, neclaritatea căilor individuale nu putea determina o criză. Căile individuale sunt doar totdeauna neclare. Şi ce înseamnă o cale individuală clară? Înseamnă renunţarea la colectiv, o concentrare de mentalitate mic burgheză, o plictisitoare şi timpurie grijă pentru bucata de pâine de a doua zi; pentru această mult lăudată calificare. Şi ce calificare? de tâmplar, cismar sau morar. Nu! Sunt ferm convins că în viaţa noastră sovietică, cea mai scumpă calificare pentru un băiat de şaisprezece ani e aceea de om şi luptător.

Imi închipuii forţa colectivului de colonişti, şi dintrodată înţelesei esenţialul. Cum de am putut să mă canonesc atâta cu gândul, fără să aflu adevărata pricină? Toată pricina era stagnarea. In viaţa colectivului nu se poate admite nicio oprire.

Mă bucurai ca un copil: ce frumuseţe! Ce dialectică minunată, pasionantă! Un colectiv liber de muncă nu poate rămâne în loc. Abia acum începe să-şi desvălue adevărata ei putere legea universală a desvoltării generale. Forma de viaţă a colectivului liber omenesc e mişcarea înainte; oprirea e moarte. Da, de aproape doi ani, noi stăm pe loc: aceleaşi câmpii, aceleaşi florării, aceeaşi tâmplărie şi acelaş cerc anual.

M'am grăbit spre colonie ca să privesc în ochii coloniştilor şi să verific marea mea descoperire.

La peronul casei albe se aflau două birji şi Lapot mă întâmpină cu înştiinţarea:

— A sosit o comisie din Harcov.

„Tocmai bine, mă gândii eu. vom rezolva acum lucrul acesta".

In odaia de lucru mă aşteptau Liubov Savelevna Djurinscaia, o doamnă grasă trecută de prima tinereţe, dar cu ochi vioi şi privire pătrunzătoare, îmbrăcată într'o rochie nu prea curată, de culoare trandafirie închisă, şi un om cu o înfăţişare ştearsă, jumătate blond, jumătate roşcat, nici cu bărbuţă, nici fără, cu ochelari care i se strâmbau de tot şi pe care-i tot îndrepta cu mâna în care nu ţinea servieta.

Liubov Savelevna se căznea să zâmbească prietenos când mă prezentă celorlalţi:

— Iată şi pe tovarăşul Macarenco. Faceţi cunoştinţă: Varvara Victorovna Breghel, Serghei Vasilievici Ciaichin.

Aş primi-o în colonie pe Varvara Victorovna Breghel, şefa mea ierarhică, dar cu ce drept vine acest Ciaichin? Am auzit că

ar fi profesor de pedagogie. N'a condus oare un cămin de copii?

Breghel cuvântă:

— Am venit special pentru a vă controla metoda.

— Mă împotrivesc cu hotărîre! spusei eu. Nu există o metodă a mea.

— Dar ce fel de metodă aveţi?

— Cea sovietică obişnuită.

Breghel zâmbi răutăcios:

— Sovietică poate, dar în niciun caz obişnuită. Trebue totuşi să controlăm.

Incepu o discuţie din cele mai neplăcute, în care oamenii se joacă cu termenii, încredinţaţi pe deplin că termenii cuprind realitatea. Deaceea spusei:

— N'o să discut în felul acesta. Dacă se poate, voi face un raport, care însă vă previn că nu va dura mai puţin de trei ore.

Breghel se învoi. Luarăm loc imediat în odaia de lucru, ne încuiarăm şi pornii să fac un lucru chinuitor: să traduc în cuvinte toate impresiile, experienţele, îndoielile şi probele strânse timp de cinci ani. Mi se părea că grăiam elocvent, găseam expresii nimerite pentru noţiuni subtile, deschideam, cu prevedere şi curaj, cu ajutorul unui cuţit analitic, regiuni până acum neexplorate, schiţam perspective de viitor şi greutăţile zilei de mâine. In orice caz am fost sincer până la sfârşit, fără să cruţ prejudecăţile şi nu m'am temut să arăt că în unele părţi „teoria" mi se părea străină şi jalnică.

Djurinscaia mă asculta cu o faţă voioasă, îmbujorată. Breghel era impasibilă, iar de Ceaichin prea puţin îmi păsa.

Când sfârşii, Breghel bătu în masă cu degetele-i grase şi rosti pe un ton în răspăr, încât era greu de priceput dacă vorbeşte sincer sau îşi bate joc:

— Aşa... Să spun drept, foarte interesant, foarte interesant. Adevărat, Serghei Vasilievici?

Ciaichin încercă să-şi îndrepte ochelarii pe nas, îşi cufundă privirea în bloc-notesul lui şi, foarte politicos, cum se cuvine unui savant, rosti următoarea cuvântare, însoţită de tot felul de strâmbături amabile şi de o mimică pseudorespectuoasă:

— Desigur toate acestea trebue lămurite, da... dar eu mă cam îndoiesc de unele, ca să mă exprim aşa, teoreme ale dumneavoastră, pe care aţi fost atât de amabil să le demonstraţi cu o însufleţire care, se înţelege, dovedesc convingerea dumneavoastră. Bine

dar vedeți, noi știam dinainte un lucru pe care dumneavoastră parcă l-ați trecut sub tăcere. Că aici la dumneavoastră este organizată un fel de concurență, ca să spunem așa, între elevi; cine lucrează mai mult, e lăudat, cine mai puțin, e blamat. E adevărat că a fost o astfel de concurență la aratul câmpului? Întâmplător se vede, ați trecut-o sub tăcere. Am vrea să auzim dela dumneavoastră, dacă vă este cunoscut că noi socotim concurența o metodă profund burgheză, fiindcă înlocuește relațiile directe cu lucrurile, prin relații indirecte? Asta e una. Alta ar fi că le dați pensionarilor bani de buzunar de sărbători, dar nu tuturor în mod egal, ci, ca să spunem așa, proporțional cu meritele. Nu credeți că înlocuiți stimularea interioară printr'una dinafară și încă una profund materială? Mai departe: pedeapsa, cum îi spuneți dumneavoastră. Trebue doar să știți că pedeapsa educă robi, iar nouă ne trebue personalități libere, care să-și determine purtările, nu de frica bățului sau a altei măsuri de constrângere, ci prin stimularea interioară și conștiință de sine, politică...

Ciaichin mai vorbi mult. Ascultându-l, îmi amintii de povestirea lui Cehov, în care se descrie o omucidere cu ajutorul unui presse-papier: pe urmă mi se păru că Ciaichin nu trebuia omorît, ci bătut, dar nu cu o nuia sau cu cnutul regimului țarist, ci cu o curea obișnuită cu care muncitorul își strânge pantalonii. Asta ar fi fost consecvent din punct de vedere ideologic.

Intrerupându-l pe Ciaichin, Breghel mă întrebă:

— Dece zâmbiți? Ceeace spune tovarășul Ciaichin e oare de râs?

— O, nu, răspunsei eu, nu e de râs...

— Dar e trist? zâmbi în sfârșit și Breghel.

— Nu, dece? Nici trist nu e. E ceva obișnuit.

Breghel se uită atentă la mine și glumi oftând:

— Vă e greu cu noi, adevărat?

— Nu-i nimic, sunt obișnuit cu greul. Mi se întâmplă lucruri mult mai grele...

Breghel izbucni deodată în râs:

— Vă țineți numai de glume, tovarășe Macarenco! se liniști ea în sfârșit. Îi veți răspunde totuși ceva lui Serghei Vasilievici?

Mă uitai la Breghel cu ochi care cereau îndurare și o rugai:

— Să lăsăm și chestiunea aceasta în grija Comitetului pentru științele pedagogice. Acolo vor pune totul în odine. Haideți mai bine să mâncăm.

— Bine! se bosumflă puţin Breghel. Dar spuneţi-mi, ce e cu povestea aceea că l-aţi alungat pe elevul Oprişco?

— Pentru beţie.

— Şi el unde e acum? Pe stradă, desigur?

— Nu, locueşte alături la un chiabur.

— L-aţi dat în îngrijirea lui?

— Ceva în felul ăsta, zâmbi eu.

— Acolo stă? Ştiţi bine?

— Da, ştiu bine: locueşte la un chiabur din partea locului, Lucaşenco. La acest om bun se află acum în îngrijire doi copii „fără adăpost".

— Vom controla noi asta.

— Mă rog.

Plecarăm la masă. După masă, Breghel şi Ciaichin au vrut să se încredinţeze cu proprii lor ochi de ceva, iar eu mă rugai de Liubov Savelevna.

— Drag, scump, părintesc Comisariat al Instrucţiei Poporului! Aci am isprăvit totul şi ne simţim strâmtoraţi. Peste o jumătate de an o să înnebunim aici. Daţi-ne un loc mai mare ca să ameţim de atâta muncă. Doar aveţi multe şi de toate! Nu numai principii!

Liubov Savelevna hohoti de râs şi spuse:

— Vă înţeleg pe deplin. Se va putea face! Să mergem şi să vorbim mai amănunţit... Dar staţi, tot vorbiţi de viitor. Vă jigneşte mult inspecţia aceasta?

— O, nu, mă rog! S'ar putea?

— Ei, dar concluziile şi toate întrebările lui Ciaichin nu vă supără?

— Dece? Nu se va ocupa de ele Comitetul pentru ştiinţele pedagogice? E necazul lui, nu al meu...

Seara, mergând la culcare, Breghel îşi împărtăşi impresiile:

— Aveţi un colectiv minunat. Dar asta nu înseamnă nimic, fiindcă metodele dumneavoastră sunt îngrozitoare.

M'am bucurat că nu ştie cum au învăţat toboşarii noştri.

— Noapte bună, spuse Breghel. Aveţi în vedere că nimeni n'are de gând să vă învinovăţească de moartea lui Ciobot...

Mă înclinai cu adâncă recunoştinţă.

16: ZAPOROJIE[1])

Veni din nou vara. Din nou umblau pe câmp detaşamentele unite fără să rămână în urma soarelui, din nou câştiga din când în când steagul de onoare detaşamentul patru unit şi condus de acelaş Burun.

Studenţii sosiră în colonie pe la mijlocul lui Iunie şi aduseră cu ei, afară de evenimentul trecerii lor în anul al doilea, încă doi membri, pe Oxana şi pe Rahil, cărora, în calitatea lor de coloniste, nu le mai rămânea nicio alegere: erau obligate să vină în colonie. Deasemenea mai sosi cu ei şi fata din Cernigov, o fiinţă cu sprâncene negre, corb şi ochi negri. O chema Galia Podgornaia. Semeon o aduse în adunarea generală a coloniştilor, o arătă tuturor şi spuse:

— Şurca v'a scris că se teme să nu mă las răpit de această cernigoveancă. Pe cuvânt de comsomolist că n'a fost nimic. Important e că Galia Podgornaia n'are unde pleca în vacanţă. Judecaţi, tovarăşi, cine are dreptate şi cine este, poate, vinovat.

Semeon se aşeză pe pământ; adunarea avea loc în parc.

Cernigoveanca se uita uimită la societatea noastră desculţă, cu braţele goale, ba, pe alocuri, chiar cu burta desvelită.

Lapot strânse din buze, strânse din ochi, clipi din pleoapele-i mari, fără gene şi zise:

— Spuneţi, vă rog, tovarăşă cernigoveancă... asta... cum se chiamă...

Şi cernigoveanca şi adunarea îşi încordară atenţia.

— Ştiţi... „Tatăl nostru"?

Cernigoveanca zâmbi, se turbură, roşi şi răspunse sfios:

— Nu ştiu...

— Aha, nu ştiţi? Lapot strânse mai tare din buze şi clipi din nou din pleoape. Dar „Crezul" îl ştiţi?

— Nu, nu-l ştiu...

— Dar Niprul îl treceţi înnot?

Cernigoveanca privi buimăcită în jur:

— Cum să spun? Innot bine, cred că l-aş trece...

Lapot se întoarse spre adunare cu expresia unui prost care

---

[1]) Zaporojie — regiune locuită în vechime de cazaci, pe cursul mijlociu şi inferior al Niprului (N. T.).

gândeşte incordat: îşi umflă obrajii, clipi din ochi, ridică degetul, ridică nasul în sus, toate fără nicio umbră de zâmbet.

— Deci, cum s'ar zice „Tatăl nostru" nu-l spune. „Crezul" nu-l ştie. Niprul îl va trece înnot. Dar dacă nu-l trece?

— Il trece! strigă adunarea.

— Bine, dacă nu Niprul, măcar Colomacul?

— O să treacă Colomacul! strigară băieţii râzând.

— Inseamnă că e bună pentru colonia noastră de cavaleri zaporojeni?

— E bună.

— Dar la ce cort o ducem?

— La al cincilea. .

— In acest caz, presăraţi-i nisip pe cap [1]) şi duceţi-o la cort.

— Unde ai ajuns? vocifera Carabanov. Numai atamanii erau presăraţi cu nisip...

— Dar ia spune-mi, cazacule, îl întrebă Lapot pe Semeon, formele de trai evoluează sau nu?

— Evoluează. Ei?

— Ei, atunci se presăra numai pe capul atamanilor, iar acum pe al tuturor.

— Aha, zise Carabanov, aşa e!

Ideea unei mutări la Zaporojie se născuse în urma unei scrisori dela Djurinscaia, în care aceasta ne vestea svonuri nelămurite despre un proiect de organizare a unei mari colonii de copii pe insula Hortiţa; iar Narcomprosul ar fi primit cu bucurie ca organizatorul de căpetenie al coloniei acesteia să fie colonia Gorchi.

Elaborarea în amănunt a proiectului nici nu începuse. La întrebările mele, Djurinscaia răspundea că rezolvarea definitivă a problemei nu poate fi aşteptată în curând şi că toate sunt legate de proiectul Dneprostroiului.

Noi nu ştiam bine ce se făcea acolo la Harcov, dar în colonie făceam multe. Era greu de spus la ce visau colonistii: la Nipru, la insulă, la câmpii mari, la o fabrică oarecare. Mulţi se simţeau atraşi de ideea că vom avea un vapor al nostru. Lapot le necăjea pe fete, afirmând că după legi vechi, intrarea fetelor pe insula

[1]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).

Hortiţa era oprită, aşa că pentru ele trebuia să se construiască ceva pe malul Niprului.

— Dar de asta nu-i nimic, le liniştea el. O să venim la voi în vizită, iar de spânzurat o să ne spânzurăm pe insulă, ca să nu vă facem supărare.

Luară parte şi studenţii la visurile năstrușnice de a căpăta moştenire insula zaporojeană şi, cu multă tragere de inimă, aduseră şi ei ofranda înclinărilor spre joacă care nu le pieriseră încă. Seri întregi, colonia râdea cu lacrimi, urmărind în curte imitarea vieţii zaporojene, pentru care cei mai mulţi aprofundau „Taras Bulba". Băieţii erau neîntrecuţi în aceste imitaţii. Ba apărea în curte Carabanov, în nişte pantaloni făcuţi dintr'o cortină de teatru, şi ţinea o conferinţă despre felul cum se cos astfel de pantaloni, în care intră, după spusele lui, o sută douăzeci de arşini de material. Ba se reprezenta, tot în curte, îngrozitoarea execuţie a unui zaporojean, învinuit de furt de întreaga mulţime. Aci se încerca îndeosebi păstrarea neatinsă a următorului amănunt legendar: execuţia se săvârşea cu o secure, dar dreptul de a lovi cu ea nu-l avea decât acela care bea mai înainte o cană cu rachiu. Fiindcă nu aveam rachiu, se punea în faţa coloniştilor care săvârşeau execuţia o oală uriaşă plină cu apă, pe care nu-s în stare s'o bea nici cei mai mari băutori de apă. Ba detaşamentul patru, care pleca la lucru, îi aducea lui Burun coroana şi bunciucul[1]), coroana era făcută din dovleac, iar bunciucul din fibre de coaje de tei. Burun era obligat să primească toate aceste cleinoduri[2]) cu respect şi să se închine în patru părţi.

Astfel trecea vara şi proiectul rămânea tot proiect; băieţii se săturaseră şi de joacă. In August studenţii plecară, luând cu ei o nouă echipă. Cinci comandanţi fuseseră scoşi din rânduri şi cea mai sângeroasă rană rămăsese în locul comandantului dela detaşamentul al doilea; plecase totuşi la facultate Anton Bratcenco, prietenul meu cel mai apropiat şi unul dintre fondatorii coloniei Maxim Gorchi. Plecase şi Osadcii cu care-mi cheltuisem o bună parte din viaţă. Fusese banditul banditilor, dar plecase la institutul tehnologic din Harcov un voinic chipeş, înalt, svelt, puternic şi stăpânit, plin de forţă şi de o bărbăţie deosebită. Coval spunea despre el:

---

[1]) Bunciuc — coadă de cal pe o lancie — semn al puterii la atămani (N. T.).

[2]) Vezi „Anexa", pag. 672 (N. T.).

— Iţi pare rău să te desparţi de un comsomolist ca Osadcii.

Era adevărat. Osadcii purtase timp de doi ani pe umerii lui greaua sarcină de a fi comandantul detaşamentului dela moară, sarcină care-i dădea nesfârşite griji şi socoteli veşnice cu satele şi comitetele de ţărani săraci.

Plecase şi Gheorghievschi, fiul guvernatorului din Ircuţc, care nu izbutise să şteargă această ruşinoasă pată, deşi după ancheta oficială se scrisese: „Nu-şi amnteşte de părinţi".

Plecase şi Schneider, comandant al vestitului detaşament opt, şi Marusia Levcenco, comandanta detaşamentului cinci.

I-am condus cu toţii pe studenţi şi văzurăm dintrodată că lumea celor din Gorchi întinerise. Până şi în sovietul comandanţilor intraseră puştii de mai înainte; la detaşamentul doi Vitca Bogoiavlenschi, la detaşamentul trei Costea Sarovschi îl înlocuia pe Oprişco, la al cincilea era Natasa Petrenco. Iar al nouălea Mitca Jeveli, doar la al optulea dobândi în sfârşit postul de comandant uriaşul Fedorenco, Gheorghievschi, după trei ani de conducere, predase detaşamentul puştilor lui Tosea Soloviev.

Din nou îngroparăm cartofi şi sfecle, căptuşirăm grajdurile cu paie, curăţirăm şi puserăm la o parte sămânţa de primăvară, din nou începu munca detaşamentelor unite întâi şi doi la aratul de toamnă, de data asta fără întrecere.

Abia atunci primirăm dela Harcov propunerea oficială a Narcomprosului de a merge să cercetăm moşia Popov din regiunea Zaporojie.

Adunarea generală a coloniştilor, după ce ascultă comunicarea mea şi trecu prin toate mâinile hârtia dela Narcompros, simţi dintrodată că e vorba de ceva serios. Aveam doar în mână şi o altă hârtie, prin care Narcomprosul ruga comitetul executiv al districtului zaporojean să pună moşia Popov la dispoziţia coloniei.

Atunci hârtiile acestea ne păreau o rezolvare definitivă a chestiunii; nu ne mai rămânea decât să răsuflăm uşuraţi; să uităm discuţiile nesfârşite privitoare la diverse moşii părăsite, colonii ratate, mânăstiri care nu dispăruseră încă, cuiburi moşiereşti nerepuse încă pe picioare, să risipim poveştile despre insula Hortiţa şi să ne pregătim de plecare.

Eu şi Mitca Jeveli, ales de adunarea generală, plecarăm să cercetăm şi să luăm în primire moşia Popov. Mitca avea atunci cincisprezece ani. Demult îi întrecuse cu un cap pe cei mai din co-

loana puştilor, demult trecuse prin grelele încercări ale unui comandant de detaşament unit, de mai mult de un an era comsomolist, iar în ultima vreme fusese ridicat pe merit în postul de răspundere, de comandant al detaşamentului nouă. Mitca reprezenta cea mai nouă formaţie a coloniei; la cincisprezece ani el dobândise o largă experienţă în gospodărit, un corp mlădios şi calităţi de organizator, fiind totodată nelipsit de multe apucături ale generaţiei combatante mai vechi Mitca fusese din prima zi satelitul lui Carabanov şi dela el părea că moştenise ochii negri focoşi şi mişcările armonioase, energice; dar se şi deosebea vădit de Semeon, fiindcă la cincisprezece ani Mitca era în grupa a cincia.

Am plecat cu Mitca într'o zi geroasă, senină şi fără zăpadă de pe la sfârşitul lui Noembrie şi în douăzeci şi patru de ore ajunserăm la Zaporojie. Datorită tinereţii noastre, ne închipuiam că era cea nouă şi fericită a coloniei Gorchi va începe cam aşa: preşedintele comitetului executiv al districtului, om cu o figură plăcută de revoluţionar, ne va întâmpina binevoitor şi se va bucura şi va spune:

— Moşia Popov? Pentru colonia Gorchi? Ştiu, cum să nu! Poftiţi, poftiţi! Uitaţi-vă, aici e ordinul pentru moşie, mergeţi şi o stăpâniţi.

Ne-ar fi rămas doară să aflăm drumul spre moşie şi să sburăm îndărăt acasă cu invitaţia.

— Mai repede, pregătiţi-vă mai repede!

Nu ne îndoiam că moşia Popov ne va plăcea. Până şi Breghel, care este o femeie severă, ne spusese mie şi lui Mitca, atunci când ne duserăm la ea, la Harcov:

— Moşia Popov? Tocmai bună pentru Macarenco! Popov acela a fost un om straniu, a construit acolo atâtea... Dar o să vedeţi singuri. E o moşie bună, care o să vă placă.

Djurinscaia spunea acelaş lucru.

— E bine şi frumos acolo şi multă bogăţie. Parcă locul ar fi fost făcut special pentru o colonie de copii.

Şi Maria Condratievna spusese:

— E o plăcere moşia aceea!

Faptul că toţi cunoşteau moşia, însemna foarte mult; de asta şi eu şi Mitca adoptasem o atitudine fatalistă: soarta o pregătise special pentru noi cei din Gorchi.

Dar din toate aşteptările noastre nu se împlini decât una sin-

gură: figura preşedintelui era întradevăr simpatică, revoluţionară. Nimic din toate celelalte, nici măcar cuvintele lui, nu fură aşa cum nădăjduiam noi.

După ce citi hârtia Narcomprosului, preşedintele spuse:

— Da, dar acolo se află un colectiv sătesc! Şi ce este această colonie Gorchi?

El ne cerceta deschis, pe mine şi pe Mitca, şi se vede că Mitca îi plăcuse mai mult decât mine, fiindcă zâmbind ochilor negri şi atenţi ai acestuia întrebă:

— Băieţi din ăştia o să gospodărească acolo?

Mitca se înroşi şi începu să fie grosolan:

— Da, dece nu sunt buni băieţii noştri? N'au să gospodărească mai rău decât corbii voştri.

După aceste cuvinte, Mitca se înroşi şi mai tare, iar preşedintele zâmbi şi mai deschis întrebând cu încredere:

— Ţăranilor le ziceţi corbi? Adevărat că gospodăresc prost. Dar acolo sunt o mie cinci sute de hectare şi treaba asta depăşeşte competenţa comitetului executiv al districtului. Va trebui să luptaţi la Narcomzem [1]).

Mitca strânse neîncrezător din ochi spre preşedinte:

— Aţi spus că afacerea depăşeşte... cum e... competenţa? Asta ce vrea să zică?

— Eu vă înţeleg limba mai bine decât o înţelegeţi dumneavoastră pe a mea. O să vă explice directorul ce înseamnă competenţă: Dar ce pot face eu? Doar să vă dau maşina să vă duceţi şi să vă uitaţi. Fiindcă veni vorba, discutaţi pe loc cu colectivul sătesc, poate ajungeţi la vreo înţelegere. Dar problema se va rezolva la Harcov, la Narcomzem.

Zâmbind, preşedintele îi strânse mâna lui Mitca.

— Dacă toţi puştii voştri sunt aşa, o să vă sprijin.

Eu şi Mitca văzurăm moşia Popov; frumuseţea ei ne otrăvi.

Pe marginea vestitului Velichii Lug, chiar pe locul unde se pare că se afla casa lui Taras Bulba, în colţul dintre Nipru şi Cara-Cecrac se ridică pe neaşteptate din stepă nişte dealuri lungi. Printre ele, ca o săgeată, Cara-Cecrac se îndreaptă spre Nipru. Nici nu seamănă a râu, ci a canal, iar pe malul lui înalt se desvălue o minune. Ziduri semeţe, dinţate, iar în spatele lor palate, cu acoperişuri colţuroase şi rotunde, amestecate într'o libertate de basm. Pe unele turnuri se mai învârteau sfârleze.

[1]) Narcomzem—Comisariatul Poporului pentru Agricultură (N. T.).

dar ferestrele se uitau cu niște găuri negre, goale, contrastând izbitor cu împletiturile vii ale fanteziei arabe sau maure. Prin porțile unui turn dantelat cu două etaje, pătrunserăm într'o curte uriașă, pardosită cu lespezi pătrate, printre care se înălțau, cu o ursuză obrăznicie, tulpinile uscate, tremurătoare, ale unei buruieni ucrainiene, și pe care vacile, porcii și caprele lăsaseră dracu știe ce. Intrarăm în primul palat. Nu se mai găsea nimeni înlăuntru, afară de curente care miroseau a var; în vestibul, pe un morman de gunoi se tăvălea o Venus din Milo de gips, nu numai fără mâini, ci și fără picioare. In alte clădiri, la fel de grațioase și avântate, mai dăinuiau încă urme puternice ale Revoluției. Cu ochiul priceput al celui obișnuit să refacă, calculam aproximativ cât avea să coste reparația. La drept vorbind nu era nimic care să te înspăimânte: tencuiala, ferestrele, ușile și de îndreptat parchetul; Venus putea să rămână așa, scările, tavanele și sobele erau întregi.

Mitca se dovedi mai puțin prozaic decât mine. Niciun fel de ruine nu puteau să-i stăvilească încântarea estetică. Rătăcea prin săli, prin turnuri, prin curți, curticele și locuri de trecere, exclamând mereu:

— Ei, drace! Ia te uită! Da' bine mai e, pe cuvântul meu! Strașnic e locul ăsta, Anton Semeonovici! Ce mulțumiți au să fie băieții! Pe cuvânt că e bine! Da' câți au să încapă aici? O mie poate?

După socotelile mele ar fi intrat opt sute de puști.

— Dar o s'o putem scoate la capăt cu ei? Opt sute, care vor fi de bună seamă de pe stradă. Și toți comandanții noștri la facultate...

Nu era timp să ne gândim dacă ne vom descurca sau nu cu ei, trebuia să privim mai departe. In curtea din dos gospodărea colectivul țărănesc și gospodărea într'un mod desgustător. Grajdul nesfârșit de mare, era plin de băligar; iar pe alocuri, pe grămezile de băligar, ședeau tradiționalele mârțoage, lipsite demult de așternut și îngrijire, cu oase care ieșeau prin piele și cu spinările murdare, multe chiar pleșuve. In uriașa crescătorie de porci bătea vântul prin găuri; erau porci puțini și de un soi prost. Pe movilele înghețate ale curții zăceau fără adăpost căruțe, semănători, roți, piese izolate, peste care plutea o pustietate sălbatică. Doar în crescătoria de porci o babă murdară îmbrânci spre noi un moșneag strâmb, care spuse:

— Dacă aveți treabă la birou, intrați în căsuța aceea.

— Dar unde vă sunt porcii? întrebă Mitca.

— Ce ziceți? Aha... unde-s porcii?

Moșul tropăi pe loc, își pipăi mustățile cu degetele-i străvezii și se uită la troace. Se vede că întrebarea lui Mitca întrecea puterile diplomatice ale moșului. Dar el dădu curajos din mână:

— Păi... i-au mâncat ticăloșii. Au mâncat porcii, ticăloșii...

— Cine?

— Păi cine? Ai noștri... ăștia din colectiv.

— Dar nu sunteți și dumneavoastră în colectiv, moșule?

— He-he, dragă, eu sunt în colectiv ca vițelul în turmă. Acum care are gâtlej să vorbească. ăla e mai mare. Iar mosului nu i-au dat carne de porc, nu i-au dat, ticăloșii. Dar dumneavoastră dece ați venit?

— După treabă.

— Aha, pentru treabă, va să zică... Ei, dacă aveți treabă, duccți-vă acolo că au ședință... Au ședință, cum să nu... Țin la ședințe, ticăloșii, iar aici...

Moșul se pregătea se vede să se spovedească, dar n'aveam timp.

In biroul strâmt, pe scaunele boierești ce-și dădeau sufletul, se ținea într-adevăr o ședință. Era greu să deslușești prin fumul de mahorcă câți oameni se aflau acolo, dar după gălăgie păreau vreo douăzeci. Din păcate nu aflarăm chestiunile la ordinea zilei, fiindcă, îndată ce intrarăm, un bărbat cu o barbă neagră, creață și cu ochi rotunzi și candîzi ca de fată, ne întrebă:

— Cine sunteți?

Porni o discuție, la început oficială, neprietenoasă, apoi dușmănoasă, și abia după două ore pur și simplu practică.

Se pare că m'am înșelat eu. Colectivul țărănesc era grav bolnav, dar nu voia să moară și văzând în noi niște gropari nepoftiți, se răzvrătise, arătându-și dorința de a trăi, cu ultimele puteri.

Un lucru era limpede: că o mie cinci sute de hectare depășeau nevoile colectivului. Tocmai în această bogăție stătea una din cauzele sărăciei lui. Ne înțeleseserăm ușor să împărțim pământul. Cu mai multă ușurință se învoi colectivul să ne dea palatele, crenelurile și turnurile împreună cu Venus din Milo. Dar când veni rândul curții, ne înflăcărarăm și noi și colectivul țărănesc. Mitca nici nu putu să se mențină pe linia disputei și trecu la lucruri personale.

— Dece zace sfecla voastră și acum pe câmp?

Iar președintele răspunse:

— Ești încă prea tânăr ca să mă'ntrebi de sfeclă!

Doar seara târziu ne-am învoit și asupra acestui punct. Mitca a spus:

— Ce vă certați ca niște catâri? Curtea gospodăriei se poate împărți printr'un zid.

Și astfel am ajuns la înțelegere.

Cu ce ne-am întors în colonia Gorchi, nu țin minte, dar mi se pare că fusese ceva în genul aripilor. Ovații ne mai pomenite salutară povestirea noastră în adunarea generală. Ne-au săltat, pe mine și pe Mitca, de erau cât p'aci să-mi spargă ochelarii, iar lui Mitca i-au spart ceva, ori nasul, ori fruntea.

Incepu o eră cu adevărat fericită în colonie. Vreo trei luni coloniștii trăiră numai din planuri. Breghel, venind odată în colonie, mă învinui:

— Ce educați, tovarășe Macarenco! Visători?

Fie și visători... Nu sunt însă prea încântați de cuvântul „visător". Parcă aduce a vis de domnișoară sau chiar a ceva și mai rău. Există doar diferite visuri; una e să visezi la un cavaler pe cal alb și alta despre opt sute de copii într'o colonie. Când locuiam în căzărmile strâmbe, nu visam oare la încăperi înalte, luminoase? Infășurându-ne picioarele cu cârpe, visam încălțăminte omenească.

Visasem despre facultate, despre Comsomol, visasem despre Viteaz și despre o cireadă de vaci Siemmenthal. Când am adus într'un sac cei doi purcei englezi, un visător, Vanca Șelaputin, puștiul hetuns, stătea pe banca înaltă, se uita în tavan bălăbănind din picioare:

— Aștia sunt doar doi. Pe urmă au să se facă încă atâția. Și aceia încă atâția. Și peste... cinci ani, o să avem o sută de porci. Ha-ha. Auzi, Tosea, o sută de porci!

Atât visătorul cât și Tosea râdeau grozav, acoperind convorbirile practice din odaia mea de lucru. Iar acum avem peste trei sute de porci și nimeni nu-și amintește cum visa Șelaputin.

Poate că principala deosebire între sistemul nostru de educație și cel burghez constă tocmai în aceea că la noi colectivul de copii trebue neapărat să crească și să se îmbogățească, trebue să întrevadă în fața lui o zi de mâine mai bună și să năzuiască spre ea într'o încordare generală cu nădejdi și bucurii stăruitoare. Poate că în aceasta constă și adevărata dialectică pedagogică.

Pentru acest motiv nu puneam niciun fel de frâu visurilor coloniştilor şi mă avântai împreună cu ei poate cam prea departe. Dar erau vremuri fericite în colonie, de care prietenii mei toţi îmi amintesc acum cu bucurie. Impreună cu noi visa şi Alexei Maximovici, căruia îi scriam în amănunt despre treburile noastre.

Doar câţiva oameni nu visau şi nu se bucurau în colonie: printre ei se număra şi Calina Ivanovici. Avea o inimă tânără, dar se pare că pentru visuri inima e prea puţin. Insuşi Calina Ivanovici spunea:

— Ai văzut cum se teme calul bun de automobil? Asta fiindcă vrea să trăiască, parazitul. Dar mârţoaga nu se teme nici de automobil, nici de dracu, fiindcă ori pâine ori făină de ovăs îi e tot una, vorba ruşilor...

Voiam să-l conving pe Calina să meargă cu noi, îl rugau şi băieţii, dar el era îndărătnic:

— Acum nu-mi mai e frică de nimic şi voi nu aveţi nevoie de paraziţi ca mine. Am petrecut destul cu voi! Iar acum, la pensie! Sub puterea sovietică le e bine trândavilor bătrâni.

Şi Osipovii ne înştiinţară că nu vor pleca nicăeri din colonie, că au trecut prin destule încercări.

— Suntem oameni modeşti, spunea Natalia Marcovna. Nu pricepem dece vă trebue opt sute de suflete. Pe cuvânt de cinste, Anton Semeonovici, nu veţi duce la bun sfârşit această fantezie.

Ca răspuns la această declaraţie, eu declamam: „Cântăm un cântec nebuniei vitejilor“ [1]). Băieţii râdeau şi aplaudau, dar pe Osipovi aceasta nu-i turbura. De altfel mă liniştea Silantie:

— Asta-i, las' să rămână. Ţie, Anton Semeonovici, îţi place să-i înhami pe toţi la trăsuri de cursă. Vaca, asta-i nu se potriveşte, dar tu tot vrei s'o înhami. Vezi cum stă povestea.

— Dar pe tine, Silantie Semeonovici?

— Unde?

— Păi la trăsuri de cursă.

— Asta-i, pe mine unde vrei, chiar şi sub şeaua lui Budionnâi. Înţelegi, ticăloşii mă puneau, cum se zice, să car apă. Şi n'au văzut, răii, ce cal focos sunt.

Silantie înalţă capul şi, bătând din picior, adăugă cu oarecare întârziere:

— Vezi cum stă povestea!

[1]) Citat din „Cântecul şoimului“ de Gorchi (N. T.).

Imprejurarea că toți educatorii și Silantie, Cozâr, Elisov și fierarul Godanovici, apoi toate spălătoresele, bucătăresele și până și cei dela moară se hotărîseră să plece cu noi, făceau această mutare deosebit de plăcută și plină de nădejdi.

Intre timp, la Harcov lucrurile mergeau prost. Mă duceam deseori acolo. Narcomprosul ne sprijinea prietenește. Până și Breghel se molipsise de visul nostru, deși în vremea aceea nu mi se zicea altfel decât Don Quijote Zaporojean.

Până și la Narcomzem, unde se strângea din buze și se greșea dispreţuitor numele, spunându-ni-se ba colonia Gorchi, ba colonia Corolenco, ba colonia Șevcenco, ni se cedă până la sfârșit: luați opt sute de desiatine și moșia Popov, numai dați-ne pace.

Dușmanii noștri se dovediră a fi, nu cei de pe frontul de luptă, ci acei din spatele lui. Mă repezii asupra lor într'un atac năvalnic, închipuindu-mi că va fi ultima lovitură victorioasă, după care nu ne va mai rămânea decât să sunăm din trâmbițe. Dar la atacul meu ieși de după tufișuri un omuleț cu o haină scurtă, care spuse doar câteva cuvinte și eu mă simții lovit de moarte, aruncat îndărăt, scăpând arma și steagul, stricând rândurile coloniștilor porniți în marș.

— Narcomfinul[1]) nu poate consimți la această speculație: să vă dea adică trei mii de ruble pentru repararea unui palat de care nimeni n'are nevoie, în timp ce casele voastre de copii stau în ruină.

— Dar asta nu e numai pentru reparații. În acelaș deviz intră și drumul și inventarul.

— Știu, știu, opt sute de desiatine, opt sute de copii fără adăpost și opt sute de vaci. A trecut timpul acestor speculații. Nu s'a ales nimic din toate milioanele date Narcomprosului: se fură, se strică și se risipește.

Și omuleţul călcă în picioare visul nostru însufleţit, minunat, atât de neașteptat doborît. Și oricât a plâns sub acest picior, oricât a vrut să dovedească el că e visul coloniei Gorchi, n'a folosit la nimic: visul a murit.

Dar iată, întorcându-mă abătut acasă, îmi amintesc cu înfrigurare că în școala noastră s'a ales tema complexă „Gospodăria noastră din Zaporojie". Șere a fost de două ori la moșia Popov.

---

[1]) Narcomfinul — Comisariatul Poporului pentru Finanțe. (N. T.).

El alcătuise şi împărtăşise şi coloniştilor planul de gospodărie, presărat cu rubine, diamante, smaragde, prin care sclipeau, jucau, scânteiau, tractoare, sute de vaci, mii de oi, sute de mii de păsări, exporturi de unt şi ouă în Anglia, incubatoare, separatoare şi grădini.

Incă săptămâna trecută mă întorceam tot dela Harcov, când puştii mă întâmpinară cu însufleţire şi mă smulseră jos din trăsură, strigând:

— Anton Semeonovici, Anton Semeonovici! Zorca are un mânz! Hai să-l vedeţi! Nu, haideţi chiar acum!

M'au târît în grajd şi înconjurarăm mânzul auriu, încă umed, care tremura. Zâmbeau în tăcere şi numai unul spuse:

— I-am dat numele „Zaporojean"...

Puştii mei dragi! Nu vă este dat să mergeţi în urma plugului în Velichii Lug, să trăiţi în palatul de basm, să sunaţi cu trâmbiţele voastre din înălţimea turnurilor maure şi degeaba l-aţi numit Zaporojean pe căluţul auriu.

17. *CUM TREBUE SĂ SOCOTIM*

Lovitura dată de omul dela Narcomfin se dovedi a fi o lovitură grea. Coloniştilor li se strânse inima, duşmanii râseră triumfător, iar eu îmi pierdui de tot capul. Dar nu-i trecea prin minte nimănui că am mai putea rămâne pe Colomac. Şi cei dela Narcompros simţeau neînduplecarea noastră; lor li se punea o singură întrebare: unde să plecăm?

Din această pricină, Februarie şi Martie 1926 fură pline de încurcături. Nereuşita cu Zaporojie stinse ultimele pâlpâiri ale unei sărbătoreşti şi triumfătoare speranţe; în locul ei însă colectivul rămase cu o hotărîre îndărătnică. Nu trecea săptămână fără ca în adunarea generală a coloniştilor să nu se comenteze vreo propunere. Pe stepele întinse ale Ucrainei se mai găseau multe locuri, fie negospodărite de nimeni, fie gospodărite prost. Ni le propuneau pe rând prietenii dela Narcompros, organizaţiile de Comsomol, vecinii din sat şi cunoştinţele mai îndepărtate, activiştii pe tărâm economic. Atât eu şi Şere cât şi băieţii străbăturăm atunci multe drumuri cu trenul sau cu maşina, pe Viteaz sau pe alţi cai sau pe alte mârţoage făcând parte din mijloacele de transport locale.

Dar cercetaşii aduceau acasă aproape numai oboseală, în adunările generale ale coloniştilor îi ascultau chipuri indiferente, preocupate; apoi fiecare pleca la treaba lui, izbindu-l doar pe cel care dădea raportul cu prima întrebare grea care le venea în minte:

— Câţi pot încăpea acolo? O sută două zeci de oameni? Fleac... Şi ce oraş? Pireatin? Fleac...

Insă şi raportorii se bucurau în adâncul inimilor de o astfel de încheiere fiindcă, mai mult decât orice, se temeau ca nu cumva adunarea să se simtă atrasă de ceva.

Astfel ni se perindară pe sub ochi moşiile Staritchi şi Valchi, mânăstirea din Pireatin, cea din Lubni, palatul prinţilor Cociubei din Dicanca, şi alte porcării.

Locurile propuse au fost şi mai multe, dar au fost înlăturate de îndată, nefiind considerate demne de a fi cercetate.

Printre acestea se află şi Curiaj, o colonie de copii în imediata apropiere a Harcovului, în care ştiam din auzite că se găseau patru sute de copii şi care până la urmă se descompusese. Imaginea unei case de copii dezorganizate era atât de respingătoare, încât gândul despre Curiaj se manifesta doar prin balonaşe anemice, care plesneau chiar în momentul apariţiei lor.

Odată în timpul vizitei mele obişnuite la Harcov, nimerii la şedinţa comitetului de ajutorare a copiilor. Se discuta situaţia coloniei Curiaj, care se găsea în raza departamentului. Iuriev, inspectorul Narobrazului, raporta sec şi furios despre starea coloniei, scurtând şi concentrând expresiile, lucru care făcea ca situaţia de acolo să apară şi mai stupidă şi mai revoltătoare. Cei patruzeci de educatori şi cei patru sute de elevi păreau celui ce asculta tot atâtea anecdote născocite de un nemernic, mizantrop scârbos, care-şi bătea joc de om. Eram gata să bat cu pumnul în masă şi să strig:

— Nu se poate! Bârfeli!

Dar Iuriev se arătă om de încredere, iar prin seriozitatea politicoasă a raportului străbătea tristeţea demult acumulată a Narobrazului, de care eu aveam mai puţin decât oricine pricini să mă îndoiesc. Iuriev se ruşina de mine şi mă privea uneori de parcă ceva din îmbrăcămintea lui nu era în ordine. După şedinţă, se apropie de mine şi spuse de-a-dreptul:

— Pe cuvânt de cinste, îmi era ruşine să vorbesc în faţa dumneavoastră despre toate murdăriile acestea. Se spune că la dumneavoastră, dacă întârzie un colonist mai mult de cinci minute la

masă, îl puneţi la arest pe 24 de ore cu pâine şi apă, iar el zâmbeşte şi spune: „înţeles".

— Ei, nu e chiar aşa. Dacă aş practica o metodă atât de fericită, ar trebui să raportaţi şi despre colonia Gorchi tot cam în stilul raportului de azi.

Am început să vorbesc cu Iuriev, să discut. Mă pofti să luăm masa împreună şi în timpul prânzului îmi spuse:

— Ştiţi ce? Dece n'aţi lua dumneavoastră Curiajul?

— Dar ce e bun acolo? Şi afară de asta mai e şi plin.

— Dece plin? Vom elibera o sută douăzeci de locuri pentru ai voştri.

— Nu vrem. E o muncă murdară. Şi nu ne veţi lăsa să lucrăm...

— Vă vom lăsa! Dece vă e atât de frică de noi? Vă dăm semnătură în alb, faceţi ce vreţi. Curiajul ăsta e ceva îngrozitor! Gândiţi-vă, un asemenea cuib de bandiţi chiar lângă Harcov. Aţi auzit că jefuesc la drumul mare! Numai în colonie au furat de optsprezece mii de ruble în patru luni.

— Deci trebue dat afară tot personalul.

— Nu, dece?... Sunt acolo oameni admirabili.

— In astfel de cazuri sunt adeptul unei dezinfectări complecte.

— Bine, daţi-i afară!...

— Dar nu, nu plecăm la Curiaj

— Nici nu l-aţi văzut încă.

— Nu l-am văzut.

— Ştiţi ce? Rămâneţi până mâine, îl vom lua şi pe Halabuda şi vom merge să vedem.

Mă învoii. A doua zi plecarăm toţi trei spre Curiaj. Plecai fără să presimt că mă duc să aleg mormântul coloniei mele.

Ne întovărăşea Sidor Carpovici Halabuda, preşedintele comitetului de ajutorare a copiilor. El îşi îndeplinea cinstit funcţia în această instituţie care cuprindea atunci case de copii şi colonii în ruină, băcănii, cinematografe, prăvălii de mobilă împletită, grădini de petrecere, rulete şi contabilitate. Pe Sidor Carpovici îl înconjurau paraziţi: negustori, comisionari, crupieri, şarlatani, escroci, trişori şi delapidatori; din adâncul sufletului aş fi vrut să-i dăruiesc o sticlă mare de esenţă de sabadilla[1]). Era demult

[1]) Insecticid cu un miros foarte puternic şi neplăcut (N. T.).

asurzit de feluritele considerații care i se suflau din toate părțile: economice, pedagogice, psihologice și altele de felul acesta; de-aceea pierduse demult speranța de a mai înțelege decе coloniile sale erau bântuite de sărăcie, de hoție, de huliganism și fugă generală; se supunea realității, credea profund că vagabondul reunește cele șapte păcate de moarte și din tot sufletul lui frumos nu păstrase decât încrederea într'un viitor mai bun și în secară.

Această ultimă trăsătură a caracterului său o descoperii mai târziu, dar acum, stând în automobil, ascultam fără nicio bănuială spusele lui:

— Oamenii trebue să aibă secară. Când au secară nu se mai tem de nimic. Cu ce te alegi dacă tu-l înveți despre Gogol și el n'are pâine? Dă-i mai întâi secara și pe urmă strecoară-i și cartea... Uite, și bandiții ăștia nu știu să semene secară, dar știu să fure.

— Oameni răi?

— Ei, încă ce oameni, înțelegi? Imi cere: dă-mi cinci ruble, Sidor Carpovici, aș vrea să fumez. Ii dau desigur, dar peste o săptămână iar: dă-mi cinci ruble, Sidor Carpovici. Nu ți-am mai dat? îi spun. Apoi mi-ai dat pentru țigări, îmi răspunde, acum dă-mi de rachiu...

După ce am parcurs vreo șase kilometri pe un drum nisipos, monoton, urcarăm pe o movilă și intrarăm prin porțile scorojite ale mânăstirii. In mijlocul curții rotunde trona masa informă a unei biserici vechi, dar cu toate urîțenile acestea, în spate se înălța ceva cu două etaje, iar împrejur se întindeau pavilioane lungi, joase, sprijinite de cerdacuri pe jumătate putrede. Puțin mai la o parte, pe marginea povârnișului, un hotel cu etaj rămâsese în stadiul reconstrucției. Prin unghere și fundături stăteau pitite, făcute din dracu știe ce, căsuțe, magazioare, bucătăriоare, tot felul de maghernițe îngrămădite timp de trei sute de ani. Mă uimi în primul rând mirosul care domnea în colonie. Era un amestec nedefinit de latrine, borș, băligar, și... tămâie. In biserică se cânta, pe treptele dela intrare ședeau niște bătrâne uscate, urîcioase, care-și aminteau desigur de acele zile fericite când aveau dela cine cere pomană. Dar coloniști nu se vedeau.

Directorul, ponosit și cenușiu, se uită cu jind la Fiatul nostru, lovi cu palma în aripa mașinii și ne duse să ne arate colonia. Se vedea că era obișnuit s'o arate nu pentru laudă, ci pentru dezaprobare și cărările chinului lui îi erau bine cunoscute.

— Aici sunt dormitoarele primului colectiv, spuse el trecând prin locul unde altădată fusese o uşă, iar acum rămăsese doar locul pentru uşă; lipseau până şi cercevelele. Tot aşa de fără piedică trecurăm şi al doilea prag şi cotirăm la stânga pe coridor. Abia atunci înţelesei că nimic nu mai despărţea coridorul de aerul care fusese odată proaspăt. De altfel şi urmele de zăpadă de pe lângă pereţi, care avuseseră timp să se acopere de praf, dovedeau acest lucru.

— Dar cum se poate aşa... fără uşi? întrebai eu.

Directorul ne arătă cu greu că ştiuse odată să zâmbească şi trecu mai departe. Iuriev zise tare:

— Uşile le-au ars demult. Şi dacă ar fi fost numai uşile! Au început să smulgă şi să ardă podelele, au ars şi şoproanele de deasupra beciurilor, ba chiar o parte din căruţe.

— Dar lemne?

— Dracu' ştie dece n'au lemne! Bani pentru lemne s'au dat.

Halabuda îşi suflă nasul şi spuse:

— Lemne, probabil că mai au şi acum. Dar nu vor să le taie şi să le spargă, iar ca să tocmească pe altcineva n'au cu ce. Au lemne, ticăloşii... Ştiţi doar ce tâlhari de oameni sunt!

In sfârşit ne apropiarăm şi de o uşă adevărată, închisă, de dormitor. Halabuda lovi cu piciorul în ea şi uşa rămase pe dată spânzurată într'o balama de jos, ameninţând să se prăbuşească peste capetele noastre. Halabuda o propti cu mâna şi râse:

— Ei nu, mama dracului! Te ştiu eu bine...

Intrarăm în dormitor. Pe paturi rupte, murdare, pe grămezi informe de sdrenţe, şedeau vagabonzii, adevăraţi vagabonzi, în toată măreţia lor şi încercau să se încălzească, înfăşurându-se în cârpe tot atât de murdare. Lângă soba roasă, doi dintre ei spărgeau cu un topor o scândură, vopsită se vede de curând în galben. Prin unghere şi chiar prin ganguri era murdărie. Şi aici domneau aceleaşi mirosuri ca în curte, mai puţin tămâia.

Ne petrecură din priviri, dar nimeni nu întoarse capul. Băgai de seamă că toţi erau trecuţi de şaisprezece ani.

— Aceştia sunt cei mai în vârstă? întrebai eu.

— Da, e primul colectiv, cei de vârstă mai matură, lămuri prietenos directorul.

Dintr'un colţ îndepărtat, o voce de bas strigă:

— Nu credeţi ce spun! Mint cu toţii!

In alt colţ se spusese, fără a se sublinia ceva:

— Arată!... Ce o fi de arătat aici? Mai bine ar arăta ce au furat.

Nu dădurăm nicio atenţie acestor exclamaţii, dar Iuriev roşi şi se uită pe furiş la mine.

Ieşirăm în coridor.

— In clădirea aceasta sunt şase camere de dormit, spuse directorul. Să vi le arăt?

— Arătaţi-ne atelierele, îl rugai eu.

Halabuda se însufleţi şi începu o poveste lungă despre succesele repurtate de el în cumpărarea strungurilor.

Ieşirăm din nou în curte. Infăşurat într'un „clift", sărea pe movile îndreptându-se spre noi, un puşti, care se silea să nu calce cu picioarele-i negre, desculţe, pe fâşiile de zăpadă. Il oprii şi rămăsei în urma celorlalţi:

— De unde vii, puştiule?

El se opri şi-şi ridică faţa.

— M'am dus să văd dacă nu ne trimit undeva.

— Unde?

— Se spune că au să ne trimită undeva.

— Dar aici e rău?

— Aici nu se mai poate trăi, spuse încet şi trist puştiul, scărpinându-şi urechea de marginea „cliftului". Aici poţi să şi îngheţi... Şi ne bate!...

— Cine vă bate?

— Toţi.

Era un puşti dintre cei deştepţi şi, pare-se, fără stagiul străzii; avea ochi mari, albaştri, neurîţiţi încă de strâmbăturile învăţate pe stradă; spălat, ar fi ieşit un copil drăgălaş.

— Dece vă bat?

— Păi aşa! Dacă nu le dai ceva. Sau atunci îţi iau mâncarea. De multe ori puştii noştri nici nu mănâncă. Se întâmplă să li se ia şi pâinea. Sau dacă nu furi... dacă ţi se spune să furi, şi nu furi... Dumneavoastră nu ştiţi dacă au să ne trimită?

— Nu ştiu, dragul meu.

— Se spune că în curând va veni vara...

— Dece vrei să vie vara?

— Să plec.

Mă chemau la ateliere. Mi se părea cu neputinţă să mă despart de puşti fără să nu-i dau niciun ajutor, dar el sărea acum

iar pe bulgării înghețați, apropiindu-se de dormitoare: de bună seamă în dormitoare era totuși mai cald decât pe bulgări.

Nu reușirăm să vedem atelierele: un personaj misterios deținea cheile și toate cercetările directorului nu duseră la lămurirea tainei. Ne-am mărginit să privim pe geam. Se vedeau strunguri pentru lemn și două pentru oțel, în total douăsprezece. Cismăria și croitoria — stâlpii pedagogiei — erau în pavilioane separate.

— Aveți azi vreo sărbătoare, sau ce?

Directorul nu răspunse. Iuriev luă iar asupra lui această muncă silnică.

— Mă mir de dumneavoastră, Anton Semeonovici. Ar trebui să pricepeți totul. Aici situația generală e de așa natură încât nimeni nu lucrează. Afară de asta s'au furat uneltele, nu este material, lipsește energia, nu sunt comenzi, nu-i nimic. Și nimeni nu știe să lucreze.

Se înțelege dela sine că nici stația electrică proprie, despre care Halabuda povestise o întreagă istorie, nu lucra: se stricase ceva.

— Dar școala?

— Școală avem, spuse personal directorul, numai că... nu ne arde de școală...

Halabuda trăgea stăruitor spre câmp. Ieșirăm din incinta mărginită cu ziduri groase de un stânjen și zărirăm o mare adâncitură unde fusese un lac, iar de acolo până în pădure un câmp acoperit cu zăpadă subțire, spulberată. Halabuda întinse mâna ca Napoleon și spuse triumfător:

— O sută douăzeci de desiatine! O bogăție!

— Ați semănat grâu de toamnă? întrebai eu prevăzător.

— De toamnă? strigă încântat Halabuda. Treizeci de desiatine cu secară, socotiți câte o sută de puduri, trei mii de puduri numai de secară! Nu vor rămânea fără pâine. Și ce mai secară! Dacă oamenii ar semăna numai secară, ar fi destul. Ce e grâul? Pâinea de secară, știi, n'o pot mânca nici nemții, nici francezii... Dar ai noștri dacă au pâine de secară...

Ne întoarserăm la mașină; Halabuda tot mai vorbea despre secară. La început asta ne enervase, dar apoi începuse să ne intereseze: ce s'ar mai putea spune despre secară?

Ne suirăm în mașină și plecarăm, conduși de singuraticul și

plictisitul director. Până la dealul Holodnaia tăcurăm. Trecând prin piață, Iuriev arătă spre un grup de vagabonzi și spuse:

— Sunt elevi din Curiaj... Ei, o luați?

— Nu.

— Dece vă temeți? Colonia Gorchi nu e tot de delicvenți? La fel. Comisia ucraineană vă trimite tot felul de lepădături, iar noi vă dăm aici copii normali.

In mașină râse până și Halabuda:

— A zis „normali"!

Iuriev își văzu mai departe de ale lui:

— Vom trece acum pe la Djurinscaia să stăm de vorbă.

Comitetul pentru ajutorarea copiilor va ceda colonia Narcomprosului. Celor din Harcov nu le e plăcut să trimită delicvenți la voi, iar colonie proprie n'au. Aici vor înființa o colonie proprie și încă ce fel: cu patru sute de oameni! Admirabil. Atelierele nu sunt rele. Veți da colonia, Sidor Carpovici?

Halabuda se gândi :

— Treizeci de desiatine de secară înseamnă două sute patruzeci de puduri de sămânță. Dar munca? O veți plăti? Dece să nu dăm colonia? O dăm.

— Să intrăm la Djurinscaia, susținea Iuriev. O să mutăm o sută douăzeci de băieți dintre cei mai tineri undeva și o să vă lăsăm două sute optzeci. Cu toate că formal nu sunt delicvenți, după educația primită la Curiaj au ajuns mai rău.

— Dece să mă vâr în groapa asta? îl întrebai pe Iuriev. Și afară de asta, aici trebue pusă ordine. Nu va costa mai puțin de douăzeci de mii de ruble.

— Le va da Sidor Carpovici.

Halabuda se trezi:

— Douăzeci de mii de ruble? Pentruce?

— Prețul sângelui, spuse Iuriev, prețul crimei.

— Pentru ce douăzeci de mii de ruble? se mai miră odată Halabuda.

— Reparații, uși, unelte, așternuturi, haine, tot!

Halabuda se bosumflă:

— Douăzeci de mii! Pentru douăzeci de mii am face totul singuri.

Iuriev își continuă opera de convingere și la Djurinscaia. Liubov Savelevna îl asculta zâmbind și se uita curioasă la mine.

— Ar fi o experiență prea scumpă. Nu putem primejdui colonia Gorchi. Trebue pur și simplu să închidem Curiajul, iar pe copii să-i împărțim pe la celelalte colonii. De altfel tovarășul Macarenco nu se va duce la Curiaj.

— Nu, spusei eu.

— E răspunsul definitiv? întrebă Iuriev.

— Voi vorbi cu coloniștii, dar cred că vor refuza.

Halabuda clipi din ochi:

— Cine va refuza?

— Coloniștii.

— Adică... elevii dumneavoastră?

— Da.

Și ce înțeleg ei?

Djurinscaia îl apucă pe Halabuda de mână:

— Sidor dragă! ei înțeleg mai mult decât mine și decât tine. Aș vrea să le văd fețele când au să dea cu ochii de Curiajul tău!

Halabuda se supără:

— Ce vă agățați de mine? „Curiajul tău"! Dece-i al meu? Eu v'am dat cincizeci de mii de ruble. Și un motor. Și douăsprezece strunguri. Iar educatorii sunt ai voștri... Ce mă privește pe mine dacă ei lucrează rău?

Îi lăsai pe acești activiști ai educației sociale să-și lichideze socotelile de familie și mă grăbii spre tren. M'au dus la gară Carabanov și Zadorov. După ce îmi ascultară povestea despre Curiaj, își pironiră ochii la roțile vagonului și se gândiră. În sfârșit Carabanov spuse :

— N'ar fi o mare cinste pentru cei din Gorchi să curețe closetele altora, totuși, dracu știe, trebue să ne mai gândim...

— In schimb am fi noi aproape și v'am ajuta, își arătă dinții Zadorov. Știi ce, Semeon... să mergem mâine să vedem.

Ca toate adunările din ultima vreme, adunarea generală a coloniștilor ascultă în reculegere raportul meu. În timp ce-l susțineam, mă uitam curios nu numai la adunare, ci și la mine. Îmi veni să zâmbesc cu amărăciune. Ce se întâmpla? Fusesem oare un copil când, cu patru luni înainte, împreună cu coloniștii triumfam și clocoteam de bucurie prin palatele zaporojene născocite de noi? Mai crescusem oare în aceste patru luni, sau dădu-

sem numai înapoi? In cuvintele mele, în tonul meu, în mişcările feţei simţeam limpede o nesiguranţă supărătoare. Timp de un an năzuisem spre întinderi largi, luminoase; se putea oare ca năzuinţele noastre să culmineze într'un Curiaj caraghios, murdar? Cum de a fost cu putinţă ca eu, din propria-mi voinţă, să le vorbesc băieţilor despre un astfel de viitor nesuferit? Ce ne-ar fi putut atrage în Curiaj? In numele căror valori trebuia să părăsim viaţa noastră pe care o înfrumuseţau florile şi Colomacul, parchetele noastre, moşia refăcută de noi?

Dar în acelaş timp, în frazele mele sgârcite şi veridice, în care nu se putea introduce cu niciun chip vreun cuvânt luminos, simţeam o chemare aprigă — neaşteptată chiar şi pentru mine — în spatele căreia se ascundea undeva, departe, o bucurie sfioasă.

Băieţii îmi întrerupeau câteodată raportul cu râsete, tocmai în acele locuri unde eu socoteam c'o să-i turbur. Contenind râsul, îmi puneau întrebări, iar după răspunsurile mele râdeau şi mai tare. Nu era râsul de nădejde sau fericire, ci de bătaie de joc.

— Dar ce fac patruzeci de educatori?

— Nu ştiu.

Râsete.

— Anton Semeonovici, n'aţi pălmuit pe nimeni acolo? Eu zău că nu m'aş fi putut stăpâni.

Râsete.

— Dar sufragerie este?

— Sufragerie este, dar fiindcă toţi băieţii sunt desculţi, duc oalele în dormitoare şi mănâncă acolo...

Râsete.

— Şi cine le duce?

— N'am văzut. Cred că băieţii...

— Cu rândul sau cum...

— Cu rândul, se vede.

— Sunt organizaţi, va să zică.

Râsete.

— Dar Comsomol au?

Aici râsetele izbucnesc fără să mai aştepte răspunsul meu.

Totuşi când sfârşii raportul, se uitau toţi la mine, serioşi şi preocupaţi.

— Dumneavoastră, ce ziceţi? strigă cineva.

— Eu zic cum ziceţi şi voi...

Lapot se uită la mine cu luare-aminte, dar se vede că nu descoperi nimic.

— Ei, daţi-vă părerea... Dece tăceţi? E interesant să vedem la ce rezultate o să ducă tăcerea voastră?

Denis Cudlatâi ridică mâna.

— A, Denis? Să vedem ce ai de spus.

Denis, cu un gest obişnuit, naţional, duse mâna la ceafă, dar aducându-şi aminte că băieţii bagă întotdeauna de seamă această slăbiciune a lui, lasă repede în jos mâna netrebuincioasă.

Băieţii observară totuşi manevra lui şi izbucniră în râs.

— Eu, la drept vorbind, n'o să spun nimic. E adevărat că Harcovul e acolo, aproape... Da' să te apuci de un asemenea lucru... Parcă pe cine avem, toţi au plecat la facultate...

Răsuci capul parcă ar fi înghiţit o muscă.

— La drept vorbind, nici nu face să pomenim de acest Curiaj. Dece să ne jertfim acolo? Şi apoi socotiţi... ei sunt douăsute optzeci, iar noi o sută douăzeci şi câţi noi veniţi sunt la noi? Iar din cei vechi? Tosea e comandant şi Nataşa e comandantă, dar Perepeliatcenco, dar Suhoivan, dar Galatenco?

— Da' dece Galatenco? răsună o voce tărăgănată, nemulţumită. Cum e ceva, gata Galatenco!

— Taci, îl opri Lapot.

— Dece să tac? Iacă, Anton Semeonovici a povestit ce este acolo. Şi, ce, eu nu lucrez, sau ce?

— Bine, spuse Denis, îmi cer iertare, dar acolo vom mânca totuşi bătaie şi gata.

— Mai domol cu bătaia, înălţă capul Mitca Jeveli.

— Da' ce-o să faci?

— Fii pe pace!

Cudlatâi se aşează. Luă cuvântul Ivan Ivanovici:

— Tovarăşi colonişti, cum eu tot n'am să plec, văd, cum se spune, lucrurile mai limpede, fiindcă le văd dela distanţă. Dece să plecaţi la Curiaj? Au să vă lase trei sute de copii din cei mai stricaţi şi din Harcov pe deasupra...

— Dar aici parcă nu ni se trimit copii din Harcov? întrebă Lapot.

— Ni se trimit. Dar gândiţi-vă trei sute! Şi Anton Semeonovici a spus că acolo sunt băieţi în vârstă. Apoi mai socotiţi şi aşa: că voi vă duceţi acolo, pe când ei sunt la ei acasă. Dacă au furat

numai haine de optsprezece mii de ruble, închipuiți-vă atunci ce-au să facă din voi?

— Friptură, strigă cineva.

— Friptura mai trebue s'o prăjești, dar ei au să ne mănânce de vii!

— Iar pe mulți dintre ai noștri îi vor învăța să fure, continuă Ivan Ivanovici. La noi se găsesc dintr'ăștia?

— Câți vreți, răspunse Cudlatâi. La noi mai sunt vreo patru zeci de derbedei, numai că le e frică să fure.

— Vedeți! se bucură Ivan Ivanovici. Socotiți: veți fi optzeci, din care scădeți fetele și puștii, iar ei vor fi trei sute douăzeci... Și pentruce? Dece să ucidem colonia Gorchi. Căci la moarte mergeți, Anton Semeonovici.

Ivan Ivanovici se așeză pe locul lui, uitându-se biruitor în jur. Coloniștii făcură sgomot, încuviințând pe jumătate, dar în sgomotul lor nu se auzi niciun fel de hotărîre.

In aprobarea generală luă cuvântul Calina Ivanovici, îmbrăcat în pardesiul lui vechi, dar ras și curățel ca întotdeauna. Calina Ivanovici se împăca greu cu perspectiva despărțirii de colonie și vedeam acum în ochii lui albaștri care clipeau nesigur, bătrânește, o mare tristețe omenească.

— Deci treaba stă așa, începu Calina Ivanovici fără grabă. Nici eu n'am să plec cu voi, așa că nici eu n'am vreun interes. Dar treaba asta nu-i străină de sufletul meu. E o deosebire între încotro porniți și unde o să vă ducă viața. Luna trecută ați spus: o să exportăm unt în Anglia. Apăi, spuneți-mi mie, bătrânului, cum e cu putință una ca asta? Să lucrăm pentru paraziții ăia de englezi? Am văzut doar cum strigau ai noștri: să plecăm, să plecăm! Ei, ați fi plecat, și apoi? Teoreftic sigur că e Zaporojie, dar praftic ați fi păscut vacile, asta ar fi fost tot. Până să ajungă untul la englezi, ați socotit câtă sudoare ați fi vărsat? Tu trebue să paști, tu să cari gunoiul, tu să speli dosul vacilor, că altfel nu le place untul englezilor... La asta nu te-ai gândit, prostule, ci: o să plec, o să plec! Și e bine că a ieșit așa și că n'ai plecat... Iar acum ai în fața ta Curiajul. Tu stai și chibzuești. Ce e de chibzuit? Ești progresist, uită-te dar că trei sute de frați ai tăi se prăpădesc, aceeași Maximi Gorchi ca și tine. Anton Semeonovici a povestit iar voi ați râs; ce-i de râs aici? Cum poate Puterea Sovietică să îngăduie ca în însăși capitala Harcov, chiar sub nasul lui Grigorie Ivanovici, să crească patru sute de banditi? Iar Puterea Sovietică

vă şi spune: ia plecaţi şi faceţi să iasă din ei oameni cumsecade. Gândiţi-vă, trei sute de oameni! Iar la voi nu va privi un om oarecare, un Luca Semeonovici, ci întregul proletariat din Harcov! Şi voi, nu! ne place mai curând să-i ghiftuim pe englezi, rămâne-le-ar untu'n gât! Ne pare rău că ne despărţim de trandafiri, şi ne e teamă; noi câţi suntem, iar ei, paraziţii, câţi sunt. Dar Anton Semeonovici şi cu mine cum am început această colonie în doi? Credeţi că am convocat adunarea generală şi am ţinut cuvântări? Iaca, să spună Volohov şi Taraneţ şi Gud dacă ne-am speriat de ei, paraziţii? Şi munca aceasta va fi de stat, necesară Puterii Sovietice. Iacă, eu vă spun: plecaţi şi gata! Şi Maxim Gorchi va spune: iaca ce oameni sunt gorchiştii mei; paraziţii, au plecat şi nu s'au speriat...

Pe măsură ce vorbea Calina Ivanovici, obrajii lui se îmbujorau, iar ochii coloniştilor luceau mai aprinşi. Mulţi dintre cei ce şedeau pe jos se apropiară de noi, iar unii îşi sprijiniră bărbiile pe spatele vecinilor, uitându-se neclintiţi, nu la faţa lui Calina Ivanovici, ci undeva departe, la vreo ispravă a lor din viitor. Iar când Calina Ivanovici pomeni de Maxim Gorchi, în pupilele contractate ale coloniştilor se aprinse o vâlvătaie adânc omenească, puştii lămuriră, strigară, se mişcară, se repeziră să aplaude, dar nu era timp de aplaudat. Mitca Jeveli care stătea în mijlocul celor aşezaţi pe jos, striga către rândurile din fund aşteptând de acolo, se vede, împotrivirea:

— Plecăm, paraziţilor, pe cuvânt de cinste plecăm!

Dar şi rândurile din fund îi răspundeau lui Mitca cu priviri arzătoare şi cu gesturi ce exprimau hotărîre. Atunci Mitca se repezi la Calina Ivanovici, înconjurat de o ceată de băieţi care fremătau, care acum erau în stare doar să ţipe:

— Calina Ivanovici, dacă e aşa, plecaţi şi dumneavoastră cu noi?

Calina Ivanovici zâmbi amar, îndesându-şi luleaua. Lapot ţinea o cuvântare.

— Citiţi ce scrie la noi!

Toţi strigară în cor:

— Să nu ne plângem!

— Mai citiţi odată.

Lapot lăsă în jos pumnul strâns şi toţi, sgomotos şi poruncitor, repetară:

— Să nu ne plângem!

— Iar noi ne plângem. Ce fel de matematicieni sunt toţi: pun optzeci alături de trei sute douăzeci. Cine mai socoteşte aşa? Noi am primit patruzeci din Harcov, i-am socotit? Unde sunt acum?

— Aici, aici suntem, strigară puştii.

— Ei?

Puştii strigară:

— Straşnic!

— Atunci la ce să socotim? Eu, în locul lui Ivan Ivanovici, aş fi socotit aşa: la noi nu sunt păduchi, iar la ei, zece mii — aşa că staţi pe loc!

Adunarea care hohotea, se uita la Ivan Ivanovici, roşu de ruşine.

— Trebue să socotim pur şi simplu, continuă Lapot, că de partea noastră e colonia Gorchi, pe când ei ce au? N'au nimic!

Lapot isprăvise. Coloniştii strigară:

— Aşa e! Să plecăm! Să scrie Anton Semeonovici la Narcompros.

Cudlatâi spuse:

— Bine, dacă e să plecăm, atunci să plecăm. Numai că şi pentru asta trebue cap. Ca mâine e Martie; nu putem pierde nicio zi. Să nu scriem, ci să trimitem o telegramă, că altfel rămânem fără grădină de zarzavat. Şi încă un lucru: nu putem pleca fără bani. Douăzeci de mii sau cât o fi, dar ne trebue.

— Punem la vot? îmi ceru sfatul Lapot.

— Să-şi spună Anton Semeonovici părerea! se strigă din mulţime.

— Dar tu nu vezi, sau ce! spuse Lapot. Totuşi, pentru păstrarea obiceiului, trebue să-i dăm cuvântul lui Anton Semeonovici.

Mă ridicai înaintea adunării şi spusei scurt:

— Trăiască colonia Gorchi!

Peste o jumătate de ceas, noul grăjdar şef şi comandant al detaşamentului doi, Victor Bogoiavlenschi, plecă în oraş călare.

„Dece tremură pentru sapcă?“ [1]

Fiindcă în şapcă e o depeşă.

---

1) Citat din poemul „Poltava“ de Puşchin (N. T.).

„Harcov, Narcompros. Djurinscaia:

Rugăm stăruitor predaţi Curiaj nouă. Posibil repede. Asiguraţi buget suplimentar semănături.
Adunarea generală a coloniştilor.

„Macarenco"

18. *IN RECUNOAŞTERE*

Djurinscaia mă chemă a doua zi printr'o telegramă, căreia coloniştii încrezători îi dădură o mare însemnătate.

— Să vedeţi: pac, pac, pac, o telegramă...

In realitate povestea se desfăşura fără vreun sgomot deosebit. Cu toate că, după părerea generală, Curiajul era insuportabil, fie şi pentru faptul că toate satele şi oraşele din jur cereau stăruitor lichidarea acestui cuib de hoţi, Curiajul îşi găsi totuşi apărători. La drept vorbind numai Djurinscaia şi Iuriev cereau mutarea coloniei fără niciun fel de rezerve. Iuriev întradevăr nu se îndoia de justeţea soluţiei propuse; nici Djurinscaia nu se împotrivea, însă datorită numai marii încrederi pe care o avea în mine. Intr'un moment de sinceritate îmi spuse:

— Mi-e teamă, totuşi Anton Semeonovici. Nu mă pot opri să nu-mi fie teamă...

Breghel susţinea mutarea, dar propunea condiţii la care eu nu puteam consimţi: trei persoane speciale să organizeze toată operaţia, să se înrădăcineze treptat în noul colectiv formele din colonia Gorchi şi să se mobilizeze pentru ajutor timp de o lună. cincizeci de comsomolişti din Harcov.

Halabuda fusese montat de unul din şmecherii care-l înconjurau şi nici nu voia să audă de suma de douăzeci de mii de ruble, ţinând-o întruna:

— Pentru atâta o facem şi singuri.

Duşmani neaşteptaţi năvăliră din sindicat. Cel mai mare tăraboi îl făcea Cleamer, unul oacheş, pătimaş şi mare prieten al poporului.

Nici acum nu înţeleg dece-l supăra colonia Gorchi, dar vorbea despre ea cu o faţă desfigurată de ură, scuipând furios şi bătând cu pumnii:

— La fiecare pas reformatori: cine e Macarenco? Şi dece pen-

tru un Macarenco oarecare să înfrângem legile şi interesele muncitorilor? Cine cunoaşte colonia Gorchi? Cine a văzut-o? A văzut-o Djurinscaia, şi ce? Parcă ea înţelege totul?

Următoarele condiţii ale mele îl enervau pe Cleamer:

1. Să se îndepărteze tot personalul din Curiaj, fără niciun fel de discuţie.

2. Să avem în colonia Gorchi cincisprezece educatori (după norme se cuveneau patruzeci).

3. Să se plătească acestora nu patruzeci ci optzeci de ruble lunar.

4. Personalul pedagogic să fie propus de mine, sindicatul rămânându-i doar dreptul de a refuza.

Aceste modeste cerinţe îl iritau pe Cleamer până la lacrimi.

— Aş vrea să văd cine va îndrăzni să discute acest ultimatum impertinent? Fiecare cuvânt e o sfidare la adresa dreptului sovietic. Ii trebue cincisprezece educatori, iar pe ceilalţi douăzeci şi cinci să-i arunce peste bord. Vrea să încarce pe umerii educatorilor o muncă péste puteri, deaceea îi e frică de patruzeci de educatori...

Nu începui sfada cu Cleamer, fiindcă nu izbuteam să-i ghicesc adevăratele motive.

In general, încercam să nu particip la discuţii şi la desbateri, fiindcă nu puteam garanta, cu mâna pe conştiinţă, de reuşită şi nu voiam să silesc pe nimeni să ia asupră-şi o răspundere pe care logica lui n'o îndreptăţea. La drept vorbind, aveam un singur argument: colonia Gorchi; doar puţini o văzuseră şi nu se cădea să povestesc despre ea.

In jurul mutării coloniei se învolburară atâtea persoane, atâtea pasiuni şi relaţii, încât în curând rămăsei cu totul dezorientat, cu atât mai mult cu cât nu veneam decât pentru o zi la Harcov şi nu nimeream la niciun fel de şedinţe. Nu ştiu dece nu credeam în sinceritatea duşmanilor mei şi bănuiam că în dosul argumentelor aduse se ascund alte temeiuri..

Intr'un singur loc, în Narcompros, dădui peste un om cu o adevărată pasiune şi-l admirai sincer. Judecând după îmbrăcăminte era o femeie, dar în realitate o fiinţă asexuată probabil, scundă, cu o faţă de cal şi un piept ca o scândură, cu picioare enorme, greoaie. Işi mişca tot timpul mâinile de un roşu aprins, ba gesticulând, ba îndreptându-şi pletele părului bătos, blond ca

paiul. Se numea tovarăşa Zoia şi se bucura de oarecare influenţă în cabinetul tovarăşei Breghel.

Tovarăşa Zoia nu mă putu suferi dela prima vedere şi nu ascundea acest lucru, nedându-se înapoi dela expresiile cele mai tăioase:

— Dumneavoastră, Macarenco, sunteţi soldat, nu pedagog. Se zice că aţi fost colonel şi asta pare destul de verosimil. În general nu înţeleg dece se ocupă cei de aici de dumneavoastră. Eu nu v-aş lăsa să vă apropiaţi de copii.

Imi plăcea sinceritatea de cristal şi pasiunea străvezie a tovarăşei Zoia şi nu ascundeam nici eu acest lucru în răspunsul meu obişnuit:

— Sunt întotdeauna încântat de dumneavoastră, tovarăşă Zoia, dar n'am fost niciodată colonel.

Tovarăşa Zoia aprecia mutarea coloniei ca pe o catastrofă de neînlăturat, lovea cu palma în masa tovarăşei Berghel şi striga:

— Parcă sunteţi orbiţi! Cu ce v'a prostit pe toţi acest...şi se uita la mine.

— Colonel, îi suflam eu serios.

— Da, colonel... Să vă spun eu cum o să sfârşească asta. Cu un masacru! El şi-i va aduce pe cei o sută douăzeci ai lui şi se va întâmpla un măcel. Ce părere aveţi, tovarăşe Macarenco?

— Sunt încântat de consideraţiile pe care le faceţi dumneavoastră, dar vreau să ştiu cine pe cine va înjunghia?

Breghel potolea sfada noastră.

— Zoia, cum nu ţi-e ruşine? Ce măcel!... Iar dumneavoastră Anton Semeonovici, glumiţi întruna.

Ghemul certurilor şi al neînţelegerilor se rostogolea în direcţia sferelor înalte de partid, lucru care mă liniştea. Mă mai liniştea şi altceva. Curiajul mirosea tot mai urît, se descompunea tot mai mult şi se cereau măsuri urgente şi hotărîtoare. Curiajul împingea la rezolvarea chestiunii, cu toate că pedagogii de acolo se împotriveau şi ei.

— Discuţiile în legătură cu mutarea coloniei Gorchi descompun definitiv Curiajul.

Aceeaşi pedagogi comunicau în taină că în Curiaj se pregătesc răfuieli cu cuţitele cu cei din Gorchi. Tovarăşa Zoia îmi strigă în faţă:

— Vedeţi, vedeţi!

— De, răspundeam eu, aşa dar s'a lămurit. Ne vor înjunghia ei pe noi, nu noi pe ei.

— Da, se lămureşte... Varvara, tu ai să răspunzi de toate: Unde s'a mai văzut! Să întăriţi una împotriva alteia două partide de vagabonzi!

In sfârşit mă chemară în cabinetul forului superior. Un om ras înălţă capul dintre hârtii şi spuse:

— Şedeţi, tovarăşe Macarenco.

Se mai aflau în cabinet Djurinscaia şi Cleamer.

Mă aşezai.

Cel ras întrebă încet:

—Sunteţi sigur că împreună cu elevii voştri veţi pune capăt descompunerii din Curiaj?

Eu se vede că am pălit fiindcă trebuia să mint în faţă, la o întrebare cinstit pusă:

— Sunt sigur!

Omul cel ras mă privi ţintă şi continuă:

— Acum, o întrebare tehnică — aveţi în vedere, tovarăşe Cleamer, tehnică, nu de principiu — răspundeţi-mi scurt, dece vă trebue nu patruzeci de educatori, ci cincisprezece şi dece sunteţi împotriva salariului de patruzeci de ruble?

Mă gândii şi răspunsei:

— Vedeţi, ca să vorbim pe scurt: patruzeci de educatori cu o leafă de patruzeci de ruble pot duce la deplină descompunere nu numai un colectiv de vagabonzi, ci orice fel de colectiv.

Omul cel ras se lăsă deodată pe speteaza scaunului, râzând deschis, cu hohote şi, arătând cu degetul, întrebă printre lacrimi:

— Chiar şi un colectiv alcătuit din Cleameri?

— Inevitabil, răspunsei eu serios.

Aerul oficial şi prevăzător al omului ras fu parcă suflat de vânt. El întinse mâna spre Liubov Savelevna:

— Nu v'am spus că: „mai mulţi la număr, mai puţini la preţ"?[1]). Clătină deodată obosit din cap şi reluă tonul oficial, practic, spunându-i tovarăşei Djurinscaia:

— Să se mute! Cât mai repede!

— Douăzeci de mii, spusei ridicându-mă.

---

[1]) Citat din „Prea multă minte strică", de Griboedov. (N. T.).

— Îi veţi primi. Nu e prea mult?

— E puţin.

— Bine. La revedere. Mutaţi-vă şi vedeţi să fie un succes deplin.

Intre timp, în Gorchi, hotărîrea înflăcărată dela început luă încetul cu încetul formele unei pregătiri cumpănite, exacte, militare. De fapt Lapot conducea colonia, iar Coval îi ajuta în cazurile grele, dar era destul de uşor s'o conduci. Niciodată nu mai domnise în colonie o atmosferă atât de prietenoasă, obligaţii atât de profund resimţite ale unuia faţă de celălalt. Până şi delictele cele mai mărunte erau întâmpinate cu mare uimire şi cu o dezaprobare scurtă, expresivă:

— Şi te mai pregăteşti să mergi la Curiaj!

Nimeni din colonie nu mai avea îndoieli asupra fondului problemei. Coloniştii nu ştiau, dar percepeau printr'un simţ special foarte ascuţit necesitatea care plutea în aer de a ceda totul colectivului. Aceasta nu era un sacrificiu, ci o desfătare, poate cea mai dulce din lume: să simţi legătura aceasta reciprocă, tăria şi elasticitatea ei, puterea mare a colectivului care vibra în liniştea saturată de forţă. Şi toate acestea se citeau în ochi, în mişcări, în mimică, în mers, în muncă. Ochii tuturor se îndreptau într'acolo, spre nord, unde, între zidurile groase de un stânjen, stătea şi urla spre noi hoarda sălbatică, unită prin sărăcie, nesupunere, prostie şi încăpăţânare.

Am băgat de seamă că băieţii nu aveau niciun fel de aroganţă. Undeva, în ascuns, fiecare-şi purta spaima şi nesiguranţa, cu atât mai firesc cu cât nimeni nu văzuse încă duşmanul.

Fiecare întoarcere a mea era aşteptată cu sete şi nerăbdare, făceau de serviciu pe drumuri şi prin copaci, pândeau de pe acoperişuri. Cum intra echipajul în curte, cel cu semnalul apuca trâmbiţa şi suna adunarea generală fără să-mi ceară consimţimântul. Mă duceam supus la adunare. Intre timp îşi făcuseră un obicei: să mă întâmpine cu aplauze ca pe un artist popular. Acest fapt se referea nu atât la mine, cât la problema generală.

In sfârşit, în primele zile ale lui Mai, am venit la o astfel de adunare cu contractul gata.

Conform contractului şi ordinului dela Narcompros, colonia Maxim Gorchi se muta în întregime, cu elevi şi personal, cu toată averea mobilă şi inventarul viu şi mort, în Curiaj. Colonia din Curiaj se declara lichidată şi cei două sute optzeci de elevi şi întreaga

avere se predau conducerii coloniei Gorchi. Intreg personalul coloniei Curiaj se declara concediat din momentul preluării conducerii de către directorul coloniei Gorchi, cu excepția câtorva tehnicieni.

Mi s'a propus să preiau colonia la cinci Mai. Să termin mutatul coloniei Gorchi la 15 Mai.

După ce ascultară contractul și ordinul, băieții nu strigară „ura" și nu ridicară pe nimeni pe brațe. In tăcerea generală, doar Lapot spuse:

— Să-i scriem despre acest lucru lui Gorchi. Și principalul, băieți, să nu ne plângem!

— Înțeles, să nu ne plângem! strigă un puști.

Iar Calina Ivanovici dădu din mâini și adăugă:

— Porniți, băieți, nu vă temeți!

PARTEA A TREIA

1. *CUIELE*

După o zi trebuia să încep preluarea coloniei Curiaj, iar astăzi, în sovietul comandanților, era neapărată nevoie să facem ceva, să spunem ceva, așa încât coloniștii să poată organiza fără mine greaua operație a strângerii întregii colonii și a mutării ei în Curiaj.

In colonie, temerile, nădejdile, nervii, ochii strălucitori de nerăbdare, caii, carele și noianul de mărunțișuri, însemnările uitate și sforile pierdute se împletiseră într'un nod atât de încurcat, încât mă îndoiam de iscusința băieților de a-l desface.

Trecuse doar o noapte dela primirea contractului, dar colonia întreagă se schimbase ca pentru expediție: și dispoziția și pasiunile și ritmul. Băieții nu se temeau de Curiaj poate fiindcă nu-l văzuseră în toată măreția lui. In schimb, în ochii minții mele, Curiajul se înfățișa ca un cadavru îngrozitor dintr'o poveste, în stare să mă înhațe cu putere de gât, deși moartea îi fusese demult constatată oficial.

In sovietul comandanților s'a hotărît să plece la Curiaj împreună cu mine doar nouă coloniști și un singur educator. Cerui mai mulți. Am argumentat că n'o să facem nimic cu forțe atât de slabe, că vom dărâma numai autoritatea coloniei Gorchi, că la Curiaj întreg personalul a fost scos din muncă și că acolo sunt mulți îndârjiți împotriva noastră.

Imi răspunse zâmbind, cu o blândă ironie, Cudlatâi:

— La drept vorbind, ori că vor pleca zece oameni, ori că vor pleca douăzeci, tot un drac e, tot n'o să faceţi nimic. Când au să vină toţi, atunci o să se schimbe povestea: o să-i luăm cu asalt. Gândiţi-vă că sunt trei sute de oameni. Trebue să ne pregătim bine aici. Noi, doar cu porcii, avem trei sute douăzeci de suflete de încărcat. Afară de asta băgaţi de seamă că ori au înnebunit cei din Harcov ori dinadins fac aşa ca să ne sosească în fiecare zi oameni noi.

Şi pe mine mă necăjeau noii veniţi. Diluând colectivul nostru, aceştia împiedicau colonia Gorchi să-şi păstreze neatinsă forţa şi puritatea. Iar micul nostru detaşament trebuia să lovească în grămada de trei sute de oameni.

Pregătindu-ne pentru lupta împotriva Curiajului, eu puneam preţ pe o singură lovitură, fulgerătoare; cei din Curiaj trebuiau luaţi prin surprindere. Orice tărăgănare, orice speranţă în evoluţie sau sprijinire pe o „pătrundere treptată" ar fi transformat întreaga operaţie într'un lucru îndoielnic. Ştiam bine că „treptat" ar fi pătruns nu numai formele, tradiţiile şi tonul nostru ci şi tradiţiile anarhiei din Curiaj. Inţelepţii din Harcov, care stăruiau pentru o pătrundere treptată, se situau la drept vorbind pe poziţiile vechi demult depăşite: băieţii buni vor avea o bună înrâurire asupra celor răi. Dar eu ştiam acum că băieţii cei mai de treabă se transformă în fiare sălbatice într'o organizaţie putredă. N'am început o dispută făţişă cu „înţelepţii", socotind cu o matematică exactitate că lovitura hotărîtoare se va produce înainte să înceapă grijile de toate zilele. Dar noii sosiţi îmi stăteau în cale. Cudlatâi, deştept, înţelegea că trebue să-i pregătească pentru mutarea în Curiaj cu aceeaşi grijă ca pe întreaga noastră gospodărie.

Deaceea, pornind spre Curiaj în fruntea „detaşamentului de avangardă" nu puteam să nu mă uit îndărăt cu mare neliniştе. Calina Ivanovici, cu toate că făgăduise să conducă până în ultima clipă gospodăria, era atât de deprimat şi de buimăcit de apropiata despărţire, încât se învârtea numai printre colonişti, amintindu-şi anevoie de unele amănunte ale gospodăriei şi uitându-le numaidecât sub povara unei amare şi bătrâneşti dureri. Colonişti ascultau cu dragoste şi cu băgare de seamă poruncile lui Calina Ivanovici, răspundeau printr'un „înţeles"! vesel şi puternic, dar, ajunşi la locul lucrului, scuturau repede de pe ei simţimântul ne-

plăcut de milă pentru bătrân şi începeau să lucreze pe propria lor răspundere.

Il lăsasem pe Coval în fruntea coloniei. Acesta se temea mai mult ca de orice să nu se lase prostit de comuna Lunacîarschi, care primea dela noi ferma, ogorul şi moara. Reprezentanţii comunei se iveau şi piereau prin toate părţile coloniei şi barba roşcată a lui Nesterenco, preşedintele, se uita demult, neîncrezătoare la Coval. Olei Voronova nu-i plăceau duelurile diplomatice dintre aceşti doi oameni şi-l încredinţa pe Nesterenco:

— Du-te acasă, Nesterenco! Dece ţi-e frică? Aici nu sunt niciun fel de escroci. Du-te acasă, îţi spun!

Nesterenco zâmbeşte şiret numai cu ochii şi arată cu capul spre Coval, care se face stacojiu de supărare.

— Il ştii pe omul ăsta, Olecica? E un chiabur. Un chiabur din fire.

Coval se turbură şi mai tare, se înflăcărează şi rosteşte greu, dar îndărătnic:

— Da' tu ce credeai? Că o să-ţi dăruesc toată munca depusă aici de băieţi? Dece? Fiindcă eşti din Lunaciarschi? Aveţi şi burţi şi tot faceţi pe săracii! Plătiţi!

— Da' gândeşte-te! Cu ce să-ţi plătesc?

— Dece să mă gândesc? Tu te-ai gândit când te-am întrebat dacă să semăn? Atunci ai poruncit ca un boier: seamănă! Uite, plăteşte! Şi grâul şi secara, şi sfecla...

Lăsând capul într'o parte, Nesterenco desleagă punga cu mahorcă şi căutând delicat în fundul pungii, zâmbeşte vinovat:

— E adevărat, aşa e, sigur... sămânţa... Dar dece cereţi şi pentru muncă? Ca să spunem aşa, băieţii ar putea să lucreze pentru societate...

Coval sare furios de pe scaun şi, ajuns la ieşire, se întoarce, aprins, ca de friguri:

— Cu ce drept, leneşii dracului? Ce, voi sunteţi bolnavi? Cu numele sunteţi în colectivul ţărănesc dar aţi şi deschis gurile să înhăţaţi munca copiilor... Nu plătiţi, le dau celor din Gonciarovca.

Olea Voronova îl goneşte acasă pe Nesterenco, iar peste trei sferturi de ceas şoşoteşte cu Coval în grădină, cu talentul caracteristic al femeilor, împăcând simpatiile ei contradictorii pentru colonie şi colectivul ţărănesc. Colonia îi este Olei ca o mamă, iar în colectiv, conduce ea, pe faţă, învingându-i pe bărbaţi prin pri-

ceperea-i largă de agronom, moştenită dela Şere, cucerindu-le pe femei printr'o stăruitoare şi sarcastică propovăduire a emancipării femeii şi folosindu-se, în cazurile grele, de berbecele alcătuit din douăzeci de flăcăi şi fete care o urmează ca pe fecioara din Orléans. Ea te cucerea prin cultura, energia şi credinţa ei viguroasă şi Coval, privind-o, se mândrea:

— Munca noastră.

Olea se fălea cu darul bogat pe care colonia Gorchi îl lăsa celor din Lunaciarschi în moşia pusă în ordine şi în cele şase ogoare; dar pentru noi acest dar era o catastrofă din punct de vedere economic. Nicăeri nu se simte marea însemnătate a muncii depuse în trecut ca în gospodăria agricolă. Ştiam foarte bine ce înseamnă să scoţi buruienile, să organizezi asolamentul, să aduci îmbunătăţiri, să utilizezi fiece amănunt, să păzeşti, să păstrezi în curăţenie toate elementele acestui proces lent, nevăzut, îndelungat. Bogăţia noastră adevărată se găsea undeva adânc în rădăcinile încâlcite ale plantelor, în staulele frumos lucrate, confortabile şi filosofice, ponosite şi filosofic prelucrate, în inima acestor simple roţi, hulube, aripi şi cârme. Şi acum, când multe trebuiau părăsite, iar altele rupte din armonia generală şi înghesuite în strâmtoarea vagoanelor înnăbuşitoare de marfă, începeai să înţelegi dece Şere arăta atât de mâhnit şi de palid, dece în mişcările lui apăruse ceva ce amintea de un sinistrat de incendiu.

De altfel, tristeţea nu-l împiedica pe Eduard Nicolaevici să-şi pregătească liniştit şi cu metodă lucrurile sale de preţ pentru drum şi, plecând la Harcov cu detaşamentul de avangardă, trecui fără amărăciune pe lângă silueta lui încovoiată. In jurul nostru, prea veseli şi prea agitaţi, se învârteau ca nişte spiriduşi, coloniştii.

Trecuseră ceasurile cele mai fericite din viaţa mea. Acum regret că în vremea aceea nu m'am oprit cu o deosebită atenţie, cu veneraţie, că nu m'am silit să mă uit ţintă în ochii minunatei vieţi, că n'am păstrat în minte pentru veşnicie luminile, liniile şi culorile fiecărei clipe, fiecărei mişcări, fiecărui cuvânt.

Atunci mi se părea că cei o sută douăzeci de colonişti nu sunt o sută douăzeci de vagabonzi, care şi-au găsit de lucru şi adăpost. Nu, ci o sută de încordări etice, o sută de energii armonioase, o sută de ploi îmbelşugate pe care însăşi natura, femeia această îngâmfată şi îndărătnică, le aşteaptă cu bucurie şi nerăbdare.

In zilele acelea era greu să vezi un colonist trecând în pas obişnuit. Toţi prinseseră obiceiul de a da fuga dela un loc la altul, de a sbura ca nişte rândunele, cu acelaş ciripit preocupat, cu aceeaşi disciplină şi frumuseţe a mişcărilor, frumuseţe fericită şi pură. A fost chiar o clipă în care am greşit, gândind că oamenii fericiţi n'au nevoie de niciun fel de autoritate, că ea va fi înlocuită de acest nou şi uman instinct al bucuriei şi fiecare om va şti exact ce trebue să facă şi cum să facă şi pentruce să facă.

Au fost şi astfel de clipe. Dar mă coborau repede din anarhicele înălţimi replicele vreunui Alioşa Volcov, care-şi întorcea cu nemulţumire faţa pistruiată spre locul zarvei.

— Ce faci, dobitocule? Cu ce cuie baţi lada? Poate crezi că o să găseşti pe stradă cuie de trei diuimi [1])?

Puştiul energic roşeşte, lasă neputincios în jos ciocanul, scărpinându-şi buimăcit cu el călcâiul gol:

— Ai? Da' de câţi diuimi?

— Pentru aceasta sunt cuie vechi, înţelegi, care au mai fost întrebuinţate... Stai! Da' pe astea de trei diuimi, de unde le-ai luat?

Şi astfel iar începe... Volcov stă acum pe capul puştiului şi-i scrutează mânios persoana, dovedită pe neaşteptate în contradicţie cu ideea unor cuie noi de trei diuimi.

Da. Mai sunt tragedii pe lume!

Puţini ştiu ce înseamnă cuie care au mai fost întrebuinţate! Ele trebue scoase din scândurile vechi, din lucrurile pe ducă, cu ajutorul unor unelte speciale şi ies de acolo strâmbate ca de reumatism, ruginite, cu căpăţânile şi vârfurile stricate, îndoite, adesea cu noduri şi spirale pe care se pare că niciun lăcătuş priceput nu le-ar putea face nici chiar dacă ar vrea. Trebue apoi să le îndrepţi cu ciocanele, pe bucăţi de şine, stând pe vine şi lovind mai adesea nu în cui, ci în degete. Iar atunci când se bat cuie vechi într'un lucru nou, ele se îndoaie, se rup şi intră tocmai acolo unde nu trebue. Poate din această pricină puştii din Gorchi arată desgust faţă de cuiele vechi şi săvârşesc afaceri suspecte cu cele noi, provocând anchete şi pângărind cauza măreaţă şi plină de bucurie a marşului spre Curiaj.

---

[1]) Diuim — măsură de aproape $2^1/_2$ cm. (N. T.).

Dar parcă numai cuiele? Toate mesele acestea nevopsite, băncile de tipul cel mai mic burghez, laiţele, miile de taburete de tot felul, roţile vechi, calapoadele de cismărie, rindelele tocite, cărţile sdrenţuite, toate aceste lucruri caracteristice unei vieţi sedentare, de gospodar cam sgârcit, jigneau eroica noastră expediţie... dar era păcat să le arunci.

Dar noii veniţi! Incepuseră să mă doară ochii când le întâlneam feţele neobişnuite, străine. Să-i lăsăm oare aici, să-i dăm vreunei case de copii, adăugând o mită de doi purcei sau de zece kilograme de cartofi? Le examinam mereu firile şi-i împărţeam în mici pâlcuri, clasificându-i după valoarea lor social-umană. Atunci ochiul meu era destul de experimentat şi ştiam să spun dela prima privire, oarecum exact, cam ce producţie s'ar fi putut obţine în fiecare caz din materia primă respectivă, după anumite semne exterioare, după mişcările imperceptibile ale feţei, după voce, mers şi alte sinuozităţi ale personalităţii, ba poate chiar după miros.

Iată-l de pildă pe Oleg Ognev. Face sau nu să-l luăm cu noi la Curiaj? Nu, acesta nu trebue dat la o parte. E o marcă de fabrică rară şi interesantă. Oleg Ognev este un aventurier, un călător şi un obraznic, urmaş, după cât se pare, al vechilor normanzi; ca şi ei, subţire, înalt şi bălai. Poate că între el şi strămoşii lui varegi se întrepuseseră câteva generaţii de intelectuali ruşi, fiindcă Oleg are o frunte înaltă, senină, şi dela o ureche la alta i se întinde o gură inteligentă care se potriveşte de minune cu ochii cenuşii şi vioi. A fost prins cu o escrocherie în legătură cu nişte mandate poştale şi trimis în colonie însoţit de doi miliţieni. Oleg Ognev păşea vesel şi binevoitor între ei, uitându-se curios spre propriul lui viitor lipsit de nădejde. Eliberat în sfârşit de păzitori, Oleg ascultă cu o atenţie cuviincioasă, gravă, primele mele sfaturi, făcu prietenos cunoştinţă cu cei mai vârstnici colonişti, se uită cu bucurie şi uimire la puşti, şi oprindu-se în mijlocul curţii, îşi desfăcu picioarele subţiri şi izbucni în râs:

— Dar colonia asta care e? Maxim Gorchi? Ia iute! Hai să încercăm...

Fu pus în detaşamentul lui Fedorenco, uitându-se la el, închise neîncrezător un ochi:

— Apăi, poate că tu la muncă.. nu prea ai tragere de inimă? Ha? Şi haina ta nu se prea potriveşte... ştii...

Cu un zâmbet, Oleg îşi examină haina de „dandy", sumeţându-i pe rând poalele, şi se uită vesel la faţa comandantului.

— Asta nu-i nimic, tovarăşe comandant! Haina n'o să mă împiedice. Dacă vrei ţi-o fac cadou.

Fedorenco izbucni în râs; râseră şi ceilalţi voinici din detaşamentul opt.

— Ia hai să vedem cum ar fi?

Fedorenco umblă până seara îmbrăcat în haina scurtă a lui Oleg, făcându-i să petreacă pe colonişti prin această eleganţă ne mai văzută la noi, dar seara îi întoarse proprietarului haina şi-i spuse sever:

— Ascunde lucrul ăsta cât mai la fund şi îmbracă un tricou, că mâine ai să te plimbi în urma semănătorii.

Oleg se uită cu mirare la comandant, se uită glumeţ la haină:

— Va să zică nu-i bună la curte hlamida asta?

Dimineaţa era îmbrăcat în tricou şi bombănea ironic despre el:

— Proletar! Să mă plimb în urma semănătorii... Aşa dar lucru nou!

Dar la lucrul cel nou nimic nu-i mergea bine lui Oleg. Cu semănătoarea nu se împăca, mergea trist în urma ei, împiedicându-se de movile, sărind mereu într'un picior, căznindu-se neîndemânatic să-şi scoată un ghimpe. N'o scotea la capăt cu brăzdarul semănătorii în mers şi striga din trei în trei minute celui din faţă:

— Senior, ţineţi-vă vitele, e aici un mic carambol!...

Fedorenco îi schimbă lui Oleg munca, poruncindu-i să mâne a doua pereche de cai, dela boroană; dar peste o oră Oleg îl ajunse din urmă pe Fedorenco şi-i adresă prietenos o rugăminte:

— Ştiţi ce, tovarăşe comandant? Al meu şade!

— Cine şade?

— Calul meu. Băgaţi de seamă, s'a aşezat şi şade! Vă rog să-i vorbiţi!

Fedorenco se grăbeşte spre Mary care se aşezase şi se înfurie:

— Iaca drace! Cum ai izbutit? Toate le-ai încurcat! Şi barca[1]) asta cum a nimerit aici?

Oleg încercă să arate o emoţie sinceră, de gospodar:

---

[1]) Barca — un băţ cu care se întăreşte harnaşamentul cailor (N.T.).

— Înțelegi, probabil din pricină că sboară niște muște, sau mai știu eu ce! S'a așezat și stă când trebue să lucreze, adevărat!

Din cauza hamutului care i s'a vârît pe lângă urechi, Mary se uită cu ură la Oleg; se supără și Fedorenco:

— Șade! Ai mai văzut iapa să șadă! Mână!

Oleg apucă de băț și urlă la Mary:

— Ho!

Fedorenco râde:

— Dece strigi „ho"? Ești cumva birjar?

— Vezi, tovarășe comandant...

— Dece tot spui „tovarășe comandant"...

— Dar cum?

— N'am nume?

— Aha! Vezi, tovarășe Fedorenco, eu nu sunt birjar, dar credeți-mă că-i întâia dată în viața mea când am legături mai strânse cu Mary. Am avut eu cunoscute care se numeau tot Mary... dar cu acelea era altfel, desigur, fiindcă știți... aici sunt barce și hamuturi.

Fedorenco se uită aspru, cu ochii lui mari, liniștiți, la chipul vlăguit, blazat al varegului și scuipă:

— Nu flecări; uită-le la ham!

Seara, Fedorenco gesticulează și fără să se grăbească aruncă sentința:

— De ce dracu e bun ăsta? Să înfulece prăjituri și să umble după domnișoare... Cred că nu ne convine, și vă spun că nu trebue dus la Curiaj.

Comandantul detașamentului opt mă privește serios și preocupat, așteptând întărirea sentinței sale. Înțeleg că părerea aparține întregului detașament opt, care, după cum se știe, se distinge prin tăria convingerilor sale și a exigențelor față de oameni. Dar îi răspund lui Fedorenco:

— Îl luăm pe Ognev la Curiaj. Spune-le în detașament că din Ognev trebue să scoatem un muncitor. Dacă nu-l scoateți voi, nu-l mai scoate nimeni și va ieși din el un dușman al puterii sovietice, un golan. Înțelegi, nu?

— Păi eu înțeleg, spune Fedorenco.

— Atunci vorbește-le acolo în detașament...

— Ei, va trebui să le vorbesc, se învoiește binevoitor Fedorenco, dar mâna i se ridică tot atât de binevoitor spre acel

loc ereditar, unde la slavii noştri se cuibăresc cele mai grave întrebări.

Astfel Ognev pleacă. Dar Ujicov? Răspund categoric, ba chiar cu înveşunare: Arcadie Ujicov nu trebue să plece şi ducă-se dracului! In orice ramură de producţie dacă i-ai strecurat omului o materie primă atât de proastă, poate el să alcătuiască zeci de comisii, să scrie zeci de acte, să atragă în această chestiune până şi N. K. V. D.-ul şi orice control, să se adreseze în cel mai rău caz „Pravdei" şi până la urmă tot o să-l găsească pe vinovat. Nu te obligă nimeni să scoţi din căldări vechi locomotive şi nici conserve din coji de cartofi. Dar eu trebue să scot, nu locomotive şi nici conserve, ci un om adevărat, sovietic. Din cine? Din Arcadie Ujicov?

De mic copil, Arcadie Ujicov se tăvăleşte pe drumul mare şi toate vehiculele istoriei şi geografiei au trecut peste el cu roţile lor ferecate. Tatăl lui şi-a părăsit de timpuriu familia. Penaţii [1]) lui Arcadie se îmbogăţiră cu un nou tată, făcând parte din bâlciul guvernului Denichin. Impreună cu acest guvern, noul tată al lui Ujicov şi întreaga lui familie hotărîră să iasă din graniţele ţării şi să se stabilească în străinătate. Soarta zăpăcită le scoase în cale un loc nepotrivit: Ierusalimul. Aci Arcadie Ujicov îşi pierdu părinţii, nu atât datorită bolii, cât nerecunoştinţei oamenilor şi rămase într'un mediu de arabi şi alte minorităţi naţionale cu care nu era obişnuit. Trecând vremea, adevăratul tată al lui Ujicov, iniţiat între timp în tainele noii politici economice şi ajuns astfel membru al unui combinat oarecare, se gândi deodată şi-şi schimbe purtarea faţă de urmaşul său. El îl căută pe nenorocitul său fiu şi ştiu să se folosească atât de bine de situaţia internaţională, încât Arcadie fu încărcat pe un vapor, înzestrat cu un însoţitor şi dus până în portul Odesa, unde căzu în braţele părintelui. Dar numai după două luni tatăl începu să se îngrozească de unele urmări vădite ale educaţiei primite în străinătate de fiu. In Arcadie se îmbinase avântul rusesc cu imaginaţia arabă; în orice caz, Ujicov bătrânul fu jefuit până la ultimul lucru. Arcadie duse la hala de vechituri nu numai bunurile familiei ca ceasurile, lingurile de argint şi suporturile de pahare, nu numai hainele şi rufăria, dar chiar şi ceva mobilă; pe deasupra el mai folosea cu dibăcie un carnet de cecuri dela serviciul unde lucra

[1]) Penaţii — zeii casei la Romani. (N. T.).

părintele său, desvăluind în tânărul său autograf o adâncă legătură de rudenie cu semnătura complicată a lui taică-său.

Aceleaşi mâini puternice care luaseră pe Arcadie atât de curând din împrejurimile sfântului mormânt fură puse acum în mişcare pentru a doua oară. In toiul exerciţiilor noastre militare, Ujicov senior, un bărbat încă nu prea trecut, cu lustru european, cu înfăţişare de om de afaceri, se aşeză pe un scaun în faţa mea şi-mi expuse o biografie amănunţită a lui Arcadie, încheind cu vocea uşor tremurătoare:

— Numai dumneavoastră îmi puteţi reda fiul!

M'am uitat la fiu care şedea pe divan şi mi-a displăcut atât de mult, încât am vrut să-l redau de îndată turburatului părinte.

Dar odată cu fiul, tatăl aduse şi hârtii, împotriva cărora nu aveam putere să obiectez. Arcadie rămase în colonie.

Era înalt, slab şi stângaci. Pe laturile capului său roşcat-aprins se desfăceau urechi enorme, de un roz străveziu, faţa fără sprâncene era presărată de pistrui mari, iar totul tindea în jos; nasul borcănat întrecea în greutate toate celelalte părţi ale feţei. Arcadie se uita întotdeauna pe sub sprâncene, dar mai bine nu s'ar fi uitat deloc, atât desgust îţi inspirau ochii lui spălăciţi, urduroşi. Adăugaţi la aceasta o gură băloasă care nu se închidea niciodată şi o expresie veşnic posacă, neînsufleţită.

Ştiam că-l vor bate coloniştii prin colţuri întunecoase, că-l vor îmbrânci cu coatele când îl vor întâlni, că nu vor voi să doarmă cu el într'un dormitor, să mănânce cu el la masă, că-l vor urî cu acea ură sănătoasă, omenească, pe care o înfrângeam în mine însumi doar cu ajutorul unei sforţări pedagogice.

Din prima zi, Ujicov începu să fure dela tovarăşi şi să facă pe el în aşternut. Mitca Jeveli, veni la mine şi mă întrebă grav, îmbinându-şi sprâncenele negre:

— Nu zău, Anton Semeonovici, spuneţi prietenește, dece să luăm cu noi unul ca el? Uitaţi-vă: din Ierusalim la Odesa, dela Odesa la Harcov, dela Harcov aici şi pe urmă la Curiaj. Dece să-l luăm? N'avem oare alte lucruri de cărat? Nu zău, spuneţi...

Tac. Mitca aşteaptă cu răbdare răspunsul meu şi încruntă din sprâncene spre Lapot, care zâmbeşte; apoi începe din nou:

— N'am mai văzut aşa oameni. Trebue... aşa... să-i dăm stricnină sau... să punem ace într'un bot de pâine şi să i-l aruncăm.

— Păi n'o să-l ia, râde Lapot.

— Cine? Ujicov n'o să-l ia? Hai să facem întradins şi o să-l înghită... Ştii ce lacom e? Şi cum mănâncă? O, nici nu-mi vine să-mi mai aduc aminte!

Mitca se scutură desgustat, Lapot îl priveşte şi-şi crispează dureros obrajii înspre ochi. Fără să le spun, sunt de partea lor şi mă gândesc: „Ce să fac? Hârtiile cu care a venit Ujicov...".

Băieţii, pe divanul de lemn, rămaseră pe gânduri. Prin uşa odăii de lucru priveşte înăuntru mutrişoara curată, zâmbitoare a lui Vasca Alexeev şi Mitca se bucură îndată.

— Uitaţi, de ăştia puteţi să ne daţi şi o sută! Vino încoace, Vasca!

Vasca se îmbujorează şi îndreaptă spre Mitca un surâs sfios şi ochişori nespus de îndrăgostiţi; se aplecă pe genunchii lui Mitca şi, deodată, simţimântul lui puternic răbufneşte într'o exclamaţie de nedescris, jumătate oftat şi gemet, jumătate râs:

— Hm...

Pe Vasca Alexeev l-a adus în colonie propria lui voinţă; a venit plâns şi buimăcit de huliganismul vieţii. Nimerise chiar la o şedinţă a sovietului comandanţilor într'o seară cu ploaie şi furtună. Imprejurarea meteorologică, deşi neplăcută în aparenţă, servi totuşi succesului lui Vaşca, fiindcă pe vreme frumoasă nici în casă nu l-ar fi primit. Dar aşa, comandantul detaşamentului de pază îl dusese în odaia de lucru şi întrebase:

— Pe ăsta unde-l ducem? Stă la uşă şi plânge, şi afară plouă.

Comandanţii curmară discuţiile în curs şi se uitară la noul venit. Acesta îşi şterse repede urmele durerii cu toate mijloacele pe care le avea la îndemână, mânecă, degete, pumni, poalele hainei şi şapca şi clipi din ochii umezi spre Vanca Lapot, recunoscând numaidecât în el pe preşedinte. Avea o faţă frumoasă cu bujori, iar în picioare ghete bune, ţărăneşti; numai

haina scurtă, veche, de postav, nu era la înălțimea bunei stări a îmbrăcămintei sale. Să fi avut vreo treișprezece ani...

— Ce cauți aici? întrebă Lapot cu asprime.

— Viu în colonie, răspunse grav puștiul.

— Dece?

— Tata ne-a părăsit, iar mama mi-a spus: du-te unde vrei...

— Cum așa? O mamă nu poate spune asemenea lucruri...

— Apoi nu mi-e mamă bună...

Această împrejurare îl puse în încurcătură pe Lapot, dar numai pentru o clipă.

— Stai, cum așa? A, da, nu e mamă bună. Atunci trebue să te ia tatăl. E obligat, înțelegi?

Puștiului îi străluciră iar lacrimi amare în ochi și se grăbi iarăși să le șteargă, pregătindu-se să vorbească. Ochii pătrunzători ai comandanților se umplură de zâmbete, remarcând originala apucătură a solicitantului. In sfârșit, cu un oftat involuntar, solicitantul spuse:

— Apoi, tata, și tata e vitreg.

O clipă sovietul tăcu: deodată însă izbucni un râs sgomotos. Lui Lapot îi dădură lacrimile de atâta râs.

— In mare încurcătură ai mai nimerit, frate .. Cum de s'a întâmplat așa?

Simplu, fără cochetărie, nedeslipindu-și ochii de pe fața veselă a lui Lapot, solicitantul spuse că-l chiamă Vasca și că numele de familie îi e Alexeev. Tatăl birjar, și-a părăsit familia s'a dispărut, iar mama s'a remăritat cu un croitor. Apoi mama începu să tușească și anul trecut a murit. Croitorul „a luat de s'a însurat cu alta". Iar acum „în ajun de paște" a plecat în Congrad și a scris că nu se mai întoarce și că: „trăiți cum vreți".

— Va trebui să-l primim, zise Cudlatâi. Dar la drept vorbind, poate minți! Ai? Cine te-a trimis?

— Trimis? Păi acolo... un om.... care stă acolo... el m'a trimis; mi-a spus: acolo trăiesc băieți și seamănă grâu.

Astfel îl primirăm pe Vasca Alexeev în colonie. In curând el se făcu iubit de toți și ipoteza de a ne lipsi de Vasca în Curiaj, nici nu se punea pe sălile noastre. Nu se punea și pentrucă Vasca fusese primit de sovietul comandanților, putând fi socotit, prin urmare, cu drepturi depline „un prinț de sânge".

Printre tinerii sosiți se numărau și Marc Scheinhaus și Vera Berezovscaia. Pe Marc ni-l trimisese comisia din Odesa pentru hoți minori, după cum se arăta în hârtia care-l însoțea. Sosi adus de un miliţian; dar dela prima privire înțelesei că greșise comisia; un om cu asemenea ochi nu poate fura. Nu mă încumet să descriu ochii lui Marc. In viață nu-i întâlnești aproape niciodată, îi găsești doar în operele unor pictori ca Nesterov, Kaulbach, Rafael și în general doar în fețe de sfinți și mai ales de madone. Cum nimeriseră acești ochi pe fața unui evreu sărac din Odesa, e aproape cu neputință de înțeles căci, după toate semnele, Marc Scheinhaus era intradevăr sărac; abia de-și acoperea trupul slab de șaisprezece ani, în picioare își căscau găurile niște rămășițe necuviincioase de încălțăminte, dar fața lui Marc era curată, splălată, iar părul creț pieptănat. Marc avea genele atât de dese, de stufoase, încât mișcarea lor părea o adiere.

Il întrebai:

— Scrie aici că ai furat. E oare adevărat?

Durerea sfântă, întunecată, din ochii enormi ai lui Marc țâșni deodată ca un șuvoi pe care aproape îl simțeai. Marc bătu greu din gene, și-și plecă fața palidă, slăbuță, tristă:

— E adevărat, sigur... am furat...

— De foame?

— Nu, n'aș putea spune că de foame. N'am furat de foame.

Ca și mai înainte, Marc se uita la mine grav, cu o privire fixă, plină de tristețe.

Imi fu rușine să cercetăm băiatul obosit și necăjit.

M'am silit să-i zâmbesc mai îngăduitor și-i spusei:

— Nu trebue să-ți aduci aminte de asta. Ai furat și gata. Omului i se întâmplă felurite nenorociri, pe care însă trebue să le uite... Ai învățat undeva?

— Am învățat. Am terminat cinci clase și vreau să învăț mai departe.

— Bine! Minunat! Ești numit în detașamentul patru al lui Taranet. Iată o hârtie, te duci la comandantul Taranet și el o să facă toate cele de cuviință.

Marc luă foaia de hârtie, dar nu plecă spre uşă, ci se codi lângă masă:

— Tovarăşe director, vreau să vă spun un lucru şi trebue să vi-l spun. In timp ce veneam încoace mă gândeam întruna la asta şi acum nu mai pot răbda...

Marc zâmbi dureros şi se uită drept în ochii mei cu o privire rugătoare.

— Ce este? Poftim, vorbeşte...

— Am mai fost într'o colonie în care nu se putea spune că era rău. Dar simţeam ce caracter capăt. Pe tatăl meu l-au omorît oamenii lui Deninchin şi eu sunt comsomolist, dar caracterul îmi cam slăbeşte. E foarte rău, îmi dau seama. Trebue să am un caracter de bolşevic. Asta a început să mă chinuiască grozav, Spuneţi-mi, n'o să mă trimiteţi la Odesa dacă vă spun adevărul?

Marc îmi lumină bănuitor faţa cu ochii lui minunaţi.

— Nu te voi trimite nicăeri, orice adevăr mi-ai spune.

— Vă mulţumesc, tovarăşe director, mulţumesc mult! Chiar asta socoteam şi eu că veţi spune când m'am hotărît. M'am gândit la asta când am citit un articol în ziarul „Visti" cu titlul: „Atelierul de oameni noi" în care era vorba despre colonia dumneavoastră. Am văzut atunci unde trebuia să mă duc şi am început să mă rog; dar cât m'am rugat de ei, tot nu mi-a ajutat la nimic. Mi se spunea: dece să pleci acolo? E o colonie specială pentru delicvenţi. Atunci am fugit din colonie şi m'am suit drept într'un tramvai. Nici nu vă puteţi închipui ce repede s'a petrecut totul. Cum am vârît mâna în buzunarul unuia m'au şi înhăţat şi au vrut să mă bată. Apoi m'au dus la comisie.

— Şi comisia a crezut că ai furat?

— Putea să nu creadă? Doar acolo sunt oameni drepţi; şi pe urmă au fost şi martori şi proces-verbal şi toate după tipic. Am declarat că şi mai înainte umblasem prin buzunarele oamenilor.

Am râs pe faţă. Eram mulţumit că neîncrederea mea în sentinţa comisiei se dovedise întemeiată. Marc, care se liniştise, plecă să-şi ia locul în detaşamentul patru.

Vera Berezovscaia avea cu totul altfel de caracter.

Lucrurile s'au petrecut iarna. Plecam să o conduc pe Maria Condratievna Bocova la gară şi să trimit prin ea un pachet

urgent la Harcov. O găsii pe Maria Condratievna pe peron, sfătuindu-se aprins cu un puşcaş al gărzii de cale ferată. Acesta ţinea de mână o fetişcană de vreo şaisprezece ani, cu picioarele goale în galoşi. Pe umerii ei era aruncată o pelerină scurtă de modă veche, de bună seamă darul vreunei bătrâne milostive. Capul gol al fetei arăta groaznic. Părul ei blond sburlit încetase a mai fi blond; într'o parte, după ureche stătea ca o pernă bine îndesată, iar pe frunte şi pe obraji, cădea în şuviţe întunecat, slinoase. Fata zâmbea larg, încercând să se smulgă din mâinile puşcaşului; era tare drăguţă. Dar în ochii-i ageri, râzători, surprinsei stinse scântei de desnădejde neputincioasă, ca a unui pui de sălbătăciune neajutorat. Zâmbetul era singura ei formă de apărare, unica ei diplomaţie.

Puşcaşul îi spuse Mariei Condratievna:

— Vouă vă vine uşor să vorbiţi, tovarăşe, dar câte îndurăm noi dela ei! Ai fost săptămâna trecută în tren? Beată.... Ai fost?

— Eu beată? Ce mai scorneşti... fata îi zâmbi acum fermecător puşcaşului şi-şi smulse deodată mâna, ducând-o repede la buze ca şi cum ar fi durut-o tare. Apoi cu o calmă cochetărie zise:

— Iaca, m'am smuls.

Puşcaşul făcu o mişcare spre ea, dar ea sări vreo trei paşi înapoi şi izbucni într'un plâns de răsună tot peronul, fără să ia în seamă mulţimea care se adunase în jurul nostru.

Maria Condratievna se uită pierdută în jur şi mă zări:

— Dragă Anton Semeonovici!

Mă trase la o parte şi-mi şopti cu înflăcărare:

— Ce grozăvie! Cum e cu putinţă una ca asta? E o femeie, o femeie minunată... Ei, nu că e minunată, dar nu se poate aşa ceva.

— Şi ce vreţi Maria Condratievna?

— Cum ce? Mă rog, nu te preface, interesatule!

— Ia uită-te!

— Da, un interesat. Numai cu interese şi cu socoteli, da? Asta n'ar fi rentabil, nu? Cu asta să aibă de furcă puşcaşii?

— Ascultaţi, e o prostituată... Într'un colectiv de băieţi?

— Lasă cugetările, pedagog nenorocit!

Jignirea mă făcu să pălesc şi spusei furios:

— Bine, o să meargă acum cu mine în colonie!

Maria Condratievna mă apucă de umeri:

— Iţi mulţumesc, dragul meu Macarenco, îţi mulţumesc!

Se repezi la fată, o luă de umeri şi-i şopti ceva tainic. Puşcaşul se răsti supărat la public:

— Ce-aţi rămas cu gurile căscate? Ce e aici, cinema? Împrăştiaţi-vă pe la treburile voastre!...

Apoi scuipă, dădu din umeri şi plecă.

Maria Condratievna mi-o aduse pe fata care mai zâmbea încă.

— V'o prezint pe Vera Berezovscaia. Se învoieşte să plece în colonie... Vera, acesta e directorul dumitale — e un om foarte bun şi o să te împaci!

Vera îmi zâmbi şi mie.

— Merg... ei şi ce...

Ne luarăm rămas bun dela Maria Condratievna şi ne suirăm în sanie.

— Ai să îngheţi, îi spusei eu, şi scosei de sub bancă o pătură.

Vera se înfăşură în ea şi întrebă veselă:

— Şi ce o să fac eu acolo în colonie?

— Ai să înveţi şi ai să munceşti.

Vera tăcu un timp, pe urmă spuse cu o voce capricioasă, de femeie:

— O, doamne! N'am să învăţ şi nu mai scorniţi atâtea...

Se apropia o noapte înnourată, întunecoasă, neliniştitoare. Mergeam acum pe un drum de câmp, care se desfăşura larg la orizont. Ii spusei Verei încet, aşa ca să nu audă Soroca de pe capră:

— La noi învaţă toţi băieţii şi toate fetele şi ai să înveţi şi tu. Ai să înveţi bine. Şi o să înceapă pentru tine o viaţă frumoasă.

Ea se lipi strâns de mine şi zise tare:

— O viaţă frumoasă... O, ce întuneric! Infricoşător.... unde mă duceţi?

— Taci!

Tăcu. Intrarăm într'un crâng. Soroca, cu jumătate de glas, înjura, se vede pe acela care a născocit noaptea şi drumul îngust de pădure.

Vera şopti:

— Am să vă spun ceva... Ştiţi ce?

— Spune.

— Ştiţi ce? Sunt gravidă...

După câteva minute întrebai:

— Asta e născocită?

— Nu... Dece aş născoci-o? Pe cuvânt de cinste că e adevărat.

In depărtare licăriră luminile coloniei. Vorbirăm iar pe şoptite. Ii spusei Verei:

— O să faci un avort. In ce lună eşti?

— A doua.

— O să faci.

— N'au să râdă?

— Cine?

— Băieţii voştri...

— N'o să afle nimeni.

— Ba o să afle.

— Nu, vom şti numai eu şi cu tine. Nimeni altcineva.

Vera râse obraznic:

— Da... poveşti!

Tăcui. Urcând dealul coloniei pornirăm la pas. Soroca se dădu jos din sanie şi merse lângă botul calului, fluierând „Chiripicichi". Deodată Vera se plecă pe genunchii mei şi izbucni într'un plâns amar.

— Ce-i cu ea? întrebă Soroca.

— Are o amărăciune, răspunsei eu.

— Se vede că are rude, se dumiri Soroca. Nimic nu-i mai rău decât să ai rude.

Se căţără pe capră şi învârti din bici:

— Galop, tovarăşă Mary, galop! Aşa!

Intrarăm în curtea coloniei.

Peste trei zile Maria Condratievna se întoarse din Harcov. Nu-i vorbii nimic despre tragedia Verei, iar după o săptămână anunţarăm în colonie că Vera trebue trimisă în spital, având ceva la rinichi. Se întoarse dela spital, tristă, blândă, supusă şi mă întrebă încet:

— Acum ce să fac?

Mă gândii şi-i răspusei cu modestie:

— Incet, încet vom învăţa să trăim.

Intelesei, după privirea ei uluită, că lucrul cel mai greu şi mai neînţeles pentru ea era să trăiască.

Se înţelege că şi Vera Berezovscaia pleacă la Curiaj cu noi. Reiese că merg toţi, şi cei douăzeci de noi veniţi pe care ni i-a trimis Narcomprosul fără a ţine seamă de planurile mele strategice. Ce bine ar fi dacă n'ar merge cu mine la Curiaj decât cele unsprezece detaşamente vechi, încercate. Ele au trecut luptând prin istoria celor şase ani ai noştri. Au strâns multe gânduri, tradiţii, experienţe, idealuri, obiceiuri comune. Alături de ele parcă nu te temi. Ce bine ar fi fără aceşti noi veniţi, pe care, deşi răspândiţi în masa detaşamentelor, îi întâlnesc la fiece pas turburându-mă de fiecare dată: ei umblă, vorbesc şi se uită altfel, au chipuri încă de „calitatea treia", rele.

Nu-i nimic, cele unsprezece detaşamente ale mele au înfăţişare dârză. Dar ce nenorocire ar fi ca aceste unsprezece mici detaşamente să piară în Curiaj. Mi-era inima strânsă şi eram foarte turburat în ajunul plecării detaşamentului de avangardă. Iar cu trenul de seară mai veni şi Djurinscaia, care se închise cu mine în odaia de lucru şi-mi spuse:

— Mi-e frică, Anton Semeonovici! Nu e încă prea târziu să refuzaţi.

— Ce s'a întâmplat, Liubov Savelevna?

— Am fost ieri la Curiaj. Grozăvie! Nu pot îndura astfel de impresii. Ştiţi, am fost la închisoare, pe front, dar niciodată n'am suferit ca acum.

— Dar dece sunteţi în halul ăsta?

— Nu ştiu. Nu pot spune. Dar dumneavoastră înţelegeţi: trei sute de băieţi complect îndobitociţi, depravaţi, întărîtaţi... un fel de descompunere biologică, o revenire la animalitate... Nu mai e nici măcar anarhie. Şi mizeria, şi duhoarea, şi păduchii! Nu trebue să plecaţi. Am chibzuit prost.

— Dar daţi-mi voie! Dacă aveţi o impresie atât de rea de Curiaj, cu atât mai mult trebue să facem ceva.

Liubov Savelevna oftă din greu:

— Ah, o să am mult de vorbit. Sigur că trebue să facem ceva, avem obligaţie, dar nu trebue să sacrificăm colectivul vostru. Nu ştiţi ce preţ are, Anton Semeonovici! Să-l păzim, să-l creştem, să-l îngrijim, nu să-l sacrificăm primului capriciu.

— Al cui capriciu?

— Nu ştiu al cui, spuse obosită Liubov Savelevna. Nu vor-

besc de dumneavoastră; aveţi o poziţie cu totul specială. Dar iată ce vreau să spun: aveţi mai mulţi duşmani decât credeţi.

— Ei şi?

— Sunt unii care s'ar bucura dacă v'aţi face de râs în Curiaj.

— Ştiu.

— Uitaţi! Să lucrăm serios. Să refuzăm. Nu e încă prea târziu.

N'am putut decât să zâmbesc la propunerea tovarăşei Djurinscaia:

— Dumneavostră ne sunteţi prietenă. Dragostea şi atenţia dumneavoastră ne sunt mai scumpe decât orice aur. Dar,... iertaţi-mă, acum vă situaţi pe planul pedagogiei vechi.

— Nu înţeleg.

— Lupta cu cei din Curiaj e necesară nu numai pentru ei şi pentru duşmanii mei, ci şi pentru noi, pentru fiecare colonist. E o luptă de o reală importanţă. Plimbaţi-vă numai printre coloniști şi veţi vedea că o retragere nu mai e cu putinţă.

A doua zi de dimineaţă plecă la Harcov detaşamentul de avangardă. In acelaş vagon cu noi călătorea Liubov Savelevna.

2. *DETAŞAMENTUL DE AVANGARDĂ*

Volohov mergea în fruntea detaşamentului de avangardă. Foarte sgârcit la vorbă, la gesturi şi mimică, acesta ştie bine să-şi definească atitudinea faţă de oameni şi de evenimente, atitudine întotdeauna plină de o leneşă ironie şi de o calmă încredere în sine. Aceste calităţi se întâlnesc în forme rudimentare la fiecare scandalagiu care se respectă, dar cizelate de un colectiv, ele dau personalităţii un luciu moderat de noblețe şi un joc profund de putere liniştită, de nebiruit. In luptă trebue asemenea comandanţi, fiindcă ei posedă îndrăzneală absolută şi frâne de calitate neîndoielnică. Mai mult decât orice mă liniştea faptul că Volohov nici nu se gândea la Curiaj sau la cei de acolo. Uneori, stârnit de flecăreala neastâmpărată a băieţilor, Volohov, fără tragere de inimă, dădea drumul replicii sale:

— Da' mai daţi-i încolo de curiajeni! O să vedeţi că sunt din acelaş aluat ca toţi ceilalţi.

Asta nu-l împiedica totuşi pe Volohov să depună o nesfârşită atenţie la alcătuirea detaşamentului de avangardă. Ordonat, tăcut, rumega fiecare candidatură şi hotăra scurt:

— Nu-i bun! Prea puţină greutate!

Detaşamentul de avangardă fu alcătuit în mod foarte inteligent. Având o largă structură comsomolistă, el cuprindea şi pe reprezentanţii ideilor principale şi pe cei ai deprinderilor speciale din colonie. Intrară în detaşamentul de avangardă:

1/ Vitca Bogoiavlenschi, căruia sovietul comandanţilor îi schimbase numele desgustător de religios [1]) într'unul nou, de o ne mai pomenită eleganţă: Gorcovschi. Gorcovschi era slab, urît şi deştept ca un foxterier. Admirabil de disciplinat şi întotdeauna gata de acţiune, el avea despre toate părerea lui proprie şi judeca oamenii repede şi hotărît. Talentul lui cel mai de seamă era acela de a cunoaşte până în străfunduri pe fiecare băiat şi de a identifica fără greş adevăratul lui caracter. Cu toate astea, Vitca nu se oprea niciodată la cazuri mărunte, ci reprezentările lui despre oameni se sintetizau imediat într'un aspect colectiv, în cunoaşterea grupurilor, a liniilor, a fenomenelor tipice şi a deosebirilor.

2. Mitca Jeveli, vechiul nostru cunoscut, care exprima în chipul cel mai fericit adevăratul spirit al coloniei Gorchi. Mitca crescuse armonios, devenind un tânăr minunat, svelt, cu un cap bine aşezat, frumos, cu o privire neagră, strălucind ca un diamant în ochii puţin piezişi. Intotdeauna erau în colonie o droaie de puşti, care se străduiau să-l imite pe Mitca şi în felul lui de a vorbi energic, cu un gest tăios, neaşteptat, şi în ce priveşte curăţenia şi îngrijirea cu care era îmbrăcat, şi la mers, ba până şi la patriotismul lui entuziast, paşnic şi adânc de membru al coloniei Gorchi. In mutarea noastră la Curiaj, Mitca vedea o împrejurare de mare însemnătate politică şi, fiind convins că noi descoperisem forme juste pentru „organizarea puştilor", era sigur că trebuia să răspândim descoperirea noastră în folosul republicii proletare.

3. Mihail Ovciarenco, un tânăr destul de prostuţ, însă un lucrător de calitate şi un fervent apărător al coloniei şi al intereselor ei. In biografia sa, Mişa însuşi se descurca cu foarte multă greutate. Trecuse aproape prin toate oraşele Uniunii, dar nu se alesese cu niciun fel de cunoştinţe şi cu niciun fel de cul-

[1]) Bogoiavlenie — bobotează. (N. T.).

tură. Se îndrăgostise de colonie încă din prima zi şi aproape că nu făcuse greşeli. Deşi ştia să facă multe lucruri, Mişa nu dobândise niciun fel de calificare în niciun domeniu, fiindcă nu suporta să stea multă vreme la un strung, sau la vreo altă muncă. În schimb, avea talente neîndoioase de gospodar, o capacitate de a pune pe roate lucrul detaşamentului, de a împacheta, de a executa repede şi cu pricepere un mutat, însoţindu-şi munca cu bombăneli gospodăreşti şi moralizatoare, care nu oboseau, fiindcă se răspândea din ele un iz plăcut de prostie bine intenţionată şi de bunătate fără margini. Mişa Ovciarenco era cel mai puternic din colonie, chiar mai puternic decât Silahtie Otcenaş. Se pare că Volohov alegându-l pe Mişa pentru detaşaşament, avusese în vedere mai ales această calitate.

4. Denis Cudlatâi, cea mai proeminentă figură din colonie în epoca ofensivei dela Curiaj. Pe mulţi colonişti îi treceau năduşelile când Denis lua cuvântul în adunarea generală pomenind de numele lor. Temeinic, cu rost, el ştia să beştelească un om şi să ceară îndepărtarea lui din colonie în modul cel mai convingător. Şi, lucru teribil, Denis era întradevăr deştept şi argumentarea lui, adesea ucigătoare. El avea o serioasă şi adâncă încredere în utilitatea şi trăinicia coloniei. Se vede că în închipuirea lui colonia amintea un car gospodăresc bine uns şi pus la punct cu care poţi călători liniştit şi fără grabă o mie de verste, apoi te învârţi în jurul lui o jumătate de oră cu ciocane şi unsoare, şi iar călătoreşte o mie de verste. Prin înfăţişarea lui, Cudlatâi era tipul clasic al culacului şi juca în teatrul nostru numai roluri de acestea; totuşi ne bizuiam pe el ca pe primul organizator al Comsomolului şi cel mai activ membru al lui. Ca toţi cei din Gorchi era laconic, purtându-se faţă de oratori cu o dezaprobare lăcută şi ascultând cuvântările lungi cu o adevărată suferinţă fizică.

5. Evghenev: fusese ales de comandant ca o momeală necesară pentru pungaşi. Bun comsomolist şi tovarăş plin de viaţă, mai păstra în limba şi apucăturile sale amintiri din existenţa-i frământată de stradă şi din casele de corecţie. Fiind bun actor, nu pregeta să-i vorbească omului în dialectul lui familiar, la nevoie.

6. Jorca Volcov, mâna dreaptă a lui Coval în Comsomol, apărea în detaşamentul nostru în rolul de comisar politic şi de fău-

ritor al noii constituții. Era un activist politic înnăscut: sigur, pasionat, perseverent. Trimițându-l pe Volcov, Coval spuse:

— Ticăloșii, Jorca are să le trezească simțul politic. Că altfel, lua-i-ar dracu, vor fi crezând că trăiesc în țară imperialistă. Ei, și chiar de am avea a face cu culaci, Jorca tot n'o să rămână de căruță.

7 și 8. Tosea Soloviev și Vanca Șelaputin, reprezentanții tinerei generații. Purtau amândoi freze frumoase, ondulate, numai că Tosea era blond iar Vanca blond închis. Tosea avea o mutrișoară drăguță, de o tinerească prospețime, iar Vanca o față cârnă, vioaie, drăcoasă.

In sfârșit numărul 9 îl purta colonistul Costea Vetcovschi. Intoarcerea lui în colonie se produsese în modul cel mai rapid, mai prozaic și mai practic. Cu vreo trei zile înainte de plecarea noastră, Costea venise în colonie slab, vânăt și rușinat. Il primirăm cu rezervă, doar Lapot întrebă:

— Ei, cum mai merge la „fereşte-ne doamne"?[1]).

Costea zâmbi cu demnitate:

— Ducă-se dracului! Nici n'am trecut pe acolo!

— Păcat, zise Lapot. Stă goală, blestemata!

Volcov clipi prietenește spre Costea:

— Va să zică te-ai săturat de lucruri interesante?

Costea răspunse fără să roșească:

— M'am săturat.

— Și la desert ce-o să ai?

Costea râse sgomotos:

— Vezi, o s'aștept adunarea comandanților. Ei sunt meșteri și la dulce și la amar...

— Acum nu mai avem timp să ne ocupăm de mâncările tale, rosti posomorît Volohov. Uite ce spun eu, cum Alioșa Volcov are o rosătură la picior, ai să pleci tu în locul lui. Lapot, tu ce crezi?

— Eu cred că merge.

— Da' sovietul? întrebă Costea.

— Acum suntem pe picior de război, așa că se poate și fără soviet.

---

[1]) Inchisoare în argot-ul pungașilor. (N. T.).

Astfel, lucru neașteptat și pentru noi și pentru el, fără psihologie și fără proceduri, Costea nimeri în detașamentul de avangardă. Chiar a doua zi umbla în costum de colonist.

Mergea cu noi și Ivan Denisovici Chirghizov, noul educator, adus de noi dela munca sa de apostolat pedagogic din Pirogovca în locul lui Ivan Ivanovici care pleca. Unui observator lipsit de adâncime, Ivan Denisovici i-ar părea un învățător de țară, obișnuit. In realitate, Ivan Denisovici e acel erou pozitiv pe care literatura rusă îl caută atât de scrupulos de atâta vreme. Ivan Denisovici are treizeci de ani, e brun, deștept, liniștit și mai cu seamă foarte muncitor. După cum se știe, nici eroii pozitivi, nici cei negativi ai literaturii ruse nu se prea pot lăuda c'ar fi de ultima calitate. Ivan Denisovici știe să facă de toate și întotdeauna lucrează la câte ceva, dar de departe ți se pare că i-ai mai putea da încă o însărcinare. Te apropii mai mult și începi să-ți dai seama că nu mai e nimic de adăugat, dar limba pornită pe făgașul cunoscut nu se poate adapta repede și atunci, roșind puțin și bâlbâindu-te, spui:

— Ivan Denisovici, trebue.... acolo.... să împachetați laboratorul de fizică...

Ivan Denisovici se ridică de lângă o ladă sau de lângă un caiet și zâmbește:

— Laboratorul? Bine... Uite, o să iau băieții și o să împachetăm.

Te îndepărtezi rușinat. Dar Ivanovici Denisovici a și uitat de cruzimea ta și-i spune cu glas mângâietor cuiva:

— Du-te dragă, și chiamă-i pe băieți...

Sosirăm la Harcov dimineața. La gară ne întâmpină inspectorul Iuriev dela Narcompros, strălucitor, în unison cu dimineața de Mai și cu dispoziția noastră combativă. Ne bătea pe spate și zicea:

— Uite-i pe gorchiști! Straşnic, straşnic! E și Liubov Savelevna aici. Straşnic! Știți ce? Am o mașină: să mergem să-l luăm pe Halabuda și drept la Curiaj. Mergeți și dumneavoastră Liubov Savelevna? Straşnic! Iar băieții să se ducă cu trenul de vară până la Râjov. De acolo este aproape, doar doi kilometri. Se poate trece prin luncă. Numai că trebue să vă dăm de mâncare, ai? Sau o să vă dea de mâncare la Curiaj, ce credeți?

Băieții se uitau întrebător la mine și ironic la Iuriev. Simțul lor combativ era electrizat în cel mai înalt grad și ei cercetau cu lăcomie primul obiect din Harcov: Iuriev.

Spusei:

— Vedeţi că detaşamentul nostru de avangardă este ca să-i spunem aşa, primul eşalon de colonişti din Gorchi. Când sosim noi să sosească şi ei! Credeţi că am putea tocmi două maşini?

Iuriev sări în sus de încântare:

— Straşnic, pe cuvânt de cinste! Ce originale sunt toate la ei... Ah, ce plăcere! Şi ştiţi ce? Le tocmesc în contul Narobrazului! Şi mai ştiţi ce? Eu plec cu ei... cu flăcăii...

— Să plecăm, îşi arătă dinţii Volohov.

—Ad-mirabil ad-mirabil! Să mergem.... să mergem să tocmim maşinile.

Volohov porunci:

— Du-te, Tosea! Tosea salută cu „înţeles" şi Iuriev aţinti asupra lui o privire extaziată, îşi frecă mâinile şi tropăi pe loc:

— Ce spui de asta!...

Fugi pe peron, privindu-l pe Tosea, care, desigur, nu-şi putea uita atât de repede seriozitatea de membru al detaşamentului de avangardă ca să ţopăie prin gară.

Băieţii se uitară unul la altul.

Gorcovschi întrebă încet:

— Cine e... omul acesta ciudat?

Peste vreo trei ore maşinile noastre sburau pe dealul din Curiaj, oprind lângă peretele jupuit al bisericii. Câteva mutre netunse, murdare se mişcară leneş spre maşină, târşind de pământ pantalonii lungi, destrămaţi, şi cătând fără o deosebită curiozitate spre băieţii din Gorchi, mlădioşi ca nişte paji şi severi ca nişte procurori.

Se apropiară de noi doi educatori, care abia ascunzându-şi duşmănia, se uitau unul la altul.

— Unde să le facem loc? Pentru dumneavoastră s'ar putea pune un pat în cancelarie, iar băieţii să se răspândească prin dormitoare.

— N'are importanţă. O să ne găsim noi loc undeva. Dar unde e directorul?

Era în oraş. Dar se găsi cineva în pantaloni cenuşii — deschis, cu pete rotunde de ulei, care, cu oarecare greutate şi amintind că nu era de serviciu, consimţi să ne arate colonia. Eu nu mai aveam la ce mă uita, pe Iuriev îl interesau prea puţin impresiile vizuale, iar Djurinscaia tăcea tristă. Băieţii, ne mai aşteptând pe ciceronele oficial, fugiseră singuri să cerceteze avuţia coloniei. După ei, fără grabă dispăru şi Ivan Denisovici.

Halabuda împunse cu bățul spre diferite puncte ale orizontului, amintind unele amănunte ale propriei sale activități organizatorice, înșirând elementele averii imobile a Curiajului și aducând totul la un singur numitor: secara. Băieții veniră curând înapoi cu fețe desfigurate de uimire. Cudlatâi se uita la mine cu o expresie care parcă ar fi vrut să spună: „cum ați putut să vă puneți într'o situație atât de stupidă, Anton Semeonovici?"

Ochii lui Mitca Jeveli scânteiau de mânie; el ținea mâinile în buzunare și se uita peste umăr. Djurinscaia băgă de seamă această mișcare disprețuitoare:

— Ce-i băieți? E rău aici?

Mitca nu răspunse. Volohov râse deodata:

— Cred că n'o să treacă fără bătaie!

— Cum asta? îngălbeni Liubov Savelevna.

— Va trebui să luăm de urechi toată corporația asta, lămurește Volohov, apucând deodată cu două degete de guler și aducându-l mai aproape de Djurinscaia pe un amărît, negru și slăbuț, îmbrăcat într'un „clift", lung, dar desculț și fără șapcă.

— Uitați-vă la urechile lui.

Amărîtul se răsucește supus. Are într-adevăr niște urechi demne de luat în seamă. N'ar fi nimic că-s negre, că murdăria din ele a prins lustru, dar ele mai sunt împodobite cu o spuzeală deasă de bubulițe care sângerează, de coji și de erupții.

— Dece ai urechile în asemenea hal? întrebă Djurinscaia.

Amărîtul zâmbește rușinat și-și freacă unul de altul picioarele, care sunt și ele în același ton cu toată înfățișarea.

— Râie, glăsuește răgușit amărîtul.

— Câte zile ți-au rămas până la moarte? întrebă Tosea.

— Dece până la moarte? Câți nu sunt la noi tot așa și n'a murit încă niciunul!

Nu se știe dece nu se arată coloniștii. Prin clubul murdar, pe scările scuipate, pe cărările pline de excremente, rătăcesc mutre plictisite. Nici în dormitoarele rău mirositoare, cu paturi desfăcute, în care soarele nu reușește să pătrundă prin ferestrele murdare de muște nu se află nimeni.

— Dar coloniștii unde sunt? îl întreb pe educatorul care ne întovărășea.

Acesta se întoarce mândru și spune printre dinți:

— Intrebarea este de prisos.

Alături de noi, fără să rămână în urmă merge un băieţaş de vreo cincisprezece ani, cu o faţă rotundă. Îl întreb:

— Ei, cum trăiţi pe aici băieţi?

El ridică spre mine o mutrişoară inteligentă, dar nespălată, ca toate cele din Curiaj.

— Cum trăim? Dacă şi ăsta mai e trai... Da' se spune că în curând o să fie mai bine. E adevărat?

— Cine spune?

— Băieţii spun că în curând o să fie altfel, dar o să se bată cu nuiaua la cea mai mică greşeală.

— Să se bată? Dece?

— O să-i bată pe hoţi. Că aici sunt mulţi dintr'ăştia.

— Ia spune, dece nu te speli?

— Păi n'am cu ce! Apă nu-i fiindcă uzina e stricată şi nu pompează. Nu-s nici ştergare nici săpun...

— Nu vi se dau?

— S'a dat înainte... Dar s'a furat totul. La noi fură toţi. Şi acum nu se mai găsesc nici la magazie.

— Dece?

— Au jefuit magazia în timpul nopţii. Au spart lacătele, luând tot. Directorul a vrut să-i împuşte...

— Şi?

Nimic... Nu i-a împuşcat. A spus doar că o să-i împuşte şi băieţii i-au răspuns: împuşcă! Da'el nu i-a împuşcat şi a trimis doar după miliţie...

Şi miliţia ce a făcut?

— Nu ştiu.

— Dar tu ai luat ceva din cămară?

— Nu, eu n'am luat. Am vrut nişte pantaloni, dar erau cei mari acolo şi când am ajuns eu am luat doar două chei care zăceau pe jos.

— Demult a fost asta?

— Astă iarnă.

— Aşa... Cum te chiamă?

— Malicov Piotr.

Ne îndreptarăm spre şcoală.

Iuriev ascultă în tăcere discuţia noastră. In urmă veni Halabuda pe care băieţii noştri l-au şi înconjurat; au un talent uimitor de a descoperi oameni hazlii. Halabuda îşi ridică faţa cu barbă roşcată şi le povesteşte băieţilor despre minunăţiile recoltelor de

secară. Târâe după el, sgâriind pământul, un baston gros și noduros.

In sfârșit intrăm în școală. E fostul hotel al mânăstirii amenajat de comisia pentru ajutorarea copiilor, singura clădire din colonie unde lipsesc dormitoarele: un coridor lung, având pe părți clase lungi și înguste. Dece tocmai aici e școală? Camerele astea n'ar fi bune decât de dormitoare.

Una dintre clase, împodobită toată cu placarde și desene stângace de copii ne este prezentată drept camera pionierilor. Se vede că e ținută numai pentru comisiile de control și pentru buna cuviință politică, fiindcă a trebuit să așteptăm nu mai puțin de jumătate de oră până să se găsească cheia și să ni se deschidă camera pionierilor.

Ne așezarăm pe bănci să ne odihnim. Băieții mei tăcură. Din spatele meu Vitca șoptește prevăzător:

— Trebue să dormim în camera asta, Anton Semeonovici. Toți la un loc. Și să nu primiți paturile. Că au la păduchi acolo...

Peste genunchii lui Vitca se apleacă spre mine Jeveli.

— Băieții sunt însă destul de cumsecade aici. Numai că nu-și iubesc educatorii! Și așa n'au să lucreze...

— Dar cum?

— N'au să lucreze fără tăraboi.

Incepe o discuție despre ordinea predării. Cu o birjă sosește din oraș și directorul. Mă uit la fața lui stupidă, fără culoare și mă gândesc că, de fapt, pe el nu-l poți da nici măcar în judecată. Cine a numit această ființă jalnică în postul de director?

Directorul, luând un ton combativ, argumentează că predarea coloniei trebue efectuată cât mai repede și că, în general, el nu răspunde de nimic.

Juriev îl întrebă:

— Cum nu răspundeți de nimic?

— Uite așa! Fiindcă elevii sunt întărâtați. Pot face tot felul de excese. Au și arme.

— Dar dece sunt atât de întărâtați? Nu cumva i-ați întărâtat dumneavoastră?

— Parcă trebue să-i întărât eu? Înțeleg ei și singuri a ce miroase aici. Credeți că ei nu știu? Știu tot!

— Ce anume știu?

— Ce-i aşteaptă, spuse expresiv directorul şi se întoarse şi mai expresiv spre fereastră, arătând astfel că până şi chipul nostru nu promite nimic bun pentru elevi.

Vitca îmi şopteşte la ureche.

— Ce scârbă!...

— Taci, Vitca! spun eu. De toate turburările care se vor produce aici veţi răspunde dumneavoastră, fie că se vor petrece înainte sau după predare. De altfel, şi eu stărui pentru un cât mai grabnic sfârşit al formalităţilor.

Hotărîm ca predarea să aibă loc a doua zi, la două după amiază. Intregul personal — numai educatorii se ridică la patruzeci de oameni — este pus în disponibilitate, trebuind să elibereze în trei zile locuinţele. Se dă un termen suplimentar de cinci zile pentru predarea inventarului.

— Dar când soseşte administratorul gospodăriei voastre?

— Noi n'avem administrator. O să numim pe unul dintre elevii noştri pentru primire.

— N'o să dau în primire unui elev! prinde să se umfle directorul.

Toată această concentrare de prostie începe să mă înfurie. La drept vorbind are el ceva de predat?

— Ştiţi ce? îi spun eu, mie îmi este egal dacă se încheie vreun act sau nu. Ceeace mă interesează e să nu rămână niciunul dintre voi pe aici după trei zile.

— Aha, asta înseamnă că nu vreţi să vă împiedicăm?

— Chiar aşa!

Directorul sare jignit şi se grăbeşte spre uşă. Pe urmele lui se grăbeşte şi educatorul de serviciu. Din prag, directorul izbucneşte:

— N'o să vă împiedicăm noi, dar o să vă împiedice alţii! Băieţii râd. Djurinscaia oftează. Iuriev, ruşinat, urmăreşte ceva pe pervaz; doar Halabuda cercetează imperturbabil placardele de pe pereţi.

— Hai să plecăm! zise Iuriev. O să venim mâine, Liubov Savelevna.

Djurinscaia mă priveşte cu tristeţe:

— Nu veniţi, o rog eu.

— Cum asta?

— Dece să veniţi? Pe mine nu mă ajutaţi cu nimic şi ne mai pierdem şi timpul cu discuţii de tot felul.

Puțin supărat, Iuriev își ia rămas bun dela mine. Liubov Savelevna ne strânge cu tărie mâna, mie și băieților, și întreabă.

— Nu vă temeți? Nu?

Plecară toți în oraș.

Noi ieșim în curte. Se vede că se împarte prânzul fiindcă din bucătărie se cară oale cu borș spre dormitoare. Costea Vetcovschi mă trage râzând de mânecă. Mitca și Vitca au oprit doi băieți care duc o oală.

— Se poate să faci una ca asta? îl mustră Mitca. Ce fel de oameni or fi ăștia? Nu înțelegi ori ești canibal?

Nu-mi dau imediat seama despre ce este vorba. Costea ridică cu două degete mâneca unuia dintre „distribuitorii de pâine" din Curiaj, care ține sub celălalt braț o pâine cojită pe jumătate. Costea scutură mâneca nerușinatului tânăr: toată e îmbibată cu borș, care curge din ea și căptușită cu bucățele de varză și sfeclă.

— Uite! se prăpădește Costea de râs.

Nici noi nu ne putem stăpâni: în pumn băiatul strânge o bucată de carne.

— Dar celălalt?

— La fel! râde Mitca. Până ajung la destinație... pescuesc toată carnea din borș... Cum nu ți-e rușine, idiotule! Mai bine ți-ai sufleca mâneca.

— Va fi greu aici, Anton Semeonovici! spune Costea.

Băieții mei se împrăștie care pe unde apucă. Ziua blândă de Mai se pleacă peste dealul mânăstirii, dar dealul nu-i răspunde printr'un zâmbet deschis, călduros. In închipuirea mea lumea e împărțită în două printr'un plan orizontal străveziu: sus, cerul pătruns de un luciu albastru, aerul proaspăt, soarele, sborul păsărilor și crestele norilor majestoși din înalt. Spre marginile cerului, unde acesta coboară spre pământ, stau aninate pâlcuri de case, cânguri încântătoare, râul care șerpuește vesel. Câmpurile negre, verzi și roșcate sunt întinse cu grijă la soare ca înaintea unei sărbători. Cine știe dacă toate acestea sunt bune sau rele, dar sunt plăcute la privit; ele ți se arată simple și atrăgătoare încât ai vrea să devii o parte din ziua senină de Mai. Iar sub picioarele mele se află pământul murdar al Curiajului, zidurile vechi îmbâcsite cu miros de sudoare, tămâie și ploșnițe, păcatele de veacuri ale popilor, murdăria, care sângerează, a vagabonzilor. Nu, sigur, aceasta nu e lumea, ci altceva ce pare născocit.

Rătăcesc prin colonie fără să se apropie nimeni de mine;

parcă s'au ivit mai mulţi colonişti. Mă urmăresc de departe cu privirile. Intru într'un dormitor. Sunt foarte multe. Nici numi pot închipui unde nu sunt dormitoare, atâta-s de pline cu ele zeci de case, căsuţe şi pavilioane. Prin dormitoare se află acum numeroşi colonişti. Stau pe mormane de cârpe mototolite sau pe scândurile goale şi pe barele de fier ale paturilor. Stau cu mâinile între genunchii goi şi mistue mâncarea. Unii omoară păduchii— prin unghere grupuri de jucători de cărţi, — alţii termină de mâncat borşul rece din oale afumate. Nu mi se dă niciun fel de atenţie; parcă nici n'aş exista.

Intr'unul din dormitoare mă adresez unui grup de băieţi care, spre uimirea mea, se uita la nişte ilustraţii dintr'o „Niva“ [1]) veche.

— Băieţi, lămuriţi-mă unde au dispărut pernele voastre?

Toţi înalţă capetele spre mine. Un băieţaş cu nasul ascuţit oferă privirii mele o faţă fină, ironică:

— Pernele? Sunteţi tovarăşul Macarenco? Da? Anton Semeonovici?

— Da.

— Dumneavoastră umblaţi şi vă uitaţi?

— Umblu şi mă uit.

— Mâine dela ora două...

— Da, dela ora două, îl întrerup eu, dar totuşi nu mi-ai răspuns la întrebare. Unde sunt pernele?

— Hai să vă povestim, bine?

Imi face prietenos din cap şi-mi dă un loc pe salteaua peticită, murdară. Mă aşez!

— Cum te chiamă? îl întreb.

— Vania Zaicenco.

— Ştii să citeşti?

— Anul trecut am fost în clasa a patra, iar în iarna asta... dumneavoastră ştiţi de bună seamă că... nu s'a învăţat.

— Bine, dar unde vă sunt pernele şi cearşafurile?

In ochii cenuşii al lui Vania apar luciri de veselie. Se uită repede la tovarăşi şi se mută pe masă. Gheata lui roşcată, sdrenţuită, se sprijină pe genunchiul meu. Tovarăşii lui se înghesue pe pat. Printre dânşii îl recunosc deodată pe Malicov, cel cu faţa rotundă.

---

[1]) Vezi „Anexa“, pag. 672 (N. T.).

— Şi tu eşti aici?

— Aha... Asta e compania noastră! Ăsta-i Timca Odariuc, iar ăsta Ilia... Fonarenco Ilia!

Timca e roşcat, cu pistrui, cu ochii fără gene şi surâs fără ascunzişuri. Ilia are o faţă rotundă, palidă, cu coşuri, dar ochi adevăraţi: căprui... susţinuţi de muşchii compacţi, sdraveni. Vania Zaicenco cercetează peste capetele tovarăşilor dormitorul aproape pustiu, şi începe cu voce joasă, de conspirator:

— Intrebaţi unde sunt pernele, da? Să vă spun de-a-dreptul: nu sunt perne şi gata!

Râde deodată sgomotos, plimbându-şi prin aer degetele. Râd şi ceilalţi.

— E vesel aici pentru noi, spune Zaicenco, fiindcă e foarte caraghios! Nu sunt perne... La început au fost, iar pe urmă... ffiu... şi nu-s!

— Roşcatul s'a culcat pe pernă şi s'a trezit fără ea... ffiu... şi nu-i!

Râde din nou.

Prin crăpăturile înguste ale ochilor Zaicenco se uită la Odariuc. De atâta râs se răstoarnă pe spate, împingând mai tare cu piciorul în genunchiul meu.

— Spuneţi, Anton Semeonovici, nu-i aşa? Ca să fie perne, trebue să înscrii totul. Trebue să numeri şi să înscrii, aşa-i! Şi când s'a dat, şi cum s'a dat şi tot. Dar la noi nu înscrie nimeni, nu numai pernele, dar nici oamenii... Nimeni! Şi nu-i numără nimeni!

— Cum se poate?

— Păi uite-aşa! Credeţi că l-a înscris cineva pe Ilia Fonarenco, care locueşte aici? Nimeni! Şi nici nu ştie nimeni! Nici pe mine nu mă ştie. O! Ştiţi? la noi sunt mulţi dintr'ăia care stau aici, apoi se duc de mai stau altundeva, iar pe urmă vin din nou încoace. Uitaţi-vă: credeţi că pe Timca l-a chemat cineva aici? Nimeni! Singur a venit şi stă.

— Inseamnă că îi place aici?

— Nu. A venit acu două săptămâni. A fugit din colonia Bogoduhovo. Ştiţi, el a vrut să intre în colonia Gorchi.

— Cum, în Bogoduhovo se ştie?

— Oho, d'apoi cum, toţi ştiu.

— Şi dece a venit numai el singur încoace?

— Păi cum îi place fiecăruia. Multor băieți nu le place severitatea. Se zice că la dumneavoastră e tare aspru; a cântat trâmbița, fuga scularea... un, doi, trei... Și pe urmă, la muncă. Și la noi unii băieți nu vor...

— Au să fugă, spuse Malicov.

— Cei din Curiaj?

— Aha. Cei din Curiaj au să fugă. Care încotro. Spune așa: „Nu l-ați văzut încă pe Macarenco? El vrea să capete răsplăți, iar noi să muncim". Au să fugă toți.

— Unde?

— Parcă-s puține locuri? Oho! În orice colonie vrei.

— Dar voi?

— Ei, noi avem companie, se repezi vesel Zaicenco. Companie de patru oameni. Știți? Noi nu furăm, că nu ne place. Și gata! Iacă Timca... pentru el nimic, dar pentru companie...

Timca de pe pat roșește sfios și încearcă să se uite la mine printre pleoapele care i se închid rușinoase.

— La revedere, companie, spun eu. Vom trăi deci cu toții! Toți îmi răspund „la revedere" și zâmbesc.

Pornesc mai departe. Am acum patru de partea mea. Dar, afară de dânșii mai sunt încă două sute șaptezeci și șase, ba poate chiar mai mulți. Se vede că Zaicenco are dreptate: sunt aici și oameni neînscriși și nenumărați. Deodată această cifră necunoscută mă îngrozește. Cum m'am putut arunca atât de nesocotit în această întreprindere ucigătoare? Cum am putut risca nu numai reușita mea, dar viața întregului colectiv? Atâta timp cât numărul 280 mi se arăta pe hârtie, în trei cifre, puterea mea îmi părea uriașă, dar astăzi când acești două sute optzeci sunt răspândiți în lagărul acesta murdar, în jurul micului meu detașament de băieți, încep să simt o răceală pe undeva pe lângă diafragmă și o neplăcută slăbiciune în balamalele picioarelor, care mă sperie.

In mijlocul curții se apropie de mine trei. Tustrei au cam șaptesprezece ani. Capetele le sunt tunse, iar în picioare poartă ghete în bună stare. Unuia îi iese de sub haina cafenie, relativ nouă, o cămașă mototolită, murdară de mâncare; altul poartă o haină de piele, iar cel de al treilea o cămașă albă, curată. Posesorul hainei și-a vârît mâinile în buzunarele pantalonilor, și-a lăsat capul spre umăr și a început să fluiere drept în fața mea, o cunoscută arie lentă odesită, scoțând la iveală dinți albi, frumoși. Băgai de seamă că are ochi mari, turburi și sprâncene roș-

cate, stufoase. Ceilalţi doi stăteau alături, cuprinşi de după umeri şi fumau, aruncând ţigările cu limba dintr'un colţ într'altul al gurii. Se mai apropiară de grupul nostru câteva figuri din Curiaj.

Roşcatul închise un ochi şi zise tare:

— Macarenco, nu?

M'am oprit în faţa lui şi zisei liniştit, silindu-mă din răsputeri să nu arăt nimic pe chipul meu:

— Da, acesta este numele meu. Dar, pe tine, cum te chiamă?

Roşcatul fluieră din nou fără să răspundă, cercetându-mă stăruitor din ochii pe jumătate închişi şi legănându-se pe un picior. Deodată se întoarse cu spatele, ridică din umeri, continuând să fluiere şi plecă mai departe, cu paşi mari, scotocind adânc prin buzunare. Plecară după el şi prietenii lui, cuprinşi de după umeri ca şi mai înainte, şi începând să cânte asurzitor:

S'a plimbat, s'a plimbat băiatul,
S'a plimbat prin oraşe...

Chipurile celor care ne înconjurau continuă să mă urmărească pline de încredere; aud un glas şoptind încet:

— Noul director...

— Tot un drac, răspunde altă voce la fel de încet.

— Cu ce aveţi de gând să începeţi, tovarăşe Macarenco?

Mă întorc. O femeie tânără, cu ochi negri, zâmbeşte. E atât de neobişnuit să vezi aci o bluză albă ca zăpada şi o cravată neagră sobră.

— Sunt Guleaeva.

Ştiu, e instructoarea atelierului de croitorie, singurul membru de partid din Curiaj. E o plăcere să te uiţi la ea: deşi începe să se îngraşe, Guleaeva are încă o talie mlădioasă, cârlionţii negrii îi strălucesc tinereşte şi se răsfrânge din ea o putere sufletească încă necheltuită.

Ii răspund vesel:

— Haideţi să începem împreună.

— O, nu. V'aş fi un prost ajutor. Nu mă pricep.

— Am să vă învăţ eu.

— Bine... Am venit să vă poftesc la fetiţe; n'aţi fost încă acolo. Ele vă aşteaptă... cu nerăbdare. Pot chiar să mă mândresc puţin că fetele au fost sub influenţa mea: au trei comsomoliste.

— Să mergem.

Ne îndreptăm spre o clădire centrală cu două etaje.

— Aţi procedat bine, spune Guleaeva că aţi cerut înlăturarea întregului personal. Alungaţi-i pe toţi, până la cel din urmă, nu ţineţi seamă de nimeni... Alungaţi-mă şi pe mine.

— Nu, în privinţa dumneavoastră suntem înţeleşi. Tocmai că mă bizui pe ajutorul ce-mi veţi da.

— Vedeţi să nu vă pară rău mai târziu.

In dormitorul fetelor, care e foarte mare, se găsesc şaizeci de paturi. Sunt uimit: pe fiecare pat câte o plapomă, cearşaf. Au până şi perne.

Intradevăr fetele ne aşteptau. Purtau toate rochii de stambă ponosite şi peticite. Cea mai mare dintre fetiţe are cincisprezece ani. Le spun:

— Bună ziua, fetelor!

— Iată, vi l-am adus pe Anton Semeonovici! Aţi vrut să-l vedeţi!

Fetiţele salută în şoaptă şi se adună încet în jurul nostru, îndreptând în cale aşternuturile. Nu ştiu dece mi se face deodată tare milă de fetiţele astea; aş vrea să le dau măcar o mică mulţumire. Ele se aşează pe paturi împrejurul nostru şi se uită timid la mine. Nu pricep dece mi-e atât de milă de ele. Poate fiindcă sunt palide, fiindcă buzele lor n'au sânge şi fiindcă privirile lor sunt sfioase, sau poate fiindcă au rochiţele peticite. Mă gândesc, în treacăt, că n'ar trebui să li se dea fetiţelor să poarte astfel de urîţenii care pot să le umilească pentru toată viaţa.

— Spuneţi-mi, fetelor, cum o duceţi? le rog eu.

Fetele tac; mă privesc zâmbind numai din buze, şi deodată văd limpede: ele ştiu să zâmbească numai cu buzele, nu cunosc zâmbetul adevărat. Scrutez cu luare-aminte toate feţele, apoi îmi strămut privirea la Guleaeva şi întreb:

— Ştiţi, eu sunt om cu experienţă, dar nu pricep ceva aici. Guleaeva ridică din sprâncene:

— Ce?

Deodată o fetiţă care şedea drept în faţa mea, oacheşă, îmbrăcată cu o fustă roz atât de scurtă, că i se vedeau genunchii, spune, privindu-mă fără să clipească:

— Veniţi mai repede la noi cu băieţii voştri, căci aici e foarte primejdios de trăit.

In aceeaşi clipă am înţeles despre ce era vorba: pe chipul acesta oacheş, în ochii neclintiţi, în convulsiile involuntare ale gurii, sălăşluia spaima adevărată, frica.

— Sunt speriate, îi spun Guleaevei.

— Duc o viaţă grea, Anton Semeonovici, o viaţă tare grea...

Guleaevei i se înroşesc ochii şi ea se îndepărtează repede înspre fereastră.

Mă agăţ cu hotărîre de fete:

— Dece vă e frică? Ia spuneţi!

Timid la început, îmbărbătându-se şi întrerupându-se una pe alta, apoi deschis şi cu amănunte cumplite, fetele îmi povestiră viaţa lor.

Oarecum la adăpost se simt numai în dormitor. Se tem să iasă în curte fiindcă băieţii le urmăresc, le ciupesc, vorbesc prostii, deschid uşa şi se uită în closet. Adeseori fetele flămânzesc fiindcă nu li se lasă mâncarea în sufragerie, ci e înhăţată de băieţi care o împart prin dormitoare. Deşi lucrul acesta e oprit şi nici personalul dela bucătărie nu-l îngădue, băieţii nu ţin seamă de personal şi scot oalele şi pâinea din sufragerie. Fetelor însă le e greu s'o facă. Ele vin şi aşteaptă în sufragerie, şi, într'un târziu, li se spune că băieţii au luat tot şi nu mai rămâne nimic de mâncare; uneori li se împarte puţină pâine. Şi în sufragerie e periculos să stea, fiindcă băieţii intră şi acolo şi le bat, le numesc prostituate, ba şi mai rău, şi vor să le înveţe anumite cuvinte. Le mai cer şi diverse lucruri spre vânzare, dar fetele nu le dau; atunci ei pornesc în goană spre dormitor, înhaţă vreo plapomă sau vreo pernă şi le duc la oraş să le vândă. Fetele îndrăznesc să-şi spele rufăria numai în timpul nopţii, dar acum şi noaptea e primejdios. Băieţii le pândesc noaptea la spălătorie şi fac nişte lucruri care nu se pot spune. Valia Gorodcova şi Mania Vasienco s'au dus la spălat şi când s'au întors au plâns toată noaptea, iar a doua zi au fugit din colonie nu se ştie unde. O fetiţă s'a plâns directorului, şi a doua zi când s'a dus la closet au prins-o şi au uns-o pe faţă cu.. aceea, chiar... în closet. Acum toată lumea spune că va fi altfel, numai băieţii cred că tot nimic n'o să iasă, fiindcă ei din Gorchi sunt puţini şi până la sfârşit au să fie alungaţi.

Guleaeva le asculta pe fete, nedesiipindu-şi privirea dela ochii mei. Fetele îşi încheiaseră trista lor povestire, iar una dintre ele, pe care toate o chemau Smenca, mă întrebă grav:

— Spuneţi, se pot petrece asemenea lucruri sub puterea sovietică?

I-am răspuns:

— Cele ce ați povestit dovedesc o mare nerușinare, care nu trebue să mai dăinuiască sub puterea sovietică. Peste câteva zile se va schimba totul la voi. Veți trăi fericite, nu vă va mai jigni nimeni și vom arunca aceste rochii.

— Peste câteva zile? întrebă gânditoare o fetiță bălaie care ședea pe fereastră.

— Chiar peste câteva zile! răspunsei eu.

Am rătăcit prin colonie până se lăsă întunericul, frământat de cele mai grele gânduri.

Pe toată această întindere rotundă și veche, mărginită cu ziduri de trei sute de ani, groase de un stânjen, cu biserica asta coșcovită, așezată fără rost în mijloc, pe fiecare metru pătrat al acestui pământ murdar, creșteau probleme pedagogice ca niște buruieni biruitoare. In grajdul vechi, dărăpănat, cufundat în gunoi, în ocolul care închipuia un azil pentru vreo zece fete bătrâne din neamul vacilor, în toată curtea gospodăriei, pe grilajul stricat al grădinii demult părăginite, pe toată întinderea din jurul meu, se înălțau tulpinile uscate ale Soțvosului [1]). Iar în dormitoarele coloniștilor și, mai aproape, în locuințele goale ale personalului, în așa numitele cluburi, în bucătărie, în sufragerie, pe tulpinile acelea se legănau fructe grele, veninoase, pe care de voie, de nevoie, aveam a le înghiți în zilele următoare. Odată cu gândurile mi se răscoli și ura. Incepui să recunosc în mine mânia anului 1920. In spatele meu se ivi deodată demonul ispititor al unei uri nestăvilite. Voiam pe loc, îndată, să apuc pe cineva de guler, să-l dau cu nasul în grămezile și în băltoacele rău mirositoare, să cer cele mai elementare acțiuni, nu ale pedagogiei, nu ale teoriile educației socialiste, nu ale datoriei revoluționare, nu ale zelului comunist, nu, ci acelea ale obișnuitului bun simț, ale disprețuitei cinste mijlocii mic burgheze. Ura stinse în mine teama de evenimente, spaima nereușitei. Făgăduința făcută fetelor a nimicit fără milă crizele de neîncredere apărute pentru o clipă. Cele câteva zeci de fete tăcute, înspăimântate, palide, cărora le garantasem, în mod necugetat, o viață omenească după trecerea a zece

[1]) Autorul se referă la ideile greșite asupra educației sociale ale unor pedagogi, se aflau încă sub influența teoriilor bugheze asupra educației (N. T.).

zile, deveniră pe neașteptate în inima mea reprezentantele propriei mele conștiințe.

Se întuneca încet, încet. In colonie nu era lumină. Dinspre zidurile mânăstirii se întindeau spre biserică urmele mohorîte ale serii. Prin toate ungherele, crăpăturile, gangurile, mișunau vagabonzii luându-și, de bine de rău, masa de seară și căutându-și culcuș. Nici râsete, nici cântece, nici glasuri vesele. Se auzea uneori câte o bombăneală înnăbușită, sau cearta obișnuită, tărăgănată. Pe cerdacul unui dormitor, ale cărui trepte dispăruseră, doi se cățărau beți, înjurându-se cu voci monotone. Costea Vetcovschi și Volohov se uitau la dânșii din umbră, cu un dispreț tăcut.

3. *EXISTENȚA COTIDIANĂ*

A doua zi la ora două, directorul Curiajului iscăli cu aroganță actul de predare a puterii și de concediere a întregului personal, se urcă în birjă și plecă. Uitându-mă la ceafa ce se depărta, pismuiam soarta norocoasă a acestui om, liber acum ca o vrabie, după care nimeni n'a aruncat măcar o piatră.

Eu n'am astfel de aripi, deaceea mă mișc greu printre personajele pământene ale Curiajului și mă simt strâns de gât.

Pe Vanca Șelaputin îl luminează soarele de Mai. Cu timiditatea și zâmbetul lui, strălucește ca un briliant. Ar vrea să strălucească împreună cu el și clopotul de aramă spânzurat de peretele bisericii. Dar vechi și murdar, cum e, clopotul nu mai poate decât să scoată sunete stinse, să facă grimase sub soarele strălucitor. Și afară de asta, mai e și crăpat, așa că oricât se străduește Vanca, tot nu poate scoate nimic din el. Iar Vanca trebue să sune semnalul pentru adunarea generală.

Sentimentul greu, apăsător, al răspunderii e prin firea lui irațional. El se agață de orice fleac, încearcă șiret să pătrundă în cele mai subțiri fisuri și stă acolo tremurând de ură și de neliniște. In timp ce Șelaputin sună, sentimentul acesta s'a agățat de clopot: cum se poate admite ca să răsune în colonie sufete atât de urîte?

Vitca Corcovschi stă lângă mine și-mi studiază cu luare-aminte fața. Apoi își mută privirea spre clopotnița dela porțile mânăstirii, pupilele ochilor i se întunecă câteodată și se lărgesc,

privesc din ele o duzină de drăcuşori preocupaţi. Vitca râde încet, dând capul pe spate, roşeşte puţin şi spune răguşit:

— Aranjăm îndată, pe cuvânt de cinste!

O ia la picior spre clopotniţă şi pe drum organizează o consfătuire fulger cu Volohov. Iar Vanca sileşte bătrânul clopot să tuşească a doua oară şi râde:

— N'or fi înţelegând, sau ce? Sun, sun, şi lor nu le pasă!

Clubul e fosta biserică de iarnă. Ferestre înalte cu zăbrele, praf şi două sobe. In semicercul altarului, pe estrada găurită, se înalţă o măsuţă anemică. Inţelepciunea chineză care afirmă că „e mai bine să stai jos decât în picioare", nu se bucură de recunoaşterea Curiajului în club: n'ai pe ce te aşeza. De altfel, curiajenii nici n'au de gând să se aşeze. Din când în când iţeşte pe uşă un cap sburlit care dispare imediat: prin curte rătăcesc alene cârduri de câte trei, patru creaturi, lâncezind în aşteptarea prânzului, care, din pricina frământărilor interne, va întârzia astăzi. Dar aceştia sunt plebea; adevăraţii promotori ai civilizaţiei din Curiaj se ascund pe undeva.

Şi educatorii lipsesc. Acum ştiu însă despre ce este vorba. Cum noaptea n'am dormit prea bine pe mesele tari din camera pionierilor, băieţii au istorisit poveşti captivante din existenţa Curiajului. Patruzeci de educatori stăpâneau în colonie patruzeci de camere. Inainte cu un an şi jumătate, triumfători, ei îşi garnisiseră aceste camere, cu tot felul de mărturii ale civilizaţiei, cu feţe de masă împletite şi divane de tip învechit. Mai deţineau şi alte valori mai uşor transportabile dela un proprietar la altul. Tocmai aceste valori începură să treacă în stăpânirea pensionarilor din Curiaj, prin cel mai simplu mijloc, cunoscut şi în vechea Romă, sub numele de furt prin efracţie. Această formă clasică de apropriere se răspândi în aşa măsură în Curiaj, încât educatorii se grăbiră, unul după altul, să-şi care la oraş ultimele mărturii ale civilizaţiei; în locuinţele lor rămase un mobilier peste măsură de modest, dacă se poate socoti ca atare un număr din „Izvestia", întins pe podea care să le servească educatorilor drept aşternut în timpul serviciului.

Dar cum educatorii din Curiaj se obişnuiseră să tremure nu numai pentru avutul, ci şi pentru viaţa şi, în general, pentru integritatea lor corporală, cele patruzeci de camere ale educatorilor căpătaseră în scurt timp aspecte de bastioane de luptă, între ai căror pereţi personalul pedagogic îşi trecea cinstit orele reglementare de

serviciu. N'am mai văzut nici înainte, nici după aceea în viaţa mea asemenea utilaj de apărare puternic ca cel dela ferestrele şi uşile locuinţelor educatorilor din Curiaj. Cârlige enorme, bare groase de fier, lacăte ucrainiene, lacăte ruseşti de câte o jumătate de pud, atârnau ciucure pe rame şi cercevele.

Dela sosirea detaşamentului de avangardă nu văzusem pe niciunul dintre educatori. Deaceea chiar concedierea lor avea un caracter simbolic şi tot ca denumiri simbolice le consideram şi locuinţele, fiindcă doar ploşniţele şi sticlele de apă aminteau ceva despre trecerea unor fiinţe omeneşti pe acolo.

Am cunoscut pentru scurtă durată pe un oarecare Lojchin, om de o vârstă şi de o înfăţişare cu totul nedefinită. Acesta încearcă să-mi dovedească forţa lui pedagogică şi să rămână în colonia Gorchi „pentru ca sub conducerea dumneavoastră să îndrumez şi pe viitor tineretul spre progres". Se învârti o jumătate de oră împrejurul meu, trăncănind despre felurite subtilităţi pedagogice.

— Aici e descompunere, o descompunere totală! Uite, sunaţi şi ei nu vin. Decè? Eu vă spun că trebue să vă apropiaţi de ei pedagogic. Pe drept se spune că e necesară purtarea condiţionată, dar cum poate fi vorba de purtare condiţionată când ei, iertaţi-mă, fură şi nu-i împiedică nimeni? Eu ştiu să mă apropii de ei şi ei mi se adresează întotdeauna mie şi mă respectă. Dar am fost două zile la soacră-mea, care se îmbolnăvise, au scos geamurile şi au furat absolut tot, de-am rămas aproape acum mă făcuse mama, numai în cămaşe. Dar dece, se pune întrebarea? ia dela cel ce se poartă rău cu tine, dar dece să iei şi dela cel care se poartă bine? Eu vă spun că trebue să te apropii de ei pedagogic. Ii voi aduna pe băieţi şi le voi vorbi, odată, de două, ori, de trei ori, înţelegeţi? O să-i fac să prindă interes şi o să fie bine. Le voi da şi o problemă. Intr'un buzunar sunt cu şapte copeici mai mult decât în celălalt, iar în amândouă douăzeci şi trei de copeici. Câte sunt în fiecare? E ingenios, nu-i aşa?

Lojchin se uită şiret:

— Ei şi ce? întrebai de politeţă.

— Ia spuneţi-mi cât?

— Ce cât?

— Spuneţi cât e în fiecare buzunar? se înverşună Lojchin.

— Vreţi să vă spun eu?

— Ei, spuneţi cât e în fiecare buzunar?

— Ascultaţi, tovarăşe Lojchin, mă revoltai eu, aţi învăţat undeva?

— Cum să nu! Dar am fost mai mult autodidact. Intreaga mea viaţă se întemeiază pe o instrucţie autodidactică; eu desigur n'am avut prilejul să învăţ la vreo şcoală pedagogică sau la vreun institut. Să vă spun, aici la noi au trecut şi dintr'ăştia cu cultură superioară. Unul terminase chiar cursurile de stenografie, iar altul era jurist, dar dacă le-aş fi dat aşa o problemă... Sau alta: doi fraţi au primit o moştenire...

— Stenograful a scris acolo pe perete?

— El a scris, el... Mereu se tot căznea să întemeieze un cerc stenografic, dar când l-au jefuit a spus: „refuz să lucrez între asemenea oameni necivilizaţi. Nu şi-a mai format cercul şi a depus numai munca de educator...

In club, lângă sobă atârna o bucată de carton pe care sta scris:

STENOGRAFIA ESTE CALEA SPRE SOCIALISM

Lojchin mai vorbi vreme îndelungată, apoi dispăru pe nebăgate de seamă. Ţin minte numai că Volohov, în urma lui, spuse printre dinţi, ca un bun rămas:

— Pisălog!

La club ne aşteptau lucruri neplăcute, jignitoare: curiajenii nu veniseră la adunarea generală. Ochii lui Volohov, priveau jalnic la pereţii înalţi şi goi ai clubului; Cudlatâi, verde de mânie, şoptea ceva cu fălcile încleştate, Mitca zâmbea turburat şi dispreţuitor, doar Mişa Ovciarenco rămânea calm, urmând a spune ceva demult început:

— ... lucrul de căpetenie e aratul... şi semănatul. Gândiţi-vă cum se poate să fim în Mai şi caii să stea degeaba, şi totul să stea!

Nici în dormitoare nu se află nimeni, toţi au plecat în oraş, spuse Volohov şi înjură cu glas tare, răspicat, fără să se simtă stânjenit de prezenţa mea.

— Să nu le dăm de mâncare până nu se vor aduna, propuse Cudlatâi.

— Nu, spusei eu.

— Cum nu? strigă Cudlatâi. La drept vorbind dece să stăm aici? Câmpul e plin de buruieni, nici nu s'a arat, ce e asta? Şi ei dau aici prânzuri. Libertatea trântorilor va să zică, sau cum?

Volohov îşi linse buzele uscate de mânie dădu din umeri ca scuturat de fiori şi zise:

— Anton Semeonovici, să mergem să vorbim la noi.

— Şi prânzul?

— Au să aştepte, n'o să-i ia dracul. De altfel, tot sunt în oraş.

In camera pionierilor, după ce toţi se aşezară pe bănci, Volohov ţinu următoarea cuvântare:

— Trebue arat? Trebue semănat? Da' ce dracu să semeni că n'au de niciunele, nici măcar cartofi! Am semăna noi şi singuri, lua-i-ar dracu, dar n'avem ce. Apoi... toată murdăria asta, duhoarea..... Când au să vină ai noştri o să ne fie ruşine; un om curat nici n'are unde pune piciorul. Da' dormitoarele, saltelele, paturile, pernele? Da' hainele? Toţi desculţi şi fără rufărie. Blide, linguri, uitaţi-vă, nimic nu-i. Cu ce să începem? Trebue să începem cu ceva.

Băieţii se uitau la mine într'o aşteptare încordată ca şi cum eu aş fi ştiut cu ce să înceapă.

Nu mă neliniştea atât băieţii din Curiaj, cât amănuntele nenumărate ale muncii materiale care alcătuiau un talmeş-balmeş de nedescurcat; se puteau pierde în el toţi cei trei sute de curiajeni.

După contractul cu comisia pentru ajutorarea copiilor, trebuia să capăt douăzeci de mii de ruble pentru a aduce în ordine Curiajul; se vedea însă clar că această sumă constituia simple picături, faţă de adevăratele nevoi. Băieţii mei avuseseră dreptate cu lista lor de obiecte care lipseau. Sărăcia lucie a Curiajului se desvălui pe deplin, când Cudlatâi trecu la preluarea averii. Directorul se îngrijorase de pomană că procesul-verbal va purta iscăliturі nevalabile. Directorul fusese pur şi simplu un neobrăzat; actul era foarte scurt. In ateliere se găseau nişte strunguri, iar în grajd câteva căruţe stricate; altceva nimic, nici unelte, nici materiale, nici inventar agricol. In crescătoria de porci, într'o stare jalnică, inundată de zeamă de băligar, se învârteau o jumătate de duzină de porci. Privindu-i băieţii nu-şi puteau stăpâni râsul, atât de puţin aminteau de englezii noştri trandafirii aceste sălbăticiuni şirete şi agile, al căror trup era format dintr'un cap mare pe nişte picioare subţiri, cu o codiţă şi mai subţire. Cudlatâi desgropă un

plug într'un ungher dosnic al curţii, şi se bucură ca la vederea unei rude. Iar o boroană fusese descoperită mai înainte într'un morman de cărămizi vechi. La şcoală se găsiră doar picioare de mese şi scaune şi resturi de table, descoperire cu totul firească, deoarece fiecare iarnă are un sfârşit şi oricărui gospodar îi mai rămân în primăvară mici rezerve de combustibil.

Avem de cumpărat, de realizat şi de construit. Inainte de orice trebuiau instalate closete. In metodica procesului pedagogic, nu se vorbeşte nimic despre closet şi se vede că deaceea s'au lipsit cu atâta uşurinţă în Curiaj de această folositoare instituţie. Mânăstirea Curiaj fusese clădită pe un deal destul de abrupt pe toate părţile. Doar spre miazăzi nu era niciun zid şi de aici se deschidea dincolo de iazul nămolos o privelişte asupra acoperişurilor de paie din satul Podvorca. Din toate punctele de vedere priveliştea era suportabilă: un cuviincios peisaj ucrainian, la vederea căruia i s'ar fi strâns inima oricărui liric crescut în consonanţa: mame, case, fete, cu adausul unui mic număr de colibe şi livezi de vişini [1]). Delectându-se cu o privelişte atât de frumoasă, curiajenii îi răsplăteau pe cei din Podvorca cu o neagră nerecunoştinţă, oferind privirilor lor doar şiruri de indigeni care stăteau la marginea prăpastiei, preocupaţi de transformarea ultimă a milioanelor prevăzute în bugetele Soţvosului într'un produs din care nu se mai poate face nimic.

Băieţii mei sufereau foarte mult în domeniul amintit. Mişa Ovciarenco atingea treapta cea mai înaltă a seriozităţii şi a convingerii când se plângea:

— La drept vorbind ce-i asta? Noi ce să facem? Să plecăm la Harcov sau cum? Şi cu ce să plecăm?

Deaceea, deja la sfârşitul consfătuirii noastre, în pragul camerei de pionieri stăteau doi dulgheri din Podvorca. Cel mai în vârstă dintre ei, cu o înfăţişare de soldat şi cu caschetă de culoare kaki, sprijinea cu bunăvoinţă planurile mele:

— Sigur, cum se poate una ca asta? Dacă omul mănâncă, nu poate să nu... Iar în ce priveşte scândurile, e un depozit aici la Rîjov. Nu vă codiţi, pe mine mă cunosc toţi de pe aici, daţi-mi suma trebuincioasă şi o să ridicăm o construcţie de felul ăsta; nici călugării n'au avut aşa ceva. Dacă vreţi ieftin, atunci să luăm şipci, o să fie o lucrare mai uşoară. Dar eu vă sfătuesc să

[1]) In limba ucraineană aceste cuvinte rimează (N. T.).

cumpărați de cele de un deget și jumătate sau de două; o să iasă și mai trainică și mai prielnică sănătății. N'o să sufle vântul, iarna o să fie adăpost, iar vara n'au să crape scândurile de căldură.

Cred că pentru întâia dată în viață m'am simțit cu adevărat înduioșat uitându-mă la acest om admirabil, făurilor și diriguitor al iernii și verii, vânturilor și „adăposturilor". Avea și un nume plăcut: Borovoi [1]). I-am dat un teanc de bancnote și m'am bucurat încă odată, auzindu-l cu cât miez îi explica ajutorului său, un tânăr rumen și rotofei:

— Apăi, Vania,-eu o să mă duc după lemn, iar tu să începi. Dă fuga după lopată și ad'o și pe a mea. Să le facem oamenilor o construcție până una alta... Iar cineva să ne arate unde și ce fel...

Chirghizov și Cudlatâi plecară zâmbind să-i arate, iar Borovoi, înfășurându-și banii într'o basma, îmi susținu încă odată moralul:

— O s'o facem, tovarășe director, aveți încredere!

Aveam încredere. Mă mai liniștii puțin, ne scuturarăm din faza premergătoare, neajutorată și fără viață și trecurăm la munca pedagogică în Curiaj.

A doua chestiune rezolvată în chip satisfăcător, în aceeași seară, fu una care privea deasemenea traiul: chestiunea farfuriilor și a lingurilor. In sufrageria comună, de pe pereții căreia priveau prin tencuială ochii negri și gravi ai sfinților și ai maicii domnului, și apăreau pe ici pe colo degetele lor înmănunchiate în gestul binecuvântării, se găseau numai mese și scaune; curiajenii nu cunoșteau niciun fel de veselă. După o agitație de jumătate de ceas și după acțiuni diplomatice în grajd, Volohov îl așează pe Evghenev pe trăsurica veche și-l trimise în oraș cu însărcinarea de a cumpăra patru sute de farfurii și tot atâtea linguri de lemn.

Când să iasă pe poartă, trăsurica lui Evghenev fu întâmpinată cu strigătele de încântare, de îmbrățișările și strângerile de mână ale unei întregi mulțimi. Băieții adulmecară o adiere a unui vânt cunoscut de bucurie și se repeziră la poartă. Grabnic ieșii și eu afară și căzui îndată în labele lui Carabanov, care, nu

[1]) Pădure deasă (N. T.).

demult îşi făcuse un obicei de a-şi încerca puterea pe toracele meu.

Detaşamentul al şaptelea unit de sub comanda lui Zadorov, sosise în formaţie completă. In conştiinţa mea, mulţimea ascunsă de curiajeni / periculoşi deveni deodată o problemă mărunţă, un fleac pe care până şi Lojchin ar fi refuzat să-l ia în seamă.

Era o mare mulţumire aceea de a întâlni într'un moment greu, de nedescurcat, pe toţi studenţii tăi: pe solidul, greoiul Burun, pe Semeon Carabanov în a cărui fire pasionată, fierbinte era atât de plăcut să desluşeşti ornamentele fine pe care le adusese ştiinţa; pe Anton Bratcenco, a cărui inimă largă ştia şi atunci să pătrundă în cadrul îngust al chestiunilor veterinare; pe veselul şi nobilul Beluhin. Pe Osadcii cel grav, tare ca oţelul, pe Verşnev intelectualul, căutător de adevăr, pe inteligenta Marusia Levcenco, cea cu ochii ageri şi pe Nastia Nocevnaia şi pe „fiul guvernatorului din Ircuţc", Gheorghievschi şi pe Schneider, pe Crainic, pe Golos şi, în sfârşit, pe favoritul, pe finul meu, comandantul detaşamentului şapte, Alexandr Zadorov. Cei mari din detaşament terminau facultatea muncitorească şi nu se îndoiau că şi la Universitate treburile aveau să meargă tot atât de bine. De altfel, dânşii erau pentru noi mai mult colonişti decât studenţi şi acum nu ne puteam pierde vremea contabilizând succesele lor şcolăreşti. După primele salutări ne şi aşezarăm în camera pionierilor. Carabanov, luând loc la masă, se propti mai temeinic pe scaun şi spuse:

— Noi ştim, Anton Semeonovici că un lucru e clar: ori te acoperi de slavă, ori nu te mai întorci acasă[1]) şi tocmai deaceea am venit şi noi.

Le povestirăm studenţilor despre prima zi a noastră, ziua de azi. Ei se încruntară, se uitară neliniştiţi de jur împrejur, făcură să scârţâe scaunele. Zadorov privi îngândurat pe fereastră şi închise ochii pe jumătate:

— Nu... acum nu se poate cu forţa, sunt prea mulţi!

Burun dădu din umerii lui mari de câte un pud fiecare şi zâmbi:

— Înţelege, Saşca, nu-s mulţi! Şi dacă sunt, puţin ne pasă! Dar nu fiindcă-s mulţi, ci... fiindcă, dracu ştie, n'ai de unde să-i

[1]) Zicală ucraineană (N. T.).

apuci! Zici că sunt mulţi, dar unde-s? De cine să te agăţi? Ar trebui... să-i strângi la un loc. Dar cum?

Intră Guleaeva, ascultă discuţiile noastre, răspunse cu un zâmbet privirii bănuitoare a lui Carabanov şi zise:

— Nu-i veţi putea aduna cu niciun preţ pe toţi laolaltă! Cu niciun preţ!

— O să vedem! se burzului Semeon. Cum cu niciun preţ? O să-i adunăm. Dacă nu două sute optzeci, măcar o sută optzeci! Să vedem acolo. Dece să stăm aici?

Intocmirăm următorul plan de acţiune. Să servim acum prânzul. Curiajenii au flămânzit cumsecade şi toţi aşteaptă prin dormitoare prânzul. Să crape, lua-i-ar dracu! Dar în timpul prânzului ne vom împrăştia toţi prin dormitoare pentru a face agitaţie. Trebue să li se spună ticăloşilor: veniţi la adunare, sunteţi oameni, sau ce sunteţi? Veniţi, că pe voi vă interesează, scârnăviilor! La voi începe o viaţă nouă şi voi vă risipiţi ca nişte cârcăiaci. Iar dacă începe vreunul să discute, nu trebue să te pui la vorbă cu el. Mai bine e să-i spui aşa: decât să faci pe viteazul pe lângă oala cu borş, vino la adunare şi spune acolo tot ce vrei. Asta-i tot! Iar după prânz să sunăm adunarea.

La uşa bucătăriei câteva zeci de curiajeni aşteptau să se împartă mâncarea. Mişa Ovciarenco stătea în prag şi-l dăscălea pe băiatul acela roşcat, care se interesase cu o zi înainte de numele meu:

— Celui ce nu munceşte, nu i se cuvine niciun fel de hrană şi tu-mi spui că da! Nu ţi se cuvine nimic. Înţelegi, prietene? Dacă eşti om cu minte trebue să înţelegi. Eu poate că o să-ţi dau, dar asta, dragul meu, numai din bunăvoinţă. Fiindcă tu nu ţi-ai câştigat hrana: înţelegi, prietene? Fiecare om trebue să câştige, dragul meu, numai tu eşti un parazit căruia nu i se cuvine nimic. Pot să-ţi dau de pomană şi atâta tot.

Roşcatul se uita la Mişa cu un ochi de fiară rănită. Cu celălalt nu vedea; în general, de ieri, pe faţa roşcatului se produseseră mari schimbări. Unele detalii ale acestei feţe crescuse considerabil în volum şi căpătaseră o nuanţă albăstruie, iar buza de sus şi obrazul drept erau mânjite cu sânge. Toate acestea mă îndreptăţiră să-i pun lui Mişa o întrebare gravă:

— Ce-i asta? Cine l-a aranjat aşa?

Dar Mişa zâmbi fără să clipească, socotind că întrebarea a fost prost pusă:

— Ce mă întrebaţi pe mine, Anton Semeonovici? Dar nu-i mutra mea, e a lui, a lui Hovrah. Eu îmi fac treaba mea şi despre asta vă pot da un raport amănunţit ca unui director ce sunteţi. Volohov mi-a spus să stau la uşă şi să păzesc să nu intre nimeni în bucătărie. Şi aici stau! Ce, am fugit după el sau m'am dus la el în dormitor sau m'am legat de el? Să spună el singur: se vârâ aici fără nicio treabă. Poate din prostie a dat peste mine?

Deodată Hovrah scânci şi dând din cap spre Mişa îşi exprimă punctul lui de vedere.

— Bine! O să ne lăsaţi să murim de foame, bine; ai dreptul, însă, să mă baţi? Nu mă cunoşti? Bine, o să mă cunoşti!

Pe atunci nu se elaboraseră încă regulamentele privitoare la definirea agresorului, aşa că am căzut pe gânduri. Cazuri de acestea nelămurite se întâlneau şi în istorie şi erau rezolvate întotdeauna cu mare greutate. Mi-am amintit de cuvintele lui Napoleon după uciderea ducelui d'Enghien... „Poate că a fost o crimă, dar n'a fost o greşeală".

Mă aşezai binişor pe linia de mijloc:

— Cu ce drept l-ai bătut?

Urmând a zâmbi mai departe, Mişa îmi întinse un cuţit:

— Vedeţi, e un cuţit. De unde l-am luat? Poate l-am furat dela Hovrah? Aici a fost discuţie mare. Volohov mi-a spus să nu las pe nimeni la bucătărie. Nu m'am mişcat dela locul meu, dar ăsta a venit cu cuţitul şi mi-a zis să-l las. Eu, sigur că nu l-am lăsat, Anton Semeonovici, dar el ia: lasă-mă. Şi s'a vârît. Ei, l-am împins, l-am împins aşa, încetişor, politicos, da' el ca prostul, învârtea mereu cuţitul prin aer. El nu poate înţelege rânduiala. Ca un tâmpit...

— Dar iată, l-ai bătut totuşi până la sânge... Nu sunt pumnii tăi?

Mişa se uită la pumnii lui şi se turbură:

— Sigur că sunt ai mei, unde să-i pun? Numai că eu nu m'am mişcat din loc. Am stat mereu după cum mi-a spus Volohov. Dar el îşi făcea mereu vânt încoace ca un tâmpit...

— Şi tu nu dădeai din mâini?

— Da'cine mă poate opri să nu dau din mâini? Când stau la post să mişc piciorul sau, să zicem, dacă n'am ce face cu mâna pe partea asta, pot s'o mut pe cealaltă? Cine e de vină dacă el s'a rezemat în pumnii mei? Măi, Hovrah, trebue să te uiţi pe unde mergi. Să zicem că vine un tren... Dacă vezi că vine, te dai la o

parte şi te uiţi. Dar dacă i te pui cu cuţitul în cale, atunci sigur că trenul n'o să aibă timp să te ocolească şi din tine n'o să mai rămână decât o băltoacă, atâta tot. Sau de o maşină care lucrează, trebue să te apropii cu băgare de seamă, că nu eşti copil mic!

Cu o voce blândă, chiar mângâietoare, Mişa îi explica toate acestea lui Hovrah, încercând să-l convingă şi gesticulând numai cu mâna dreaptă, arătându-i pe unde merge trenul şi unde trebue să stea în timpul ăsta Hovrah. Hovrah îl ascultă tăcut, cu luare aminte; sângele din obraz începuse să i se svânte sub razele soarelui de Mai. Grupul de studenţi asculta grav spusele lui Mişa Ovciarenco, dând toată consideraţia poziţiei delicate a lui Mişa şi modestei înţelepciuni de care dăduse dovadă în situaţia lui.

In timp ce vorbeam, numărul curiajenilor crescu. Se vedea pe feţele lor cât erau de fermecaţi de silogismele riguroase ale lui Mişa, cu atât mai reuşite în ochii lor cu cât aparţineau învingătorului. Observai cu mulţumire că pot citi câte ceva pe chipurile noilor mei elevi. Mă interesau mai ales semnele abia perceptibile de bucurie răutăcioasă, care, ca într'o telegramă ştearsă, începuseră să străbată prin pojghiţele de murdărie şi mânjeală cu borş. Numai pe mutrişoara lui Vania Zaicenco, care se afla în fruntea companiei sale, bucuria răutăcioasă era scrisă cu litere mari, luminoase, ca într'o lozincă sărbătorească. Vania îşi vârîse mâinile în cordonul pantalonilor, îşi depărtase picioarele desculţe şi se uita la faţa lui Hovrah cu o atenţie ascuţită, batjocoritoare. Deodată, el tropăi pe loc şi, repezindu-şi înainte talia sveltă nu vorbi, ci cântă parcă:

— Hovrah! Va să zică nu-ţi place când te bate cineva. Aşa-i că nu-ţi place?

— Tu să taci, gândacule, spuse posomorît, inexpresiv, Hovrah.

— Ha! Nu-i place. Vania arăta spre Hovrah cu degetul. L-au bătut şi gata!

Hovrah se aruncă asupra lui Zaicenco, dar Carabanov izbuti să pună mâna la timp pe umărul lui care se lăsa în jos, strâmbându-i întreaga siluetă de orăşean surtucar. De altfel, Vania nu se speriase; se dăduse doar mai aproape de Mişa Ovciarenco. Hovrah se uită la Semeon, strâmbă din gură şi se smuci. Semeon zâmbi cu blândeţe. Ochii urîţi, de culoare deschisă, ai lui Hovrah cercetară totul în jur şi dădură iar de privirea lui Vania, veselă

şi atentă ca şi mai înainte. Se vedea că Hovrah se încurcase. Nereuşita, singurătatea, sângele abia de curând svântat de pe obraz, sfaturile rostite de Mişa şi surâsul lui Carabanov, cereau oarecare timp de gândire. Deaceea îi venea cu atât mai greu să treacă cu vederea peste nimicnicia lui Vania pe care o dispreţuia şi să-şi înfrângă propria încăpăţânare atât de neînvinsă şi de obraznică deobicei. Dar Vania opuse acestei încăpăţânări o mină batjocoritoare:

— Grozav de înfricoşător eşti. N'o să pot dormi astăzi. M'am speriat şi gata! Şi gata!

Atât cei din Gorchi cât şi cei din Curiaj izbucniră în râs. Hovrah şuieră:

— Ticălosule! şi se pregăti pentru un salt hoţesc, special.

Spusei:

— Hovrah!

— Ei, ce? întrebă el peste umăr.

— Vino încoace.

El nu se grăbi să-mi execute ordinul, ci îmi examina cismele şi se scotocea, ca deobicei, prin buzunare. La răceala de oţel a voinţei mele, adăugai puţin carbon:

— Vino mai aproape, îţi spun.

Toţi amuţiseră în jurul nostru, numai Piotr Malicov şopti speriat:

—Oho!

Hovrah se mişcă spre mine, ţuguindu-şi buzele şi încercând să mă intimideze cu o privire fixă. La doi paşi de mine se opri, legănându-se pe un picior, ca şi ieri.

— Drepţi!

— Cum drepţi? mormăi Hovrah. Se îndreptă totuşi şi scoase mâinile din buzunar; pe cea dreaptă însă o puse cochet în şold, desfăcând degetele spre faţă.

Carabanov îi luă mâna din şold:

— Băiete, când ţi se ordonă „drepţi" nu dansezi gopac! Capul mai sus!

Hovrah încruntă din sprâncene, dar văzui că era gata. Spusei:

— Tu eşti acum gorchist. Trebue să-ţi respecţi tovarăşii. Nu-i aşa că n'o să-i mai terorizezi pe cei mici?

Hovrah clipi preocupat şi zâmbi, lungindu-şi puţin buza de

jos. In întrebarea mea pusesem mai multă amenințare decât gingășie și văzui că Hovrah notase cu grijă această situație. Răspunse scurt:

— Se poate.

— Nu „se poate", ci „înțeles", lua-te-ar dracu! răsună vocea veselă de tenor a lui Beluhin.

Fără multă ceremonie, Matei îl răsuci de umeri pe Hovrah, îl izbi de două ori peste mâinile lăsate în jos și, cu precizie și îndemânare, repezi mâna într'un salut, scandând:

— Înțeles, să nu-i terorizez pe cei mici! Repetă!

Hovrah deschise gura:

— Dece v'ați legat de mine, băieți? Ce-am făcut? Nimic deosebit. El m'a lovit peste bot, asta e un fapt! Eu nimic!...

Curiajenii, interesați la culme de cele ce se petreceau, se dădură mai aproape. Carabanov îl cuprinse de umeri pe Hovrah și rosti cu patos:

— Prietene! Dragul meu, ești un om deștept! Mișa stând la post nu-și apără interesele lui, ci pe cele colective. Să mergem la butucul acela să-ți explic...

Înconjurați de un mănunchi de iubitori ai problemelor etice, amândoi se îndepărtează spre butuc.

Volohov porunci să se servească prânzul. Capul bucătarului mustăcios, cu bonetă albă, care stătea demult protap în spatele lui Mișa, îl încuviință prietenește pe Volohov și dispăru. Vania Zaicenco trase cu putere de mânecă toată compania și șopti cu însuflețire:

— Înțelegeți, și-a pus șapcă albă! Cum trebue să luăm asta? Timca! Înțelegi?

Timca, roșind, lăsă ochii în jos și spuse:

— E boneta lui, eu știu sigur!

La ora cinci avu loc adunarea generală. Fie că fusese de folos agitația studenților, fie din alte pricini, curiajenii se strânseseră la club în număr destul de mare. Iar când Volohov îl puse la ușă pe Mișa Ovciarenco, și Osadcii și Șelaputin începură să-i înscrie pe cei de față, pentru inventarierea necesară pedagogiei, a obiectelor educației, se iviră și cei întârziați, întrebând sperioși:

— Da'celor care nu s'au înscris, o să li se dea cina?

Această masă de minereu omenesc încăpu anevoie în sala fostei biserici. M'am uitat de pe amvonul bisericii la grămada de vagabonzi și m'am mirat de numărul și înfățișarea lor mizeră.

In puține puncte ale mulțimii ieșeau în relief fețe mai deosebite, vioaie, și se auzeau cuvinte omenești și râsete deschise, copilărești. Fetele se înghesuiau lângă soba din fund; la ele domnea o tăcere speriată. In marea neagră de bumbac a „clifturilor" murdare, a pieptănăturilor sburlite și a mirosurilor râncede, se profilau ca niște pete rotunde, neînsufletite, fețe primitive, cu guri căscate, cu priviri rele, cu mușchi ca de câlți.

Am vorbit scurt despre colonia Gorchi, despre viața și munca ei. Expusei sumar sarcinile noastre: munca, învățătura, curățenia, viața cea nouă și noua fericire omenească. Trăim doar într'o țară fericită, unde nu mai sunt boieri și capitaliști, unde omul poate să crească în libertate și să se desvolte într'o muncă plină de bucurii. Am obosit însă curând, neavând sprijinul unei atenții vii din partea auditorilor. Parcă m'aș fi adresat unor dulapuri, unor butoaie, unor lăzi. Ii înștiințai că trebue să se organizeze în detașamente de câte douăzeci de oameni, rugându-i să-mi indice paisprezece nume pentru numirea de comandanți. Ei tăceau. I-am rugat să pună întrebări. Tăceau întruna.

In amvon se sui Carabanov, care spuse:

— Cum de nu vă e rușine? Crăpați pâine și cartofi și înghițiți borș, da'cine e obligat să vi le dea? Cine e obligat? Și dacă mâine n'o să vă dau să mâncați? Ce-o să fie?

Nici la această întrebare nu răspunse nimeni. In general „poporul tăcea".

Cudlatâi se supără:

— Atunci propun ca de mâine să se lucreze câte șase ore. Trebue să semănăm, lua-v'ar dracu'! O să lucrați?

Cineva dintr'un ungher depărtat strigă:

— O să lucrăm!

Fără grabă, toată mulțimea se întoarse de unde venea vocea, apoi șirul de fețe spălăcite se refăcu la loc.

Mă uitai la Zadorov. El izbucni în râs ca răspuns la turburarea mea și-mi puse mâna pe umăr:

— Nu-i nimic, Anton Semeonovici, o să treacă!

4. *„TOTUL E BINE"*

Până seara târziu ne agitarăm, încercând să-i organizăm pe curiajeni. Studenții mergeau prin dormitoare și-i înscriau din nou pe elevi, străduindu-se să alcătuiască detașamente. Rătăcii și eu prin dormitoare, luându-l cu mine pe Gorcovschi, în calitate

de instrument de măsurat. Trebuia să determinăm măcar din ochi cei dintâi germeni de colectiv, să găsim măcar pe alocuri urme de chiag social. Gorcovschi vâra delicat nasul în dormitorul întunecat şi întreba:

— Ei, ce companie e aici?

In dormitoare nu numai că nu erau companii, dar aproape că nici indivizi izolaţi nu se aflau. Dracu ştie unde se risipiseră curiajenii ăştia. Ii întrebarăm pe cei de faţă cine locueşte în dormitoare, cine cu cine e prieten, care e bun, care e rău, dar răspunsurile nu erau îmbucurătoare. Majoritatea curiajenilor nu-şi cunoşteau vecinii, arareori le ştiau numele — în cel mai bun caz le numeau poreclele: Ureche, Pingea, Vierme, Şofer, sau aminteau semne exterioare:

— In patul ăsta stă ciupitul; iar ăsta e trimis din Valchi!

Pe alocuri adulmecarăm şi oarecare urme slabe de chiag social, dar ceeace ne trebuia nouă nu izbutea să se închege.

Noaptea am avut totuşi o imagine clară despre structura Curiajului.

Se înţelege, aceştia erau vagabonzi, dar ca să spunem aşa, nu dintre cei clasici. Dintr'o pricină oarecare, în literatură şi printre intelectualii noştri, vagabonzii se cristalizaseră sub forma unor eroi byronieni. In închipuirea lor, un vagabond este, mai presus de orice, un filosof, pe deasupra foarte spiritual, anarhist, care dărâmă toate regulile, pungaş şi adversar hotărît al tuturor sistemelor etice. Pedagogii speriaţi şi lăcrimoşi adăugaseră acestui chip un întreg asortiment de pene falnice smulse din cozile sociologiei, reflexologiei şi ale altor rude bogate de-ale noastre. Credeau adânc că vagabonzii au o organizaţie cu conducători şi disciplină, o adevărată strategie a furtului şi reguli de orânduire internă. Nu lipsiră nici termeni speciali savanţi: „colectiv care apare spontan". Şi aşa mai departe.

Chipul înfrumuseţat al vagabonzilor a fost mai târziu astfel împodobit şi mai mult de operele drept credincioase ale unor filistini ruşi şi străini. Toţi vagabonzii sunt hoţi, beţivi, desfrânaţi, cocainomani şi sifilitici. In toată istoria universală, doar lui Petru I i se atribuiau atâtea păcate mortale. Intre noi fie vorba, aceasta ajuta foarte mult bârfitorilor din Europa apuseană pentru a născoci în legătură cu viaţa noastră cele mai revoltătoare şi mai prosteşti anecdote.

Dar în viață nu găsești nimic din toate astea.

Teoria despre existența unei societăți a vagabonzilor care vorbă vine, umplu străzile noastre nu numai cu crimele lor îngrozitoare și cu vesmintele lor pitorești, ci și cu ideologia lor, trebue înlăturată cu hotărîre. Făuritorii de bârfeli romantice, despre anarhistul-vagabond sovietic n'au băgat de seamă că după războiul civil și după foamete, milioane de copii au fost salvați prin efortul măreț al întregii țări, în casele de copii. In covârșitoarea majoritate a cazurilor, acești copii au crescut demult și lucrează acum în fabricile și instituțiile sovietice. Mai e și problema de a ști cât de nedureros din punct de vedere pedagogic a decurs procesul de educare al acestor copii.

In mare măsură din vina aceloraşi romantici, munca în casele de copii se desfăşura cu foarte mare greutate, ducând adeseori la instituții de tipul celor din Curiaj. Deaceea, unii băieți, (căci numai despre băieți este vorba) fugeau foarte adesea pe stradă, dar nu ca să trăiască acolo și nici fiindcă socoteau această viață prin ea însăși mai plăcută. N'aveau nicio mentalitate specială a străzii, ci plecau împinși de nădejdea de a nimeri într'o colonie mai bună sau într'o casă de copii. Băteau pragurile instituțiilor de Sotvos. S. P. O. N. [1]) și ale comisiilor pentru ajutorarea copiilor, dar erau atrași mai ales de acele locuri unde trăgeau speranța să se alăture la construcția țării, evitând binefacerile influențelor pedagogice. Dar în acest ultim punct rareori izbuteau. Căci confreria pedagogică existentă, sigură pe sine și perseverentă, nu scăpa atât de ușor din mâini victimele care îi aparțineau și, în general, nu putea concepe viața omenească fără o prealabilă prelucrare de către Sotvos. Din această pricină, cei mai mulți dintre fugari se vedeau siliți să înceapă a doua oară procesul pedagogic, într'o altă colonie, de unde, de altfel, se putea fugi din nou. Desigur, între două colonii, biografia acestor mici cetățeni se continua pe stradă; și fiindcă nu aveau nici timp, nici mese de scris, nici obișnuința de a se îndeletnici cu probleme de principii și de morală, era firesc să rezolve, de pildă, problemele aprovizionării și amoral, și aprincipial. Și în alte domenii locuitorii străzii nu prea stăruiau asupra corespondenței

---

[2]) Vezi „Anexa", pag. 672. (N. T.).

stricte dintre purtarea lor şi regulile formale din ştiinţa morală, vagabonzii neavând deobicei niciun fel de înclinare spre formalism. Având o oarecare idee despre finalitate, vagabonzii presupuneau în adâncul inimii lor că merg pe drumul drept către cariera de şofer sau mecanic şi că pentru aceasta au nevoie doar de două lucruri: să se propteaşcă mai solid pe suprafaţa globului pământesc, chiar dacă ar trebui să se apuce de poşetele femeilor sau de servietele bărbaţilor, şi să se aciueze cât mai aproape de vreuna garáj sau de vreun atelier mecanic.

In literatura noastră ştiinţifică se întâlnesc câteva încercări de clasificare sistematică, satisfăcătoare, a caracterelor umane. S'au făcut mari sforţări pentru a se găsi şi vagabonzilor un loc pe măsura lor, la rubrica: antimorali şi deficienţi. Socotesc însă cea mai dreaptă clasificare aceea întocmită în scopuri practice de către pedagogii din comuna „Dzerjinschi" din Harcov.

După ipoteza lor, vagabonzii se împart în trei categorii. In prima intră cei care iau parte foarte activă la alcătuirea propriilor lor horoscoape, fără să se lase împiedicaţi de niciun fel de neplăceri: care, în goană după idealul lor de mecanic, nu pregetă să se agaţe de orice parte a unui tren de persoane, spre care nu le ademenesc nicidecum vagoanele-restaurant, vagoanele cu paturi sau politeţea însoţitorilor. Se găsesc unii care să-i ponegrească pe aceşti călători, afirmând că ei ar umbla pe căile ferate, atraşi de mirosurile parfumate ale parcurilor din Crimeea sau de apele minerale din Soci. Nu-i adevărat! Pe ei îi interesează mai ales giganţii dela Dnepropetrovsc, dela Don şi din Zaporojie [1]), vapoarele din Odesa şi Nicolaev, şantierele din Moscova şi Harcov.

„A doua categorie" de vagabonzi, cu toate că se disting prin merite numeroase, nu au totuşi buchetul întreg de calităţi morale nobile, al celor din prima. Şi aceştia sunt în căutare, dar privirile lor nu se abat cu dispreţ dela fabricile de textile şi de pielărie, ei sunt gata să se mulţumească chiar cu un atelier de prelucrat lemnul sau, mai rău, sunt în stare să se ocupe chiar cu cartonaj; în sfârşit, nu se ruşinează nici să culeagă plante medicinale.

Şi cei din calitatea a doua călătoresc, dar preferă tamponul din spate al tramvaiului, fără să ştie ce gară minunată este în Jmerinca şi ce regulamente sunt la Moscova.

[1]) Este vorba de marile uzine hidroelectrice. (N. T.).

Comunarzii din „Dzerjinschi" căutau întotdeauna să atragă în comuna lor numai cetăţeni de calitatea întâi. Deaceea, ei îşi complectau rândurile desfăşurându-şi agitaţia în trenurile accelerate. In mintea comunarzilor, „calitatea a doua" era mult mai slabă.

In Curiaj predomina nu calitatea întâi sau a doua, ci a treia. In lumea vagabonzilor, ca şi în cea a savanţilor, „calitatea întâi" se găseşte foarte rar, a doua ceva mai des, iar a treia în proporţie covârşitoare. Cei din majoritatea covârşitoare, nu fug nicăeri şi nu caută nimic, ci îşi supun cu simplicitate gingaşele petale ale inimilor lor de copii, influenţei organizatorice a instituţiei sovosului.

Aşa dar, în Curiaj am dat de un număr important de copii de calitatea a treia. Copiii aceştia numărau şi ei în scurta lor istorie trei, patru colonii sau case de copii, ba chiar mai multe, ajungând uneori până la unsprezece. Acesta nu mai era însă rezultatul năzuinţelor lor spre un viitor mai bun, ci al năzuinţelor creatoare de care dădea dovadă Narobrazul, năzuinţe adesea atât de vagi, încât cea mai experimentată ureche nu putea desluşi unde începe sau sfârşeşte reorganizarea, consolidarea, complectarea, concentrarea, lărgirea, desvoltarea, refacerea, tipizarea, standardizarea, evacuarea şi reevacuarea.

Şi cum eu sosisem la Curiaj cu intenţii de reorganizare, era firesc să fiu întâmpinat cu aceeaşi nepăsare, singura atitudine de apărare a fiecărui vagabond împotriva pasienţelor pedagogice ale Narobrazului.

Lipsa aceasta de interes era fructul îndelungatului proces educativ şi dovedea într'o măsură puterea considerabilă a pedagogiei.

Deşi cei mai mulţi dintre curiajeni aveau între treisprezece şi cincisprezece ani, pe feţele lor se şi întipăriseră unele caractere atavice. Mai întâi de toate, sărea în ochi lipsa desăvârşită a tot ce s'ar putea numi social, cu toate că dela naştere... ei creşteau sub semnul „educaţiei sociale".

In fiecare gest al lor răsbătea o spontaneitate primitivă dar nu spontaneitatea copilului care răspunde deschis la toate fenomenele vieţii. Ei nu cunoşteau niciun fel de viaţă. Orizontul lor se mărginea la listele de produse alimentare de care erau atraşi într'un reflex somnoros şi ursuz. Până la cazanul cu mâncare trebuiau să străbată printr'o mulţime de sălbăticiuni asemănă-

toare — aici era toată problema, care uneori se rezolva mai bine, alteori mai puțin bine, pendula vieții lor necunoscând altfel de oscilații. Curiajenii nu furau, printr'o reacție nemijlocită, numai acele obiecte care li s'ar fi părut că stau prost sau pe acelea pe care toți și le disputau. Voința acestor copii fusese demult înnăbușită de violențele, de loviturile, înjurăturile și de pumnii celor mai în vârstă, ai așa numiților „barosani", care prosperau pe terenul neîmpotrivirii la rău și a autodisciplinei preconizate de sotvos.

Dar în realitate, copiii aceștia nu erau niște idioți, ci niște copii obișnuiți, puși de soartă într'o situație stupidă, fiindcă, pe de o parte erau lipsiți de orice binefacere a civilizației omenești, iar pe de alta, fuseseră rupți și de condițiile salvatoare ale simplei lupte pentru existență, prin faptul că li se dădea un cazan oricât ar fi fost el de rău, dar zilnic.

Pe fondul acesta general, se detașau unele grupuri de altă categorie. In dormitorul lui Hovrah se vede că se afla statul major al „barosanilor". Ai noștri povesteau că acest stat major număra vreo cincisprezece inși, între care Corotcov, juca rolul principal. Pe Corotcov nu-l văzusem încă; în general acest soi de pensionari își petrecea cea mai mare parte a timpului în oraș. Evghenev, care-și descoperise printre dânșii vechi prieteni, susținea că toți sunt hoți de oraș și au nevoie de colonie doar pentru locuință. Vitca Gorcovschi nu era de părerea lui Evghenev:

— Ce hoți? Golani!

Vitca mai spunea că atât Corotcov, Hovrah, Pereț,. Ciurilo, și Podnebesnâi, cât și ceilalți, își fac „meseria" chiar în colonie. La început au prădat locuințele educatorilor, atelierele și cămările. Au putut fura câte ceva chiar dela elevi. De 1 Mai li se dăduse multor elevi ghete noi și, după spusele lui Gorcovschi, ghetele alcătuiau obiectul principal al activității lor. Afară de asta mai furau și de prin sat, ba unii ieșeau chiar la drumul mare. Colonia se găsea pe drumul cel mare spre Ahtâr.

Deodată Vitca închise ochii pe jumătate și izbucni în râs:

— Iar acum știți ce au născocit, scârnăviile? Fiindcă puștii se tem de ei și tremură, atunci ei ce fac? Fac pe organizatorii, înțelegeți? Și-i numesc pe puști „căței". Fiecare are câțiva „căței" din aceștia, cărora dimineața le spune: „duceți-vă unde vreți, numai seara să aduceți ceva". Unii fură, fie prin trenuri, fie prin piață, dar cei mai mulți în loc să fure, mai degrabă cerșesc. Stau

pe stradă, la poduri şi la Rîjov. Se spune că strâng câte două, trei ruble pe zi. Ciurilo are „căţeii" cei mai buni; îi aduc cinci ruble. S'au stabilit şi norme: o parte „căţelului" şi trei stăpânului. Nu vă uitaţi că n'au nimic în dormitoare! Au şi bani şi haine, dar le ascund pe toate. In Podvorchi sunt astfel de case şi oameni ticăloşi berechet. Acolo îşi petrec toate serile.

Grupa a doua era alcătuită din oameni ca Zaicenco şi Malicov. Făcând o mai strânsă cunoştinţă cu colonia, descoperirăm că nu erau chiar atât de puţini, ci aproape vreo treizeci. Izbutiseră, printr'un fel de minune, să-şi păstreze de-a-lungul intemperiilor vieţii, ochii strălucitori, agresivitatea delicioasă de băieţandri şi talente analitice proaspete, care le îngăduiau să se poarte faţă de orice nou fenomen cu o afecţiune combativă. Această categorie de oameni îmi e foarte dragă: o iubesc pentru frumuseţea şi nobleţea impulsurilor inimii, pentru sentimentul adânc de cinste, ba până şi pentru faptul că cei ce fac parte din ea sunt celibatari convinşi şi misogini. Dela primii paşi ai detaşamentului nostru unit, oamenii au ridicat nasul, au respirat aerul proaspăt, apoi au şters-o prin dormitoare, cu coadă în sus, punându-şi repede în funcţiune talentele lor analitice mai sus pomenite. Se temeau încă să treacă de partea mea făţiş, dar sprijinul lor îmi era asigurat.

Peste a treia grupă de elemente sociale, dădurăm întâmplător, Vitca şi cu mine. Vitca se oprise în faţa ei ca un setter în faţa iepurelui, uluit. In ungherul cel mai îndepărtat al curţii, lipit de peretele vechi, se afla un pavilion singuratic cu un cerdac de lemn sculptat. Vania Zaicenco, arătând spre această clădire, spuse:

— Iar acolo stau agronomii...

— Care agronomi? Câţi sunt?

— Apăi să tot fie paisprezece oameni.

— Paisprezece agronomi? Dece atâţia?

— Au semănat secară şi acum locuesc acolo...

Imi veni în minte Halabuda, îndoindu-mă şi mai neîncrezător:

— I-aţi poreclit voi aşa?

Dar Vania făcu o mină gravă şi dădu mai vârtos din cap spre pavilion:

— Nu, agronomi adevăraţi, pe cuvântul meu! Au arat şi au semănat secară şi uitaţi-vă că a şi crescut! Iaca atâta o crescut!

Vitca privi cu indignare la Zaicenco:

— Aştia-s ăia în cămăşi albastre? Nu-s pensionari de-ai voştri? Dece minţi?

— Nu mint! ţipă Vania. Nu mint! Trebuiau să primească diplome! Cum au să le primească, au să plece...

— Bine, să mergem la agronomii voştri.

In pavilion erau două dormitoare. Pe paturile acoperite cu două plapome destul de curate şedeau adolescenţi îmbrăcaţi întradevăr în cămăşi albastre de satin, curăţel pieptănaţi şi oarecum deosebit de aşezaţi. Pe pereţi erau prinse cu îngrijire cărţi ilustrate, tăieturi din jurnale şi oglinzi mici în rame de lemn. De pe pervaz, atârnau margini dantelate de hârtie curată.

Băieţii, gravi, răspunseră tăios la bună-ziua mea şi nu arătară niciun fel de turburare când Vania Zaicenco mi-i recomandă cu însufleţire:

— Iată, aceştia sunt toţi agronomi, v'am spus eu! Iar acesta e căpetenia, Voscoboinicov!

Vitca Gorcovschi se uită la mine cu o expresie de parcă am fi fost îndemnaţi să facem cunoştinţă, nu cu agronomi, ci cu fauni, sau cu vreo ştimă a apelor, în a căror existenţă Vitca nu putea să creadă pentru nimic în lume.

— Uite ce, băieţi, nu vă supăraţi, dar spuneţi-ne, vă rog, dece vi se zice agronomi?

Voscoboinicov, un tânăr înalt, pe a cărui faţă paloarea se lupta cu gravitatea, dar amândouă în egală măsură nu puteau ascunde o expresie de obtuzitate şi inerţie, se rîdică cu mare greutate de pe aşternut, îşi vârî cu greu mâinile în buzunărele înguste ale pantalonilor şi spuse:

— Suntem agronomi! In curând vom primi diplomele...

— Cine o să vi le dea?

— Cum cine? Directorul.

— Care director?

— Fostul director.

Vitca izbucni într'un hohot de râs:

— Poate c'o să-mi dea şi mie tot el?

— N'ai dece să râzi, zise Voscoboinicov. Dacă nu înţelegi, nu vorbi. Ce înţelegi tu?

Vitca se supără:

— Înţeleg că toţi de aci sunteţi nişte proşti. Spuneţi drept, cine face aici pe prostul?

— Poate tu, începu spiritual Voscoboinicov, dar Vitca nu mai putea suporta această situaţie încâlcită:

— Las-o încolo!... Povesteşte!

Ne aşezarăm pe paturi. Invingându-şi gravitatea şi virtutea, cu cuvinte de împotrivire şi de jignire presărate cu sgârcenie, cu strâmbături de neîncredere şi de dispreţ, agronomii desvăluiră în faţa noastră taina secarei lui Halabuda şi a propriei lor cariere ameţitoare. Toamna, în Curiaj lucrase un mandatar de-al lui Halabuda, cu însărcinarea specială de a semăna secară. Ii hotărîse pe cincisprezece dintre băieţii mai mari să lucreze şi se tocmise foarte darnic cu ei. Ii instalase într'un pavilion aparte, le cumpărase paturi, rufărie, plapome, costume, paltoane şi le plătise câte cincizeci de ruble fiecăruia, luându-şi şi obligaţia de a elibera la sfârşitul muncii diplome de agronomi. Şi deoarece tot ce fusese stipulat, paturile şi celelalte, se dovediseră o realitate, băieţii nu aveau niciun motiv să se îndoiască de realitatea diplomelor, cu atât mai mult cu cât nu prea aveau ştiinţă de carte, niciunul din ei nedepăşind clasa a doua a şcolii muncitoreşti. Eliberarea diplomelor se amânase până în primăvară. Această împrejurare nu-i neliniştise totuşi prea mult pe băieţi. Cu toate că mandatarul lui Halabuda se topise în eterul combinatelor comitetului pentru ajutorarea copiilor, obligaţia lui o luase asupră-şi cu noblete, directorul coloniei. Ieri, la plecare, îi asigurase din nou că diplomele erau gata acum şi că trebuiau doar aduse în Curiaj şi înmânate solemn agronomilor.

Le spusei băieţilor:

— Băieţi, aţi fost pur şi simplu păcăliţi! Pentru a fi agronom trebue să înveţi mult, câţiva ani de-a-rândul; sunt şcoli şi institute tehnice în care, pentru a intra, trebue să înveţi alţi câţiva ani într'o şcoală obişnuită. Ori voi... Cât fac şapte ori opt?

Un tânăr frumuşel, negricios, căruia îi adresasem direct întrebarea răspunse nesigur:

— Patruzeci şi opt.

Vania Zaicenco scoase o exclamaţie şi-şi boldi ochişorii sinceri:

— Of, of, of, agronomii! Patruzeci şi opt! Iaca marfă! Spuneţi, mă rog!

— Da' tu ce te bagi? Ce-i treaba ta? strigă Voscoboinicov la Vania.

— Păi face cincizeci şi şase! păli Vania de convingere pasionată. Cincizeci şi şase!

— Atunci cum rămâne? întrebă un tânăr spătos stângaci, căruia toți îi zicea Svatco. Cum rămâne cu serviciul la sovhoz care ne-a fost făgăduit?

— Asta se poate, răspunsei eu. E treabă bună să lucrezi la sovhoz, numai că n'o să fiți agronomi, ci lucrători.

Agronomii se răsuciseră pe paturi, aprinși de revoltă, Svatco păli de mânie:

— Credeți că nu vom găsi dreptate? Înțelegem noi, înțelegem tot! Da, ne-a prevenit și directorul! Trebue să arați și fiindcă nu vrea nimeni, o întoarceți! L-ați pus la cale și pe tovarășul Halabuda! N'o să fie cum vreți dumneavoastră, n'o să fie!

Voscoboinicov vârî din nou mâinile în buzunare și-și deșiră trupul lung până la tavan.

— Dece ați venit încoace să ne prostiți? Nouă ne-a spus oamenii care știu. Și am și învățat în timp ce semănam. Iar voi vreți să ne exploatați? Destul!

— Ia uite proștii, rosti liniștit Vitca.

— Ia uite, o să-ți dau peste bot!... Gorchiști! Ați venit aici să luați jeratic cu mâna altora?

M'am ridicat de pe pat. Agronomii își îndreptară spre noi fețele lor inexpresive supărate. M'am silit să mă despart de ei cât se poate de calm:

— Treaba voastră, băieți! Vreți să fiți agronomi, n'aveți decât... N'avem nevoie acum de munca voastră, o s'o scoatem la capăt și fără voi.

Ne îndreptarăm spre ieșire. Vitca tot nu putu răbda și le aruncă cu hotărîre din prag:

— Totuși sunteți niște idioți!

Această comunicare trezi atâta nemulțumire în agronomi, încât, dela cerdac Vitca fu nevoit să ia viteza a treia.

In camera pionierilor, Jorca Volcov îi examina pe curiajenii numiți pe drept sau pe nedrept în posturile de comandanți. Ii spusesem lui Jorca de mai înainte că n'o să iasă nimic din asta și că nu ne trebuiau astfel de comandanți. Dar Jorca voise să se încredințeze prin experiență.

Candidații propuși ședeau pe bănci și picioarele lor desculțe se scărpinau mereu unul de altul, ca picioarele muștelor.

Jorca seamănă acum a tigru; ochii lui ageri scânteiază. Candidații parc'ar fi fost chemați încoace să joace un rol nou, cu reguli încurcate însă; deobicei jocurile vechi sunt mai bune. Se

sirăduesc să zâmbească cu gingăşie ca răspuns la explicaţiile pasionate ale lui Jorca, dar acest efect îl bucură prea puţin pe Jorca:

— Ei, dece râzi? Înţelegi? Destul ai trăit ca un parazit! Ştii ce este puterea sovietică?

Chipurile candidaţilor se înăspresc şi obrajii pe carè tresăltau zâmbete se strâmbă ruşinaţi.

— Vă explic: dacă eşti comandant, ordinul tău trebue îndeplinit.

— Şi dacă n'au să vrea? îşi lărgeşte iar faţa într'un zâmbet un băiat spălăcit, cu fruntea mare, de bună seamă un trândav şi gură-cască. Îl chiamă Petruşco.

Printre cei poftiţi stă şi Spiridon Hovrah. Se pare că discuţia avută de curând cu Beluhin şi Carabanov l-a înduioşat, dar acum e dezamăgit. I se cer complicaţii neplăcute şi nerentabile cu lovarăşii.

In astă seară, în urma cuvântărilor pasionate ale lui Jorca şi a indiferenţei zâmbitoare a curiajenilor, alcătuirăm totuşi un soviet de comandanţi, îi înscriserăm din nou pe toţi şi întocmirăm chiar un ordin de lucru pentru a doua zi. Intre timp Volohov şi Cudlatăi puneau la punct inventarul pentru ieşirea la câmp de a doua zi. Atât sovietul comandanţilor cât şi inventarul arătau foarte jalnic şi ne duserăm la culcare obosiţi şi cu un simţământ de nereuşită. Cu toate că Borovoi şi ajutorul lui se apucaseră de lucru şi cu toate că în jurul unor movile de pământ negru lucios se şi vedeau aşchii proaspete, situaţia generală din Curiaj rămânea la fel de încurcată, lipsită de acea codiţă salvatoare de care trebue să te apuci neapărat la început.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, studenţii plecară la Harcov. După cum se hotărîse în sovietul comandanţilor, la ora şase se sună deşteptarea. Şi, deşi în peretele bisericii atârna acum un clopot nou, cu sunet bun, dangătul ce anunţa deşteptarea nu le-a făcut niciun fel de impresie curiajenilor. Educatorul de serviciu, Ivan Denisovici Chirghizov, cu brasardă nouă, roşie, arunca din când în când câte o privire prin dormitoare, dar se alegea numai cu dispoziţia stricată. Colonia dormea; doar detaşamentul nostru de avangardă se învârtea pe lângă grajd, pregătindu-se să plece la câmp. Peste douăzeci de minute el apăru în formaţie, cu trei perechi de cai înhămaţi la pluguri şi boroane. Cudlatăi se sui în trăsurică şi plecă la oraş să facă rost de cartofi de sămânţă.

In întâmpinarea lui se târau dinspre oraş nişte chipuri slabe şi palide. Nu mai aveam puterea să-i opresc şi să-i percheziţionez, să vorbesc despre cele întâmplate în noaptea trecută. Pătrunseră în dormitoare fără nicio piedică, mărind în acest fel numărul celor care dormeau.

Conform ordinului de lucru din ajun, aprobat în unanimitate de sovietul comandanţilor, toate forţele curiajenilor trebuiau să fie aruncate la curăţirea dormitoarelor, a curţii şi a platformei de lângă seră, la spălatul acelor părţi din grădina de zarzavat care se aflau în jurul zidurilor mânăstirii şi la dărâmarea zidului însuşi. In momentele de optimism începea să încolţească în mine un sentiment nou şi plăcut de putere. Patru sute de colonişti! Imi închipui cât s'ar fi bucurat Archimede dacă i s'ar fi dat patru sute de colonişti. Poate că ar fi renunţat chiar la „punctul de sprijin" în proiectul său de a răsturna universul. Dar şi două sute optzeci de curiajeni constituiau pentru mine o neobişnuită condensare de energie după cei o sută douăzeci de gorchişti.

Condensarea aceasta de energie se tăvălea însă în aşternuturile murdare şi nu se grăbea nici măcar la gustare. Aveam acum farfurii şi linguri şi toate se aflau orânduite pe mesele din sufragerie într'o oarecare ordine, dar Şelaputin bătu clopotul un ceas întreg până să se arate în sufragerie primele feţe. Gustarea se lungi până la zece. Am ţinut în sufragerie câteva cuvântări, repetând pentru a zecea oară cine în ce detaşament se găseşte, cine e comandantul detaşamentului şi ce muncă i s'a dat. Pensionarii ascultară cuvintele mele până la sfârşit, fără să ridice ochii din farfurie. Ticăloşii nici nu simţiseră că li se pregătise o ciorbă gustoasă şi grasă, iar pe pâine erau puse cuburi mici de unt. Ei sorbiră nepăsători supa şi mâncară untul, înfundară bucăţi de pâine prin buzunare şi ieşiră din sufragerie lingându-şi degetele murdare şi ignorând privirile mele pline de o arhimedică nădejde.

De Mişa Ovciarenco, care stătea chiar lângă porticul bisericii nu se apropie nimeni. Pe treptele porticului, Mişa aşezase lopeţi, greble şi mături noi nouţe, cumpărate în ajun. In mâini Mişa ţinea un bloc-notes nou, cumpărat tot în ajun. In el ar fi trebuit să înscrie câte unelte s'a dat fiecărui detaşament. Alături de bazarul lui, Mişa avea o înfăţişare foarte prostească, fiindcă nimeni nu s'a apropiat de el. Nici măcar Vania Zaicenco, comandantul detaşamentului zece de curiajeni, alcătuit din prietenii lui, pe care mai ales mă bizuiseam, nu venise după unelte şi nici la

gustare nu-l văzusem. In sufragerie, dintre proaspeţii comandanţi se apropie de mine Hovrah şi stătu lângă mine, privind obraznic mulţimea care trecea pe lângă noi. Detaşamentul lui, cel de al patrulea, trebuia să înceapă dărâmarea zidului mânăstirii. Pentru el pregătise Mişa drugi de fier. Dar Hovrah nici nu-şi aminti despre munca dată. La fel de obraznic ca înainte, începu să-mi vorbească despre lucruri care nu aveau nimic de a face cu zidul mânăstirii:

— Spuneţi, e adevărat că în colonia Gorchi sunt fete frumoase?

M'am îndepărtat de el şi mă îndreptai spre ieşire, dar el merse alături de mine şi continuă, privindu-mă drept în faţă:

— Şi se mai spune că aveţi nişte educatoare... aşa... lapte şi miere. Ha; ha! O să fie interesant când vor sosi aici! Şi noi am avut femeiuşti pe sprânceană... dar ştiţi ce? Se temeau de privirea mea! Cum mă uitam la ele, se şi roşeau! Da' dece o fi privirea mea atât de primejdioasă, spuneţi?

— Dece n'a ieşit la lucru detaşamentul tău?

— Dracu' ştie! Nu-i treaba mea! Nici eu n'am ieşit...

— Dece?

— Fiindcă n'am poftă, ha-ha-ha!

Inchise ochii pe jumătate, uitându-se la crucea bisericii.

— Da' şi aici la noi la Podvorchi sunt femeiuşti vesele... ha-ha-ha!... dacă doriţi, pot să vă fac cunoştinţă...

Incă de ieri mânia îmi era inhibată de apăsarea unor frâne foarte puternice. Deaceea, înlăuntrul meu creştea repede şi stăruitor ceva dur, dar n'auzeam la suprafaţa sufletului meu decât un scârţâit slab şi se încălzeau valvulele inimii mele. In cap cineva porunci: „drepţi" şi toate simţurile, toate gândurile şi chiar frânturile de gânduri se grăbiră să îndrepte rândurile şovăielnice. Acelaş cineva porunci aspru: „Lasă-l pe Hovrah! Trebue să lămureşti urgent, dece n'a ieşit la lucru detaşamentul lui Vania Zaicenco şi dece Vania n'a mâncat?"

Datorită acestei pricini, cât şi altora, i-am spus lui Hovrah:

— Cară-te la mama dracului! Porcule!

Hovrah păru foarte mirat de purtarea mea şi plecă repede. Eu mă grăbii spre dormitorul lui Zaicenco.

Vania stătea întins pe salteaua goală înconjurat de toată compania. Işi pusese sub cap mânuţa, care, palidă şi slabă, părea curată pe fondul murdar al pernei.

— Ce s'a întâmplat? întrebai eu.

Compania, tăcută, mă lăsă să mă apropii de pat. Odariuc zâmbi cu greutate şi abia auzi:

— L-au bătut!

— Cine?

Neaşteptat de sonor, Vania răspunse din pernă:

— Înţelegeţi, m'a bătut cineva. Vă puteţi închipui una ca asta? Au venit noaptea, mi-au pus plapoma pe cap şi... m'au bătut sdravăn! Mă doare în piept!

Glasul răsunător al lui Vania contrasta puternic cu feţişoara lui slăbuţă, vânătă.

Ştiam că printre pavilioanele din Curiaj unul purta numele de infirmerie. Intr'una din camerele murdare şi goale locuia o bătrânică — agenta sanitară. Il trimesei după ea pe Malicov. In prag, acesta se ciocni cu Şelaputin:

— Anton Semeonovici, au venit cu maşina, vă caută.

Lângă Fiatul mare, negru, stăteau Breghel, tovarăşa Zoia şi Cleamer. Breghel zâmbi maiestos:

— Aţi luat în primire?

— Am luat!

— Cum merge treaba?

— Toate bine.

— Bine de tot?

— Se poate trăi.

Tovarăşa Zoia mă privi neîncrezătoare. Cleamer se uita de jur împrejur. De bună seamă voia să-i vadă pe educatorii mei de optzeci de ruble. Impiedicându-se, trecea în grabă pe lângă noi spre Vania Zaicenco, agenta sanitară cu pas de bătrânică. Din grajd se auzeau cuvintele de revoltă ale lui Volohov:

— Ticăloşii, au stricat şi oamenii şi caii! Nicio pereche nu lucrează, i-au învăţat cu năravuri rău! Aştia nu-s cai, ci prostituate!

Tovarăşa Zoia tresări, roşi şi-şi răsuci capul mare, greoi:

— Aşa educaţie socialistă înţeleg şi eu!

Eu izbucnii în râs:

— Asta nu-i educaţie socialistă. Omul nu găseşte pur şi simplu cuvintele.

— Cum să nu le găsească? zâmbi cu perfidie Cleamer. Tocmai că le găseşte!

— Mda! la început nu le găsea, dar pe urmă le-a găsit.

Breghel vru să spună ceva, mă privi în ochi stăruitor şi tăcu.

A doua zi am expediat următoarea telegramă lui Coval:

„Colonia Gorchi către Coval. Urgentează plecarea coloniei. Trimite personalul pedagogic la Curiaj cu primul tren formație completă".

In seara zilei de a doua primii următorul răspuns:

„Intârziere cu vagoanele. Educatorii pleacă azi".

La două noaptea, singura trăsurică din Curiaj aduse din gara Rîjov pe Ecaterina Grigorievna și Lidia Petrovna, pe Buțai, Jurbin și Gorovici. Le alesesem camere în nenumăratele bastioane pedagogice, înjghebaserăm niște paturi, iar saltele le cumpărasem din oraș.

Intâlnirea a fost plină de bucurie. Șelaputin și Tosea, în ciuda celor cincisprezece ani ai lor, se îmbrățișau și se sărutau ca niște fetișcane, țipau și se agățau de gât, ridicând picioarele.

Gorchiștii sosiseră proaspeți și plini de bucurie de a trăi. Pe fețele lor citii raportul asupra stării de lucruri din colonie. Ecaterina Grigorievna întări scurt:

— Acolo toate sunt gata. S'a strâns tot. Trebue numai vagoane.

— Ce fac băieții?

— Băieții stau pe lăzi și tremură de nerăbdare. Cred că sunt foarte norocoși. Mi se pare de altfel că toți suntem oameni norocoși. Dar dumneavoastră?

— Și eu sunt foarte fericit, răspunsei reținut, dar în Curiaj nu prea sunt fericiți mulți...

— Dar ce s'a întâmplat? întrebă îngrijorată Lidocica.

— Nimic grav, răspunse cu dispreț Volohov, numai că avem foarte puține. Și chiar dacă n'ar fi puține, avem totuși de lucru și pe câmp. Acum suntem și detașamentul unu și doi și oricare vreți.

— Dar cei de aici?

Băieții râseră.

— O să vedeți...

Piotr Ivanovici Gorovici strânse încleștat din buzele-i frumoase, se uită cu băgare de seamă la băieți, la ferestrele întunecate, la mine:

— E nevoie să vină băieții cât mai repede?

— Da, cât se poate de repede! am mărturisit eu. Colonia trebue să se grăbească, aşa, ca la un incendiu. Altfel dăm greş.

Piotr Ivanovici zise:

— Nu-i bine... trebue să plecaţi în colonie, chiar dacă o să ne fie mai greu în Curiaj. Ne cer prea scump pentru vagoane, nu ne fac nicio reducere şi, în general, o cam lungesc. Trebue neapărat să plecaţi pentru o zi. Coval s'a şi certat cu cei dela calea ferată.

Am căzut pe gânduri. Volohov dădu din umeri şi îngăimă şi el ca un bătrân:

— Nu-i nimic... Plecaţi mai repede, o să ne lipsim într'un fel de dumneavoastră. Mai rău n'are cum să fie, vedeţi numai să nu întârzie ai noştri acolo.

Ivan Denisovici, care se aşezase pe pervaz, zâmbi liniştit şi examină minutarele ceasului.

— Peste două ore aveţi tren. Ce instrucţiuni ne daţi?

— Instrucţiuni? Drace, ce sarcini pot fi aici? Sigur că nu trebue să faceţi uz de forţă. Sunteţi acum şase. Ar fi nimerit să puteţi aduce de partea noastră două, trei detaşamente. Numai nu încercaţi să-i atrageţi câte unul, ci în detaşamente.

— Agitaţie deci? întrebă posomorît Gorovici.

— Agitaţie, dar nu prea făţişă. Povestiţi-le mai mult despre colonie, despre felurite întâmplări, despre construcţie. Dar la ce să vă învăţ? Tot n'o să puteţi să le deschideţi ochii atât de repede, să le daţi însă câte ceva pe sub nas.

Imi clocotea capul de furie şi de revoltă. Diferite gânduri şi chipuri făceau salturi, se încolăceau, se târau, ba chiar leşinau; iar dacă vreunul dintre ele răsuna mai vesel, începeam să bănui serios că e inconştient.

Există o mecanică, o fizică şi o chimie a pedagogiei, ba chiar o geometrie şi o metafizică pedagogică. Se pune întrebarea: dece îi lăsam aici în Curiaj, în noaptea asta întunecoasă pe cei şase eroi ai educaţiei? Flecărisem cu ei despre agitaţie, dar în realitate gândisem: iată, mâine în lumea Curiajului vor apărea şase oameni culţi, buni, serioşi. Pe cuvânt de cinste că însémna să torni o lingură de miere într'un butoi cu gudron... de altfel, era oare gudron? Jalnică chimie, desigur! Şi reacţia chimică putea fi jalnică, neputincioasă, neisprăvită. Dacă întradevăr era aici nevoie de chimie, atunci trebuia altceva: dinamită, nitroglicerină, o explozie grozavă, neaşteptată, pentru ca să sară spre cer, asemenea unor săgeţi şi pereţii bisericii şi

„clifturile“ şi inimile copiilor, şi „barosanii“ şi agronomii cu diplomă.

Intre noi fie vorba, eram gata să mă aşez şi pe mine şi detaşamentul meu de avangardă într'un butoi bun, că putere explozivă aveam, pe cuvânt de cinste, din plin. Imi adusei aminte de anul 1920. Da, atunci, începuserăm mai năvalnic, atunci fuseseră explozii care mă purtau şi pe mine printre nori, ca pe Vacula [1]) al lui Gogol, şi atunci nu-mi era teamă de nimic. Iar acum aveam în cap tot felul de funduliţe cu care se zice că trebue neapărat împodobită pedagogia, această sfântă bigotă. „Fiţi bună, grand'maman, îngăduiţi-mi să trag o singură dată în aer“. Şi ea spune: „Poftim, daţi, numai vedeţi să nu se supere băieţii“. Dece explozii să mai fie vorba acum?

— Volohov, înhamă, că plec!

După o oră stăteam la fereastra deschisă a vagonului şi priveam la stele. Trenul era de calitatea a patra şi n'aveai unde te aşeza.

Oare n'am fugit ruşinos din Curiaj? Nu mă speriasem oare de rezervele mele de dinamită? Trebuia să mă liniştesc. Dece să umblu cu dinamita care e un lucru periculos, când se află pe lume gorchiştii mei minunaţi? Peste patru ore voi părăsi vagonul străin, murdar, înnăbuşitor, şi mă voi găsi în aleasa lor tovărăşie.

Cu o birjă sosii în colonie când soarele regreta demult că n'are un radiator. Coloniştii mă înconjurară în grabă, năvălind din toate părţile. Aceştia sunt oare colonişti sau emanaţii de radium? Până şi Galatenco, care mai înainte tăgăduia cu îndârjire fuga ca mijloc de locomoţie, aruncă acum o privire din pragul fierăriei şi tropăi deodată pe potecă, făcând să se cutremure pământul şi amintind elefanţii de luptă ai împăratului Darius Histaspe [2]) In larma generală a salutărilor, a uimirii şi întrebărilor nerăbdătoare, aduse şi el partea lui de contribuţie:

— Cum e acolo, Anton Semeonovici? Merge sau nu merge?

De unde ai tu Galatenco, zâmbetul acesta deschis, bărbătesc? De unde ai luat muşchii aceştia frumoşi, care-ţi încreţesc atât de drăgălaş pleoapa inferioară? Cu ce ţi-ai uns ochii, cu briantină, cu lac chinezesc sau cu apă limpede de izvor? Şi cu toate

[1]) Eroul povestirii „Noaptea de crăciun“. Dracul îl poartă pe Vacula printre nori (N. T.).

[2]) Vezi „Anexa“, pag. 672. (N. T.).

că limba ta se mişcă cu greutate încă, ea exprimă totuşi emoţie. Lua-o-ar dracu şi ce emoţie!

— Dece sunteţi atât de gătiţi? Ce, aveţi vreun bal? i-am întrebat pe băieţi.

— Oho, răspunse Lapot, un adevărat bal! Azi e prima zi în care nu lucrăm, iar seara vom da ultimul spectacol cu „Puricele“ [1]) şi ne vom lua rămas bun dela „corbi“... Spuneţi, cum merg treburile pe acolo?

In pantalonaşi noi şi cu bonete noi de catifea, dinadins făcute ca să-i uimească pe curiajeni, coloniştii aveau un aer de sărbătoare. Cei din detaşamentul şase se învârteau prin colonie, pregătind spectacolul. Prin dormitoare, în şcoală, în ateliere, în încăperile clubului şi prin toate colţurile, se aflau lăzi bătute în cuie, lucruri înfăşurate în rogojini, mormane de saltele şi legături. Pretutindeni se spălase şi se măturase, aşa cum se cuvenea pentru o sărbătoare. In locuinţa mea domnea detaşamentul unsprezece în frunte cu Şurca Jeveli. Bunica stătea şi ea pe valize; puştii îi lăsaseră numai patul de campanie, cu o mărinimie de care Şurca se mândrea.

— Bunica nu poate aşa ca noi. Aţi văzut? Toţi băieţii dorm acum pe aria treierului. Cu fânul de acolo e mai bine ca în paturi. Şi fetele în căruţe. Uitaţi-vă numai! Nesterenco e stăpân abia de ieri, iar azi a şi început să ne bată la cap. Ii pare rău de fân. Noi i-am dat o colonie întreagă, iar lui îi pare rău de fân. Şi parcă bunicii i-am împachetat rău? Ce ziceţi, bunică?

Bunica le zâmbeşte cu supunere puştilor, dar are puncte asupra cărora nu se înţelege cu ei.

— Mie mi-aţi împachetat bine, dar directorul coloniei voastre unde o să doarmă?

— Este! strigă Şurca. Detaşamentul nostru, al unsprezecelea, are fânul cel mai bun, pănuşiţă. Până şi Eduard Nicolaevici înjura, spunând: cum să dormi pe un astfel de fân? Da' noi am dormit şi după aceea i-am dat şi lui Viteaz — să vezi ce mai înfulecă! Vă facem noi culcuş, nu vă fie frică!

O parte dintre colonişti se stabilise în locuinţele educatorilor care aduceau a depozite de pachete. In camera Lidocichii este statul major al lui Coval şi Lapot. Galben de mânie şi de oboseală, Coval şade pe pervaz, agită pumnul prin aer şi-i înjură pe funcţionarii dela calea ferată.

[1]) Vezi „Anexa“, pag. 673. (N. T.).

— Funcționari, birocrați, niște Acachi![1]) Le spun că e vorba de copii, dânșii nu cred. Ce, le zic eu, să vă dau acte de naștere? Ai noștri n'au văzut de când sunt acte de naștere. Ce să-i mai spui dacă el, ducă-s'ar, nu înțelege nimic? Zice: cu fiecare adult poate merge fără plată un copil, dar numai dacă sunt copii... Îi explic blestematului: Nu-s copii, dracul te-a dădăcit, e o colonie și apoi vagoanele sunt de marfă. Da' el, ca bușteanul! O ține întruna: încărcătură simplă, taxă... A strâns niște reguli: dacă-s cai, un fel de taxă, iar dacă e mobilă de casă sau ceva în legătură cu campania de însămânțări, alte taxe. Ce mobilă de casă? zic eu. Ce, se mută niște burghezi? Ce obraznici, ce birocrați, îți poți închipui, asemenea obrăznicie de birocrați? Stă scârnăvia și ne tot ține în loc; noi nu știm de burghezi sau de țărani; noi știm numai de pasageri și de expeditori de mărfuri. Eu îi vorbesc de apartenența de clasă, iar el îmi spune dela obraz că odată ce există un tarif, apartenența de clasă n'are importanță.

Lui Lapot, și povestirea tragică a lui Coval, despre funcționarii dela căile ferate și povestirile mele triste despre Curiaj, păreau că intră pe o ureche și-i ies pe cealaltă. El se întoarce mereu la teme locale, vesele, de parcă n'ar exista niciun Curiaj, de parcă n'ar trebui în câteva zile să conducă sovietul comandanților în împărăția aceasta părăsită. Pe mine superficialitatea lui începe să mă întristeze, dar amărăciunea mi se sparge în țăndări în fața imaginației lui scânteietoare. Hohotesc de râs și eu împreună cu ceilalți și uit de Curiaj. Acum, eliberat de grijile obișnuite, talentul original al lui Lapot înflorește. El e un admirabil colecționar: pe lângă el se învârt întotdeauna, fiind îndrăgostiți de el, crezând în el și închinându-i-se, toți proștii, toți cei cu ciudățenii, cei apucați, cei bolnavi la cap sau loviți cu leuca. Lapot știe să-i sorteze, să-i așeze ca pe niște pietre scumpe în cutiuțe, să-i îngrijească și să-i aleagă în palmă. In mâinile lui strălucesc cu cele mai rafinate scânteieri de frumusețe, părând exemplarele cele mai interesante ale neamului omenesc. Adânc pătruns, el îi spune palidului și tăcutului Gustoivan:

— Da... acolo în mijlocul curții e o biserică. Dece să avem diacon străin? Să fii tu diacon.

Gustoivan mișcă din buzele-i de un trandafiriu delicat.

Incă înainte de a fi ajuns în colonie, cineva turnase în su-

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

fletul lui moale o porţie uriaşă de opium şi de atunci el nu se mai poate desbăra de influenţa acestuia. El se roagă seara prin ungherele întunecoase ale dormitoarelor şi primeşte glumele coloniştilor ca pe nişte dulci suferinţe. Rotarul Cozîr nu este tot atât de încrezător:

— Dece vorbiţi aşa, tovarăşe Lapot, doamne iartă-mă? Cum să fie diacon Gustoivan, dacă dumnezeu nu l-a dăruit cu harul divin?

Lapot ridică nasul pistruiat:

— Auzi ce mare lucru! O să-l îmbrăcăm cu hlamida asta, oho! Ce diacon o să mai fie!

— Trebue har, încredinţează cu vocea lui armonioasă de tenor Cozîr. Trebue să pună vlădica mâinile.

Lapot se aşează pe vine în faţa lui Cozîr şi clipeşte, uitându-se ţintă la el, pe sub pleoapele-i puţin umflate:

— Înţelege moşule, Vlădica vine dela „vladeţi“ [1]) şi înseamnă, deci putere... Aşa?

— Vlădica are puterea....

— Şi sovietul comandanţilor, ce crezi tu? N'are putere? Dacă va pune mâinile sovietul comandanţilor, atunci da, aşa putere înţeleg şi eu!

— Dragul meu, sovietul comandanţilor nu poate, că n'are har, îşi lasă capul pe umăr Cozîr, înduioşat de convorbire.

Iar Lapot pune mâinile pe genunchii lui Cozîr şi-l încredinţează cu blândeţe:

— Poate, Cozîr, poate sovietul comandanţilor, poate emana un asemenea har încât nici vlădica al tău n'ar avea nimic de zis.

Bătrânul, bunul Cozîr ascultă cu luare-aminte spusele lui Lapot care-i merg la inimă, şi e cât pe aci să facă concesii. Ce i-au dat lui vlădica şi toţi slujitorii duhovniceşti? Nu i-au dat nimic. Pe când sovietul comandanţilor a suflat peste Cozîr o fericire reală, deplină: l-a apărat de soţie, i-a dat o odaie luminoasă, curată, cu un pat, l-a încălţat cu cisme bune, trainice, cusute de detaşamentul întâi, al lui Gud. Poate că în rai, după ce va muri, ar mai fi vreo nădejde să primească bătrânul Cozîr şi vreo compensaţie dela domnul dumnezeu, dar în viaţa pământească sovietul comandanţilor este de neînlocuit.

— Aici eşti, Lapot? se ivi la fereastră mutra posacă a lui Galatenco.

---

[1]) vladeţi — a conduce (N. T.).

— Aha! Dar ce e? se smulge Lapot dela tema harului.

Fără grabă, Galatenco se aşează pe pervaz şi-i înfăţişează lui Lapot o cupă plină de mânie din care se ridică încet rotocoalele de fum ale suferinţei omeneşti. Ochii mari, cenuşii, ai lui Galatenco strălucesc de grele lacrimi...

— Spune-i Lapot, spune-i, că altfel îl bat...

— Pe cine?

— Pe Taraneţ.

Galatenco dă cu ochii de mine şi zâmbeşte, ştergându-şi lacrimile.

— Ce s'a întâmplat, Galatenco?

— Parcă are dreptul s'o facă? Şi ce dacă e comandantul detaşamentului patru? I s'a spus să facă un ţarc pentru Viteaz şi el a răspuns c'o să facă şi pentru Viteaz şi pentru Galatenco.

— Cui a spus-o?

— Cui? Tâmplarilor lui, băieţilor...

— Ei?

— Păi ţarcul este pentru Viteaz ca să nu sară din vagon, şi ei m'au prins, mi-au luat măsurile şi Taraneţ a zis: partea din dreapta e a lui Galatenco, iar cea din stânga a lui Viteaz.

— Adică ce?

— Cum ce? Ţarcul.

Lapot se scărpină nedumerit după ureche, iar Galatenco aşteaptă răbdător, privind ţintă, hotărîrea pe care o va da Lapot.

— Crezi tu că ai să sari afară din vagon? Eu nu cred asta.

Galatenco meştereşte ceva cu picioarele de partea cealaltă a ferestrei şi se uită în jos, îngândurat, la ele.

— Da, dece să sar? Unde să sar? Şi el de colo zice: să se facă un ţarc solid că altfel desface vagonul.

— Cine?

— Păi eu...

— Da' tu ai să-l desfaci ori nu?

— Cum oare să-l desfac?... adică eu sunt cal, ca Viteaz? ce-ţi veni?

— Nu te supăra, Taraneţ te socoteşte foarte puternic.

— Că sunt puternic asta-i altă treabă. Da' nu văd ce caută ţarcul în toate astea.

Lapot sare pe fereastră şi se grăbeşte preocupat spre tâmplărie. Galatenco se ia după el.

Şi Arcadie Ujicov se află în colecţia lui Lapot, care îl so-

coteşte un exemplar peste măsură de rar. Spune despre el cu o sinceră convingere:

— Unul ca Arcadie nu întâlneşti decât odată în viaţă. Nu se depărtează de mine mai mult de zece paşi, se teme de băieţi. Doarme şi mănâncă alături de mine.

— Ţine la tine?

— Oho! Numai că am avut nişte bani pe care mi-i dăduse Coval pentru frânghie şi mi i-a furat...

Lapot râde deodată sgomotos şi-l întreabă pe Arcadie care şedea pe o ladă:

— Spune, sucitură de om, unde i-ai ascuns?

Arcadie răspunde bleg, fără viaţă, fără să-şi schimbe poziţia şi fără să se turbure:

— I-am ascuns în pantalonii tăi vechi.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă i-ai găsit.

— Nu i-am găsit prietene, ci te-am prins asupra faptului. Aşa-i?

— M'ai prins.

Ochii urduroşi ai lui Arcadie nu slăbesc o clipă faţa lui Lapot. Nu sunt însă ochi de om, ci o imitaţie de proastă calitate, morţi, sticloşi.

— El vă poate fura şi pe dumneavoastră, Anton Semeonovici. Pe cuvânt de cinste! Poţi?

Ujicov tace.

— Poate! spuse pătimaş Lapot, şi Ujicov, la fel de nepăsător, îi urmăreşte gestul expresiv.

După Lapot umblă şi Niţenco. Are un gât lung, subţire, cu un proeminent măr al lui Adam; capul mic se ţine pe umeri cu îngâmfarea nătângă a cămilei. Despre el, Lapot spune:

— Din prostul ăsta s'ar putea scoate tot felul de lucruri: hulube, linguri, albii, lopeţi. Şi el îşi închipue că e haiduc?

Sunt mulţumit că Lapot târîe după el toată această companie. In felul acesta mi-e mai uşor s'o scot din formaţia generală a gorchiştilor. Izvorul nesecat de maxime al lui Lapot revarsă parcă un dezinfectant asupra întregului grup, întărindu-mi astfel impresia de ordine şi coeziune în colonie. Iar acum impresia e mai vie şi nu ştiu dece, şi nouă.

Toţi coloniştii m'au întrebat cum merg treburile în Curiaj, dar îmi dau seama că au făcut-o numai din politeţă, aşa cum întrebi deobicei când te întâlneşti cu cineva: „Ce mai faceţi?".

Interesul pentru Curiaj se uscase şi se rătăcise prin cele mai îndepărtate colţuri ale colectivului nostru. Predominau acum alte teme şi trăiri, mai vii: vagoanele, ţarcurile pentru Viteaz şi Galatenco, locuinţele pline de lucruri ale educatorilor rămase în grija coloniştilor, dormitul pe fân, „Puricele", sgârcenia lui Nesterenco, boccelele, lăzile, căruţele, bonetele noi de catifea, feţişoarele întristate ale Marusiilor, Nataliilor şi Tatianelor din Gonciarovca, fragedele lăstare de dragoste sortite „conservării". Pe deasupra colectivului se încrucişează glume şi snoave, se aud râsete şi răsună ironiile prietenoase, lipsite de răutate. La fel, pe ogoare tălăzuesc valurile de grâu copt şi de departe par uşoare şi jucăuşe. In realitate, în fiece spic mocnesc forţe, spicul se leagănă lin sub vântul mângâietor: nu se află în el nicio nelinişte şi niciun firicel de praf n'o să cadă din el. După cum spicul nu poartă grija treieratului, tot aşa nici coloniştii nu trebuesă fie îngrijaţi de Curiaj. Şi treieratul va veni la timp şi în Curiaj lucrurile se vor face la vremea lor.

Pe aleile calde ale coloniei, picioarele desculţe ale coloniştilor păşesc cu o graţie molatică şi mijlocurile strânse cu cordoane înguste abia, abia se leagănă domol. Imi zâmbesc liniştiţi din ochi şi buzele abia li se mişcă într'un salut prietenesc. Prin parc, prin grădină, pe băncile triste pe care le părăseau, pe iarbă, pe malurile râului, se aşezaseră grupuri mici. Puştii, care au trecut prin atâtea, povestesc ce au îndurat, povestesc despre mama lor, despre căruţe, despre detaşamente de stepă şi de pădure. Deasupra lor, coroanele mute ale copacilor, sborul albinelor, miresmele „reginei zăpezii" şi ale salcâmului alb.

Turburat şi stânjenit, încep să deslusesc o idilă. Imi trec prin minte zefiri, dragoste, chipuri şăgalnice de păstori. Dar pe cuvânt de cinste, viaţa poate să-ţi joace feste şi o face uneori cu multă obrăznicie. Un puşti cârn şi sbârcit, poreclit Mopsic, şade sub un tufiş de liliac şi cântă din fluier. Sigur că acesta nu e un nai, ci un fluier sau chiar un flaut, iar Mopsic are o mutrişoară răutăcioasă de mic faun. Pe malul lacului fete împletesc coroniţe. Nataşa Petrenco, purtând o coroniţă de albăstrele, mă mişcă până la lacrimi cu farmecul ei de basm. Şi... din spatele gardului mic şi stufos de soc, iese pe potecă Pan, zâmbind sub mustaţa-i căruntă care tresaltă şi, închizând pe jumătate ochii adânci de un albastru deschis:

— Şi eu care te căutam... te căutam!... Mi se spunea că erai

plecat în oraş. Ei, i-ai convins pe paraziţii ăştia? Băieţii trebue să plece, iar ei îşi bat joc, idioţii.

— Ascultă, Calina Ivanovici, îl povăţuesc, ar fi bine să te muţi în oraş la fiul dumitale, cât mai sunt încă băieţii aici. Pe urmă îţi va fi greu s'o faci.

Calina Ivanovici se scotoceşte prin buzunarele largi ale hainei, căutându-şi luleaua:

— Am venit aici cel dintâi, o să plec cel din urmă. „Corbii" m'au adus aici, tot ei au să mă scoată, paraziţii! M'am şi înţeles cu Musia ăsta. E o mai nimica toată să mă mute. Ai citit de bună seamă prin cărţi de când e lumea? Apăi câţi proşti bătrâni ca mine au fost mutaţi în timpul acesta şi nu s'a pierdut niciunul! O să mă mute, he-he...

Merg cu Calina Ivanovici pe alee. El pufăe din lulea şi se uită la coroanele tufişurilor, la oglindişul strălucitor al Colomacului, la fetele cu cununi şi la Mopsic cel cu fluierul.

— Dacă aş putea minţi, ca unii paraziţi, aş spune că o să vin să vă văd la Curiaj. Dar eu vă spun drept că n'o să vin. Înţelegi, omul e prost făcut, făptură delicată, nu face treaba cât deranjul. Fie că munceşte fie că nu, te uiţi la el: teoreftic e om, dar praftic slujeşte numai pentru un fel de clei. Când oamenii au să se deştepte mai mult, au să fiarbă clei din bătrâni. Ar putea să iasă un clei bun...

După noaptea nedormită şi alergăturile prin oraş, mă simt ca un cristal: lumea îmi răsună încetişor şi luceşte în sfere. Calina Ivanovici îmi aminteşte felurite întâmplări din viaţă, dar eu nu pot decât să-i văd bătrâneţea de azi şi să-mi fie necaz pe ea:

— Ai dus-o bine, Calina...

— O să-ţi spun una, se opri Calina Ivanovici, curăţându-şi pipa. Nu sunt un idiot oarecare şi înţeleg despre ce e vorba. Viaţa ar fi fost rea pentru alde noi, dacă am fi înţeles-o aşa: să te îndopi, să ieşi afară, şi iar să te apuci de pâine sau de carne...

— Ia stai, dar munca?

— Cine avea nevoie de muncă? Înţelegi cum era maşinăria: aceia care trăgeau foloase de pe urma muncii nu lucrau, paraziţii, iar cei ce n'aveau niciun folos din ea munceau. Şi munceau ca nişte boi negri.

Tăcurăm.

— Păcat că am trăit prea puţin sub bolşevici, urmă Calina

Ivanovici. Unii după năravul lor, sunt cam grosolani şi mie nu-mi plac oamenii grosolani. Numai că sub ei viaţa s'a schimbat. Ei îţi spun, he-he, ai mâncat, n'ai mâncat, trebue să te duci undeva, nu-i nimic, munca tot ţi-o faci. Ai mai văzut una ca asta? Munca a ajuns folositoare tuturor. Se întâmplă să fie idioţi ca mine care nu înţeleg nimic, dar lucrează aşa încât îşi aduc aminte de prânz numai când îi chiamă nevasta. Ţi-aminteşti? Am venit odată şi te-am întrebat dacă ai mâncat. Se înserase. Şi tu, he-he!... ai început să te gândeşti dacă mâncaseşi sau nu. Te întrebai dacă mâncaseşi atunci în ajun. Uitaseşi, he-he... Ai mai văzut una ca asta?

M'am plimbat cu Calina Ivanovici prin parc până se lăsă întunericul. Când la asfinţit se stinse până şi lumina de serviciu, veni în fugă Costea Şarovschi şi spuse indignat, în timp ce-şi apăra de ţânţari, cu o rămurică, picioarele desculţe:

— Acolo au şi început să se grimeze, iar voi vă plimbaţi întruna. Şi băieţii spun că veniţi. Să vedeţi ce caraghios iese ţarul! Lapot joacă rolul ţarului; are un nas!

Se adunaseră în teatru prietenii noştri din sat şi din cătune. Colectivul ţărănesc Lunaciarschi venise în formaţie complectă. Nesterenco şedea pe tron în dosul cortinei lăsate şi se apăra de puştii care-l învinuiau de sgârcenie, de nerecunoştinţă şi de răutate. In faţa oglinzii, Olea Voronova se grima după chipul şi asemănarea fiicei ţarului şi era cuprinsă de nelinişte:

— Nu l-or fi chinuit oare acolo pe Nesterenco al meu?...

„Puricele" nu se reprezenta la noi pentru întâia dată, dar domnea o mare încordare în pregătirea spectacolului; fiindcă grimeurii cei mai însemnaţi, Buţai şi Gorovici, erau în Curiaj. Deaceea machiajul apărea peste măsură de ţipător. Dar asta nu descuraja pe nimeni; spectacolul era doar un pretext de rămas bun. In multe puncte, ritualul bunului rămas n'avea nevoie de niciun fel de decor. Fetele din Pirogovca şi Gonciarovca reintrau în epoca preistorică, pentrucă, în închipuirea lor, istoria începea din timpul venirii pe malurile Colomacului a irezistibililor gorchişti. Prin ungherele magaziei dela moară, pe lângă sobele în care din Martie nu mai ardea foc, prin pasajele înguste ale scenei, pe bănci întâmplătoare, pe buturugi, pe diferite decoruri de teatru, şedeau fete cu basmale înflorate ce lunecau pe umeri, descoperind capete bălaie, înclinate cu tristeţe. Niciun fel de cuvinte, niciun fel de oftat, nici măcar sunete cereşti n'ar fi fost în

stare să mai înveselească inimile feciorelnice. Gingaşe şi triste, degetele alegeau pe genunchi ciucurii şalurilor, şi aceasta era o întârziată şi inutilă manifestare de graţie. Alături de fete stăteau colonişti care arătau şi ei că le erau inimile otrăvite de suferinţă. Din cabina artiştilor se uita din când în când Lapot, care strâmba ironic din nas la cadavrul lui Amor şi vorbea cu glas duios, plin de mâhnire:

— Petia, dragul meu! Marusia o să tacă şi fără tine, aşa că du-te şi te pregăteşte. Ai uitat că joci rolul calului?

Viclean, Petia înlocueşte suspinul obraznic de uşurare cu un gingaş oftat de despărţire şi o lasă pe Marusia singură. Bine că inimile Marusiilor sunt durate pe principiul schimbării părţilor din care sunt alcătuite. După două luni, Marusia va deşuruba chipul învechit, ruginit al lui Petia, şi, curăţindu-şi inima cu gazul speranţei, va pune în loc o piesă nouă, strălucitoare: chipul lui Panas din Storojevoe, care, în mijlocul grupului de colonişti, se desparte şi el acum cu mâhnire de prietenia frumoasă cu gorchiştii; dar în adâncul sufletului se şi pregăteşte să dăltuiască inima Marusiei.

Intr'un cuvânt, toate sunt bune pe lume şi Petia e şi el mulţumit cu rolul său, acela al calului dela troica atamanului Platov.

Incepe partea solemnă a despărţirii. După vorbe calde şi dragi, după urări de drum, după cuvinte de recunoştinţă, după cuvintele despre unitatea oamenilor muncii, cortina se ridică şi în jurul ţarului prost şi de nimic intră generalii ramoliţi, iar servitorul ciudat, neîndemânatic, mătură în urma lor praful de bătrâneţe pe care-l lăsaseră. Pe uşa din dos a magaziei morii sboară o troică cu armăsari. Corîto, Galatenco, Fedorenco ies pe scenă, muşcând zăbala, învârtind capetele grele, dărâmând mobila de teatru, strânşi în hăţuri de vizitiul Taraneţ; podeaua veche a scenei noastre trosneşte. De cordonul lui Taraneţ se ţine Platov, atamanul luptător, cu înfăţişare grotească jucat de steaua care răsare a scenei noastre, Oleg Ognev. Publicul striveşte cu degete mari ultimele picături de tristeţe şi se lasă în voia vârtejului fanteziei şi a frumuseţilor teatrului. In rândul întâi stă Calina Ivanovici, care petrece aşa de bine, încât îşi alungă o lacrimă cu degetul lui gălben, sbârcit.

Imi amintesc deodată de Curiaj. Nu, acum nu mai e obiceiul să te rogi pentru îndurare şi n'o să ia nimeni dela mine potirul. Mă simţii dintrodată obosit şi sleit.

In cabina artiştilor era bine şi plăcut. Lapot, în vesminte de ţar, cu coroana pe o ureche, şedea într'un fotoliu încăpător al Eca-

terinei Grigorievna şi-l încredinţa pe Galatenco de genialitatea lui în rolul calului.

— Nu numai în teatru, dar nici în viaţă n'am mai văzut aşa cal.

Olea Vorovna îi spuse lui Lapot:

— Scoală-te, Vanca, lăsă-l pe Anton Semeonovici să se odihnească.

Am adormit în acest minunat fotoliu, ne mai aşteptând sfârşitul spectacolului. Prin somn auzeam cum se certau puştii detaşamentului unsprezece cu glasuri ascuţite, asurzitoare:

— Să-l ducem! Hai să-l ducem!

Silantie, dimpotrivă, îi convinse pe puşti în şoaptă:

— Asta-i, nu ţipaţi, cum s'ar zice. Dacă omul a adormit nu-l treziţi şi atâta tot... vezi cum stă povestea!

6. *CINCI ZILE*

Am plecat a doua zi, după ce-i sărutai la rând pe Calina Ivanovici, pe Olea şi pe Nesterenco. Coval primi dispoziţii să îndeplinească întocmai planul de încărcare, şi să plece după cinci zile din colonie spre Harcov.

Nu mă simţeam în toate apele. In inima mea se sfărâmase echilibrul natural.

Ajunsei la mânăstirea din Curiaj, venind dela gara Rîjov, pe la unu după amiază, şi, de cum păşii pragul, mă năpădiră neplăcerile.

Se afla în Curiaj o întreagă organizaţie de anchetă: Breghel, Cleamer, Iuriev, procurorul. Printre ei se învârtea, nu se ştie dece, fostul director. Breghel îmi spuse cu asprime:

— Aici au şi început bătăile.

— Cine pe cine a bătut?

— Din nefericire nu se ştie cine... şi la instigaţia cui...

Procurorul, un om gras, cu ochelari, se uită vinovat la Breghel şi vorbi încet:

— Cazul... cred că-i limpede... poate chiar să fi lipsit instigarea. Ştiţi... nişte vechi răfueli... La drept vorbind, o bătaie uşoară. Ar fi însă interesul de văzut cine a făcut-o? Acum a sosit directorul... Poate veţi afla ceva mai amănunţit şi ne veţi comunica şi nouă.

Breghel era vădit nemulţumită de purtarea procurorului.

Fără să-mi mai spună vreun cuvânt, se sui în maşină. Iuriev îmi zâmbi ruşinat. Comisia plecă.

Elevul Doroşco fusese bătut noaptea, în curte, în clipa când se retrăgea spre poartă cu vreo jumătate de duzină de ghete relativ noi, adunate de prin dormitoare. Toate cele petrecute în noaptea trecută dovedeau că bătaia fusese bine organizată, că Doroşco fusese supraveghiat în timpul furtului. Când era aproape de clopotniţă, de după tufişurile de salcâm, care creşteau lângă pavilionul vecin, se aruncase asupra lui o pătură. Fusese prăvălit la pământ şi bătut. Gorcovschi, trecând dinspre grajd, văzuse prin întuneric câteva siluete mărunte fugind în toate părţile, lăsându-l pe Doroşco, dar luând pătura cu ei.

Căutarea imediată a vinovaţilor prin dormitoare n'a adus la niciun rezultat; toţi dormeau. Doroşco, plin de vânătăi, trebui să fie internat la infirmeria coloniei. Medicul, chemat în grabă, nu găsi leziuni deosebit de grave în organism. Gorovici îl înştiinţă totuşi numai decât pe Iuriev de cele petrecute.

Comisia de cercetări, care sosise în frunte cu Breghel, anchetase cazul cu multă energie. Cei din detaşamentul nostru de avangardă fuseseră întorşi dela câmp şi supuşi pe rând interogatoriului. Cleamer căuta îndeosebi dovezi că gorchiştii bătuseră. Nu interogaseră pe niciunul dintre educatori şi în general se feriseră să le vorbească, mărginindu-se numai la ordinele de a chema pe unul sau pe altul. Dintre curiajeni îi aduseră la interogatoriu într'o cameră separată numai pe Hovrah şi pe Peret şi aceasta, se vede, numai datorită faptului că strigaseră pe sub ferestre:

— Intrebaţi-ne pe noi, nu pe ei! Au să ne omoare şi n'o să avem cui ne plânge.

In infirmerie stătea culcat un băiat urîţel, de vreo şaisprezece ani: Doroşco. Şopti, privindu-mă mai atent, cu ochii aprinşi:

— De mult voiam să vă spun...

— Cine te-a bătut?

— La ce-au venit? Ce le pasă lor cine m'a bătut! Deşi le spun că nu ai voştri m'au bătut, ei o ţin că ai voştri. Dacă n'ar fi fost ai voştri, m'ar fi omorît. Comandantul... acela a trecut şi atunci puştii s'au risipit...

— Cine erau aceia?

— Nu spun... N'am furat pentru mine. Mi-a spus încă de dimineaţă... ăla...

— Hovrah?

Doroşco îşi înfundă capul în pernă şi izbucni în plâns. Abia de-am putut desluşi cuvintele printre hohote:

— O să afle... Credeam... pentru ultima oară... credeam...

Aşteptai să se liniştească, apoi îl întrebai:

— Va să zică nu ştii cine te-a bătut?

El se ridică dintrodată în aşternut, îşi prinse capul în mâini şi se clătină dela stânga spre dreapta, cu o adâncă amărăciune. Apoi fără să-şi desprindă mâinile dela cap, zâmbi, cu ochii încă plini de lacrimi:

— Nu, da' de unde. Dar n'au fost gorchiştii. Ei nu m'ar fi bătut aşa....

— Dar cum?

— Nu ştiu, dar cred că fără pătură... Ei nu ştiu cu pătura...

— Dece plângi? Te doare?

— Nu, nu mă mai doare, dar crezusem că o să fie pentru ultima oară şi că... dumneavoastră n'o să aflaţi...

— Nu-i nimic, am încercat să-l liniştesc. Dacă te îndrepţi o să uităm totul...

— Vă rog să uitaţi, Anton Semeonovici...

In sfârşit se linişti.

Am început ancheta personal. Gorovici şi Chirghizov gesticulau şi erau cât pe aci să se supere. Ivan Denisovici încercă chiar să se bosumfle. Işi sburli sprâncenele dar pe faţa lui era strânsă atâta bunătate, încât strâmbăturile lui mă înveseliră numai.

— Dece sunteţi bosumflat, Ivan Denisovici?

— Cum dece? Aştia se înjunghie unul pe altul, iar eu trebue să ştiu tot. Şi ce dacă l-au bătut pe Doroşco? Nişte răfuieli mai vechi...

— Mă îndoiesc că ar fi întradevăr mai vechi.

— Dar cum altfel?

— Cred că e vorba de socoteli noi. Dar... sunteţi sigur că nu gorchiştii au făcut-o?

— Doamne fereşte, cum puteţi vorbi, se miră Ivan Denisovici. La ce dracu s'ar apuca ai noştri de asemenea isprăvi?

Volohov se uita ca o fiară la mine:

— Cine? Ai noştri? Să bată un vierme ca ăsta? Care dintre noi ar face una ca asta? Să zicem că ar fi fost Hovrah, Ciurilo sau Corotcov — oho, chiar acum, numai să-mi daţi voie! Iar cât

despre faptul că a furat ghetele! Ei fură în fiecare noapte. Şi parcă cine ştie ce ghete au rămas! Până o să vină colonia, tot nu rămâne nimic. Dă-i dracului, lasă-i să fure. Noi nici nu-i băgăm în seamă. Numai că nu vor să lucreze, asta-i altă chestie...

Pe Ecaterina Grigorievna şi pe Lidocica le-am găsit în camera lor goală, buimăcite de tot. Se speriaseră mai ales de sosirea comisiei de auchetă. Lidocica stătea la fereastră şi se uita întruna la curtea murdară. Ecaterina Grigorievna mă privi grav în faţă:

— Sunteţi mulţumit? întrebă ea.

— Dece?

— De tot: de locuinţă, de băieţi, de conducere?

O clipă mă îngândurai: eram oare mulţumit? Dar, mă rog, ce temeiuri speciale aveam ca să nu fiu mulţumit? Aproape toate se potriveau cu aşteptările mele.

— Da, am răspuns eu, şi, în general, n'am obiceiul să mă plâng!

— Dar eu mă plâng, zise fără zâmbet şi fără însufleţire Ecaterina Grigorievna, da, mă plâng. Nu pot înţelege dece suntem atât de izolaţi. Aici e nenorocire mare, e un adevărat prăpăd de oameni, şi când colo vin un fel de... boieri, care se împăunează şi ne disprețuesc. Fără îndoială, că într'o astfel de singurătate vom da greş. Eu nici nu pot... nici nu vreau.

Lidocica bătu uşor cu pumnuleţul în pervaz şi începu s'o convingă, reţinându-şi hohotele de plâns ca atârnate de un fir de păianjen din cele mai fine:

— Eu sunt un om mărunt, mărunt... Vreau să lucrez, vreau grozav să muncesc şi să fac chiar vreo faptă vitejească... Numai că sunt om... om şi nu vierme.

Se întoarse din nou spre fereastră, iar eu închisei bine uşa şi ieşii pe cerdacul înalt ce se clătina. Lângă cerdac, stăteau Vania Zaicenco şi Costea Vetcovschi. Costea râdea:

— Ei? Au halit?

Vania, triumfător ca un marchiz, întinse mâna spre linia orizontului şi spuse:

— Au halit. Au făcut focuri, au copt şi au mâncat. Tot! Şi pe urmă s'au culcat. Şi au dormit. Detaşamentul meu lucra alături la semănatul pepenilor. Noi râdeam şi râdea şi comandantul lor, Petruşco... Atâta tot... Zicea: ne-am săturat bine cu cartofi copţi!

— Cum, au mâncat toţi cartofii? Erau doar patruzeci de puduri!

— I-au mâncat! I-au copt şi i-au mâncat! Au ascuns şi prin pădure, au aruncat şi pe câmp. Şi s'au culcat. Nu s'au dus nici la masă. Petruşco zicea: ce ne trebue masă, că azi am semănat cartofi. Şi Odariuc i-a spus: eşti un porc! Şi s'au bătut. Iar Mişa al vostru la început a fost acolo ca să le arate cum să semene cartofii, da' pe urmă l-a chemat comisia.

Vania nu mai poartă azi pantaloni lungi şi sdrenţuiţi, ci pantalonaşi scurţi cu buzunare, aşa cum se făceau numai în colonia Gorchi. Se vede că ori Tosea, ori Şelaputin şi-au împărţit garderoba cu Vania. In timp ce-i povestea lui Vetcovschi, dând din mâini şi tropăind pe loc cu picioarele-i svelte, Vania se uita la mine şi în ochii lui se iveau mereu sclipiri calde de drăgălaşă ironie băieţească.

— Te-ai făcut bine, Ivan?' îl întrebai eu.

— Oho! spuse Vania, mângâindu-se pe piept. Sănătos! Detaşamentul meu a fost azi în primul „P" unit. Ha-ha! Primul „P", adică pepeni. Am lucrat cu Denis şi când l-au chemat, am lucrat fără el. Să vedeţi ce pepeni au să crească! Da' când sosesc gorchiştii? Peste cinci zile? Cum or fi arătând toţi gorchiştii ăştia? Tare sunt curios.

— Tu ce crezi, Vania? Cine l-a bătut pe Doroşco?

Deodată Vania întoarse spre mine o figură gravă şi-şi pironi căutătura asupra ochelarilor mei. Apoi ridică din obraji, îi lasă în jos, îi ridică din nou şi în sfârşit răsuci capul, duse degetul pe lângă ureche şi zâmbi:

— Nu ştiu.

Şi se depărtă grăbit, foarte preocupat.

— Vania, stai! Tu ştii şi trebue să-mi spui.

Lângă zidul bisericii Vania se opri, mă privi de departe, se turbură o clipă, apoi rosti simplu şi reţinut, bărbăteşte, apăsând fiecare cuvânt:

— O să vă spun adevărul. Am fost şi eu acolo, dar pe ceilalţi nu vi-i spun. Să se înveţe minte să nu mai fure!

Şi eu şi Vania am căzut pe gânduri. Costea plecase de mai înainte. După ce ne gândirăm o bucată de vreme, i-am ordonat lui Vania:

— Du-te la arest! In camera pionierilor. Spune-i lui Vorohov că stai la arest până la semnalul de culcare.

Vania îşi înalţă privirea, dădu în tăcere din cap şi alergă spre camera pionierilor.

Pe fondul vieţii mele îmi închipui aceste cinci zile ca o trăsătură de unire neagră şi lungă. Nimic mai mult decât o trăsătură de unire. Acum îmi amintesc cu mare greutate unele amănunte ale activităţii mele de atunci. In realitate cred că nici n'a fost o activitate propriu zisă, ci mai mult un fel de forfot lăuntric sau poate o energie pur potenţială; liniştea unor forţe puternic legate, stăpânite. Mi se părea atunci că depuneam o muncă tumultoasă, că mă ocupam cu analize, că rezolvam ceva. De fapt aşteptam sosirea gorchiştilor.

Dar tot făceam ceva.

Imi amintesc că ne sculam regulat la ora cinci dimineaţa. La fel de regulat ne înfuriam, văzând lipsa deplină de dorinţă a curiajenilor de a ne urma pilda. Detaşamentul de avangardă aproape că nu mai avea somn; erau munci care nu sufereau întârziere. Şere sosi a doua zi după mine. Timp de două ore, el măsură ogoarele, curţile, dependinţele, locurile deschise cu o privire ascuţită, jignită. Păşea sever, tăcea şi rodea tot felul de buruieni din împărăţia vegetală. Seara, gorchiştii arşi de soare, slabi, plini de praf, începură să cureţe locul unde trebuia aşezată uriaşa noastră turmă de porci.

Incepură să sape şi gropi pentru sere. In aceste zile, Volohov dădu dovadă de înalte calităţi de comandant şi organizator. El izbuti să lase pe câmp un singur om la două perechi de cai, trimiţând restul la alte munci.

Piotr Ivanovici Gorovici ieşea dimineaţa într'un pardesiu, cu un fel de lopată năzdrăvană în mâini şi, scuturând-o, spunea grămezii de curioşi curiajeni:

— Haideţi la săpat, voinicilor!

„Voinicii" îi întorceau spatele şi se duceau pe la treburile lor. Pe drum îl întâlneau pe Buţai, în pantaloni scurţi, negru ca noaptea. Ascultau la fel de sfioşi şi invitaţia lui, aruncată în tonurile cele mai joase ale registrului:

— Mult o să mai lucrez pentru voi, paraziţii dracului?

Seara veneau câte unii dintre studenţi şi puneau mâna pe lopată, dar îi alungam repede înapoi la Harcov; nu era timp de glumă, îşi dădeau acum colocviile de primăvară. Prima noastră promoţie de studenţi ai facultăţii muncitoreşti intrau în primăvara aceasta la Universitate.

Imi mai amintesc că în aceste cinci zile, multe munci au fost făcute şi multe începute. In jurul lui Borovoi, care isprăvise surprinzător de repede construcţiile cu destinaţie specială, încăpătoare, fără curenţi, lucra acum o întreagă brigadă de dulgheri, la beciuri, la şcoală, la locuinţe şi sere. Inlăuntrul uzinei electrice se învârteau trei electricieni; alţi trei explorau măruntaiele pământului: dela cei din Podvorovschi aflasem că încă de pe timpul mânăstirii existase aici o instalaţie de apă. Intradevăr, pe platforma clopotniţei se afla un cazan solid şi din clopotniţă începurăm, cu destul succes, desgroparea instalaţiei de ţevi.

In două zile întreaga curte a Curiajului fu năpădită de scânduri, de aşchii de lemn, de grinzi şi brăzdată de şanţuri. Incepea perioada de refacere în înţelesul deplin al cuvântului.

Făcurăm foarte puţin pentru îmbunătăţirea igienei celor din Curiaj, dar ca să spunem drept şi noi ne spălam rar. Dis-de-dimineaţă, Şelaputin şi Soloviev plecau cu căldările la izvorul „făcător de minuni" de sub deal, dar până să se cţere ei pe panta abruptă, căzând şi risipind din apa preţioasă, noi ne şi răspândeam pe la locurile de muncă, băieţii plecau la câmp şi căldările cu apă rămâneau să se încălzească degeaba în camera noastră caldă, camera pionierilor. La fel şi în alte domenii, apropiate de cel al igienei, nu prea era totul în ordine. Detaşamentul al zecelea al lui Vania Zaicenco, care trecuse fără şovăială de partea noastră, se mutase la noi în cameră, înafara tuturor planurilor şi dispoziţiilor; dormeau pe jos, pe păturile cărate de ei. Cu toate că detaşamentul era alcătuit din băieţi drăguţi şi buni, sosirea lui adusese în camera noastră câteva generaţii de păduchi.

Deşi din punctul de vedere al problemelor pedagogice mondiale aceasta n'ar fi fost o atât de mare nenorocire, totuşi Lidocica şi Ecaterina Grigorievna ne rugară, pe cât e cu putinţă, să nu intrăm în odaia lor, sau dacă intrăm, pe cât e cu putinţă, să nu ne folosim de mobilă, să nu ne apropiem prea mult de mese, paturi şi alte obiecte delicate. Cum reuşiseră ele să se înjghebeze astfel şi ce erau capriciile acestea privitoare la noi — mi-e greu să spun; cu toate astea, în timpul zilei stăteau aproape fără întrerupere în dormitoarele elevilor, limpezind foarte multe amănunte ale căminului curiajan, conform unei însărcinări speciale prevăzute în programul întocmit de organizaţia noastră comsomolistă.

Schiţasem o schimbare capitală a rostului tuturor încăperilor coloniei. Camerele lungi din fostul hotel al mânăstirii, numit de

curiajeni şcoală, erau destinate dormitoarelor. Astfel, într'o singură clădire aveau să încapă toţi cei patru sute de elevi. Nu era greu să scoţi de aici rămăşiţele mobilierului de şcoală şi să faci să mişune clădirea de zidari, tâmplari, zugravi şi geamgii. Pentru şcoală alesesem casa fără uşi unde locuia „primul colectiv": aici, se înţelege, reparaţiile nu puteau începe atât timp cât se cuibăreau într'însa curiajenii.

Da, am depus cu toţii o activitate extraordinară, dar nu una pedagogică. Nu rămăsese ungher în colonie în care să nu se lucreze. Se repara, se vopsea, se ungea, se spăla totul. Până şi sufrageria fusese aruncată în curte, iar înăuntru porniserm hotărît la acoperirea chipurilor de sfinţi şi de sfinte. Numai dormitoarele nu fură atinse de ideea refacerii.

Aici, ca şi mai înainte, acelaş furnicar de curiajeni dormeau, digerau, hrăneau păduchii, se furau unii pe alţii de tot felul de fleacuri şi gândeau ceva tainic despre mine şi despre activitatea mea. Incetai să mai intru în dormitoare şi, în general. să mă interesez de viaţa internă a celor şase „colective" din Curiaj. Stabilirăm cu ele relaţii foarte riguroase. La ora şapte, la amiază şi seara, se deschidea sufrageria; unul dintre băieţii noştri bătea clopotul şi curiajenii se târau la masă. De altfel nu le convenea să se târâe prea încet şi fiindcă sufrageria se închidea la ora fixă, dar şi fiindcă cei care veneau mai devreme înghiţeau şi porţiile lor şi pe cele ale tovarăşilor întârziaţi. Intârziaţii mă înjurau şi pe mine şi personalul bucătăriei şi puterea sovietică, dar nu treceau la împotriviri mai energice, deoarece comandant al secţiei noastre alimentare era ca şi mai înainte Mişa Ovciarenco.

Invăţai să urmăresc cu o bucurie ascunsă, răutăcioasă, greutăţile pe care le întâmpinau acum curiajenii ca să ajungă la sufragerie şi să se împrăştie după primirea hranei pe la treburile lor. Le stăteau în cale grinzile, şanţurile, ferestraiele puse de-a-curmezişul, topoarele înfipte, grămezile de lut frământat şi de var, şi... propriile lor suflete. După toate semnele, în sufletele acestea începuse o tragedie, fără glumă, o tragedie adevărată shakesperiană. Am credinţa că în vremea aceea mulţi curiajeni declamau pentru ei înşişi: „A fi sau a nu fi? Iată întrebarea"...

Se opreau în grupuri mici lângă locurile de muncă, se uitau cu teamă la tovarăşi şi, cu paşi de vinovaţi, se îndreptau îngânduraţi spre dormitoare. Dar aici nu mai rămăsese nimic interesant, nici nu mai aveau ce fura. Ieşeau şi rătăceau din nou mai

aproape de locuințe unde se muncea; însă dintr'o falsă rușine față de tovarăși, nu se hotărau să ridice steagul alb și să ceară voie să mute măcar ceva dintr'un loc în altul. Pe lângă ei treceau ca în sbor, în linie dreaptă, gorchiști, lunecând parcă impetuos, sărind ușor peste diferitele obstacole; activitatea lor îi amețea pe curiajeni care se opreau din nou, asemenea unor hamleți sau coriolani. Ba chiar, starea lor era mai tragică, pentrucă lui Hamlet nu-i strigau voci vesele:

— Nu te vârî printre picioare, mai sunt două ceasuri până la masă!

Cu aceeași, desigur, neîngăduită bucurie răutăcioasă, observam bătăile neregulate de inimă ale curiajenilor la auzul numelui de gorchiști. Cei din detașamentul de avangardă își permiteau desigur să rostească replici pe care nu le-ar fi rostit dacă ar fi absolvit școala superioară pedagogică.

— Ia așteaptă, să vie ei, ai noștri, și o să afli ce înseamnă să trăiești pe spinarea altora...

Cei mai vârstnici și cei mai obraznici dintre curiajeni încercară chiar să se îndoiască de însemnătatea foarte apropiatelor evenimente și întrebau cu oarecare ironie:

— Și ce o să fie așa de îngrozitor?

La o asemenea întrebare, Denis Cudlatâi răspundea:

— Ce o să fie? Oho! O să-ți arate ei... Că o să te însori și tot n'o să uiți!

Lui Mișa Ovciarenco nu-i plăceau suspensiile și lipsa de claritate, așa că se exprima și mai lămurit:

— Câți paraziți sunteți pe aici, două sute optzeci sau câți, tot atâția bătuți au să iasă la numărătoare. Oho!, ce-o să vă mai pocnească!! Are să te-apuce groaza numai să te uiți!

Hovrah ascultă și el cuvintele acestea și mormăe printre dinți:

— Ce să bată?... Aici nu e colonia Gorchi, aici e Harcov!

Mișa socotește că ridicarea chestiunii acesteia e atât de însemnată, încât se smulge dela lucru și începe cu glas mângâietor:

— Dragă omule! Ce tot spui că nu e colonia Gorchi, ci Harcov și tot de alde astea? Înțelege, prietene, că nu-ți va îngădui nimeni să trăiești pe spinarea lui. Pentruce ești făcut? Cui îi ești de folos, prietene?

Mişa se întoarce la muncă; mâinile lui au şi apucat o unealtă, iar de pe buze îi cade ca un acord final:

— Cum te chiamă?

Hovrah, uimit, tresare:

— Ce?

— Cum te chiamă? Suslicov? Sau cum? Poate Ejicov?

Hovrah roşeşte de mânie şi de ruşine:

— Da' dece dracu întrebi?

— Spune cum te chiamă, ce, nu te'nduri?

— Ei, Hovrah...

— Aha! Hovrah... Adevărat. Incepusem să şi uit. Văd unul roşcat care mi se tot vâră printre picioare şi nu e de niciun folos... Când lucrezi, prietene, te mai uiţi încoace, încolo, se mai întâmplă să spui: „Hovrah, adu ceia! Hovrah, ai s'o faci repede? Ţine, Hovrah dragă!" Dar aşa, desigur, poţi să uiţi... Du-te dragă şi te plimbă; vezi că am treabă să astup jucăria asta cu câlţi. Astfel cărăm şi pentru supă şi pentru ceai şi pentru spălat vase, cu un singur butoi. Doar trebue să te hrănim şi pe tine. Că dacă nu te-om hrăni o să crăpi şi n'o să fie plăcut să te împuti aici. Ba va mai trebui să-ţi săpăm şi groapa — încă o pacoste...

Hovrah se smulge, în sfârşit, discuţiilor cu Mişa şi pleacă. Din urmă, acesta îi spune blând:

— Du-te şi respiră aer curat... E foarte sănătos, foarte sănătos...

Cine ştie? Se va fi convins oare Hovrah şi cu el împreună toată aristocraţia Curiajului, de binefacerile aerului curat? In ultimele zile încearcă să cadă cât mai puţin sub privirile noastre, dar am reuşit totuşi să fac cunoştinţă cu ramura de sânge albastru a curiajenilor. Sunt în general băieţi destul de buni şi au personalitate, lucru care-mi place deobicei, fiindcă ştii de unde să începi. Cel mai mult îmi place Pereţ. E adevărat că se poartă cu o neglijenţă voită, cu un moţ, care-i ajunge la sprâncene şi cu şapca trasă pe ochi, — e adevărat că ştie să fumeze ţinând ţigara numai pe buza de jos, că ştie să scuipe cu multă artă. Dar eu văd că mutra lui ciupită de vărsat mă urmăreşte cu o curiozitate de tânăr deştept şi vioi.

M'am apropiat de dânşii într'o seară, când şedeau pe pietrele funerare din noul solar pentru purcei şi tăifăsuiau în linişte despre ceva. Mă oprii în faţa lor şi începui să răsucesc o

țigară, socotind să cer foc dela ei. Pereț mă privi vesel și prietenos, rostind tare:

— Vă străduiți mult, tovarășe director, da' fumați mahorcă. Oare puterea sovietică nu vă dă nici dumneavoastră țigări?

Apropiindu-mă de Pereț, mă aplecai peste mâna lui și aprinsei țigara. Pe urmă i-am spus și eu, la fel de tare și vesel, cu o imperceptibilă nuanță de poruncă:

— Ia scoate șapca!

Zâmbetul din ochii lui Pereț se schimbă în uimire, iar gura zâmbește încă:

— Da' dece?

— Scoate șapca, nu înțelegi?

— Ei, o s'o scot...

Ii dădui la o parte moțul cu mâna mea, îi privii cu luare aminte fața puțin speriată și spusei:

— Așa... Bine.

Pereț se uită țintă la mine de jos. Dar eu îmi aprinsei țigara, pufăind de câteva ori, mă întorsei repede și mă îndreptai spre tâmplari. In clipa aceea, simțeam revărsându-se puternic o datorie pedagogică în fiecare mișcare a mea chiar și pe luciul palid al cordonului meu: trebuia să le plac acestor băieți, trebuia să le cuprindă inimile o simpatie de neînvins și în acelaș timp era foarte necesar ca ei să fie pătrunși că mie nu-mi pasă de simpatia lor, că pot să se supere, să mă înjure și să scrâșnească din dinți.

Tâmplarii isprăveau lucrul și Borovoi încercă din răsputeri să mă convingă de superioritatea uleiului bine fiert asupra celui prost fiert. Eram atât de absorbit de această nouă problemă, încât nici nu băgai de seamă când mă trase cineva de mânecă. Mă trase a doua oară. Privii îndărăt. Pereț se uita la mine.

— Spuneți, dece v'ați uitat la mine? A?

— N'are importanță... Atunci ascultă, Borovoi, trebue să facem rost de ulei bun...

Borovoi urma monografia lui despre uleiul bun. Vedeam cu câtă furie se uita Pereț la Borovoi, așteptându-l să isprăvească. In sfârșit, Borovoi își ridică cu sgomot lada și ne îndreptarăm spre clopotniță. Pereț mergea alături de noi, trăgându-și buza de sus. Borovoi plecă devale în sat, iar eu cu mâinile la spate, m'am oprit în fața lui Pereț:

— Despre ce e vorba?

— Spuneţi, dece v'aţi uitat la mine?

— Te cheamă Pereţ?

— Aha!

— Stepan?

— D'a de unde ştiţi?

— Eşti din Sverdlovsc?

— Da, dar de unde ştiţi?

— Eu ştiu tot: că furi, că eşti huligan. Numai dacă eşti prost sau deştept nu ştiam.

— Ei?

— Uite, mi-ai pus o întrebare prostească despre ţigări... Atât de prostească! Iartă-mă te rog...

Cu toată umbra înserării, putui să văd cum se roşeşte Pereţ la faţă, cum i se sue sângele în pleoape şi cum i se face cald. Îşi schimbă stângaci locul şi privi înapoi:

— Dece să cereţi iertare... Desigur... Dar ce prostie era într'însa?

— Una foarte simplă. Ştii că am mult de lucru şi n'am timp să mă duc în oraş să cumpăr ţigări. Ştii asta. N'am timp, fiindcă puterea sovietică m'a încărcat cu multă muncă: să-ţi fac o viaţă fericită şi înţeleaptă, ţie, înţelegi, ţie. Ori poate nu înţelegi? Atunci hai la culcare.

— Înţeleg, răspunse răguşit Pereţ, sgâriind pământul cu gheata.

— Înţelegi?

Il privii cu dispreţ în ochi, chiar în centrul pupilelor. Văzui cum tirbuşoanele gândirii şi voinţei mele se înşurubează chiar în aceste pupile. Pereţ lăsă capul în jos.

— Înţelegi, trântorule, dar latri la puterea sovietică! Eşti prost, prost curat!...

O luai spre camera pionierilor. Pereţ îmi tăie calea cu mâna întinsă:

— Bine, fie, sunt şi prost... Şi mai departe?

— Mai departe? M'am uitat la faţa ta. Am vrut să controlez dacă eşti prost sau nu.

— Şi aţi controlat?

— Am controlat.

— Şi?

— Du-te şi uită-te în oglindă.

Intrai la mine şi n'am mai luat aminte la suferinţele de mai târziu ale lui Pereţ.

Incepusem să cunosc feţele celor din Curiaj, începusem să ştiu să citesc în mimica lor. Mulţi mă priveau cu o vădită simpatie şi înfloreau într'acel zâmbet deschis, drăgălaş şi plin de timiditate pe care-l întâlneşti numai la vagabonzi. Pe mulţi îi cunoşteam acum după nume, ba desluşeam chiar şi unele voci.

Pe lângă mine se învârtea adesea Zoren, cel grozav de cârn, căruia nici straturile de murdărie de pe pleoape nu-i pot ascunde rumeneala încântătoare a obrajilor şi graţia molatică a muschilor ochilor. Zoren are vreo treisprezece ani. Ţine mereu mâinile la spate şi tace întotdeauna zâmbind. E un băieţandru frumos, cu gene negre şi întoarse. Le ridică încet, aprinzând o luminiţă îndepărtată în ochii negri, înalţă fără grabă năsucul, tace şi surâde. Il întreb:

— Zoren, spune-mi măcar o vorbuliţă! Grozav aş vrea să ştiu ce voce ai!

El se roşeşte şi întoarce jignit spatele, îngăimând o şoaptă răguşită:

— Pă-ă-ă-i...

Zoren are un prieten la fel de rumen şi la fel de frumos ca şi el, cu faţa rotundă: Mitca Nisinov, suflet curat şi blând. Din astfel de oameni se făceau sub regimul trecut ucenicii de cismărie şi băieţii de prăvălie. Privindu-l mă gândesc: „Mitca, Mitca, ce-o să scoatem din tine? Cum o să-ţi desenăm viaţa pe fondul sovietic?"

Şi Mitca roşeşte şi se întoarce cu spatele, dar nu vorbeşte răguşit şi nu spune „pă-ă-ă-i", ci îmbină numai sprâncenele negre, drepte şi mişcă din buze. Dar vocea lui Mitca o cunosc: cel mai adânc contralto, vocea unei femei frumoase, îngrijite, răsfăţate, cu înfloriturі neaşteptate de privighetoare, cum au deobicei femeile.

Mi-e drag să ascult glasul acesta, când îmi povesteşte Mitca despre locuitorii din Curiaj:

— Şi iaca a fugit... Unde ai fugit, drace? Uite-te, Volodca, a fugit Buriac... Asta-i Buriac, nu-l ştiţi... Poate să bea treizeci de pahare cu lapte... a fugit la crescătoria de vaci... Iar acela e un băiat cam primejdios... uitaţi, priveşte prin fereastră... e tare primejdios! Înţelegeţi, e linguşitor, ca peria. De bună seamă că se linguşeşte şi pe lângă dumneavoastră, văd eu, pe cuvânt!

— Care băiat?

— Vanca Zaicenco, spune Zoren, întorcând supărat spatele şi roşind.

Mitca e deştept, un drăcuşor. El urmăreşte stânjenit supărarea cârnului Zoren şi mă roagă din ochi să iert lipsa de tact a prietenului său.

— Nu, spune el, nu Vanca! Vanca are o linie...

— Ce fel de linie?

— O linie că...

Mitca prinde să deseneze ceva pe pământ, cu degetul cel mare dela picior.

— Spune.

— Ce să spun? Vanca, îndată ce a intrat în colonie, şi-a şi înjghebat compania aceea. Vezi, Volodca? Au fost şi ei bătuţi, sigur, dar au avut o linie...

Înţeleg perfect filosofia adâncă a lui Nisinov, pe care „înţelepţii noştri nici n'o visaseră“ [1]).

Sunt pe aici mulţi băieţi dintr'aceştia, rumeni, mai frumoşi sau mai puţin frumoşi, care n'au avut norocul să aibă o linie de conduită proprie. Printre aceste feţe ursuze care-mi sunt încă necunoscute, eu văd din ce în ce mai mult copii ale căror vieţi se târăsc pe linii de conduită străină. E un lucru obişnuit în lumea veche, această viaţă de subjugare.

Atât Zoren, Nisinov şi Sobcenco cel plin de duh şi sburlit, cât şi gravul, tristul Vasia Gardinov şi blegul şi întunecatul Serghei Hrabcenco, rătăcesc în jurul meu şi zâmbesc trist, îmbinând sprâncenile, dar nu se hotărăsc să treacă de-a-dreptul de partea mea. Ei pismuiesc compania lui Vania Zaicenco, urmăresc cu priviri mâhnite sborul îndrăzneţ al membrilor ei în noile tipare de viaţă şi... aşteaptă.

Aşteaptă toţi. Asta se vede limpede de departe. Aşteaptă sosirea gorchiştilor, fiinţe imateriale, neînţelese, inaccesibile, dar atrăgătoare. Cu fiecare oră care trecea, se apropie poate fericirea, poate nenorocirea. Chiar la fete, viaţa se înteţeşte pe fiece zi. Olea Lanova şi-a şi alcătuit detaşamentul ei, al şaselea, plin de vigoare. Detaşamentul se învârte cu spor prin dormitoru-i propriu, mai drege câte ceva, mai spală, văruieşte, ba serile chiar cântă. Intr'acolo se îndreaptă în fiecare clipă Guleaeva, înfierbântată, ascunzându-şi de mine bluza mototolită,

[1]) Vezi „Anexa“, pag. 673. (N. T.).

adunată într'o parte. Acolo stă Cudlatâi, musafir nelipsit seara, pozând în Mecena. Doar la munci agricole nu iese detaşamentul şase, de teamă ca nu cumva tradiţiile Curiajului, răscolite de această ieşire, să îngroape sub dărâmături detaşamentul.

Aşteaptă şi Corotcov, centrul tradiţiei curiajene. E un diplomat desăvârşit. In felul lui de a fi nu se poate descoperi nicio faptă, niciun cuvânt, nicio literă sau coadă de literă care să permită vreo învinuire cât de mică. El nu e cu nimic mai vinovat decât ceilalţi; ca şi dânşii, nu iese la muncă, atâta tot. In detaşamentul de avangardă însă toţi îl urăsc de moarte pe Corotcov, fiind pe deplin încredinţaţi că el este cel mai de seamă duşman din Curiaj.

Mai târziu am aflat că Volohov, Gorcovschi şi Jorca Volcov, încercaseră să rezolve chestiunea cu ajutorul unei conferinţe restrânse. Il chemară pe Corotcov la o întâlnire noaptea, pe malul iazului şi-i propuseseră s'o şteargă din colonie înspre unul din cele patru vânturi. Dar Corotcov refuzase propunerea şi spusese:

— N'are încă rost să mă car. Rămân aici!

Cu aceasta conferinţa luase sfârşit.

Corotcov nu vorbi niciodată cu mine şi în general nu arăta niciun fel de interes pentru persoana mea. Când ne întâlneam însă îşi scotea foarte cuviincios şapca de culoare deschisă, elegantă, şi rostea cu o voce puternică şi prietenoasă de bariton:

— Bună ziua, tovarăşe director!

Chipul ăsta frumos, cu ochi întunecaţi, minunat adumbriţi, mi se adresează cu multă politeţă, spunându-mi parcă foarte limpede: „Vedeţi, căile noastre nu se întretaie, urmaţi-o pe a dumneavoastră, iar eu fac ce cred. Respectele mele, tovarăşe director!"

Dar a doua zi după discuţia mea cu Pereţ, întâlnindu-mă în timpul prânzului la fereastra bucătăriei, Corotcov se feri politicos la o parte până ce-am sfârşit de dat nişte dispoziţii, apoi deodată întrebă grav:

— Spuneţi, vă rog, tovarăşe director, în colonia Gorchi sunt carcere?

— Nu sunt, răspunsei eu tot atât de grav.

El urmă calm uitându-se la mine ca la un obiect expus:

— Se spune că puneţi totuşi pe băieţi la arest.

— N'avea nicio grijă, arestul fiinţează numai pentru prie-

tenii mei spusei eu tăios şi mă îndepărtai numaidecât, ne mai interesându-mă de mimica subtilă a feţei lui.

La 15 Mai primii o telegramă: „Plecăm mâine seara. Imbarcaţi toţi în vagoane, Lapot".

La cină i-am înştiinţat şi pe ceilalţi de telegramă.

— Poimâine îi întâmpinăm pe tovarăşii noştri. Ţin foarte, foarte mult să-i primiţi cu prietenie. De acum înainte veţi locui doar împreună şi... veţi lucra împreună.

Fetele tăcură speriate ca păsările înainte de furtună. Puştii de diferite calităţi se uitară chiorâş la tovarăşii lor, la un oarecare număr de capete se căscară gurile, rămânând câteva clipe în această stare.

In colţ, lângă fereastră, în jurul meselor nu sunt bănci, ci scaune. Aci compania lui Corotcov e apucată dintrodată de o mare veselie; râd sgomotos, se vede că fac spirite.

Seara, detaşamentul de avangardă a discutat detaliile primirii gorchiştilor şi controlă până în cele mai mici amănunte declaraţia specială a celulei comsomoliste. Cudlatâi ridica mâna spre ceafă mai des ca oricând:

— Pe cuvânt că mi-e ruşine să-i aducem aici pe băieţi.

Uşa se deschise încet şi prin ea trecu greu Jorca Volcov. Ţinându-se de mese, se târî până la bănci, privindu-ne cu un singur ochi, şi acela reprezentat printr'o crăpătură incomodă într'o vânătaie cărnoasă.

— Ce este?

— M'au bătut, şopti Jorca.

— Cine te-a bătut?

— Dracu-i ştie!Corbii... veneam dela gară... La răscruce... mi-au ieşit înainte... şi m'au bătut.

— Ia stai se supără Volohov... Te-au bătut, te-au bătut! asta o vedem şi noi.... Dar cum a fost? Din vreo discuţie sau cum?

— Discuţia a fost scurtă, răspunse cu o strâmbătură dureroasă Jorca, unul a zis: „Aha! comsomolist?". Ei... şi dă-i!

— Da' tu?

— Şi eu tot aşa, sigur! Numai că ei erau patru.

— Ai fugit? îl întrebă Volohov.

— Nu, n'am fugit, răspunse Jorca.

— Dar cum?

— Păi, nu vezi? Mai stau şi acum la răscruce.

Băieţii izbucniră într'un râs zaporojean. Numai Volohov se uită dojenitor la zâmbetul mutilat al prietenului său.

7. *TRENUL 373 BIS*

In zorii zilei de 17 Mai am plecat să-i întâmpin pe gorchişti la gara Liubotin, la treizeci de kilometri de Harcov. Pe peronul murdar al gării era urît şi cald. Se plimbau săteni leneşi, plictisiţi de neplăcerile transportului, scrâşneau pe peron cismele funcţionarilor dela calea ferată, greoi şi plini de ulei, şi botforii celor dela mişcarea mărfurilor. Toate se vorbiseră azi să contrazică solemnitatea brocartului care îmi învestmânta inima. Dar poate mai degrabă nici nu era brocart, ci, mai simplu, „o pălărie triunghiulară şi o haină cenuşie de campanie"[1]).

Astăzi e ziua luptei celei mari. Nu-i nimic că hamalul acela trupeş, care m'a împins fără să vrea, nu numai că nu s'a speriat, dar nici nu m'a băgat în seamă. Deasemenea nu-i nimic că funcţionarul de serviciu al gării, mi-a dat nu numai nerespectuos, dar chiar destul de nepoliticos, informaţia unde se găseşte 373 bis. Oamenii aceştia ciudaţi parcă nu pricepeau că 373 bis alcătueşte puterea mea de căpetenie, că înseamnă vestitele legiuni ale mareşalilor Coval şi Lapot, că gara lor întreagă, e destinată azi a fi baza de atac în ofensiva mea împotriva Curiajului. Cum să-i lămureşti pe oamenii aceştia, că mizele mele de astăzi sunt mult mai însemnate, mult mai măreţe, pe cuvântul meu, decât cele dela Austerlitz[1])? Soarele lui Napoleon abia de-ar putea întuneca slava mea de astăzi. Şi, doar, lupta lui Napoleon era mult mai uşoară decât a mea. Aş vrea să văd ce ar fi ieşit din Napoleon dacă metodele sotvosului ar fi fost tot atât de obligatorii pentru el cât sunt pentru mine.

Hoinărind pe peron, mă uitam din când în când spre Curiaj şi-mi aminteam că duşmanul dăduse astăzi unele semne de slăbire a moralului.

Deşi mă sculasem foarte devreme, în colonie era mişcare. Nu ştiu dece mulţi se îmbulzeau pe lângă ferestrele camerei pionierilor. Alţii sunându-şi găleţile, coborau în vale la izvorul „fă-

[1]) Vesmântul lui Napoleon într'o poezie de Puşchin. N. T.).
[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

cător de minuni", după apă. Zoren şi Nisinov stăteau la porţile clopotniţei.

— Da' când sosesc gorchiştii? Dimineaţa? întrebă grav Mitca.

— Dimineaţa. Azi v'aţi sculat devreme.

— Ihî... Nu-ţi vine să dormi... Sosesc prin Rîjov?

— Prin Rîjov, iar voi îi veţi întâmpina aici.

— Curând?

— O să aveţi timp să vă spălaţi.

— Să mergem, Mitca — porni îndată să îndeplinească propunerea mea Zoren.

I-am poruncit lui Gorovici să-i orânduiască în curte pe curiajeni pentru întâmpinarea coloanei de gorchişti şi pentru salutul steagului, dar să nu exercite presiuni pentru aceasta:

— Să-i poftiţi pur şi simplu.

In sfârşit, din tainiţele gării Liubotin ieşi un duh generos în persoana unui paznic clăpăug, care sună clopotul. După ce sună, îmi desvălui şi taina acestei acţiuni simbolice:

— Al 373-lea bis a cerut intrarea. Soseşte în douăzeci de minute.

Deodată tot planul prevăzut pentru întâlnire se complică pe neaşteptate; mai departe totul se desfăşură într'un mod încurcat, entuziast şi plin de bucurie băieţească. Inaintea trenului 373 bis din Harcov sosi un tren de vară; din vagoane se năpustiră asupra mea, ca un duş înviorător, studenţii comsomolişti. Beluhin ţinea în mână un buchet de flori:

— Vom întâmpina detaşamentul cinci cum întâmpini nişte contese. Mie, om bătrân, îmi e îngăduit!

In mulţime vocifera din pricina prisosului de sentimente Oxana cea cu plete aurii; zâmbetul calm al lui Rahil se răsfaţa în soare. Bratcenco dădea din mâini, de parc'ar fi mânuit un bici şi repeta, nu se ştie către cine:

— Oho! Acum sunt un cazac liber. Chiar azi încalec pe Viteaz.

Cineva veni în goană strigând:

— Apoi trenul e demult aici! Pe linia a zecea...

— Ce vorbeşti?

— Pe linia a zecea... A tras demult!

Nici n'avurăm timp să ne mirăm de proza neaşteptată a acestei comunicări, că de sub vagonul de marfă de pe linia a

treia se uita la noi fața strengărească a lui Lapot și privirea lui cerceta ironic, de sub pleoapele puțin umflate, grupul nostru.

— Uită-te! strigă Carabanov, Vanca iese de sub vagon.

Toți se aruncară grămadă pe Lapot, dar el se ascunse mai adânc sub vagon și de acolo anunță cu seriozitate:

— Păstrați rândul! Și afară de asta o să mă sărut numai cu Oxana și Rahil, celorlalți le voi da numai strângeri de mână.

Carabanov îl trase de sub vagon de picior și călcâiele goale luciră în aer.

— Sărutați-mă, lua-v'ar dracu! strigă Lapot, lăsându-se pe pământ și întinzând obrazul pistruiat.

Oxana și Rahil îndepliniră întradevăr ritualul sărutatului, iar ceilalți se repeziră pe sub vagoane.

Lapot îmi scutură mâna îndelung și o bucurie sinceră, simplă, străluci neobișnuit pe fața lui.

— Cum ați călătorit?

— Ca la bâlci, spuse Lapot. Viteaz face numai drăcii; toată noaptea a izbit în vagon. N'au mai rămas din el decât proptelele. O să stăm mult aici? Le-am poruncit tuturor să fie gata. Dacă stăm, trebue să ne spălăm și, în general...

— Du-te și află.

Lapot dădu fuga la gară, iar eu mă grăbii spre tren.

Trenul avea patruzeci și cinci de vagoane. Din ușile larg deschise mă priveau buchete întregi de gorchiști; râdeau, strigau, își aruncau bonetele în aer. Prin ferestruica cea mai apropiată ieși până la brâu Gud. Clipi înduioșat din ochi și spuse:

— Anton Semeonovici, părintele nostru, așa se cuvine oare? Nu se cuvine așa. Să fie oare vreo lege? Nu există una ca asta.

— Bună ziua, Gud. De cine te plângi?

— De Lapot ăsta, al dracului. Ne-a zis: cine iese din vagon înainte de semnal îi rup capul. Preluați comanda mai repede, că ne-a chinuit destul Lapot. Poate el oare să fie șef? Nu-i așa că nu poate?

In spatele meu se și înființă se Lapot și continua cu tragere de inimă în tonalitatea lui Gud.

— Ia încearcă să ieși din vagon înainte de semnal? Încearcă! Crezi că-mi place să port grija unor nespălați ca tine? Ieși, hai!

Gud, vorbește din nou, supus:

— Crezi, că am nevoie să ies? Mi-e bine şi aici. Dar aşa, principial...

— Aşa, aşa, spune Lapot. Ia dă-l încoace pe Sinenchi!

Peste un minut, de după spatele lui Gud priveşte faţa de copil drăgălaş a lui Sinenchi. Ochişorii somnoroşi clipesc buimăciţi şi gurita mobilă de culoare aprinsă, se deschide:

— Anton Semeonovici...

— Zi „bună ziua", prostule! Ori nu înţelegi? îl dojeneşte Gud.

Dar Sinenchi se uită la mine cu luare-aminte, se roşeşte şi exclamă buimăcit...

— Anton Semeonovici... ei, dar asta ce-i? Anton Semeonovici... ia te uită!

El se freacă la ochi cu pumnişorii şi deodată se supără de-a-binelea pe Gud!

— Spuneai că o să mă scoli! Spuneai... Oho, e o răutate, nu comandant, Gud ăsta! M'am sculat singur, ia te uită... Am şi ajuns la Curiaj? Da? E Curiaj?

Lapot izbucneşte în râs:

— Ce Curiaj? Aici e Liubotin! Trezeşte-te mai repede că ai dormit destul! Dă semnalul!

Intr'o clipită, Sinenchi devine grav şi se trezeşte:

— Semnalul? Înţeles!

Acum, treaz deplin, îmi zâmbeşte şi-mi spune mângâietor:

— Bună ziua, Anton Semeonovici! Apoi se căţără pe un raft după goarnă. Peste două minute scoase goarna, îmi mai dărui un zâmbet încântător, îşi şterse buzele cu mâna, lipindu-le nespus de gingaş de goarnă. Prin gară răsună vechiul nostru semnal de sculare.

Coloniştii săriră din vagoane şi începui să distribui nesfârşite strângeri de mâini. Lapot se suise pe acoperişul vagonului şi se strâmba la noi revoltat:

— Ce, aţi venit aici să vă alintaţi? Când o să vă mai spălaţi, când o să mai faceţi curat prin vagoane? Sau vă gândiţi c'o să predăm vagoanele murdare, lua-v'ar dracu? Atunci aveţi în vedere că n'o să vă cruţe. Puneţi-vă pantalonaşii noi. Unde-i comandantul de serviciu? Ai?

Taraneţ scoase capul de pe platforma de alături de frână. Avea pe el doar pantalonaşii mototoliţi, decoloraţi, şi pe mâna goală purta o brasardă nouă, roşie.

— Iată-mă.

— Nu văd nicio rânduială, strigă Lapot. Ştii unde e apa? Ştii să împarţi gustarea? Ei, vorbeşte!

Taraneţ se sui la Lapot pe acoperiş şi numărând pe degete îi răspunse că avem de stat patruzeci de minute, că ne putem spăla lângă turnul de colo, iar gustarea a fost pregătită de Feodorenco şi când vrem, putem începe.

— Aţi auzit? îi întrebă Lapot pe coloniştii. Dacă aţi auzit ce mai staţi?

Picioarele arse de soare ale coloniştilor sclipiră pe toate cărările Liubotinului. Prin vagoane se mătură, iar al patrulea „C" trecea prin faţa vagoanelor cu găleţi în care se strângea gunoiul. Din ultimul vagon, Verşnev şi Osadcii îl scoaseră pe Coval pe mâini. Acesta nu se trezise încă. Il aşezară cu grijă pe stâlpul de semnalizare.

— Uite că încă nu s'a trezit, spuse Lapot, lăsându-se pe vine lângă Coval.

Coval se prăvăli de pe stâlp.

— Acum s'a trezit, sublinie Lapot evenimentul.

— Mi s'a acrit de tine, roşcatule! zise grav Coval, întinzându-mi mâna şi întrebându-mă: O fi existând ceva care să-l potolească pe omul ăsta, sau nu? Toată noaptea, ba pe acoperişuri, ba pe locomotivă, ba i se pare că a dat strechea în porci. Dacă am ajuns năuc de cap, apoi numai din pricina lui Lapot. Unde mă pot spăla aici?

— Noi ştim, spuse Osadcii. Sus, colea!

Il traseră pe Coval la turn, iar Lapot mă lămuri:

— Şi tot nu-i mulţumit... Ştiţi, Anton Semeonovici, poate că toată săptămâna Coval n'a dormit decât noaptea asta.

Peste o jumătate de oră în vagoane se făcuse curat: coloniştii, în lucioşii lor pantalonaşi de un albastru închis şi în cămăşi albe, se aşezară la gustare. Mă traseră şi pe mine în vagonul statului major şi mă siliră să mănânc din „Maria Ivanovna" [1]).

De jos de pe linie cineva rosti cu voce tare:

— Lapot, şeful gării a anunţat că peste vreo cinci minute plecăm.

M'am uitat în direcţia de unde sunase vocea cunoscută. Ochii

[1]) Numele unei scroafe a colonîei. (N. T.).

mari ai lui Marc Scheinhaus mă priveau grav. Ca şi altădată erau străbătuţi de valuri întunecate de pasiune.

— Bună ziua, Marc! Cum de nu te-am văzut?

— Am fost de gardă la steag, răspunse aspru Marc.

— Ce mai faci? Eşti mulţumit acum de caracterul tău?

Sării jos. Marc mă sprijini şi folosindu-se de prilej, îmi şopti încordat:

— Nu sunt încă prea mulţumit de caracterul meu, Anton Semeonovici. Nu sunt prea mulţumit şi vreau să vă spun adevărul.

— Ei?

— Înţelegeţi, ceilalţi în timp ce călătoresc, cântă cântece şi atâta tot. Eu mă gândesc, mă gândesc şi nu pot cânta cu ei. Să fie oare asta caracter?

— Şi la ce te gândeşti?

— La faptul că lor nu li-e frică, iar mie îmi e...

— Ţi-e frică pentru tine?

— Nu, dece m'aş teme pentru mine? Mă tem pentru dumneavoastră, pentru toţi, mi-e teamă în general. Au avut o viaţă plăcută, iar acolo poate c'o să fie rău şi cine ştie cum o să se sfârşească?

— Da, dar ei merg la luptă. Şi, Marc, este o mare fericire să poţi merge la luptă pentru o viaţă mai bună.

— Tocmai acelaş lucru îl spun şi eu: ei sunt fericiţi, deaceea şi cântă. Dar eu dece nu pot cânta şi mă gândesc întruna?

Chiar aproape de urechea mea, Sinenchi sună asurzitor semnalul adunării generale. „Semnalul atacului" am înţeles eu şi, împreună cu toţi ceilalţi, mă grăbii spre vagon. Cătărându-mă în vagon, am zărit cât de sprinten alerga spre vagonul lui, Marc, aruncându-şi călcâiele goale în aer, şi mă gândii: astăzi tânărul acesta va afla ce înseamnă biruinţa sau înfrângerea. Şi, atunci va deveni bolşevic.

Locomotiva fluieră. Lapot strigă la un întârziat. Trenul se puse în mişcare.

Peste patruzeci de minute intră în gara Rîjov şi se opri pe linia a treia. Pe peron aşteptau Ecaterina Grigorievna, Lidocica şi Guleaeva, cu feţe înfiorate de bucurie. Coval se apropie de mine.

— De ce întârziem? Descărcăm?

Dădu fuga la şef. Se lămuri că pentru a fi descărcat, trenul

trebue tras la rampă, pe linia întâi, şi n'aveau cu ce-l trage. Locomotiva trenului plecase la Harcov şi acum trebuia să se ceară de undeva o locomotivă specială de manevră. Cum în gara Rîjov nu veneau niciodată astfel de garnituri, nu exista o locomotivă proprie de manevră.

La început ştirea fu primită cu linişte, dar după jumătate de ceas, după un ceas, ne plictisirăm să mai lâncezim pe lângă vagoane. Ne îngrijora şi Viteaz, care făcea mai mare scandal în vagon, pe măsură ce soarele se ridica mai sus. Incă de cu noapte izbutise să prefacă în ţăndări lemnăria vagonului şi acum dădea gata restul. Pe lângă vagonul lui şi începuseră să forfotească funcţionari care tot socoteau ceva în cărticele soioase. Şeful gării sbura printre linii ca pe o arenă[1]) cerându-le băieţilor să nu iasă din vagoane şi să nu treacă pe liniile pe care soseau mereu cu viteză trenuri personale, locale şi marfare.

— Şi locomotiva când are să vină? se agăţă de el Taraneţ.

— Ştiu tot atât cât ştiţi şi voi! se înfurie, şeful, nu pricepeam dece. Poate mâine.

— Mâine? Atunci tot eu ştiu mai bine...

— Cum mai bine? Cum mai bine?

— Ştiu mai bine decât dumneavoastră

— Cum să ştiţi mai bine decât mine?

— Apoi, da, că dacă nu vine locomotiva, ne tragem singuri trenul pe linia întâi.

Şeful dădu din mâini spre Taraneţ şi plecă în fugă. Atunci Taraneţ se legă de mine:

— Să vedeţi, Anton Semeonovici, că o să-l tragem. Ştiu eu. Vagoanele, chiar dacă sunt încărcate, se mişcă uşor. Iar noi am fi câte trei oameni de fiecare vagon. Să mergem şi să vorbim cu şeful.

— Dă-mi pace cu prostiile astea, Taraneţ!

Dădu din mâini şi Carabanov:

— Auzi ce-a mai scornit, să tragă el trenul! Păi trebue să-l tragi până la semafor, peste toate acele.

Dar Taraneţ stăruia şi mulţi băieţi îl sprijiniră. Atunci se amestecă Lapot:

— Dece să ne certăm? Să dăm semnalul de muncă şi să în-

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

cercăm. L-om trage, bine; nu l-om trage, nu-i nimic! O să dormim în tren.

— Dar şeful? întreabă Carabanov ai cărui ochi şi începură să joace.

— Şeful? replică Lapot. Are doar două mâini şi un gâtlej. Las' să dea din mâini şi să strige. O să fie mai vesel.

— Nu, spusei eu, nu se poate aşa. S'ar putea să ne prindă vreun tren la ace. Ce mai încurcătură o să faceţi!

— Ei, înţelegem noi asta! Trebue închis semaforul!

— Lăsaţi-o baltă, băieţi!

Dar băieţii mă înghesuiră din toate părţile. Cei din spate se suiră pe platformele frânelor şi pe acoperişuri, încercând în cor să mă convingă. Imi cereau un singur lucru: să-i las să mute trenul cu doi metri.

— Doar doi metri şi gata. A cui treabă e? Nu ne atingem de nimeni. Numai doi metri şi pe urmă o să vedeţi şi dumneavoastră.

In sfârşit am încuviinţat. Tot Sinenchi dădu semnalul de muncă şi coloniştii, care demult îşi însuşiseră sarcina în amănuntele ei, se rânduiră la rampele vagoanelor. Undeva mai în faţă, se auzeau strigând fetele. Lapot ieşi pe peron şi agită boneta.

— Stai, stai, strigă Taraneţ. Il aduc îndată pe şef, că ştie mai mult decât mine.

Şeful se repezi pe peron, dând din mâini:

— Ce faceţi? Ce faceţi?

— Numai cu doi metri! îi spuse Taraneţ.

— Nu se poate! Cu niciun preţ! Cum puteţi face una ca asta!

— Dar numai cu doi metri! strigă Coval. Ce, nu înţelegeţi?

Şeful îl privea prostit pe Coval, uitând să mai lase mâinile în jos. Băieţii râdeau lângă vagoane. Lapot ridică din nou mâna cu boneta şi toţi se aşezară lângă bufetul gării, se proptiră cu picioarele goale în nisip şi îşi muşcau buzele, uitându-se la Lapot. El făcu vânt cu boneta şi şeful, imitându-i mişcarea, dădu şi el din cap şi deschise gura.

Cineva strigă din spate:

— Impinge!

Câteva clipe mi se păru că n'o să iasă nimic; trenul stătea pe loc. Dar uitându-mă la roţi văzui deodată că se învârteau în-

cet şi numaidecât după aceea băgai de seamă şi mişcarea trenului. Dar Lapot strigă ceva şi băieţii se opriră. Şeful gării se uită la mine, îşi şterse chelia şi zâmbi. Un zâmbet plăcut, bătrânesc, fără dinţi.

— Trageţi... ei... Dumnezeu cu voi! Numai să nu striviţi pe cineva.

El întoarse capul şi izbucni deodată în râs:

— Ticăloşii, ei, ce ai de zis? ai, trageţi...

— Da' semaforul?

— Fiţi pe pace.

— Fiţi gata! strigă Taraneţ şi Lapot ridică din nou boneta.

După o jumătate de minut trenul alerga spre semafor ca şi cum ar fi fost împins de o locomotivă puternică. Băieţii păreau că merg pur şi simplu alături de vagoane, ţinându-se doar de rampe. Pe platformele frânelor se ţineau ca prin minune băieţii puşi să frâneze la oprire. Dela acul de ieşire trenul trebuia împins pe linia a doua până la celălalt capăt al gării, ca de acolo să fie dat îndărăt la rampă. In clipa în care trenul trecea pe lângă peron şi eu respiram adânc aerul sărat, ca un comandant de bord fui strigat de pe peron:

— Tovarăşe Macarenco!

Mă uitai înapoi. Pe peron stăteau Breghel, Halabuda şi tovarăşa Zoia. Breghel, într'o rochie largă, cenuşie, se înălţa pe peron, amintind prin măreţia ei statuia Ecaterinei celei Mari. De pe piedestalul măreţiei sale mă întrebă:

— Aceştia sunt elevii dumneavoastră, tovarăşe Macarenco?

Am ridicat vinovat ochii la Breghel, dar în momentul acela, asupra capului meu se revărsa o adevărată sentinţă ecateriniană:

— Tovarăşe Macarenco, veţi răspunde pentru fiecare picior tăiat.

Răsuna atât de dur şi metalic glasul Breghelei, încât ar fi putut-o pismui orice împărătească. Pentru a desăvârşi asemănarea, degetul ei arătător se întinse spre una din roţile trenului nostru.

Mă pregăteam să răspund că băieţii noştri sunt foarte prevăzători şi că mă bizui pe un bun sfârşit, când tovarăşa Zoia tăie avântul sincer al supunerii mele. Ea sări mai aproape de marginea peronului şi începu să turue repede, clătinându-şi capul uriaş în ritmul cuvântării:

— S'a tot trăncănit că tovarăşul Macarenco îşi iubeşte foarte mult elevii. Trebue să le arătăm tuturor cum îi iubeşte!

Din piept mi se sui spre gât un fel de nod. Dar atunci mi s'a părut că am spus foarte politicos şi reţinut:

— Tovarăşă Zoia, v'au minţit cu nerușinare. Sunt un om atât de rece, încât am preferat întotdeauna bunul simţ iubirii celei mai calde.

Tovarăşa Zoia s'ar fi năpustit asupra mea de pe înălţimea peronului, şi, de bună seamă, poema mea antipedagogică s'ar fi sfârşit acolo, dacă Halabuda n'ar fi spus simplu, ca un muncitor:

— Sdravăn au mai împins trenul, ticăloşii! Ah, uită-te, Breghel, uită-te... Măi purceluşule!

Halabuda păşeşte acum în rând cu Vasca Alexeev, cel orfan de mai mulţi părinţi. A vorbit ceva cu Vasca şi nici n'avurăm timp să ne ostoim supărarea că l-am şi văzut apăsând cu mâinile de vagon. Mă uitai în treacăt la măreţia încremenită a statuei Ecaterinei, călcai peste băltoacele de fiere scursă dela tovarăşa Zoia şi mă grăbii şi eu spre vagoane.

După douăzeci de minute, Viteaz fu scos din vagonul dărâmat pe jumătate şi Anton Bratcenco sbură în galop spre Curiaj, lăsând în urmă o dâră de praf şi nervii sdruncinaţi ai câinilor din Rîjov. Lăsând un detaşament unit sub comanda lui Osadcii, intrarăm repede în formaţie în piaţeta gării. Breghel şi prietena sa se suiră în automobil, iar eu avui mulţumirea să le văd feţele încă odată înverzite de sunetul trâmbiţelor şi tunetul tobelor la salutul steagului nostru, când acesta trecu lin, spre locul lui, pe lângă locurile noastre solemne, înfăşurat într'o apărătoare de mătase. Mă aşezai şi eu la locul meu. Coval dădu comanda şi, însoţită de mulţimea copiilor din gară, coloana de gorchişti se mişcă spre Curiaj. Maşina tovarăşei Breghel prinzând din urmă coloana, ajunse în rând cu mine şi Breghel îmi spuse:

— Urcaţi-vă!

Am ridicat uimit din umeri şi am dus mâna la inimă.

Era arşiţă şi liniște. Drumul trecea printr'o luncă şi pe-un podeţ aruncat peste un părâiaş îngust, uitat. Mergeam în rânduri de câte şase. Patru trâmbiţaşi şi opt toboşari în frunte; după ei Taraneţ, comandantul de serviciu şi cu mine, iar în urma noastră brigada drapelului. Steagul se ascundea sub învelitoare

şi din vârful lui sclipitor atârnau, legănându-se deasupra capului lui Lapot, ciucuri de aur. In urma lui Lapot, formaţia de colonişti, împărţită în două de patru rânduri de fete în fuste albastre, strălucea de curăţenia cămăşilor albe şi de ritmul tineresc al picioarelor goale.

Ieşind uneori pentru o clipă din rând, vedeam cum chipurile coloniştilor se încordaseră şi se înăspriseră. Cu toate că mergeam printr'o lunca pustie, toţi păstrau sever alinierea şi când se împiedicau de bulgări, se grăbeau cu grijă să îndrepte pasul. Bubuiau numai tobele, dând naştere undeva departe, lângă zidurile Curiajului, unui ecou sec, deslușit. Astăzi marşul tobelor nu adormea şi nu domolea jocul conştiinţei. Dimpotrivă, cu cât ne apropiam de Curiaj, cu atât bubuitul tobelor părea mai energic şi mai exigent şi căpătai dorinţa de a-ţi supune nu numai pasul dar şi fiece bătaie a inimii ordinei lui severe. Coloana intră în Podvorchi. De după garduri şi porţi se holbau locuitorii, se sbăteau în lanţ câinii răi, urmaşii vechilor câini ai mânăstirii, care-i păziseră odată bogăţiile. Nu numai câinii, dar şi oamenii dîn acest sat fuseseră crescuţi pe păşunile grase din istoria mânăstirii. Se năşteau, erau hrăniţi şi crescuţi cu monete de trei şi cinci copeici, dăruite, ba pentru mântuirea sufletelor şi tămăduirea bolilor, ba pentru lacrimi ale preacuratei maici a domnului, ba pentru cele din aripa arhanghelului Gavril. In Podvorchi rămăseseră tot felul de oameni cucernici: foşti preoţi şi călugări, novici, grăjdari, paraziţi, bucătari, grădinari şi prostituate.

Deaceea, trecând prin sat, simţeam înţepăturile privirilor duşmănoase şi şoaptele grupurilor de după garduri; ghiceam şi gândurile şi cuvintele şi bunele urări la adresa noastră.

Aici, pe uliţele din Podvorchi, am înţeles limpede uriaşa însemnătate istorică a marşului nostru, cu toate că el exprima numai unul din fenomenele moleculare ale epocii noaste. Reprezentarea pe care o aveam despre colonia Gorchi se eliberă dintrodată de formele legate de obiecte şi de înzorzonări pedagogice. Nu mai erau cotiturile Colomacului, nici construcţiile îngrijite ale bătrânului Trepche, nici cele două sute de tufe de trandafiri, nici crescătoria de porci betonată. Deasemenea se uscaseră şi se risipiseră pe undeva pe drum toate subtilităţile pedagogiei. Rămăseseră numai oamenii, oamenii unei experienţe noi şi ai unei noi poziţii umane pe întinsurile pământului. Şi eu am înţeles deodată cum colonia noastră îndeplineşte acum o misiune,

fie ea cât de mică, dar de o mare acuitate politică, cu adevărat socialistă.

Păşind pe uliţele din Podvorchi, treceam parcă printr'o ţară duşmană unde, în frământările noi, mai sunt îngrămădiţi încă oameni vechi, interese vechi şi mijloace vechi de păianjeni hrăpăreţi. Şi în zidurile mânăstirii ce se zăreau acum înaintea noastră sunt strânse mormane întregi de idei şi prejudecăţi pe care le urăsc; o jalnică vorbărie de intelectual despre idealuri, un formalism stereotip lipsit de orice avânt, lacrimi ieftine de femeie şi o ignoranţă birocratică ce te înnebuneşte. Imi închipui întinderile uriaşe ce acoperă acest gunoi. Deşi am străbătut atâtea mii de kilometri prin ele în atâţia ani, în faţa noastră tot mai miroase urât şi ele ne înconjoară încă din toate părţile. Deaceea pare atât de redusă în întindere coloana de gorchişti, care, în momentul de faţă, n'are nicio bază materială proprie: nici, sediu, nici comunicaţii, nici rude. Trepche a fost părăsit pentru totdeauna — Curiajul încă nu e cucerit.

Rândurile toboşarilor se mişcară la deal — porţile mânăstirii stăteau acum în faţa noastră. De pe poartă ieşi în fugă Vania Zaicenco în pantaloni scurţi. Incremeni o clipă pe loc, apoi porni spre noi ca o săgeată, pe povârniş. Am tresărit de spaimă că s'a întâmplat ceva, dar Vania se opri brusc în faţa mea şi se rugă cu lacrimi, ducând degetul lângă obraz:

— Anton Semeonovici, merg şi eu cu voi, nu vreau să stau acolo.

— Vino aici!

Vania se alinie lângă mine, potrivi pasul cu băgare de seamă şi înălţă capul. Apoi, văzând privirea mea atentă, îşi şterse lacrimile şi zâmbi cald, răsuflând uşurat.

In tunelul porţilor clopotniţei, tobele răsunară asurzitor. Masa nesfârşită de curiajeni era rânduită în câteva şiruri; în faţa ei, Gorovici încremenise cu mâna ridicată pentru salut.

8. *GOPACUL*

Formaţia de gorchişti şi mulţimea curiajenilor stăteau una în faţa celeilalte la o distanţă de şapte, opt metri. Rândurile întocmite în grabă de Piotr Ivanovici nu s'au dovedit viabile. Indată ce se opri coloana noastră, aceste rânduri se amestecară şi se întinseră departe de porţile bisericii, îndoindu-se pe la capete

şi amenințându-ne serios cu învăluirea prin flanc, ba chiar cu încercuirea completă. Tăceau şi curiajenii şi gorchiştii. Primii datorită unei oarecare zăpăceli, cei din urmă din pricina disciplinei rândurilor lângă steag. Până acum curiajenii îi văzuseră pe colonişti numai în detaşamentul de avangardă, întotdeauna în haine de lucru, istoviți, prăfuiți şi nespălați. Acum, în fața lor, se înşiruiau în ordine chipuri calme, atente, catarame strălucitoare şi pantaloni scurți, comozi deasupra liniei de picioare bronzate.

Intr'o încordare supraomenească, am vrut să prind în câteva fracțiuni de secundă şi să-mi întipăresc în minte tonalitatea generală şi expresia mulțimii de curiajeni, dar nu izbutii s'o fac. Nu mai era masa amorfă, stupidă, din prima mea zi în Curiaj. Trecând cu privirea dela o grupă la alta, întâlneam mereu expresii noi, adesea cu totul surprinzătoare. Doar câțiva priveau neutri, nepăsători. Cei mai mulți dintre puşti erau vădit încântați, aşa cum ar fi fost de o jucărie pe care ar dori să pună mâna şi al cărei farmec nu trezeşte invidia şi nici nu turbură amorul propriu. Nisimov şi Zoren se țineau îmbrățişați şi se uitau la gorchişti, aplecându-şi capetele unul pe umerii celuilalt, visând la ceva, poate la vremea în care vor sta şi ei într'un asemenea rând cuceritor şi vor fi priviți visător de puştii „liberi". Pe multe fețe era întipărită atenția aceea gravă, neaşteptată, când muşchii încordați ai obrazului se fixează pe loc, iar ochii caută cât mai repede un unghi prielnic. Pe fețele acestea, viața trecea în sbor vijelios; peste câteva zecimi de secundă ele povesteau dela sine ceva, arătându-şi fie încuviințarea sau mulțumirea, fie îndoiala sau invidia. In schimb, expresiile răutăcioase pregătite dinainte, batjocoritoare şi pline de dispreț, se topeau încet, încet. Auzind încă de departe tobele noastre, oamenii aceştia îşi înfundaseră mâinile în buzunare şi-şi lăsaseră piepturile într'o poză leneşă, condescendentă. Mulți dintre ei fură doborîți numaidecât de pe poziții de torsurile minunate şi de bicepsii primelor rânduri de gorchişti în care se numărau Feodorenco, Necitailo, Corîto, pe lângă care propriile lor trupuri păreau slăbănoage. Alții se turburară mai târziu, când se văzu clar că dintre cei o sută douăzeci, nici cel mai mic nu poate fi atins fără pedeapsă. Iar cel mai mic, Vanca Sinenchi, stătea în față cu goarna rezemată de genunchi şi săgeta cu priviri atât de libere de parcă n'ar fi fost vagabondul de eri, ci un prinț călător în

urma căruia a încremenit respectuos suita falnică pe care i-a hărăzit-o tatăl său, regele.

Examinarea aceasta tăcută ţinu doar o secundă. Trebuia să nimicesc îndată şi distanţa de şapte metri dintre cele două tabere şi examinarea reciprocă.

— Tovarăşi! spusei eu. Din această clipă, noi toţi, patru sute de oameni alcătuim un singur colectiv sub numele de colonia de muncă Gorchi. Fiecare din voi nu trebue să uite niciodată acest lucru, fiecare trebue să ştie că este un gorchist, că trebue să privească pe orice gorchist ca pe tovarăşul cel mai apropiat şi cel mai bun prieten, că e obligat să-l respecte, să-l apere şi să-l ajute oricând are nevoie de ajutor şi să-l îndrepte atunci când greşeşte. Vom avea o disciplină aspră, fiindcă munca noastră e multă şi anevoioasă. O vom îndeplini prost dacă ne va lipsi disciplina.

Am mai vorbit apoi despre sarcinile ce ne stăteau în faţă; despre faptul că trebue să ne îmbogăţim, să învăţăm, să croim un drum alât pentru noi cât şi pentru viitorii gorchişti, să trăim cinstit ca nişte adevăraţi proletari, să ieşim din colonie nişte adevăraţi comsomolişti, ca să zidim şi să întărim mai departe statul proletar.

Mă uimi atenţia neaşteptată cu care ascultară curiajenii cuvintele mele. Dimpotrivă, gorchiştii mă ascultau distraţi. Poate fiindcă vorbele mele nu le desvăluia nimic nou, fiindcă toate acestea se aflau demult întipărite în fiece părticică a creierului lor.

Dar pentruce aceeaşi curiajeni lăsau, cu două săptămâni înainte, să le treacă pe lângă urechi vorbele mult mai fierbinţi şi mai convingătoare pe care le adresam lor? Ce ştiinţă spinoasă este această pedagogie! Nu se poate admite că mă ascultau numai fiindcă în spatele meu se afla legiunea de gorchişti sau fiindcă pe aripa dreaptă a acestei legiuni stătea sever şi nemişcat în învelitoarea-i de atlas, steagul. Nu se poate admite pentrucă astfel toate axiomele şi teoremele pedagogiei s'ar vedea contrazise.

Sfârşii discursul, anunţând că peste o jumătate de oră va avea loc adunarea generală a coloniei Gorchi. In această jumătate de oră coloniştii trebuiau să se cunoască, să-şi strângă mâinile şi să vină împreună la adunare. Iar acum, după cum se cuvine, vom duce steagul înăuntru...

— Imprăştiaţi-vă!

Aşteptările mele că gorchiştii se vor apropia de curiajeni şi le vor întinde mâinile nu se adeveriră. Toţi se împrăştiară din rânduri ca o încărcătură de alice şi se repeziră în goană prin dormitoare, cluburi şi ateliere. Curiajenii nu se simţiră jigniţi de o asemenea neatenţie şi au dat fuga să-i ajungă din urmă; doar Corotcov stătea în mijlocul acoliţilor săi, spunându-le nu ştiu ce. Lângă zidurile mânăstirii, pe pietrele funerare, şedeau Breghel şi tovarăşa Zoia. Mă apropiai de ele.

— Ai voştri sunt îmbrăcaţi destul de cochet, spuse Breghel.

— Dar dormitoare le-aţi pregătit? întrebă tovarăşa Zoia.

— Ne vom lipsi de dormitoare, am răspuns eu îndreptându-mi grăbit atenţia spre o nouă apariţie.

Inconjurată de detaşamentul lui Stupiţân intra pe poartă, încet şi greoi, turma noastră de porci, împărţită în trei grupe: în frunte mamele, după ele tineretul, iar în urmă taţii. Le ieşii în întâmpinare, zâmbind; Volohov cu statul său major şi Denis Cudlatâi îl şi scărpină după urechi pe Chamberlain, favoritul tuturor. Avea cinci luni şi fusese botezat aşa în amintirea vestitului ultimatum al acestui om politic.

Turma se îndreaptă spre ţarcul special pregătit şi pe poartă intrară cufundaţi într'o aprinsă convorbire Stupiţân, Şere şi Halabuda. Halabuda dădea dintr'o mână, iar cu cealaltă strângea la piept purceluşul cel mai mic şi mai trandafiriu:

— O, ce porci au! zise el apropiindu-se de grupul nostru. Dacă şi oamenii lor sunt aşa cum le sunt porcii, o să iasă ceva din ei, vă spun eu.

Breghel se sculă de pe piatra funerară şi spuse sever:

— Tovarăşul Macarenco acordă grija sa de căpetenie oamenilor, nu-i aşa?

— Mă îndoiesc, spuse Zoia. Pentru porci s'a pregătit loc, dar copiii se pot lipsi...

Breghel prinse deodată interes pentru situaţia aceasta originală.

— Da, Zoia a făcut o observaţie justă. Sunt curioasă să aud ce va spune tovarăşul Macarenco, dar nu crescătorul de porci, ci pedagogul.

Mă miră vădita duşmănie din aceste cuvinte, dar n'am vrut să răspund în ziua aceea cu o grosolănie făţişă.

— Ingăduiţi-mi să răspund, ca să zic aşa, pentru amândoi.

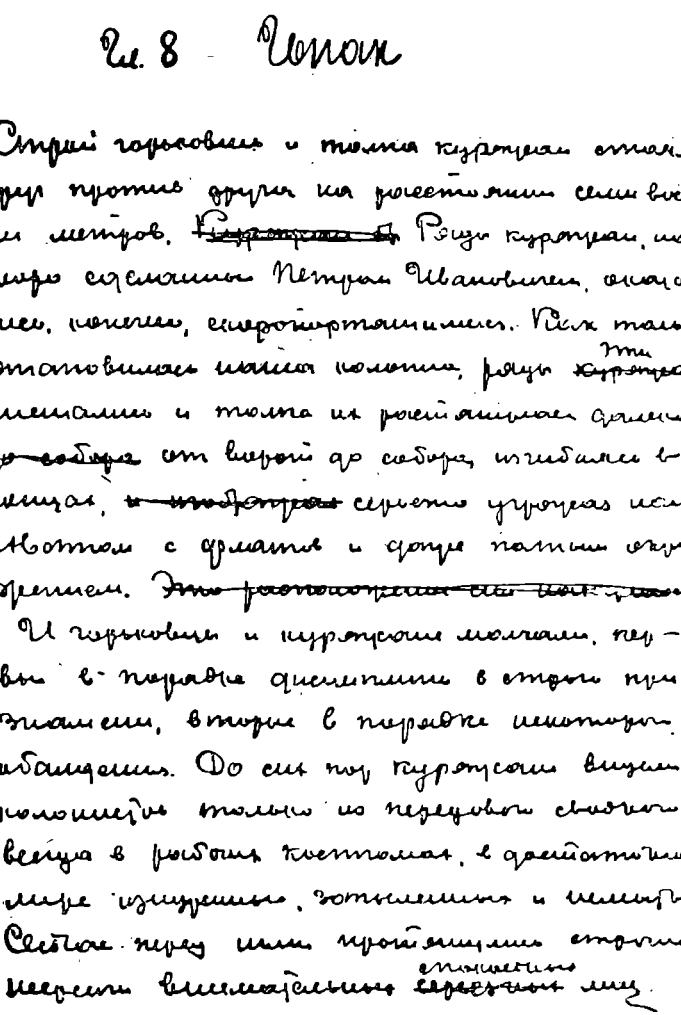

Manuscrisul capitolului 8 a părții a 3-a
(Arhiva lui A. S. Macarenco)

белоснежных сорочек. Блестящими полосками пролег и ловким хозяйским трудом под линией здоровенных стройных ног.

В человеческом восприятии в самые дробные доли секунды я хочу уловить и запечатлеть в сознании какой-то основной тон в выражении характерной толпы в этот момент. Но ~~это трудно было сделать~~ мне не удалось это сделать, это уже не был монолитный тип толпы первого моего дня в Курорте. Переходя взглядом от группы к группе, я встречал все новые и новые выражения, часто даже совершенно неожиданные. Только немногие смотрели с равнодушным невозмутимым покоем, что-то пережевывая в челюстях и думая вероятно о наших то бывших пастбищах и бывших стойлах. Большинство молодых открыто волновалось, так как возмущаются они стрижкой, которую хотят взять в руки и пренебречь которой не-

— Poftim.

— Vedeţi dumneavoastră, aci sunt stăpâni coloniştii, iar porcii stau sub tutelă.

— Şi dumneavoastră ce sunteţi? întrebă Breghel, uitându-se într'o parte.

— Dacă doriţi sunt mai aproape de stăpâni.

— Dumneavoastră aveţi un dormitor asigurat?

— Şi eu mă voi lipsi de el.

Inciudată, Breghel strânse din umeri, şi-i propuse rece tovarăşei Zoia:

— Să punem capăt acestei discuţii. Tovarăşului Macarenco îi plac situaţiile originale.

Halabuda râse sgomotos:

— Ce vezi rău în asta? Bine face, ha — ha!... Situaţii originale! Dece i-ar plăcea situaţiile banale?

Am zâmbit fără voie, şi deaceea Zoia se repezi din nou la mine:

— Nu ştiu dacă situaţia e originală sau banală când oamenii sunt educaţi după modelul porcilor.

Tovarăşa Zoia puse în mişcare nişte motoare înfuriate şi ochii ei bulbucaţi îmi sfredeliră fiinţa cu viteză de 20.000 turaţii pe secundă. Chiar mă speriai. Dar în clipa aceea veni în fugă Sinenchi cu goarna lui, rumen şi înfrigurat şi spuse cam cele ce urmează:

— Acolo... Lapot a spus... da Coval zice să aştept. Şi Lapot înjură şi spune: fă cum ţi-am zis... şi mai spune: dacă întârzii... şi băieţii tot aşa... O, ce dormitoare, of, of, băieţii spun că sunt de nesuferit... iar Coval zice că o să se sfătuiască cu dumneavoastră...

— Înţeleg şi ce spun băieţii şi ce spune Coval, dar nu pricep deloc ce vrei tu dela mine?

Sinenchi se ruşină:

— Eu nu vreau nimic. Numai că Lapot spune...

— Ei?

— Da Coval zice să ne sfătuim.

— Ce spune Lapot? Asta e foarte important, tovarăşe Sinenchi.

Intrebarea mea îi plăcu atât de mult lui Sinenchi, încât nici n'o auzi:

— Ai?

— Ce-a spus Lapot?

— Aha... a spus să sun adunarea.

— Uite asta trebuia s'o spui dela început.

— Dar nu v'am spus?

Tovarăşa Zoia prinse între două degete obrajii rumeni ai lui Sinenchi, astfel încât buzele lui deveniră un fel de fundiţă roz:

— Ce copil încântător!

Sinenchi se smulse nemulţumit din mâinile alintătoare ale Zoiei, se şterse cu mâneca la gură şi se uită pieziş la ea:

— Copil... Ia te uită! Dar dacă aş face eu aşa? Şi nici nu sunt copil, sunt colonist...

Halabuda îl ridică uşor în braţe pe Sinenchi, cu goarna lui cu tot:

— Bine ai zis, pe cuvânt! Dar eşti totuşi un purceluş.

Sinenchi primi mulţumit alternativa şi nu protestă împotriva purcelului.

Zoia băgă de seamă şi acest lucru:

— Se pare că la ei numele de purcel e mai respectabil.

— Mai las-o! spuse nemulţumit Halabuda şi-l lăsă pe Sinenchi la pământ.

Era cât pe aci să se iste o dispută, dar veni Coval şi după el Lapot. Coval se sfia de şefi cum fac ţăranii şi-mi făcea semn din spatele tovarăşei Brenghel să trec la o parte ca să putem vorbi. Pe Lapot nu-l intimidau şefii:

— Înţelegeţi, Coval crede că i s'au pregătit saltele de puf. Eu chibzuesc că nu trebue să amânăm nimic. Să ţinem fără întârziere adunarea şi să le citim declaraţia noastră.

Coval se roşi fiindcă trebuia cu orice preţ să ia cuvântul în faţa şefilor şi încă în faţa unor „femei" pe care le socotea întotdeauna, în adâncul sufletului, ca pe nişte fiinţe de calitatea a doua, însă nu renunţă la expunerea punctului său de vedere:

— Nu vorbi prostii, că n'am eu nevoie de saltelele tale! Numai: îi vom putea oare sili să se supună declaraţiei noastre? Şi cum? Luându-i de piept sau de guler?

Coval se uită cu băgare de seamă la Breghel, dar adevărata primejdie ameninţa din altă parte.

— Cum asta, luându-i de piept? întrebă alarmată tovarăşa Zoia.

— Nu chiar să-i înhăţăm de piept! Aşa vine vorba... roşi mai

tare Coval. Ce nevoie am eu de piepturile lor, lua-i-ar dracu? Mâine mă duc la comitetul orășenesc, să mă trimită în sat...

— Dar iată, spuneați că îi veți sili? Cum să-i siliți?

De furie, Coval își pierdu respectul față de șefi, nimerind în extrema cealaltă.

— Da' ducă-se... ce dracu! Aici e muncă ori pălăvrăgeală muierească... La dracu!

Și plecă în grabă spre club, scoțând cu cismele-i prăfuite, din pământul curiajan, rămășițele caldarâmului de cărămidă. Lapot frământă din mâini în fața Zoiei:

— Eu vă pot lămuri cum să-i silim. A sili înseamnă... ei, înseamnă a sili și gata!

— Vezi, vezi? sări în sus Zoia în fața tovarășei Breghel. Ei, mai ai ceva de spus?

— Sinenchi, sună adunarea! am poruncit eu.

Sinenchi smulse goarna din mâinile lui Halabuda, o înălță spre crucile bisericii și un staccato deslușit, bătăios, sparse tăcerea. Tovarășa Zoia își duse mâinile la urechi:

— Dumnezeule, ce trâmbițe! Comandanți! Cazarmă!

— Nu-i nimic, zise Lapot. Ați înțeles în schimb despre ce este vorba.

— Ar fi mult mai bun un clopoțel, obiectă slab Breghel.

— Ce clooțel! Clopoțelul e prost, glăsuește mereu același lucru, pe când goarna dă semnale cu tâlc. Asta-i, pentru „adunarea generală". Și mai avem și pentru „adunarea comandanților", „culcarea", „alarma". Oho! dacă Vanca ar suna acum „alarma" și morții din morminte ar sări. Ați da fuga și dumneavoastră.

De după pavilioane și magazii, de după zidurile mânăstirii se iviră grupuri de colonișți care se îndreptau spre club. Puștii o porneau uneori în goană, dar unele impresii întâmplătoare îi stăvileau îndată. Gorchiștii și curiajenii se și amestecaseră și țăifăsuiau, după toate semnele, despre ceva cu caracter moralizator. Cei mai mulți dintre curiajeni tot se țineau la o parte.

Se înghesuiră toți în clubul răcoros și gol, dar cămășile albe ale gorchiștilor se traseră mai aproape de locul amvonului. Observai că lucrul se făcea după îndrumarea lui Taranet, care-și concentra forțele pentru orice eventualitate.

Numărul mic al forțelor gorchiste de șoc sărea în ochi. Față de cei patru sute de oameni din adunare, ei erau vreo cincizeci.

Detaşamentele doi, trei şi zece rămăseseră să vadă de vite, iar lui Osadcii îi lăsasem la Rîjov vreo douăzeci de oameni, fără să-i mai punem la socoteală pe studenţi. Afară de asta, nici fetele noastre nu trebuiau numărate. Ele fuseseră întâmpinate cu multă drăgălăşie, chiar mişcător, cu sărutări şi lacrimi, de fetele din Curiaj care le făcuseră loc în dormitorul lor. Nu degeaba deretecase Olea Lanova cu atâta suflet.

Inainte de a deschide adunarea, Jorca Volcov mă întrebă în şoaptă:

— Aşa dar aciţonăm direct?

— Acţionaţi direct! răspunsei eu.

Jorca se sui în amvon şi se pregăti să citească ceeace toţi numeau în glumă „declaraţia". Era o hotărîre a organizaţiei comsomoliste din Gorchi, hotărîre în care Jorca, Volohov, Cudlatâi, Jeveli şi Gorcovschi puseseră multă iniţiativă, mult duh, un suflu avântat rusesc şi un scrupulos calcul: pe deasupra mai adăugaseră o doză potrivită de piper de-al nostru gorchist, o dragoste frumoasă tovărăşească şi o asprime la fel de iubitoare de tovarăşi.

Până acum „declaraţia", fusese socotită drept document secret, cu toate că mulţi luaseră parte la discutarea ei, care avusese loc de câteva ori la consfătuirea membrilor biroului; apoi cu prilejul întoarcerii mele în colonie, fusese încă odată cercetată şi controlată împreună cu Coval şi activul comsomolist.

Jorca rosti un scurt cuvânt introductiv:

— Tovarăşi colonişti, vom vorbi deschis: dracu ştie cu ce să începem! Dar iată, vă voi citi hotărîrea celulei comsomoliste şi veţi vedea dintrodată cu ce să începem şi cum o să meargă totul. Acum nu lucrezi şi nu eşti comsomolist, nici pionier, zaci în noroi şi dracu ştie ce eşti de fapt. Din ce punct de vedere poţi fi cercetat? Numai dintr'unul singur: că eşti o bază alimentară pentru ploşniţe, păduchi, gândaci, purici şi tot felul de lighioane.

— Da ce, noi suntem de vină? strigă cineva

— Sigur că voi sunteţi de vină, răspunde numai decât Jorca. Voi sunteţi vinovaţi şi încă din plin. Cu ce drept creşteţi ca nişte paraziţi, ca nişte coate-goale şi nişte hoţi? N'aveţi acest drept. N'aveţi dreptul şi gata! In acelaş timp, staţi şi în murdărie. Care om are dreptul de a trăi într'o asemenea murdărie? Noi îi spălăm pe porci în fiece săptămână cu săpun, o să vedeţi. Credeţi că refuză vreun porc să se spele sau spune: „Marş de aici cu săpunul

vostru!" Nici gând. Se închină şi zice: „Mulţumesc". Pe când voi n'aveţi de două luni săpun...

— Dacă nici nu ni s'a dat! spuse cu obidă amară cineva din mulţime.

Faţa rotundă a lui Jorca pe care nu pieriseră încă urmele vinete ale întâlnirii nocturne cu duşmanul de clasă se lungi şi se încruntă:

— Da' cine trebue să-ţi dea? Tu eşti stăpân aici. Trebue să socoteşti tu singur ce şi cât.

— Şi la voi cine e stăpân! Poate Macarenco? întrebă cineva ascuns în mulţime.

Capetele se întoarseră spre partea de unde venise întrebarea, dar şi în acel loc nu se vedeau decât tot asemenea mişcări şi în mijloc câteva feţe surâdeau mulţumite.

Jorca zâmbi deschis:

— Uite prostul! Avem încredere în Anton Semeonovici fiindcă e al nostru şi lucrăm împreună. Iar cel care a întrebat e un mare nătărău. Numai să n'aibă grijă, că-i învăţăm noi şi pe proştii ăştia. Altfel stau şi se uită pe lături după stăpân.

In club izbucniră râsete: Jorca imitase foarte bine mutra prostească a unui zăpăcit care-şi caută stăpânul.

Jorca urmă:

— In Statul Sovietic, oamenii muncii sunt stăpâni. Iar voi stăteaţi aici pe cheltuiala statului, făceaţi murdărie sub voi, iar conştiinţă politică aveaţi cât un cocoş.

Incep să mă neliniştesc. Oare nu-i întărîta Jorca prea tare pe curiajeni? N'ar strica să fie mai domol. In aceeaşi clipă, vocea invizibilă strigă:

— O să vedem cum faceţi voi murdărie!

Prin club trecu o undă de râs stăpânit, răutăcios, şi zâmbete satisfăcute, semnificative.

— Eşti liber să te uiţi, spuse grav şi îndatoritor Jorca. Poţi să-ţi instalezi chiar un jilţ lângă closet şi apoi stai şi te uită. O să-ţi fie chiar de folos, că altfel nici n'o să ştii să te duci afară. Măcar că-e un lucru mărunt, fiecare trebue totuşi să-l ştie.

Deşi curiajenii roşiseră, nu puteau renunţa la râs; se ţineau unii de alţii, legănându-se mulţumiţi. Fetele chicoteau întorcându-se spre sobă: se supărau pe vorbitor. Numai gorchiştii îşi stăpâneau zâmbetele, uitându-se cu mândrie la Jorca.

După ce curiajenii se săturară de râs, privirile lor îndreptate

spre Jorca deveniră mai calde şi mai cuprinzătoare, ca şi cum ar fi auzit dela acesta un program acceptabil şi pe deplin folositor.

In viaţa omului, programul se bucură de mare însemnătate. Până şi omul cel mai de nimic atunci când vede înaintea lui, nu o întindere de pământ cu dealuri, râpi, noroaie şi movile, ci măcar o perspectivă modestă de cărări, drumuri cotite, podeţe, stâlpi şi plantaţii, începe şi el să se chivernisească după anumite etape, să privească mai vesel în faţă-i. Insăşi natura pare în ochii lui mai bine întocmită: cutare lucru e mai spre stânga, cutare e mai spre dreapta, cutare e mai aproape de drum, cutare e mai departe. Noi ne bizuim voit pe marea însemnătate a oricărei perspective, chiar a celeia care nu oferă niciun fel de turtă, niciun gram de zahăr. Astfel şi fusese concepută declaraţia celulei comsomoliste, pe care, în sfârşit, Jorca începu s'o citească în faţa adunării:

„Decizia celulei Comsomolului coloniei de muncă Gorchi, 15 Mai 1926".

1. Toate detaşamentele vechi şi noi ale gorchiştilor din Curiaj, se socotesc desfiinţate. Se vor organiza de îndată douăzeci de detaşamente noi în următoarea alcătuire .. (Jorca citi lista colonistilor cu împărţirea pe detaşamente şi numele comandanţilor deosebit).

2. Tovarăşul Lapot rămâne secretar al sovietului de comandanţi; Denis Cudlatâi, responsabil administrativ, iar Alexei Volcov magazioner.

3. Se propune sovietului comandanţilor să aducă la îndeplinire toate cele specificate în decizie şi să prezinte colonia în deplină ordine reprezentanţilor Narcomprosului şi Ocrispolcomului [1]), în prima zi a secerişului, care va fi sărbătorită cum se cuvine.

4. Fără întârziere, adică până în seara de 17 Mai, se vor lua dela elevii fostei colonii din Curiaj toate hainele şi rufăria de corp, de pat, plapomele, saltele, prosoapele şi celelalte, nu numai ale statului ci şi cele proprii. Se vor preda pentru dezinfectare, apoi pentru reparaţii.

5. Tuturor elevilor şi coloniştilor li se vor elibera pantalonaşi şi tricouri cusute de fete în vechea colonie; schimbul al doilea se va elibera după o săptămână, când primul va fi predat la spălare.

[1]) Comitetul executiv districtual (N. T.).

6. Toţi elevii, afară de fete, vor fi tunşi cu maşina şi vor primi îndată bonete de catifea.

7. Toţi elevii se vor scălda azi, fiecare unde va putea, iar spălătoria va fi pusă la dispoziţia fetelor.

8. Detaşamentele nu vor dormi în dormitoare, ci afară, sub tufişuri, sau pe unde vor putea, unde va crede de cuviinţă comandantul, până se vor termina reparaţiile şi instalaţiile noilor dormitoare din fosta şcoală.

9. Vor dormi pe saltelele, plapomele şi pernele aduse de vechii gorchişti, iar cele ce vor reveni fiecăruî detaşament, multe sau puţine, să şi le împartă fără ceartă în mod egal.

10. Să nu se audă plângeri şi văicăreli că n'au pe ce dormi, ci să se găsească ieşiri raţionale din situaţie.

11. Să se prânzească în două schimburi pe detaşamente întregi şi să nu se treacă dintr'un detaşament într'altul.

12. Să se dea cea mai mare atenţie curăţeniei.

13. Atelierele, afară de cel de croitorie, nu vor lucra până la 1 August. In schimb se va lucra la următoarele munci:

Se vor dărâma zidurile mânăstirii şi din cărămizi se va construi o crescătorie pentru trei sute de porci.

Se vor vopsi pretutindeni ferestrele, uşile, balustradele, paturile.

Se va lucra la câmp şi la grădina de zarzavat.

Se va repara tot mobilierul.

Se va face o curăţenie generală în curte şi pe întreaga coastă a dealului, se vor tăia cărări, se vor înjgheba grădiniţe cu flori şi sere.

Se va coase fiecărui colonist câte un rând bun de haine şi se va cumpăra încălţăminte pentru iarnă. Vara vor umbla desculţi.

Se va curăţa iazul pentru a se putea face baie.

Se va răsădi o nouă grădină pe povârnişul sudic al dealului.

Se vor pregăti strunguri, unelte şi materiale în ateliere pentru munca din August".

In ciuda simplităţii ei, declaraţia produse o foarte puternică impresie asupra tuturor. Ne uimi chiar pe noi, autorii ei, prin aspra-i precizie şi prin energica-i exigenţă de acţiune. Pe deasupra, aşa cum aminteau mai târziu îndeosebi curiajenii, ea arătă deodată că inactivitatea noastră înainte de sosirea gorchiştilor ascunsese intenţii serioase şi o tainică pregătire pe temeiul unei riguroase cumpăniri a faptelor.

Comsomoliştii alcătuiseră admirabil noile detaşamente. Geniile lui Jorca, Gorcovschi şi Jeveli le îngăduiseră să-i dizolve pe curiajeni în detaşamente, cu o precizie farmaceutică, să dea atenţie legăturilor de prietenie şi abisurilor de ură, caracterelor, înclinaţiilor, năzuinţelor şi sustragerilor. Nu degeaba umblase două săptămâni detaşamentul de avangardă prin dormitoare.

Cu tot atât de conştincioasă atenţie fuseseră împărţiţi şi gorchiştii: cei puternici şi cei slabi, cei energici şi cei leneşi, cei severi şi cei veseli, oameni adevăraţi şi jumătăţile de oameni, toţi îşi găsiră un loc pe măsură.

Rândurile hotărîte ale declaraţiei au fost o noutate chiar pentru mulţi gorchişti; iar curiajenii au primit citirea lui Jorca uluiţi pe de-a 'ntregul. In timpul citirii câte unul mai întreba pe vecin despre un cuvânt rău auzit, altul se ridica buimăcit pe vârfurile picioarelor şi se uita îndărăt, ba, în toiul declaraţiei cineva a exclamat chiar „oho"! Când însă Jorca sfârşi, în sală domnea tăcere; se ridicau întrebări mute, necutezătoare; ce să facem? Incotro s'o luăm? Să ne supunem, să ne împotrivim sau să facem scandal? Să aplaudăm, să râdem, sau să răspundem?

Jorca pături modest foaia de hârtie. Lapot privea pe sub pleoapele puţin umflate, atent şi ironic, la mulţime şi deschise răutăcios gura:

— Nu-mi place. Sunt gorchist vechi, am avut patul meu, aşternutul şi plapoma mea. Iar acum trebue să dorm sub tufiş. Unde e tufişul ăsta? Cudlatâi, tu care-mi eşti comandant, spune-mi unde e tufişul.

— Pentru tine am ales demult unul.

— Barem creşte ceva pe tufişul ăsta? Niscai vişine sau mere? Ar fi bine să fie şi o privighetoare... E vreo privighetoare, Cudlatâi?

— Nu-s încă privighetori, numai vrăbii.

— Vrăbii? Mie nu-mi prea plac vrăbiile. Sunt sgomotoase şi nu sunt curate. Pune acolo măcar vreun scatiu.

— Bine, o să-ţi pun un scatiu! râse Cudlatâi.

— Mai departe... Lapot se uită îndurerat înapoi. Detaşamentul nostru este al treilea... Ia dă lista... Ihi.. al treilea... Gorchişti vechi, unul, doi, trei... opt. Deci opt plapome, opt perne şi opt saltele. Iar în detaşament sunt douăzeci şi doi de băieţi. Asta nu prea-mi place. Cine e aici? Să zicem Stegnii. Unde e Stegnii? Ridică mâna. Ia vino încoace. Vino. nu te temc!

In amvon apăru, ca din era de piatră, un puşti nespălat şi netuns, cu părul complect decolorat şi cu o faţă în care rumeneala, pârleala şi murdăria se combinaseră demult într'o compoziţie ce se şi acoperise de crăpături. Stegnii călcă sfios cu picioarele-i negre pe amvon, îşi aţinti fâstâcit ochii ficşi la mulţime şi rânji cu dinţii albi, mari, strălucitori.

— Va să zică eu trebue să dorm sub o plapomă cu tine? Ia spune, noaptea dai sdravăn din picioare?

Stegnii răsuflă greu şi din colţul gurii i se prelinsese o aţă de salivă. Vru să se şteargă cu pumnul la gură, dar îi fu ruşine de pumnul lui negru şi se şterse cu poalele nesfârşite ale cămaşii pe jumătate putrede.

— Nu...

— Aşa... Dar ia spune, tovarăşe Stegnii, ce facem dacă plouă?

— Fugim, hi-hi...

— Unde?

Stegnii se gândi şi spuse:

— Cine ştie?

Lapot se uită preocupat la Denis:

— Denis, unde fugim dacă plouă?

Denis ieşi mai la iveală şi privi adunarea cu ochii pe jumătate închişi, şiret ca un ucrainian:

— Nu ştiu ce gândesc ceilalţi tovarăşi comandanţi despre asta, iar la drept vorbind în declaraţie este o scăpare din vedere. Iată ce am eu de spus: detaşamentul trei n'are de ce se teme în caz de ploaie sau de altceva. Cum râul e în apropiere, voi duce detaşamentul la râu. Dacă intri în apă, ploaia nu mai înseamnă nimic, iar dacă te şi afunzi, nu te mai udă nicio picătură de ploaie. E şi folositor pentru igienă şi nici nu e înfricoşător.

Denis privi nevinovat la Lapot şi se dădu la o parte. Deodată Lapot se supără şi se răsti la Stegnii, care aţipise contemplând marile evenimente.

— Ai auzit? Sau nu?

— Am auzit, se veseli Stegnii.

— Atunci vezi, vom dormi alături pe pătura mea, lua-te-ar dracu. Da mai înainte te spăl la râu şi-ţi tai lâna de pe cap. Ai înţeles?

— Ba bine că n'am înţeles, zâmbi Stegnii

Lapot aruncă de pe chipul lui masca drăcoasă şi se apropie de marginea amvonului:

— Aşa dar totul e limpede?

— Limpede, se strigă din diferite locuri.

— Dacă e aşa, atunci să vorbim pe faţă. Decizia aceasta sigur că nu e foarte... plăcută. Trebue totuşi să o primim în adunarea generală, fiindcă altă cale nu există.

Dădu deodată din mână desnădăjduit şi spuse pe neaşteptate cu o voce înlăcrămată, amară:

— Treci la vot, Jorca!

Adunarea se prăpădi de râs. Jorca întinse mâna·

— Trecem la vot: cine este pentru decizia noastră să ridice mâna.

Crescu o pădure de mâini. Controlai atent şirurile întregii mulţimi. Toţi votară, chiar şi grupul Corotcov de lângă uşa dela intrare. Fetele întinseră palmele trandafirii cu o solemnă gingăşie şi zâmbiră lăsând capul într'o parte. Mă miram că votaseră corotcoviştii. Insuşi Corotcov, sprijinit de perete, ţinea răbdător mâna în sus, scrutând liniştit, cu ochii lui minunaţi, compania noastră de pe scenă.

Solemnitatea clipei fu mărită de apariţia lui Borovoi. El năvăli în sală într'o tonalitate sufletească mai mult decât majoră, se împiedică de prag, făcu să mugească asurzitor acordeonul şi strigă:

— A, au sosit stăpânii?-Indată... staţi... o să vă cânt un marş... Ştiu eu aşa unul...

Corotcov puse mâna pe umărul lui Borovoi şi-i făcu un semn din ochi. Borovoi înălţă capul, deschise gura şi amuţi, urmând însă a ţine foarte agresiv acordeonul. In orice clipă ne puteam aştepta la o muzică foarte stăruitoare.

Jorca anunţă rezultatul votului:

— Pentru primirea propunerii celulei comsomoliste, 354 voturi. Niciunul împotrivă. O socotim aşa dar primită în unanimitate.

Gorchiştii bătură din palme, zâmbind şi uitându-se unii la alţii, iar curiajenii cu sentimente înflăcărate, imitară această formă de exprimare neobişnuită pentru ei. Şi, poate că pentru întâia oară dela întemeierea mânăstirii, răsunară sub bolţile ei sunetele înaripate ale aplauzelor unui colectiv omenesc. Puştii bătură îndelung din palme, ba desfăcând degetele, ba ridicând mâinile deasupra capului, ba mutându-le spre urechi, bătură din palme până ce apăru în amvon Zadorov.

Nu băgasem de seamă venirea lui. Se vede că adusese ceva dela Rîjov, fiindcă şi haina şi faţa îi erau mânjite cu alb. Şi acum, ca întotdeauna îmi dădea sentimentul unei purităţi desăvârşite şi al unei bucurii simple, cinstite. Şi acum deasemenea, mai înainte de toate, desvălui adunării zâmbetul lui cuceritor:

— Prieteni, vreau să vă spun două cuvinte. Iată, sunt primul gorchist, cel mai bătrân, şi am fost cândva cel mai rău. Cred că Anton Semeonovici îşi aminteşte bine. Acum sunt student în anul întâi la Institutul Tehnologic. Deaceea ascultaţi-mă: Aţi adoptat acum o decizie minunată, admirabilă, pe cuvântul meu: Numai să vorbim deschis: e tare grea!

Işi înclină capul, doborît sub povara deciziei. In sală răsunară râsete de simpatie.

— Dar n'are a face. Dacă aţi primit-o, s'a terminat. Asta trebue s'o ţineţi minte. Poate că unii se gândesc aşa: acum am primit-o dar mai târziu o să vedem noi. Aceia nu sunt oameni, nu, sunt mai rău decât nişte scârnăvii, sunt, înţelegeţi, nişte lichele. După legea noastră, cine nu îndeplineşte decizia adunării generale are o singură cale: pe uşă, dincolo de poartă.

Zadorov strânse cu putere din buzele albe şi ridică pumnul deasupra capului:

—Să fie dat afară: spuse el aspru, lăsând mâna în jos.

Mulţimea amuţi, aşteptând noi lucruri înspăimântătoare. Dar prin mulţime îşi făcea drum Carabanov, mânjit şi el, dar de astă dată cu ceva negru. In tăcerea uimită, el întrebă:

— Cine trebue alungat aici? Il iau eu îndată la goană.

— E vorba în general, spuse senin Laot.

— Eu pot şi în general şi oricum doriţi. Da' dece staţi aici bosumflaţi ca popa la bâlci?

— Uite aşa, spuse cineva.

— Aşa? Deabia aţi venit şi aţi lăsat capetele de tristeţe? Hm? Dar muzica unde e?

— Este, este şi muzică: Cum să nu, strigă încântat Borovoi şi desfăcu acordeonul.

— O! Şi muzică! Ia faceţi cerc! Ei, fetelor, destul v'aţi încălzit lângă sobă, cine joacă un gopac? Natalco, inimioara mea! Ia uitaţi-vă băieţi ce Natalcă avem!

Cu o veselă amabilitate, băieţii îşi aţintiră privirile asupra ochilor şireţi şi limpezi ai Natasei Petrenco, asupra cozilor ei şi a dintelui oblic, asupra zâmbetului feţei ei rumene.

— Aşa dar aţi poruncit un gopâc, tovarăşe? întrebă cu un zâmbet subtil de maestru, Borovoi, desfăcând din nou acordeonul.

— Dar dumneata ce-ai vrea?

— Eu ştiu şi vals, şi padepatiner şi despan şi orice.

— Padepatiner mai târziu, tătucule, acum zi-i un gopac.

Borovoi zâmbi îngăduitor faţă de cumpătarea coreografică a lui Carabanov, se gândi, lăsă capul, desfăcu deodată instrumentul şi începu să cânte un fel de dans deosebit, întretăiat, cu sunete ascuţite.

Carabanov îşi făcu vânt cu mâinile şi se svârli într'o căzăcească vijelioasă, fără şovăieli, fără să privească înapoi. Genele Nataşei fâlfâiră deodată pe faţa aprinsă şi se lăsară în jos. Fără să se uite la nimeni, se desprinse pe nesimţite dela locul ei, abia ondulându-şi fusta modestă de sărbătoare, călcată în cute. Semeon lovi cu călcâiul în podea şi o porni în jurul Nataşei cu un zâmbet obraznic, împrăştiind prin tot clubul un „step" des şi asvârlindu-şi în toate părţile picioarele agile şi expresive. Nataşa ridică genele şi-l privi pe Semeon cu acea căutătură specială, folosită numai la gopac şi care în limba rusă tălmăceşte aşa: „Frumos eşti flăcăule, şi tare bine joci, numai vezi să fii prevăzător".

Borovoi mai puse piper în muzică, Semeon puse mai mult foc, Nataşa mai multă voioşie. Acum fusta nu se mai învălura uşor, ci picioruşele Nataşei sburau într'o horă de pliuri şi tivuri. Curiajenii lărgiră mai mult cercul, îşi şterseră repede nasurile cu mânecile şi începură să lărmuiască. Cântecul, vârtejul şi impetuozitatea gopacului făcură ocolul clubului, ridicând până în tavanul înalt ritmul vesel al acordeonului.

Atunci, de undeva din mijlocul mulţimii, se întinseră două mâni făcându-şi loc printre picioarele docile ale puştilor şi Pereţ, plecându-se ajunse chiar în vârtejul dansului, bătând din picior tactul şi clipind din ochi spre Nataşa. Drăgălaşa, gingaşa Natalie se uită mândră la Pereţ cu ochii întredeschişi, îşi plimbă chiar pe sub nasul lui umărul curăţel brodat şi-i zâmbi deodată simplu, prieteneşte, ca un tovarăş deştept şi înţelegător, ca o comsomolistă care îi întinsese de curând lui Pereţ o mână de ajutor.

Pereţ nu putu îndura această privire. Intr'un minut nesfârşit, el se uită speriat în toate părţile, dărâmă înlăuntrul lui nişte turnuri şi nişte bastioane şi, sărind în aer, dădu de pământ cu chipiul

vechi şi se aruncă în vârtej. Semeon rânji, iar Natașa, legănându-se şi mai repede, pluti pe lângă nasurile curiajenilor. Peretę dansa ceva personal, nebunatic, spiritual, ironic, un fel de dans apaş.

M'am uitat împrejur. Ochii ascunşi ai lui Corotcov se închiseseră grav pe jumătate; umbre abia zărite străfulgerau dela frunlea albă la gura nelinişlilă. El tuşi, căulă în jur, observă privirea mea atentă şi deodată porni să răzbată spre mine. Despărţit încă de mine prin silueta cuiva, îmi întinse mâna şi spuse răguşit :

— Anton Semeonovici, nu v'am salutat încă azi!

— Bună ziua, am zâmbit eu cercetându-i ochii.

El se întoarse cu faţa la joc, se sili să mă privească din nou, înălţă capul şi vru să vorbească vesel, dar spuse la fel de răguşit că mai înainte:

— Sdravăn mai joacă, ticăloşii!

9. *SCHIMBAREA LA FAŢĂ*

Schimbarea la faţă începu îndată după adunarea generală şi ţinu trei ore, timp record pentru orice fel de schimbare.

Când Jorca dădu din mână în semn de ridicare a şedinţei, în club se iscă larmă. Ridicaţi pe vârfurile picioarelor, comandanţii urlau cât îi ţineau gâtlejurile, chemându-şi membrii detaşamentelor lor. In club răsăriră douăzeci de curente, care timp de câteva minute, ciocnindu-se şi întretăindu-se, forfotiră pe sub zidurile vechi ale bisericii. Prin ungherele ascunse ale clubului, pe după sobe, în firide şi la mijloc, începură meetinguri pe detaşamente. Fiecare din ele înfăţişa o mulţime sură de sdrenţăroşi, prin care se mişcau fără grabă umerii albi ai gorchiştilor.

Apoi, din pragul clubului, coloniştii năvăliră în curte şi spre dormitoare.

Peste alte cinci minute şi în club şi în curte se aşternu liniştea, întreruptă numai de fâlfâitul aripilor dela picioarele Mercurilor din detaşamente, care treceau în sbor cu însărcinări urgente.

Mă puteam odihni puţin.

M'am apropiat de grupul feminin de pe scara bisericii, supraveghind, dela această înălţime, evenimentele următoare.

Voiam să tac şi să nu mă gândesc la nimic. Ecaterina Grigorievna şi Lidocica, liniştite şi bucuroase, se apărau slab şi leneş de unele întrebări ale tovarăşei Zoia.

Breghel stătea lângă zăbrelele prăfuite ale porticului şi-i spunea Guleaevei:

— Văd eu că acest mic amănunt dă o impresie de sveltеţă. Ei şi ce? E doar ceva formal.

Guleaeva se uită la mine:

— Răspundeţi dumneavoastră, Anton Semeonovici, că eu nu mă pricep deloc la lucruri de astea.

— Şi eu mă pricep prea puţin la teorie, am răspuns eu fără chef.

Tăcură. Am putut totuşi să mă bucur de o porţie minimă de odihnă şi, uitându-mă împrejur, observai acel lucru minunat care din vechime poartă numele de pace. Era aproape de ceasul al doilea al după amiezii. De cealaltă parte a iazului se încălzeau la soare acoperişurile de paie, ca un lichen păios al satului. Norişori albi, liniştiţi încremeniseră tocmai deasupra Curiajului, de bună seamă după un orar special, înainte de primirea unor noi dispoziţii. Un fel de rezervă de nori.

Ştiam ce se face acum în colonie. In dormitoare băieţii strâng păturile, scuturâ paiele din perne şi saltele şi le pun pe toate în legături. Legăturile acestea cuprind plapome, cearşafuri, ghete vechi şi noi, totul. In remiza trăsurilor, Alioşca Volcov primeşte catrafusele, le înscrie şi le îndreaptă spre etuva de dezinfectare, sosită din oraş. E construită pe roţi. Lucrează sub conducerea lui Denis Cudlatăi pe aria de treierat. La porticul opus, de partea cealaltă a bisericii, Dimitrie Jeveli le eliberează comandanţilor de detaşamente, sau mandatarilor lor, îmbrăcăminte nouă şi săpun, după listă.

De după zidurile bisericii ieşi deodată, îngrijat, Sinenchi, care se repezi, ţinând goarna într'o parte:

— A zis Taranet să sun adunarea comandanţilor în sufragerie.

— Sun-o!

Sinenchi foşni din aripioarele-i nevăzute şi sbură spre uşa sufrageriei. Oprindu-se în prag, repetă de câteva ori semnalul scurt de trei sunete.

Breghel îl cercetă pe Sinenchi şi se întoarse spre mine:

— Dece vă tot întreabă băieţaşul ăsta dacă să deie... aceste semnale? E doar un fleac.

— La noi domneşte o regulă: dacă semnalul se dă înafara orarului trebue să fiu înştiinţat.

— Sigur, toate astea sunt bune... dar eu susţin că sunt doar... amănunte formale! Nu credeţi?

Am început să mă înfurii. Cu ce drept să agăţau de mine tocmai azi? Şi afară de asta, ce voiau, la drept vorbind? Le părea rău după Curiaj?

— Steagurile voastre, tobele, saluturile, toate dau tineretului numai o organizare formală.

Era să strig: „Lăsaţi-mă!", dar spusei ceva mai politicos:

— Dumneavoastră vă închipuiţi tineretul, sau să zicem copilul, ca pe un fel de cutiuţă: cu un exterior ca un ambalaj şi cu un interior de măruntaie. După părerea dumneavoastră ar trebui să ne ocupăm numai de măruntaie? Dar fără ambalaj, măruntaiele acestea preţioase se vor risipi.

Cu o privire rea, Breghel îl urmări pe Vetcovschi care trecea în fugă spre sufragerie.

— Totuşi prea seamănă a liceu militar.

— Ştiţi ce, Varvara Victorievna, spusei eu cât puteam mai politicos, hai să punem capăt discuţiei. Ne vine greu să vorbim cu dumneavoastră fără...

— Fără ce?

— Fără traducător.

Silueta masivă, cenuşie a Breghelei se îndepărtă greoi de zăbrele şi se mişcă spre mine. Imi strânsei pumnii la spate dar ea scoase de undeva, de pe sub guler, un zâmbet, fabricat la repezeală, pe care îl puse fără grabă pe faţă, aşa cum îşi pun miopii ochelarii.

— Se vor găsi traducători, tovarăşe Macarenco!

— Să aşteptăm.

Dinspre poartă se apropia detaşamentul întâi. Comandantul lui, Gud, întrebă tare, uitându-se repede la portic:

— Şi zici că prin uşa asta nu se intră, Usnimenco?

Unul dintre curiajeni, un băiat oacheş de vreo cincisprezece ani, întinse mâna spre uşă:

— Nu, nu... Iţi spun adevărat. Nu intră nimeni. Stă întotdeauna încuiată. Se intră prin uşa aceea şi prin cealaltă, dar prin asta nu se trece, iţi spun drept.

— Au acolo la mijloc dulapuri cu lumânări şi altele... spuse cineva din grup.

Gud fugi în sus pe scară, se învârti şi râse:

— Atunci ce ne mai trebue? Oho, ce luxos o să fie aici! La ce dracu le mai trebue porticul ăsta aşa de măreţ? Avem şi acoperiş în caz de ploaie... Numai că o să fie cam tare. Sau nu?

Carpinschi, gorchist vechi şi vechi cismar din detaşamentul lui Gud, se uită cu luare-aminte la lespezile porticului:

— N'o să fie tare. Avem şase saltele şi şase plapome. Poate o să mai găsim ceva.

— Aşa e, încuviinţă Gud.

Apoi se întoarse cu faţa spre iaz şi vesti:

— Să ştie toţi că acest portic e al detaşamentului întâi. Fără niciun fel de discuţii. Anton Semeonovici, sunteţi martor.

— Bine!

— Aşa dar începeţi... care sunteţi aici? Staţi!

Gud scoase o listă din buzunar:

— Sliva şi Hlebcenco, oricum aţi fi, arătaţi-vă.

Hlebcenco e mic, slăbuţ şi palid. Firele de păr negru, drept, nu-i cresc în sus, ci înainte, iar nasul e plin de puncte negre. Cămaşa murdară îi ajunge până la genunchi, iar poalele-i rupte, coboară mai jos. Zâmbeşte sfios şi se uită în jur. Gud îl examinează critic şi-şi mută privirile pe Sliva. Acesta e la fel de slab, palid şi sdrenţuit ca Hlebcenco, dar se deosebeşte de el printr'o statură înaltă. Pe gâtul subţire de tot se înalţă capul îngust în care buzele pline, rumene, uimesc. Sliva zâmbeşte dureros şi priveşte la colţul porticului.

— Dracu ştie, zice Gud, cu ce-i hrănea aici! Dece sunteţi toţi slabi... ca nişte câini. Anton Semeonovici, detaşamentul trebue îngrăşat. Ce fel de detaşament e ăsta? Poate arăta aşa detaşamentul întâi? Nu poate. O să ne ajungă mâncarea? Cum să nu! Ştiţi să înfulecaţi?

Detaşamentul râde. Gud, neîncrezător, îşi mai plimbă odată privirile pe chipurile lui Sliva şi Hlebcenco, şi spune drăgăstos:

— Sliva şi Hlebcenco, porumbeilor, ascultaţi! Trebue să spălăm pardoseaua. Ştiţi cu ce trebue spălată? Cu apă. Şi în ce turnaţi apa? In căldare. Carpinschi, repede, du-te şi ia dela Mitca o căldare şi o cârpă! Şi o mătură! Ştiţi să spălaţi?

Sliva şi Hlebcenco dau din cap. Gud se întoarce spre noi, îşi scoate boneta din cap şi întinde mâna într'o parte:

— Dragi tovarăşi, vă rugăm să ne iertaţi, dar teritoriul e ocupat de detaşamentul întâi şi n'avem încotro. Fiindcă aici se va face curăţenie generală o să vă arăt eu un loc bun, cu bănci. Dar aici e detaşamentul întâi.

Detaşamentul întâi urmăreşte cu încântare această galantă procedură. Eu îi mulţumesc lui Gud pentru locul cel bun, cu bănci, dar îl refuz.

Vine în goană, zângănind căldările Carpinschi; Gud dă ultimele dispoziţii şi flutură vesel din mână:

— Acum hai să ne tundem, să ne radem!

Coborînd de pe portic, Breghel îşi urmăreşte tăcută proprii ei paşi pe trepte. Doresc grozav să plece cât mai repede musafirii. Chiar la porticul unde îşi ţine taraba Jeveli şi unde stau înşiraţi mandatarii detaşamentelor cu grupuri mici de ajutoare şi hamali de-ai lor, încărcând pe umeri teancuri de pantalonaşi albaştri şi de cămăşi albe, făcând să sune căldările şi strângând sub braţ cutii cafenii cu săpun, chiar acolo aşteaptă şi Fiatul Ocrispolcomului. Şoferul, plictisit şi somnoros, se uită trist la Breghel.

Noi mergem în tăcere spre poartă. Nu ştim încotro să ne îndreptăm. Dacă aş fi singur, m'aş culca pe iarbă lângă zidul bisericii şi aş cerceta mai departe lumea şi amănuntele ei minunate. Rămâne mai mult de o oră până la sfârşitul operaţiei, când mă vor năpădi din nou treburile. Într'un cuvânt, eu înţeleg bine căutătura tristă a şoferului.

Dar pe poartă apare un grup plin de însufleţire, care râde şi iar îmi creşte inima. E detaşamentul opt, fiindcă în fruntea lui văd silueta desăvârşit modelată a lui Fedorenco, fiindcă în el se află Corîto, Necitailo şi Oleg Ognev. Şi ochii mei se opresc cu o uimire involuntară asupra celorlalte siluete cu totul noi, care poartă curios îmbrăcămintea gorchiştilor atât de obişnuită mie. In sfârşit, încep să înţeleg: toţi de aici sunt foşti curiajeni. Aceasta este transformarea pentru a cărei organizare am cheltuit două săptămâni. Feţe proaspete, spălate, cu bonete de catifea, care nu şi-au pierdut încă pliurile, pe capetele tunse de curând ale băieţilor. Şi lucrul cel mai de seamă şi cel mai plăcut: priviri inocite, vesele şi încrezătoare şi graţia nouă a omului curat îmbrăcat, scăpat de păduchi.

Fedorenco în felul său domol, maiestos, se dă la o parte şi spune rotunjind cuvintele cu faimosu-i bariton:

— Anton Semeonovici puteţi primi detaşamentul opt Fedorenco în deplină ordine, aşa cum se cuvine.

Alături de el, Oleg Ognev deschise buzele subţiri, sensibile, de intelectual şi se plecă direct spre mine:

— Botezul acestor popoare s'a săvârşit, pe cât mi-a stat în putere, şi cu participarea mea. Insemnaţi asta undeva în carnetul de buzunar, pentru cine ştie ce acţiuni de-ale mele nu prea reuşite.

Il cuprind prieteneşte de umeri pe Oleg şi o fac pentrucă doresc într'un mod de neiertat, să-l sărut pe el, pe Fedorenco şi pe toţi puştii mei minunaţi, fermecători. Mi-e greu acum să înscriu ceva, fie în carnetul de însemnări, fie în suflet. In sufletul meu s'au grămădit de-a-valma gânduri de tot felul, reprezentări, chipuri, cântări solemne şi de dans, ritmuri nerăbdătoare. Abia izbutesc să prind ceva de codiţă că a şi dispărut în mulţime şi altceva nou mă strigă, atrăgându-mi obraznic luarea-aminte. Tocmai pe drum pricep eu că „botezul şi schimbarea la faţă" sunt tot un fel de lucruri bisericeşti. Dar obrazul zâmbitor al lui Corotcov şterge într'o clipă şi această schemă originală. Da, eu însumi am stăruit pentru numirea lui în detaşamentul opt. Prinzând din sbor privirea mea aţintită asupra lui Corotcov, genialul Fedorenco îl apucă de umeri şi spune abia făcând să vibreze pupilele ochilor cenuşii:

— Bun colonist ni s'a dat în detaşament, Anton Semeonovici! Am şi stat de vorbă cu el. Peste câtva timp va ajunge un destoinic comandant.

Corotcov se uită grav n ochii mei şi spune binevoitor:

— Vreau să vorbesc mai târziu cu dumneavoastră, bine?

Fedorenco priveşte cu o ironică voioşie faţa lui Corotcov.

— Da' ciudat om eşti! Dece să vorbeşti? Nu-i nevoie!

Corotcov se uită şi el atent la şiretul Fedorenco.

— Vezi... e o chestiune specială.

— N'ai nicio chestiune specială! Prostii!

—Eu vreau... să pot fi pus... şi eu... la arest!

Fedorenco hohoteşte de râs:

— Oho, ce-şi doreşte! Da' repede ţi-ai dorit-o, frate! Pentru asta trebue să capeţi mai întâi titlul de colonist — vezi insigna? Pe tine nu te poate pune încă la arest. Când ţi s'ar spune: „la arest", tu ai răspunde: „Dece? Nu sunt vinovat".

— Şi dacă întradevăr n'aş fi vinovat?

— Ei vezi, tu nu poţi înţelege lucrul acesta. Te gândeşti că nu eşti vinovat şi pentru tine asta are o mare însemnătate. Dar când vei fi colonist, o să înţelegi altfel... cum să-ţi spun? Atunci întâietatea o va avea disciplina, iar faptul dacă eşti sau nu vinovat nu va mai fi atât de important în realitate. Aşa e, Anton Semeonovici?

L-am aprobat pe Fedorenco, dând din cap. Breghel se uita la noi ca la nişte monştri în borcan şi obrajii ei începeau să ia forma fălcilor de buldog. Mă grăbii să-i întorc atenţia dela lucrurile neplăcute.

— Dar compania asta a cui e? Cine-s ăştia?

— E puştiul acela... spuse Fedorenco. E viteaz. Acela pe care se zice că l-au bătut rău.

— Adevărat, e detaşamentul Zaicenco, îl recunosc eu.

— Cine l-a bătut? întreabă Breghel.

— Cei de aici, desigur... L-au bătut noaptea.

— Pentruce? Demult? Dece n'aţi anunţat?

— Varvara Victorievna, spusei eu aspru, aici în Curiaj şi-au bătut ani de zile joc de băieţi. Având în vedere că asta v'a interesat prea puţin, aveam temeiuri să cred că nici cazul acesta nu e demn de atenţia dumneavoastră... cu atât mai mult cu cât eu personal m'am ocupat de el.

Breghel interpretă cuvântarea mea aspră ca o invitaţie de plecare. Zise tăios:

— La revedere!

Şi se îndreptă spre maşina din care capul tovarăşei Zoia privea afară.

Răsuflai uşurat. Am ieşit întru întâmpinarea detaşamentului optsprezece al lui Vania Zaicenco. Acesta îşi conducea solemn detaşamentul pe care îl alcătuiserăm dinadins numai din curiajeni. Aceasta îi dădea lui Vania şi detaşamentului o deosebită strălucire. Şi Vania înţelesese. Fedorenco izbucni într'un râs sgomotos:

— Măi, băieţandrilor, măi!

Detaşamentul optsprezece se apropia de noi; făcând paradă de ţinuta lor militară, douăzeci de puşti mergeau câte patru în rând, ţinând pasul şi dând chiar din mâini ca soldaţii. Când reuşise oare Zaicenco să-i militarizeze astfel? Am hotărît să susţin spiritul militar al detaşamentului optsprezece şi am dus mâna la cozorocul şepcii:

— Bună ziua, tovarăşi!

Dar detaşamentul optsprezece nu era pregătit pentru o astfel de manevră. Băieţii răspunseră cum se nimeri şi Vanca dădu din mână înciudat:

— Iaca... nişte corbi.

Fedorenco se lovi încântat peste genunchi:

— Ia te uită c'ai şi învăţat!

Ca să rezolv într'un fel situaţia, am comandat:

— Detaşamentul optsprezece, pe loc repaus! Povestiţi cum v'aţi scăldat...

Petru Malicov zâmbi luminos:

— Cum ne-am scăldat? Bine! Nu-i aşa, Timca?

Odariuc se întoarse cu spatele şi vorbi cuiva, discret, peste umăr:

— Cu săpun...

Zaicenco se uită mândru la mine:

— Acum ne vom spăla cu săpun în fiecare zi. Vedeţi, administratorul nostru e Odariuc!

Şi arătă spre cutia cafenie din mâinile lui Odariuc:

— Două bucăţi de săpun am cheltuit azi. Două întregi! Ei, dar asta în prima zi. Mai târziu mai puţin. Dar uitaţi ce ne frământă pe noi... Sigur că noi nu ne plângem... Adevărat? se întoarse el către ai lui.

— Măi dracilor! se încântă Fedorenco.

— Nu ţipăm! Nu, noi nu ne plângem! strigară puştii.

Vania se întoarse de câteva ori în toate părţile.

— Numai că există întradevăr o problemă, înţelegeţi?

— Bine, înţeleg. Voi nu vă plângeţi, dar puneţi problema.

Vania ţugue buzele şi boldi ochii.

— Chiar aşa. Punem problema: în alte detaşamente sunt câte trei, patru gorchişti vechi. Aşa e? Iar la noi nu sunt. Nu sunt şi gata.

Când Vania rosti pe „nu sunt", el ridică vocea până la ţipăt şi făcu o mişcare drăgălaşă, cu degetul întins, dela urechea dreaptă într'o parte. Şi izbucni deodată într'un râs sgomotos:

— N'avem plapome şi gata! Nici saltele. Niciuna! Nu sunt!

Vania râse şi mai vesel; începură să râdă şi membrii detaşamentului optsprezece.

Îi scrisei un bilet lui Alioşa Volcov să dea de îndată şase pături şi şase saltele comandantului detaşamentului optsprezece.

Pe drumul dinspre râu începuse o mare mişcare. Detaşamentele de colonişti forfoteau ca la manevre.

In spatele grajdului, printre tufele de buruieni, se stabiliseră patru frizeri aduşi încă de dimineaţă din oraş. De pe trupul curiajenilor coaja cădea în etape, întărind punctul meu de vedere din totdeauna; curiajenii se dovediră băieţi normali, însufleţiţi, vorbăreţi, şi în genere „un popor optimist" [1]).

Vedeam cu câtă sinceră încântare îşi cercetau băieţii noul lor costum, cu ce neaşteptată cochetărie îşi îndreptau cutele cămăşilor şi răsuceau în mână bonetele. Ingeniosul Alioşa Volcov, care se descurca în bazarul de lucruri împrăştiate în jurul bisericii, scoase înainte de toate la iveală singura noastră oglindă pe care doi puşti o aşezară pe amvon. Şi lângă oglindă luă numaidecât fiinţă o mulţime ce dorea să-şi vadă reflectarea în lume şi să şi-o admire. Se găsiră printre curiajeni mulţi băieţi frumoşi, dar şi ceilalţi trebuiau să ajungă la fel în timpul cel mai scurt, fiindcă frumuseţea e în funcţie de muncă şi hrană.

Indeosebi erau bucuroase fetele. Cele din Gorchi le aduseseră celor din Curiaj vesminte luxoase cusute special pentru ele: fuste de satin albastru, strânse într'o cută adâncă, bluze albe dintr'un material bun, ciorapi albaştri şi papuci de gimnastică. Cudlatăi îngăduise detaşamentului de fete să care în dormitor maşinile de cusut şi acolo începuse obişnuita bacanală feminină: prefăcut, călcat, probat. In această zi, spălătoria Curiajului era pusă la dispoziţia deplină a fetelor. Intâlnindu-l pe Pereţ, îi spusei aspru:

— Pune-ţi haina de lucru şi încălzeşte cazanul din spălătorie pentru fete. Numai, te rog, fără tărăgăneală: un picior aici şi celălalt acolo.

Pereţ întinse spre mine faţa-i sgâriată, se lovi în piept şi întrebă:

— Eu... să încălzesc apa pentru fete?

— Da.

Pereţ scoase burta înafară, umflă obrajii şi urlă de răsună toată mânăstirea, ducând mâna la chipiu cum salută deobicei militarii.

— Inţeles! Incălzesc apa!

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

Reuşise destul de energic, deşi cam fără îndemânare. Dar după o asemenea paradă, Pereţ se întristă deodată:

— Aşa... Da' de unde să iau haină de lucru? Detaşamentul nostru al nouălea, n'a primit încă...

Îi spusei lui Pereţ:

— Eşti copil să te iau de mână să te duc la schimbat? Şi afară de asta, ia spune cât o să mai stai să pălăvrăgeşti pe aici?

Băieţii din jurul nostru izbucniră în râs. Pereţ răsuci capul şi de astă dată fără niciun fel de paradă strigă:

— O fac, o fac, fiţi pe pace!

Şi fugi.

Lapot vesti o nouă adunare a comandanţilor, de astă dată pe porticul bisericii, unde îşi alesese dormitor detaşamentul lui Gud. Lapot spuse de pe portic:

— Comandanţi, n'o să stăm jos, fiindcă vă ţin doar un minut. Vă rog să le arătaţi chiar astăzi puştilor cum se şterge nasul. Ce-i asta, umblă şi-şi suflă nasul prin toată curtea! Pe urmă altceva, vorbiţi cu ei în privinţa closetului, v'a spus doar Jorca la adunare. Şi mai departe: deşi Alioşa a pus lăzi pentru gunoaie, fiecare aruncă totuşi pe unde se nimereşte.

— Nu te grăbi să vorbeşti de lăzi până nu se strânge murdăria! zâmbi Vetcovschi.

— Lasă, Costea! Una-i să faci curat şi alta să ţii ordine... Şi mai zici că eşti călătorit. Nu uitaţi să ştie toţi regulile noastre, ca pe urmă să nu zică: „N'am ştiut! De unde să ştim?".

— Care reguli?

— Regula noastră în privinţa scuipatului. Repetaţi în cor...

Lapot dirijă, iar comandanţii râzând, improvizară o declamaţie în cor:

— „Dacă scuipi odată, speli trei zile".

Câţiva puşti gură-cască dintre curiajeni, care ascultau în sovietul comandanţilor, emoţionaţi ca nişte proaspeţi masoni, scoaseră o exclamaţie şi-şi acoperiră gurile cu palmele. Lapot dădu drumul sovietului iar puştii duseră noua lozincă prin sălaşurile vremelnice ale detaşamentelor. O duseră chiar până la Halabuda, care ieşi pe neaşteptate din grajdul vacilor, plin de paie, de praf, acoperit de un strat de nutreţ. El tună:

— Muierile dracului m'au părăsit. Ac m trebue să pornesc pe jos la gară. Da. Dacă scuipi odată, speli trei zile. Grozav!

Vitca, aibi milă de un bătrân. Tu care eşti aici stăpânul cailor, înhamă vreo mârţoagă şi du-mă la gară.

Vitca se uită la venerabilul Anton Bratcenco, iar Anton putu să se laude şi el cu basmul lui.

— Ce mârţoagă! Înhamă-l pe Viteaz la cabrioletă şi du-l pe bătrân, că el singur a curăţat-o pe Zorca. Acum lăsaţi-ne să vă curăţăm şi noi pe dumneavoastră.

Taraneţ, cu brasarda de comandant de serviciu la mână, se apropie turburat de mine:

— Acolo... locuesc nişte agronomi... Au refuzat să iasă din dormitoare şi spun că nu le trebue niciun fel de detaşamente.

— Mi se pare că la ei e curat?

— Am fost acolo. Am cercetat paturile şi vechiturile din cuier. Mulţi păduchi şi felurite ploşniţe.

— Să mergem.

In camera agronomilor domnea o mare dezordine. Se vede că nu mai făcuseră curat demult. Voscoboinicov, numit comandant al detaşamentului de văcari, plecase împreună cu alţi doi din acelaş detaşament, supunându-se deciziei, predându-şi lucrurile pentru dezinfectare şi lăsând în cuibul agronomilor o mare lipsă, resturi aruncate şi frânturi de domiciliu lichidat. In odaie se aflau câţiva oameni. Mă primiră ursuzi. Dar cum şi eu ştiam de partea cui e victoria, nu mai putea fi vorba decât de forma capitulării. Am întrebat:

— Nu vreţi să vă supuneţi deciziei date de adunarea generală?

Tăcere.

— Aţi fost la adunare?

Tăcere. Răspunde Taraneţ:

— N'au fost.

— V'am dat destul timp să vă gândiţi şi să luaţi o hotărîre. Vă socotiţi colonişti sau locatari?

Tăcere.

— Dacă sunteţi locatari, nu vă pot îngădui să locuiţi în camera aceasta mai mult de zece zile. Şi nu vă vom da hrană.

— Da' cine o să ne dea de mâncare? întrebă Svatco.

Taraneţ zâmbi:

— Ce oameni suciţi!

— Nu ştiu, am răspuns. In orice caz nu eu.

— Nici azi n'o să ne daţi de mâncare?

— Nu.
— Aveţi acest drept?
— Da.
— Dar dacă vom munci ?
— Aici vor munci numai coloniştii.
— Primim să fim coloniști, numai să rămânem în camera asta.
— Nu se poate.
— Atunci ce să facem?
Am scos ceasul:
— Aveţi cinci minute de gândire. Îi veţi comunica comandantului de serviciu hotărîrea voastră.
— Înţeles! spuse Taraneţ.
După jumătate de ceas trecui din nou pe lângă pavilionul agronomilor. Alioşa Volcov tocmai încuia uşa. Taraneţ stătea şi el acolo, ex officio.
— S'au mutat?
— Oho! râse Taraneţ.
— Răspândiţi toţi în detaşamente deosebite?
— Da, fiecare în alt detaşament.
Peste jumătate de oră avu loc prânzul solemn la mesele de gală, acoperite cu feţe albe, în sufrageria de nerecunoscut, pe care detaşamentul unit de avangardă o făcuse până'n ziuă curată ca un pahar, împodobind-o cu crengi şi cu romaniţe şi unde, conform ordinelor, îndată după venirea dela gară, Alioşa Volcov atârnase portretele lui Lenin, Stalin, Voroşilov şi Gorchi. Şelaputin şi Tosea pavoazaseră cu lozinci şi urări de bun sosit, printre care stătea protap deasupra capetelor spectatorilor:

SĂ NU NE PLÂNGEM !

Deprimaţii, cu desăvârşire descurajaţii curiajeni, tunşi, spălaţi, în cămăşi albe, au fost introduşi în cadrele fine, graţioase, ale gorchiştilor, şi nu mai pot ieşi din ele. Stau liniştiţi la mese, cu mâinile împreunate pe genunchi şi se uită cu adânc respect la mormanul de pâine, la farfurii şi la carafele cu apă de cristal străveziu.

Fetele în şorţurile albe şi Jeveli, Şelaputin şi Beluhin în haine albe, aliniază rândurile de furculiţe şi de cuţite, mai pun ceva sau fac loc pentru altceva, mişcându-se fără sgomot şi vorbind

în şoaptă. Curiajenii se supun, slabi, ca nişte bolnavi în sanatoriu şi Beluhin îi sprijină grijuliu.

Stau pe locul liber de lângă portrete şi am sub priviri toată raza sufrageriei, care a răsărit printr'o minune din pustiul murdar al mânăstirii. In sufragerie domneşte o tăcere ce surprinde auzul; dar în rumeneala obrajilor, în strălucirea ochilor, în gingăşia stângace a timidităţii, ea se oglindeşte ca un adevăr liniştitor, ca o naştere tainică a ceva nou.

Tot aşa de fără sgomot, aproape neobservaţi, intră pe uşă, unul după altul, trâmbiţaşii şi toboşarii, care, uitându-se împrejur şi roşind, se aliniază încet lângă perete. Abia acum îi zăriră toţi şi toţi începură să-şi lege neîncetat privirile de ei, uitând de masă. Taraneţ se arătă în prag:

— La steag! Drepţi!

Orchiştii se ridicară ca deobicei. Zăpăciţi de comandă, curiajenii abia avură timp să se uite în jur şi să se sprijine cu mâinile de scândurile meselor pentru a se scula, că fură pentru a doua oră buimăciţi de tunetul orchestrei noastre yiguroase.

Taraneţ aduse înăuntru steagul nostru care, fără învelitoare de data asta, îşi juca încrezător faldurile vesele de mătase roşie. Steagul încremeni lângă portrete, împrumutând deodată sufrageriei noastre o expresie de solemnitate de o sovietică eleganţă.

— Staţi jos.

Le-am ţinut coloniştilor o scurtă cuvântare în care nu mai aminteam nici de muncă, nici de disciplină, în care nu le ceream nimic şi nu mă îndoiam de nimic. I-am felicitat doar pentru viaţa cea nouă şi-mi arătai încrederea că va fi o viaţă minunată, aşa cum numai viaţa omului poate fi. Apoi le-am spus coloniştilor:

— Vom duce o viaţă frumoasă, înţeleaptă şi plină de voioşie, fiindcă suntem oameni, fiindcă avem capul pe umeri şi fiindcă aşa o vrem. Cine ne-ar putea împiedica? Nu mai sunt oameni care să ne ia munca şi agoniseala. In Uniunea noastră nu mai sunt astfel de oameni. Uitaţi-vă la cei din jurul vostru. Iată în mijlocul vostru a stat ziua întreagă un bătrân muncitor partizan, tovarăşul Halabuda. El a urnit trenul împreună cu voi, a descărcat vagoanele, a curăţat caii. E greu să numeri toţi oamenii de nădejde, oamenii mari, conducătorii noştri, bolşevici de-ai noştri, care se gândesc la noi şi vor să ne ajute. Vă voi citi îndată două scrisori. Veţi vedea că nu suntem singuri, veţi vedea că sunteţi iubiţi, că vi se poartă de grijă.

Scrisoarea lui Maxim Gorchi către preşedintele Ispolcomului[1]) *din Harcov:*

„Ingăduiţi-mi să vă mulţumesc din suflet pentru atenţia şi ajutorul pe care l-aţi dat coloniei Gorchi.

Deşi am cunoscut numai prin corespondenţă colonia, băieţii şi directorul, mi se pare totuşi că ei merită o serioasă atenţie şi un ajutor activ.

In mediul copiilor vagabonzi criminalitatea e mereu în creştere şi alături de germenii buni, sănătoşi, se desvoltă însă şi multe elemente urîte. Să sperăm că munca unor colonii ca aceea pe care o ajutaţi va arăta drumul luptei cu monstruozitatea, va schimba răul în bun, aşa cum ea a şi învăţat să facă.

Vă strâng cu putere mâna, tovarăşe. Vă doresc sănătate, tărie sufletească şi reuşită bună în spinoasa dumneavoastră muncă".

Maxim Gorchi

Răspunsul Ispolcomului din Harcov către Maxim Gorchi:

„Dragă tovarăşe! Prezidiul Ocrispolcomului din Harcov vă roagă să primiţi adânca sa recunoştinţă pentru atenţia acordată de dumneavoastră coloniei de copii care vă poartă numele.

Problemele luptei împotriva copiilor vagabonzi şi a delicvenţilor minori atrag deosebita noastră luare-aminte şi ne îndeamnă să luăm măsurile cele mai serioase pentru educarea şi adaptarea lor la o viaţă sănătoasă de muncă.

Problema desigur este grea şi nu poate fi rezolvată într'un timp scurt, dar ne-am apropiat totuşi de deslegarea ei.

Prezidiul Ispolcomului este încredinţat că munca dusă de colonie în noile condiţii se va îmbunătăţi considerabil, va deveni mai cuprinzătoare şi că, printr'o sforţare comună, tovărăşească, situaţia ei va fi la acea înălţime la care trebue să stea colonia ce vă poartă numele.

Ingăduiţi-ne, scump tovarăşe, să vă dorim din toată inima cât mai multă putere şi sănătate pentru activitatea dumneavoastră binefăcătoare şi pentru viitoarele lucrări".

[1]) Comitetul Executiv (N. T.).

In timp ce citeam scrisorile mă uitam la băieţi peste marginea de sus a hârtiei. Ei mă ascultau şi sufletele le năvăliseră în ochii uimiţi şi bucuroşi, dar care nu erau în acelaş timp în stare să cuprindă toată taina şi lărgimea noului univers. Mulţi se ridicaseră lângă mese şi, sprijinindu-se în coate, îşi îndreptau feţele spre mine. Studenţii, stând lângă perete, zâmbeau visători; fetele începuseră să-şi şteargă ochii şi băieţii serioşi, prinseră a se uita la ele. La masa din dreapta şedea Corotcov şi se gândea, încruntând din sprâncenele-i frumoase. Hovrah privea pe fereastră, crispând dureros obrajii.

Sfârşii. Pe la mese trecură repede unde de mişcări şi cuvinte. Carabanov ridică mâna:

— Ştiţi ce? Ce să mai vorbim? Acum... dracu ştie... trebue să cântăm, nu să vorbim. Hai să cântăm, dar aşa cum se cuvine... „Internaţionala".

Băieţii începură să râdă şi să strige, dar pe mulţi curiajeni îi văzui turburându-se şi tăcând. Am înţeles că nu ştiau cuvintele „Internaţionalei". Lapot se sui pe o bancă:

— Ei, fetelor, începeţi!

El făcu semn din mână şi noi începurăm să cântăm.

Poate fiindcă rândurile „Internaţionalei" erau atât de aproape de viaţa noastră de azi, cântarăm imnul nostru zâmbind cu veselie. Băieţii priveau piezişi spre Lapot şi imitau fără să vrea mimica lui însufleţită, care oglindea toate ideile umane. Iar când ajunserăm la:

Auzi, cântă trâmbiţele
Ceasul răsplăţii a sunat,[1])

Lapot arătă expresiv spre trâmbiţaşii noştri, care revărsară în cântecul nostru glasurile argintii ale goarnelor.

Isprăvirăm de cântat. Matvei Beluhin sună şi făcu semn cu batista albă spre fereastra bucătăriei.

— Să ni se servească lebede-gâşte, miere-bere, vodcă, zacuscă şi câte o farfurie plină cu îngheţată.

Băieţii izbucniră într'un râs sgomotos, uitându-se la Matvei cu ochi scânteietori, iar acesta le răspunse în glumă cu un glas dulce de tenor:

---

[1]) Textul folosit este al versiunii ucrainiene a „Internaţionalei". (N. T.).

— Vodcă-zacuscă nu s'a adus, dragi tovarăşi, dar îngheţată este, pe cuvânt! Iar acum înfulecaţi borş!

Prin sufragerie se răspândiră zâmbete prieteneşti, deschise. Urmărindu-le, dădui pe neaşteptate de ochii mari ai Djurinscaiei. Ea stătea în prag şi de după spatele ei privea chipul zâmbitor al lui Iuriev. M'am grăbit spre dânşii. Djurinscaia îmi întinse distrată mâna, neputându-şi deslipi privirile de linia capetelor tunse, de umerii albi şi de zâmbetele prieteneşti.

— Ce-i asta, Anton Semeonovici?... Ia staţi... Dar nu! îi tremură buzele. Toţi ăştia sunt ai voştri? Dar ceilalţi... unde-s? Ce se petrece aici? Povestiţi-ne!

— Ce se petrece? Dracu ştie... Mi se pare că se numeşte schimbare la faţă. Şi acum, toţi ăştia de aici sunt ai noştri!

10. *LA POALELE OLIMPULUI*

Mai şi Iunie au fost în Curiaj pline de lucru până peste cap. Nu vreau să spun acum cuvinte de laudă despre munca aceasta.

Când priveşti munca cu luciditate, trebue să recunoşti că există munci grele, neplăcute, lipsite de interes, altele cer o mare răbdare, obişnuinţă de a înfrânge simţimântul de durere, de apăsare a organismului. Deaceea, cele mai multe sunt cu putinţă numai fiindcă omul e învăţat să sufere şi să rabde.

Oamenii s'au obişnuit demult să birue greul muncii şi lipsa ei de atracţie fizică, dar acum motivaţia acestei biruinţe nu ne mai mulţumeşte întotdeauna. Din indulgenţă faţă de slăbiciunea firii omeneşti mai acceptăm şi acum unele motive de mulţumire personală, motivele bunei stări proprii, dar ne străduim neîncetat să promovăm motivele largi ale interesului colectiv. Totuşi multe probleme în legătură cu chestiunea aceasta sunt foarte încurcate şi în Curiaj ele trebuiau deslegate aproape fără ajutor străin.

Cândva, adevărata pedagogie va prelucra această chestiune, va descurca mecanica efortului uman, arătând locul cuvenit voinţei, amorului propriu, ruşinii, sugestiei, imitaţiei, fricii, întrecerii şi felul în care acestea se combină cu apariţia fenomenului de conştiinţă pură, cu convingerea, cu raţiunea. Experienţa mea, de altfel, afirmă hotărît că distanţa dintre elementele conştiinţei pure şi manifestările directe ale muşchilor este destul de în-

semnată şi că este neapărată nevoie de un lanţ oarecare, care să lege între ele elemente mult mai simple şi mai materiale.

In ziua sosirii gorchiştilor în Curiaj, problema conştiinţei căpătase o foarte reuşită rezolvare. Mulţimea de curiajeni se încredinţase în aceeaşi zi că noile detaşamente aduseseră o viaţă mai bună, că în Curiaj veniseră în ajutor oameni cu experienţă, că şi dânşii trebuiau să meargă înainte cu aceşti oameni. Aici factorul hotărîtor nu fusese prevederea unui câştig, ci desigur se petrecuse un fenomen de sugestie colectivă, aici nu hotăriseră calculele, ci ochii, urechile, glasurile şi râsul. Ca un rezultat al primei zile, curiajenii, fără să stea la gânduri, doriseră să devină membri ai colectivului gorchist, măcar pentru faptul că un colectiv era o dulceaţă încă negustată în viaţa lor.

Dar câştigasem de partea mea numai conştiinţa şi asta era foarte puţin. Acest lucru se desvălui chiar de a doua zi în toată complexitatea lui.

Incă de cu seară se alcătuiră detaşamente unite pentru diferitele munci indicate în declaraţia Comsomolului şi aproape la fiecare fură vărsaţi educatori sau gorchişti mai în vârstă. Deşi dimineaţa starea sufletească a curiajenilor era minunată, totuşi aproape de prânz se descoperi că lucrau foarte prost. După amiază mulţi nici nu mai ieşiră la muncă, ci se ascunseră pe undeva, iar o parte, o şterseră din obisnuinţă spre oraş şi spre Rîjov.

Am făcut eu însumi înconjurul tuturor detaşamentelor unite, întâlnind peste tot acelaş tablou. Picătura de gorchişti părea peste tot foarte neînsemnată, faţă de mulţimea curiajenilor care sărea în ochi. Trebuia să începem a ne aştepta la o predominare a felului lor de muncă, cu atât mai mult cu cât printre gorchişti se numărau foarte mulţi nou sosiţi şi chiar unii mai vechi ameninţau să dispară ca forţă activă, dizolvându-se în lichidul insipid al Curiajului.

Ar fi fost primejdios să te iei după măsurile disciplinare exterioare, care acţionează atât de frumos şi de expresiv într'un colectiv format. Foarte mulţi înfrânseseră regulile dar era foarte greu să le porţi de grijă, deoarece aceasta cerea mult timp şi ar fi rămas fără efect, fiindcă orice pedeapsă produce efecte folositoare numai atunci când îl împinge pe om afară din rândurile colectivului, fiind însoţită de condamnarea neîndoielnică a opiniei publice. Afară de asta, măsurile exterioare acţionează foarte slab în domeniul organizării efortului muscular.

Un om cu mai puţină experienţă s'ar fi liniştit cu închipuiri de acest fel: că băieţii nu erau obişnuiţi cu sforţarea cerută de muncă, că n'aveau apucături de muncă, ba că nu ştiau să se ţină în ritmul muncii tovarăşilor, că n'aveau acea mândrie a muncii care evidenţiază întotdeauna un colectivist, că nu se puteau aduna toate acestea într'o singură zi şi că trebuia timp. Din păcate nu mă puteam agăţa de astfel de argumente. Aici vorbea o lege cunoscută mie: în fenomenul pedagogic nu există dependenţe simple, aici formula silogismului, o concluzie deductivă scurtă, e mai puţin posibilă ca oriunde.

In condiţiile care stăpâneau Curiajul în luna Mai, desvoltarea treptată, înceată, a efortului de muncă, ameninţa să creeze un stil general de muncă, exprimat în formele mediocrităţii şi să lichideze felul de lucru sprinten, rapid şi exact al gorchiştilor.

Problema stilului şi a tonului era întotdeauna ignorată de „teoria" pedagogică, cu toate că ea alcătueşte totuşi latura cea mai însemnată, primordială, a educaţiei colective. Stilul este lucrul cel mai fragil cu putinţă. El trebue urmărit zilnic cu aceeaşi grijă pe care o cere o florărie. Stilul se creează foarte încet, fiindcă el nu poate fi conceput fără o acumulare de tradiţii, adică de situaţii şi obiceiuri primite nu numai de conştiinţa pură, ci cu un respect conştient faţă de experienţa generaţiilor mai vârstnice, faţă de marea autoritate a întregului colectiv care trăieşte în timp. Nereuşita multor instituţii de copii se datora faptului că în ele nu se făurise un stil şi nu se adunaseră obiceiuri şi tradiţii; iar dacă ele începeau să se adune, inspectorii consecutivi ai Narobrazului le năruiau regulat, îndemnaţi de altfel la aceasta de cele mai lăudabile intenţii. Datorită acestui lucru copiii Sotvosului trăiau întotdeauna lipsiţi de orice fel de urmă de tradiţie nu numai „seculară", dar nici măcar anuală.

Conştiinţa cucerită a curiajenilor îmi îngăduia să intru în legături mai strânse, mai încrezătoare, cu băieţii. Dar asta era puţin. Pentru o adevărată izbândă mi se cerea acum o tehnică pedagogică. In domeniul acestei tehnici mă simţeam tot atât de stingher, ca în 1920, cu toate că nu mai eram atât de ridicol de nepregătit. Singurătatea aceasta avea un sens special. Şi în colectivul de educatori şi în cel al băieţilor, aveam acum cadre solide care să mă ajute; cu ele puteam păşi cu curaj la operaţiile cele mai încruntate. Dar toate acestea pe pământ.

In ceruri şi aproape de ele, pe înălţimile „Olimpului" peda-

gogic, orice tehnică pedagogică în domeniul educației propriu zise, era socotită drept erezie [1]). In „ceruri" copilul era privit ca o ființă plină cu un gaz anumit, al cărui nume nici n'avuseseră timp să-l născocească. De altfel era sufletul de modă veche, pe care se exercitaseră și apostolii. Se presupunea (ipoteză „muncitorească") că gazul acesta are proprietatea de a se autodesvolta, numai să nu fie împiedicat. Se scriseseră multe cărți despre asta, care toate repetau în esență maxima lui Rousseau:

„Purtați-vă cu venerație față de copilărie.

Feriți-vă să împiedicați natura..."

Dogma de căpetenie a doctrinei pomenite consta în aceea că în condițiile venerației și prevederii față de natură, din crezul mai sus arătat trebuia să crească neapărat personalitatea comunistă. In realitate, în condițiile exclusive ale naturii nu crește decât ceeace în mod natural ar putea să crească, adică o buruiană obișnuită de câmp. Dar asta nu turbura pe nimeni: locuitorilor din ceruri le erau scumpe ideile și principiile. Indicațiile mele cu privire la necorespunderea în practică a buruienii rezultate cu proiectele personalității comuniste, erau numite practicism. Iar dacă voiau să sublinieze adevăratul meu fond, spuneau:

— Macarenco e un bun practician, dar se pricepe foarte puțin la teorie.

Se desfășurau și discuții în legătură cu disciplina. In această chestiune baza teoretică o alcătuiau două cuvinte des întâlnite la Lenin: „disciplină conștientă". Pentru orice om cu bun simț, aceste cuvinte aveau un înțeles simplu, practic necesar, anume: disciplina trebuia însoțită de înțelegerea necesității ei, a utilității ei, a obligativității și a importanței ei de clasă. Dar în teoria pedagogică, asta se tălmăcea într'altfel: disciplina trebuia să crească nu din experiența socială, nu din acțiunea colectivă practică, tovărășească, ci din conștiința pură, dintr'o convingere curat intelectuală, din chintesența imaterială a sufletului, din idei. Apoi, mergând mai departe, teoretecienii au hotărît că „disciplina conștientă" nu e bună de nimic dacă se naște ca urmare a influenței celor mai în vârstă. Aceasta n'ar mai fi o disciplină cu adevărat conștientă, ci un dresaj și, în esență, o violare a chintesenței sufletului. Nu e nevoie de o disciplină conștientă, ci de „autodisciplină". La fel, nu e necesară, ba chiar primejdioasă,

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

orice fel de organizație de copii, fiind necesară „autoorganizația".

Intorcându-mă în singurătatea mea, începui să mă gândesc. Noi, știam foarte bine cu toții ce fel de om trebuia să educăm; o știa orice muncitor luminat și orice membru de partid. Prin urmare greutatea nu se afla în ceeace aveam de făcut, ci în modul în care trebuia să facem. Iar aceasta era o problemă de tehnică pedagogică.

Tehnica nu poate fi dedusă decât din experiență. Legile de tăiere a metalelor n'ar fi fost descoperite, dacă în experiența omului n'ar fi tăiat nimeni niciodată metale. Invențiile, perfecționarea și sortarea sunt cu putință numai atunci când există o experiență tehnică.

Producția noastră pedagogică nu se întemeia niciodată pe o logică tehnologică, ci întotdeauna pe logica predicilor morale. Acest lucru se vădea în special în domeniul educației propriu zise, în munca școlară lucrurile mergând mai ușor. Deaceea la noi lipseau pur și simplu toate secțiile importante ale producției: procesul tehnologic, evidența operațiilor, munca de constructor, folosirea conductorilor și a utilajului, normarea, controlul toleranțelor și sortarea.

Când rosteam cu sfială aceste cuvinte la poalele „Olimpului", zeii aruncau în mine cu cărămizi și strigau că aceasta e o teorie mecanicistă. Iar eu, cu cât gândeam mai mult, cu atât găseam o mai mare asemănare între procesele educației și procesele obișnuite ale producției. Și nu era nici urmă de mecanicism fioros în asta. In închipuirea mea, personalitatea omenească urma să rămână o personalitate omenească în toată complexitatea, bogăția și frumusețea ei, dar tocmai deaceea mi se părea că trebue tratată cu măsuri mult mai precise, cu mare răspundere și cu deosebită știință, nu cu fanatism. Analogia profundă dintre producție și educație nu numai că nu jignea ideea mea despre om, dar dimpotrivă, mă făcea să mă molipsesc de un respect special față de om, fiindcă și față de o mașină bine alcătuită nu poți să te porți fără respect.

In orice caz, pentru mine era limpede că foarte multe amănunte ale personalității și ale conduitei omenești se puteau face la matrițe, conform regulii de standardizare, dar pentru aceasta trebuia o muncă foarte rafinată a mașinilor, care necesita o prevedere și o precizie scrupuloasă. Alte detalii cereau dimpotrivă o prelucrare individuală în mâinile unui meșter cu înaltă cali-

ficare, un om cu ochi ageri şi mâini de aur. Pentru alte multe amănunte era nevoie de mecanisme complicate speciale care cereau ingeniozitate şi elan omenesc genial. Iar pentru toate detaliile şi toată munca educatorului era necesară o ştiinţă specială. Dece învăţăm în facultăţile tehnice rezistenţa materialelor şi nu învăţăm în cele pedagogice rezistenţa personalităţii, atunci când începem să o educăm? Şi doar nu e pentru nimeni o taină că această rezistenţă există. Dece, în sfârşit, să n'avem o secţie de control care le-ar putea spune diferiţilor pedagogi cârpaci:

— La voi dragilor, sunt 90 la sută rebut. La voi în loc să se obţină o personalitate comunistă, s'a produs o adevărată murdărie: oameni beţivi, leneşi şi venali. Plătiţi vă rog, din leafa voastră!

Dece n'avem niciun fel de ştiinţă a materiilor prime şi nimeni nu ştie ce trebue făcut, cutie de chibrituri sau aeroplan, din materialul respectiv?

Din înălţimea cabinetelor olimpice nu se deslueşesc nici detaliile, nici fragmentele de muncă. De acolo se vede numai marea neţărmurită a copilăriei fără personalitate, iar în cabinet se află un model de copil abstract, făcut din cele mai uşoare materiale: idei, hârtie tipărită şi vise maniloviste [1]). Când oamenii „Olimpului" vin la mine în colonie, nu li se deschid ochii şi colectivul viu al băieţilor nu li se pare un lucru nou care să trezească înainte de orice o grijă tehnică. Iar eu, conducându-i prin colonie enervat de contactul cu teoriile lor, nu-mi pot deslipi ochii dela cine ştie ce fleac tehnic.

Astăzi, în dormitorul detaşamentului patru nu s'au spălat podelele, fiindcă a dispărut căldarea. Mă interesează aflât valoarea materială cât şi tehnica dispariţiei. Căldările se eliberează detaşamentelor pe răspunderea ajutorului de comandant, care fixează cu rândul pe cei ce vor face curăţenia şi, prin urmare, pe cei ce vor răspunde. Tocmai acest lucru, răspunderea pentru curăţenie, căldare şi cârpă, este pentru mine un moment tehnologic. Seamănă cu cel mai amărît şi mai vechi strung de fabrică, fără firmă şi fără anul producţiei. Astfel de strunguri se pun întotdeauna în colţurile cele mai îndepărtate, locurile cele mai soioase ale podelei şi poartă numele de „capre". La ele se produc tot felul de piese mici de mică importanţă: Şaibe, piese de strângere, căptuşeli.

[1]) Manilovism — fantezii deşarte care ţin omul în inerţie. (Manilov — personaj din romanul lui Gogol „Suflete moarte") (N. T.)

şuruburi. Şi totuşi, când o astfel de „capră" începe să se strice, prin uzină trece un val de nelinişte, în atelierul de montare porneşte o „producţie condiţională", în rafturile depozitului apare un morman de producţie necomplectă care te înciudează.

Răspunderea pentru cârpă şi căldare este pentru mine ca un strung, fie el şi cel din ultimul rând, pe care se făuresc părţile întăritoare ale celui mai de seamă atribut al omului: simţul răspunderii. Fără acest atribut omul nu poate fi comunist, ci rămâne o producţie necomplectă.

„Olimpienii" disprețuesc tehnica. Datorită conducerii lor, în universităţile noastre pedagogice, ideea unei pedagogii tehnice a încetat demult să se mai desvolte, mai ales în problema educaţiei propriu zis. Nu există în întreaga noastră viaţă sovietică o stare tehnică mai jalnică decât cea din domeniul educaţiei. Deaceea, problema educaţiei este încă ceva rudimentar, cea mai rudimentară dintre toate producţiile. Din această pricină rămâne până acum valabilă plângerea lui Luca Luchici Hlopov din „Revizorul": „Nu există ceva mai rău decât să lucrezi la departamentul învăţământului; oricare se amestecă, vrea să arate şi el că e om deştept".

Şi nu e glumă, nici procedeu hiperbolic, ci adevărul curat, prozaic.

„Cine n'a avut destulă minte" ca să deslege orice problemă de educaţie? E destul să se aşeze unul la masa de scris că şi începe să taie şi să spânzure. Cu ce carte să-l înfrânezi? La ce-i trebue carte dacă el însuşi are un copil? Iar între timp, un profesor de pedagogie, specialist în probleme de educaţie, scrie un bileţel către G. P. U. sau N. K. V. D.: „Băiatul meu a furat de câteva ori din casă, nu doarme noaptea acasă. Mă adresez dumneavoastră cu o caldă rugăminte..."

Te întrebi dece trebue să fie cechiştii tehnicieni pedagogi mai buni decât profesorul de pedagogie?

La această sugestivă întrebare nu răspunsei prea repede, căci atunci, în 1926, nu mă aflam într'o stare mai bună cu tehnica mea ca Galileu cu luneta lui. In faţă mi se punea o grabnică alternativă: ori năruirea Curiajului, ori cea a „Olimpului" cu alungarea din rai. O alesei pe cea din urmă. Raiul strălucea deasupra capului meu, revărsând toate culorile teoriei, dar eu ieşii în faţa detaşamentului unit de curiajeni şi le spusei băieţilor:

— Ei, băieţi, munca voastră nu-i bună de nimic... O să mă ocup de voi azi la adunare. Aşa muncă, s'o ia dracu!

Băieţii se roşiră şi unul dintre ei, mai înalt la stat, lovi cu sapa în direcţia mea şi strigă supărat:

— Păi sunt sapele tocite, uitaţi-vă...

— Minţi, îi zise Tosea Soloviev, minţi. Recunoaşte că ai mintit, recunoaşte...

— Da ce, e ascuţită?

— Şi n'ai stat pe hat un ceas întreg? N'ai stat?

— Ascultaţi! spusei eu către detaşamentul unit. Până la cină trebue să terminaţi parcela asta. Dacă n'o terminaţi, vom lucra după cină. Voi sta şi eu cu voi.

— Ba o s'o terminăm, făgădui melodios posesorul sapei tocite. Parcă e cine ştie ce?

Tosea izbucni în râs:

— Da' isteţ mai eşti...

Aci n'aveam temeiuri să mă întristez. Dacă oamenii se sustrag dela muncă, dar se străduesc totuşi să născocească motive pentru chiulul lor, asta înseamnă că dau dovadă de iniţiativă şi creaţie, lucruri de mare preţ pe piaţa olimpiană. Tehnicii mele nu-i rămânea decât să înfrângă această creaţie şi atâta tot. In schimb, am observat cu mulţumire că sustrageri demonstrative dela muncă aproape nu se iviră. Unii se ascundeau sau o ştergeau, dar aceştia mă turburau mai puţin ca oricare alţii. Pentru ei, băieţii aveau întotdeauna pregătită o tehnică originală. Pe oriunde ar fi hoinărit plimbăreţul, vrând-nevrând, tot venea să mănânce la masa detaşamentului său. Curiajenii îl întâmpinau destul de liniştiţi şi uneori îl întrebau doar, cu o voce naivă:

— Oare n'ai fugit din colonie?

Gorchiştii au mâini şi limbi agere. Plimbăreţul se apropie de masă încercând să arate ca un om obişnuit care nu merită o atenţie specială. Dar comandantul trebue să împartă la fiecare după merite şi-i spune sever vreunui Colca:

— Ce stai? nu vezi? A venit Crivorucico, fă-i repede loc! Dă-i farfurie curată! Ce fel de lingură-i dai?

Lingura dispare pe fereastra bucătăriei.

— Toarnă-i ce-i mai gras! Ce-i mai gras! Petea, dă fuga la bucătar şi adu-i o lingură ca lumea! Mai repede! Stepca, taie-i pâine... Ce stai? Numai ţăranii mănâncă aşa codrul, lui îi trebue

felii subțiri... Unde-i Petea cu lingura? Mai repede, Petea! Vanea, strigă-l pe Petea!...

Crivorucico stă în fața unei farfurii pline cu borș gras întradevăr și roșește deasupra borșului. Dela masa vecină cineva întreabă serios:

— Ei, al treisprezecelea, aveți musafiri?

— Cum să nu, au venit să ia masa... Petea, dă-i lingura că n'avem timp!

Petea, prefăcându-se că e foarte agitat, năvălește în sufragerie și întinde o lingură obișnuită de colonist, ținând-o cu amândouă mâinile ca pe un plocon. Comandantul se înfurie.

— Ce lingură ai adus? De care ți s'a spus să aduci? Ad-o pe cea mai mare...

Petea o ia din loc ca fript, aleargă prin sufragerie și iese prin geam în loc de ușă. Incepe un mister complicat la care ia parte și personalul bucătăriei. Unora li se cam taie respirația de teamă să nu ajungă și ei obiectul unei astfel de ospitalități călduroase. Petea intră din nou în sbor în sufragerie ținând în mână o strecurătoare lungă de un stânjen sau o lingură mare de bucătărie. Toată sufrageria se prăpădește de râs. Atunci se ridică încet dela masă Lapot, care se apropie de locul incidentului. In tăcere îi cercetează pe toți participanții la melodramă și se uită sever la comandant. Apoi fața lui aspră se însuflețește de o milă duioasă și de compătimire, adică tocmai de acele sentimente de care toți știu că Lapot nu poate fi capabil. Sufrageria încremenește în așteptarea celui mai înalt și mai rafinat joc al artiștilor. Lapot întrebuințează cel mai delicat falset și pune mâna pe capul lui Crivorucico:

— Copilule, mănâncă nu te teme... Dece vă bateți joc de băiețaș? Hai copilule, mănâncă... Ce, n'ai lingură? Ah, ce porcărie. Dați-i una!

Dar copilul nu poate mânca. El urlă de răsună întreaga sufragerie și se scoală dela masă, lăsând neatinsă farfuria cu borșul cel gras. Lapot îl cercetează pe martir și pe fața lui se vede cât de adânc și de greu știe să sufere.

— Cum vine asta? spune Lapot aproape plângând. Cum, nici nu prânzești măcar? In ce hal ați adus omul?

Lapot se uită la băieți și râde fără sgomot. Il ia de umeri pe Crivorucico, care e sguduit de hohote de plâns și-l scoate ginga afară din sufragerie. Publicul se prăpădește de râs. Dar mai ră-

mâne un act al melodramei, pe care publicul nu-l poate vedea. Lapot l-a dus pe musafir în bucătărie, l-a așezat la masa lată și i-a poruncit bucătarului să-l hrănească pe om cât se poate mai bine, fiindcă a fost, înțelegeți, jignit. Și când, sughițând încă de plâns, Crivorucico a terminat borșul și găsește răgaz să se ocupe de nas și lacrimi, Lapot îi dă ultima lovitură, care l-ar preface în porumbel și pe Iuda Iscariotul:

— Ce-au avut cu tine? Se vede că n'ai ieșit la lucru? Da?

Crivorucico dă din cap, se bâlbâe, oftează și mai mult face semne decât vorbește.

— Ce oameni anapoda! Ce să spui! Doar ai făcut asta pentru ultima oară? Pentru ultima oară, nu-i așa? Atunci de ce să te necăjească? Parcă nu se întâmplă atâtea! Eu, când am venit în colonie, șapte zile n'am ieșit la lucru... Da' tu n'ai ieșit decât două. Ia dă să-ți văd mușchii... Oho! Cu asemenea mușchi trebue să muncești... Da?

Crivorucico dă din nou din cap și se apucă să mănânce cașa. Lapot pleacă în sufragerie, făcându-i lui Crivorucico un neașteptat compliment:

— Am văzut numaidecât că ești flăcău de-al nostru...

Au fost deajuns două trei mistere de felul acesta, pentru ca plecarea din detașamentul de muncă să ajungă cu neputință. Instituția a fost repede scoasă din Curiaj. Era mai greu cu prefăcuți de-al de Hovrah. Chiar de-a treia zi începu să aibă insolații, să geamă, să se trântească sub tufișuri, unde se culca. Cu asemenea oameni știa să se descurce de minune Taraneț. El îi ceru lui Anton trăsurica și pe Vileaz și cu un grup întreg de sanitari, împodobit cu steaguri și cruci roșii, plecă la câmp. Mijlocul cel mai eficace de care se servea Taraneț era Cuzma Leșii, înarmat cu foale de fierărie. Hovrah nici n'avu timp să se răsfețe în crâng, că „primul ajutor" și năvăli peste el. Într'o clipă Leșii așeză foalele în fața bolnavului și câțiva oameni începură să sufle cu putere. Îi suflară lui Hovrah în toate părțile unde s'ar fi putut presupune că se ascunde insolația, apoi îl traseră spre caretă. Dar Hovrah se făcu pe dată bine și careta plecă în liniște spre colonie. Oricât de greu îi fusese lui Hovrah să se supună tratamentului medical mai sus zugrăvit, îi este însă și mai greu să se întoarcă în detașamentul unit primind în tăcere noi doze de medicații în chip de întrebări dintre cele mai simple:

— Ce, Hovrah? Ți-a făcut bine? Bun mijloc, nu-i așa?

Acestea erau, se înțelege, acțiuni de partizani; dar ele decurgeau din tonul general și din năzuința colectivului de a pune munca pe roate. Iar tonul și năzuința aceasta erau adevăratele obiecte ale grijii mele tehnice.

Momentul tehnologic de bază rămânea desigur detașamentul. In „Olimp" nici până la sfârșitul istoriei noastre nu s'a putut înțelege ce este detașamentul. Și totuși eu mă străduiam din toate puterile să le explic olimpienilor însemnătatea detașamentului și utilitatea lui capitală în procesul pedagogic. Dar vorbeam limbi deosebite și nu era chip de lămurit nimic. Redau aci, aproape în întregime, o convorbire care a avut loc între mine și un profesor de pedagogie în trecere prin colonia noastră, un omuleț foarte ordonat, cu ochelari, surtuc și pantaloni, omuleț virtuos și cugetător. Se agață de mine cu întrebarea: dece la mesele din sufragerie locurile sunt repartizate de către comandantul de serviciu și nu de către un pedagog?

— Serios, tovarășe, cred că dumneavoastră glumiți. Vă rog cu mine să vorbiți serios. Cum se poate ca un băiețaș de serviciu să împartă mesele, iar dumneavoastră să stați aici liniștit. Sunteți sigur că totul va merge bine, că nu va nemulțumi pe nimeni? In sfârșit... poate pur și simplu să greșească.

— Să indici locurile la mese nu e atât de greu, îi răspunsei eu profesorului. Afară de asta, noi avem o lege veche, foarte bună.

— Interesant. O lege?

— Da, o lege. In felul acesta: tot ce e plăcut și neplăcut sau greu se repartizează detașamentelor cu schimbul, în ordinea numerelor lor.

— Cum asta? Nu înțeleg...

— Foarte simplu. Azi detașamentul întâi primește locul cel mai bun în sufragerie, peste o lună îl primește cel de-al doilea și așa mai departe.

— Bine. Dar ce înseamnă „neplăcut"?

— Acest „neplăcut" se ivește foarte des. De exemplu, dacă acum trebue săvârșită o muncă urgentă înafara planului, atunci se recurge la detașamentul întâi. Data viitoare va fi chemat al doilea. La curățenia generală, detașamentului întâi i se va da să curețe closetele în primul rând. Aceasta se referă, desigur, la munci de tipul celor cu schimbul.

— Dumneavoastră aţi născocit legea asta atât de îngrozitoare?

— Nu, dece eu? Băieţii. Pentru ei e mai comod aşa. Cum asemenea repartiţii sunt foarte greu de făcut, întotdeauna ar fi nemulţumiţi. Şi acum aceasta se face automat la o lună.

— Deci înseamnă că detaşamentul douăzeci va curăţa closetele după douăzeci de luni?

— Sigur, dar tot peste douăzeci de luni va ocupa şi cel mai bun loc în sufragerie.

— Coşmar! Insă după douăzeci de luni, în detaşamentul douăzeci vor fi oameni noi. Adevărat?

— Nu, alcătuirea detaşamentelor aproape că nu se schimbă. Suntem adepţii colectivelor de lungă durată. Sigur că unii vor pleca şi că vor fi doi trei novici. Dar chiar dacă majoritatea detaşamentelor s'ar reînnoi, tot n'ar fi nicio primejdie. Detaşamentul e un colectiv cu tradiţiile lui, cu istoria şi meritele lui. E adevărat că acum noi am amestecat oarecum detaşamentele, totuşi nucleul a rămas.

— Nu înţeleg toate născocirile astea. Sunt neserioase. Ce însemnătate are detaşamentul şi meritele lui, dacă sunt oameni noi în ele? A ce aduce asta?

— A divizia lui Ceapaev, spusei zâmbind.

— Ah, iar cu militarizarea dumneavoastră... Cu toate că... să zicem... ce e aici din divizia lui Ceapaev?

— In divizie nu mai sunt cei dinainte. Şi nici Ceapaev. Oameni noi. Dar ei poartă gloria şi cinstea lui Ceapaev şi a regimentelor lui. Înţelegeţi sau nu? Ei răspund de gloria lui Ceapaev. Iar dacă se vor face de ruşine, peste cinci sau zece ani, noii oameni vor răspunde de ruşinea lor.

— Nu înţeleg dece aveţi nevoie de asta?

Nici până la sfârşit profesorul n'a priceput. Ce puteam să-i fac?

In primele zile ale Curiajului, în detaşamente se ducea o muncă foarte grea. Demult numisem câte un educator la două, trei detaşamente. In sarcina educatorului intra şi trezirea în detaşamente a ideii despre onoarea colectivului şi a câştigării unui loc mai de cinste în colonie. Noile stimulente nobile ale interesului colectiv veneau desigur, nu într'o singură zi, totuşi destul de repede, mult mai repede decât dacă ne-am fi bizuit numai pe prelucrare individuală.

A doua instituție foarte importantă era sistemul liniilor de perspectivă. După cum se știe, în domeniul organizării perspectivei și, prin urmare, a efortului de muncă, sunt două căi. Prima constă în întrebuințarea unei perspective personale. Influențând, între altele, interesele materiale ale persoanei. Acestea din urmă erau de altfel categoric înlăturate de gânditorii pedagogiei de atunci. In „Olimp" se isca un adevărat scandal ori de câte ori se pomenea de cel mai neînsemnat număr de ruble destinate unei răsplăți pentru munca băieților sau unui premiu. Gânditorii pedagogi erau încredințați că banii vin dela diavol. Nu degeaba auziseră ei în „Faust":

„Oamenii mor pentru metal..."

Erau atât de înspăimântați de bani și de plata muncii, că nu rămânea loc pentru niciun fel de argumente. Aici n'ar fi putut ajuta decât stropitul cu aghiasmă, dar eu nu posedam astfel de mijloace.

Și totuși, plata muncii e un lucru de mare însemnătate. Pe temeiul plății primite, elevul elaborează știința de a lega interesele personale cu cele sociale, nimerește în desișul promfinplanului[1]) sovietic al gospodărirei, învață tot sistemul gospodăriei industriale sovietice și se așează principial pe o poziție comună cu cea a tuturor oamenilor muncii. In sfârșit, învață să prețuiască pur și simplu câștigul și nu mai iese din casa de copii ca o elevă de pension fără cămin, care nu știe să trăiască, ci are numai „idealuri". Dar nu se poate face nimic, lucrul acesta fiind considerat tabu.

Am avut putința să mă folosesc doar de a doua cale, anume de metoda ridicării tonului colectiv și de organizarea unui sistem complicat de perspective pentru colectiv. Metoda aceasta nu aducea atât de mult a putere necurată, și olimpienii răbdau multe în această privință, cu toate că uneori bombăneau bănuitori.

Omul nu poate trăi pe lume dacă nu zărește în față nimic care să-i facă bucurie. Bucuria zilei de mâine reprezintă adevăratul stimulent al vieții omului. In tehnica pedagogică această bucurie de mâine apare că fiind unul din cele mai neînsemnate obiective ale muncii. Mai întâi trebue să organizezi bucuria, s'o trezești la viață și s'o prezinți ca pe o realitate. In al doilea rând

[1]) Planul industrial și financiar (N. T.).

trebue să transformi cu îndărătnicie aspectele cele mai simple ale bucuriei în altele mai complicate şi mai importante din punct de vedere uman. Aici trece o linie interesantă: dela mulţumirea primitivă cu turta dulce, la sentimentul profund al datoriei. Ne-am învăţat să preţuim în om mai ales frumuseţea şi puterea. Şi una şi cealaltă sunt determinate în om de atitudinea lui faţă de perspectivă. Omul care-şi defineşte purtarea după perspectiva cea mai apropiată, aceea a mesei de azi, numai de azi, este omul cel mai slab. Dacă el se mulţumeşte numai cu propria lui perspectivă, fie şi mai cuprinzătoare, poate trece în ochii noştri drept puternic, dar nu poate deştepta în noi sentimentul frumuseţii, personalităţii şi al valorii ei reale. Cu cât sunt mai largi perspectivele colectivului pe care omul şi le însuşeşte ca pe ale sale personale, cu atât omul apare mai frumos şi mai desăvârşit.

A educa un om înseamnă a educa în el căile perspectivei pe care va creşte bucuria lui de mâine. Se poate scrie o întreagă metodică a acestei munci însemnate. Ea constă în organizarea unor perspective noi, în folosirea celor pe care le avem dinainte, în substituirea treptată a lor cu altele mai valoroase. Se poate începe dela un prânz bun, dela un mers la circ sau dela curăţirea iazului, dar întotdeauna trebue trezite la viaţă şi lărgite treptat perspectivele întregului colectiv, apoi înălţate până la perspectivele întregii Uniuni.

Cea mai apropiată perspectivă a colectivului după cucerirea Curiajului deveni sărbătoarea primului snop. Trebue însă să menţionez o seară deosebită care a marcat, nu ştiu dece, o întorsătură în efortul curiajenilor. Eu, de altfel, nu mă aşteptam la un asemenea rezultat, voiam să fac doar ce se cerea făcut, absolut fără niciun fel de intenţii anume.

Noii colonişti nu ştiau cine este Gorchi. In primele zile după sosirea noastră am şi înjghebat o seară Gorchi, foarte modestă. Nu voiam să-i dau neapărat caracterul unui concert sau al unei serate literare. Nu poftirăm pe nimeni. Pe scena modest aranjată fu aşezat doar portretul lui Alexei Maximovici.

Le povestii băieţilor despre viaţa şi opera lui Gorchi, le vorbii amănunţit. Câtiva băieţi mai mari citiră fragmente din „Copilăria". Noii colonişti mă ascultau cu ochii mari deschişi. Ei nu-şi închipuiseră că ar putea exista pe lume o asemenea viaţă. Nu-mi puseră întrebări şi nu se emoţionară până în clipa în care Lapot aduse geanta cu scrisorile lui Gorchi.

— Astea el le-a scris? Le-a scris singur? A scris coloniştilor? Arătaţi-ne...

Lapot trecu cu grijă scrisorile desfăcute ale lui Gorchi pe sub ochii băieţilor. Câte unul reţinea mai îndelung mâna lui Lapot, încercând să pătrundă mai adânc în cele ce se petreceau.

— Vezi, vezi: „Scumpii mei tovarăşi". Aşa scrie...

Citirăm în adunare toate scrisorile. După aceea am întrebat:

— E cineva care vrea să spună ceva?

Vreo două minute nu se găsiră amatori. Dar pe urmă, roşind, ieşi pe scenă Corotcov, care spuse:

— Le voi spune noilor gorchişti... iată, celor ea mine. Numai că nu ştiu să vorbesc... Nu-i nimic! Băieţi! Am trăit aici şi am avut ochi, dar n'am văzut nimic... Ca orbii! Ţi-e ciudă de câţi ani s'au pierdut! Acum doar ni l-au arătat pe Gorchi... Pe cuvânt, în sufletul meu toate s'au răsturnat... nu ştiu ce simţiţi voi...

Corotcov se dădu mai aproape de marginea scenei, închise pe jumătate ochii graví, frumoşi:

— Băieţi, trebue să lucrăm... Altfel... Înţelegeţi?

— Înţelegem, strigară furtunos puştii şi bătură din palme puternic, petrecându-l pe Corotcov care cobora de pe scenă.

A doua zi nu i-am recunoscut. Gâfâind, gemând, răsucindu-şi capetele, ei învingeau cinstit, deşi cu mare greu, lenea omenească seculară. Zăriseră în faţa lor perspectiva cea mai plină de bucurii: valoarea personalităţii umane.

11. *PRIMUL SNOP*

Ultimele zile de Mai ne aduseră pe rând daruri noi: platforme noi în curte, ferestre şi uşi noi, miresme noi şi o nouă stare sufletească. Cele din urmă crize de lene erau acum uşor lăsate la o parte. Sărbătoarea victoriei noastre începea să ne strălucească în faţă din ce în ce mai puternic. Din adâncul dealului mânăstirii, din străfundurile numeroaselor chilii ieşeau la iveală ultimele miasme ale trecutului, pe care, îndatoritor, le apuca numaidecât vântul de vară şi le ducea undeva departe pe locurile de aruncat gunoaie ale istoriei.

Nu-i era acum greu vântului să lucreze. Pârghiile detaşamentelor răsturnaseră în cele două săptămâni zidul secular, gros de un stânjen. Corşun şi Mary, ca şi caii întineriţi ai Curiajului care căpătaseră în adunarea comandanţilor nume potrivite — Al-

băstrea, Călugăr, Vulturaş — au dus molozul unde trebuia: ce era mai mare la crescătoria de porci în construcţie, ce era mai mărunt la cărări, râpi şi gropi. Alte detaşamente cu lopeţi, roabe şi târgi, lărgiră, curăţiră şi bătătoriră tăpşanele mărginaşe ale dealului nostru, săpară pantele spre vale, aşezară trepte. Brigada lui Borovoi şi făcuse vreo zece bănci pentru a le pune pe terase şi la cotituri speciale. In curtea noastră era lumină şi spaţiu, intrase mai mult cer. Podoabe verzi şi zările largi ale orizontului se revărsară în jurul nostru.

Atât în curte cât şi în jurul dealului dispăruseră demult rămăşiţele milioanelor date de Sotvos şi grădinarul nostru Miziac, om tăcut şi ursuz cum sunt adesea bărbaţii urîţi cu neveste frumoase, săpa împreună cu băieţii marginile curţii şi cărările, orânduind frumos în movilite cărămizile tocite ale trotoarelor mânăstireşti.

In partea de nord a curţii se punea temelia crescătoriei de porci. Se construia o crescătorie adevărată, cu troace bune. Şere nu mai semăna a sinistrat, ci simţea şi el acum încântarea lui Arhimede: zilnic ieşeau la muncă peste treizeci de detaşamente unite. Simţeam o putere uriaşă în mâinile noastre. Şi-mi dădui seama ce rezerve nesecate de poftă de muncă se găseau la Şere. Setea de lucru îl slăbi şi mai grozav. Era mult de lucru, se găseau puteri de muncă din belşug, dar forţa organizatorică se mărginea numai la el. Eduard Nicolaevici îşi tăie din somn, picioarele i se lungiră, şterse din programul zilei unele lucruri de prisos ca gustările, prânzurile şi cinele, şi totuşi nu izbuti să facă totul.

Şere voia să parcurgă într'o lună şi jumătate pe suta noastră de hectare drumul pe care în colonia veche îl străbătuserăm în şase ani. Fără nicio şovăială, aruncă detaşamentele unite cele mari la plivitul ogoarelor, la smulsul ierbii oricât de mărunte, ară din nou tarlalele care nu-l mulţumeau şi semănă pe ele culturi speciale, târzii. De-a-lungul ogoarelor trecură hotare drepte ca nişte raze, fără buruieni şi împodobite ca şi mai înainte cu cărţi de vizită: „regele andaluz" şi „prinţese" de felurite soiuri. Pe tarlaua din mijloc, chiar în drumul spre câmp, Şere întinse bostănăria, din indulgenţă faţă de perspectivele mele pedagogice. In sovietul comandanţilor acest început fu socotit ca fiind pe deplin folositor şi Lapot trecu numaidecât la numărarea diferiţilor invalizi verificaţi, ca din elementele acestea să alcătuiască un detaşament special pentru bostănărie.

Oricât avea Şere de lucru, totuşi ne-au rămas forţe şi pentru curăţirea iazului. Carabanov fu numit comandant al acestui detaşament unit. Patruzeci de băieţi goi, acoperindu-şi coapsele cu pantalonii cei mai proşti găsiţi la Denis Cudlatâi, se apucară să dea drumul apei. Pe fundul lacului se găsiră multe lucruri curioase: revolvere, puşti, arme cu ţevi scurte. Carabonov spunea:

— Dacă s'ar căuta mai bine, s'ar găsi şi pantaloni. Eu aşa cred că s'au aruncat şi pantalonii, fiindcă îţi e mai uşor să fugi fără ei...

N'a fost greu să se scoată armele din nămol, dar a fost foarte greu să se scoată însuşi nămolul. Cum iazul era destul de întins, dacă s'ar fi scos mâlul cu tărgi şi căldări, când s'ar mai fi terminat lucrul? Doar când s'au adus patru cai şi lopeţi special făcute din scânduri, grosimea stratului începu să scadă.

„Detaşamentul special unit" al lui Carabanov arăta deosebit de frumos în timpul lucrului. Mânjiţi până'n creştet, băieţii semănau grozav a negri şi erau greu de recunoscut după faţă. Mulţimea lor părea sosită dintr'o ţară necunoscută, îndepărtată. Încă dintr'a treia zi avurăm putinţa de a admira un tablou imposibil de întâlnit prin părţile noastre: băieţii, plecând la lucru, se gătiră cu fustiţe artistice din frunze de salcâm, stejar şi alte plante „tropicale". La gâturile, la braţele şi la picioarele lor apărură podoabe corespunzătoare din sârmă, fâşii de tablă, de tinichea, unii mai isteţi îşi potriviră şi în nas beţişoare puse de-a-curmezişul. iar la urechi îşi atârnară cercei din cuie, şaibe şi piuliţe.

Desigur, negrii nu cunoşteau nici limba rusă, nici cea ucraineană şi comunicau între ei într'o limbă străină, neştiută de colonişti, caracterizată prin stridenţe şi predominarea sunetelor guturale, neobişnuite pentru urechile europene. Spre uimirea noastră, membrii detaşamentului special doi, nu numai că se înţelegeau unii pe alţii, dar arătau o ne mai pomenită poftă de vorbă. Pe depresiunea enormă a iazului răsuna toată ziua o larmă cumplită.

Ingropaţi în noroi până la brâu, negrii înhamă pe Corşun sau pe Libelula la atelajul primitiv din scânduri şi urlă de mama focului. Carabanov, negru şi lucios ca şi ceilalţi, cu un coc caraghios şi foarte reuşit, făcut din freza lui, învârte nişte ochi albi enormi şi rânjeşte dinţii înfiorător:

— Caramba!

Zeci de perechi de ochi, la fel de albi şi de sălbatici, se

ațintesc asupra unui singur punct spre care arată mâna exotică, încărcată de brățări, a lui Carabanov, dau din cap și așteaptă. Carabanov urlă:

— Mânănăă, mânănăă!

Sălbaticii se reped la atelaj și toți grămadă, încordați și strigând, îi ajută Libelulei să scoată la mal o tonă întreagă de nămol gros și greu.

Forfoteala aceasta etnografică se însuflețește mai ales spre seară, când întreaga colonie se așează pe povârnișul dealului și puștii desculți așteaptă cu încântare clipa aceea dulce când Carabanov va urla: „Tăiați-le gâturile...“ și negrii furioși și lacomi de sânge se vor arunca asupra albilor. Aceștia, înspăimântați, se vor refugia în curtea coloniei. Din praguri și prin crăpături privesc fețe speriate. Dar negrii nu-i urmăresc pe albi și niciodată lucrurile n'ajung până la canibalism, fiindcă, deși sălbaticii nu cunosc limba rusă, totuși înțeleg foarte bine ce înseamnă arestul pentru adusul noroiului într'o încăpere. O singură dată, o întâmplare fericită le-a îngăduit sălbaticilor să-și bată joc de populația albă din jurul orașului-capitală Harcov.

Intr'o seară a unei zile calde, uscate, veni dinspre asfințit un nor însoțit de furtună. Încolăcind sub el o creastă cenușie, clocotitoare, norul cuprinse cerul de-a-curmezișul și se asvârli tunând deasupra dealului nostru. Detașamentul special doi întâmpină fericit norul și fundul iazului răsuna de strigăte de triumf. Norul lovi în Curiaj din toate bateriile lui cu explozii de mii de tone și deodată, ne mai putându-se ține pe nesigurele leagăne cerești, se prăvăli asupra noastră, amestecând într'un vârtej fumegând palele de ploaie torențială, tunetele, fulgerele și mânia lui înverșunată. La aceasta, detașamentul doi special răspunse printr'un răcnet pătrunzător și începu să joace cu îndârjire chiar în centrul haosului.

Dar în acel plăcut moment, pe marginea dealului ieși prin rețeaua de ploaie Sinenchi, sever, preocupat și sună prelung, semnalul răsunător de alarmă. Sălbaticii contenirăjocul și-și amintiră limba rusă:

— Dece suni? Ai? La noi? Unde?

Sinenchi arătă cu goarna spre Podvorca, înspre care grăbeau, ocolind iazul, coloniștii care năvăleau din curte. La vreo sută de metri de mal, ca un rug fierbinte, îmbelșugat, ardea cu flacără o casă pe lângă care se târau solemn elementele unei procesiuni. Cei patruzeci de negri, în frunte cu comandantul lor, se

repeziră spre casă. Vreo cincisprezece moşnegi şi babe speriate puneau în acel moment, împotriva coloniştilor care veniseră în fugă, o îngrădire de icoane, iar unul dintre bărboşi striga:

— Ce vă amestecaţi? Domnul dumnezeu a aprins, domnul dumnezeu va stinge.

Dar uitându-se înapoi, atât bărbosul cât şi ceilalţi credincioşi se convinseră că domnul dumnezeu nu numai că nu face pe pompierul, ci îngădue unor forţe necurate să ia o parte hotărîtoare la catastrofă: cu strigăte sălbatice se repezeau spre ei o mulţime de negri, scuturându-şi şoldurile acoperite şi sunându-şi podoabele de metal. Feţele negre, pocite, cu beţe în nas şi încununate de cocuri oribile nu lăsau niciun fel de îndoială. Fiinţele acestea n'aveau, desigur, altă menire decât aceea de a înhăţa toată procesiunea şi de a o trage în iad. Moşnegii şi babele ţipară sfâşietor şi fugiră pe uliţă în toate părţile, strângând icoanele sub braţ. Băieţii se repeziră la grajduri, dar era prea târziu: animalele pieriseră. Infuriat, Semeon desfundă fereastra cu prima buturugă căzută în mână şi pătrunse în casă. După un minut, în cadrul ferestrei se arătă un cap bărbos, cărunt, şi Semeon strigă dinăuntru:

— Luaţi-l pe moş, lua-l-ar...

Băieţii îl luară pe moş, iar Semeon sări afară printr'altă fereastră şi începu să alerge prin curtea verde şi udă, pentru a-şi stinge arsurile. Unul dintre negri fugi în colonie după trăsurică. Norul pornise acum spre răsărit, întinzând pe cer o coadă neagră, lată.

Din colonie veni în goană călare pe Viteaz, Anton Bratcenco:

— Acum soseşte şi trăsurica... Dar „corbii" unde-s? Dece au rămas numai băieţii?

Il culcarăm pe ţăran în trăsurică şi o luarăm după el spre colonie. De după garduri şi porţi ne priveau feţele nemişcate care ne blestemau doar din ochi.

Satul se purta rece cu noi, deşi ajunseseră până la urechile noastre svonuri, că disciplina care se întronase în colonie le plăcea locuitorilor. Sâmbăta şi duminica se umplea curtea de credincioşi. Deobicei în biserică intrau numai bătrânii, tineretul preferând să se plimbe în jurul ei. Detaşamentele noastre de pază curmară şi aceste forme de comunicare — cu ei sau cu dumnezeu? In timpul slujbei se alegea o patrulă care purtând brasarde albastre le propunea credincioşilor următoarea alternativă:

— Aici nu e bulevard! Ori intrați în biserică ori ștergeți-o din curte.

Cei mai mulți dintre credincioși preferau s'o șteargă. N'am dus nicio ofensivă împotriva religiei. Dimpotrivă, se observa un oarecare contact între concepțiile idealiste și cele materialiste.

Sfatul bisericesc trecea uneori pe la mine pentru rezolvarea măruntelor chestiuni de vecinătate. Odată, nu m'am putut stăpâni și le înfățișai unele sentimente de-ale mele:

— Știți ce, uncheșilor? Ce-ar fi dacă v'ați muta în biserica aceea care se află chiar deasupra acelui izvor... făcător de minuni, ai? Acolo e acum curat peste tot, o să vă placă...

— Cetățene director, zise starostele, cum să ne mutăm dacă aceea nu-i biserică, ci numai capelă? Și n'are nici pristol... Dar vă stingherim oare?

— Imi trebue curtea. N'avem nici unde ne învârti. Și luați aminte, la noi totul e vopsit, văruit, rânduit, iar biserica asta a voastră stă murdară și scorojită. Dacă vă mutați, eu din două mișcări o dărâm și după două săptămâni pe locul acela va fi o florărie.

Bărboșii zâmbesc, le-o fi plăcând planul sau ce...

— Nu-i lucru mare să dărâmi! spune starostele. Ci să clădești. Hehe! A fost construită acum trei sute de ani, aici s'au băgat bani mulți nu glumă și acum dumneavoastră vorbiți de dărâmare. Va să zică dumneavoastră socotiți că se va stinge credința?... Dar veți vedea că nu se va stinge... Poporul știe...

Starostele se îndesă mai tare în fotoliul de apostol și până și vocea începu să-i sune ca în primele secole ale creștinismului. Dar un alt uncheș, îl întrerupse pe staroste:

— Dece vorbiți așa, Ivan Achimovici? Cetățeanul director își vede de treaba lui... Numai că acolo jos, unde ați spus dumneavoastră, acolo e capelă. Și culmea, ca să vorbim drept, locul e tare rău...

— Stropiți cu aghiasmă, îl sfătuește Lapot.

Bătrânul turburat, se scarpină în barbă:

— Aghiasma, fiule nu folosește la orice.

— Cum nu la orice?

— Nu la orice, fiule. Nu-i așa că dacă te-ar stropi pe tine, nu ți-ar ajuta?

— Adevărat, n'ar ajuta, se îndoiește Lapot.

— Vezi, nu ți-ar ajuta. Aici trebue înțelegere.

— Popii o fac cu înțelegere?

— Preoții noștri? Sigur că ei înțeleg. Înțeleg, fiule!

— Ei înțeleg ceeace au nevoie, spune Lapot, iar voi nu înțelegeți. Ieri a fost un foc... Dacă nu erau băieții, ar fi ars moșul. Ar fi ars ca paiele.

— Inseamnă că domnul ar fi vrut așa. Poate domnul dumnezeu îi hărăzise această moarte bătrânului.

— Iar băieții s'au băgat și au împiedicat...

Bătrânul grăiește:

— Ești tânăr, fiule, ca să judeci lucrurile astea...

— Da?

— Numai că sub deal e o capelă, da, și n'are nici pristol. Moșnegii plecară, își luară smeriți rămas bun, iar a doua zi atârnară de pereții bisericii frânghii și lanțuri pe care se cățărară meșteri cu căldări. Poate fiindcă s'au rușinat de pereții jupuiți ai bisericii, poate fiindcă voiau să dovedească puterea credinței, cei din sfatul bisericesc hărăziră patru sute de ruble pentru văruirea bisericii.

Colonistii arătară curiozitate față de sobor. Puștii chiar mă rugară:

— Putem să ne uităm la ce fac în biserică?

— Uitați-vă.

Jorca îi preveni pe puști:

— Numai vedeți să nu faceți obrăznicii. Noi lucrăm asupra conștiinței cu ajutorul convingerii și cu conștiința refacerii vieții pe baze noi nu prin obrăznicie.

— Da ce noi suntem scandalagii? se supărară puștii.

— Și în general, acolo să nu jigniți pe nimeni... Să vă purtați delicat... Așa...

Cu toate că Jorca dăduse aceste dispoziții mai mult cu ajutorul gesturilor și al mimicii, puștii îl înțeleseră.

— Știm noi, o să fie bine.

Dar peste o săptămână se apropie de mine un popă bătrânel, sbârcit, și-mi șopti:

— Am o rugăminte la dumneavoastră, cetățene director. N'avem nimic de spus, băieții nu fac niciun rău, dar știți... sunt totuși o ispită pentru credincioși, nu e plăcut... Adevărat că ei își dau silința... Doamne ferește, n'avem nimic de zis, dar porunciți-le să nu mai vină la biserică.

— Deci tot fac obrăznicii?

— Doamne ferește, nu fac obrăznicii, nu! Dar vin în pantalonași, cu pălăriuțele astea... Iar unii fac cruci, știți cu mâna

stângă şi nici nu ştiu să se închine în general. Şi nu ştiu în ce parte să se uite, se uită în toate părţile, se întorc ba într'o parte, ba cu spatele spre altar. Ei sunt curioşi sigur, dar e totuşi o casă de rugăciune şi dânşii nu ştiu ce înseamnă rugăciunea, slava şi frica lui dumnezeu. Intră şi în altar cu sfială, sigur, se uită, umblă, ating icoanele, urmăresc totul pe pristol, ba unul s'a aşezat chiar în porţile sfinte şi se uita la cei care se rugau. Nu e plăcut, ştiţi...

L-am liniştit pe popă, spunându-i că nu-l vom mai deranja, iar la adunarea generală a coloniştilor anunţai:

— Băieţi, nu vă mai duceţi la biserică fiindcă popa e nemulţumit.

Puştii se revoltară:

— Ce? N'am făcut nimic rău. Cei care au intrat n'au făcut obrăznicii. Au trecut doar pe acolo şi apoi acasă. Minte!

— Dar dece v'aţi făcut cruce? Ce v'a venit să vă închinaţi? Credeţi în dumnezeu sau ce?

— Păi aţi spus să nu-i jignim. Dar cine să mai ştie cum să te porţi cu ei? Acolo toţi stau... stau, iar pe urmă buf! în genunchi şi-şi fac cruci. Aşa că ai noştri s'au gândit să nu-i jignească.

— Atunci nu vă mai duceţi, nu trebue.

— Ei şi? Nu ne mai ducem... Acolo se vorbeşte într'un fel atât de ciudat. Şi toţi stau. Dece stau aşa? Iar în îngrăditura aceea, cum îi zice... aha! altar, acolo-i aşa de curat, cu covoraşe şi miroase bine, numai că, ha-ha popa grozav se mai canoneşte acolo, ridică mâinile în sus uite aşa... Straşnic!

— Tu ai intrat şi în altar?

— Am intrat iar el tocmai ridicase mâinile şi spunea ceva. Eu stăteam şi nu-l stânjeneam deloc, dar el mi-a spus: du-te, du-te, băieţaşule, nu mă stânjeni. Ei, am plecat, treaba lui...

Pe la mijlocul lui Iunie, colonia intră în ordine deplină. La 10 Iunie uzina electrică începu să genereze curent, lămpile cu gaz fură trimise la magazie. Instalaţia de apă începu să funcţioneze ceva mai târziu. Tot pe la mijlocul lui Iunie, coloniştii se mutară în dormitoare. Paturile fură aproape refăcute în fierăria noastră, puserăm saltele şi perne noi, dar pentru pături nu ne-au mai ajuns banii şi noi nu voiam să acoperim aşternuturile cu tot felul de vechituri. Trebuiau vreo zece mii de ruble pentru pături. Sovietul comandanţilor reluă de câteva ori această chestiune, dar hotărîrea era mereu aceeaşi, cum o formula Lapot:

— Dacă luăm pături n'o să terminăm crescătoria de porci. Deci ducă-se păturile, la porci!

In timpul verii era nevoie de pături numai aşa, de paradă, fiindcă grozav ţineau toţi să pregătească elegant dormitoarele pentru sărbătoarea primului snop. Iar acum, pe curcubeul traiului nostru, dormitoarele puneau o pată albă.

Dar aveam noroc.

Haladuba venea des prin colonie, umbla prin dormitoare, pe la reparaţii, pe la construcţii, stătea de vorbă cu băieţii şi se simţea foarte măgulit că ne pregăteam să culegem cu solemnitate secara lui. Coloniştii noştri îi erau dragi lui Halabuda, care spunea:

— Femeile dela noi tot trăncănesc că nu e aşa, că nu-i pe dincolo. Nu înţeleg cu niciun chip ce le stă în ochi. Aş vrea să-mi explice cineva ce dracu mai vor? Băieţii muncesc, îşi dau osteneala, sunt băieţi buni, comsomolişti. Le întărâţi tu cumva, sau ce?

Dar răspunzând întotdeauna cu căldură la toate chestiunile curente. Halabuda se răcea imediat ce venea vorba de pături. Lapot încerca tot felul de mijloace cu Sidor Carpovici.

— Da, ofta Lapot, toţi oamenii au pături, iar noi nu. Bine că-l avem cu noi pe Sidor Carpovici. Să vedeţi că o să ni le dăruiască...

Halabuda se întorcea cu spatele şi mormăia nemulţumit:

— Şireţi, ticăloşii!... O să le dăruiască Sidor Carpovici!

A doua zi, Lapot mai punea un bemol la cheie:

— Va să zică nici Sidor Carpovici nu ne va ajuta? Sărmanii gorchişti!

Dar nici bemolul n'ajută, cu toate că vedeam cum inima lui Sidor Carpovici era gata de pornire, cum spun ucrainienii.

Odată, spre seară, Halabuda sosi bine dispus, lăudă ogoarele, orizontul, crescătoria, porcii. Se bucură în dormitor de paturile şnuruite, de străveziul geamurilor spălate, de curăţenia podelelor şi de moliciunea pernelor bătute. E adevărat că aşternuturile săreau în ochi cu goliciunea orbitoare a cearsafurilor, dar nu voiam să-l mai plictisesc pe bătrân cu păturile. Halabuda se întristă el singur şi spuse pe când ieşeam din dormitoare:

— Da, trebue... să facem rost... de pături.

Când Halabuda şi cu mine ieşirăm din curte, cei patru sute de coloniști erau aliniaţi în formaţie — era ora de gimnastică. In deplină corespondenţă cu regulile formaţiei, Petru Ivanovici Gorovici dădu comanda:

— Tovarăşi colonişti, drepţi. Salutul!

Patru sute de mâini svâcniră în mişcare şi încremeniră deasupra rândurilor de chipuri grave întoarse spre noi. Plutonul de toboşari făcu să răsune departe spre zări patru măsuri din bătăile dese ale salutului. Gorovici se apropie să dea raportul şi stătu drepţi în faţa lui Halabuda.

— Tovarăşe preşedinte al Pomdetului! In formaţia de gimnastică a coloniei Gorchi sunt 389 colonişti, lipsesc trei pentru serviciul de supraveghere, şase sunt în detaşamentul de pază, iar doi bolnavi.

Fostul cavalerist Petru Ivanovici făcu un pas la o parte, descoperind ochilor lui Sidor Carpovici formaţia încântătoare a gorniştilor desfăşurată sportiv pe spaţii largi, încremenită într'un salut.

Sidor Carpovici se trase turburat de mustaţă, deveni de zece ori mai grav ca deobicei, lovi cu bastonul noduros în pământ şi spuse tare cu basul său neschimbat:

— Noroc, băieţi!

Sidor Carpovici trebui să clipească amarnic din ochi, când corul răsunător al celor patru sute de glasuri tinere şi voioase răspunse scandat:

— Să trăiţi!...

Halabuda nu putu răbda, zâmbi, se uită îndărăt şi murmură ruşinat:

— Ticăloşii, ce îndemânare au căpătat! O să le spun... un lucru vreau să le spun.

— Pe loc repaus.

Coloniştii scoaseră piciorul drept înafară, repeziră mâinile la spate, îşi legănară torsurile şi-i zâmbiră lui Sidor Carpovici. Acesta mai lovi odată cu bastonul în pământ şi se mai trase odată de mustaţă.

— Ştiţi, băieţi, că mie nu-mi place să ţin cuvântări, dar acum am să vă spun ceva. Vedeţi, voinicilor, vă spun pe faţă voinici, la voi merg toate în felul nostru muncitoresc, merg bine. Vă spun drept că dac'aş avea un fiu, aş vrea să fie ca voi. Şi nu vă uitaţi la ce trăncănesc femeile. Vă spun în faţă: ţineţi-vă linia, fiindcă eu sunt vechi bolşevic şi un vechi muncitor şi văd. La voi toate merg în felul nostru. Dacă vă spune cineva că nu-i aşa, nu-l luaţi în seamă, mergeţi înainte. Înţelegeţi? Inainte! Iar ca semn din partea mea, vă spun că vă dăruesc pături să vă înveliţi!

Băieţii împrăştiară cristalele formaţiei şi se repeziră spre noi. Lapot sări înainte, stătu, dădu din mâini, strigă:

— Cum? Va să zică... Ura! Sidor Carpovici!

Eu şi Gorovici abia am avut timp să ne dăm la o parte. Îl ridicară pe Halabuda pe mâini, îl aruncară de câteva ori în sus şi-l purtară spre club. Deasupra mulţimii se înălţa numai bastonul lui noduros.

Lângă uşa clubului îl lăsară pe Halabuda pe pământ. Sburlit, roşu şi emoţionat, el îşi potrivi ruşinat surtucul, căutând mirat într'un buzunar, când se apropie de el Taraneţ, care spuse modest:

— Uitaţi-vă ceasul, portofelul şi cheile.

— Căzuseră toate? întrebă uimit Halabuda.

— N'au căzut, spuse Taraneţ, le-am luat eu în primire ca să nu cadă şi să se piardă... ştiţi, se întâmplă...

Halabuda îşi primi valorile din mâinile lui Taraneţ, care se pierdu în mulţime.

— Oameni, ce să spun! Pe cuvânt de cinste!

Şi deodată izbucni în râs:

— Măi!... Ce fuse întradevăr asta... Unde-i acela care... „luase în primire"?

Plecă înduioşat în oraş. Deaceea, am fost aproape distrus a doua zi, când acelaş Sidor Carpovici, în cabinetul lui somptuos, mă întâmpină distant, rece şi mai mult scormoni în sal!arele mesei, răsfoi blocnotesul şi-şi şterse nasul, decât vorbi cu mine.

— N'avem pături, spuse el, n'avem!

— Daţi-ne bani şi cumpărăm noi.

— Nu sunt nici bani... nu sunt bani... Şi apoi nu există un asemenea deviz.

— Dar atunci, ieri dece...

— Ei, câte nu spune omul? Vorbe... Dacă nu-i, nu-i...

Mi-am închipuit mediul în care trăia Halabuda, îmi adusei aminte de Charles Darwin, am dus mâna la chipiu şi am ieşit.

In colonie ştirea despre trădarea lui Sidor Carpovici fu întâmpinată cu mânie. Până şi Galatenco se revoltă:

— Ce om! De acum nu mai are voie să vie în colonie. Şi mai spunea că o să vie la bostănărie, să facă de pază...

A doua zi am înfăţişat la comisia de arbitraj plângerea împotriva preşedintelui dela Pomdet, în care subliniam nu latura juridică a chestiunii, ci pe cea politică: nu se putea îngădui unui bolşevic să nu-şi ţină cuvântul. Spre mirarea noastră, a

treia zi ne chemară la arbitraj pe mine şi pe Lapot. In faţa mesei roşii de judecată se aşează Halabuda care încercă să dovedească ceva. In spatele lui erau furişaţi reprezentanţii mediului său înconjurător, cu ochelari, cu cefe groase şi mustăcioare americane, şi şopteau între ei. Preşedintele, într'o cămaşă rusească neagră, cu frunte înaltă şi ochi căprui, întinse cinci degete pe o hârtie şi-l întrerupse pe Halabuda:

— Aşteaptă, Sidor. Spune drept, ai făgăduit pături?

Halabuda se roşi şi dădu din mâini:

— Ei... a fost aşa o vorbă... Câte nu spui!

— In faţa formaţiei de colonişti?

— E adevărat... băieţii erau în formaţie.

— Te-au ridicat pe braţe?

— M'au ridicat, ce să le faci? Doar îs flăcăiandri.

— Atunci plăteşte.

— Cum?

— Plăteşte, îţi spun. Trebue să dai păturile. Aşa am hotărît.

Judecătorii zâmbeau. Halabuda se întoarse spre cei din jur şi mormăi ceva ameninţător.

După ce mai aşteptarăm câteva zile, Zadorov plecă la Halabuda să primească banii sau păturile. Sidor Carpovici nu-l primi pe Zadorov, iar funcţionarul lui lămuri:

— Nu înţeleg cum v'a trecut prin minte să vă judecaţi cu noi. Ce disciplină e asta? Iată, decizia comisiei de arbitraj, zace aici la mine. Vedeţi?

— Ei?

— Atât tot. Şi vă rog să nu mai veniţi aici. Poate că ne vom hotărî să facem apel. In cel mai rău caz o s'o trecem în bugetul anului viitor. Aţi crezut că veniţi ca la piaţă să cumpăraţi patru sute de pături? Aici e o instituţie serioasă...

Zadorov se întoarse din oraş turburat din cale afară. Sovietul comandanţilor fierse o seară întreagă şi se hotărî să-i trimită o scrisoare lui Grigorie Ivanovici Petrovschi. Dar chiar a doua zi se găsi o deslegare atât de simplă şi de naturală, ba chiar una atât de veselă, încât întreaga colonie ţopăia şi hohotea de râs visând la clipe fericite când Halabuda va sosi în colonie şi dânşii vor sta de vorbă cu el. Deslegarea a constat în aceea că executorul judiciar a pus sechestru pe contul curent al Pomdetului. După alte două zile am fost chemat în acelaş cabinet înalt unde tovarăşul cel ras care pe vremuri se interesase dece nu-mi plac

educatorii de patruzeci de ruble, şedea într'un fotoliu larg şi se împurpura de veselie urmărindu-l pe Halabuda care, la fel de purpuriu dar din altă pricină, păşea prin cabinet. M'am oprit în tăcere la uşă şi cel ras îmi făcu semn cu degetul, abia stăpânindu-şi râsul:

— Vino încoace... Cum asta? Cum ai îndrăznit, frate? Nu-i bine, trebue ridicat sechestrul, altfel... Uite-l cum umblă pe aici dar n'are voie să umble în propriul lui buzunar. A venit să se plângă de tine. Zice că nu vrea să lucreze, fiindcă-l jigneşte directorul coloniei Gorchi.

Tăceam; nu înţelegeam ce învârtea cel ras.

— Sechestrul trebue ridicat, spuse grav şeful. Ce născociri mai sunt şi sechestrele astea!

Din nou nu se mai putu stăpâni şi hohoti de râs în fotoliu. Halabuda vârî mâinile în buzunare şi privi spre piaţă:

— Porunciţi să ridice sechestrul? întrebai eu.

— Uite despre ce e vorba, eu n'am dreptul să poruncesc. Auzi, Sidor Carpovici? N'am dreptul. Eu o să spun să ridice sechestrul şi el o să răspundă că nu vrea. Văd că ai un carnet de cecuri în buzunar. Scrie un cec. Pentru cât, pentru zece mii de ruble? Uite...

Halabuda se repezi dela fereastră, scoase mâinile din buzunare, îşi netezi mustaţa roşcată şi zâmbi:

— Ticăloşi mai sunt, poţi să mai zici ceva?

Se apropie de mine şi mă bătu pe umăr:

— Bravo! Aşa trebue să te porţi cu noi! Parcă ce suntem? Nişte birocraţi! Aşa ne trebue!

Cel ras izbucni din nou în râs şi scoase până şi batista. Zâmbind, Halabuda scoase carnetul şi scrise un cec.

Primul snop se sărbătorea la 5 Iulie. Era o veche sărbătoare a noastră devenită demult jalonul cel mai de seamă în calendarul nostru anual, pentru care elaborasem chiar un regulament. Dar acum era stăpânită de ideea predării coloniei după cucerire, idee care se întinsese până la cel din urmă colonist. Deaceea, pregătirile pentru serbare se făceau fără semnale, într'un adânc elan de pasiune şi hotărîre puternică: totul trebuia să fie desăvârşit. Aproape că nu se mai găseau locuri neisprăvite. Pe paturi se aflau acum paturi roşii, noi, iazul strălucea ca o oglindă, pe povârnişul dealului coborau şapte terase noi pentru viitoarea grădină. Totul era îndeplinit. Silantie tăia porci, detaşamentul unit al lui Buţai atârna pretutindeni ghirlande şi

lozinci. Deasupra porților, pe fondul alb al bolții, Costea Vetcovschi, scrisese cu grijă:

„Și vom împlânta pe pământ steagul roșu al muncii!" Iar pe partea dinăuntru a porții, scurt:

„S'a făcut!"

La 2 Iulie, al treisprezecelea detașament unit de sub comanda lui Jeveli, îmbrăcat frumos, împărți prin oraș invitațiile.

In ziua sărbătorii, jumătatea de hectar desemnată încă de dimineață pentru secerat este înconjurată cu șiruri de steaguri roșii, ca și drumul spre arie, împodobit și el cu ghirlande și steaguri. La poartă stă măsuța comisiei de primit musafirii. Deasupra prăpastiei, lângă iaz, sunt puse mese pentru șase sute de persoane. Un zefir sărbătoresc, grijuliu, face să fâlfâe colțurile fețelor albe de masă, petalele buchetelor și halatele celor ce vor servi la masă.

Dincolo de porți, jos în drum, stau de pază, călare pe Mary și Viteaz, Sinenchi și Zaicenco, îmbrăcați cu bluze și pantalonași roșii și având pe cap pălării caucaziene. Pe spate le flutură un fel de pelerine albe cu o stea roșie, tivite cu blană veritabilă de iepure de casă. Intr'o săptămână Vania Zaicenco a învățat toate cele nouăsprezece semnale ale noastre și Gorcovschi, comandantul brigăzii de gorniști îl recunoscu vrednic de cinstea de a fi gornist de serviciu în ziua serbării. Goarnele le atârnau pe umeri de o panglică de atlaz.

La ora zece se arătară primii musafiri, cei care veneau pe jos din gara Rîjov. Erau reprezentanții organizațiilor comsomoliste din Harcov. Călăreții înălțară trâmbițele dând peste umăr panglicele de atlaz, se înfipseră mai sdravăn în șea și sunară de trei ori semnalul de bun sosit. Sărbătoarea începu. Pe musafiri îi întâmpină în prag comisia de primire, cu brasarde albastre, prinzându-le pe piept trei spice de secară legate cu panglicuță roșie și înmânându-le un bilețel special pe care scria, de pildă:

„Detașamentul 11 coloniști vă invită la masa lui:
Comandantul detașamentului, D. Jeveli".

Musafirii sunt duși să viziteze colonia, iar din vale răsună alte semnale de bun venit ale minunaților noștri călăreți. Curtea și încăperile coloniei se umplură cu musafiri. Vin președinții uzinelor din Harcov, funcționarii Ocrispolcomului și Narobrazului, sovietele sătești din împrejurimi, corespondenții ziarelor. Trag la poartă masini aducând pe Djurinscaia, Iuriev, Cleamer, Breghel și pe tovarășa Zoia, pe membrii organizațiilor de partid;

sosește și tovarășul cel ras. Vine în Fordul lui și Halabuda. E întâmpinat de sovietul comandanților înadins adunat, care îl scoate din mașină și-l aruncă imediat în aer. Cel ras stă și râde de partea cealaltă a mașinii. Când îl pun jos pe Halabuda, cel ras întreabă:

— Ce-au mai obținut dela tine?

Halabuda se înfurie.

— Crezi că n'au obținut nimic? Afurisiții ăștia obțin totdeauna câte ceva.

— Da, dar ce?

— Au obținut un tractor. Le dăruesc un tractor Fordson... Ei lua-v'ar dracu, aruncați-mă în aer, dar acum cu toții.

Halabuda trebui să mai sboare odată, apoi băieții îl luară imediat cu dânșii.

Curtea coloniei se populează ca strada principală a orașului. Coloniștii, împodobiți cu buchete la butoniere, în rânduri largi, elegante, umblă călăuzind oaspeții pe poteci, le zâmbesc cu buzele lor roșii, luminându-și fața cu o strălucire când sfioasă, când sinceră a ochilor, le arată ceva, îi duc pe cine știe unde.

La ora 12 intrară călări Sinenchi și Zaicenco și, aplecându-se în șea, vorbiră în șoapte cu Natașa Petrenco, comandantul de serviciu. Apoi, Sinenchi, împrăștiindu-i pe musafirii care râdeau și pe coloniști, galopă în curtea gospodăriei. După un minut se auziră de acolo sunetele cerești ale „adunării generale", care se cântă întotdeauna cu o octavă mai sus decât orice alt semnal. Vania Zaicenco le reluă. Părăsindu-i pe musafiri, coloniștii se adunară în fugă pe piațeta principală și ultimul recitativ de trâmbiță nici n'avu timp să sboare spre Rîjov, că ei se și aliniaseră și Mitia Nisimov, aruncând sus călcâiele și înduioșându-i pe musafiri, trecu pe flancul stâng cu un steguleț verde. Incep să simt triumful prin fiecare nerv. Această formație voioasă de băieți care se desfășură ca o panglică alb-albastră crescută dintrodată alături de linia rondurilor, a și lovit în privirile, în gusturile și obiceiurile oamenilor adunați acolo, a și cerut respect. Fețele musafirilor, până atunci binevoitor ocrotitoare cum sunt cele ale oamenilor mari care se poartă mărinimos cu copiii, se lungiră deodată și se ascuțiră atente. Iuriev care stătea în spatele meu, zice cu glas tare:

— Grozavi sunt, Anton Semeonovici!

Coloniștii terminau preocupați alinierea, uitându-se mereu

la mine. Sunt sigur că pretutindeni totul e gata şi nu mai întârzii comanda următoare:

— La steag, drepţi!

De după zidul bisericii, supunându-şi mişcările ritmului salutului, ieşi Nataşa, conducând brigada steagului. Le adresai coloniştilor câteva cuvinte, îi felicitai pentru sărbătoare şi pentru victorie.

— Şi acum să cinstim pe cei mai vrednici tovarăşi ai noştri, cei din detaşamentul opt unit comandat de Burun, detaşamentul primului snop.

Din nou trâmbiţele sunară salutul. De departe, prin porţile larg deschise, apăru detaşamentul opt unit. O, musafiri dragi, vă înţeleg turburarea, privirile uimite, fiindcă nu pentru întâia oară în viaţă sunt eu însumi uimit şi încântat de farmecul solemn al detaşamentului opt unit! Eu am putinţa să văd şi să simt mai mult decât voi.

In fruntea detaşamentului merge Burun, solidul, emeritul Burun, care a adus de atâtea ori înainte detaşamentele de muncă ale coloniei. El poartă pe umerii-i voinici o coasă ascuţită şi strălucitoare, împodobită cu romaniţe mari. Burun îmi pare astăzi deosebit de frumos, fiindcă ştiu că el nu este doar o siluetă decorativă într'un tablou viu, nu este doar un colonist la care face să te uiţi, ci e înaînte de toate un comandant adevărat care ştie pe cine duce cu el şi unde-l duce. Pe faţa lui severă, liniştită, eu văd problemele care-l frământă: azi, în treizeci de minute trebue să strângă şi să aşeze în clăi un pogon de secară. Musafirii nu pot vedea acest lucru. Ei nu pot vedea nici altceva, anume că Burun, comandantul de azi al cosaşilor este student al institutului de mediciná. In această unire se contopesc liniile stilului nostru sovietic într'un chip deosebit de convingător. Dar musafirii nu pot vedea chiar totul, fiindcă ei nu se uită numai la Burun. După Burun păşesc, în rânduri de câte patru, şaisprezece cosaşi în cămăşi albe, aidoma, şi cu coase la fel de înflorite. Şaisprezece cosaşi! E atât de uşor să-i numeri! Dar între cei şaisprezece câte nume glorioase: Carabanov, Zadorov, Beluhin, Schneider, Gheorghievschi! Numai rândul din urmă îl alcătuesc tinerii gorchişti: Voscoboinicov, Svatco, Pereţ şi Corotcov. După cosaşi vin şaisprezece fete. Fiecare poartă pe cap o coroniţă de flori şi în inimă o cunună din minunatele noastre zile sovietice. Sunt legătoarele.

Detaşamentul opt unit se apropie de noi, când pe poartă

sboară în galop două secerători la care sunt înhămate câte două perechi de cai. Şi în coamele şi pe hamurile lor sunt flori, şi tot flori împodobesc aripile secerătoare. In şeile cailor din dreapta stau vizitiii; pe capra primei maşini se află chiar Anton Bratcenco, iar pe a celei de a doua Gorcovschi. In spatele secerătorilor vin greble mecanice, apoi după ele un butoi cu apă şi pe butoi Galatenco, omul cel mai leneş din colonie, pe care sovietul comandanţilor, fără să clipească, l-a premiat cu participarea în detaşamentul opt unit. Acum se poate vedea cu câtă sârguinţă, fără nicio lene, şi-a împodobit butoiul Galatenco. Aproape nu mai e butoi, ci un morman parfumat, cu flori până şi pe spiţele roţilor. In sfârşit, după Galatenco, urmează o trăsurică având semnul Crucii Roşii şi purtând pe Elena Mihailovna şi pe Smena. Se poate întâmpla cine ştie ce în timpul muncii.

Detaşamentul opt unit se opri în faţa formaţiei noastre. Lapot ieşi înainte şi spuse:

— Detaşament opt! Fiindcă sunteţi buni comsomolişti, colonişti şi tovarăşi de nădejde, colonia v'a răsplătit: veţi cosi primul snop. Faceţi-o aşa cum se cuvine şi arătaţi încă odată tuturor puştilor cum trebue să se lucreze şi cum trebue să se trăiască! Sovietul comandanţilor vă felicită şi roagă pe comandantul vostru, tovarăşul Burun, să preia comanda noastră, a tuturor...

Şi această cuvântare ca şi cele ce au urmat, nu se ştie de cine au fost compuse. Ele se rostesc în fiecare an, cu aceleaşi cuvinte înscrise de sovietul comandanţilor. Şi tocmai deaceea ele sunt ascultate cu deosebită emoţie. Deosebit de emoţionaţi, amuţesc şi coloniştii când se apropie de mine Burun, îmi strânge mâna şi spune conform tradiţiei:

— Tovarăşe director, îngăduiţi-mi să duc detaşamentul opt unit la muncă şi daţi-ne ca ajutoare pe aceşti băieţi.

Trebue să răspund, aşa după cum şi răspund.

— Tovarăşe Burun, du detaşamentul opt la muncă şi ia-i pe aceşti băieţi ca ajutoare.

Din această clipă Burun devine comandant al coloniei. El dă un şir de comenzi şi peste un minut colonia se află în marş. In urma toboşarilor şi a steagului merg cosaşii şi secerătorile. după ei toată colonia, apoi musafirii. Aceştia se supun disciplinei generale, se orânduesc şi ţin pasul. Halabuda care păşeşte alături de mine îi spune celui ras:

— Drace! Dacă n'ar fi fost păturile alea, aş fi fost în formaţie... uite, cu coasa!

Ii fac semn din cap lui Silantie, care se repede spre curtea gospodăriei. Când ne apropiem de pogonul cu pricina, Burun opreşte coloana şi călcând tradiţia, îi întreabă pe colonişti:

— Am primit propunerea de a-l numi pe Sidor Carpovici Halabuda ca al cincilea cosaş în brigada lui Zadorov din detaşamentul opt unit. Se opune cineva?

Coloniştii râd şi aplaudă. Burun ia coasa împodobită din mâinile lui Silantie şi o predă lui Halabuda. Repede, tinereşte, Sidor Carpovici îşi scoate haina, o aruncă pe hotar şi scutură coasa:

— Mulţumesc!

El se aşează al cincilea în rândul cosaşilor lui Zadorov. Acesta îl ameninţă cu degetul:

— Vedeţi să n'o înfigeţi în pământ, că ne faceţi de ruşine!

— Dă-mi pace, îi spune Halabuda, eu să vă învăţ pe voi...

Formaţia de colonişti se înşiră pe o parte a ogorului. Steagul este dus în secară, acolo se va lega primul snop. Burun şi Natasa se apropie de steag iar Zoren stă gata, ca cel mai tânăr membru al coloniei.

— Drepţi!

Burun începe să cosească. Din câteva mişcări culcă la picioarele Natasei o pală de secară înaltă. Natasa are pregătită legătura dela primul cosit. Leagă snopul din două, trei mişcări, două fete îl împodobesc cu o ghirlandă de flori şi Natasa, îmbujorată de muncă şi de izbândă, predă snopul lui Burun. Burun îl încarcă pe umăr şi-i spune lui Zoren cel cârn şi grav, care-şi ridicase năsucul să audă ce vorbeşte Burun:

— Primeşte snopul acesta din mâinile mele, munceşte şi învaţă, ca atunci când vei fi mare să ajungi comsomolist, să dobândeşti şi tu cinstea pe care am dobândit-o eu astăzi, de a cosi primul snop.

Pe Zoren l-au ales sorţii. Cu un glas răsunător ca o ciocârlie deasupra câmpului, el îi răspunde lui Burun:

— Iţi mulţumesc, Griţco! Voi învăţa şi voi munci. Iar când voi fi mare şi voi ajunge comsomolist, voi dobândi şi cinstea de a cosi primul snop şi de a-l preda celui mai mic dintre puşti.

Zoren ia snopul şi se înfundă în el. Dar puştii cu târgi şi veniseră la Zoren în fugă şi Zoren îşi depune darul bogat pe un

așternut de flori. In tunetul salutului, steagul și cel dintâi snop sunt duși pe flancul drept. Burun dă comanda:

— Cosașii și legătoarele la locurile lor!

Coloniștii se împrăștie la punctele însemnate, ocupând toate cele patru laturi ale ogorului. Înălțat în scări, Sinenchi sună începutul lucrului. La acest semnal, cei șaptesprezece cosași pornesc în jurul ogorului, tăind drum larg pentru secerători. Mă uit la ceas. După cinci minute cosașii ridică în sus coasele. Legătoarele strâng ultimii snopi și-i duc la o parte. Sosește clipa cea mai de răspundere a muncii. Anton, Vitca și caii odihniți și sătui sunt gata..

— La trap... maaarș!

Secerătorile pornesc pe cărările cosite. Încă două, trei secunde și ele hurducănesc prin secară, una după alta. Burun urmărește cu neliniște munca lor. In ultimele zile el, Anton și cu Șere, s'au gândit mult, mult, s'au învârtit în jurul secerătorilor. au ieșit de două ori cu ele la câmp. Va fi mare tărăboi dacă nu vor vrea caii să meargă la trap, dacă va trebui să se strige la ei, dacă se vor strica secerătorile și se vor opri. Dar fața lui Burun se înseninează treptat. Secerătorile merg cu un sunet monoton, mecanic, caii aleargă în voie, nu întârzie nici la cotituri, băieții se țin nemișcați în șei. Un ocol, două ocoluri. La începutul celui de al treilea, secerătorile trec la fel de frumos pe lângă noi și gravul Anton îi strigă lui Burun:

— Totul e în regulă, tovarășe comandant!

Burun se întoarce spre formația de coloniști și înalță coasa:

— Fiți gata! Drepți!

Coloniștii lasă mâinile în jos, dar înăuntrul lor totul împinge înainte, mușchii nu mai pot stăvili râvna.

— Pe ogor... marș!

Burun lăsă coasa în jos. Trei sute cincizeci de băieți porniră pe ogor.

Pe brazdele de secară cosită luciră mâinile și picioarele lor. Hohotind de râs, răsturnându-se unul pe altul ca niște mingi, toți au sărit să lege spicele cosite și alergau după secerători, câte trei, patru, căzând cu burțile pe fiecare grămadă de grâne.

— Păzea, detașamentul cincisprezece!

Musafirii râdeau de-și ștergeau lacrimile și Halabuda, întors printre noi, se uită sever la Breghel:

— Şi mai spui că... Uită-te!

Breghel zâmbi:

— Mă uit şi ce?... Lucrează voioşi, minunat. Dar asta-i doar lucru...

Halabuda scoase un sunet cam între „b" şi „d", dar nu spuse mai mult Breghelei, ci se uită furios la cel ras şi bombăni.

— Vorbeşte cu ea...

Surescitat, fericit, Iuriev îmi strânse mâna, căutând s'o convingă pe Djurinscaia:

— Nu, serios... gândiţi-vă! Pe mine mă mişcă şi nu ştiu dece. Azi, sigur, e sărbătoare, nu-i zi de lucru... Dar e ca un mister [1]) al muncii. Înţelegeţi?

Cel ras îl măsură cu luare-aminte pe Iuriev:

— Mister al muncii! Poate. Dar dece s'o complicaţi aşa? După părerea mea, ceeace este bun aici e faptul că sunt organizaţi, că sunt fericiţi şi că ştiu să lucreze. Pe cuvânt că pentru început e destul. Dumneavoastră ce credeţi, tovarăşă Breghel?

Breghel nici n'avu timp să se gândească, fiindcă Sinenchi îl opri pe Viteaz în faţa noastră şi ciripi:

— A trimis Burun... facem clăi! Toată lumea la clăi! Lângă clăi. sub steag, cântarăm „Internaţionala", pe urmă rostirăm cuvântări mai reuşite sau mai puţin reuşite, dar toate la fel de sincere, spuse de oameni simţitori, buni cetăţeni ai ţării de muncitori, înduioşaţi şi de sărbătoare şi de copii şi de cerul apropiat şi de târâitul lăcustelor în câmp.

Intorşi de pe holde, prânzirăm amestecaţi fără să mai ţinem seama de vârste şi de demnităţi. Astăzi până şi tovarăşa Zoia râdea şi glumea. Sărbătoarea ţinu mult. Jucarăm şi câteva jocuri. Il legară la ochi pe Halabuda, îi dădură în mână un şnur şi-l siliră să prindă un puşti sprintem care purta un clopoţel. I-am mai dus pe musafiri să se scalde în iaz, apoi puştii reprezentară o feerie pe piateta principală. Incepu cu o declamaţie corală [2]):

— Ce va fi la noi peste cinci ani?
Va fi atunci Soviet orăşenesc
Şi 'n curtea noastră un nou atelier,
Intregul deal va fi livadă nouă

---

[1]) Se referă la „mistere", cunoscutele spectacole cu subiecte biblice, reprezentate în evul mediu (N. T.).

[2]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

Şi noi tare-am mai vrea
— Un scrânciob nou electric.

Şi feeria se încheia cu urarea:

Iar colonişti fi-vor arcuri de oţel
Şi nu doar cauciucuri desumflate!

După focul de artificii de pe malul iazului, merserăm să-i însoţim pe musafiri până la Rîjov. Cei cu maşini plecară mai înainte şi şeful cel ras, luându-şi rămas bun dela mine îmi spuse:

— Tot aşa s'o ţii, tovarăşe Macarenco!

— Înţeles, aşa o voi ţine, am răspuns eu.

12. *VIAŢA MERGE MAI DEPARTE*

Şi din nou trecură una după alta zilele aspre şi fericite de muncă, pline de griji, de mici izbânzi şi de mici nereuşite, în spatele cărora de cele mai multe ori nu vedem treptele mari ale marilor fapte care ne hotărăsc viaţa pe timp îndelungat în viitor. Şi, ca şi înainte, în aceste zile de lucru şi mai ales în serile tăcute, târzii, gândurile fugare se concentrau, se cristalizau, contururile vagi, gingaşe, ale viitorului deveneau perceptibile.

Dar viitorul sosea şi descopereai că nu-i atât de gingaş pe cât credeai şi că i te poţi adresa fără ceremonie. Nu ne întristăm prea tare de posibilităţile noastre pierdute, mai învăţam ceva şi trăiam din nou, cu o experienţă mai bogată, pentru a săvârşi noi greşeli şi a merge mai departe.

Ca şi mai înainte eram priviţi de ochi severi, dojenitori, care ne dovedeau că nu trebue să greşim, că trebue să trăim cinstit, că nu cunoaştem teoria, că trebue... în general le eram îndatoraţi tuturor.

Curând se realiză în colonie o adevărată producţie. Cu drepturi sau fără, am organizat o tâmplărie cu strunguri bune, de geluit, de ajustat, cu pile, am născocit şi am făcut noi singuri un strung.

Incheiam contracte, primeam avansuri şi ajunsesem la atâta neobrăzare, încât deschisesem şi un cont curent la bancă.

Făcurăm şi stupi. Lucrul se dovedi destul de complicat, ce-

rând o mare precizie, dar cu încăpățânare începurăm să producem stupi cu sutele.

Făceam mobilă, chesoane şi câte şi mai câte altele. Deschiserăm şi un atelier de prelucrare a metalelor, dar aci n'am reuşit; ne ajunse catastrofa.

Şi aşa se scurgeau lunile. Lovind în stânga şi în dreapta, adaptându-ne, primenindu-ne, uneori răcnind şi scoţând colţii, alteori ameninţând cu o înţepătură otrăvită, ba adesea apucând chiar de pantaloni vreun picior de care dădeam întâmplător, noi continuarăm să trăim şi să ne îmbogăţim. Ne îmbogăţirăm şi cu prieteni. Afară de Djurinscaia şi de Iuriev se găsiră chiar în Narcompros oameni cu o minte profundă, cu un simţ natural al dreptăţii şi cu o dorinţă reală de a se gândi la amănuntele grele ale muncii noastre. Dar ne bucuram de mai mulţi prieteni în masa largă, în organele de partid şi cele regionale, în presă, în mediul muncitoresc. Numai datorită lor aveam destul oxigen în muncă.

Se înteţi şi munca de culturalizare. Şcoala avea acum şase clase. Se arată în colonie şi Vasile Nicolaevici Perschi, un om rar. Era un Don Quijote înnobilat de secole de tehnică, de artă şi literatură. Şi statura şi uscăţimea lui erau făcute după Cervantes, lucru care îi ajuta foarte mult lui Perschi să „strângă şurubul" în munca de club. Mare născocitor şi fantezist, nu garantez că în închipuirea lui lumea nu va fi fost populată de duhuri bune şi rele. Dar le recomand tuturor să cheme la muncile de club numai Don Quijoţi. In orice surcea dânşii pot întrezări viitorul, din cartoane şi culori pot crea o feerie, cu dânşii învaţă băieţii să scoată o gazetă de perete lungă de patruzeci de metri, să înceapă a desluşi bombardiere şi aeroplane de recunoaştere în superioritatea metalului faţă de lemn. Astfel de Don Quijoţi dau însufleţirea necesară muncii de club, înflăcărează talentele şi ajută la naşterea creatorilor. Nu voi începe să descriu aici toate isprăvile lui Perschi. Voi spune doar că el transformă serile noastre, vârând în ele talaş, clei, rindea, lămpi de spirt şi scrâşnet de ferestraie, sgomot de elice, declamaţii corale şi pantomime. Incepurăm a cheltui mulţi bani pe cărţi. In amvon nu mai era loc pentru dulapuri, iar în sala de lectură pentru cititori.

Şi mai avea câte altceva încă.

Mai întâi fanfara. Colonia noastră a introdus cea dintâi în Ucraina şi poate chiar în Uniune lucrul acesta lăudabil. Tova-

răşa Zoia nu mai avu nicio îndoială că aş fi fost înainte colonel, dar în schimb sovietul comandanţilor se arăta mulţumit. Adevărat că introducerea unei fanfare în colonie e o mare încercare pentru nervi, fiindcă vreme de patru luni nu poţi găsi un colţ unde să nu afli scaunele, mesele sau pervazurile ocupate de baritoni, başi şi tenori, şi să nu te chinue pe tine şi pe toţi cei din jur cu sunete îngrozitoare. Dar la 1 Mai ne făcurăm intrarea în oraş cu muzică proprie. Câte trăiri intense, câte lacrimi de duioşie, ce uimită încântare au avut în ziua aceea intelectualii din Harcov, bătrânele, gazetarii şi băieţii de pe stradă!

A doua izbândă a fost cinematograful, care ne îngădui să pătrundem întradevăr în munca din templul ce stătea în mijlocul curţii noastre. Cu toate plângerile, cu toate ameninţările consiliului bisericesc, noi începeam şedinţele chiar când suna de vecernie. Niciodată acest semnal străvechi nu adunase atâţia credincioşi ca acum. Şi cât de repede! Abia cobora clopotarul din clopotniţă, abia intra preotul pe poartă, că la uşa clubului nostru se şi formase o coadă de două, trei sute de oameni. Până să se îmbrace preotul în odăjdii, operatorul şi punea filmul în cabină, iar când începea părintele „Impărăţia cerurilor", operatorul se apuca de lucru. Contact deplin.

Acest contact sfârşi însă dureros pentru Vera Berezovscaia. Vera este una din acele pensionare ale mele al căror preţ de cost în producţia noastră era foarte ridicat. Nici nu visasem să ocupe un astfel de loc în proiectul de buget.

In primul timp după „boala de rinichi", Vera se liniştise şi începu să muncească din greu. Dar abia i se îmbujorară puţin obrajii, abia i se adăugă un milimetru de grăsime sub piele, că Vera şi începu să joace din umeri, din ochi, din mers, din voce. O surprindeam adesea prin colţuri, alături de vreo siluetă obscură. Vedeam cât de nesigur şi de neliniştit deveni luciul argintiu al ochilor ei şi cu ce ton prefăcut, desgustător se justifica:

— Ce, Anton Semeonovici! Nu mai am voie nici să vorbesc cu cineva!

In problema reeducării nu există capitol mai greu decât acela al fetelor care au trecut prin mai multe mâini. Oricât s'ar tăvăli pe stradă un băiat, la orice aventuri oricât de complicate şi de ilegale ar lua parte şi oricât s'ar împotrivi amestecului nostru pedagogic, dacă are cea mai mică urmă de minte, pus într'un

colectiv bun, va ieşi totuşi om. Aceasta, datorită faptului că băiatul e în fond doar rămas în urmă şi distanţa dela linia normală poate oricând fi măsurată şi împlinită. Fata care a început de tânără o viaţă sexuală, nu numai că a rămas în urmă, dar atât în fizicul, cât şi în spiritul ei, poartă o rană adâncă şi dureroasă. Din toate părţile se îndreaptă spre ea ochi „înţelegători", fie cu neruşinare, fie cu obrăznicie, compătimitori sau lăcrimoşi. Toate aceste priviri au acelaş preţ, acelaş nume: crimă. Ele nu-i îngăduie fetei să-şi uite durerea, ci întreţin o veşnică sugestie a propriei ei lipse de valoare. Şi odată cu trunchierea personalităţii în fetele acestea, se naşte o mândrie primitivă, prostească. Celelalte sunt doar nişte fetişcane pe lângă ea, femeie în toată firea, care a simţit ceeace pentru altele este încă o taină, care exercită o putere deosebită asupra bărbaţilor, putere cunoscută şi stăpânită de ea. In împletirea aceasta încâlcită de durere şi îngâmfare, de sărăcie şi bogăţie, de lacrimi nocturne şi cochetării la lumina zilei, trebue un caracter diabolic ca să-ţi croieşti o linie şi să mergi pe ea, creându-ţi o nouă experienţă, obiceiuri noi şi forme noi de tact şi prevedere.

Atât de greu se dovedi pentru mine cazul Verei Berezovscaia. Ea mă amări mult timp după mutare şi bănuiam că între timp adăugă multe noduri pe firul vieţii sale. Verei trebuia să-i vorbeşti cu delicateţe deosebită. Se supăra uşor, făcea nazuri, căuta să fugă cât mai repede de mine ca să plângă după plac undeva în fân. Asta n'o împiedica să lege noi prietenii uşor de desfăcut, deoarece partenerii masculini se temeau grozav să se vadă în mijlocul adunării comandanţilor şi să răspundă invitaţiei lui Lapot:

— Sîai drepţi şi lămureşte ce şi cum!

In sfârşit, Vera înţelese că nu coloniştii sunt oameni potriviţi pentru poveşti de dragoste şi-şi mută aventurile ei amoroase pe un teren mai puţin vulnerabil. Pe lângă dânsa începu să se învârte un telegrafist tinerel din Rîjov fiinţă posacă şi cu coşuri pe obraz, profund încredinţat că vipuşca galbenă[1]), este cea mai înaltă expresie a civilizaţiei de pe glob. Vera începu să se ducă la întâlniri în crâng. Băieţii dădeau peste ei, protestau, dar ne plictisirăm să ne tot ţinem de Vera. Lapot făcu singurul

[1]) Semn distinctiv al uniformei telegrafiştilor (N. T.).

lucru care se putea face. Il prinse pe telegrafistul Silvestru într'un loc mai singuratic şi-i spuse:

— O abaţi pe Vera dela drumul drept. Aĭ grijă, că te însurăm!

Telegrafistul îşi întoarse într'o parte faţa cu coşuri.

— Dece să mă însuraţi?

— Vezi, Silvestru, că de nu te însori, o să-ţi răsucim gâtul. Ne cunoşti... De noi n'o să te poţi ascunde nici în cabina ta de operator, ba o să te găsim şi în alt oraş.

Disprețuind orice etichetă, Vera o tulea la întâlnire în fiecare clipă liberă. Când mă întâlnea se roşea, îşi îndrepta ceva în păr şi o lua repede-repegior într'o parte.

In sfârşit îi bătu şi Verei ceasul. Intr'o seară, târziu veni în cabinetul meu, se răsturnă obraznic pe scaun, puse picior peste picior, se împurpură la faţă şi lăsă pleoapele în jos, dar spuse tare, cu duşmănie, ţinând capul sus:

— Am treabă cu dumneavoastră!

— Mă rog, îi răspunsei eu la fel de oficial.

— Trebue să fac neapărat un avort.

— Da?

— Da. Şi vă rog să scrieţi un bilet către spital.

Tăceam, uitându-mă la ea. Lăsă capul în jos.

— Şi... asta-i tot.

Am prelungit tăcerea încă puţin. Vera încercă să mă privească pe sub pleoapele lăsate şi înţelesei din această privire că era plină de nerușinare: şi privirea şi roşeaţa şi felul de a vorbi.

— O să naşti, spusei sec.

Vera se uită la mine cochet, pieziş şi răsuci capul.

— Nu, n'o să nasc.

N'am răspuns nimic, închisei sertarele mesei, şi-mi pusei şapca. Ea se sculă, privi ca şi mai înainte cu coada ochiului, stingherită.

— Să mergem! E timpul să ne ducem la culcare, am spus eu.

— Păi am nevoie de... bilet. Nu pot aştepta! Trebue să înţelegeţi.

Am trecut în camera sovietului comandanţilor unde era întuneric şi ne oprirăm:

— Ţi-am vorbit serios şi nu-mi schimb hotărîrea. Niciun avort! O să ai un copil!

— A! strigă Vera şi fugi trântind uşa.

După vreo trei zile, când mă întorceam seara târziu din sat, mă întâmpină la poartă şi merse alături de mine, începând paşnic, iscusit:

— Anton Semeonovici, dumneavoastră glumiţi, dar mie nu-mi arde de glumă.

— Ce doreşti?

— Vă faceţi că nu înţelegeţi! Vreau biletul, dece vă prefaceţi?

Am luat-o de braţ şi am dus-o pe cărarea din câmp.

— Hai să stăm de vorbă!

— Dece să mai vorbim? Daţi biletul şi gata!

— Ascultă Vera, eu nu mă prefac şi nu glumesc. Dar viaţa e un lucru serios şi nu trebue să te joci cu ea. E primejdios. In viaţa ta s'a întâmplat un lucru serios: te-ai îndrăgostit de un om... Mărită-te!

— Ce dracu să fac cu omul vostru? Ce v'a găsit cu măritatul? O să-mi spuneţi să dădăcesc şi copii! Daţi-mi biletul! Şi nu m'am îndrăgostit de nimeni!

— Nu eşti îndrăgostită? Ai făcut-o deci din desfrânare?

— Da, fie, din desfrânare! Puteţi spune orice, sigur.

— Iţi spun: nu-ţi permit să fii o desfrânată! Ai trăit cu un bărbat, acum vei fi mamă!

— Daţi-mi biletul! strigă Vera de astă dată cu lacrimi. Dece vă bateţi joc de mine?

— Nu-ţi dau niciun bilet. Iar dacă mă mai rogi, ridic chestiunea în sovietul comandanţilor.

— Oh, dumnezeule! strigă ea şi lăsându-se pe iarbă, începu să plângă.

Se înneca de plâns şi i se scuturau umerii. Stăteam aplecat deasupra ei şi tăceam. Din bostănărie se apropie de noi Galatenco. O măsură lung pe Vera ghemuită pe brazda de pământ şi spuse tărăgănat:

— Credeam că e un sticlete pe aici. Când colo, plânge Vera... A tot râs... şi acum plânge...

Vera amuţi, se sculă, îşi scutură cu îngrijire rochia, mai suspină odată la fel de preocupată, şi plecă spre colonie, dând din mână şi uitându-se la stele. Galatenco vorbi:

— Să mergem în cort, Anton Semeonovici, să vă cinstesc cu un pepene. Ii zice Ţar-pepene. Acolo sunt şi băieţii.

Trecură două luni. Ca un tren bine pus la punct, viaţa noastră mergea în unele locuri cu viteză maximă, încet pe podu-

rile proaste, la vale cu frână, iar la deal răsuflând greu şi sforăind. Şi odată cu viaţa noastră se scurgea în virtutea inerţiei şi viaţa Verei Berezovscaia; dar ea călătorea în trenul nostru fără bilet. Nu li se putea ascunde coloniştilor faptul că era gravidă; de bună seamă chiar Vera le împărtăşea secretul prietenelor ei şi cum poate neamul acestora să păstreze o taină, o ştim cu toţii. Mi se oferi prilejul de a recunoaşte nobleţa coloniştilor de care, de altfel, eram de mai înainte încredinţat. N'o întărâtau şi n'o persecutau pe Vera. Nici sarcina, nici naşterea copilului nu reprezentau în ochii băieţilor vreo ruşine sau vreo nenorocire. Nicimul nu-i adresă Verei vreun cuvânt jignitor sau vreo privire disprețuitoare. Dar despre Silvestru „telegrafistul" se vorbea altfel. In „saloane" şi în dormitoare, în detaşamentul unit, în cluburi şi pe aria de treierat sau în ateliere, toate amănuntele chestiunii erau, se vede, discutate temeinic, fiindcă Lapot îmi propuse tema următoare, pe deplin pregătită:

— Astăzi, în soviet vom sta de vorbă cu Silvestru. Aveţi ceva împotrivă?

— Eu nu, dar poate Silvestru are?

— Au să-l aducă. Să nu facă pe comsomolistul!

Seara, Jorca şi Volohov îl aduseră pe Silvestru şi, cu tot tragicul chestiunii, nu-mi putui stăpâni un zâmbet când îl aşezară în mijloc şi Lapot îi înşurubă ultima piuliţă:

— Drepţi!

Silvestru se temea de sovietul comandanţilor de-l treceau sudori reci. Nu numai că stătu în mijloc şi luă poziţie de drepţi, dar ar fi fost gata să săvârşească orice ispravă, să deslege orice ghicitoare numai să scape întreg şi nevătămat din această îngrozitoare instituţie. Pe neaşteptate însă lucrurile luară o asemenea întorsătură, încât ghicitorile a trebuit să le deslege sovietul, fiindcă Silvestru stătea în mijloc şi bolborosea:

— Tovarăşi colonişti, da' ce, eu sunt un ticălos, un huligan? Spuneţi..., dacă să mă însor. Sunt gata, cu plăcere, dar ce să fac, dacă ea nu vrea?

— Păi nu vrea? sări în sus Lapot. Cine ţi-a spus?

— Păi ea mi-a spus... Vera!

— Chemaţi-o în soviet! Zoren!

— Înţeles!

Zoren ieşi cu sgomot pe uşă, în goană, şi peste două minute năvăli din nou în cabinet şi împunse cu năsucul spre Lapot,

arătând cu urechea dreaptă spre îndepărtatele tărâmuri pe care se afla acum Vera:

— Nu vrea! înţelegi, îi zic eu... da' ea zice: pleacă!

Din priviri, Lapot făcu înconjurul sovietului, oprindu-se la Fedorenco. Acesta se ridică greoi dela locul lui, clătină din mână, salută cu un gest liniştitor, prietenesc, şi spuse încet „înţeles", mişcându-se spre uşă. Pe sub mâna lui ieşi pe uşă Zoren, care se repezi cu un uruit de panică pe scară. In mijloc, Silvestru încremenise şi pălise, urmărind cum în faţa lui coloniştii jupuiau pielea de pe îngerul învins al iubirii.

Mă grăbii după Fedorenco şi-l oprii în curte:

— Du-te în soviet! Voi merge eu la Vera.

In tăcere, Fedorenco mă lăsă să trec. Vera şedea pe pat în aşteptarea torturii şi a execuţiei, trecând dintr'o mână într'alta nişte nasturi mari, albi. Pândind ca la vânătoare, Zoren stătea lângă ea şi spunea cu glas subţire:

— Du-te, Verca, du-te! Altfel Fedorenco... Du-te mai bine!

Ii mai şopti: Du-te, că altfel Fedorenco... o să te ia pe sus!

Zoren mă zări şi dispăru; doar pe locul unde stătuse se roti un mic vârtej de aer albăstrui. Mă aşezai pe patul Verei şi le făcui semn celor două, trei fete să iasă.

— Nu vrei să te măriţi cu Silvestru?

— Nu vreau.

— Ai dreptate. Nici nu trebue s'o faci.

Continuând să vânture nasturii, Vera spuse, nu mie, ci nasturilor:

— Toţi vor să mă mărite! Dar dacă eu nu vreau! Lăsaţi-mă să avortez!

— Nu!

— Lăsaţi-mă, vă spun! Dacă eu vreau, n'aveţi dreptul să mă opriţi.

— E prea târziu.

— Oricât de târziu.

— E târziu. Niciun doctor n'o mai poate face.

— Ba poate, ştiu eu! Dar se numeşte cezariană.

— Ştii ce-i aceea?

— Ştiu. Au să mă taie şi atâta tot.

— E foarte primejdios. Poţi muri.

— Fie! Mai bine să mor decât să am un copil! Nu vreau!

Am pus mâna pe nasturii ei. Ea-şi mută privirea pe perină.

— Vezi, Vera, şi doctorii au o lege. Cezariana se aplică numai atunci când mama nu poate naşte.

— Nici eu nu pot.

— Ba poţi. Şi vei avea un copil!

Ea-mi dădu mâna la o parte, se sculă de pe aşternut şi svârli nasturii pe pat cu putere:

— Nu pot! Şi n'o să nasc, să ştiţi! Ori o să mă spânzur ori o să mă înec, dar de născut nu nasc!

Se prăbuşi pe pat şi începu să plângă. Zoren năvăli în dormitor:

— Anton Semeonovici, Lapot întreabă dacă s'o mai aştepte pe Vera. Şi ce să facă cu Silvestru?

— Spune că Vera nu se mărită cu el.

— Iar Silvestru?

— Pe el daţi-l afară!

Zoren lovi fulgerător dintr'o codiţă nevăzută şi cu un şuierat sbură pe uşă afară.

Ce să fac? De câte zeci de veacuri trăiesc oamenii pe pământ şi au mereu neplăceri în dragoste! Romeo şi Julieta, Othello şi Desdemona, Oneghin şi Tatiana, Vera şi Silvestru. Când vor sfârşi toate astea? Când, în sfârşit, se vor pune pe inimile îndrăgostiţilor manometre, ampermetre, voltmetre şi stingătoare rapide automate? Când nu va mai trebui să stai aplecat deasupra lor şi să te gândeşti dacă or să se spânzure sau nu?

M'am înfuriat şi am ieşit. Sovietul îl scotea afară pe mire. Le rugai pe fetele comandante să rămână ca să vorbim despre Vera. Olea Lanova, grăsuţă, cu obrajii roşii, mă ascultă cu un aer serios şi binevoitor, spunând:

— Aşa e. Dacă i s'ar face cezariana aia, s'ar prăpădi.

Nataşa Petrenco tăcea, uitându-se la Olea cu ochi liniştiţi, inteligenţi.

— Nataşa, tu ce părere ai?

— Anton Semeonovici, zise Nataşa, când omul vrea să se spânzure, nu-i poţi face nimic. Nici măcar să-l păzeşti. Fetele spun că o vor păzi. O vom păzi, desigur, dar fără izbândă.

Ne despărţirăm. Fetele s'au dus la culcare, iar eu am plecat să mă gândesc şi să aştept o bătaie în fereastră. Cu aceste folositoare îndeletniciri petrecui câteva nopţi. Uneori noaptea începea printr'o vizită a Verei, care venea plânsă, sburlită şi abătută, se aşeza în faţa mea şi spunea verzi şi uscate despre viaţa ei

pierdută, despre cruzimea mea şi despre cazurile de cezariană izbutite. M'am folosit de acest prilej pentru a o învăţa pe Vera câteva rudimente de filosofie absolut necesare vieţii, de care ea era cu desăvârşire lipsită.

— Tu suferi, îi spuneam eu, fiindcă eşti nesăţioasă. Iţi trebue bucurii, petreceri, mulţumire, plăceri. Crezi că viaţa e ca un ospăţ de pomană? A venit omul la prânz, toţi îl poftesc şi-l ghiftuesc, pe urmă nu mai ştiu ce plăcere să-şi împlinească?

— După dumneavoastră, omul ar trebui să se chinuiască veşnic?

— După mine, viaţa nu este o sărbătoare veşnică. Sărbătorile se întâlnesc rar. Mai des întâlneşti munca, grijile, îndatoririle; aşa trăiesc toţi cei ce muncesc. Şi în viaţa aceasta este mai mult sens şi mai multă fericire decât în sărbătoarea ta. Inainte erau oameni din ăştia care nu trudeau, ci gustau numai plăceri. Ştiţi că pe oamenii aceştia i-am alungat, pur şi simplu.

— Da, hohoteşte Vera de plâns, după dumneavoastră cei ce muncesc trebue să sufere veşnic.

— Dece să sufere? Munca şi viaţa de muncă sunt bucurii. Uite, vei naşte un fiu, îl vei iubi, vei avea o familie şi grija de copil. Vei munci ca toţi ceilalţi şi uneori te vei odihni. Asta e farmecul vieţii! Iar după ce copilul tău va creşte, îmi vei mulţumi că nu te-am lăsat să-l ucizi.

Incet de tot, Vera începu să ia aminte la vorbele mele şi să-şi privească viitorul fără spaimă şi fără dezgust. Mobilizai toate forţele feminine din colonie, care o înconjurară pe Vera cu o grijă specială şi cu o mai specială analiză a vieţii Sovietul comandanţilor îi dădu Verei o cameră deosebită. Cudlatâi conduse o comisie de trei oameni care câra în această cameră, mobilier, veselă şi tot felul de mărunţişuri casnice. Până şi puştii începură să arate interes faţă de aceste pregătiri, dar, bineînţeles, ei nu se puteau desbăra de veşnica lor superficialitate şi de atitudinea lor nesericasă faţa de viaţă. Deaceea, îl prinsei odată pe Sinenchi purtând o scufiţă de copii cusută chiar atunci.

— Ce a asta? Dece ţi-ai pus-o?

Sinenchi îşi scoase scufiţa din cap şi oftă din greu..

— Asta... e a copilului Ver.... e o scufiţă.... Au cusut-o fetele...

— Scufiţă! Şi ce caută la tine?

— Treceam pe acolo...

— Ei?

— Treceam şi ea era...

— Treceai... prin atelierul de croitorie?

Sinenchi înţelege că nu mai e nevoie de cuvinte şi tace dând din cap şi uitându-se într'o parte.

— Fetele au cusut-o pentru un lucru folositor, iar tu ai s'o rupi şi s'o murdăreşti, apoi ai s'o arunci... Ce înseamnă asta?

Nu, învinuirea aceasta e mai presus de puterile slabe ale lui Sinenchi:

— Dar, nu, Anton Semeonovici, înţelegeţi... Eu am luat-o şi Natasa mi-a spus: „Ce răsfăţat te-ai făcut". Şi eu am zis: „O să i-o duc Verei". Iar ea a răspuns: „Bine, du-o!" Am alergat la Vera, da ea s'a dus la infirmerie. Şi dumneavoastră ziceţi că o s'o rup...

Mai trecu o lună şi Vera se împăcă cu noi. Cu aceeaşi patimă cu care ceruse cezariana, se aruncă acum asupra grijilor materne. Silvestru apăru din nou în colonie şi Galatenco, cât era el de deştept, ridică mâinile la cer:

— Nu mai înţeles nimic; se însoară iar!

Viaţa noastră se desfăşura mai departe. In trenul nostru intrase mai multă viaţă şi el gonea înainte, învăluind în fumul sglobiu şi parfumat, câmpurile vaste ale voioaselor zile sovietice. Oamenii sovietici se uitau la viaţa noastră şi se bucurau. Duminicile ne soseau musafiri: studenţi dela universităţi, muncitori în excursie, pedagogi, colaboratori ai revistelor şi ai ziarelor. Ei tipăreau în paginile jurnalelor şi revistelor săptămânale povestiri simple, prieteneşti, despre noi, portretele puştilor, fotografii din creşcătoria de porci şi din atelierul de tâmplărie. Musafirii plecau dela noi puţin cam înduioşaţi de modesta noastră strălucire, strângeau mâinile noilor lor prieteni şi la invitaţia de a mai veni salutau şi spuneau „înţeles".

Incepură să se aducă din ce în ce mai des şi străini. Gentlemeni bine îmbrăcaţi se uitau politicoşi la bogăţia noastră primitivă, la boltile vechi mânăstireşti, la hainele de lucru din bumbac ale băieţilor. Nici cu creşcătoria noastră de vaci nu-i puteam uimi. Dar îi uimeau pe musafiri feţele voioase ale băieţilor, larma stăpânită şi fulgerele uşor ironice ale privirilor lor îndreptate spre ciorapii pestriţi şi surtucele cu coadă scurtă, spre obrajii îngrijiţi şi caietele minuscule de note. Le puneau tâlmăcilor întrebări iscoditoare şi nu voiau cu niciun preţ să creadă că am

doborît zidul mânăstirii, cu toate că zidul nu mai exista. Cerură ingăduinţa să stea de vorbă cu băieţii şi eu le-am dat-o cu singura condiţie categorică să nu pună niciun fel de întrebări în legătură cu trecutul băieţilor. Deveniră atenţi şi începură să discute. Puţin ruşinat, tâlmaciul îmi spunea:

— Intreabă dece ascundeţi trecutul elevilor? Cu cât a fost mai rău, cu atât meritul dumneavoastră e mai mare.

Şi pe deplin mulţumit, tâlmaciul traducea răspunsul meu:

— Noi n'avem nevoie de acest merit. Cer o delicateţă elementară. Noi nu ne interesăm de trecutul musafirilor noştri.

Musafirii înfloreau într'un zâmbet şi dădeau prietenos din cap:

— Yes, yes!

Apoi plecau în maşinile lor scumpe, iar noi urmam să trăim mai departe.

Un nou grup de studenţi dela noi plecă, toamna, la facultatea muncitorească. Iarna în clase, construim din nou cu răbdare, cărămidă cu cărămidă, edificiul culturii şcolare.

Şi iată că a venit din nou primăvara! Şi încă una timpurie. In trei zile totul s'a terminat. Pe cărarea bătută, îngrijită, piere încetul cu încetul o pojghiţă ondulată de ghiaţă. Cineva merge pe drumul mare cu o teleagă în care sdrăngăne vesel o căldare goală. Cerul e albastru, înalt, elegant. Steagul roşu fâlfâe cu sgomot în vântul cald de primăvară. Uşile din faţă ale clubului stau larg deschise: în vestibulul neobişnuit de răcoros domneşte o curăţenie deosebită şi e întins cu grijă un covoraş.

Serele demult clocotesc de muncă. Ziua, rogojinele de paie sunt strânse la o parte, iar acoperişurile de sticlă se sprijină pe proptele. Pe margine stau puşti şi fete, care, înarmaţi cu beţişoare ascuţite pun răsadurile şi pălăvrăgesc fără întrerupere despre una şi alta. Jenia Jurbina, făptură umană din producţia anului 1924, hoinărea liberă pe pământ pentru prima oară în viaţă, privea în gropile uriaşe ale serei, se uita speriată spre grajd fiindcă acolo era Viteaz şi gângurea întruna despre lucrurile care o interesau:

— Da' cine o să are? Băieţii? O să are şi Viteaz? Cu băieţii? Da? Da' cum o fi aia să ari?

Sătenii sărbătoreau paştele. Se învârtiră toată noaptea prin curte cu legături şi lumânări. Sunară noaptea întreagă clopotul din clopotniţă. Se împrăştiară spre dimineaţă, mâncară şi băură

ca de paşti şi începură să rătăcească beţi prin sat şi în jurul coloniei. Nu încetară însă să tragă clopotul, se urcau pe rând în clopotniţă şi făceau să răsune clopotele. Comandantul de serviciu urcă în sfârşit şi el în clopotniţă şi împrăştie de acolo în sat o mulţime de muzicanţi. Veniră în haine de sărbătoare şi membrii sfatului bisericesc, fiii şi fraţii lor gesticulau şi erau mai îndrăzneţi decât înainte. Urlau:

— N'aveţi dreptul! Puterea Sovietică nu interzice sfânta sărbătoare! Deschideţi clopotniţa! E sărbătoarea sărbătorilor! Cine ne poate opri să tragem clopotul?

— Eşti ud şi fără clopot, îi spuse Lapot.

— Nu-i treaba ta că-s ud, dece n'am voie să trag clopotul?

— Tătucule, îi răspunse Cudlatâi, de fapt ne-am plictisit, mă'nţelegi? Cu ce ocazie o solemnitate atât de mare? A înviat Hristos? Dar ce te priveşte asta? A înviat cineva la Podvorchi? Nu! Atunci, dece vă amestecaţi unde nu vă fierbe oala?

Membrii sfatului bisericesc se clătinau stând pe loc, ridicau braţele şi urlau cu toţii:

— Tot una! Să sune clopotul! Şi gata!

Băieţii, râzând, formară un lanţ şi alungară această adunare pascală dincolo de poartă.

Cozâr privea de departe această scenă, mângâindu-şi cu dezaprobare barba rară:

— Cât s'au mai răsfăţat oamenii! Să sărbătorească şi ei în linişte. Nu, umblă şi înjură, doamne iartă-mă!

Seara alergară prin sat cu cuţite, ţipară, se creară conflicte şi aduseră în infirmeria noastră ciorchini întregi de oameni bătuţi şi înjunghiaţi. Din oraş sosi călare un detaşament de miliţie. Lângă pragul infirmeriei se înghesuiau rudele, martorii şi cei ce-i compătimeau pe accidentaţi, aceiaşi membri ai sfatului bisericesc cu fraţii şi fiii lor. Coloniştii îi înconjurară şi-i întrebau cu zâmbete ironice:

— Tătucule, să mai tragem clopotul?

... După paşti ajunseră până la noi svonuri că de partea cealaltă a Hârcovului, G. P. U. construeşte o casă nouă care va adăposti o colonie de copii a G. P. U.-lui nu a Narobrazului. Băieţii primiră vestea ca pe o dovadă a unor vremuri noi:

— Se zideşte o casă nouă, înţelegeţi? Nouă de tot!

Pe la mijlocul verii în colonie sosi un automobil şi un om cu petliţe smeurii, îmi spuse:

— Vă rog, dacă aveţi timp, să mergem. Noi terminăm casa pentru comuna Dzerjinschi. Trebue să o cercetăm din punct de vedere pedagogic.

Plecarăm.

Eram uimit. Cum? Pentru vagabonzi? Un palat spaţios, însorit? Cu parchet şi tavane piclate? Deci nu degeaba visasem şapte ani. Nu degeaba visasem palatele viitoare ale pedagogiei. Cu un sentiment apăsător de obidă şi de invidie, desvăluii în faţa cechistului „punctul de vedere pedagogic". El îl primi încrezător ca pe un rod al experienţei mele pedagogice şi-mi mulţumi.

M'am întors în colonie ros de invidie. Cine va lucra oare în palatul acesta? Nu-i greu să zideşti astfel de palat, altele sunt mai grele. Dar tristeţea mea nu ţinu mult. Colectivul meu nu preţueşte oare mai mult decât orice palat?

In Septembrie Vera născu un băiat Tovarăşa Zoia sosi în colonie, închise uşa şi mă luă în primire:

— La voi fetele nasc?

— Dece la plural? Şi dece v'aţi speriat aşa?

— Cum dece? Fetele fac copii?

— Copii, se'nţelege... Ce-ar putea face altceva?

— Nu glumiţi, tovarăşe!

— Nu glumesc!

— Trebue să încheiaţi imediat un act.

— Oficiul de stare civilă a încheiat tot ce trebue.

— Una e oficiul şi alta suntem noi.

— Nu v'a delegat nimeni să încheiaţi acte de naştere.

— Nu de naştere... ci mai rău!

— Mai rău decât naştere? Mi se pare că nu poate fi nimic mai rău. Schopenhauer[1]) sau altcineva spune că...

— Tovarăşe, lăsaţi tonul acesta.

— Nu-l voi lăsa!

— Nu-l veţi lăsa? Ce înseamnă asta?

— Să vă spun drept? Inseamnă că m'am săturat, înţelegeţi, m'am săturat şi atâta tot. Plecaţi! Nu vom face niciun fel de act!

— Bine!

— Poftim!

Ea plecă şi din „binele" ei nu ieşi nimic. Vera desvălui da-

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

ruri nebănuite de mamă grijulie, iubitoare şi înţeleaptă. Ce-mi mai trebuia? Ii dădurăm de lucru la contabilitate.

Culeserăm de pe ogoare, treierarăm, îngroparăm ceeace trebuia, înţesarăm atelierele cu materiale şi primirăm noi colonişti. Prima zăpadă căzu devreme, devreme de tot. In ajun fusese cald încă, iar noaptea, pe nevăzute, furiş, se învolburară fulgi de zăpadă deasupra Curiajului. Dimineaţa, Jenia Jurbina ieşi în cerdac, holbă ochii la piaţeta albă din curte şi se miră:

— Cine a sărat pământul?... Mamă!... De bună seamă băieţii!

13. *„AJUTAŢI-I BĂIEŢAŞULUI"!*

Clădirea comunei Dzerjinschi se terminase. La marginea pădurii tinere de stejar, cu faţa spre Harcov, crescuse o casă frumoasă, cenuşie, din terasit scânteietor. Înăuntru erau dormitoare spaţioase, luminoase, săli elegante, scări largi, transparente, portrete. Totul fusese făcut în comună cu un gust cu totul deosebit de stilul Narobrazului. Două săli erau destinate atelierelor. In colţul uneia din ele văzui o mică cismărie şi mă mirai. In tâmplăria comunei Dzerjinschi se găseau strunguri admirabile. Totuşi în aceeaşi secţie se simţea o oarecare nesiguranţă din partea organizatorilor. Făuritorii comunei ne dăduseră misiunea, mie şi coloniei Gorchi, să pregătim deschiderea noii instituţii. Il desemnai pe Chirghizov cu brigada lui în acest scop. Ei intrară până'n gât în grijile cele noi.

Comuna Dzerjinschi fusese socotită numai pentru o sută de copii, dar cum era un monument ridicat lui Felix Edmundovici, cechiştii ucrainieni puneau aci nu numai mijloacele lor personale, ci tot timpul lor liber, toate puterile sufletului şi minţii lor. Un singur lucru n'au putut da comunei: cechiştii erau slabi în teoria pedagogică. De practica pedagogică însă nu se temeau. Eram nerăbdător să văd cum aveau să iasă tovarăşii cechişti din impas. Mă rog, dânşii puteau ignora teoria, dar teoria consimţea să-i ignoreze pe cechişti? In munca aceasta nouă atât de importantă n'ar fi potrivită oare aplicarea ultimei descoperiri a ştiinţei pedagogice, autoconducerea subterană de pildă? Poate că în interesul ştiinţei cechiştii vor primi să sacrifice tavanele pictate şi mobilierul de calitate? Zilele care urmară au arătat că cechiştii nu înţelegeau să

sacrifice nimic. Tovarăşul B. mă pofti într'un fotoliu adânc din cabinetul lui şi-mi spuse:

— Iată ce rugăminte am la dumneavoastră. Nu putem îngădui ca toate acestea să fie stricate sau furate. Comuna este, desigur, şi va fi încă mult timp necesară. Ştim că aveţi un colectiv disciplinat. Daţi-ne pentru început cincizeci de oameni, iar pe urmă vom complecta numărul cu cei de pe stradă. Înţelegeţi? Dintrodată vom avea şi autoconducere şi ordine. Înţelegeţi?

Cum să nu înţeleg! Înţelegeam de minune că acest om inteligent habar n'avea de existenţa ştiinţei pedagogice. La drept vorbind, în clipa aceea am săvârşit o crimă; i-am ascuns tovarăşului B. existenţa unei ştiinţe pedagogice şi n'am pomenit niciun cuvânt despre „autoconducerea subterană". Am spus doar „înţeles" şi m'am depărtat cu paşi surzi, uitându-mă în lături şi zâmbind perfid.

Imi plăcea că li se poruncise gorchiştilor să întemeieze un nou colectiv, dar chestiunea avea şi părţi tragice. Să-i dau pe cei mai buni, cum se poate asta? Oare colectivul gorchist nu este atras de tot ce-i bun?

Lucrul brigăzii lui Chirghizov era pe sfârşite. Atelierele noastre lucrau mobila pentru comună, croitoria începuse să coasă îmbrăcămintea pentru viitorii comunarzi. Şi ca s'o facă pe măsură, trebuia să alegem numaidecât cincizeci de „dzerjiţi". Problema a fost foarte serios tratată în sovietul comandanţilor. Lapot a spus:

— In comună trebue să trimitem puşti vrednici, dar nu dintre cei mai în vârstă. Cei mari au fost gorchişti, aşa să rămâie. Tot au să iasă curând în lume.

Comandanţii fură de acord cu Lapot, dar când trecură la întocmirea listelor, se iscară discuţii aprinse, fiecare comandant dorind a numi comunarzi din detaşamentele celorlalţi. Stăturăm până noaptea târziu, şi, în sfârşit, alcătuirăm o listă de patruzeci de băieţi şi zece fete. In listă intrară cei doi Jeveli, Gorcovschi, Vanca Zaicenco, Malicov, Odariuc, Zoren, Nisinov, Sinenchi, Sarovschi, Gardinov, Olea Lapova, Smena, Vasca Alexeev, Marc Scheinhaus. Iar pentru o mai mare rezistenţă îl adăugarăm pe Mişa Ovciarenco. Mai cercetai odată lista şi am rămas mulţumit de ea: băieţi buni şi puternici, deşi foarte tineri.

Cei trimişi la comună începură să se pregătească de mutare.

Dânşii nu văzuseră casa lor cea nouă, aşa că despărţirea de tovarăşi îi mâhnea mai mult. Câte unul spunea chiar:

– Cine ştie cum o să fie acolo? Casa e bună, dar cine ştie cum or fi oamenii!

Spre sfârşitul lui Noembrie totul fu gata pentru mutare şi am trecut la alcătuirea statului major al comunei. Ca ferment bun îl trimisei acolo pe Chirghizov.

Toate acestea se petreceau pe fondul unei rupturi aproape complecte cu „cugetătorii cercurilor pedagogice" din Narcomprosul de atunci al Ucrainei. In ultima vreme, atitudinea acestor cercuri faţă de mine devenise nu numai neîngăduitoare, dar chiar plină de un oarecare dispreţ. Deşi aceste cercuri nu erau prea largi şi oamenii de acolo păreau înţelegători, reieşea totuşi că situaţia mea era pecetluită. Nu trecea zi ca, fie întâmplător, fie din motive de principiu, să nu mi se arate cât de jos căzusem. Eu însumi începui să nutresc bănuieli faţă de mine. Evenimentele cele mai plăcute, mai lăudabile, se transformau dintrodată în conflicte. Poate că eram întradevăr vinovat în toate?

La Harcov se ţinea congresul „Prietenilor copiilor"[1]) pe care colonia mergea să-i salute. Ne înţeleseserăm să venim la locul congresului la ora trei punct.

Trebue să facem zece kilometri de marş. Ne mişcarăm fără grabă, iar eu, controlând după ceas viteza noastră, reţinui coloana, le dădui voie băieţilor să se odihnească, să bea apă, să privească oraşul. Asemenea marşuri sunt o plăcere pentru coloniştii Ni se dă atenţie pe străzi, în timpul opririlor suntem înconjuraţi, întrebaţi, facem cunoştinţe. Voioşi şi bine îmbrăcaţi, coloniştii glumesc, se odihnesc şi simt frumuseţea colectivului lor. Toate merg bine, numai ţinta expediţiei noastre ne cam îngrijorează. Pe ceasul meu minutarul arată trei când coloana noastră se apropie de locul congresului cu muzică şi steagul desfăşurat. Dar în întâmpinarea noastră vine repede o intelectuală înfuriată care începe să spună:

— Dece aţi sosit aşa de devreme? O să ţineţi acum copiii pe stradă

Arăt ceasul.

— Ei şi ce? Doar trebue să ne pregătim.

— Ne învoisem pentru ora trei.

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

— La dumneavoastră, tovarăşe, toate sunt cu cântec.

Coloniştii nu înţeleg cu ce sunt vinovaţi, dece sunt priviţi cu dispreţ.

— Dece i-aţi luat pe cei mici?

— Colonia a venit în formaţie complectă.

— E oare admisibil să cari nişte copii mici zece kilometri? Nu se poate să fiţi atât de aspru numai fiindcă dumneavoastră vreţi să străluciţi.

— Cei mici au fost bucuroşi să se plimbe puţin... Şi apoi după primire mergem la circ. Puteam să-i lăsăm acasă?

— La circ? Şi când ieşiţi de acolo?

— Noaptea.

— Tovarăşe, daţi imediat drumul celor mici!

„Cei mici", adică Zaicenco, Malicov, Zoren, Sinenschi, pălesc şi ochii lor mă privesc cu o ultimă nădejde.

— Haideţi să-i întrebăm, propun eu.

— N'avem ce-i întreba. Lucrul e limpede. Trimiteţi-i acasă imediat.

— Iertaţi-mă, dar nu mă supun ordinului dumneavoastră.

— In acest caz voi ordona eu însumi.

Ascunzându-mi cum pot zâmbetul, spun:

— Mă rog.

Ea se apropie de flancul nostru stâng:

— Copii! Voi ăştia... Plecaţi imediat acasă! Aţi obosit, sigur...

Vocea ei mângâietoare nu înşeală pe nimeni. Cineva rosteşte:

— Cum acasă? Nuu...

— N'o să vă duceţi la circ. Va fi prea târziu...

„Cei mici" râd. Zoren îşi joacă ochii ca la o serată dansantă:

— Ia te uită, ce şireată! Vedeţi, Anton Semeonovici, ce şireată?

Cu o mişcare caracteristică, Vania Zaicenco întinse solemn mâna în direcţia steagului:

— Nu vorbiţi aşa... In formaţie nu se vorbeşte aşa... Ci altfel: un, doi... Vedeţi că avem formaţie şi steag... Vedeţi?

Ea se uită cu milă la aceşti copii definitiv militarizaţi şi plecă.

Aceste ciocniri nu aveau, desigur, niciun fel de rezultate dureroase pentru munca obişnuită, dar creau în jurul meu o iz-

lare organizată, de nesuferit, cu care însă te poţi obişnui. Mă învăţai să întâmpin fiecare caz nou cu o resemnare ursuză, să încerc într'un fel a-i supravieţui. Mă străduiam să nu încep certuri, iar dacă vreodată îmi arătam colţii, o făceam, pe cuvânt de cinste, numai din politeţă, fiindcă nu se cade să nu vorbeşti cu superiorii.

In Octombrie se întâmplă nenorocirea cu Arcadie Ujicov, care săpă între mine şi „ei" o ultimă prăpastie, de nestrăbătut. Intr'o zi de odihnă, veniră la noi în vizită studenţii. Le improvizarăm un dormitor într'una din clase, iar ziua organizarăm o plimbare prin pădure. In timp ce băieţii petreceau, Ujicov pătrunse în camera lor şi fură portofelul în care studenţii strânseseră bursele de curând primite. Coloniştii îi iubeau pe studenţi cum „nici patruzeci de mii de fraţi nu pot iubi" Ne era groaznic de ruşine tuturor. Un timp, hoţul rămase necunoscut, şi pentru mine imprejurarea aceasta era foarte însemnată. Furtul într'un colectiv nu îngrozeşte prin faptul pierderii unui lucru sau prin vătămarea cuiva, sau prin constatarea că unul continuă să fure, ci, în general, prin aceea că distruge atmosfera de ordine, nimiceşte încrederea tovarăşilor unul faţă de altul, trezeşte la viaţă cele mai urîte instincte de bănuială, de nelinişte pentru lucrurile personale, de egoism precaut, ascuns. Dacă autorul furtului nu e descoperit, colectivul se despică în câteva direcţii. Prin dormitoare umblă şoapte, în convorbiri furişe se rostesc numele celor bănuiţi, zeci de caractere sunt supuse celor mai delicate cercetări şi tocmai acelea pe care ai vrea să le fereşti şi pe care deabia le ţii în ordine. Chiar dacă după câteva zile hoţul e găsit, chiar dacă îndură ispăşirea cuvenită, rănile tot nu se vor vindeca, jignirile nu vor dispărea şi liniştea colectivului nu se va mai întoarce.

In astfel de furturi care par izolate, stau începuturile celor mai triste procese, de lungă durată, de duşmănie, de răutate, de însingurare şi adevărată mizantropie. Furtul face parte din acele numeroase fenomene de colectiv în care nu există un subiect de influenţă, în care intră mai mult reacţie chimică decât dorinţă de a dăuna. Furtul nu este primejdios acolo unde nu există colectiv şi opinie publică. Atunci cazul se rezolvă simplu: unul a furat, celălalt a fost păgubit, iar restul stă de o parte. Furtul înlăuntrul colectivului trezeşte la viaţă gândurile ascunse, nimiceşte delicateţa necesară şi răbdarea colectivului, lucru deosebit de vătămător într'o societate alcătuită din delicvenţi.

Delictul lui Ujicov fu descoperit abia a treia zi. L-am dus pe Ujicov în cancelarie şi am aşezat o pază la uşă pentru a preveni linşajul. Sovietul comandanţilor decise să predea cazul judecăţii tovarăşilor. Asemenea instanţă se întrunea, la noi, foarte rar, fiindcă băieţii aveau încredere în hotărîrile sovietului. Ujicov nu putea aştepta nimic bun dela judecata tovarăşilor. Alegerea judecătorilor avea loc în adunarea generală, care, în unanimitate, se opri asupra următoarelor cinci nume: Cudlatâi, Gorcovschi, Zaicenco, Stupiţân şi Pereţ. Pe Pereţ îl aleseră ca să nu-i supere pe curlajeni, Stupiţân era vestit pentru simţul dreptăţii, iar primii trei făgăduiau o lipsă deplină de slăbiciune sau de indulgenţă.

Judecata începu seara, cu sala plină. Erau acolo Brëghel şi Djurinscaia, venite special pentru proces. Ujicov stătea pe o bancă aparte. Zilele acestea se purtase obraznic, mă insultase pe mine şi pe colonişti, bătându-şi joc şi trezind un adevărat desgust. Arcadie trăise în colonie mai mult de un an şi, neîndoios, în timpul acesta evoluase însă în latura rea a caracterului. Devenise mai ordonat, se ţinea mai drept, nasul nu-i mai întrecea cu atât celelalte părţi ale feţei, învăţase chiar să zâmbească. Şi totuşi el era acelaş Arcadie Ujicov de mai înainte, omul fără cel mai mic respect faţă de semeni şi cu atât mai mult faţă de colectiv, omul care trăia numai din lăcomia lui de azi. Mai înainte se temuse de taică-său şi de miliţie. In colonie însă nu-l mai ameninţa nimic afară de sovietul comandanţilor şi de adunarea generală, ori acest fel de fenomene Ujicov pur şi simplu nu-l percepea. Simţul răspunderii se ascunsese mai mult la el şi de aici urma şi noul lui zâmbet şi expresia lui nouă, obraznică.

Dar acum Ujicov e palid. Se vede că judecata tovărăşească îi impune întrucâtva. Comandantul de serviciu porunceşte adunării să se ridice şi judecătorii intră.

Cudlatâi începu interogatoriul martorilor şi al păgubaşilor. Indicaţiile lor erau pline de învinuiri grave şi de bătaie de joc. Mişa Ovciorenco spuse:

— Înţelegeţi, băieţii spun că Arcadie ăsta face colonia de ocară. Eu, dragii mei, spun că asta nu se poate, că el nu face colonia de ocară. El nu e colonist, departe de asta, ba chiar se poate spune că nu e nici om. Judecaţi singuri dacă ăsta e om? Pe cuvânt, că un câine sau o pisică sunt mai buni. Ei, şi ne întrebăm ce să-i facem? N'o să-l alungăm, că asta n'o să-i ajute la nimic.

Iată ce propun eu; să i se construiască un coteţ şi să fie învăţat să latre. Dacă nu-i dăm de mâncare vreo trei zile, zău că o să înveţe. Şi nu trebue lăsat în casă.

Erau cuvinte jignitoare, sdrobitoare. Vania Zaicenco, la masa judecătorilor, hohotea de râs. Arcadie se uită grav la Mişa, se roşi şi se întoarse.

Breghel ceru cuvântul. Cudlatâi îi propuse:

— Poate să vorbiţi după băieţi?

Breghel stărui şi Denis cedă. Ea ieşi pe scenă şi ţinu o cuvântare înflăcărată. Ţiu minte şi acum unele pasaje:

— Il judecaţi pe băiatul acesta fiindcă a furat bani. Spuneţi toţi că e vinovat, că trebue aspru pedepsit, iar unii aţi cerut chiar eliminarea lui. El este vinovat, desigur, dar şi ma' vinovaţi sunt ceilalţi colonişti.

In sală, coloniştii tăcură şi întinseră gâturile să vadă mai bine persoana care-i face vinovaţi de furtul lui Ujicov.

— Deşi a trăit printre voi mai bine de un an, totuşi fură. Inseamnă că l-aţi educat greşit, că nu v'aţi purtat cu el cum trebue, tovărăşeşte, că nu i-aţi explicat cum să trăiască. Spuneţi că munceşte prost, că fura şi mai înainte dela tovarăşi. Toate acestea dovedesc că nu i-aţi dat lui Arcadie atenţia cuvenită...

Ochii ageri ai puştilor zăriră în sfârşit primejdia şi priveau cu nelinişte la chipurile tovarăşilor. Trebue să recunoaştem că puştii nu se speriaseră degeaba, fiindcă în acel moment colectivul se găsea în faţa unei grave ameninţări. Dar Breghel nu simţi neliniştea adunării. Ea sfârşi cu patos:

— Să-l pedepsiţi pe Arcadie înseamnă să vă răzbunaţi, ori, voi nu trebue să vă înjosiţi până la răzbunare. Înţelegeţi că Arcadie are nevoie de ajutorul vostru, el se află într'o situaţie grea fiindcă l-aţi pus împotriva tuturor, l-aţi comparat cu un animal. Trebue numiţi câţiva băieţi buni care să-l ia pe Arcadie în paza lor şi să-l ajute.

Când Breghel coborî de pe scenă, puştii din rânduri începură să se răsucească, să lărmuiască şi să surâdă. Cineva întrebă destul de tare:

— Pentruce a mai vorbit? Ai?

Iar altă voce răspunse mai stăpânit, dar într'o formă destul de răutăcioasă:

— Copii, ajutaţi-l pe Ujicov!

In sală trecu un val de râsete. Vania Zaicenco, judecătorul,

se răsturnă pe speteaza scaunului şi lovi cu picioarele în sertarul mesei. Cudlatâi îi spuse sever:

— Ce fel de judecător eşti tu, Vanca?

Ujicov stătu ce stătu aplecat pe genunchi şi deodată izbucni în râs, dar se stăpâni numaidecât şi-şi plecă şi mai jos capul. Cudlatâi vru să-i spună ceva, dar renunţă. Dădu numai din cap şi-l străpunse pe Ujicov cu privirea.

Breghel, se pare, nu băgase de seamă aceste lucruri mărunte; ea îi vorbea cu însufleţire Djurinscăi. Cudlatâi anunţă că judecătorii se retrag pentru deliberare. Ştiam că nu vor pierde mai mult de o oră cu discuţii juridice şi cu redactarea sentinţei. I-am poftit pe musafiri în cabinet. Djurinscaia se înfundă într'un colţ al divanului, se ascunse după Guleaeva şi-i măsura stăruitor pe ceilalţi. Căuta, se vede, adevărul. Breghel era încredinţată că ne predase azi o lecţie de „adevărată muncă pedagogică". Simţeam în mine o încăpăţânare stranie, nu aceea a dreptăţii, nu a triumfului, nu, ci încăpăţânarea amărăciunii şi a unei întunecimi nedefinite a muncii mele. Breghel mă întrebă:

— Dumneavoastră, sigur, nu sunteţi de părerea mea?

Ii răspunsei:

— Vreţi ceai?

Oamenii aceştia suferă de o hipertofie a silogismului. Mijlocul acesta e bun, celălalt e rău, prin urmare primul mijloc trebue întotdeauna întrebuinţat. Câtă vreme va trece până să înveţe logica dialectică? Cum să le dovedeşti că munca mea constă într'un şir întreg de operaţii, cu o durată mai mare sau mai mică, întinzându-se uneori pe ani întregi şi pe deasupra mai având şi caracterul unor ciocniri în care interesele colectivului şi cele ale individului izolat se întrepătrund în noduri complicate? Cum să-i convingi că în cei şapte ani de muncă în colonie n'am întâlnit două cazuri asemănătoare? Cum să le explici că nu ţi-e îngăduit să obişnueşti colectivul să suporte încordările unor acţiuni neclare, sau experienţa incapacităţii sociale; că la judecata de azi nu Ujicov şi nu cei patru sute de colonişti izolaţi apar obiecte ale muncii de educaţie, ci colectivul?

Monitorul ne pofti în sală.

Intr'o tăcere deplină, coloniştii ascultară în picioare următoarea

„Ca hoț și dușman al muncitorilor, Ujicov trebue alungat cu rușine din colonie. Dar având în vedere că Narcomprosul intervine pentru el, judecata tovarășilor a decis:

1. Să-l lase pe Ujicov în colonie.

2. O lună de zile să nu fie socotit membru al coloniei, să fie eliminat din detașament, să nu fie numit în detașamentele unite, să li se interzică tuturor coloniștilor să vorbească cu el, să-i ajute, să mănânce cu el la o masă, să doarmă cu el într'un dormitor, să se joace, să meargă sau să stea alături de el.

3. Să fie socotit sub ordinele fostului său comandant Dmitri Jeveli, dar să nu-i vorbească decât pentru treburi. Deasemenea, dacă se va îmbolnăvi, va vorbi cu medicul.

4. Va dormi în sala dintre dormitoare, va mânca la o masă separată, pe care o vor indica S. S. C.[1]) și secretarul sovietului comandanților de detașamente unite, iar de va voi să lucreze, o va face izolat, cu ordinul comandantului lui.

5. Oricine va călca această decizie va fi imediat alungat din colonie printr'un ordin al sovietului comandanților de detașamente unite.

6. Sentința intră în vigoare îndată după confirmarea ei de către directorul coloniei".

Sentința fu aprobată prin aplauzele adunării. Cuzma Leșii mi se adresă:

— Straşnic! Asta o să-i ajute! Nu vorbe dintr'astea: ajutați un sărman băiețaș, faceți-i un șperaclu, he!

Naivul Cuzma vorbea astfel în fața Breghelei și nu înțelegea că spune numai obrăznicii. Breghel îl privi mustrător pe sburlitul Leșii și-mi zise pe un ton oficial:

— Sigur că nu veți confirma această decizie?

— Trebue s'o confirm, răspunsei eu.

In camera goală a sovietului comandanților, Djurinscaia mă chemă la o parte:

— Vreau să stau de vorbă cu dumneavoastră. Ce fel de sentință e aceasta și cum o priviți?

[1]) S. S. C. — Secretarul sovietului comandanților (N. T.).

— E o sentință bună, am răspuns eu. Sigur că boicotul e un mijloc primejdios și nu trebue recomandat ca o măsură de largă aplicare, dar aci va fi de folos.

— Nu vă îndoiți?

— Nu. Vedeți, acest Ujicov nu este deloc iubit în colonie, ba chiar disprețuit. Boicotul pe o lună întreagă introduce în primul rând o formă nouă de relații, legalizată. Dacă Ujicov va îndura boicotul, respectul față de el va crește. Pentru el e o chestiune de prestigiu.

— Dar dacă nu va rezista?

— Va fi alungat de băieți.

— Și-i veți lăsa?

— Îi voi lăsa.

— Cum se poate asta?

— Cum s'ar putea altfel? Colectivul are dreptul să se apere?

— Cu prețul lui Ujicov?

— Ujicov își va căuta altă societate. Și asta îi va folosi și lui.

Djurinscaia zâmbi trist:

— Cum se numește soiul acesta de pedagogie?

Nu i-am răspuns. Ghici deodată singură:

— Pedagogia luptei poate?

— Poate.

In cabinet, Breghel se pregătea de plecare. Lapot veni cu ordinul.

— Confirmăm, Anton Semeonovici?

— Sigur. E o decizie minunată.

— Veți împinge băiatul la sinucidere, spuse Breghel.

— Pe cine? pe Ujicov? se miră Lapot. Până la sinucidere? Uho! n'ar fi rău dacă s'ar spânzura... Numai că n'o s'o facă.

— Ce coșmar! zise Breghel printre dinți și plecă.

Femeile acestea nu-l cunoșteau nici pe Ujicov, nici colonia. Atât acela cât și aceasta începură cu încântare boicotul. Intradevăr, coloniștii rupseră orice legătură cu Arcadie, dar nu mai rămăsese în ei nici mânie, nici supărare, nici dispreț pentru acest om de nimic. Ca și cum sentința judecătorească și-ar fi luat toate astea asupră-și. Coloniștii priveau de departe cu mare interes la Ujicov și discutau între ei la nesfârșit despre cele întâmplate și despre cele ce-l așteptau pe Ujicov în viitor. Mulți susțineau că

pedeapsa dată nu e bună de nimic. De aceeaşi părere era şi Costea Vetcovschi.

— Asta-i pedeapsă? Ujicov face pe eroul. Gândeşte-te că toată colonia se uită la el. Merită el asta?

Intradevăr, Ujicov făcea pe eroul. Pe faţă-i apăru o expresie de mândrie şi de vădită înfumurare. Trecea printre colonişti ca un rege căruia nimeni n'are dreptul să-i adreseze vreo întrebare. In sufragerie Ujicov şedea la o măsuţă separată, care îi părea un fel de tron. Dar curând poza de erou se nărui. Trecură câteva zile şi Arcadie simţi spinii dela cununa ruşinoasă pusă pe capul lui de judecata tovarăşilor. Coloniştii se obişnuiră şi ei curând cu originalitatea situaţiei lui, iar izolarea dăinui mai departe. Arcadie începu să sufere zilele grele ale unei singurătăţi depline. Zilele se scurgeau pustii şi asemănătoare, zeci de ore lipsite de căldura cea mai slabă a relaţiilor cu oamenii. Intre timp, în jurul lui Ujicov, trăia intens ca întotdeauna colectivul, răsunau glume şi râsete, sclipeau caractere, fulgerau focurile prieteniei şi ale simpatiilor. Oricât de neataşat colectivului era Ujicov, dar aceste bucurii le cunoştea. După vreo şapte zile, Jeveli, comandantul lui, îmi spuse:

— Ujicov cere voie să vă vorbească.

— Nu, zisei eu, nu voi vorbi cu el decât atunci când va fi îndurat cu cinste încercarea. Aşa să-i şi spui.

Şi curând văzui cu bucurie că sprâncenele lui Arcadie, până atunci imobile, învăţaseră să facă pe fruntea lui o cută abia văzută dar expresivă. El începu să se uite îndelung la băieţi, să cadă pe gânduri şi să viseze la ceva. Toţi observară schimbarea atitudinii lui faţă de muncă. De cele mai multe ori, Jeveli îl punea la curăţatul curţii. Arcadie ieşea la lucru cu o precizie matematică, mătura curtea cea mare, curăţa lăzile de gunoi, îndrepta gardurile, aranja rondurile. Adesea apărea şi seara prin curte cu lopăţica lui, adunând hârtiuţele întâmplătoare şi mucurile de ţigări, controlând curăţenia straturilor de flori. Odată şezu o seară întreagă în clasă, aplecat deasupra unei coli mari de hârtie. Dimineaţa afişă coala într'un loc expus privirilor:

„Colonistule, respectă munca tovarăşului!
Nu arunca hârtiuţe pe jos!“

— Ia te uită, spuse Gorcovschi, se socoate tovarăş...

La jumătatea încercării lui Ujicov sosi în colonie tovarăşa Zoia. Era tocmai la prânz. Zoia se apropia de-a-dreptul de măsuţa lui Ujicov şi, în sufrageria în care toţi tăceau, ea îl întrebă îngrijorată:

— Dumneata eşti Ujicov? Spune, cum te simţi?

Ujicov se sculă, se uită grav în ochii Zoiei şi spuse politicos:

— Nu pot vorbi cu dumneavoastră fără încuviinţarea comandantului.

Tovarăşa Zoia se repezi să-l caute pe Mitca. Acesta veni vesel, însufleţit, cu ochii lui negri.

— Ce este?

— Dă-mi voie să vorbesc cu Ujicov.

— Nu, zise Jeveli.

— Cum nu?

— Nu dau voie şi atâta tot!

Tovarăşa Zoia sui scările până în cabinet şi-mi îndrugă tot felul de fleacuri:

— Cum asta? Dar dacă i se întâmplă ceva, dacă are o plângere de făcut? Dacă se află pe marginea prăpastiei? Nu-i o corvoadă?

— Tovarăşa Zoia, nu pot să fac nimic.

A doua zi la adunarea generală a coloniştilor, Natalia Petrenco luă cuvântul:

— Băieţi, haideţi să-l iertăm pe Arcadie... Munceşte bine şi îndură pedeapsa aşa cum se cuvine s'o facă un colonist. Eu propun să fie amnistiat.

Adunarea generală începu să lărmuiască în semn de aprobare:

— Se poate...

— Ujicov s'a îndreptat grozav...

— Oho!...

— Ar fi timpul, ar fi timpul...

— Ajutaţi-i băieţaşului!

Cerură părerea comandantului. Jeveli vorbi astfel:

— Vă spun fără înconjur, Ujicov a devenit alt om. Şi chestia ceea de ieri! Ştiţi doar!

— Ştim!

— Ea-l făcea băieţaş, dar el ca un voinic nu s'a predat. Ina-

inte şi eu credeam că n'o să iasă nimic din Arcadie, dar acum recunosc că are... ceva... de-al nostru...

Lapot zâmbi:

- Atunci îl amnistiem.

— La vot, cerură coloniştii.

Intre timp, Ujicov se ascunsese lângă sobă, cu capul lăsat în jos. Lapot cercetă mâinile ridicate şi spuse vesel:

— Ei, va să zică... unanimitate. Unde eşti, Arcadie? Te felicit, eşti liber!

Ujicov ieşi pe scenă, privi spre adunare, deschise gura şi... începu să plângă. Cei din sală se turburară. Cineva strigă:

— O să spună mâine...

Dar Ujicov îşi trecu peste ochi mâneca dela cămaşă. Uitându-mă mai bine la dânsul, am văzut că suferă. In sfârşit vorbi:

— Mulţumesc, băieţi... Şi vouă, fetelor... Şi Nataşei... Inţeleg... totul... vă rog... să nu credeţi...

— Să uiţi, îi spuse Lapot sever.

Ujicov dădu supus din cap. Lapot ridică şedinţa şi băieţii se repezîră pe scenă la Ujicov. Simpatia lor de azi fu răsplătită cu aur curat. Răsuflai uşurat, ca un doctor după o trepanaţie.

Comuna Dzerjinschi se deschise în Decembrie [1]), cu multă solemnitate şi căldură. Nu mult înainte, într'o zi cu zăpadă afânată, primii cincizeci de elevi numiţi pentru comună; se îmbrăcară în costume noi, în paltoane pufoase de castor, îşi luară rămas bun dela tovarăşi şi tropăiră prin oraş spre noua lor locuinţă. In grup păreau mult mai mici, ca nişte pui blânzi, negricioşi. Ajunseră în comună veseli şi rumeni, acoperiţi cu fulgi de zăpadă ca de puf. Tot ca nişte pui alergară voioşi prin comună. vârîndu-şi ciocurile în felurite probleme de organizare. După un sfert de oră, sovietul comandanţilor se şi crease şi detaşamentul trei unit începu mutatul paturilor. La inaugurarea comunei, gorchiştii veniră în formaţie, cu muzică şi steag. Ei le făceau acum vizită tovarăşilor care din ziua aceasta începură să poarte denumirea nouă, neobişnuit de solemnă de comunarzi. Printre cei patru sute de foşti vagabonzi adunaţi aici, grupul de cechişti, adică al celor mai cu răspundere, mai merituoşi activişti, nu părea deloc un grup de protectori. Intre aceştia şi ceilalţi se stabiliră imediat relaţii prieteneşti, călduroase, în care se vedea însă lim-

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).

pede şi diferenţa dintre generaţii şi respectul nostru deosebit, respectul sovietic al copiilor faţă de cei mai în vârstă. Dar în acelaş timp, băieţii aceştia nu apăreau numai ca puşi sub tutelă; ei aveau o organizare proprie, legi, şi o sferă de activitate care cuprindea şi merite şi răspundere şi datorie.

A reieşit oarecum dela sine că direcţia comunei îmi fusese dată mie, deşi nu se pomenise şi nici nu se anunţase aceasta. In comparaţie cu comuna, în colonia Gorchi lucrurile erau mult mai grele şi mai complicate. Pierzând cincizeci dintre tovarăşi, gorchiştii primiră alţi cincizeci noi, oameni din capitală, care văzuseră multe. Aşa cum se întâmplase şi mai înainte, cei noi îşi însuşiră repede disciplina şi tradiţiile coloniei, dar cultura adevărată şi aspectul adevărat de colectivist se căpătau mult mai încet. Toate acestea erau acum lucruri obişnuite.

Se deschideau în faţa noastră perspective largi: începurăm să visăm, la o facultate muncitorească proprie, la un nou corp de clădiri pentru secţia de maşini, la noi promoţii intrate în viaţă. Iar în curând citirăm în ziare că Gorchi al nostru va sosi în Uniune.

14. *RĂSPLĂŢILE*

Răstimpul din Decembrie până în Iulie fu admirabil. Corabia mea se sbătea greu în furtună. dar pe ea se aflau două colective, fiecare minunat în felul lui.

Numărul dzerjiţilor crescu repede până la o sută cincizeci de oameni. Le veniră întăriri noi, trei grupe a câte treizeci de oameni, toţi vagabonzi de calitatea întâi, toţi oameni aleşi. Viaţa comunarzilor era curată, civilizată şi unui străin i-ar fi părut de invidiat. Intradevăr, mulţi îi invidiau şi încă oameni care nu erau vagabonzi. Dzerjiţii ieşeau în lume cu haine bune de postav, înfrumuseţate cu gulere late albe. Aveau o fanfară cu instrumente de metal alb şi trâmbiţele lor purtau iniţialele unei fabrici renumite din Praga. Comunarzii erau oaspeţi dragi atât în cluburile muncitorilor, cât şi la clubul cechiştilor, unde veneau rumeni, bine îmbrăcaţi şi politicoşi. Colectivul lor avea întotdeauna un aspect de aşa înaltă civilizaţie, încât multe capete uşuratice se revoltau:

— Au strâns copii buni, i-au îmbrăcat şi-i arată acuma. Să strângă vagabonzi!

Dar n'aveam răgaz să mă întristez pentru motive de felul acesta. Abia izbuteam în 24 de ore să rezolv treburile respective. Cu o pereche de cai treccam dela un colectiv la altul şi ora pierdută cu drumul mi se părea o ruptură în bugetul timpului meu.

Cu toate că rândurile băieţilor nu se clătinau niciodată şi că noi nu ieşeam din marginile unei desăvârşite orânduieli, puterile cadrelor de educatori se epuizau. Atunci am ajuns la teza pe care o profesez şi acum, oricât ar părea de paradoxală. Copiii normali sau cei aduşi în stare normală sunt pentru educaţie obiectele cele mai grele. Au firi mai gingaşe, cerinţe mai complicate, o cultură mai profundă, relaţii variate. Ei îţi cer, nu elanuri de voinţă sau emoţii puternice, ci o tactică foarte complicată.

Şi coloniştii şi comunarzii încetaseră demult să mai fie un grup de oameni izolaţi de societate. Şi unii şi ceilalţi aveau complicate relaţii sociale: comsomoliste, sportive, militare, de club, de pionieri. Intre băieţi şi oraş se întindeau o mulţime de cărări şi reţele, pe care se mişcau nu numai oameni, ci şi gânduri, idei şi influenţe. Deaceea, tabloul general al muncii pedagogice căpătă culori noi. Disciplina şi ordinea în viaţa de toate zilele încetaseră demult a mai fi grija mea exclusivă. Ele deveniseră o tradiţie a colectivului în care acesta se descurca mai bine decât mine, observându-le nu din întâmplare în momentul de criză şi de scandal, ci în fiecare minut, aş spune, conform necesităţilor instinctului colectiv. Oricât munceam de greu, oricât de turbure vedeam în faţă viitorul, viaţa mea în timpul acela era o viaţă fericită. Nu se poate descrie impresia de rară fericire pe care o simţi în societatea copiilor ce-au crescut alături de tine, care au până la sfârşit încredere în tine şi merg cu tine înainte. Intr'o astfel de societate nici nereuşita nu te întristează, ba până şi amărăciunea şi durerea par înalte valori. Mă simţeam mai aproape de colectivul gorchist decât de comunarzi. Aveam în el legături mai adânci şi mai puternice de prietenie, oameni cu preţ de cost mai ridicat, o luptă mai ascuţită. Şi le eram mai necesar gorchiştilor. Dzerjiţii au avut norocul, dela început, al unor şefi ca cechiştii, pe când gorchiştii nu cunoşteau oameni mai apropiaţi decât pe mine şi un grup mic de educatori. Deaceea nu credeam că o să vină vreodată vremea să mă despart de gorchişti. In general nu eram în stare să-mi închipui un astfel de eveniment, care n'ar fi însemnat decât o groaznică nenorocire în viaţa mea.

Când veneam în colonie, veneam acasă şi mă odihneam cu ade-

vărat şi în adunarea generală a coloniştilor şi în sovietul comandanţilor, ba chiar în greul ciocnirilor celor mai complicate şi în hotărîrile dificile. In acel timp se formă unul din obiceiurile mele: am pierdut facultatea de a lucra în tăcere. Numai atunci când la masa mea răsuna larma băieţilor mă simţeam bine, numai atunci cugetul meu se înviora şi închipuirea lucra mai în voie. Mai ales pentru aceasta le eram recunoscător gorchiştilor.

Dar comuna Dzerjinschi cerea mereu tot mai mult dela mine. Grijile şi perspectivele pedagogice erau aici mai noi. Şi deosebit de nouă şi de neaşteptată îmi părea mie societatea cechiştilor. Inainte de toate spre deosebire de funcţionarii Narobrazului, cechiştii alcătuiau un colectiv. Şi cu cât mă uitam mai mult la acest colectiv, cu cât intram în relaţii mai strânse de muncă, mi se desvăluia mai limpede o mare noutate.

Nu ştiu cum se întâmplase, dar, pe cinste v'o spun, colectivul cechiştilor se bucura tocmai de acele calităţi pe care în timpul celor opt ani m'am străduit să le desvolt în colectivul coloniei. Am văzut deodată în faţa mea modelul care până atunci mi-l făurise numai imaginaţia, pe care-l deduceam logic şi estetic din toate evenimentele şi din toată filosofia revoluţiei, dar pe care nu-l văzusem niciodată şi pierdusem nădejdea de a-l mai vedea.

Descoperirea mi-a fost atât de preţioasă încât mai înainte de toate mă temeam să nu mă dezamăgească. O ţineam tăinuită, fiindcă nu voiam ca purtarea mea faţă de oamenii aceştia să devină câtuşi de puţin artificială.

Imprejurarea aceasta deveni punctul de plecare al noii mele cugetări pedagogice. Mă bucura îndeosebi faptul că multe lucruri, neexacte şi nelimpezi în modelul imaginar care îmi conducea până acum munca, erau uşor şi simplu lămurite de calităţile colectivului de cechişti. Căpătai putinţa de a întrezări cu gândul în amănunt multe tărâmuri care-mi fuseseră până atunci ascunse. Cechiştii au un intelect superior îmbogăţit de instrucţie şi cultură ce nu ia însă niciodată forma „intelectualului rus"; pe care o urăsc. Ştiam şi mai înainte că aşa trebue să fie, dar era greu să-mi închipui cum se exprimă aceasta în viaţa personalităţii. Acum căpătai putinţa de a învăţa termenii, calea soluţiilor logice, o formă nouă a emoţiei intelectuale, înclinaţii noi, noua structură a nervilor şi, lucrul cel mai însemnat, o nouă formă de folosire a idealului. După cum se ştie, la „intelectualii" noştri idealul poate fi asemănat cu un chiriaş obraznic care a ocupat o locuinţă

străină, nu plăteşte nimic, bârfeşte, îi plictiseşte pe toţi, toţi fiind sătui de vecinătatea lui şi dorind să se mute cât mai departe de ideal. Acum însă vedem altceva: idealul nu mai era chiriaş, ci un bun administrator, care respecta munca vecinului, avea grijă de reparaţii, de încălzit şi tuturor le plăcea să lucreze cu el. În al doilea rând mă interesa structura principialităţii lor. Deşi cechiştii sunt oameni principiali, la ei principiile nu pun legături la ochi ca la unii „prieteni" de-ai mei. Pentru cechişti principiul e o unealtă de măsurat de care se servesc tot aşa de simplu ca de ceas, fără tărăgăneli şi fără grabă de mâţă în care a dat strechea. Am văzut în sfârşit, existenţa normală a principiului şi mă încredinţai pentru totdeauna că desgustul meu faţă de principialitatea intelectualilor era drept. Doar se ştie demult că atunci când un intelectual acţionează din principiu, după o jumătate de ceas, atât el, cât şi cei din jur, trebue să ia valeriană.

Mai băgai de seamă şi alte particularităţi: curajul atotpătrunzător, laconismul, dispreţul faţă de stampile, lipsa unor poziţii ca aceea de a se răsturna pe divan sau de a-şi pune burta pe masă, în sfârşit, capacitatea de muncă veselă, nelimitată, fără poze făţarnice de sacrificiu, fără urmă din acea deprindere desgustătoare a „sacrificiului sfânt". Şi, mai ales, am văzut şi am pipăit acel lucru preţios pe care nu-l pot numi altfel decât clei social: sentimentul perspectivei sociale, priceperea de a vedea în fiecare moment al muncii pe toţi membrii colectivului, acea capacitate de cunoaştere permanentă a marilor scopuri generale, capacitate care nu ia totuşi niciodată caracterul de doctrină găunoasă, de flecăreală goală. Şi acest clei social nu se cumpără dela chioşc pe cinci copeici, numai pentru conferinţă şi congrese, el nu reprezintă forma desbinărilor politicoase, zâmbitoare, cu vecinul cel mai apropiat, ci este comunitatea adevărată, unitatea mişcării în muncă, a răspunderii şi a ajutorului, este unitatea tradiţiei. Devenind obiectul grijii deosebite a cechiştilor, dzerjiţii nimeriseră în condiţii ferfcite: nu le rămânea decât să privească. Iar eu nu trebuia să mă dau cu capul de pereţi, ca să-i conving pe şefi de utilitatea şi necesitatea batistei.

Mulţumirea mea era o înaltă mulţumire. Ca s'o exprim într'o formulă scurtă: înţelesei că am făcut cunoştinţă de aproape cu bolsevici adevăraţi. M'am convins definitiv că pedagogia mea era o pedagogie bolşevică şi că tipul de om pe care-l avusesem totdeauna de model nu fusese doar o plăcută născocire a mea, ci o

realitate plină, cu atât mai sensibilă pentru mine, cu cât devenise o parte din munca mea. Iar munca mea în comună, neotrăvită de niciun fel de fanatism, era grea dar compatibilă cu judecata omenească.

Viaţa comunarzilor nu se dovedi chiar atât de bogată şi lipsită de griji cum o credeau cei din jur. Cechiştii renunţau la un anumit procent din salariul lor pentru întreţinerea comunarzilor, dar acest lucru era inadmisibil atât pentru noi cât şi pentru cechişti. Chiar după trei luni, comuna începu să simtă adevărata nevoie. Noi, reţineam salariile, întâlneam greutăţi chiar la cheltuielile pentru hrană. Atelierele produceau venituri neînsemnate, fiindcă propriu zis în ele se învăţa. E adevărat că eu şi băieţii am târît încă din primele zile cismăria într'un ungher întunecos şi o sugrumarăm, aruncându-ne cu perne asupra ei. Cechiştii se făcură că nu văd acest omor. Nici în alte ateliere n'am putut ajunge la o muncă producătoare de venituri.

Odată mă chemă şeful nostru. Se încruntă, se îngândură, puse pe masă un cec şi spuse:

— Asta-i tot.

Înţelesei.

— Cât este aici?

— Zece mii. Ultimii bani. Luaţi pe un an înainte. N'au să mai fie, înţelegeţi? Dar folosiţi-vă de acela... E un om energic...

După câteva zile intră în goană în colonie un om care nu aducea deloc cu tipul de pedagog: Solomon Borisovici Cogan.

Solomon Borisovici e bătrân, se apropie de 60 de ani, are o inimă obosită şi suferă de astm, de nervi, de anghină pectorală şi obezitate. Dar în omul acesta sălăşlueşte demonul acţiunii împotriva căruia Solomon Borisovici nu poate face nimic. N'a adus cu el nici capital, nici materiale, nici inventivitate, dar în trupul lui moale se agită fără răgaz forţe pe care nu reuşise să le cheltuiască sub vechiul regim: un spirit de iniţiativă, optimist, puternic, o bună cunoaştere a oamenilor şi o mică dar scuzabilă lipsă de scrupule care convieţueşte în chip ciudat cu sentimente duioase şi fidelitatea faţă de idee. De bună seamă toate acestea erau strânse laolaltă de cercurile mândriei, fiindcă lui Solomon Borisovici îi plăcea să spună:

— Nu-l cunoaşteţi încă pe Cogan? Când o să-l cunoaşteţi atunci să vorbiţi!

Avea dreptate. L-am cunoscut pe Cogan şi am recunoscut

într'un glas: e un om admirabil. Experienţa lui de viaţă ne era foarte necesară. Nu mai puţin adevărat e că această experienţă lua uneori astfel de forme încât îngheţam şi nici nu ne puteam crede ochilor.

Odată Solomon Borisovici aduse din oraş un car cu bârne. Pentruce?

— Cum pentruce? Dar magazia? Am primit o comandă de mobilă dela Institutul de Construcţii, aşa că trebue să avem unde o pune.

— Nu trebue nimic. O să facem mobila şi o s'o predăm Institutului de construcţie.

— He-he! Credeţi că e întradevăr un institut? E un şahăr-mahăr, nu institut. Dacă ar fi institut m'aş încurca eu cu ei?

— Nu e institut?

— Ce-i aia institut? Să-i zicem oricum vrea. Numai bani să aibă. Şi dacă au bani vor să aibă şi mobilă, iar pentru mobilă trebue acoperământ. Ştiţi asta. Iar acoperişul trebue construit, fiindcă deocamdată nici măcar pereţii nu există.

— Nu-i nimic, noi doar n'o să ne-apucăm de construit magazii pentru depozitare.

— Şi eu le-am spus acelaş lucru. Ei îşi închipue că în comuna Dzerjinschi este aşa şi aşa. Aici e instituţie model. O să ne ocupăm şi noi de nişte depozite? N'avem timp pentru asta!

— Şi ei ce-au zis?

— Ei zic să construim. Şi dacă vor aşa, eu i-am prevenit că o să coste douăzeci de mii de ruble. Dar dacă şi dumneavoastră spuneţi că nu trebue să construim, fie cum vreţi dumneavoastră. La ce să clădim depozite când noi avem nevoie de atelier de montare?

Peste două săptămâni Solomon Borisovici porneşte să construiască atelierul de montare S'au bătut stâlpii şi dulgherii au început să dureze pereţii.

— Solomon Borisovici, de unde avem bani pentru atelierul ăsta de montare?

— Cum de unde? nu v'am spus? Ne-au virat douăzeci de mii...

— Păi institutul ăla.

— Păi institutul ăla.

— Dece?

— Cum dece? Ei vor să fie depozite... Şi ce să-mi fie milă sau ce?

— Stai Solomon Borisovici, dar dumneata construeşti atelierul de montare nu depozite...

Solomon Borisovici începe să se supere.

— Ştii că-mi place! Păi cine a spus că nu trebue depozite? N'aţi spus-o dumneavoastră?

— Trebue să daţi banii înapoi.

Solomon Borisovici se strâmbă oţărît:

— Ascultaţi, nu fiţi atât de nepractic! Cine mai înapoiază bani ghiaţă? Poate dumneavoastră aveţi nervii aşa de sănătoşi că puteţi, dar eu sunt om bolnav, eu nu-mi pot risca nervii... Să dai banii înapoi!

— Bine, dar au să afle.

— Sunteţi doar om deştept, Anton Semeonovici! Ce pot să afle?

Poftim, să vie şi mâine! Iată, oamenii construesc. Unde stă scris că-i atelier de montare?

— Doar o să începeţi să lucraţi.

— Mă poate opri cineva să lucrez? Poate Institutul de construcţii să mă oprească să lucrez? Eu vreau să lucrez în aer liber sau înăuntrul depozitelor. E vreo lege în felul ăsta? Nu-i nicio lege.

Logica lui Solomon Borisovici nu cunoştea niciun fel de îngrădiri. Era un berbece puternic care dărâma toate piedicile. Un timp nici nu ne împotrivirăm fiindcă înnăbuşea dela început toate încercările de împotrivire.

Primăvara, când caii începură să înnopteze în luncă, Vitca Gorcovschi mă întrebă:

— Ce construeşte Solomon Borisovici în grajd?

— Cum construeşte?

— Da, a şi pus un cazan şi face coşul.

— Chiamă-l încoace!

Solomon Borisovici vine ca întotdeauna mânjit, asudat, gâfâind.

— Ce construeşti acolo?

— Cum ce construesc? Turnătoria, ştiţi foarte bine.

— Turnătoria? Păi hotărîsem s'o facem în spatele băii!

— Dece în spatele băii, dacă avem o încăpere gata?

— Solomon Borisovici!

— Ce „Solomon Borisovici"?

— Şi caii? întrebă Gorcovschi.

— Caii au să stea la aer curat. Credeţi că numai dumneavoastră vă trebue aer curat, iar caii pot să respire tot felul de impurităţi? Halal.

La drept vorbind, pe noi ne-a scos de pe poziţie. Vitca se mai umflă totuşi:

— Dar iarna?

Solomon Borisovici însă îi face praf:

— Ce sigur eşti că o să fie iarnă!

Solomon Borisovici cedează puţin:

— Şi chiar dacă o să fie iarnă, ce-i? In Octombrie nu se pot construi grajduri? Nu e tot una? Sau ţineţi să cheltuesc acum două mii de ruble?

Oftăm răpuşi şi ne supunem. De mila noastră, Solomon Borisovici ne lămureşte, numărând pe degete.

— Mai, Iunie, Iulie, ăla, cum îi zice... August, Septembrie... Se îndoieşte o clipă apoi, continuă sub presiune:

— Octombrie... şase luni, gândiţi-vă! In şase luni, două mii de ruble vor face alte două mii. Şi voi vreţi să stea grajdul gol şase luni. Capital mort, se poate admite asta?

Solomon Borisovici nu putea suferi capitalul mort nici în formele cele mai nevinovate.

— Nu pot să dorm, spunea el. Cum să dorm când este atâta de lucru şi fiecare minut reprezintă o operaţie? Cine o mai fi născocit atâta somn?

Ne minunam. Până mai deunăzi, fuseserăm atât de săraci, iar acum Solomon Borisovici avea munţi de lemn, de metal, de strunguri. Intr'o zi de lucru se perindă în faţa noastră cu iuţeala fulgerului: avize, cecuri, avansuri, facturi, zece mii, douăzeci de mii. In sovietul comandanţilor, Solomon Borisovici ascultă cu un dispreţ somnoros cuvântările băieţilor despre cele trei sute de ruble pentru pantaloni şi spune:

— Mai încape vorbă? Băieţii au doar nevoie de pantaloni. Şi nu de trei sute de ruble, fiindcă aceia sunt pantaloni proşti, ci de o mie...

— Şi banii? întreabă băieţii.

— Aveţi doar mâini şi capete. Dece credeţi voi că aveţi capete? Ca să aveţi pe ce pune şapca? Nici gând! Mai lucraţi un sfert de oră pe zi la atelier şi vă voi face rost imediat de o mie

de ruble, poate chiar de mai mult, de atât cât veţi câştiga acolo.

Solomon Borisovici năpădi cu struнguri vechi şi ieftine atelierele sale care semănau a magazii, le înţesă cu materialele cele mai proaste, legă totul prin sfori şi prin convenţii. Comunarzii se cufundară încântaţi în aceste vechituri. Făceau de toate: mobilă de club, colţare de pat, pantalonaşi, gresoare, bluze cowboy, pupitre, scaune, supape pentru stingătoare de incendiu, dar produceau totul în cantităţi enorme, fiindcă în producţia lui Solomon Borisovici, diviziunea muncii atingea cele mai înalte culmi.

— O să te faci tâmplar? Nu, o să te faci doctor, ştiu eu. Atunci dece să lucrezi un scaun întreg? Lucrează numai un picior. Pentru două picioare îţi plătesc o copeică. Câştigi pe zi cincizeci de copeici. Nevastă n'ai, copii n'ai.

In sovietul comandanţilor, comunarzii râdeau şi-l înjurau pe Solomon Borisovici pentru „lucrul făcut de mântuială", dar acum aveam totuşi un plan industrial şi financiar — iar acesta e un lucru sfânt.

Plata comunarzilor fu introdusă de mine, aşa, de parcă n'ar fi existat pedagogie, de parcă n'ar fi existat diavolul cu tentaţiile lui.

Când educatorul îi atrăgea atenţia lui Solomon Borisovici asupra problemei pedagogice a plăţii muncii, el răspundea:

— Sper că trebue să educăm oameni deştepţi. Ce fel de om deştept eşti dacă lucrezi fără plată?

— Solomon Borisovici, dar după dumneavoastră ideile nu preţuesc nimic?

— Când omul câştigă un salariu, capătă atâtea idei de nu mai are unde le pune. Dar când n'are bani, are o singură idee: dela cine să se împrumute? Asta e un fapt.

El se dovedi un ferment foarte folositor în colectivul nostru de muncă. Ştiam că logica lui e străină şi ridicolă, dar presiunea ei izbea şi vesel dureros în multe prejudecăţi, trezind prin reacţie nevoia unui alt stil de producţie.

Deplina gospodărie chibzuită a comunei Dzerjinschi veni simplu, aproape fără niciun fel de sforţare. Chiar pentru noi nu mai apăru ca o victorie atât de însemnată. Nu degeaba zicea Solomon Borisovici:

— Ce? O sută cincizeci de comunarzi să nu poată scoate

o ciorbă? Dar, măcar atâta! Parcă le trebue şampanie? Sau au neveste pe care să le îmbrace elegant?

Comunarzii îndeplineau unul după altul planurile industriale şi financiare pe secţii, într'un efort larg, comun. Cechiştii veneau zilnic la noi şi împreună cu băieţii se ocupau de fiecè mărunţiş, de orice ruptură cât de mică în muncă, de tendinţa spre lucru de mântuială a lui Solomon Borisovici, de calitatea proastă a producţiei, şi mărfurile defecte. Crescând în fiecare zi, experienţa în producţie a comunarzilor începu să-l atace critic pe Solomon Borisovici. El se revolta:

— Ce noutăţi sunt astea? Aţi ajuns să le ştiţi pe toate? Să mă învăţaţi pe mine cum se procedează la H. P. Z.[1])? Pricepeţi voi ceva din H. P. Z.?

Deodată în faţa noastră luci o lozincă recunoscută de toţi: „ne trebue o fabrică adevărată".

Incepu să se vorbească despre fabrică tot mai des. Pe măsură ce la contul nostru curent se adăugau mie peste mie visurile noastre în legătură cu fabrica se fragmentau în amănunte mai apropiate, mai posibile. Dar aceasta se întâmplă într'o perioadă mai târzie. Dzerjiţii şi gorchiştii se întâlneau des. In zilele de odihnă se duceau în vizită unii la alţii în detaşamente întregi, se întreceau la foot-ball, la volley şi gorodchi[2]), se scăldau împreună, patinau, se plimbau şi mergeau la teatru. Deseori colonia şi comuna se uneau în diferite marşuri comsomoliste, la manevre ale pionierilor, în vizite, primiri şi excursii. Aceste zile mi-erau deosebit de dragi, erau zilele adevăratului meu triumf. Şi ştiam bine acum, ale ultimului meu triumf. In astfel de zile se dădea un ordin general pe colonie şi comună, în care se arătau ţinuta, locul şi timpul întâlnirii. Şi gorchiştii şi dzerjiţii, aveau aceeaşi uniformă: pantaloni bufanţi, moletiere, gulere albe mari şi bonete. Deobicei rămâneam peste noapte la gorchişti, încredinţându-i lui Chirghizov comuna. Ieşeam din Curiaj cu gândul de a cheltui trei ore cu drumul. De pe dealul Holodnâi ne lăsăm la vale în oraş. Intâlnirea se fixa întotdeauna pe piaţa Tevelev, pe trotuarul larg de lângă clădirea V. U. T. I. C.[3]).

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).
[2]) Joc popular rus asemănător popicelor. (N. T.).
[3]) V. U. T. I. C., Comitetul executiv al Ucrainei. (N. T.).

Ca întotdeauna colonia gorchiştilor se înfăţişa în oraş sub un aspect minunat. Formaţia noastră cu rânduri de câte şase ocupa aproape toată strada, trecând şi peste liniile de tramvai. In spatele nostru aşteptau zeci de vagoane, vatmanii se enervau şi sunau întruna din clopot, dar cei mici din flancul stâng îşi cunoşteau bine datoria; să mărşăluiască voinicește mărind puţin pasul, aruncând câte o privire şireată spre trotoare, dar ignorând şi tramvaiele şi vatmanii şi clopotul. In urma tuturor, cu un steguleţ triunghiular, merge Petro Cravcenco. Pe el îl priveşte publicul cu o deosebită curiozitate şi simpatie, în jurul lui se învârt cu încântare băieţii, deaceea Petro se roşinează şi pleacă ochii. Steguleţul lui freamătă chiar sub nasul vatmanilor şi Petro, mai mult înnoată decât merge în valul de larmă asurzitoare a tramvaiului. In piaţa Roza Luxemburg, coloana părăseşte în sfârşit liniile de tramvai. Unul după altul vagoanele ne ajung din urmă; dela ferestre oamenii se uită râzând şi ameninţându-i cu degetul pe puşti. Aceştia, fără să piardă echilibrul sau pasul, zâmbesc ştrengăreşte, şmecher. Şi de ce n'ar zâmbi? Oare nu se poate glumi cu publicul oraşului? Nu-i poţi juca o mică festă? E doar public de-al nostru, bun, căci pe străzile noastre nu umblă boieri sau aristocraţi, nu există ofiţeri sclivisiţi cu cucoane la braţ şi negustorii nu ne aruncă priviri încărcate de osândă. Noi mergem prin oraşul nostru ca stăpâni, „nu băieţi de azil", ci colonişti din Gorchi. Nu degeaba flutură în cinstea noastră steagul roşu, nu degeaba cântă trâmbiţele noastre de alamă „marşul lui Budionnâi".

Cotim spre piaţa Tevclev, suim un povârniş uşor şi zărim vârful steagului djerjiţilor. Şi iată şi şirul lung de gulere albe şi feţele atente şi dragi, comanda lui Chirghizov, mâinile ridicate şi muzica. Dzerjiţii ne întâmpină cu salutul la steag. Incă o clipă şi orchestra noastră întrerupe marşul, izbucnind în salutul de răspuns. Stăm în tăcere doar o clipă, unii în faţa celorlalţi, până ce dă Chirghizov raportul. Şi când rândurile se rup şi băieţii se reped la prietenii lor strângându-şi mâinile, râzând şi glumind, eu mă gândesc la doctorul Faust: poate să mă invidieze acest neamţ şiret. Grozav nu i-a mers doctorului ăsta, rău secol şi nepotrivită structură socială şi-a mai ales.

Dacă ne întâlneam în ajunul vreunei zile de odihnă, adesea se întâmpla ca Mitca Jeveli să se apropie de mine şi să-mi propună:

— Ştiţi ce? Să mergem toţi la gorchişti. Se joacă azi la ei „Cuirasatul Potemchin". Şi mâncare o să fie berechet...

Iar în zilele acelea, trezeam Podvorca seara târziu cu marşurile celor două orchestre, lărmuiam îndelung în sufragerie, în dormitoare şi club, cei mai vechi îşi aminteau de furtunile şi seninul zilelor trecute, iar cei mai tineri îi ascultau şi-i invidiau.

Din Aprilie, sosirea lui Gorchi deveni tema principală a taifasurilor noastre. Alexei Maximovici ne scrie că în Iulie va veni special la Harcov, ca să trăiască trei zile în colonie. Incă de multă vreme corespondenţa noastră cu Alexei Maximovici devenise o corespondenţă regulată. Necunoscându-i chipul, coloniştii îi simţeau personalitatea în mijlocul lor şi se bucurau de ea cum se bucură copiii de obrazul mamei. Numai acela care şi-a pierdut familia de timpuriu, care n'a dus cu el în viaţă o rezervă de căldură, acela ştie ce înseamnă să te simţi străin, acela înţelege cât de mult preţuesc grija şi mângâierea unui mare om, ale unui om cu inima plină şi darnică. Gorchiştii nu ştiau să-şi arate sentimentele duioase, tocmai pentrucă preţuiau prea mult duioşia. Trăisem opt ani alături de dânşii şi mulţi se purtau plini de dragoste faţă de mine. Dar niciodată în aceşti opt ani n'a fost vreunul duios în adevăratul sens al cuvântului. Le ghiceam sentimentele după semne, cunoscute numai mie, după adâncimea privirilor, după coloritul sfielii, după aşteptarea îndelungată într'un colţ, după vocea răguşită, după cum săreau şi fugeau când ne întâlneam. Deaceea am putut preţui cu ce multă delicateţă vorbeau băieţii despre Gorchi, cu cât nesaţ i-au citit puţinele cuvinte prin care-şi anunţa sosirea.

Sosîrea lui Gorchi în colonie era o mare răsplată. Şi pe cuvânt de cinste, după părerea noastră, nu pe deplin meritată. Iar răsplata aceasta înaltă ni se dădea în vreme ce întreaga Uniune înalţa steagul pentru primirea marelui scriitor, încât mica noastră comunitate s'ar fi putut pierde în mijlocul valurilor de entuziasm general. Dar ea nu s'a pierdut şi tocmai aceasta ne mişcă mai mult şi dădu vieţii noastre o înaltă valoare.

Pregătirile pentru primirea lui Gorchi începură chiar a doua zi după venirea scrisorii. Alexei Maximovici trimise înainte un dar bogat, care ne ajută să vindecăm ultimele răni, rămase dela

vechiul Curiaj. Tocmai atunci fusesem chemat la răfuială [1]). Trebuia să le mărturisesc savanţilor şi înţelepţilor pedagogiei în ce consta crezul meu pedagogic şi ce principii profesam. Erau destule pricini pentru o asemenea răfuială.

Mă pregăteam curajos pentru răfuială, deşi nu mă aşteptam nici la cruţare, nici la indulgenţă.

In sala spaţioasă îi văzui în sfârşit la faţă pe toţi proorocii şi pe toţi apostolii. Erau nici mai mult nici mai puţin decât un sanhedrin [2])... Vorbeau politicos în perioade rotunjite, binevoitoare, care răspândeau un iz de circumvoluţii, de cărţi vechi şi fotolii tocite. Dar proorocii şi apostolii n'aveau nici bărbi albe, nici nume venerabile, nici nu făcuseră cine ştie ce minuni. Atunci dece purtau nimburi şi dece în mâinile lor se aflau sfintele scripturi? Erau oameni destul de sprinteni şi de mustăţile lor mai atârnau încă firimituri din plăcintele sovietice de curând mâncate.

Mai mult decât toţi, unellea profesorul Ciaichin, acelaş Ciaichin care mai înainte cu câtiva ani îmi amintise de o povestire a lui Cehov. In încheierea pe care o rostise Ciaichin nu mai lăsase nimic din mine.

— Tovarăşul Macarenco vrea să-şi construiască procesul pedagogic pe ideea de datorie. E adevărat că el adaugă şi cuvântul de „proletară", dar asta, tovarăşi, nu ne poate ascunde adevăratul fond al ideii. Il sfătuim pe tovarăşul Macarenco să urmărească atent geneza istorică a ideii de datorie. Este ideea relaţiilor burgheze, ideea unei orânduiri profund mercantile. Pedagogia sovietică tinde să desvolte în individ apariţia liberă a puterilor creatoare şi a înclinaţiilor, a iniţativei, dar în niciun caz principiul burghez al datoriei. Am ascultat astăzi cu adâncă tristeţă şi mirare pe conducătorul a două instituţii model făcând apel la desvoltarea sentimentului de onoare. Noi nu putem să nu protestăm împotriva acestui apel. Opinia publică sovietică îşi uneşte glasul cu cel al ştiinţei, ea nu se împacă deasemenea cu întoarcerea la această concepţie, care aminteşte atât de puternic de privilegiile ofiţereşti, de tunici şi de epoleţi. Nu putem intra în discuţia tuturor celor declarate de autor cu privire la producţie. Poate că din punctul de vedere al îmbogăţirii materiale a coloniei să fie un lucru folositor, dar ştiinţa pedagogică nu poate con-

[1]) Vezi „Anexa", pag. 673. (N. T.).
[2]) Idem, pag. 674. (N. T.).

sidera producţia printre factorii de influenţă pedagogică şi cu atât mai mult nu poate încuviinţa tezele autorului ca de pildă „planul industrial şi financiar e cel mai bun educator". Asemenea poziţii nu sunt altceva decât o vulgarizare a ideii de „educaţie prin muncă".

Mai vorbiră mulţi, iar mulţi alţii tăceau reprobator. Eu, până la sfârşit, m'am înfuriat şi în mânie vărsai o găleată de gaz peste foc:

— Mă rog, aveţi dreptate, n'o să ajungem la înţelegere. Eu nu vă înţeleg. După dumneavoastră, iniţiativa de pildă, e un fel de inspiraţie, care vine nu se ştie de unde, printr'o inactivitate pură. Vă spun pentru a treia oară că iniţiativa se naşte atunci când există, o problemă, o răspundere pentru îndeplinirea ei, o răspundere pentru timpul pierdut, atunci când există o necesitate a colectivului. Dumneavoastră însă nu mă înţelegeţi şi vorbiţi iarăşi despre o iniţiativă ruptă de muncă, lipsită de putere creatoare. După dumneavoastră, iniţiativa are nevoie să-şi vadă doar de propriul ei drum...

Cum s'au mai supărat, cum au mai început să strige la mine şi cum s'au mai crucit şi cum au mai scuipat apostolii! Şi atunci văzând incendiul în toi, văzând că Rubiconurile au rămas departe în urmă, că tot nu mai am ce pierde, că totul e pierdut, spusei:

— Nu sunteţi în stare să judecaţi nici educaţia, nici iniţiativa? Nu vă puteţi descurca în ele.

— Dar dumneavoastră ştiţi ce a spus Lenin despre iniţiativă?

— Ştiu.

— Nu ştiţi.

Am scos bloc-notesul şi citii răspicat:

„Iniţiativa trebue să constea în a te retrage în ordine şi a menţine strict disciplina", a spus Lenin la al XI-lea congres al P. C. la 27 Martie 1922 [1]).

Apostolii rămaseră buimăciţi doar o clipă, apoi strigară:

— Ce caută aici retragerea?

— Voiam să vă atrag atenţia asupra relaţiei dintre iniţiativă şi disciplină. Afară de asta, trebue să mă retrag în ordine...

Apostolii clipiră din ochi, apoi se repeziră unul la altul, şop-

[1]) Vezi „Anexa", pag. 674. (N. T.).

tind şi foşnind hârtiile. Decizia sanhedrinului hotăra în unanimitate [1]):

„Sistemul de educaţie propus nu este un sistem sovietic".

Se aflau în adunare mulţi prieteni de ai mei, dar ei tăceau. Era grupul cechiştilor. Ascultară atent desbaterile, scriseră ceva pe bloc-notesurile lor şi plecară fără să aştepte sentinţa.

Ne întoarserăm noaptea târziu în colonie. Mă însoţeau educatorii şi câţiva membrii ai biroului comsomolist. Jorca Volcov, pe drum scuipa:

— Cum pot vorbi ăştia aşa? Va să zică după dânşii nu există onoare, nu există onoarea coloniei noastre? Adică după ei lucrurile astea nu există?

— Nu-i luaţi în seamă, Anton Semeonovici, spuse Lapot. S'au adunat nişte pisălogi...

— Nici nu-i iau în seamă, îi liniştii pe băieţi.

Dar chestiunea se şi rezolvase. Fără sbucium lăuntric şi fără să-mi pierd curajul am început comprimarea colectivului. Trebuia să scot cât se putea mai repede din colonie pe prietenii mei. Era nevoie de aceasta, şi pentru a nu-i supune unei noi orânduiri şi pentru a nu lăsa în colonie focare de protest. Chiar a doua zi îi înmânai lui Iuriev înştiinţarea despre plecarea mea. El se îngândură şi-mi strânse mâna în tăcere. Chiar când ne despărţeam, îşi aminti:

— Staţi! Dar... vine Gorchi.

— Dar credeţi că voi îngădui unui oarecare să-l primească pe Gorchi în locul meu?

— Aşa da, aşa da!...

Incepu să umble repede prin cabinet, mormăind:

— La dracu! la dracu!

— Ce anume?

— Mă duc la dracu, la mama dracului.

Il lăsai cu această bună intenţie. El mă ajunse din urmă pe sală:

— Dragă Anton Semeonovici, vă vine greu, adevărat?

— Asta-i bună! izbucnii eu în râs. Dece întrebaţi? Ah, intelectualilor! eu părăsesc colonia în ziua sosirii lui Gorchi. Predau direcţia lui Jurbin, iar dumneavoastră cum vreţi...

— Aşa...

[1]) Vezi „Anexa", pag. 674. (N. T.).

Nu pomenii nimănui în colonie despre plecarea mea; Iuriev îşi dăduse cuvântul că va tăcea. Mă repezii pe la uzine, pe la şefi, pe la cechişti. Deoarece chestiunea promoţiei coloniştilor era demult deschisă, acţiunile mele nu mirau pe nimeni din colonie. Folosindu-mă de sprijinul prietenilor, le-am făcut rost gorchiştilor, aproape fără greutate, de locuri în fabricile din Harcov şi de locuinţe în oraş. Ecaterina Grigorievna şi Guleaeva au purtat grijă de micul lor trusou; aveau destulă experienţă în această privinţă. Mai rămâneau două luni până la sosirea lui Gorchi; aveam timp destul...

Cei vechi intrau unul după altul în viaţă. Se despărţeau de noi cu lacrimi, dar fără mâhnire; ştiau că ne vom mai întâlni. Ii conduceam cu muzică şi gardă de onoare, cu steagul gorchist desfăşurat. Astfel plecară: Taraneţ, Volohov, Gud, Leşâi, Galatenco. Fedorenco, Ccrito, Alioşa şi Jorca Volcov, Lapot, Cudlatâi, Stupiţân, Soroca şi mulţi alţii. In înţelegere cu Coval, pe unii îi lăsai în colonie cu slujbe plătite pentru a nu lipsi colonia de vârfurile ei. Pe cei care se pregăteau pentru facultatea muncitorească i-am mutat în comuna Dzerjinschi. Colectivul de educatori trebuia să mai rămână un timp oarecare în colonie pentru a nu da naştere la panică. Numai Coval n'a vrut să rămână şi plecă în raion, fără să mai aştepte sfârşitul.

Şi în lumina răsplăţilor pe care mi le hărăzi soarta în acel timp, una străluci chiar neaşteptat: colectivul viu de patru sute de oameni nu s'a putut schimba. Incă din primul moment în locul celor plecaţi se iveau băieţi noi la fel de curajoşi, de ageri şi de veseli. Rândurile coloniştilor se strângeau cum se strâng liniile de luptători în timpul bătăliei. Colectivul nu numai că nu voia să moară, dar nici nu se gândea la moarte. El trăia viaţa din plin, mergea repede înainte pe şinele drepte, netede şi se pregătea solemn şi duios pentru întâlnirea cu Alexei Maximovici.

Se scurgeau zile minunate, fericite. Ca nişte flori, munca şi zâmbetul, limpezimea căilor noastre, cuvântul nostru fierbinte şi prietenesc împodobeau zilele noastre de lucru. Ca şi mai înainte, asemenea unui curcubeu, pluteau deasupra noastră grijile, ca şi mai înainte proiectoarele visurilor noastre se rezemau de cer. Şi la fel de plini de o veselă încredere ca şi mai înainte ieşeam în întâmpinarea sărbătorii noastre, cea mai mare sărbătoare din viaţa noastră.

Veni, în sfârşit, şi ziua aceasta.

De dimineaţă, în jurul coloniei staţiona o tabără de orăşeni, de maşini, de mărimi, un întreg batalion de colaboratori de presă, fotografi şi operatori cinematografici. Pe clădiri steaguri şi ghirlande, la intervale mari, formaţia coloniştilor, pe drum călăreţi, iar în curte garda de onoare.

Inalt şi emoţionat, om cu faţă de înţelept şi cu ochi de prieten, Gorchi, purtând şapcă albă, coborî din maşină, privi împrejur, îşi plimbă degetele tremurătoare pe mustaţa stufoasă de muncitor, zâmbi.

— Bună ziua... Aştia-s băieţii tăi? Da? Ei, să mergem!... Salutul la steag al orchestrei, freamătul mâinilor de puşti, ochii aprinşi ai acestora, inimile noastre deschise, toate le întinserăm ca pe un covor în faţa oaspetelui.

Gorchi trecu printre rânduri...

15. *EPILOG*

Sunt de-atunci şapte ani. Câtă vreme-i de când. s'au întâmplat toate acestea! Dar ţin foarte bine minte şi acum, ţin minte până 'n ultimul amănunt ziua în care trenul ce-l ducea pe Gorchi se îndepărta. Gândurile şi simţimintele noastre alergau încă în urma trenului, ochii puştilor mai străluceau de căldura despărţirii, iar inima mea aştepta o „mică" operaţie. Gorchiştii şi dzerjiţii se întinseră de-a-lungul întregului peron; străluceau trâmbiţile celor două orchestre şi vârfurile a două steaguri. La peronul vecin se pregătea trenul local pentru Rîjov. Jurbin se apropie de mine:

— Gorchiştii se pot sui în vagoane?

— Da.

Pe lângă mine fugiră spre vagoane coloniştii, trecură trâmbiţile şi, iată, şi vechiul nostru steag brodat cu mătase.

Peste un minut, la toate ferestrele trenului se arătară buchete de fete şi băieţi care se uitau la mine şi strigau:

— Veniţi în vagonul nostru, Anton Semeonovici!

— Nu mergeţi cu noi? Plecaţi cu comunarzii, da?

— Dar mâine la noi?

Aveam pe vremea aceea multă putere, deaceea le puteam zâmbi puştilor. Iar când Jurbin se apropie de mine, i-am predat ordinul

care prevedea că în urma plecării mele în „concediu", Jurbin va prelua direcţia coloniei. Jurbin se uită ameţit la ordin:

— Sfârşitul deci?

— Sfârşitul spusei eu.

— Dar cum?... vru să înceapă Jurbin.

Conducătorul însă îl asurzi cu fluieratul lui şi Jurbin nu mai spuse nimic, dădu din mână şi plecă, întorcând spatele către ferestrele dela vagoane.

Trenul local se urni. Buchetele de puşti lunecară pe lângă mine ca la o sărbătoare. Strigau „la revedere" şi-şi ridicau glumind cu două degete tichiile. La ultima fereastră stătea Corotcov. Salută în tăcere şi zâmbi.

Am ieşit în piaţă. Dzerjiţii mă aşteptau în formaţie. Dădui comanda şi plecarăm prin oraş spre comună.

In Curiaj n'am mai fost niciodată [1]).

Au trecut de atunci şapte ani sovietici, mult mai mult decât ar fi, să spunem, şapte ani ţarişti. In acest răstimp, ţara noastră a păşit pe calea glorioasă a primului plan cincinal şi pe o mare parte din cel de al doilea. In acest răstimp, lumea a învăţat să cinstească răsăriteana câmpie a Europei mai mult decât în cei trei sute de ani ai Romanovilor. In acest răstimp au crescut noii noştri intelectuali şi muşchii noi ai oamenilor noştri.

Au crescut şi gorchiştii mei, împrăştiaţi pe toată întinderea sovietică. Mi-e greu acum să-i adun măcar în închipuire. Nu-l poţi prinde cu niciun preţ pe inginerul Zadorov, cufundat într'una din grandioasele construcţii ale Turcmenistanului, nu-l poţi chema la întâlnire pe doctorul Verşnev din Departamentul Extremului Orient sau pe doctorul Burun din Iaroslav. Până şi Nisinov şi Zoren, deşi puşti, au sburat dela mine, fâlfâind din aripi, care nu mai sunt cele dinainte, aripile delicate ale simpatiei mele pedagogice, ci cele de oţel ale avioanelor sovietice. Nici Şelaputin nu greşea, când spunea că o să ajungă pilot; şi tot pilot va ieşi. Şurca Jeveli, care nu doreşte să-l imite pe fratele său mai mare, pilot marinar în Arctică.

La vremea lor, tovarăşii ce veneau prin colonie mă întrebau adesea:

— Spuneţi, se zice că printre vagabonzi, se găsesc mulţi cu

[1]) Vezi „Anexa", pag. 674. (N. T.).

talent, cu posibilităţi de creaţie, aşa zicând... Spuneţi, aveţi scriitori sau pictori?

Aveam desigur scriitori, aveam şi pictori, căci fără astfel de oameni un colectiv nu poate trăi, fără ei nu poţi scoate nici gazeta de perete. Dar trebue să recunosc, cu regret, că dintre gorchişti, n'au ieşit nici scriitori, nici pictori şi nu fiindcă n'ar fi avut destul talent, ci datorită altor cauze: îi prinsese viaţa cu nevoile ei zilnice, practice. Nici din Carabanov nu ieşi un agronom. El termină facultatea muncitorească de agronomie, dar nu trecu la Institut, ci îmi spuse hotărît:

— Dă-o încolo de agronomie! Nu pot să trăiesc departe de puşti. Câţi băieţi buni mai fac încă pe proştii în lume! Dacă aţi muncit dumneavoastră, Anton Semeonovici, pe tărâmul acesta dece n'aşi putea-o face şi eu!

Şi astfel porni Carabanov pe calea faptelor eroice ale educaţiei socialiste, pe care n'a părăsit-o nici astăzi, deşi îi fusese hărăzită lui Semeon o soartă mai grea decât oricărui erou. Semeon se însurase cu fata din Cernigov şi avea un copil de trei ani, cu ochii negri ca ai mamei şi cu o fire la fel de aprinsă ca cea a tatălui. Şi pe acest copil îl înjunghiase ziua în nămiaza mare unul din pensionarii lui Semeon trimis în casa lui „de copii dificili", un nebun care săvârşise nu numai odată astfel de fapte. Nici după asta Semeon nu se cutremură şi nu părăsi frontul nostru, nu plânse şi nu blestemă pe nimeni. Imi scrise doar o scrisoare scurtă, care cuprindea nu atâta mâhnire, cât uimire.

Nici Matvei Beluhin nu ajunsese la universitate. Am primit deodată o scrisoare dela el:

„Inadins nu v'am spus nimic, Anton Semeonovici, vă rog să mă iertaţi pentru asta, dar ce inginer o să iasă din mine dacă eu cu inima sunt militar? Acum învăţ în şcoala militară de cavalerişti. Sigur, se poate spune că m'am purtat ca un porc, am părăsit facultatea muncitorească. N'a prea ieşit bine. Numai scrieţi-mi o scrisoare că altfel mă roade la inimă".

Când îi roade la inimă pe oameni ca Beluhin, se poate trăi. Şi se mai poate trăi mult, dacă în fruntea escadroanelor sovietice se vor afla comandanţi ca Beluhin. Mă încredinţai şi mai mult de aceasta, când sosi la mine Matvei, puternic, un om întreg purtând deja un romb [1])

[1]) Vezi „Anexa", pag. 674. (N. T.).

Nu numai Matvei, ci şi alţii veneau oameni întregi, cu care nu eram obişnuit: şi Osadcii — tehnolog, şi Mişa Ovciarenco — şofer şi Oleg Ognev specialist în ameliorări de terenuri dincolo de Marea Caspică, şi pedagoga Marusia Levcenco, şi însoţitorul de vagoane Soroca şi monteurul Volohov şi lăcătuşul Corito şi meşterul S. M. T. Fedorenco, şi activiştii de partid Alioşa Volcov, Denis Cudlatâi şi Jorca Volcov, apoi sensibil ca şi mai înainte, cu un adevărat caracter de bolşevic verea Marc Scheinhaus, şi mulţi, mulţi alţii. Dar şi mulţi am pierdut în aceşti şapte ani. Undeva, printre cai s'a împotmolit şi nu răspunde Anton, s'au pierdut pe undeva şi neastâmpăratul, colcăitorul de bucuria de a trăi Lapot şi Gud, cismarul cel bun, şi priceputul constructor Taraneţ. Nu mă întristez din pricina aceasta şi nu le fac nicio imputare puştilor pentru uitarea lor. Viaţa noastră e prea plină şi nu trebue să ţin întotdeauna minte sentimentele capricioase ale părinţilor şi ale pedagogilor. Dar nici nu ai posibilitatea „tehnică" de a-i aduna pe toţi. Câţi au trecut prin colonia Gorchi, fete şi băieţi, care n'au fost pomeniţi aici, la fel însă de vioi, de cunoscuţi, de prieteni! După moartea colectivului gorchist, au trecut şapte ani, toti însufleţiţi de aceeaşi frământare nepotolită a rândurilor de băieţi, de acea luptă a lor, de înfrângerile şi victoriile lor, de strălucirea ochilor şi de jocul zâmbetelor cunoscute.

Colectivul dzerjiţilor trăieşte şi acum viaţa din plin şi despre această viaţă se pot scrie mii de poeme. Se vor scrie cărţi despre colective în Ţara Sovietică, fiindcă ea este prin excelenţă ţara colectivelor. Se vor scrie desigur cărţi mult mai înţelepte decât cele scrise de prietenii mei olimpieni care defineau astfel un colectiv:

„Colectivul este grupul de indivizi, care acţionează în comun, reacţionând unitar la un excitant sau altul".

Doar cincizeci de puşti gorchişti veniseră în ziua aceea pufoasă de iarnă în încăperile frumoase ale comunei Dzerjinschi, dar toţi aduseră cu dânşii complexul de descoperiri, de tradiţii şi adaptări, un întreg asortiment de tehnică de colectiv, tehnică tânără, a omului eliberat de stăpân. Şi pe un teren nou, sănătos, înconjurat de grija cechiştilor, susţinut în fiecare zi de energie, de cultură şi talentul lor, colectivul comunei crescu, căpătând un farmec orbitor, al adevăratei bogăţii muncitoreşti, o cultură socialistă superioară, ne mai lăsând aproape nimic din ridicola problemă a „îndreptării omului".

Şapte ani de viaţă a dzerjiţilor sunt şapte ani de luptă, şapte ani de mari încordări.

Demult, demult, s'au uitat, s'au spart şi s'au ars în camera de cazane atelierele de placaj ale lui Solomon Borisovici. Chiar şi pe Solomon Borisovici l-au înlocuit zeci de ingineri, dintre care mulţi merită ca numele lor să fie pomenite printre cele mai destoinice ale Uniunii.

Încă din 1931, comunarzii îşi construiră prima lor fabrică, fabrica de unelte electrice. In sala înaltă, luminoasă, împodobită cu portrete şi flori, se instalară zeci de strunguri din cele mai iscusite: „Wanderer", „Samson Werke", „Gildemeister", „Reinecker", „Marat". Din mâinile comunarzilor nu mai ies pantalonaşi şi colţare, ci maşini complicate, gingaşe, în care sunt sute de piese şi „respiră calculul integral". Şi respiraţia „integralului" turbură la fel societatea comunarzilor, aşa cum altădată ne turburau sfeclele, vacile Siemmenthal, Vasile Vasilievici şi Vitejii. Când am produs în atelierul de montare marea maşină de perforat şi o puserăm pé masa de probă, demult maturul Vasca Alexeev dădu drumul curentului şi douăzeci de capete de comunarzi, ingineri, muncitori, se aplecară neliniştite asupra sbârnâitului ei. Inginerul şef Gorbunov spuse cu tristeţe:

— Scoate scântei...

— Scoate scântei, blestemata! întări Vasca.

Ascunzându-şi mâhnirea sub zâmbete, traseră maşina de perforat în atelier, o desfăcură, o controlară, lucrară cu radicali şi logaritmi, foşniră schiţele timp de trei zile. Pe schiţe se mişcau compasuri, „Kelembergeri", sensibile şi şlefuite, se luau de pe piese ultimele jumătăţi de sutime, degetele delicate ale puştilor culegeau piesele cele mai fine şi inimile lor simţitoare aşteptau cu neliniştе o nouă probă.

Peste trei zile aşezară din nou maşina pe masa de probă, din nou douăzeci de capete se plecară asupra ei şi din nou inginerul şef Gorbunov spuse cu mâhnire:

— Scoate scântei...

— Scoate scântei, scârnăvia! întări Vasca Alexeev.

— Americanca nu scotea scântei, aminti cu invidie Gorbunov.

— Nu scotea scântei, îşi aminti şi Vasca.

— Da, nu scotea scântei, mai încuviinţă un inginer.

— Sigur că nu scotea scântei, spuseră toţi puştii, neştiind pe cine să se supere: pe ei înşişi, pe strungari, pe oţelul nr. 4, care

dă de bănuit, pe fetele care bobinează ancora sau pe inginerul Gorbunov. Dar din mulțimea băieților se ridică pe vârfurile picioarelor Timca Odariuc, arătându-le tuturor fața-i pistruiată și roșcată, își acoperi ochii cu pleoapele roșii și spuse.

— Tot așa scotea scântei și Americanca.

— De unde știi?

— Țin minte cum i-au dat drumul. Și trebue să scoată scântei fiindcă e ventilatorul aici.

Nu l-au crezut pe Timca, au tras din nou mașina de perforat în atelier, au început din nou să lucreze la ea creierii, strungurile, nervii. Temperatura colectivului se ridica simțitor; prin dormitoare, prin cluburi și clase se cuibări neliniștea. Odariuc și-a câștigat un întreg grup de adepți:

— Ai noștri o sfeclesc fiindcă sunt primele mașini. Dar Americancele scot mai multe scântei.

— Nu!

— Scot scântei!

— Nu!

Și în sfârșit, nervii noștri n'au mai putut îndura. Trimiserăm la Moscova, ne plecarăm în fața celor mai în vârstă.

— Dați-ne un „Black and Decker"! [1]).

Ne dădură.

Aduserăm Americanca în comună, o puserăm pe masa de probă. Acum nu se mai plecară pe masă douăzeci de capete ci pe deasupra întregului atelier se înclinară trei sute de neliniști ale comunarzilor. Vasca, palid, dădu drumul curentului. Inginerii își ținură răsuflarea. Și pe fondul sbârnâitului neașteptat de tare al mașinii, Odariuc rosti :

— V'am spus eu...

Și în aceeași clipă, deasupra comunei se ridică un oftat de ușurare care sbură spre cer, iar în locul lui se învălmășiră fețe triumfătoare și zâmbete.

— Avea dreptate Timca!

Am uitat demult ziua aceea de grijă, fiindcă demult ies câte cincizeci de mașini pe zi și demult au încetat să mai sară scântei, fiindcă deși Timca spunea adevărul, totuși mai exista și un alt adevăr: în respirația integralului și a inginerului șef Gorbunov:

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 674. (N. T.).

— Nu trebue să scoată scântei!

Uitarăm toate astea, fiindcă ne năpădiră griji şi treburi noi. In 1932 s'a spus în comună:

— O să facem aparate de fotografiat Leica![1]). Asta o spuse un cechist revoluţionar şi muncitor, nu un inginer sau un opţician sau un fotoconstructor. Şi alţi cechişti, revoluţionari şi bolşevici încuviinţară:

— Comunarzii să facă aparate Leica!

In acele clipe comunarzii se îngrijorară:

— Leica? să facem Leica, sigur!

Dar sute de oameni, ingineri, opticieni, constructori răspunseră:

— Leica? Ha-ha... Ce vorbiţi?

Şi începu o luptă nouă, o complicată operaţie sovietică, cum se făcuseră multe în patria noastră în aceşti ani. In această luptă se amestecară mii de respiraţii diferite, elanuri de gândire, sboruri de avioane sovietice, schiţe, experienţe, liturghii tăcute de laborator, moloz dela construcţii... şi atacuri repetate, atacuri încăpăţânate ale rândurilor de comunarzi în ateliere, cutremurate de nereuşite. Iar în jur, acelaş oftat de îndoială, aceiaşi ochi închişi pe jumătate în dosul lentilelor:

— Leica? Băieţii? Lentile cu precizie de micron? ha-ha!

Dar cinci sute de băieţi şi fete se şi aruncară în lumea micronilor, în păienjenişul cel mai subţire al strungurilor celor mai fine, în mediul cel mai gingaş al admiterilor, al aberaţiilor sferice şi al curbelor optice şi râzând se uitară la cechişti.

— Nu-i nimic puştilor, nu vă temeţi i-au îmbărbătat aceştia.

In comună crescu o uzină frumoasă, strălucitoare, înconjurată cu flori, cu asfalt şi fântâni arteziene. Zilele acestea comunarzii au pus pe masa Narcomului, FED al 10.000-lea, o maşină graţioasă, perfectă.

Multe au trecut şi multe se mai uită. S'au uitat demult şi eroismul primitiv şi jargonul şi atâtea altele. In fiecare primăvară, facultatea muncitorească a comunei promovează zeci de studenţi pentru universităţi. Zeci şi zeci dintre dânşii se apropie de sfârşitul universităţii: viitori ingineri, doctori, istorici, geologi, piloţi, constructori de vapoare, radiotelegrafişti, pedagogi, muzicanţi, actori, cântăreţi. In fiecare vară aceşti intelectuali se strâng în vizită la fraţii lor muncitori: strungari simpli,

[1]) Vezi „Anexa", pag. 674. (N. T.).

la strungari revolverişti, la frezori şi atunci porneşte marşul. Marşul de vară e o nouă tradiţie. Multe mii de kilometri au parcurs coloanele de comunarzi, câte şase în rând ca şi altădată, cu steagul şi cu orchestra în frunte. Am parcurs Volga, Crimeea, Caucazul, Moscova, Odesa, ţărmul Azovului.

Dar şi în comună şi în marşul de vară şi în zilele când „scotea scântei" şi în cele în care viaţa de muncă a comunarzilor clipoceşte domol, aleargă mereu afară pe peron un puşti cu cap rotund, cu ochii limpezi, ridică goarna spre cer şi sună semnalul scurt al „adunării comandanţilor". Şi ca şi altădată, comandanţii se aşează pe lângă pereţi, amatorii stau în prag, iar pe podele puştii. Şi la fel de sever, secretarul sovietului comandanţilor spune altui ghinionist căruia i-a venit rândul să dea socoteală de faptele sale.

— Ieşi în mijloc, stai drepţi şi lămureşte ce şi cum!

Şi cazurile se întâmplă la fel, la fel se împotrivesc uneori caracterele şi la fel, din când în când, alarmat ca un stup, sbârnâe colectivul şi se repede spre locul primejdiei. Şi ştiinţa pedagogică rămâne la fel de perfidă şi de grea.

Dar acum e mai uşor. Departe cu totul, departe se află prima mea zi în colonia Gorchi, zi plină de ruşine şi slăbiciune, care îmi pare un tablou mic, mic, într'o ramă îngustă, a unui bâlci. E mai uşor. In multe locuri ale Uniunii Sovietice s'au legat noduri puternice de destoinică pedagogie. Partidul dă acum ultimele lovituri în ultimele cuiburi de copilărie demoralizată, nereuşită.

Şi poate foarte curând la noi va înceta scrierea de „Poeme pedagogice" şi se va scrie o carte simplă, practică, „Metodica educaţiei comuniste" [1]).

---

[1]) Vezi „Anexa", pag. 674. (N. T.).

ANEXE[1]

VARIANTELE AUTORULUI

BATALIA DELA LACUL CU RĂCHITE[2]

O lună după distrugerea samovarelor[3] trimisei pe colonistul Gud cu planurile la moşia Trepche, pe atunci obişnuiam să spunem: „În colonia a doua".

În colonia a doua nu locuia încă nimeni. Acolo lucrau dulgherii, iar noaptea venea un paznic angajat. Uneori sosea din oraş tehnicianul nostru, invitat special pentru a conduce reparaţiile. La el anume îl trimisesem pe Gud cu planurile. Îndată după ce ieşi din colonie şi ocoli lacul, Gud întâlni o companie: pe preşedintele Sfatului sătesc, pe Musii Carpovici şi pe Andrii Carpovici.

Cu ocazia sărbătorii schimbării la faţă, aceşti cetăţeni erau într'o dispoziţie veselă. Preşedintele îl opri pe Gud:

— Ce ai acolo?

— Planurile.

— Ia vino încoace! Dar cuponul îl ai?

— Care cupon?

— Taci banditule, dă-mi cuponul!

Moş Andrei îl apucă pe Gud de mână şi acest lucru determină desfăşurarea următoare a evenimentelor. Gud se smuci din îmbrăţişarea moşului şi fluieră.

În astfel de cazuri coloniştii sunt conduşi de un instinct extrem de fin şi sigur, pe care eu nu-l înţeleg. Dacă Gud ar fi făcut pur şi simplu o plimbare în jurul lacului şi i-ar fi venit să fluiere în modul

---

1) În afară de cele cuprinse în anexa de faţă, volumul tradus mai conţine şi alte materiale pregătitoare ale „Poem lui Pedagogic" de A. Ş. Macarenco. Aceste materiale sunt cuprinse în „Operele pedagogice alese", volumul II, Editura de Stat, 1950, pag. 321—359 (N. T.)

2) „Bătălia dela lacul cu răchite" reprezintă capitolul II din prima parte a „Poemului Pedagogic", publicat în ediţia din 1934-1935 G.I.H.L. (Nota redacţiei sovietice).

3) Este vorba de distrugerea cazanelor de rachiu—„samovarelor," descrisă în capitolul 9 „Mai sunt cavaleri în Ucraina", (Nota redacţiei sovietice).

acesta banditesc, să fluiere doar pentru distracţie, nimeni nu ar fi luat-o în seamă.

Insă acum la fluieratul lui Gud se adunară în fugă coloniştii. Conversaţia începu pe un ton atât de ridicat, pe cât putea fi de revoltătoare bănuiala că un colonist ar fi putut avea un cupon.

Insă, cu toate că tonul era ridicat, conversaţia s'ar fi terminat cu bine, dacă n'ar fi intervenit Prihodco. Capul lui Prihodco aducea cu acela al unei cămile, şi conţinea tot atâta creier. Aflând că lângă lac s'a întâmplat ceva, că Gud fusese făcut bandit de către cineva, că cearta este evidentă, Prihodco scoase un par din gard şi se năpusti să apere onoarea coloniei. Socotind, pe semne că tratativele diplomatice s'au terminat şi că a venit momentul să acţioneze, Prihodco se năpusti ca un uragan asupra părţii adverse şi lăsă parul să cadă pe capul lui moş Andrei şi apoi pe al preşedintelui. „Compania din Preobrajenscoe" se retrase în pas alergător şi dispăru dincolo de poarta inexpugnabilă a proprietăţii moşului. Lovitura lui Prihodco li se păru tuturor o acţiune justă. Curtea lui Andrii Carpovici fu înconjurată şi începu un asediu în toată regula.

Abia peste o jumătate de oră aflai despre incidentele petrecute la graniţă. Venind la locul operaţiilor militare, văzui un tablou interesant. Prihodco, Miteaghin, Zadorov şi alţii şedeau pe iarbă în faţa porţii. Un al doilea grup, în frunte cu Burun, ţinea sub observaţie spatele frontului. Puştii întărâtau câinii, băgând beţe pe sub poartă, câinii îşi făceau conştiincios datoria: lătratul, scheunatul şi mârâitul lor se contopeau într'o cacofonie foarte complicată. Duşmanii se pitiseră după garduri sau în casă.

Sării la coloniști :

— Ce înseamnă asta?

— Dar ce, el să ne facă bandiţi şi criminali, iar noi să înghiţim?

Vorbea Zadorov. Roşu, sbârlit, înfuriat, cu spume la gură, dând din mâini, nu-l recunoscusem.

— Zadorov, se poate ca până şi tu să-ţi pierzi capul?

— Ei, ce să vă mai spun!...

El alergă spre poartă :

— Hei! ieşiţi afară, că tot o să vă dăm foc...

Văzui că aici mirosea întradevăr a praf de puşcă.

— Băieţi! sunt de partea voastră dela început până la sfârşit. Acest lucru nu-l putem trece cu vederea. Să mergem în colonie şi acolo vom sta de vorbă. Dar în felul acesta nu se poate proceda. Cum vine asta: — „O să vă dăm foc"! Să mergem în colonie.

Zadorov vru să spună ceva, dar ţipai la el :

— Disciplină! Iţi ordon! Inţelegi?

— Iertaţi-mă, Anton Semeonovici.

Puştii îşi băgară pentru ultima oară beţele sub poartă şi o porniram spre colonie.

O voce din spate ne opri. Ne-am întors. In poartă stătea preşedintele.

— Tovarăşe director, veniţi încoace!

— Dece să viu la voi?

— Veniţi încoace, trebue să vă spunem ceva important.

Mă îndreptai spre poartă. Băieţii porniră şi ei, dar preşedintele începu să strige :

— Ei să stea pe loc, să nu vină...

— Băieţi, aşteptaţi-mă aici.

Carabanov mă preveni :

— In caz de ceva, noi suntem gata.

— Bine.

Preşedintele mă întâmpină foarte posomorît :

— Deoarece sunt preşedintele autorităţii, să mergem îndată în colonie şi vom face acolo perchiziţie. Să mă lovească în cap pe mine şi pe un bătrân bolnav, care nu poate suporta deloc un astfel de tratament! Dv. ca director trebue să luaţi măsuri neapărat. Cât despre aceşti banditi, noi vom dovedi şi vom cerceta cine îi protejează.

In spatele meu stăteau deja coloniştii extrem de intrigaţi şi Zadorov propuse cu aprindere :

— In colonie? Să mergem în colonie! Să mergem să facem perchiziţie!...

Mă adresai preşedintelui :

— Nu voi permite să se facă perchiziţie, nu aveţi ce căuta, dar dacă vreţi să staţi de vorbă, veniţi când vă veţi trezi. Acum sunteţi beţi. Dacă băieţii sunt de vină, am să-i pedepsesc.

Carabanov se desprinse din ceata coloniştilor şi, imitând cu măestrie limba rusă, cu un admirabil accent moscovit, spuse :

— Oare nu-mi puteţi spune, tovarăşe, cine anume dintre coloniști v'a lovit în cap pe dv. şi pe acest bătrân bolnav?

Prihodco se postase cu parul în prim plan într'un mod foarte expresiv în poziţia lui „Hercules" de Praxiteles. El nu spunea nimic, însă pe obrazul lui un muşchi repeta ritmic aceeaşi frază :

— Sunt curios, ce va spune preşedintele?

Preşedintele se uită la Carabanov şi la Prihodco şi din laşitate făcu un pas greşit :

— Asta o vom cerceta mai târziu ; mi s'a părut.

— Vi s'a părut că aţi fost lovit în cap? întrebă Carabanov.

Preşedintele se uită semnificativ în ochii lui Carabanov.

— La revedere, spuse Carabanov.

Băieţii îşi scoaseră foarte galanţi de pe capetele lor sbârlite ceva asemănător unor şepci, îşi băgară mâinile în buzunarele rupte ale pantalonilor lor rupţi şi o porniră cu toţii spre casă, însoţiţi de lătratul de mai înainte al câinilor şi de indignarea preşedintelui.

Acasă începui îndată o consfătuire.

Zadorov îmi schiţă poziţia forţelor combatante dela Lacul cu răchite :

— Totul s'a petrecut paşnic, ştiţi, însă matahala aceea a venit cu un beţişor.

— Ei, n'a fost un beţişor, ci un par.

— Iertaţi-mă, spuse Zadorov, acest lucru n'a fost stabilit. Da, a venit cu un beţişor şi i-a ciocănit uşurel în scăfârlii. Asta a fost totul.

— Ascultați băieți, spusei eu. E o chestiune serioasă: el e doar președintele. Dacă i-ați dat cu bățul în cap, o s'o pățim.

Carabanov începu să strige:

— Dar cine l-a bătut? Au scornit-o în beția lor. Cine l-a bătut? Tu, Prihodco?

Prihodco clătină din cap:

— Ce am eu cu el?

— Nu, nimeni nu l-a bătut. Am să vorbesc mai târziu cu Prihodco, dar cred că nici nu mai e nevoie să vorbesc cu el.

La Comitetul Executiv Gubernial sosiră în aceeași zi două rapoarte: unul al președintelui Sfatului sătesc, iar altul al coloniei „Maxim Gorchi". In acesta din urmă era scris că o ceată de cheflii din care făcea parte președintele, a jignit un colonist, i-a făcut pe toți coloniștii bandiți, iar colonia nu-și poate lua răspunderea pentru cele ce vor urma și cere să se ia măsuri.

Pentru a descurca această afacere sosi însuși conducătorul secției Comitetului Executiv. In colonie veniră președintele și martorii săi.

Chestiunea dacă era vorba de o lovire cu un băț, rămase deschisă. Prihodco îl privea sălbatic pe președinte:

— Dar eu nici n'am fost acolo! Am venit atunci când toți s'au dus la moșu.

In schimb fu examinată amănunțit chestiunea dacă adversarii noștri au fost sau nu beți. Băieții demonstrau cu o deosebită artă:

— Dar voi nici nu vă puteați ține pe picioare.

Cu o expresie care întruchipa sinceritatea, Zadorov adăugă:

— Dv. m'ați făcut bandit și v'ați repezit la mine, vă aduceți aminte?

Președintele era uimit:

— M'am repezit?

— Vă amintiți? V'ați repezit și nu v'ați putut ține și ați căzut. Vă aduceți aminte, v'au mai căzut și țigările din buzunar, cine le-a ridicat? Zadarov se întoarse.

— Eu le-am strâns depe jos și vi le-am dat — spuse modest Carabanov. Trei țigări. Dv. nu le puteați ridica — căderau mereu.

Țăranii se băteau cu palmele peste pantaloni și se mirau de tupeul coloniștilor.

— Mint, toate sunt minciuni, striga președintele.

Cel ce făcea ancheta zâmbea stând rezemat de spetează scaunului, și era greu să-ți dai seama dece zâmbea: din cauza situației încurcate a președintelui sau de talentele noastre.

— Iată martorul — arată președintele pe Musii Carpovici ordonat, pieptănat ca un mort.

Musii Carpovici păși înainte și tuși în fața superiorului, dar coloniștii izbucniră toți în râs:

— Acesta? spuse râzând Taraneț. Asta era cu totul... nici nu putea spune tată și mamă. Mai mult cădea pe jos și mormăia: „N'avem nevoie de banditi".

Musii Carpovici clătină din cap cu reproș și nu spuse nimic.

Dușmanii noștri fură înfrânți.

Peste o săptămână aflarăm rezultatul anchetei: președintele Sfatului sătesc din Goncearovca, Serghei Petrovici Greceanâi, fusese destituit, Musii Carpovici, venind în colonie să-și potcovească caii, fu întâmpinat de coloniști cu bunăvoință.

— A, a, Musii Carpovici, cum mai merg treburile?

— Nu e bine așa, măi băieți, nu e frumos, ați făcut de rușine un om; când am căzut eu jos și n'am putut să spun nici tată, nici mamă?

— Ssst, moșule — spuse Zadorov. Mai bine să nu bei niciodată; rachiul îți atacă memoria.

TIPURILE ȘI PROTOTIPURIE PERSONAJELOR DIN „POEMUL PEDAGOGIC" [1])

Din materialul autorului

1. **Calina Ivanovici** trăiește cu o bucurie de bătrân succesul coloniei. Începe lupta împotriva chiaburilor. Ia parte la activitatea teatrală. Nu se încumetă să plece la Curiaj.

In capitolul X el își dă demisia cu tristețe, cucerit cu totul de noua viață, dar nu renunță totuși să vorbească pe un ton glumeț despre noile așezări.

Vizitează colonia în capitolul XIX. Trebue să prezint un mănunchi deosebit de fraze glumețe. Comuna îl conduce cu o escortă de onoare.

2. **Ecaterina Grigorievna.** Ea rămâne una din figurile principale. Nu abandonează niciodată noile poziții pedagogice. Un tip liniștit, pozitiv. In diversele dispute ea trebue să arate o oarecare îngândurare, să reprezinte o mică frână folositoare, care stimulează gândirea, ceeace face cu atât mai admirabilă trecerea ei calmă de partea mea.

Se mută în comună. Ultima etapă a muncii ei trebue să fie însoțită de o oarecare sensație de oboseală, de o privire mai tristă, dar cu atât mai viu trebue subliniată mersul ei înainte, plin de bucurie și siguranță. Ea trebue să constitue o forță pozitivă în noul colectiv.

3. **Lidia Petrovna.** Lidocica reprezintă linia trădării noului curent în pedagogie. E pur și simplu obosită. Urmează legătura nefericită cu Snarschi. Inainte de Curiaj își pierde energia, trece în lagărul palavra-

---

1) „ Tipurile și prototipurile " sunt concepute de autor ca un ghid pentru galeria personajelor în munca lui de creare a „Poemului Pedagogic".

Aici sunt prezentate : lista personajelor și prototipurile lor, o scurtă caracterizare a acestor personaje, desvoltarea caracterelor și modificările pe care le suferă în decursul desfășurării „ Poemului „.

A. S. Macarenco a început să compună caracterizările în anul 1927 și ulterior le-a completat cu personaje noi. In procesul de creație autorul a schimbat numele personajelor. Așa de pildă, pedagogul care poartă în „Tipuri" numele de Cubanov, în „Poem" se numește Perschi. Din cele 180 de personaje plănuite de autor, în „Poem" figurează 112 Unele personaje schițate în „Tipuri și prototipuri" și care nu intră în „Poemul pedagogic" se întâlnesc în alte opere ale lui. A. S. Macarenco. Noi vom indica în note aceste opere. (Nota redacției sovietice).

giilor. Adeptă a educației libere, șoapte, bârfeli. Se mărită cu Ciudinschi.

Sfârșitul activității ei — în capitolul XIX coincide cu totala înfrângere a lui Ciudinschi. Ea trebue concediată în mod făți pentru trecerea în lagărul dușmanilor sistemului meu educativ. O oarecare luptă cu sindicatul și asta e totul.

Lidocica s'a depărtat deoarece dorea prea mult să aibă viață personală.

4. **Zadorov Alexandru.** Continuă să fie optimist, sigur de sine, legat de colonie, comsomolist activ, Zadorov pleacă primul la facultatea muncitorească. Este adeptul tuturor inițiativelor în comună, ține cu fermitate linia care-i deschide porțile Partidului. Se înscrie la Facultatea de Științe Sociale și Economice.

In ultimele capitole Zadorov apare deseori în rândurile colectivului, sprijinindu-l cu forța lui plină de siguranță, mai ales în povestea cu Zmiev.

El trebue să figureze și în ultimul capitol, trebue să apară clar drumul lui în viitor.

5. **Taraneț Feodor.** Unul dintre principalii activiști în disciplinarea Curiajului, ia parte la lupta cu scandalagiii și cercetează activ cazul uciderii lui Marc. Își păstrează caracterul neșovăielnic dela început. Se prezintă bine și în lupta împotriva popilor. Maestru în activitatea clubului, principalul specialist al lumii și efectelor de teatru.

In timpul unificării tuturor coloniilor de muncă este trimis într'una din colonii unde rămâne instructor, fiind totodată și un bun fâmplar. Ultimele capitole trebue să fie pline de povestirile și glumele lui.

6. **Volohov.** Devine un membru activ al Comsomolului. Participă deasemenea foarte activ la treburile țărănești. In timpul mutării la Curiaj este printre primii zece. Apucăturile lui vechi se trezesc numai în lupta cu huliganismul sătesc; cu acest prilej el pune mâna pe cuțit.

Il trec la munca administrativă în fierărie, iar mai târziu la uzina electrică.

Inainte de unificarea coloniilor de muncă a vizitat câteva case de copii. Capătă un serviciu la uzina electrică din Harcov.

7. **Burun.** Drumul lui duce direct la facultatea muncitorească. Are o pasiune serioasă pentru învățătură. Se lasă atras numai de teatru, dar fără succes — e prea greoi. Greutățile la învățătură le învinge cu o stăruință tăcută și numai în clipele de mare alarmă comandă detașamentul 4 unit.

Intră la facultatea muncitorească de pe lângă Institutul de Medicină, iar în ultimul capitol îl găsim la Academia Militară.

8. **Osipov Ivan Ivanovici.** Dintr'un om fricos, prudent și lipsit de inițiativă, devine treptat un foarte bun pedagog tehnician, calm și sigur. Prin el va trebui să arăt în special cum trebue folosite și educate cadrele.

Rămâne până la capăt în colonie, fiindu-i devotat.

In timpul unificării coloniilor de muncă la asupră-și conducerea celei mai dezorganizate colonii din Dergaci și o face colonie model.

9. **Osipova Natalia Marcova.** E un om aproape indiferent față de colectiv, cu maniere dulcege, oarecum ciudate. Ea se transformă ulte-

rior. Păstră unele trăsături, o gândire întrucâtva naivă, dar sprijinită de un devotament pasionat pentru colectiv şi de o dragoste oarecum manierată faţă de el. Toate acestea dau un complex interesant.

Trece împreună cu soţul ei la Dergaci.

10. **Gud.** Rămâne cismar. In timpul mutării la Curiaj, sub influenţa scandalagiilor din sat umblă după fete, începe să bea. In capitolul XVI este chemat în faţa judecăţii tovarăşilor. Se supune.

11. **Bratcenco Anton.** Pasiunea lui pentru cai continuă să crească şi atinge apogeul în timpul mutării la Curiaj. Din cauza ei el rămâne în urma altor tovarăşi, dar înţelege bine că nu poate termina ca îngrijitor de cai. Sub presiunea lui Şere, în capitolul XV el intră la facultatea muncitorească a Institutului Veterinar, dar, peste 3 luni renunţă şi îl găsim la şcoala de cavalerie din Cuban. Vine în colonie în capitolul XXII şi uimeşte pe toţi cu uniforma lui.

12. **Vetcoyschi Costea.** In primele capitole se trezesc în el înclinaţii fantastice: el pleacă din colonie (cap. V).

Revine pe neaşteptate în capitolul XVI, este primit cu multă blândeţe, dar rămăsese deja în urma colectivului; tot timpul nu se simte în apele lui.

Deşi a rămas un om cu o fire bună, el s'a lenevit, a pierdut atitudinea disciplinată a colonistului. Băieţii îl spun: „Al ruginit".

Caută din toate puterile să învingă şi reuşeşte numai în timpul muncii de unificare a coloniilor, având rolul de organizator principal al colectorului de vagabonzi.

13. **Şelaputin.** Şelaputin devine un băiat cu desăvârşire normal, optimist, pe care toţi îl iubesc ca pe o realizare deosebită a colectivului. Este foarte capabil în special la matematici, toţi sunt siguri că va deveni un savant şi se pare că e sigur şi el. Cu toate acestea el participă calm şi cu un aer aproape „savant" la toate formele de luptă ale coloniei. Participarea lui trebue să se distingă printr'un calm admirabil şi siguranţă, că aşa trebue şi deaceea totul e bine. Trece în comuna „F. E. Dzerjinschi".

14. **Musii Carpovici.** Sunt două bătălii principale: casa vândută şi moara. Aici M. C. se exprimă cu o desăvârşită sinceritate şi se trădează. I se ia pământul şi inventarul de prisos după victoria noastră din noile alegeri în Sfatul sătesc. Se bucură de plecarea coloniei la Curiaj, dar este foarte nemulţumit că pământurile coloniei trec în patrimoniul Artelului Agricol. Se desparte cu ură de colonie.

15. **Polesciuc Vasca.** Pe Vasca Polesciuc îl găsim la Curiaj într'o stare jalnică. El este înspăimântat de golani şi cu desăvârşire zăpăcit. Vasca este tăcut şi foarte trist.

Sosirea coloniei îi dă impresia unei explozii care îl transformă cu totul. El se consacră cu pasiune coloniei şi cu toate că nu ştie să facă nimic şi este de fapt bolnav, caută tot timpul să ajungă din urmă colectivul. Se însănătoşeşte numai în comuna Dzerjinschi, atras de interesantele strunguri. Visează numai uzine.

16. **Golovan Sofron.** In capitolul II este eroul episodului de cumpărare a casei. Aici suferă o înfrângere. Este iniţiatorul în problema arendării morii şi cu aceasta rolul lui se termină.

17. **Elisov.** Elisov rămâne un meşter modest câtă vreme nu apare la orizont, Popov. El începe lupta împotriva acestuia. Datorită lui Coval, devine membru de partid. La munca de tâmplărie şi în comuna Dzerjinschi el participă cât se poate de activ dar nu poate înţelege întreaga tehnică a muncii educative, mărginindu-se doar la cadrul îngust al atelierului.

18. **Cozâr.** Una din figurile centrale ale povestirii. E religios, primitiv, prin el trebue să arăt pieirea vechii mentalităţi. In Curiaj el se află într'o gravă dilemă interioară din cauza religiozităţii sale. Pomenind numele lui Hristos la fiecare pas, el repetă totuşi fără rezervă reacţiile colectivului chiar şi în problemele bisericeşti.

19. **Clobot.** Acesta se cufundă în lumea satului. Se îndrăgosteşte prosteşte şi fără nădejde. Se însoară.

20. **Osadicii.** La Poltava îl impresionează firea pasionată a lui Carabanov, el îl imită în totul, în îndrăzneală, în atracţia pentru agricultură, în dans, etc. Urmându-i exemplul el începe să se pregătească pentru facultatea muncitorească, dar îi vine greu. Reminiscenţe ale caracterului lui de mai înainte apar în acţiuni nestăpânite, în atitudinea neserioasă faţă de fete. In timpul uceririi Curiajului se ia uneori la bătaie. Transformarea definitivă a personalităţii lui este înfrumuseţată de prietenia cu Marc şi de mânia pasionată în timpul cercetării în legătură cu uciderea bestială a acestuia. In ultimele capitole intră la o facultate a Institutului de Agronomie.

21. **Greceanâi Andrii Carpovici.** E un bătrânel răutăcios, care rămâne mereu acelaş. Răspândeşte bârfeli despre colonie, umblă mai mult decât toţi prin diverse instituţii, căutând să-şi recapete moara.

22. **Preşedintele Serghei Greceanâi.** Apare rar.

23. **Stepan Neciporenco.** Argat.

24. **Luca Semeonovici Verhola.** Personajul principal din capitolul II şi IV. Caută să câştige colonia pentru arendarea în comun a morii. După înfrângere devine un adevărat duşman cu toate că în aparenţă rămâne loial. Când i se rechiziţionează inventarul agricol, el începe să discute îndelung şi caută să dovedească că „ţărănimea este adevărata putere". La plecarea coloniei la Curiaj are o atitudine de falsă bună voinţă.

25. **Ovciarenco.** E un tip pozitiv. Apare episodic în capitole. In munca teatrală el cară mobila, lucrează bine la câmp, în Curiaj e cel mai bun fierar. Intră într'o uzină din Harcov la fierărie.

26. **Olea Voronova.** Îi place agricultura. Primele capitole trebue să conţină descrierea poveştii sale serioase de dragoste cu Nicolaenco şi a nunţii ei pline de bucurie. Elementul nou pe care l-a adus comsomolista Olea într'o familie de ţărani este desgustul pentru gospodăria individuală, năzuinţa către colectiv. Voronova organizează tineretul sătesc care tinde spre colhoz. Ea se desparte de colonie cu o siguranţă voioasă cu privire la viitorul ei. Mai târziu vine la Curiaj şi colonia o ajută în treburile colhoznice.

27. **Raisa Socolova.**

28. **Marusia Levcenco.** Caracterul ei blestemat se manifestă şi mai târziu în unele trăsături ca impulsivitatea şi necumpănirea. La început e o ratată. In colonie se desvoltă năzuinţa ei către facultatea mun-

citorească, dar îi vine foarte greu să învețe. Ea se înscrie la facultatea muncitorească și devine obiectul grijii întregului detașament unit al studenților facultății, promovează datorită unei mari încordări a tuturor și trece la o școală superioară pedagogică. Participă la toate treburile comunei numai în timpul liber. Spre sfârșit caracterul ei devine liniștit.

29. **Carabanov.** Acesta rămâne personajul cel mai proeminent al povestirii, întotdeauna clocotind de energie și stăpânindu-se numai datorită disciplinei militare. El este în stare să jertfească orice interes personal, dar nu este un călugăr. Legătura lui cu Bocova, dragostea Galiei. El e gata să părăsească facultatea muncitorească și o părăsește chiar, pentru a munci la organizarea unificării colonilor de muncă, dar, sub influența colectivului, se întoarce la facultate. El trebue să figureze în majoritatea capitolelor. Devine un adept convins al transformării omului, și visează întotdeauna cu pasiune la acest lucru. E un sportiv pasionat. Pronunță sentințe împotriva tuturor dușmanilor coloniei.

30. **Miteaghin.** In ultima parte a romanului, pe Miteaghin îl întâlnim de două ori: la gară în timpul cuceririi Curiajului și în timpul marșului celor două colonii care îl conduceau pe Gorchi. De el își amintesc uneori băieții. Spre sfârșitul povestirii el trebue să fie pregătit pentru a participa la construcția canalului Belmorie.

31. **Spiridon.** Este conducătorul comsomoliștilor din sat, prieten cu Olea Voronova, luptând împreună cu ea pentru un colectiv agricol. Impreună cu alți consomoliști el intră în relații prietenești cu coloniștii și îi imită în stăruință și spirit de disciplină.

32. **Stomuha Serghei.** Poate fi introdus în unul din capitole printre alți săteni.

33. **Stomuha Iavtuh.** Idem.

34. **Soroca.** E un ghinionist și puțin prostănac. Fizicește, puternic. Țăran. Intră în colhoz dar și acolo e urmărit de ghinion. Revine din nou în colonie, întâmpinat de râsul general. Își găseste rostul la uzina electrică din Curiaj și rămâne multă vreme să muncească acolo.

35. **Prihodco.** Un caracter nestăpânit și furtunos, înclinat spre bătaie. Participarea lui la una din bătăile din piață prilejuește neplăceri coloniei. Acest lucru are urmări grave pentru caracterul lui și se hotărăște să se stăpânească cu adevărat, trece în atelierul de fierărie al uzinei din Harcov. Uneori vizitează colonia.

36. **Greceanâi Onofrii.** Apare incidental.

37. **Fedorenco.** Neîndemânatic, lipsit de apărare, el oferă coloniei câteva minute vesele. Își găseste vocatia numai în timpul mutării la Curiaj, când se pasionează pentru creșterea porcilor — o turmă de porci de rasă engleză. Spre sfârșitul povestirii trece la un sovhoz ca magaziner.

38. **Oprișco.** Pentru firea lui nu prea înzestrată, imitarea lui Bratcenco este de un oarecare folos. Se îndrăgostește cu o adevărată pasiune. Se însoară, dar în curând începe să-și bată soția. Este chemat la răspundere în fața judecății tovarășilor cu toată pompa. Se supune judecății și începe să muncească activ în colhoz. Către sfârșitul povestirii vine împreună cu Voronova.

39. **Ostromuhov.** Vine la Curiaj ca un colonist format. E prieten cu Marc şi în relaţii bune cu Volohov. Visează să devină inginer. Intră la facultatea muncitorească.

40. **Schnelder.** Tot timpul tinde să devină un muncitor calificat şi reuşeşte.

41. **Gleizer.** Chiar dela primul capitol vădeşte înclinaţii juridice. El îşi dă sfaturile „într'o formă strict oficială", în toate conflictele. Intră la Institutul de Ştiinţe Sociale şi Economice.

42. **Crainic.** Se linişteşte după toate suferinţele prin care a trecut; are un umor liniştit în genul lui Wexler. E o fire muzicală, face parte din orchestră şi-l vedem întotdeauna cu vioara sau cu un alt instrument muzical. Faţă de toate evenimentele reacţionează cu un umor liniştit. Este iubit. Intră la o şcoală de muzică.

43. **Tosica Soloviov.** Tosica este comandant de detaşamente unite. In momentul mutării la Curiaj îl vedem comandant plin, urmând o linie dreaptă şi sigură. E un bun organizator. I se încredinţează anumite însărcinări. Spre sfârşitul romanului e comsomolist, sportiv, muzicant. Se manifestă cu o deosebită forţă în momentul inaugurării comunei — visează un viitor luminos. Trece în comună (aproximativ ca Vasea Cliuşnic).

44. **(Şerşenev) Verşnev** [1]). Participă activ la întreaga viaţă a coloniei. Treptat se întăresc în el trăsăturile unui îndrăgostit de adevăr. Acest lucru determină principala desvoltare a liniei sale. Pleacă dela facultatea muncitorească nesatisfăcut de acest „sector îngust", dar se supune, fără discuţie, hotărîrii Comsomolului şi se reîntoarce. Spre sfârşitul povestirii îl găsim la Institutul de Medicină; ca mai înainte el caută adevărul şi gândeşte mult. Trebue să fie complect conturat în partea a treia.

45. **Beluhin.** Aspect principal: e un om care nu se teme de nimic. Se comportă astfel, atât în timpul mutării la Curiaj cât şi în timpul luptei de acolo. El vrea să devină neapărat numai militar, pentrucă noi „trebue să nu ne temem de nimic". Intră la o şcoală militară şi îl ademeneşte şi pe Bratcenco, vizitând apoi împreună cu el, colonia.

46. **Cernenco.** Ajută colonia în lupta pentru o casă şi moară, o ajută şi în chestiunea mutării la Curiaj. Simpatizează în mod activ unificarea coloniilor.

47. **Galatenco.** Cam prostănac. Obiect de glume pentru coloniştii, care spun că el nu merge la Curiaj, ci este dus, că pentru el trebue făcut un grajd în tren ca şi pentru calul „Viteaz". Dar la Curiaj este bulmăcit de decăderea colectivului şi se năpusteşte cu furie asupra curiajenilor. Coloniştii îl liniştesc cu greu, dar el continuă să fie mânios. Când victoria a fost obţinută, se laudă tot timpul cu ea.

48. **Gorovici Petre Ivanovici.** La fel ca şi prototipul. Dar la Curiaj nu poate suporta atacurile împotriva sistemului meu pedagogic şi părăseşte colonia. Trece la o muncă sportivă.

49. **Coval Tihon Nesterovici.** Locţiitorul meu, membru de partid,

---

1) Personaj din operele „F. D.-I" şi „Steaguri pe turnuri" (Nota redacţiei sovietice).

un om devotat cauzei, creând din Comsomol o organizație cu adevărat de luptă. Nu suportă deloc discuțiile inutile și suferă din pricina lor. Are o părere foarte limpede în privința valorii muncii. Un astfel de om nu poate greși. Duce o luptă disperată în timpul unificării coloniilor de muncă. Are un caracter întrucâtva greoi, simplu, știe să înjure, are aversiune pentru literatură.

50. **Nastea Nocevnaia.** Tipul Ninei Ledac. Duce o activitate de luptă tot timpul. Se deosebește de Nina printr'un caracter cu desăvârșire calm. La Curiaj intră la facultatea muncitorească sau în uzină.

51. **Gheorghievschi.** Fiind tot timpul învinuit că este fiul guvernatorului din Irkuțc, nu-și părăsește totuși linia. Deși îi iubește pe băieți și îi vine greu să-i lase, totuși pleacă la învățătură. Vine deseori în colonie, la Curiaj duce o luptă deschisă cu Breghel tocmai din dragoste pentru băieți. O învinuește în special pe Breghel că e lipsită de milă față de băieți. După părerea lui a avea milă de băieți înseamnă tocmai a le forma spiritul de disciplină. La Curiaj vine tatăl lui, pe care-l pierduse în timpul foametei și, spre mirarea întregii colonii, acesta este un învățător din regiunea Volgii.

52. **Volcov Jorca.** Are un interes activ pentru viața politică. Devine în curând secretar al celulei comsomoliste. Nu-i place munca fizică dar se silește să lucreze. E pasionat, niciodată nu e formalist. Este inițiatorul luării Statului Major în timpul manevrelor. Urăște pe toți dușmanii și aceștia îl urăsc.

53. **Volcov Alioșca.** Chiar dela început se manifestă ca un adept al organizării colectivului și al noilor forme de disciplină și viață. Curând devine un „mentor ambulant" care dojenește întotdeauna pe cineva pentru călcarea disciplinei sau pentru lene. Nu este în stare să stea fără treabă, iar la Curiaj îi uimește pe toți prin munca lui pasionată.

La începutul unificării coloniilor îl găsim ca membru al Sfatului sătesc și ca unul dintre cei mai serioși coloniști. In coloniile unificate el realizează minuni. A muncit mult înainte de venirea lui Gorchi.

54. **Cudlatâi Denis.** Păstrând întocmai caracteristica lui Cudlatâi din prima parte, trebue tot timpul desvoltată activitatea lui în special în gospodărie, arătându-l ca pe un om strângător, care lărgește gospodăria coloniei. In cursul acestei activități el capătă o calificare și deprinderile necesare. E de un foarte mare ajutor și în munca gospodărească și în sat.

Odată cu plecarea lui Calina Ivanovici, el devine principalul animator al gospodăriei, cedând numai conducerea generală lui Dobovic care lucrează în acelaș timp pentru unificarea coloniilor de muncă și mai târziu în comuna F. E. Dzerjinschi, candidat în partid, devine intendentul coloniei.

55. **Stupițin.** Ln început și la Curiaj conduce creșcătoria de porci. In timpul mutării este comandant de eșalon. Intră la facultatea muncitorească a Institutului de mașini.

Apare întotdeauna atunci când în colonie se duce o muncă deosebit de intensă, este adept al științei și dușman al meșteșugului mă-

runt. Acesta este principalul lui criteriu în definirea viitorului coloniei.

56. **Lapot Vania.** Se distinge prin temperamentul şi vigoarea lui. Se dovedeşte foarte capabil. Bine pregătit, pleacă cu a doua serie de gorchişti la facultatea muncitorească. La Curiaj şi în timpul muncii de unificare a coloniilor ştie, cu umorul lui corosiv, să nimicească într'un mod destul de serios pe duşmani şi să lupte împotriva lipsei de disciplină a curiajenilor. Are replici ironice şi „muşcă" în disputele cu pedologii.

57. **Şarovschi Costea** [1]). E un băiat serios, trece în comună.

58. **Bogolavlenschi Vitca.** Este unul din personajele principale din a doua parte a romanului. Este un om sincer, drept, spontan, întrucâtva supărăcios şi devotat până la sfârşit. După cucerirea Curiajului şi cercetării coloniilor de muncă unificate, are o activitate serioasă. Este principalul anchetator şi îşi dă seama de toate.

59. **Jeveli Mîtca.** Prietenul lui Vitca şi colaboratorul său. Se deosebeşte de acesta printr'o oarecare şiretenie, datorită cărui fapt e împăciuitor; într'un moment critic însă dă dovadă de multă voinţă şi sânge rece. E frumos. Visează să devină marinar.

60. **Leşâi Cuzma.** La nunţi e principalul organizator. Se angajează ca fierar la ate'irele de locomotive. Vizitează Curiajul.

61. **Şere.** Pretutindeni duce o muncă serioasă. Organizează întreaga gospodărie a coloniilor de muncă unificate.

62. **Corâto.** E menţionat de câteva ori ca un vechi colonist. E devotat coloniei. La Curiaj munceşte la uzina electrică şi devine în curând resortul ei principal. Luptă mult împotriva huliganismului foştilor pensionari ai mânăstirii. E un inventator neobosit al diverselor pretexte în luptă cu popii.

63. **Romancenco.** Este menţionat.

64. **Nazarenco.** Creşte egoist. O recidivă morală. Invaţă din egoism, se supune coloniei din egoism, dar nu o iubeşte şi o suportă cu greu. Pleacă la învăţătură fiind în conflict cu colectivul. Dar este nevoit să ceară ajutorul coloniei, ajutor care îi este refuzat. Scandalul şi plângerile lui sunt folosite de duşmanii coloniei, însă colonia nu cedează.

65. **Wexler.** Tipul lui Şved [2]). E orator şi om cu suflet. Ştie să impresioneze pe ascultători. Colonia se mândreşte cu aptitudinile lui de orator şi îl deleagă pentru a vorbi la conferinţe şi congrese.

66. **Perepeleatcenco.** Tipul lui Tetereatcenco. Şi fetele îşi cam bat joc de el. In comună el nu merge, ci se târăşte la nesfârşit, ceeace provoacă o atitudine ostilă faţă de el. Până la urmă el se angajează undeva contabil, dar în timpul unificării coloniilor de muncă îşi oferă ajutorul care este primit chiar cu entuziasm.

67. **Evgheniev.** Este un tip infect, suferind de accese, mândru de cocaina lui. Chiar din prima zi colectivul începe să-l educe, făcând din asta aproape un sport. La început el minte, se preface că sufere de epi-

1) Personaj d n nuvela „F. D.—1" (Nota redacţiei sovietice).
2) Personaj din operele „Marşul anului 30", „F. D.—1" şi „Major" (Nota redacţiei sovietice).

lepsie; băieții îl aruncă în râu, îi demască prefăcătoria. El se supune.

Nu vrea să învețe. Se angajează la uzina electrică a coloniei Gorchi. Influența colectivului și această muncă îl îndreaptă cu desăvârșire.

68. **Gustoivan.** Colectivul îl debarasează pe Gustoivan de prejudecăți religioase, dar el rămâne prostănac și nu depășește munca cea mai primitivă la creșcătoria de porci.

69. **(Copâlova) Pâhova.** Un tip intrat în descompunere. A căutat să-și vândă fata la Poltava. Istoria cu pantofii.

70. **(Pihoțcaia)** [1] **Pâhova Lena.** Este fiica Pâhovei. Comsomolul a ajutat-o și a instalat-o în colonie.

71. **Marc Scheinhaus.** E un băiat care a săvârșit un furt cu intenția de a nimeri în colonia Gorchi. Mai târziu apare ca un om desvoltat politicește și interesant. Crede cu pasiune într'un viitor minunat. Nu suportă în mod organic nimic murdar și înapoiat. Din punct de vedere ideologic se află în fruntea luptei împotriva huliganismului foștilor pensionari ai mănăstirii, cu toate că nu știe să se bată. În curând este ucis.

72 **(Ciudinschi) Cleamer.**

73. **(Cricun) Piven Andrei Pavlovici.**

74. **(Tatarinov) Chirghizov Maxim Denisovici.**

75. **(Feigelson) Arcadii Ujicov.**

76. **Berghel Maria Victorovna.** Apare pe neașteptate în colonie, impresionând prin tonul ei (aproximativ începând cu capitolul V), după aceea apare mai des. Adversară a mutării la Curiaj și a organizării coloniilor de muncă, își exprimă disprețul pentru comuna Dzerjinschi și pentru noile reguli.

E răutăcioasă, vulgară, bârfitoare, dezordonată în viața ei personală. Are o legătură suspectă cu Ceaichin, își bate fiica. Obține revizuirea chestiunii unificării coloniilor de muncă.

Infrângerea ei vine odată cu înfrângerea trotchismului, a cărui reprezentantă a fost din punct de vedere pedagogic. Îl întâmpină cu răutate pe A. M. Gorchi. Între altele recomandă ca minorii vagabonzi să fie dați „spre educație" chiaburilor.

77. **Halabuda Sidor Ivanovici.** E un om foarte mărginit; fără să-și dea seama, este reprezentantul pedagogiei economico-utilitariste. Este adeptul fracționării gospodăriei colective a coloniei în sectoare individuale. Acest lucru provine din cauza ignoranței lui tehnice și a caracterului său conservator. Altfel nu e un om rău, vrea ca „totul să fie bine", dar se află întotdeauna sub influența unui nepman oarecare. Inima lui bună nu-și poate desfășura avântul.

El întâmpină colonia cu bunăvoință și în general nu este dușmanul ei, îi place munca, este un musafir binevenit la pepenărie, cu toate că se judecă pentru plăpumi. Dar la fiecare pas el se așează într'o poztură comică. Chiar după ruptura cu colonia el o urăște pe Berghel și luptă împotriva ei mai mult din antipatie personală.

78. **(Victor) Tovarășul Ghenadie.** E un intelectual ratat. Reprezentantul acelor intelectuali care se țineau departe de viață și de oamenii vii. Cunoaște numai ideile și se topește posomorît sub razele lor. Ne-

1) Personaj din povestirea „F. D.—1" (Nota redacției sovietice).

glijent şi nepractic până la prostie. Pentru el colonia este un pretext pentru speculaţii teoretice.

Cunoaşte colonia pentru prima oară la Curiaj. Umblă prin ea şi visează asupra viitoarelor „relaţii". El e inspector metodolog, dar înţelege metodologia ca un fragment al sentinţelor idealiste generale. Suferă din cauza oricărei lupte, din cauza disciplinei, din cauza frumuseţii. Vorbeşte mult despre colectiv, al cărui sens îi este cu desăvârşire străin. Spre sfârşit se topeşte undeva în aer.

79. **Bulghin Ivan Serghieevici.** Om de afaceri lipsit de scrupule sgârcit într'un mod primitiv. Ideologia lui este aceea a unui meşteşugar mărunt. In colonii vede numai ateliere meşteşugăreşti care pot mări fondul de rulment. El este pentru unificarea coloniilor de muncă dar şi-o imaginează ca un „meşteşugar".

Este şiret, linguşitor, îi place să tragă sforile, tinde către putere La început se dă drept prieten al coloniei, adept al trecerii la Curiaj, se laudă cu atelierele lui, se teme de mine, urăşte cu o ură ascuţită pe colonişti, pe copiii vagabonzi îi priveşte ca pe nişte fiinţe îndobitocite, bune numai pentru mărirea fondului de rulment.

Se apucă de unificarea coloniilor de muncă, dar vrea să comande singur. Nu reuşeşte şi trece în lagărul adversarilor.

80. **(Grişcenco) Otcenaş Silantie Semeonovici.** Apare chiar la începutul părţii a doua şi este primit într'un mod deosebit, datorită originalităţii sale. Nu este un lumpenproletar, ci un fel de „filosof din popor", urăşte spontan lumea veche, dar totodată este o părticică din aceeaşi lume. Este sănătos moralicește şi deaceea trebue să fie arătat ca reprezentant al unui bun simţ curat, fără pretenţii, calm şi stăpân pe puterile lui.

Reacţionează cu bonomie şi inteligenţă la toate evenimentele vieţii din colonie, provocând râsul cu replicele lui. E un foarte bun muncitor, toţi îl preţuesc şi îl chiamă în ajutor. Rămâne până la urmă în colonie. Inainte de venirea lui A. M. Gorchi îi citeşte cărţile.

81. **(Veselova) Guleaeva Ana Vasilievna.** Membră de partid în colonie. Il ajută pe Coval pentrucă e mai inteligentă şi mai cultă decât el. In jurul ei vede multe „dobitoace", dar e sigură că ele vor dispare în curând. Işi dă foarte bine seama de devierile trotchiste ale lui Breghel şi este sigură că tot acest gunoi va fi măturat.

Lucrează mai mult în celula comsomolistă a coloniei şi îi imprimă multe deprinderi civilizate.

E calmă, drăguţă şi cochetă în sensul bun al cuvântului.

82. **Ghinsburg Marc Mihailovici.** Este un tip interesant, e inteligent şi priveşte departe, văzând complexitatea fenomenelor. Insă, deşi el înţelege foarte bine forţa mulţimii şi se teme de forţa inerţiei, se abţine dela manifestări directe în apărarea noilor principii de educaţie, tăcând dispreţuitor şi aşteptând ocazia prielnică.

Calitatea lui principală: este un om practic şi nu are încredere în vorbe goale.

Porneşte activ şi cu avânt la unificarea coloniilor de muncă, dar când începe lupta el nu vrea să participe la desbateri şi spune: „Treaba va reuşi sigură, lasă-i să strige, nu-i nevoie de niciun fel de acţiuni hotărîte".

83. **Djurinscaia Liubov Savelievna.** Este deasemenea o intelectuală. Membră de partid, având o concepţie luminoasă asupra viitorului. Ştie să simtă tonul vieţii şi tonul colectivului. Crede în colonie fără rezerve şi e stăpânită de dorinţa de a o ajuta, dar e un om fără prea mult temperament şi acest lucru dăunează puţin cauzei. In momentele acute ale luptei ea se retrage de o parte şi caută să acţioneze pe căi lăturalnice. Totodată ea nu-şi pierde niciodată încrederea în victoria principiilor educaţiei comuniste.

84. **Vorobiov Mihail Mihailovici.** Este omul unei singure doctrine, devotat orbilor săi şi teoriei reflexelor condiţionate. Ca savant, el înţelege foarte bine complexitatea şi adâncimea experienţei coloniei, dar socoteşte că ea este preţioasă mai ales prin faptul că îi confirmă ideile despre importanţa reflexologiei în pedagogie. Este reprezentantul biologismului în pedagogie şi nu poate vedea faţa vie a colectivului.

Participă la luptă numai ca un colaborator influent al Narcomprosului, care prin cuvântul lui poate să se apere. Ideia lui fixă este purtarea condiţionată.

85. **(Galea) Loseva Irina Alexeevna.** E comunistă. Apăsată de mucegaiul vechii rutine pedagogice, ea deschide larg şi cu pasiune ochii asupra cauzei noi şi i se consacră până la sfârşit. Participă foarte activ la luptă.

Dar prin natura ei nu e un om precis. Invaţă preciziunea şi o atitudine tehnică în cursul muncii pedagogice. In ultimele capitole ea lucrează la Direcţia coloniilor de muncă unificate şi cu mult succes. Aduce multe elemente noi în planul de organizare a comunei Dzerjinschi.

86. **Brand Alexandr Mihailovici.** E un om cu o privire ascuţită, aspru, cu o gândire independentă şi cu o voinţă mare. Aduce în pedagogie avântul desvoltării producţiei noi, care cere organizatori cu perspective largi.

El nu pomeneşte nimic despre pedagogi, nu se gândeşte la pedagogie, bazându-se mai mult pe latura de producţie şi economică a chestiunii. Este bun prin faptul că în copilul vagabond nu vede nimic „vagabond" şi nimic dificil. Il priveşte ca pe o forţă productivă sănătoasă.

87. **(Antonov) Iurlev Semeon Climovici.** In genere e un boboc, acceptând cu entuziasm estetica vieţii coloniei, din cauză că e puţin artist. Este întotdeauna gata să se entuziasmeze şi crede întotdeauna că are să se entuziasmeze.

Elementul bun din el este devotamentul pentru ideea vieţii noi, faptul că doreşte tradiţii şi forme noi de viaţă. Acest lucru îl deosebeşte de alte personaje. Cu o astfel de stare sufletească el participă la luptă şi cu acelaş entuziasm aşteaptă relaţii victorioase.

88. **Bocova Maria Condratievna.** E blondă, cu gropiţe în obraji. E director al secţiei Soţvosului. O femeie care caută dragostea. Murmură cu buzele ei minunate despre educaţia socială. Face o mică încercare pentru a avea o legătură de dragoste cu directorul coloniei, dar totul se termină cu o poveste de amor între ea şi Carabanov.

Se desparte cu drăgălăşenie de colonie fără să fie câtuşi de puţin dezamăgită de Soţvos.

89. **Duhov.** Este un oportunist care face carieră. La fiecare epu-

rație este epurat, dar după fiecare epurație este reintegrat.

Nu-l interesează niciun fel de chestiune și e „prieten" cu acei care sunt la putere sau la modă. E „prieten" și cu colonia, atâta timp cât este respectată și devine dușmanul ei când este atacată. Odată cu venirea lui Gorchi este din nou entuziasmat de colonie. În jurul lui se învârt multe rubedenii ciudate.

90. **Teleatcenco Zoia.** Inspector. Răutăcioasă, mereu bănuitoare, o ființă cu desăvârșire inertă, prezintă vechile prejudecăți pedagogice drept cele mai noi realizări. Din răutate și invidie ea urăște tot ce este puternic și viu. Prietenă cu Breghel, dispare odată cu aceasta. În colonie are rolul de anchetatoare. Față de director se poartă cu un dispreț vădit.

91. **Pavliucenco Nadejda Policarpovna.** Nu se știe dece ea este colaborator științific, dar e centrul bârfelilor pe care le transmite cu un zâmbet veșnic și cu gropițe dulci în obraz.

În roman ea este prezentată în toate locurile importante. îi compătimește pe toți și îi bârfește pe toți cu bonomie. Este cu desăvârșire lipsită de principii, peste tot vede în primul rând aventuri amoroase, condamnă „desfrâul" cu toate că este departe de a fi virtuoasă.

92. **Ceaichin Serghei Vasilievici.** Profesor pedolog, escroc, șarlatan și bețiv. Un om cu desăvârșire sălbatic și lipsit de cultură, dar răutăcios și activ în apărarea situației lui. Face cele mai oribile experimente cu fiul său și până la urmă îl trimite coloniei. La început dispreţuește colonia, dar după ce și-a trimis fiul, începe s'o lingușească. În jurul fiului are loc o mică luptă.

93. **Costina Natalia Andreevna.** Președinta Comitetului de patronaj. Intelectuală, care a descoperit colonia și care a crezut îndată în însemnătatea ei. Dar în ea predomină o atitudine emoțională față de băieții din colonie, ea se entuziasmează în fața tuturor și vede peste tot numai bine. Este cu totul nepractică și nu știe decât una și bună, atunci când, după părerea ei, unul din copii este nedreptățit. Atunci este gata să facă orice pentru a-l apăra și suferă fără să înțeleagă de unde vine această suferință și dece sunt pe lume atâtea „nedreptăți". Ea nu știe să urască. Prin atitudinea ei față de colonişti, ea aduce un element de căldură în viața coloniei.

94. **(Ciaplian) Buțai Zinovii Ivanovici.** Educator. E slab și bolnav, dar e plin de voința de a trăi. Povestea comică cu călirea lui. E foarte conștiincios, cult și politicos. Crede în revoluție pentrucă este un fapt împlinit. Este departe de a fi un talent, dar are multe și diferite aptitudini: e pictor, actor. Este o fire moralicește foarte sănătoasă, deși nu prea înzestrată.

În colonie face el însuși un drum serios de educație și e devotat cauzei fără să cârtească și până la capăt.

95. **Mizeac Stepan Borisovici.** E grădinar, posomorît, roșcat, muncitor și naiv.

96. **(Mira) Valea Mizeac.** Fiica morarului, o femeie drăguță, pe care toți o curtează și care se mărită cu grădinarul.

În colonie ea devine intendentă și se arată o gospodină cinstită și pricepută.

97. **(Polisciuc) Cravciuc.** Tâmplar, membru de partid, un om cu bun simţ, partizan al acţiunii simple. Din punct de vedere al psihologiei lui e aproape colonist. Poartă uniforma coloniei. El recomandă mijloacele de luptă cele mai simple şi mai directe: „să-i tragi o palmă", „să-l dai afară". Visează un atelier de tâmplărie mecanizat.

98. **(Solomon Borisovici)** [1] **Boris Samoilovici Cleamer.** Este la fel ca în realitate. In comuna „Dzerjinschi" începe să organizeze într'un mod just procesul tehnologic în producţie şi îl face rentabil.

99. **Bolgarov.** E un om a cărui descompunere morală e pe sfârşite în umbra comunei şi care înţelege acest lucru. Este un cinic care vede, că nu avem loc pentru cinism, dar care nu poate renunţa la vechiul său obicei. In colţişorul lui el îşi duce contabilitatea şi vede ceeace se petrece în jur.

100. **Elena Feodorovna Milinscaia.** A absolvit un institut de învăţământ public, dar n'a adus nimic de acolo înafară de îngâmfare. Tocmai din cauza acestei îngâmfări vorbeşte despre reflexologie. Din mândrie şi conştiinciozitate lucrează în comună, dar în acelaş timp e ocupată mai mult cu apărarea intereselor ei.

101. **Cotov Valentin Petrovici.** O lichea pedagogică. E gras, vorbăreţ, superficial, băgăreţ, vădind în acest caz multă energie, dar e în primul rând vulgar. Minte întotdeauna şi îi înşeală pe toţi. Este promovat peste tot fiind socotit un bun pedagog şi este numit când într'un post când în altul. Se gândeşte mai mult decât la orice la locuinţa lui. Expresia lui preferată este „puţintică disciplină".

102. **Iurschi Samuil Ilici.** Educator politic în comuna „Dzerjinschi", organizatorul Comsomolului. E tânăr şi trăieşte o viaţă comună cu comsomoliştii din comună.

103. **(Onoprienco) Ilia Fonarenco.** Face parte din tinerii curiajeni şi se formează întocmai ca în realitate. Trece repede de partea coloniei şi îi convinge pe ceilalţi. Din grupa comsomoliştilor dela „Dzerjinschi" el reprezintă latura cea mai civilizată şi mai principială.

104. **(Fomicev)** [2] **Fomenco Vasca.** E neglijent, leneş, grosolan la Curiaj. Toţi îşi bat capul mult cu el. Spre sfârşitul romanului el devine comandant şi aici se dovedeşte ca un colonist energic şi devotat cauzei.

105. **(Oxana) Oxana Petrovna Varscaia.** Studentă. Un om viu şi interesant, veselă, impresionabilă. Vine în calitate de practicantă pătrunsă de credinţa în pedologie şi reflexologie, dar atrasă de colectiv uită de aceste prostii, participă la viaţa coloniei şi intră în detaşamentul unit de studenţi ai facultăţii muncitoreşti. In timpul cuceririi Curiajului duce munca cea mai brută cu coloniştii cei mici.

106. **Pavel Ivanovici Jurbin.** Fost căpitan, care începe să creadă cu calm în viaţa cea nouă. Este disciplinat, raţional, gata să vadă în fiecare om ceva nou şi bun. In timpul unificării coloniilor de muncă

---

1) Personaj din operele: „Marşul anului 30," „F. D.—1" şi „Major" (Nota redacţiei sovietice).

2) Personaj din operele „Marşul anului 30", „F. D.—1". „Major", şi „Steaguri pe turnuri" (Nota redacţiei sovietice).

efectuează o muncă considerabilă. Faptul că e un fost căpitan de Stat Major îi îngreunează viața.

107. **Vogodon Ignat Sergheevici.** E un tânăr membru de partid, abia ieșit dintr'un institut pedagogic și care a venit în colonie anume pentru a învăța să lucreze într'un mod nou. El își dă bine seama de caracterul defectuos al vechii tehnici pedagogice și de apariția unei tehnici noi. Tehnica pedagogică este o idee care-l obsedează și el se gândește și vorbește despre ea. Orice fenomen din viața coloniei el o consideră din punctul de vedere al tehnicii fără a uita însă un singur moment scopul căruia îi servește această tehnică — educația comunistă. El participă la lupta împotriva „idealurilor" în pedagogie și înțelege că aceasta e o chestiune de durată și dificilă.

108. **Dubovic Ivan Achimovici.** Intendent în comuna „Dzerjinschi". E la fel ca în realitate. Pedagog prin vocație, un muncitor admirabil și devotat, dar lipsit de cultură.

109. **Cearschi.** La fel ca în realitate. In primul rând un intelectual în descompunere. Din el se revarsă saliva desgustătoare a tuturor slăbiciunilor. Despre poezie și frumusețe vorbește numai într'un acces de „paralizie progresivă". El o strică mult pe Lidocica și coloniștii îl urăsc.

110. **Juravlev.** Constructor al comunei „Dzerjinschi", inginer. Prețuește ideea sovietică pentrucă e pătrunsă de o atitudine luminoasă, umană față de problema locuinței pentru omul nou. E optimist.

111. **Cleacenco.** Inspector. Un observator binevoitor. Inteligent și vesel. Sceptic, dar știe să vadă cauza cea adevărată. In pedagogie este adept al unei logici experimentale.

112. **Naumov.** Are o funcție importantă la Narcompros. E inteligent și înțelege însemnătatea revoluționară a noilor metode în educația copiilor, însă ajutorul lui pentru colonie se reduce la faptul că el îi apără dreptul de a organiza liber experimente pedagogice, și îi frânează pe profesorii-pedologi recalcitranți, dar nu poate smulge cârma din mâinile lor. Numai înaintea sosirii lui Gorchi el vine hotărît de partea coloniei și apără comuna „Dzerjinschi".

113. **Liuliuc.** O marionetă în locul de director al Ocnarobrazului care nu are nicio părere, birocrat și șovăitor.

114. **Comarova.** Un fel de savantă începătoare, care ține isonul pedagogilor, foarte virtuoasă și duioasă. Nu suportă deloc disciplina. Nu participă la luptă, e prea slabă.

115. **(Zaicic) Zaicenco.** La fel ca Vanea Volcenco [1]). Reprezintă copilăria simplă și optimistă. A și învățat să fure în Curiaj și e gata să pornească pe acest drum „hoțesc". Pe el nu-l atrage atât disciplina cât îl înviorează frumusețea și curățenia vieții, armonia coloniei. In curând se pasionează pentru orchestră și devine comandantul ei neschimbat, visând să devie capelmaistru.

La sfârșitul romanului intră la facultatea muncitorească a Institutului de muzică.

---

1) Personaj din operele „Marșul anului 30" și „F. D.—1" (Nota redacției sovietice.

116. **(R. Crasnaia)** [1]) **Roza Djurinscaia.** E o fată bună şi inteligentă, visează să devină doctor, dar e foarte departe de realizarea visului ei.

Numai odată cu venirea în colonie începe să creadă că drumul spre medicină nu este închis pentru ea.

In ultima parte o vedem studentă la Institutul de medicină.

117. **(N. Ledac)** [2]) **Nina Dolcenco.** E tipul de comsomolistă activă. Ea priveşte colonia ca pe o bucurie neaşteptată. In colonie intră chiar în primele rânduri şi în timpul mutării în comuna „Dzerjinschi" rămâne în colonie ca secretar al Sovietului comandanţilor. Ţine ferm în mâini colectivul, care freamătă de încordare. La sfârşit trece în comună.

118. **Dâbinscaia.** Inspectoare care vrea să facă totul cât se poate mai bine, dar face totul cât se poate de rău. Are multă încredere în folosul diverselor reorganizări, mutări şi transferări.

119. **Cubanov Nicolai Nicolaevici.** La fel ca şi Terschi. Omul acţiunii directe şi sincere: „Nu-l mai terorizaţi pe copil cu pedagogia voastră. El singur ştie mai bine ce-i trebue". E un om curios şi are nevoie să mai fie educat, în ciuda tuturor talentelor sale.

120. **Levcenco Victor Ivanovici.** La fel ca şi Levşacov [3]). E ca argintul viu. Foarte cinstit, practic şi spiritual.

El este o dovadă vie că într'un colectiv trebue să existe în primul rând oameni vii.

121. **Panov Feodor Carpovici.** Un nemernic, petliurist, care s'a strecurat peste tot şi care caută să „prostească pe toată lumea". Profesor de pedagogie, şarlatan de prima clasă, în ciuda aparenţei sale onorabile.

Reprezentant al religiei pedagogiei „pure" umblând cu năsociri cărturăreşti şi promovând sub formă de pedagogie sovietică idei cu adevărat contrarevoluţionare.

122. **Coşchin Dementii Petrovici.** O nulitate cu studii juridice, un ratat care nu ştie de fapt ce vrea. Un egoist fricos şi foarte interesat.

Trebue concediat la sfârşitul romanului, după care va fi ocupat cu reintegrarea sa în post.

123. **Coşchin Boris Martinovici.** Deasemenea o nulitate şi tot atât de răutăcios, numai că e mai neputincios. Smerit, se vaetă mereu, se teme chiar să bârfească, dar geme în surdină. E leneş şi incapabil. Trebue deasemenea concediat.

124. **Bogatârciuc Marc Timofeevici.** Director al unui cămin de copii, reprezentant al pedagogiei chiabureşti. Inteligent, bun gospodar. In elev vede în primul rând un argat. De altfel, el e ocupat cu organizarea unei gospodării mari şi face rost de un tractor, dar acest lucru are de scop să aducă venituri şi să formeze un puternic gospodar. In-

---

1) Personaj din operele „Marşul anului 30" şi „F. D.-1" (Nota redacţiei sovietice).
2) Personaj din operele „Marşul anului 30", „F. D.—1" „Steagurl pe turnuri" şi „Colonistii" (Nota redacţiei sovietice).
3) Personaj din operele „Marşul anului 30", „F. D.—1" şi „Major" (Nota redacţiei sovietice).

dividualist iar nu un colectivist, ei apare totuşi la orizont ca o forţă ce se opune troţchiştilor (Berghel) din colonie.

125. **Romaşchin Petca.** La fel ca Petea Romanov [1]). Vagabond înclinat spre o satiră serioasă. Dar e încă mic şi se manifestă mai viu abia în comuna „Dzerjinschi".

126. **(Talicov) Malicov Vania.** Curiajean, unul dintre primii care trece de partea coloniei şi devine comandant. E serios, lipsit de răutate, inteligent şi capabil. Are o mare pasiune pentru învăţătură şi disciplină. Trebue arătat cum înfloreşte, eliberat cu ajutorul disciplinei.

127. **(Hruşci) Horah Spirca.** Golan în toate privinţele. Incearcă să facă golănii şi după mutarea coloniei. Cedând în aparenţă în faţa forţei coloniei, se preface bolnav. Lupta împotriva „bolilor" lui trebue să constitue un element comic al romanului.

La urma urmelor el munceşte destul de bine, dar colectivul nu-i dă însărcinări permanente.

128. **(Perţovschi) Pereţ Pavlo.** Deasemenea golan, dar inteligent şi capabil, a devenit golan din cauză că în vechia colonie din Curiaj acest lucru era posibil şi pentrucă e puternic.

Incearcă să-şi păstreze poziţia numai până la venirea gorchiştilor. Văzându-i, el se apucă imediat de muncă şi se consacră din toată inima intereselor colectivului. Spre sfârşitul romanului el se află în fruntea comunarzilor (dzerjiţilor).

129. **Odariuc Timoftei.** Curiajean. Un geniu în părăsire. Roşcat, exploatat de toţi, se manifestă aproape fulgerător în colectivul gorchiştilor. Spre sfârşitul romanului el este inventator cu toate trăsăturile caracteristice ale lui Boiarciuc [2]).

130. **Lanova Olia.** Curiajeancă, la fel ca Harlanova [3]). Trece în comună. E inteligentă, calmă, devotată colectivului, devine membră de partid. Vorbeşte puţin, dar inteligent şi este întotdeauna ascultată.

131. **Dubovic.** Fratele intendentului Dubovic. Fratele său îl socoteşte hoţ incorijibil şi este gata să-l împuşte. Coloniştii îl salvează şi-l ascund. In colectiv se dovedeşte a fi un om cumsecade şi un admirabil organizator. Se distinge mai ales în timpul unificării coloniilor de muncă. Călătoreşte prin colonii şi organizează peste tot soviete de comandanţi. Fraţii se împacă.

132. **(Cearschi) Narschi** [4]). La fel ca în realitate. Primul şofer din comuna „Dzerjinschi". In colonie e comandantul permanent al detaşamentului de pază.

133. **Volonciuc Piotr.** Muncitor. Un om bolnav şi sfios, visător şi romantic — doreşte să fie scriitor şi cu ajutorul comunei intră la facultatea de literatură.

134. **Orşanovici Vania.** La fel ca în realitate — povestea cu ceasul din „F. D. — 1".

---

1) Personaj din operele „Marşul anului 30" şi „F. D.—1" (Nota redacţiei sovietice)
2) Idem.
3) Idem.
4) Idem.

135. **(Ermolenco) Volenco.** Este așa cum apare în povestirea „F. D. — 1".

136. **(Serafima) Serafina Ivanova.** O fată drăguță. Se mărită. Caracterul ei dificil determină drama familială spre care merge fără a putea fi oprită. Ea este un obiect de îngrijorare pentru colonie.

137. **(M. Pascenco) Marfa Pavlovna.** Curiajeană, o fată roșcată, urîtă, și înrăită. Se liniștește în colectivul coloniei Gorchi și visează să devină medic. E activă, bună gospodină, din comună pleacă la facultatea muncitorească.

138. **(Anisimov)** [1] **Nisimov Mitca** Curiajean. Un băețandru eli berat de oprimarea și batjocura celor mari (golanilor).

Inainte de venirea gorchiștilor el se apără cu furie împotriva asupririi. Mai târziu trece în comună.

139. **(Storciacova)** [2] **Nadia Strogova.** Se află la Curiaj, tristă, inteligentă, la început neîncrezătoare, apoi se înviorează iute în colectiv. E o mare admiratoare a comunei „Dzerjinschi". Devine unul dintre primii ei colaboratori — secretar al Comsomolului.

140. **Zina Biriucova.** La fel ca în realitate, delăsată, ușuratică și vioaie într'un mod prostesc. Lupta împotriva ei durează câteva capitole. Ea fură și minte și nu crede deloc în viața ei.

141. **Catia Cagulina.** Repetă istoria comunardei N., nimerește în comună ca prostituată, pricinuește multe griji comunei. Povestea cu maternitatea și căsătoria. Partenerul ei este Prihodco.

142. **(Lazareva)** [3] **Lena Doroșenco.** Același caracter ca la prototip. Baletistă, cu o inimă bună, dar îngrozitor de capricioasă. E trimisă dela un cămin de copii din cauza lipsei de disciplină. Plecarea ei din colonie trebue descrisă amănunțit cu textul complect al scrisorii ei în care ea e înfățișată ca o fată chinuită. Trece în comuna „Dzerjinschi".

143. **(Leova) Alioșa Levițchi** [4]**.** Băiat de familie bună, care s'a alăturat unei coloane de gorchiști și a rămas în colonie. La început are multe greutăți. Părinții lui sunt membri de partid, el devine un adevărat colonist fără să mai devină vagabond.

144. **(Agheev) Vasca Alexeev.** Singurul comunard cu ochelari. Intelectual, scriitor și om de litere.

145. **(Agnițev) Ognev Oleg.** „Jimmy lunganul" a venit în colonie ca aventurier dar a înțeles îndată despre ce e vorba și a plecat.

146 **(N. Pașenco) Colca Șcerbatâi** [5]**.** Curiajean. E greoi din cauză că nu crede în nimeni. Își găsește vocația în muzică — cornetul. Capelmaistrul Levșacov e entuziasmat de el.

147. **(Fedia Borisov) Fedia Neceaev.** Curiajean. După venirea gorghintilor începe să crească rapid. Un băiat capabil, cumsecade, iubit de toți. Matematician. Devine mândria comunei „Dzerjinschi".

148. **Iablocico Vasilec.** La fel ca și prototipul. Vine la Curiaj,

---

1) Personaj din operele „Marșul anului 30" și „F. D. — 1 (Nota redacției sovietice)
2) Personaj din povestirea „F. D.—1" (Nota redacției sovietice).
3) Personaj din opera „Marșul anului 30" (Nota redacției sovietice).
4) Personaj din operele „Marșul anului 30" și „F. D.—1" (Nota redacției sovietice).
5) Personaj din scenariul cinemat grafic „Colonistii" (Nota redacției sovietice.)

E sălbatic, hoț, posac dar binevoitor, distruge mobila, începe să învețe.

149. **(Daşevschi) Andriuşca Şevţov.** După plecarea mea din colonia Gorchi a luat parte la furtul din grădină şi a fost eliminat din colonie. Eu l-am găsit şi l-am trimis în comună.

150. **(Zaico) Tomenco Clava.** Una din fiinţele care au suferit cel mai mult la Curiaj. E o fată cocoşată, liniştită şi bună. Pleacă la facultatea muncitorească din comuna „Dzerjinschi".

151. **(Zotov) Zoren.** Unul dintre comunarzii care tind spre învăţătură.

152. **(Camardinov)** [1] **Sevca Gardinov.** Unul dintre puştii din Curiaj. Trece în comună unde intră în activul puştilor.

153. **(Cravcenco) Harcenco Onufrii.** La fel ca în realitate. Un om cu înclinaţii gospodăreşti, dar judecând încet.

154. **Custov Vanca.** Unul dintre golanii din Curiaj. Tip de huligan politic care produce multe neajunsuri şi mai târziu. După purtarea lui duşmanii coloniei vor să judece orientarea morală a coloniştilor. Spre sfârşitul romanului e comsomolist, om inteligent şi conştient.

E naiv şi deaceea dărâmă câteva poziţii „diplomatice" ale coloniei.

155. **Ridchii Trofim.** Un tip leneş, răutăcios şi nemernic care caută pe unde poate să facă porcării fără niciun rost. Cu multă greutate devine pictor.

156. **(Olga Petrovna) Natalia Vasilievna Subbotina.** La fel ca în realitate. Vioaie, drăguţă, dar cu desăvârşire copilăroasă. „Nu mă bateţi la cap". Începe să acţioneze la Curiaj.

157. **Baranova.** Un tip întâmplător, simbol al unei atitudini nerusinat birocratice faţă de copii.

158. **Galea din comitetul de patronaj (Roza).** Din comitetul de patronaj. O studentă cu ochii negri, neobosită şi flămândă. Se căsătoreşte cu Carabanov.

159. **(Nicolaenco)** soţul Olei Voronova. Un ţăran inteligent, cultivat, calm, ale cărui înclinaţii gospodăreşti Olea le canalizează spre colhoz.

160. **(Melnic) Arhipov** Morar.

161. **(Maşinistul) Boitenco.** Mecanic care ştie toate dar... fură cărbune.

162. **Nadenca.**

163. **(Doctorul).** Medic mediocru, dar îi plac toate foarte mult.

164 **(Un muncitor dela o fabrică de tutun) Levenson.** Un bătrân evreu dela fabrica de tutun. Vede în colonie un lucru sănătos, comunist. Ajută Comsomolului, intendentului, face rost de diverse bilete şi altele.

165. **Ostapcenco.**

166. **(Riva) Sara.** Prietenă cu Oxana. E pomenită în roman alături de aceasta, dar e mai serioasă şi mai timidă.

167. **(Filimonov) Platonov.** Unul dintre directorii colonilor. Înţelege că trebue să organizeze munca altfel, dar îşi părăseşte cu greu poziţia „intelectualistă" în pedagogie.

168. **Soţia lui D.**

169. **(Fedorov)** Membru de partid, progresist, director de colonie.

---

1) **Personaje die operele „Marşul anului 30" şi „F. D. B." (Nota redacţiei sovietice).**

Merge cu înflăcărare în întâmpinarea noilor metode de muncă pedagogică.

170. **(Cuțenco) Luțenco Vera.** Una din ființele cele mai delăsate în colectiv, se îndreaptă cu greu și e îndrumată la munca dela cantină.

171. **(Nichitin Semeon)** [1]) **Nichitenco Semeon.** E pomenit în roman ca un muzicant în orchestra comunei.

172. **(Popa din Gonciarovca) P. Nicolai.** Tipul părintelui Chiril, „diplomat" este gata „să ajute" chiar la munca obștească.

173. **(Starostele din Curiaj) Cuzma Ivanovici.** Un moș, starostele bisericesc din Curiaj. Un nemernic răutăcios din mânăstire.

174. **(Un golan din Curiaj) Petca Crivenco.** Un huligan declarat, bețiv, cuțitar, fiu de chiabur, traficant, ucigașul lui Marc. Urăște colonia.

175. **(Soțul care își bate soția). Svatco Chirilo.** Un soț care își bate soția.

176. **(O prostituată din mânăstire) Claudia.** Fostă prostituată de mânăstire, membru în Sfatul bisericesc.

177. **(Primul locuitor al Curiajului) Vasca Velichii.** Golan, se preface tot timpul liniștit, o bestie șireată și descurcăreață, cunoscător al legilor.

178. **(Al doilea locuitor din Curiaj) Ignat Sosnenco.** Un flăcău de țară care trece de partea coloniei. Golanii îl bat. Muncește la calea ferată.

179. **(Al treilea locuitor din Curiaj). Paolo Zabolotnâi.** Un gospodar tânăr îmbrăcat în vestă, serios, evlavios, visează la întoarcerea obiceiurilor din trecut. Exploatează tot satul, mai ales cu ajutorul căpșunilor.

180. **(S. Cevelii).** Fratele lui Mitca, noul vlăstar al coloniei.

181. **(Ermolovici) Sereojca Frolov.** Tip de copil părăsit fără speranță.

Bunica.

---

1) Personaj din operele „Marșul anului 30" și „F. D.—1" (Nota redacției sovietice)

Arhiva lui A. S. Macarenco. Manuscris și manuscris dactilografiat. După inventar Nr. 71. Numărul foilor: 15. Timpul aproximativ când a fost scris: 1927—1932.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI ANTON SEMEONOVICI MACARENCO [1]

1888, 1 Martie [2]	A. S. Macarenco s'a născut în orașul Belopolie, județul Suma, Guvernământul Harcov, în familia unui zugrav dela atelierele Căilor Ferate de Sud.
1904,	A. S. Macarenco absolvă școala comunală de 4 clase (după legea din 1872 aceasta era o școală cu un curs de 6 ani) în orașul Cremenciug, Guvernământul Poltava.
1905,	A. S. Macarenco absolvă cursurile pedagogice cu o durată de un an și obține titlul de învățător.
1905, 1 Septembrie, 1911, 24 Septembrie,	A. S. Macarenco lucrează ca învățător la o școală feroviară cu două clase a Ministerului Invățământului Public în comuna Criucov (pe Nipru).
1905,	In perioada Revoluției din 1905, A. S. Macarenco cunoaște literatura marxistă, se pasionează pentru operele lui Gorchi, intră într'un contact strâns cu muncitorii. Școala dela Criucov, unde A. S. Macarenco era învățător, servea drept loc pentru adunările revoluționare ale muncitorilor.
1905,	A. S. Macarenco participă activ la organizarea Congresului învățătorilor dela Căile Ferate din Sud, ia cuvântul la congres, ia parte la alcătuirea rezoluției în legătură cu cele mai importante rapoarte.
1911, 25 Septembrie, 1914, 4 Octombrie,	A. S. Macarenco este mutat în postul de învățător la o școală feroviară cu două clase aparținând Ministerului Invățământului Public a gării Dolinscoe a Căilor Ferate din Sud, Guvernământul Cherson, unde rămâne învățător mai bine de 3 ani.

1) Alcătuit de N. A. Sunducov.
2) Până la 1917 inclusiv, datele sunt pe stil vechi.

1914, 1 August,	A. S. Macarenco se înscrie la Institutul Pedagogic din Poltava.
1914,	A. S. Macarenco își scrie prima povestire. „O zi nebună" și o trimite lui A. M. Gorchi, Gorchi răspunde în scris: „Povestirea este interesantă ca temă, dar e scrisă slab. Incercați să scrieți altceva".
1916, 20 Septembrie,	A. S. Macarenco este chemat în serviciul militar.
1917, 19 Martie,	A. S. Macarenco este demobilizat din armată din cauza vederii sale slabe.
1917, 15 Iunie,	A. S. Macarenco absolvă Institutul Pedagogic din Poltava cu medalia de aur.
1917, 15 Iunie	A. S. Macarenco este inspector al Școlii Fe-
1919, 9 Septembrie,	roviare Elementare Superioare a gării Criucov Căile Ferate din Sud și membru în Colegiul Secției din Criucov a învățământului public.
1919, 9 Septembrie,	A. S. Macarenco este director al Școlii comu-
1920, 3 Septembrie	nale nr. 2 din Poltava.
1919—1920	A. S. Macarenco este membru în conducerea Uniunii Corpului Didactic din Guvernământul Poltava.
1920, 3 Septembrie,	A. S. Macarenco este numit director al unei
1928, 3 Septembrie	colonii, pe care o organizează la 6 km de orașul Poltava și în fruntea căreia va sta timp de 8 ani. Din îndemnul lui, colonia își ia numele de „M. Gorchi".
1921,	A. S. Macarenco este ales membru în Sfatul orășenesc din Poltava.
1922, 14 Octombrie,	A. S. Macarenco învață la Institutul Central de
1922, 27 Noembrie,	organizatori ai învățământului public de pe lângă Comisariatul pentru Învățământul Public al R. S. F. S. R.
1925, Iulie,	Din inițiativa lui A. S. Macarenco se leagă o corespondență între coloniști și conducătorul lor spiritual — marele scriitor rus M. Gorchi. Anton Semeonovici Macarenco îi scrie prima scrisoare lui M. Gorchi la 8 Iulie 1925. A. M. Gorchi îi răspunde lui A. S. Macarenco printr'o scrisoare, la 19 Iulie 1925. Corespondența dintre A. S. Macarenco și M. Gorchi continuă până la moartea lui Gorchi. Scrisorile lui Gorchi către A. S. Macarenco sunt publicate pentru prima oară în cartea „Poemul pedagogic", Editura Sovietchi Pisatel, Moscova, 1940, iar fragmente din scrisorile lui A. S. Macarenco către M. Gorchi în „Ucitelscaia Gazeta", Moscova, 1946, 19 Iunie.
1925,	A. S. Macarenco începe să lucreze la „Poemul Pedagogic".

1926, 15 Mai,	Colonia M.Gorchi este mutată la Curiaj (la 8 km de Harcov) într'un conac unde se afla căminul de copii al Comisiei pentru ajutorarea copiilor din Ucraina, desființat în preajma mutării coloniei. Cei 280 de elevi ai acestui cămin de copii intră în colonie.
1927, Iunie,	In urma invitației G. P. U.-lui din Ucraina, A. S. Macarenco ia parte la organizarea unei comune de muncă pentru copii în localitatea Novâi-Harcov, o suburbie a Harcovului. In Octombrie al aceluiaș an este terminată construcția clădirii comunei.
1927, 20 Octombrie,	A. S. Macarenco este numit director al comunei de muncă „F. E. Dzerjinschi", unde lucrează 8 ani.
1935, 1 Iulie,	
1927, 29 Decembrie,	Inaugurarea comunei „F. E. Dzerjinschi".
1927, 1932,	A. S. Macarenco lucrează la caracterizările tipurilor și prototipurilor pentru „Poemul Pedagogic".
1928, 14 Martie,	A. S. Macarenco prezintă raportul „Principiile de bază în organizarea procesului educativ în comuna „F. E. Dzerjinschi", la ședința Secției de Educație Socială a Institutului de Cercetări Științifice în Pedagogie de pe lângă Comisariatul pentru Invățământul Public R.S.S. din orașul Harcov.
1928, 6 Iulie,	A. M. Gorchi vine în colonie unde rămâne 3 zile, iar apoi, împreună cu un grup de coloniști, vizitează comuna „F. E. Dzerjinschi" la 9 Iu-
1928, 3 Septembrie,	lie. A. S. Macarenco este nevoit să plece din postul de director al coloniei „M. Gorchi". El își concentrează activitatea pedagogică în comuna de muncă „F. E. Dzerjinschi".
1929,	Maxim Gorchi își descrie impresiile despre colonie în articolul „Prin Uniunea Sovietelor" și-l caracterizează pe A. S. Macarenco ca pe un pedagog de tip nou. Articolul este publicat în revista „Realizările noastre", Gosizdat M—L. 1929, Cartea a doua.
1930, Octombrie—Noembrie	A. S. Macarenco scrie cartea „Marșul anului 30" privitoare la munca în comuna „F. E. Dzerjinschi", în cursul primelor 3 luni.
1932, Martie—Aprilie,	A. S. Macarenco scrie în timpul concediului său la Moscova povestirea „F. D.—1" pe care o predă „Editurii de Stat pentru literatură". Manuscrisul s'a păstrat incomplect. A fost publicat în: A. S. Macarenco, „Opere pedagogice alese", în 4 volume, volumul 4, Editura Academiei de Științe Pedagogice din R.S.F.S.R., Moscova, 1949.

1932, A. S. Macarenco începe să lucreze la cartea lui de mari proporţii „Experienţa în metodica muncii într'o colonie de muncă pentru copii". Cartea a rămas neterminată. A fost scrisă numai „Prefaţa", „Introducerea" şi capitolul „Perioada de organizare". Acest material a fost publicat în cartea: A. S. Macarenco, „Opere pedagogice", Editura Academiei de Ştiinţe Pedagogice, din R.S.F.S.R., M—L, 1948.

1932, Apare cartea „Marşul anului 30" în „Editura pentru literatură", Moscova.

1932, 17 Decembrie, A. S. Macarenco primeşte o scrisoare dela A. M. Gorchi din Sorento (Italia), în care Gorchi scria despre lucrarea „Marşul anului 30": „Ieri am citit cartea dv. „Marşul anului 30". Am citit-o cu emoţie şi bucurie. Aţi înfăţişat foarte bine comuna şi pe comunarzi. La fiecare pagină se simte dragostea dv. pentru băieţi, grija dv. permanentă pentru ei şi o înţelegere foarte fină a sufletului copilului. Vă felicit sincer pentru această carte".

1932, A. S. Macarenco scrie articolul „Pedagogii dau din umeri" pentru o culegere cu prilejul jubileului de 5 ani al comunei „Dzerjinschi" şi pregăteşte materialul: „O zi din viaţa comunei", „File întoarse" şi „Constituţia ţării F.E.D.". Culegerea apare în Editura oficială a oraşului Harcov.

1932, 29 Decembrie, A. S. Macarenco este premiat în ziua jubileului de 5 ani al comunei „Dzerjinschi" pentru munca lui energică şi devotată, primind dela Colegiul conducerii politice de stat al R.S.S.U. o diplomă şi un ceas de aur. Iar din partea conducerii comunei, o diplomă, o insignă şi titlul de cel mai bun udarnic, precum şi o diplomă din partea Comisariatului Poporului pentru Învăţământ al R.S.S.U.

1933, Septembrie, A. S. Macarenco predă lui A. M. Gorchi la Moscova manuscrisul primei părţi din „Poemul Pedagogic".

1933, 25 Septembrie, A. S. Macarenco primeşte o scrisoare dela A. M. Gorchi în care acesta scrie despre prima parte a „Poemului Pedagogic": „după părerea mea, „Poemul" a reuşit foarte bine. Fără a mai vorbi despre importanţa subiectului lui, despre materialul foarte interesant, dv. aţi ştiut să desvoltaţi într'un mod fericit acest material şi aţi găsit tonul just, vioi şi sincer în naraţiune, în care umorul dv. se potriveşte cât se poate de bine... Manuscrisul trebue editat".

1933, Septembrie—Octombrie, A. S. Macarenco scrie piesa „Major" și, sub pseudonimul Andrei Galcenco, o prezintă la concursul unional de lucrări dramatice. Juriul concursului alege piesa pentru a o pune în scenă.

1933, Este publicată pentru prima oară partea I din „Poemul Pedagogic", almanahul „Anul XVII", Editura de Stat „Literatura Sovietică", Moscova, Vol. III.

1934, 1 Iunie, A. S. Macarenco este primit ca membru în Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S.

1934 A. S. Macarenco scrie articolul „Istoria noastră", publicat în ziarul „Stalinеț", organul Comitetului sindical al constructorilor de mașini dela uzina „I. V. Stalin" din Cramatorsc.

1934, A. S. Macarenco scrie o piesă în 3 acte „Inelele lui Newton". Piesa n'a fost publicată.

1934, August, A. S. Macarenco termină partea a doua a „Poemului Pedagogic" și o trimite lui A. M. Gorchi.

1934, 10 Septembrie, A. S. Macarenco primește o scrisoare dela A. M. Gorchi în care acesta îi scrie cu privire la partea a doua a „Poemului Pedagogic": „Partea a doua a poemului este cu mult mai puțin „actuală" decât prima. Mi se pare că această parte a poemului va câștiga dacă o veți scurta. Trebue să scurtați elementele puțin importante pentru a sublinia mai mult cele importante. Este cam lungă scena cumpărării calului. Nunta este foarte bine descrisă. Este extrem de important să dați lucrarea dv. într'o formă cât se poate mai perfectă".

1934, 18 Septembrie, A. S. Macarenco scrie o scrisoare a lui A. M. Gorchi în care spune următoarele cu privire la partea a doua a „Poemului Pedagogic": „Am căutat să șterg tot ce bate la ochi, am șters în total mai mult de două coli tipărite, dar nu pot transforma radical întreaga parte, din cauză că ea toată este alcătuită după un principiu special pe care îl socotesc just, dar pe care probabil l-am înfățișat prost în munca depusă la această carte".

1934, Prima parte a „Poemului Pedagogic" apare în ediție separată în Editura de Stat pentru Literatură, Moscova.

1935, Februarie, A. S. Macarenco primește o scrisoare dela A. M. Gorchi în care acesta scrie cu privire la „Inelele lui Newton": „după părerea mea „Inelele lui Newton" este o piesă veselă, și dacă vreți, eu o pot preda la teatrul Corș sau Vahtangov".

1935, Apare piesa lui A. S. Macarenco „Major" sub pseudonimul Andrei Galcenco în Editura de Stat pentru Literatură, Moscova.

1935, A. S. Macarenco scrie articolul „Învățământul public în U.R.S.S.". O parte din manuscris s'a păstrat și a fost publicat în cartea: A. S. Macarenco „Opere pedagogice", Editura Academiei de Științe Pedagogice din R.S.F.S.R., M—L, 1948.

1935, 1 Iulie, A. S. Macarenco este numit în postul de ajutor al șefului secției coloniilor de muncă de pe lângă Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne al R.S.S.U. și se mută în orașul Chiev.

1935, Septembrie, A. S. Macarenco termină manuscrisul „Poemului Pedagogic". La 28 Septembrie 1935 A. S. Macarenco îi scria lui A. M. Gorchi: „Astăzi v'am trimis prin poșta aeriană partea a treia a „Poemului Pedagogic". Nu știu desigur cum a ieșit, dar am scris-o cu o mare emoție. Așa cum ați dorit-o în scrisoarea dv. în legătură cu partea a doua, am amplificat toate temele de divergență pedagogică cu Comisariatul Poporului pentru Învățământ; acest lucru a adăugat temei principale multă savoare, dar am păstrat tonul principal optimist... Dragă Alexei Maximovici, „Poemul Pedagogic", lucrarea aceasta mare și neobișnuită pentru mine este terminată. Nu găsesc cuvinte și nu-mi pot aduna simțimintele pentru a vă mulțumi, pentrucă toată această carte se datorește numai atenției și dragostei dv. pentru oameni. Fără imboldul dv., fără energia și ajutorul dv. ra- întâlnit, n'aș fi scris niciodată această carte".

1935, Apar pentru prima oară părțile a doua și a treia din „Poemul Pedagogic", în Almanahul „Anul XVIII", Editura pentru Literatură, Moscova, Cartea a 5-a și a 8-a.

1935, Apare în ediție separată partea a doua a „Poemului Pedagogic"; afară de aceasta apar într'un singur volum partea întâi și a doua în Editura pentru Literatură, Moscova.

1935, Octombrie, A. S. Macarenco primește o scrisoare dela A. M. Gorchi în care acesta îi scrie despre partea a treia a „Poemului Pedagogic": „Partea a treia a Poemului mi se pare și mai valoroasă decât primele două. Am citit cu o mare emoție scena întâlnirii gorchiștilor cu curiajenii și în general multe lucruri m'au turburat cu adevărat... Ce să vă mai spun? Vă felicit pentru această carte bună, vă felicit cu căldură".

1935,	A. S. Macarenco este ales membru în Sfatul Raional Dzerjinschi din Harcov.
1935,	A. S. Macarenco scrie „Metodica organizării procesului educativ". Lucrarea este publicată în cartea A. S. Macarenco „Opere pedagogice", Editura Academiei de Ştiinţe Pedagogice, R.S.F.S.R., Moscova-Leningrad, 1948.
1936, 11 Februarie,	Conferinţa lui A. S. Macarenco despre „Poemul Pedagogic" la şcoala model nr. 2 din Moscova FONO „C. E. Vorošilov", la adunarea elevilor din clasele a VIII—X-a.
1936,	Conferinţa lui A. S. Macarenco despre „Poemul Pedagogic" la discuţia organizată de corpul de profesori şi studenţi ai Institutului Pedagogic Regional din Moscova.
1936, Mai,	Conferinţa dela Institutul Superior Comunist de Învăţământ în legătură cu discutarea „Poemului Pedagogic".
1936, 27 Iulie,	Intâlnirea lui A. S. Macarenco cu cititorii, scriitorii şi criticii la Moscova, la Casa scriitorului (astăzi „Casa omului de litere" a Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S.).
1936,	A. S. Macarenco scrie după moartea lui A. M. Gorchi articolul „Maxim Gorchi în viaţa mea". Publicat în Almanahul „Anul XIX", Cartea 10, Editura pentru Literatură, Moscova.
1936,	A apărut în ediţie separată partea a 3-a a „Poemului Pedagogic" în Editura pentru Literatură, Moscova.
1936,	A. S. Macarenco începe un mare roman : „Căile generaţiei". Fragmente din acest roman sunt publicate în „Literaturnaia Gazeta", Moscova, 1941, 6 Aprilie. El adună deasemenea material pentru „Cartea pentru părinţi" şi începe să scrie romanul „Steaguri pe turnuri".
1936,	A. S. Macarenco scrie articolele: „Un monument minunat", „Pravda", Moscova, 20 Iulie : „Despre personalitate şi societate", „Izvestia", Moscova, 9 Decembrie. „Minunea, creată de viaţa sovietică", „Literaturnaia Gazeta", Moscova, 1 August; „Scrisoare către comitetul soţiilor de scriitori", „Literaturnaia Gazeta", Moscova, 5 August.
1936, Decembrie,	A. S. Macarenco a scris articolul „Bucuria muncii creatoare", publicată în cartea: A. S. Macarenco, „Opere pedagogice", Editura Academiei de Ştiinţe Pedagogice, R.S.F.S.R., M—L, 1948.
1936, Octombrie—	Lucrând ca ajutor al şefului secţiei comunelor

1937, Ianuarie, de muncă ale N. C. V. D. al R. S. S.U., A. S. Macarenco conduce (prin cumul) colonia dela Brovari — o suburbie a orașului Chiev.

1937, Februarie, A. S. Macarenco se mută în capitala U.R.S.S.— Moscova.

1937, A. S. Macarenco ține la radio un ciclu de conferințe pentru părinți. Conferințele sunt publicate în ziarul „Izvestia" și în „Ucitelscaia Gazetă" în anul 1940. „Lecțiile despre educația copiilor" au ieșit în ediție separată în Uciped-ghiz, Moscova, 1940.

1937, Macarenco scrie povestirea „Onoarea", termină „Cartea pentru părinți" (vol. I), scrisă în colaborare cu soția sa, G. S. Macarenco. A. S. Macarenco intenționa să scrie „Cartea pentru părinți" în patru volume. Moartea timpurie a autorului i-a întrerupt munca la celelalte volume.

1937, 21 Aprilie, A. S. Macarenco ține o conferință din însărcinarea Biroului de Conferințe de pe lângă Sovietul Regional Sindical din Moscova, cu tema „Literatura despre educația copiilor". Conferința este publicată în cartea: , A. S. Macarenco, „Opere pedagogice", Editura Academiei de Științe Pedagogice din R.S.F.S.R. Moscova-Leningrad, 1948.

1937, Apare în ediție separată partea a 3-a a „Poemului Pedagogic", Editura pentru Literatură, Moscova.

1937, Apare „Poemul Pedagogic", ultima ediție în timpul vieții lui A. S. Macarenco, 3 părți într'un volum, Editura pentru literatură, Moscova.

1937, Este publicată „Cartea pentru părinți", în revista „Crasnaia Novîi", Moscova nr. 7, 8, 9, 10. In același an apare în ediție separată „Cartea pentru părinți" în Editura pentru Literatură, Moscova.

1937, A. S. Macarenco scrie articolul „Locotenentul Iablonschi", publicat în revista „Smena", 1944, nr. 1—2 și articolul „Alegerea profesiunii" publicat în cartea: A. S. Macarenco, „Opere pedagogice", Editura Academiei de Științe Pedagogice din R.S.F.S.R., M—L, 1948.

1937—1938, Este publicată povestirea „Onoarea" în revista „Octiabr", Moscova, 1947, cartea XI—XII; 1938 cartea I, V, VI.

1937, A. S. Macarenco colaborează activ la diferite ziare și reviste și scrie o serie de articole, schițe și povestiri social-politice, pedagogice și beletristice: „Intâmplare pe o stea", „Pravda", M. 1 Iulie; „Copilăria și literatura", Prav-

da", M. 4 Iulie; „Bucuria vieţii noastre", Pravda", M. 13 Octombrie; „Viaţa nouă", „Pravda", M. 16 Octombrie; „Scopul educaţiei", „Izvestia", M. 28 August; „Steagul nostru", „Izvestia", M. 21 Octombrie; „Fericirea", „Izvestia", M. 7 Noembrie; „O chestiune importantă", „Literaturnaia Gazeta", M. 15 Ianuarie; „Scriitorii, activişti de frunte ai democraţiei sovietice ', „Literaturnaia Gazeta", M. 10 Martie; „O luptă eroică", „Literaturnaia Gazeta", M. 20 Aprilie, „Un laborator tovărăşesc", „Literaturnaia Gazeta", M. 26 Aprilie; „Câteva ore pe canal", „Literaturnaia Gazeta", M. 1 Mai; „In aceste zile", „Literaturnaia Gazeta", M. 26 Mai. „O povestire dăunătoare", „Literaturnaia Gazeta", M. 15 Iulie; „Forţa umanismului sovietic", „Literaturnaia Gazeta", M. 30 Iulie; „Un ghinion regulat", „Literaturnaia Gazeta", M. 30 August; „Povestire despre o viaţă simplă", „Literaturnaia Gazeta", M. 20 August; „Pentru viitorul scump spre care ne duce Stalin", „Literaturnaia Gazeta", M. 26 Octombrie; „Băiatul din Urjum", „Literaturnaia Gazeta", M. 1 Decembrie; „In pragul celui de al treilea deceniu", „Za comunisticescoe prosvescenie", M. 1 Septembrie; „Voi vota pentru tovarăşul Bulganin şi Gudov", „Vecernaia Moscova", M. 29 Noembrie; „Despre sentimentele omeneşti", „Crasnaia Zvezda", M. 18 August; „O întâmplare din trecut", „Leningradscaia Pravda", 27 August; „Despre temele penru scritori", Revista „Cartea şi revoluţia proletară", M. nr. 9, „Dreptul de vot al oamenilor muncii", Revista „Crasnaia Novîi" M. nr. 12; „Ceapaev" de D. Furmanov, Revista „Literaturnâi Critic", M. nr. 10—11; „Mai mult spirit de colectiv", Revista „Octiabr" M. nr. 5; „Parascovia Nichiticina Piciughina", Revista „Octiabr" M. nr. 12 „O întâmplare dintr'o excursie „Revista „Băieţii din colhoz", M. nr. 10; „Grişca", Revista „Smena" M. nr. 9—10.

1938, 10, 14, 16 şi 20 Ianuarie, A. S. Macarenco ţine 4 conferinţe pentru funcţionarii superiori dela Nacromposul R.S.F.S.R. „Problemele educaţiei şcolare sovietice". Trei conferinţe au fost publicate în „Ucitelscaia Gazeta" din 8 Ianuarie, 14 Ianuarie şi 2 Februarie 1941, a patra în revista „Sovetscaia Pedagoghica" 1943, nr. 5—6. Conferinţele au intrat în volumul A. S. Macarenco, „Opere pedagogice alese", Ucipedghiz 1946 M.

1938, 9 Mai, Conferința lui A. S. Macarenco despre „Cartea pentru părinți" ținută în fața cititorilor la uzina de strunguri „S. Ordjonchidze". Cuvântarea a fost publicată în cartea A. S. Macarenco „Opere pedagogice", Editura Academiei de Științe pedagogice din R.S.F.S.R., M. 1948.

1938, Iunie, Discursul lui A. S. Macarenco la Școala model nr. 23 (fostă nr. 2) FONO „C. E. Voroșilov" pe Usacevca, la Moscova, în fața adunării părinților în legătură cu discutarea „Cărții pentru părinți".

1938, 11 Iunie, A. S. Macarenco are o convorbire cu scriitorii începători pe tema: „Cum se creează o operă literară", în revista „Literaturnaia Uceba", M. nr. 10.

1938, 22 Iulie, La adunarea părinților la redacția revistei „Obșcestvenniță", A. S. Macarenco ține conferința cu tema „Familia și educația copiilor". Stenograma este publicată în A. S. Macarenco „Opere pedagogice alese" în 4 volume, vol. I, Editura Academiei de Științe Pedagogice din R.S.F.S.R., M—L 1949.

1938, 16 Octombrie, A. S. Macarenco ține o conferință la adunarea învățătorilor din Leningrad și din regiunea Leningrad. Stenograma cu titlul „Câteva concluzii ale experienței mele pedagogice" este publicată în „Ucitelskaia Gazeta", M. 1940, 15—18 Decembrie.

1938, 18 Octombrie, A. S. Macarenco vorbește la întâlnirea cu cititorii din Palatul Culturii „S. M. Chirov" din Leningrad, închinată romanului „Steaguri pe turnuri". Cuvântarea este publicată în cartea A. S. Macarenco „Opere pedagogice", Editura Academiei de Științe Pedagogice R. S. F. S. R., M—L, 1948.

1938, 20 Octombrie, Conferința lui A. S. Macarenco la Institutul practic-științific al școlilor speciale și al caselor de copii N. C. P. R. S. F. S. R., a cărei stenogramă este publicată în Buletinul „Munca didactico-educativă în căminele de copii", 1941, M. nr. 2—3.

1938, A. S. Macarenco termină romanul „Steaguri pe turnuri", scrie scenariul pentru filmul pentru

copii „Un caracter adevărat", scenariul „Coloniștii" și piesa „Grija pentru om".

1938, Este publicat romanul „Steaguri pe turnuri" în revista „Crasnaia Novîi" nr. 6—7—8.

1938, A. S. Macarenco scrie și publică o serie de articole, povestiri și schițe pedagogice, politico-sociale, beletristice, ș. a.: „Problemele educației în școala sovietică", „Pravda" M. 23 Martie; „Educația caracterului în școală", „Pravda" M. 7 Mai; „In căutarea unui erou", „Izvestia" M. 29 August; „O piesă despre copii", „Literaturnaia Gazeta" M. nr. 13; „In amintirea lui M. Gorchi", „Literaturnaia Gazeta" M. 30 Martie; „Insemnătatea educativă a literaturii pentru copii", „Literaturnaia Gazeta" M. 15 Mai; „Impotriva șablonului", „Literaturnaia Gazeta" M. 30 Iunie; „Scriitorii subscriu la noul împrumut", „Literaturnaia Gazeta" M. 5 Iulie; „Aviatoarele sovietice", „Literaturnaia Gazeta" M. 10 Octombrie; „Stilul literaturii pentru copii", revista „Deșcaia literatura" M. nr. 17; „Convorbire cu cititorul", revista „Cartea și revoluția proletară", M. nr. 4; „Convorbire cu cititorii începători", revista „Literaturnaia Uceba" M. nr. 10; „Doctorul", „Mediținschi rabotnic", M. 29 Noembrie; „Simfonia lui Schubert", revista „Smena" M. nr. 5; „Premiul", revista „Molodoi colhoznic" M. nr. 5; „O întâlnire de neuitat", revista „Drujnâe rebeata" M. nr. 6; precum și articole care au fost publicate după moartea autorului: „Profesorul de gramatică", „Literaturnaia Gazeta" 1940, 30 Martie și „Anii noi", ziarul „Moscovschi comsomoleț", 1941, 1 Ianuarie.

1939, 29 Ianuarie, A. S. Macarenco scrie „Scrisoare deschisă către F. Levin", ca răspuns la articolul antipatriotic al acestuia despre opera „Steaguri pe turnuri". Scrisoarea este publicată după moartea lui A. S. Macarenco în „Literaturnaia Gazeta" M. 1939, 26 Aprilie.

1939, 1 Februarie, A. S. Macarenco este decorat cu Ordinul Steagul Roșu al muncii „pentru merite deosebite în domeniul literaturii".

1939, 8 Februarie, A. S. Macarenco ține o conferință la Casa raională a învățătorului din Moscova pe tema „Edu-

caţia în familie şi în şcoală". Stenograma este publicată în „Ucitelscaia Gazeta" 1940, şi în cartea A. S. Macarenco „Opere pedagogice alese", Ucipedghiz, Moscova, 1946.

1939, 9 Martie, A. S. Macarenco ţine o conferinţă la Institutul pedagogic din Harcov. Stenograma conferinţei cu titlul „Părerile mele pedagogice" este publicată în cartea: A. S. Macarenco „Opere pedagogice alese", Ucipedghiz, M. 1946.

1939, A. S. Macarenco începe o nouă lucrare cu tema: „Ce înseamnă a educa un copil". Un fragment din ea care s'a păstrat a fost publicat în cartea A. S. Macarenco „Opere pedagogice", Editura Academiei de Ştiinţe Pedagogice, R. S. F. S. R., M. L. 1948.

1939, 29 Martie, A. S. Macarenco ia cuvântul la Consfătuirea învăţătorilor Căilor Ferate din Iaroslav pe tema „Din experienţa muncii". Stenograma a fost publicată în cartea A. S. Macarenco „Opere pedagogice", Editura Academiei de Ştiinţe Pedagogice R. S. F. S. R., M—L 1948.

1939, 13 Martie, A. S. Macarenco soseşte la „Casa creaţiei" a Uniunii Scriitorilor U. R. S. S., în localitatea de odihnă Goliţino din regiunea Moscova, la 43 km de Moscova. El termină aici scenariul literar al cărui titlu presupus este „Forţa colectivului".

1939, 1 Aprilie, Anton Semeonovici Macarenco moare subit în urma unei grave afecţiuni cardiace, în vârstă de 51 ani în gara Goliţino de pe calea ferată Belorusă-Baltică în vagonul unui tren local.

POEMUL PEDAGOGIC

Anton Semeonovici Macarenco a început să lucreze la „Poemul Pedagogic" în anul 1925 şi l-a terminat în anul 1935. El a consacrat acestei lucrări zece ani de muncă încordată. In timpul vieţii lui, „Poemul Pedagogic" a fost publicat în 1933 şi 1935 în trei numere ale almanahului „Anul XVII", cartea a 3-a, partea I şi în almanahul „Anului XVIII", cărţile a 5-a şi a 8-a, partea a 2-a şi a 3-a; apoi, din 1934 şi până în 1937, au ieşit 3 ediţii separate. Tot pe atunci, în 1935 şi 1936, au apărut două ediţii din „Poemul Pedagogic" în limba ucraineană în traducere autorizată.

Corespondenţa lui A. S. Macarenco cu A. M. Gorchi, care datează din perioada creării „Poemului Pedagogic", este de o valoare excepţională. După cum se ştie, marele scriitor A. M. Gorchi a arătat o atenţie şi un interes deosebit faţă de activitatea pedagogică şi literară a lui A. S. Macarenco; el i-a dat sfaturi prieteneşti şi un considerabil ajutor. In Septembrie 1935, A. S. Macarenco îi scria lui A. M. Gorchi cu privire la apariţia părţii a 3-a din „Poemul Pedagogic": „Fără imboldul dv. şi fără ajutorul şi energia dv. rar întâlnită, n'aş fi scris niciodată această carte", iar în anul 1936 în articolul „Maxim Gorchi în viaţa mea" (scris după moartea lui A. M. Gorchi), A. S. Macarenco şi-a exprimat cu simplitate şi precizie atitudinea şi simţimintele: „Până în ultimele zile ale vieţii, Maxim Gorchi a rămas învăţătorul meu".

Incă în primele sale scrisori, Anton Semeonovici Macarenco îi comunica lui Alexei Maximovici Gorchi că scrie „Poemul Pedagogic".

La 6 Decembrie 1928 Alexei Maximovici Gorchi îi scria lui Anton Semeonovici Macarenco [1]): „Mulţumesc din inimă pentru propunerea dv. de a-mi dedica „Poemul Pedagogic". Unde intenţionaţi să-l editaţi? Vă sfătuiesc să-l faceţi să apară la Moscova... Aveţi de gând

1) Vezi „Poemul Pedagogic", Ed. „Sovietschi Pisatel", 1940, p. 16.

să-l ilustrați cu fotografii? Ar fi fost nimerit. Nu vă temeți că acest lucru va scumpi cartea".

In Septembrie 1929, Anton Semeonovici Macarenco îi scria lui A. M. Gorchi [1]) „Când am fost la dv., mi-ați recomandat să-mi editez cartea la Editura de Stat și nu la „Narodnâi Ucitel". In prezent, când am mai adăugat câteva capitole teoretice cu totul necesare, cartea mea se ridică cam la 20 de coli. O carte atât de voluminoasă n'aș fi vrut s'o editez la „Narodnâi Ucitel". ...In legătură cu aceasta am o mare rugăminte. Vă rog să dați pentru cartea mea o mică scrisoare de recomandație... Apoi, dacă ea va fi socotită vrednică de publicat, vă rog să vă uitați prin ea".

După scrisoarea lui A. M. Gorchi din 6 Decembrie 1928, A. S. Macarenco nu numai că îi comunica regulat despre mersul lucrului la „Poemul Pedagogic", dar îi și împărtășea gândurile și sentimentele care i se năsteau în procesul muncii creatoare. Astfel la 5 Octombrie 1932, Macarenco scria: „...iar lucrarea cea mai scumpă pentru mine, „Poemul Pedagogic", care înfățișează nu realizări dulci, ci lupta foarte grea din colonia „Gorchi"..., cartea închinată dv., se află la mine acasă mi-e groază oarecum să-mi deschid sufletul în fața publicului cu o sinceritate atât de darnică".

In Ianuarie 1933 A. S. Macarenco îi scria din nou lui A. M. Gorchi „Iar cartea cea mai scumpă pentru mine „Gorchiștii", cam de 20 de coli, terminată demult, se află pe masa mea de lucru" Cartea pe care A. S. Macarenco și-o intitulează în această scrisoare „Gorchiștii" este în realitate „Poemul Pedagogic".

Merită atenție în special ultimele rânduri ale scrisorii din 5 Octombrie 1932, din care se vede că A. S. Macarenco era frământat pe atunci de o problemă care i se punea în mod concret, ca scriitor: în ce fel poate intra în creația literară sinceritatea deplină îmbinată cu modestia și rezerva firească oamenilor în exprimarea sentimentelor și descrierea evenimentelor, mai ales când ele sunt legate de viața și persoana autorului. Și această temă, de o mare importanță principială pentru A. S. Macarenco, este atinsă de el pentru prima oară în scrisorile către A. M. Gorchi.

Ulterior, A. S. Macarenco a revenit de multe ori la problema sincerității și a datoriei scriitorului sovietic și a tratat-o deosebit de amplu în articolul „Literatura și societatea" scris în Februarie 1939.

Pe la începutul lui Septembrie 1923, A. S. Macarenco i-a trimis prima parte a „Poemului Pedagogic" lui A. M. Gorchi Iar la 25 Septembrie 1933, A. M. Gorchi îi scria lui A. S. Macarenco cu privire la prima parte a „Poemului Pedagogic" [2]): „după părerea mea „Poemul" a reușit foarte bine. Fără a mai vorbi de importanța „subiectului" lui, care se referă la un material foarte interesant, ați știut să desvoltați într'un mod reușit acest material și ați găsit un ton just, viu și sincer în narațiune, în care umorul dv. este cât se poate de la locul

1) Fragmentele din scrisorile lui A. S. Macarenco sunt publicate cu permisiunea Arhivei A. M. Gorchi a Institutului de literatură universală „A. M. Gorchi".

2) Vezi „Poemul Pedagogic" Ed. „Sovietschi Pisatel". 1940, p. 18. (Nota redacției sovietice)

lui. Mi se pare că manuscrisul n'are nevoie de o revizuire serioasă, trebue numai să păstraţi gradaţia în creşterea numerică a coloniştilor, căci vorbiţi mult despre „comandanţi", dar armata nu se prea vede. Manuscrisul trebue editat. Cât aţi mai scris? Nu puteţi termina prima parte cu hotărîrea mutării la Curiaj?".

Primind o apreciere atât de încurajatoare dela A. M. Gorchi, A. S. Macarenco a predat redacţiei Almanahului „Anul XVII" manuscrisul primei părţi a „Poemului Pedagogic".

„Poemul Pedagogic" partea I a fost publicat pentru prima oară în Almanahul „Anul XVII" cartea a 3-a, anul 1933, în 24 de capitole.

Manuscrisul primei părţi a „Poemului Pedagogic" nu s'a găsit deocamdată în arhive, deaceea în prezent nu se poate stabili precis în câte capitole a fost scrisă de autor şi predată redacţiei almanahului. Insă în această problemă ne dă unele informaţii, scrisoarea lui A. S. Macarenco din 7 Martie 1934. El îi scria lui A. M. Gorchi cu obişnuita lui modestie: „Nu ştiu, trebue să insist pentru o ediţie separată a primei părţi sau ea nu merită să fie editată separat? O ediţie separată mă interesează în special din cauză că se vor putea introduce câteva capitole şi fragmente (aproximativ 4 coli tipărite) care n'au fost tipărite în almanah din lipsă de spaţiu; mi se pare, ca, probabil, fiecărui autor, că aceste fragmente sunt foarte bune şi necesare şi că fără ele „Poemul ar pierde mult din valoarea lui".

In ediţiile separate din anii 1934 şi 1935, partea I a „Poemului Pedagogic" a fost tipărită în 29 de capitole. Fragmentul citat mai sus din scrisoarea lui A. S. Macarenco din 7 Martie 1934 ne dă destule motive să credem că cele 5 capitole noi publicate în aceste ediţii separate au fost luate de el din manuscrisul prezentat la redacţia Almanahului. In anul 1937, în ultima ediţie din timpul vieţii autorului, prima parte a „Poemului Pedagogic" este publicată în 27 de capitole. Mai jos este dat pentru comparaţie cuprinsul primei părţi a „Poemului Pedagogic" în aceste patru ediţii. Vezi tabelele din paginile următoare

Acest tabel ne arată numărul capitolelor primei părţi a „Poemului Pedagogic" în patru ediţii succesive. In comparaţie cu almanahul „Anul XVII" în ediţiile din anii 1934 şi 1935 A. S. Macarenco include în partea I următoarele 5 capitole: „Eroii educaţiei socialiste", „Bătălia dela lacul cu răchite", „Călimările", „Al nostru-i cel mai frumos", „Sarin se răfueşte". Capitolul 22 „Rodimcic, Deriucenco şi Contralto", publicat în cartea a 3-a a Almanahului „Anul XVII" a fost transformat şi în editia separată din 1934—1935 a căpătat o nouă denumire: „Lepădăturile din colonia a 2-a". Autorul a schimbat deasemenea titlul capitolului 12 „Exploziile"; în toate ediţiile următoare el se intitulează „Osadcii".

Capitolul „Exploziile" a fost considerabil prelucrat de autor. Sfârşitul capitolului „Exploziile", după cuvintele: „Fii sănătos", devine începutul capitolului următor „Călimările", vezi Almanahul „Anul XVII", cartea a 3-a, pag. 134 — 135 şi vol. I din această culegere de opere, pag. 106 — 108). Avem motive să presupunem că A. S. Macarenco a schimbat în ediţia din 1934 titlul capitolului

TABLA DE MATERII [1])

Almanahul „Anul XVIII" cartea a 3-a Editura „Sovietscaia Literatura" 1933	Editura de Stat pentru Literatură (GIHL) ediția din 1934
1. De vorbă cu directorul Gubnarobrazului.	1. De vorbă cu directorul Gubnarobrazului.
2. Inceputurile modeste ale coloniei Gorchi.	2. Inceputurile modeste ale coloniei Gorchi.
3. Caracterizare a necesităților primare.	3. Caracterizare a necesităților primare.
4. Operațiuni cu caracter intern.	4. Operații cu caracter intern.
5. Probleme de interes obștesc.	5. Probleme de interes obștesc.
6. Cucerirea cazanului de fier.	6. Cucerirea cazanului de fier.
7. „Niciun purice nu e de lepădat".	7. „Niciun purice nu e de lepădat".
8. Caracter și civilizație.	8. Caracter și civilizație.
9. „Mai sunt cavaleri în Ucraina".	9. „Mai sunt cavaleri în Ucraina".
10. Semănătoarea triumfală.	10. „Eroii educației socialiste".
11. Bratcenco și comisarul pentru aprovizionarea raionului.	*11. Bătălia dela lacul cu răchite*
12. Exploziile.	12. Semănătoarea triumfală.
13. Gabersup.	13. Bratcenco și comisarul pentru aprovizionarea raionului.
14. „Strângerea legăturilor cu țărănimea".	14. Osadcii.
15. Gajurile.	*15. Călimările.*
16. Despre inventarul viu și mort.	*16. „Al nostru-i cel mai frumos".*
17. Moșii răutăcioși.	17. Gabersup.
18. Amputare.	*18. Sarin se răfurește*
19. Sămânță de calitate.	19. Strângerea legăturilor cu țărănimea.
20. Calvarul lui Semeon.	20. Gajurile.
21. Pedagogie de comandanți.	21. Despre inventarul viu și mort.
22. Rodimcic Derlucenco și Contralto.	22. Moșii răutăcioși.
23. Cucerirea Comsomolului.	23. Amputare.
24. Inceputul marșului de biruință.	24. Sămânță de calitate.
	25. Calvarul lui Semeon.
	26. Pedagogie de comandanți.
	27 Levădăturile din colonia a 2-a
	28. Cucerirea Comsomolului.
	29. Inceputul marșului de biruință.

1) Capitolele care n'au intrat în Almanah sunt culese cu literă cursivă (Nota redacției sovietice.

Editura de Stat pentru literatură (GIHL) ediția din 1935	Editura de Stat pentru literatură (GIHL) ediția din 1937
1. Convorbire cu directorul Gubnarobrazului.	1. Convorbire cu directorul Gubnarobrazului.
2. Începuturile modeste ale coloniei Gorchi.	2. Începuturile modeste ale coloniei Gorchi.
3. Caracterizare a necesităților primare.	3. Caracterizare a necesităților primare.
4. Operațiuni cu caracter intern.	4. Operațiuni cu caracter intern.
5. Probleme de interes obștesc.	5. Probleme de interes obștesc.
6. Cucerirea cazanului de fier.	6. Cucerirea cazanului de fier.
7. „Niciun purice nu e de lepădat".	7. „Niciun purice nu e de lepădat".
8. Caracter și civilizație.	8. Caracter și civilizație.
9. „Mai sunt cavaleri în Ucraina".	9. „Mai sunt cavaleri în Ucraina".
10. „Eroii Sotvosului	*10. „Eroii Sotvosului".*
11. Bătălia dela lacul cu răchite	11. Semănătoarea triumfală.
12. Semănătoarea triumfală.	12. Bratcenco și comisarul pentru aprovizionarea raionului.
13. Bratcenco și comisarul pentru aprovizionarea raionului.	13. Osadcii.
14. Osadcii.	*14. Călimările.*
15. Călimările.	*15. Al nostru-i cel mai frumos,*
16. „Al nostru-i cel mai frumos'	16. Gabersup.
17. Gabersup.	17. „Strângerea legăturilor cu țărănimea."
18. Șarin se răfuește.	18. Gajurile.
19. „Strângerea legăturilor cu țărănimea".	19. Despre inventarul viu și mort.
20. Gajurile.	20. Moșii răutăcioși.
21. Despre inventarul viu și mort.	21. Amputare.
22. Moșii răutăcioși.	22. Sămânță de calitate.
23. Amputare.	23. Calvarul lui Semeon.
24. Sămânță de calitate.	24. Pedagogie de comandanți.
25. Calvarul lui Semeon.	*25. Lepădăturile din colonia a 2-a*
26. Pedagogie de comandanți.	26. Cucerirea Comsomolului.
27. Lepădăturile din colonia a 2-a.	27. Începutul marșului de biruință.
28. Cucerirea Comsomolului.	
29. Începutul marșului de biruință.	

„Exploziile" din cauză că de pe atunci „Explozia" căpătase pentru el semnificaţia unui termen, care defineşte un procedeu complex psihologico-pedagogic, elaborat de el, al cărui conţinut nu era încă destul de lămurit în capitolul „Exploziile".

Afară de aceasta, titlul nou—„Osadcii" împrumută întregului episod al acestui capitol un caracter de întâmplare deosebită, aşa cum a şi fost în realitate.

Textul cuprins în cele 8 capitole: „Gajurile", „Despre inventarul viu şi mort", „Moşii răutăcioşi", „Sămânţă de soi", „Calvarul lui Semeon", „Pedagogie de comandanţi", „Cucerirea Comsomolului" şi „Începutul marşului de biruinţă", a fost complectat de autor în ediţiile următoare.

Deasemenea este necesar să arătăm aici că în ediţia în limba ucraineană din anul 1935 a „Poemului Pedagogic" prima parte mai conţine încă un capitol — „Prin gropi pedagogice". Acest capitol reprezintă un mare interes pedagogic, însă în ediţiile ruse el n'a fost publicat, iar textul autorului nu s'a păstrat.

După cum se vede din tabla de materii, în ediţia din 1937, prima parte a „Poemului Pedagogic" a ieşit în 27 de capitole; în comparaţie cu almanahul „Anul XVII" include numai patru capitole suplimentare: „Eroii Soţvosului", „Călimările", „Al nostru-i cel mai frumos" şi „Lepădăturile din colonia a 2-a". Capitolele „Bătălia dela lacul cu răchite" şi „Şarin se răfueşte" n'au intrat în această ediţie.

In ediţia prezentă prima parte a „Poemului Pedagogic" este dată pentru întâia oară în întregime, în 30 de capitole.

In textul principal sunt publicate 28 de capitole, deoarece aici a intrat capitolul înlăturat în ediţia din 1937: „Şarin se răfueşte". In anexe sunt date două capitole: „Bătălia dela lacul cu răchite" şi „Prin gropi pedagogice", tradus în limba rusă de G. S. Macarenco (vezi vol. I, pag. 645—654).

* * *

La prima parte a „Poemului Pedagogic" A. S. Macarenco a lucrat 8 ani, din 1925 până în 1933. După ce a fost publicată, el scrie la 7 Martie 1934 o scrisoare către A. M. Gorchi în care exprimă adânca lui recunoştinţă: „Datorită atenţiei, sprijinului şi poate chiar apărării dv., „Poemul Pedagogic" a văzut lumina tiparului..." Şi mai departe în aceeaşi scrisoare el îşi expune intenţiile şi planurile cu privire la partea a 2-a a „Poemului Pedagogic": „Să mai scriu şi partea a 2-a sau nu face?... Aş zice că am un material destul de bogat pentru partea a 2-a. Este epoca cea mai bună a coloniei „Gorchi".

In prima parte am căutat să înfăţişez cum se alcătueşte colectivul. în partea a 2-a vreau să descriu mişcarea puternică a colectivului în plină înflorire, cucerirea Curiajului şi lupta dela Harcov — până la venirea dv. Vreau să termin cu venirea dv. la Curiaj.

Pentru mine, partea a 2-a este mai grea decât prima. Nu-mi închipui cum voi putea face faţă unei sarcini atât de grele: să descriu un colectiv întreg şi în acelaş timp să nu-i pierd pe oameni ca indi-

vizi, să nu le atenuez coloritul. Într'un cuvânt mă tem. Deasemenea nu știu dacă e nimerit să diluez narațiunea cu digresiuni teoretice în legătură cu problemele de educație, îmi vine să fac acest lucru, dar va fi bine oare?"

In această scrisoare se vede că prin Martie 1934 A. S. Macarenco cristalizase deja structura principală a părții a doua a „Poemului Pedagogic" și pregătise materialul necesar.

In scrisoarea următoare, din 14 Iunie 1934, Anton Semeonovici Macarenco îi comunică lui A. M. Gorchi organizarea la Harcov a unui comitet pentru deschiderea unor noi colonii de muncă pentru copii, iar despre partea a doua a „Poemului Pedagogic" scrie următoarele: „Scriu partea a 2-a a „Poemului Pedagogic". Ea progresează destul de încet, mă împiedică treburile din comună, încordate ca întotdeauna".

Răspunzând lui A. S. Macarenco, Alexei Maximovici Gorchi scria: [1]) „Sunt foarte bucuros că guvernul intenționează să dea amploare organizării unor colonii de muncă pentru copii, înțeleg foarte limpede necesitatea participării dv. la această acțiune admirabilă, dar sunt mâhnit de faptul că partea a 2-a a „Poemului Pedagogic" progresează încet. Mi se pare că dv. nu apreciați destul de just importanța acestei lucrări, care trebue să justifice și să întărească metoda dv. de educație a copiilor. Dv. trebue să faceți în așa fel ca poemul să fie terminat și citit în momentul organizării noilor comune. Prin acest act veți ajuta ca ele să fie organizate just, așa cum s'a întâmplat la Curlaj și în comuna Dzerjinschi. Vă rog în modul cel mai insistent să vă încordați puterile și să terminați partea a 2-a a „Poemului".

Insist s'o faceți nu numai ca literat, ci și din motivele arătate mai sus".

A. S. Macarenco a terminat pe la sfârșitul lui August 1934 partea a 2-a a „Poemului Pedagogic" și a trimis-o lui A. M. Gorchi. La 10 Septembrie 1934, A. M. Gorchi îi scrie lui A. S. Macarenco în legătură cu partea a 2-a a „Poemului Pedagogic" [2]): „Partea a doua a „Poemului" este mult mai puțin „actuală" ca prima; „discuțiile" predomină asupra muncii cu oamenii și cu pământul. In aceste discuții e mult umor, ele dau „Poemului" un ton vesel; acest lucru nu este desigur un defect, dacă nu micșorează importanța foarte mare tematică, precum și istorică a experienței sociale făcute în colonie.

Mi se pare că această parte a „Poemului" va câștiga mult dacă o veți scurta. Trebue să reduceți lucrurile puțin importante, pentru a sublinia mai viu pe cele mai importante. Este cam lungă scena cumpărării calului. Nunta este foarte bine reprezentată.

Sunt exigent din cauză că sunt convins de marea importanță a „Poemului", de justețea metodei, de folosul experienței. Dar pentru ca experiența să fie clară pentru cititor — chiar atunci când el nu e un pedagog profesionist — trebue să înfățișați cu mai multă precizie gradația în transformarea băieților.

In această parte figura dv. și munca dv. personală îi lasă pe băieți

1) Vezi „Poemul Pedagogic" ed. „Sovietschi Pisatel" 1940 (Nota redacției sovietice.
2) Vezi Nota redacției sovietice în paginile următoare (N. T.).

întrucâtva în umbră. Şi asta pentrucă dv. vă ilustraţi munca prin cuvinte, în timp ce această ilustrare cere fapte. Nu se vede cum au ajuns băieţii la necesitatea de a învăţa în facultăţile muncitoreşti; această hotărîre este neaşteptată.

In general, vă rog foarte mult să citiţi atent şi să scurtaţi pe alocuri, iar uneori să complectaţi manuscrisul.

Este extrem de important să daţi lucrarea dv. într'o formă cât mai perfectă".

După ce a primit răspunsul lui A. M. Gorchi în legătură cu partea a 2-a a „Poemului Pedagogic" A. S. Macarenco îi scrie la 18 Septembrie 1934:

„Iubite Alexei Maximovici!

Nu găsesc cuvinte pentru a-mi exprima recunoştinţa şi dragostea pentru dv. Ştiu bine un singur lucru, că nici eu şi nici „Poemul" meu nu merită atenţia deosebită pe care ne-o arătaţi şi nici munca uriaşă pe care ne-o dăruiţi.

Nu am o idee clară despre partea a 2-a: ea mi se pare când foarte bună, mult mai bună decât prima, când extrem de slabă, fără nicio valoare. Am scris-o în condiţii îngrozitoare în timpul unei munci foarte încordate în comună, în timpul excursiei de vară a comunarzilor: în tren, pe străzile oraşelor, în pauzele dintre marşuri.

Din această cauză, şi din lipsa mea de experienţă, şi din slăbiciunea mea, ea are multe lipsuri, pe care le-am văzut deosebit de limpede după ce-am citit răspunsul dv.: multe „discuţii", pe primul plan figura mea, există şi spirite de prisos.

Am căutat să şterg tot ce bate la ochi, în total am tăiat mai bine de două coli tipărite, dar nu pot schimba fundamental întreaga parte din cauză că ea toată este alcătuită după un anumit principiu, pe care îl socotesc just, dar pe care, poate, l-am redat prost în munca mea asupra cărţii.

Vă rog foarte mult să acordaţi atenţie următoarelor:

Crezul meu pedagogic: pedagogia este în primul rând o chestiune dialectică — nu pot fi stabilite niciun fel de măsuri sau sisteme pedagogice absolute. Orice principiu dogmatic care nu reiese din împrejurările şi cerinţele unui moment dat, ale unei etape date, vor fi întotdeauna greşite.

Vreau să afirm numai un singur lucru: în educaţia comunistă instrumentul unic şi principal de educaţie este un colectiv viu de muncă. Deaceea efortul principal al unui organizator trebue îndreptat spre crearea şi ocrotirea unui astfel de colectiv pentru a-l organiza, a-l uni, a crea tonul şi tradiţiile, a-l îndruma...

In prima parte a „P. P." am vrut să arăt cum, lipsit de experienţă şi greşind deseori, am creat un colectiv din oameni rătăciţi şi înapoiaţi. Am reuşit s'o fac datorită unui principiu de bază: colectivul trebue să fie viu şi poate fi creat numai din oameni adevăraţi, oameni vii care în încordarea lor se transformă şi ei înşişi.

In partea a 2-a nu-mi puneam în mod conştient problema transformării omului. Transformarea unui singur om, a individului izolat mi se pare o temă secundară, deoarece avem nevoie de o educaţie nouă

de masă. In partea a 2-a mi-am luat drept scop să înfăţişez instrumentul principal de educaţie, colectivul, şi să arăt caracterul dialectic al desvoltării lui. Am vrut să înfăţişez mijloacele de care dispunea colectivul în următoarele trăsături principale:

1. Orientarea proletară de clasă şi negarea gospodăriei ţărăneşti individuale.
2. Predominarea interesului colectivului faţă de interesele individului.
3. Disciplina.
4. Optimismul.
5. Munca şi gospodăria colectivă.
6. Procesul de însuşire a învăţăturii şi culturii.
7. Oameni adevăraţi, vii (Galina, Silantii, Maria Condratievna).
8. Mişcarea înainte, caracterul obligator al desvoltării.
9. Tradiţiile, printre care şi cele exterioare.
10. Estetica vieţii.

Poate că n'am reuşit să exprim bine toate acestea, dar asta e altceva.

In partea a 3-a vreau să arăt acest colectiv în acţiune: într'o transformare masivă nu a unor indivizi în parte, ci în masă — 300 de curiajeni. In partea a 3-a, am un material bogat pentru a înfăţişa această transformare şi pentru a dovedi că această transformare este mai uşoară şi mai rapidă cu ajutorul colectivului.

Insă în partea a 3-a vreau să înfăţişez şi rezistenţa unor anumite persoane din Comisariatul Poporului pentru Invăţământ. In partea a 2-a, am vrut să arăt numai primele presimţiri, primul suflu de luptă. Atacul Comisariatului Poporului îndreptat împotriva. muncii mele a fost provocat tocmai de împrejurările în care a activat colectivul gorchiştilor la Curiaj.

In partea a 3-a, vreau să arăt cum un colectiv sănătos se înmulţeşte uşor prin „înmugurire" (dzerjiţii).

Aceasta e schema mea. Se prea poate să nu fi ştiut povesti totul în aşa fel încât să fie limpede pentru cititor. Este foarte bine că acest lucru se descoperă acum: în partea a 3-a voi căuta să lămuresc totul, dacă voi fi îndeajuns de capabil. Incă odată, vă mulţumesc, dragă Alexei Maximovici. Imi pare îngrozitor de rău că nu v'am văzut şi îmi pare şi mai rău că sunteţi bolnav. Vă doresc sănătate şi vigoare.

Al dv. devotat, A. Macarenco".

In această scrisoarea A. S. Macarenco stabileşte cu precizie sarcinile pedagogice şi literare pe care şi le-a asumat creând „Poemul Pedagogic".

Deasemenea este necesar să ne oprim aici asupra unor date, deoarece ele sunt deosebit de elocvente pentru caracterizarea relaţiilor dintre A. M. Gorchi şi A. S. Macarenco. Astfel, spre sfârşitul lui August 1934, A. M. Gorchi a primit manuscrisul părţii a 2-a a „Poemului Pedagogic" şi deja la 1 Septembrie, el dă un răspuns detaliat asupra

ei, iar către 18 Septembrie, A. S. Macarenco introduce în manuscris corectări în conformitate cu indicaţiile lui A. M. Gorchi. Spre Sfârşitul lui Septembrie autorul predă manuscrisul redacţiei Almanahului

Partea a 2-a a „Poemului Pedagogic" a fost publicată pentru prima oară în Almanahul „Anul XVIII" cartea a 5-a, în anul 1935. In acelaş an partea a 2-a a „Poemului" apare în ediţie separată şi deasemenea un volum separat, cuprinzând partea 1 şi a 2-a.

In Almanah şi în ediţiile următoare partea a 2-a a „Poemului Pedagogic" este publicată în 18 capitole. Titlurile capitolelor rămân neschimbate, cu excepţia capitolului 8, care în Almanah şi în ediţiile din 1935 se intitulează „Hidroterapia detaşamentului 9", iar în ediţia din 1937 acest capitol este denumit de autor „Detaşamentele 9 şi 10".

Textul părţii a 2-a a „Poemului Pedagogic" publicat în Almanahul „Anul XVIII" a intrat nemodificat în ediţia din anul 1935.

A. S. Macarenco a lucrat la partea a 2-a un an de zile. Ea a fost publicată 3 luni dela prezentarea manuscrisului redacţiei Almanahului. In 1937, în timpul pregătirii pentru a fi editată, din 18 capitole ale părţii a 2-a, 10 n'au suferit niciun fel de modificări. In comparaţie cu modul cum au fost publicate în Almanah, textele a 8 capitole au fost reduse în mod considerabil în următoarele 4 capitole: — „Hidroterapia detaşamentului 9" (care după cum s'a arătat mai sus, a căpătat în ediţia din 1937 titlul de „Detaşamentele 9 şi 10", „Toamna" „Grimasele dragostei şi ale poeziei" şi „Să nu ne plângem". Mici comprimări au fost deasemenea făcute la 4 capitole: „Otcenaş", „Complectare", „Lirică" şi „Oameni dificili".

* * *

Corespondenţa lui A. S. Macarenco cu A. M. Gorchi în legătură cu partea a 3-a a „Poemului Pedagogic" dovedeşte atenţia excepţională cu care marele scriitor A. M. Gorchi urmărea munca lui Anton Semeonovici Macarenco de redactare a ultimei părţi a „Poemului Pedagogic".

In scrisoarea din 26 Ianuarie 1935, A. S. Macarenco îi comunică lui A. M. Gorchi: „Am început partea a 3-a a „Poemului Pedagogic", pe care sper s'o prezint Almanahului al şaptelea. Doresc foarte mult ca această parte să fie cea mai bună, deaceea voi căuta s'o termin mai devreme, pentru a avea timp să fac corectările sau chiar s'o scriu din nou, dacă va fi nevoie".

In Februarie 1935 A. M. Gorchi îi scrie lui A. S. Macarenco următoarele [1]): „Dar îmi vine să vă dojenesc. Rău aţi făcut că aţi întrerupt scrierea „Poemului Pedagogic"... Iată, au ieşit deja primele părţi ale „Poemului", dar unde e a treia? Vă rog foarte mult să continuaţi lucrul! Cred că partea a treia trebue dusă până în momentul plecării dv. şi că trebue să terminaţi cu aceasta".

După primirea acestei scrisori, A. S. Macarenco îi răspunde lui A. M. Gorchi cu mult entuziasm tot în Februarie 1935: „In orice caz, după dojana dv. îmi vine să scriu nu partea a treia a „Poemului Peda-

1) Vezi „Uciteliskaia Gazeta", Nr. 30, din 19 Iunie 1941 (Nota redacţiei sovietice).

gogic", ci partea a treia din ceva foarte grandios..." „Poemul Pedagogic" este poemul întregii mele vieți, care, deși se reflectă slab în povestirea mea, totuși mi se parte ceva „sacru".

A. S. Macarenco trebuia să lucreze cu multă încordare la partea a treia a „Poemului Pedagogic", deoarece el îndeplinea totodată o muncă grea și de răspundere la secția comunelor de muncă ale N.K.V.D. a R.S.S.U. la Chiev. Și totuși, la 28 Septembrie 1931 el îi comunică lui A. M. Gorchi: „V'am trimis astăzi prin poșta aeriană partea a treia a „Poemului Pedagogic". Nu știu desigur cum a ieșit, dar am scris-o cu o mare emoție.

Așa cum ați dorit-o în scrisoarea dv. cu privire la partea a doua, am amplificat toate temele divergențelor pedagogice cu Comisariatul Poporului pentru Învățământ: acest lucru a adăugat temei principale multă savoare, dar am păstrat tonul principal optimist...

Al doilea exemplar l-am trimis redacției Almanahului „Anul XVIII"... La nevoie, cred că se pot scoate capitolele „La poalele Olimpului" și „Ajutați-i băiețașului!"

In aceeași scrisoare, A. S. Macarenco scria:

„Dragă Alexei Maximovici! „Poemul Pedagogic", lucrarea aceasta mare și neobișnuită pentru mine, a fost terminată. Nu găsesc cuvinte și nu-mi pot aduna simțimintele pentru a vă mulțumi, pentrucă toată această carte se datorează exclusiv atenției dv. și dragostei dv. pentru oameni..."

In Octombrie 1935 Alexei Maximovici Gorchi îi scria lui Anton Semeonovici Macarenco cu privire la partea a 3-a a „Poemului Pedagogic" [1]:

„Partea a 3-a a „Poemului" mi se pare și mai valoroasă decât primele două. Am citit cu o mare emoție scena întâlnirii gorchiștilor cu curiajenii și în general multe lucruri m'au emoționat mult. Pe cel dela Șotvos l-ați înfățișat așa cum trebue; capitolele: „La poalele Olimpului" și „Ajutați-i băiețașului" nu trebue eliminate.

V'ați făurit un „suflet" admirabil, el știe foarte bine să iubească și să urască. Am făcut pe manuscris câteva corectări mărunte și l-am trimis la Moscova... și acum vă felicit pentru minunata dv. carte, vă felicit cu căldură".

Almanahul „Anul XVIII" cartea a 8-a, în care a intrat partea a 3-a a „Poemului Pedagogic" a fost dat la cules la 11 Noembrie 1935, iar bunul de tipar a fost dat abia la 26 Februarie 1936. Astfel, cu toate că pe coperta cărții a 8-a a Almanahului scrie 1935, el a ieșit la începutul anului 1936.

Textul autentic al părții a 3-a a „Poemului Pedagogic" s'a păstrat cel mai complect. Există două texte ale autorului bătute la mașină: unul în Arhiva Centrală de Stat pentru Literatură a Direcției Generale a Arhivelor M.V.D. a U.R.S.S., și altul în Arhiva A. M. Gorchi a Institutului de literatură universală „A. M. Gorchi", de pe lângă Academia de Științe U.R.S.S., cu corecturile lui A. M. Gorchi, precum și un text al autorului, scris de mână, în arhiva personală a lui A. S. Maca-

1) Vezi „Poemul Pedagogic", ed. Sovietschi Pisatel, 1940, p. 18. (Nota redacției sovietice).

renco. In volumul de față sunt redate în facsimil câteva pagini de manuscris.

In Almanah și în toate edițiile ulterioare partea a 3-a a „Poemului Pedagogic" a fost publicată, cuprinzând 15 capitole. Titlurile capitolelor n'au fost modificate.

In anul 1936, partea a 3-a a „Poemului Pedagogic" a apărut în volum separat și astfel două ediții — din 1934—1935, care după cum s'a spus mai sus, conțineau numai prima și a doua parte, au fost terminate.

Textul părții a 3-a în volum separat corespunde, cu mici excepții, pe deplin cu acela care a fost publicat în Almanah.

In anul 1937 partea a 3-a a „Poemului Pedagogic" a apărut în ediție separată.

La partea a 3-a a „Poemului Pedagogic" A. S. Macarenco a lucrat numai un an de zile. Intre predarea manuscrisului redacției Almanahului și apariția părții a 3-a a trecut aproape o jumătate de an. In timpul pregătirii ediției părții a 3-a, în 1937, a fost eliminată din textul publicat în Almanah mai bine de o jumătate de coală tipărită. Tăieturile, diferite după cantitatea textului eliminat, au fost făcute în 14 capitole. Cea mai mare tăietură (mai mult de două pagini) a suferit-o textul capitolului „Viața merge mai departe". Din capitolul „La poalele Olimpului" au fost eliminate textele care au o importanță pedagogică. Ele au fost reintroduse în edițiile postume ale „Poemului Pedagogic".

In ciuda tăieturilor cât și complectărilor considerabile pe care le-au introdus A. S. Macarenco în textul „Poemului Pedagogic" pentru ediția din 1937, structura generală a poemului și caracterul personajelor au rămas nemodificate. Pentru acest prim volum din operele lui A. S. Macarenco „Poemul Pedagogic" a fost pregătit pentru tipar după ultima ediție din timpul vieții autorului, din anul 1937. Textul „Poemului Pedagogic" a fost confruntat cu manuscrisele autorului și cu toate edițiile care au apărut înainte de 1937. In text s'au păstrat complectările făcute în edițiile postume ale „Poemului Pedagogic" și care au devenit obișnuite pentru cititori.

G. S. Macarenco
N. A. Sunducov

NOTE LA TEXTUL «POEMUL PEDAGOGIC»

Pagina 3, rândul 14, „seamănă asta a şcoală?" Este vorba de şcoala elementară din oraşul Poltava, condusă de A. S. Macarenco din August 1919. In clădirea acestei şcoli funcţiona în 1920 şi secţia economică a guvernământului. Lecţiile aveau loc între orele 9—15, iar secţia economică lucra dela ora 16.

Pagina 4, rândul 19, „închisori pentru copii... sau cum le zice, stai?... Aha! Reformatorii". Inchisorile de copii în Anglia se numesc reformatorii.

Pagina 5, rândul 15 de jos, „150 de milioane". In bancnotele din anul 1920.

Pagina 7, rândul 13, de jos, „Inchipuiţi-vă pe „Pan" al lui Vrubel". Autorul se referă la celebrul tablou pictat în anul 1899 de pictorul rus M. A. Vrubel (1856—1910). Tabloul se află în Galeria de Stat Tretiacov din Moscova.

Pagina 9, rândul 10, „...am izbutit să căpătăm dela Oprodcoarm a armatei I de rezervă". Este vorba de comisia specială de aprovizionare a armatei I de rezervă în anii Războiului Civil.

Pagina 9, rândul 16, „...Comparând toate acestea cu idealurile mele în domeniul civilizaţiei materiale, am văzut: chiar dacă aş fi căpătat de o sută de ori mai mult, aş fi rămas tot atât de departe de idealurile mele ca şi acum". Unul din principiile pedagogiei sovietice constă în faptul că învăţătura, munca şi viaţa copiilor sovietici din instituţiile de copii trebue să corespundă ultimului cuvânt al ştiinţei şi tehnicii contemporane. A. S. Macarenco era nevoit să apere acest punct de vedere într'o polemică vie cu părerile greşite din vremea aceea, după care, în desvoltarea lor, copiii repetă istoria omenirii şi deaceea viaţa lor într'o instituţie de copii trebue să înceapă în condiţiile unei civilizaţii primitive. Aceste idei pseudoştiinţifice erau împrumutate din sistemele pedagogice burgheze din apus.

Pagina 13, rândul 7 de jos, „...nu aveam în mâinile mele nicio ştiinţă şi nicio teorie". Intre anii 1920—1930 A. S. Macarenco a supus unei analize critice moştenirea pedagogică burgheză. După apariţia „Poemului Pedagogic" această critică a pedagogiei burgheze era înfăţişată, uneori, ca o negare a „teoriei" în general. In cartea „Steaguri pe turnuri" A S. Macarenco scria în această privinţă: „S'a dovedit că existau foarte multe elemente vechi, dar ele nu voiau să moară în linişte, se revoltau, unelteau, se deghizau în haine noi şi cuvinte noi...

Elementele vechi ştiau chiar să scrie articole în care se lua apărarea „pedagogiei sovietice".

Pagina 16, rândul 2 de jos, „...doar n'o să ne ducem la Dopr". — Dopr — Casă de detenţiune preventivă.

Pagina 18, rândul 7 de jos „... să-l trimit pe Zadorov înapoi comisiei, ca pe un element incorigibil..." E vorba de Comisia pentru afacerile delicvenţilor minori — o organizaţie locală pe lângă secţiile învăţământului public, care se compunea dintr'un pedagog (preşedinte), un jurist şi un doctor. Comisia se ocupa de afacerile delicvenţilor minori.

Pagina 30, rândul 8, „...semănând cu cea a lui Mac Kinley, preşedintele Statelor Unite ale Americii". Mac-Kinley a fost preşedintele Statelor Unite între 1896 şi 1901.

Pagina 31, rândul 8, „Tot n'o s'ajungi zavcol". Între 1920—1930 directorii coloniilor erau numiţi prescurtat zavcol.

Pagina 59, rândul 2, „Îi ştiu eu pe corbii ăştia", A. S. Macarenco explică astfel în povestirea „F. D.—1" cuvântul corb: în comună corbi erau numiţi oameni foarte diferiţi. Corb este în primul rând un om înapoiat, dela ţară, care nu ştie nici să vorbească, nici să se mişte, grosolan cu tovarăşii lui şi în genere primitiv. Dar în noţiunea de corb intra şi un început de lăcomie, invidie, aviditate personală, şi afară de asta un corb era antipatic şi prin înfăţişarea lui exterioară: „cam gras, cam adormit".

Pagina 79, rândul 6 de jos, „Comnezamul nostru este slab..." Comnezam erau numite în Ucraina comitetele ţăranilor săraci. Erau aceleaşi cu comitetele sărăcimii din R.S.F.S.R. (Combed).

Pagina 93, rândul 9 de jos, „Trebuia să lucrăm, fie pe îndelete cu multă luare aminte, fie să punem capăt acestei stări de lucruri printr'o explozie". In operele lui A. S. Macarenco sunt multe episoade care arată „metoda exploziei" aplicată unor anumite persoane sau unor colective întregi. Luând cuvântul la 20 Octombrie 1938 la Institutul practico-ştiinţific de pe lângă Narcomprosul R.S.F.S.R., Macarenco spunea despre metoda exploziei: „Eu înţeleg prin aceasta o acţiune fulgerătoare, care răscoleşte toate dorinţele omului, toate năzuinţele lui. Am fost atât de uimit de aspectul exterior al acestor schimbări, încât ulterior m'am ocupat de metodologia acestor explozii şi a evoluţiei unui caracter deformat, ajungând treptat tot mai mult la convingerea că metoda exploziei — nu găsesc un alt cuvânt — poate fi considerată de pedagogi ca una dintre cele mai reuşite. Poate că se va găsi un cuvânt pedagogic mai nimerit pentru a defini această metodă; eu l-am căutat dar nu l-am găsit".

Pagina 98, rândul 15 de jos, „Câte nume, câte idei strălucite: Pestalozzi, Rousseau, Natorp, Blonschi !"

Pestalozzi Johan Heinrich (1746—1827), celebru pedagog elveţian. Pestalozzi a contribuit la desvoltarea şcolii populare, a făcut încercarea de a îmbina învăţătura cu munca productivă. El şi-a consacrat toată viaţa poporului, dar nu a putut să înţeleagă că drumul spre fericirea poporului este eliberarea de exploatare. Romanul său peda-

gogic „Lienhardt şi Gertruda" este o predică a păcii între clasele sociale.

Rousseau Jean Jacques (1712—1778). Celebru filosof francez, ideolog al micii burghezii revoluţionare. Părerile pedagogice ale lui Rousseau sunt expuse în cartea lui „Emile sau despre educaţie". Rousseau porneşte dela ideea idealistă că natura copilului este divină, perfectă. Deaceea sarcina educatorului, după Rousseau, este să-şi păzească elevul de influenţa rea a mediului, să nu împiedice „autodesvoltarea copilului".

Natorp Paul (1854—1924) filosof şi pedagog burghez german. Idealist militant, duşman al materialismului dialectic, reacţionar.

Blonschi P. P. (1884—1941). Înainte şi în primii ani după Revoluţia din Octombrie s'a ocupat de desvoltarea problemelor de pedagogie, a scris cartea „Şcoala muncitorească" (1919). Se afla sub o puternică influenţă a pedagogiei mic burgheze din apus. Ulterior a trecut în mod deschis la propagarea pseudoştiinţei pedagogice. Prin Hotărîrea P. C. (b) a U.R.S.S., din 4 Iulie 1936 „Asupra denaturărilor pedologice în sistemul Narcomprosurilor", pseudoştiinţa pedologiei a fost demascată. Citând numele lui Pestalozzi, Rousseau, Natorp şi Blonschi, Macarenco subliniază că pedagogia burgheză nu este o ştiinţă.

Pagina 120, rândul 8, „Ceca", Comisia extraordinară pentru lupta împotriva contrarevoluţiei, a sabotajului şi a speculei.

Pagina 122, rândul 4, R. C. I. — Inspecţia Muncitorească-Ţărănească.

Pagina 133, rândul 2, „Nu voise să plece cu niciun preţ din colector în colonie"... „Colector" — o instituţie în care intrau copiii vagabonzi culeşi de pe stradă. Colectorul îi repartiza la căminele de copii.

Pagina 203, rândul 11, „Dar în palat nu străluceau coloanele luminoase ale „Păsării albastre", ci alte lucruri încă mai minunate..." Coloanele luminoase ale „păsării albastre" — este decorul unui act din piesa lui M. Maeterlinck „Pasărea albastră" reprezentată la Teatrul de Artă din Moscova.

Pagina 203, rândul 10 de jos, „acele legendare V.E.C. dela Putilov şi Sormovca". V.E.C. — Electrocombinatul din Ucraina.

Pagina 208, rândul 3, de jos, „Pe cei din Harcov îi interesa educaţia socială nu frunzuliţele, sufletele lipicioase, dreptul personalităţii şi alte fleacuri lirice de acest fel". Prin cuvintele „frunzuliţele lipicioase" luate din romanul lui F. M. Dostoevschi „Fraţii Caramazov", A. S. Macarenco subliniază legătura rămăşiţelor idealiste în pedagogie cu cultul individualismului străin nouă. Ivan Caramazov spune. „Mă voi îmbăta de propria mea înduioşare. Iată, îmi plac frunzuliţele lipicioase de primăvară, cerul albastru ! Aici nu e vorba de minte, de logică, aici iubeşti din toată fiinţa, îţi iubeşti primele tale forţe tinere"... In aceste rânduri este exprimată clar admiraţia lui Caramazov faţă de forţele oarbe ale naturii, neîncrederea în inteligenţa omului, pozarea unui individualist care se îmbată de propria sa înduioşare.

Pagina 215, rândul 20 de jos, „...specificate în constituţia noastră". Vorbind despre „Constituţia" coloniei, A. S. Macarenco se referă la un

document alcătuit de el care definea drepturile şi datoriile elevilor din organele de conducere, sistemul de legături, ierarhia în colectiv. Textul „Constituţiei" coloniei Gorchi n'a fost găsit. S'a păstrat „Constituţia" comunei Dzerjinschi. Intrucât în metodica de organizare a procesului educativ şi a alcătuirii colectivului, între ambele instituţii era o deplină identitate, se poate alcătui după textul „Constituţiei" comunei o imagină precisă a „Constituţiei" coloniei.

Pagina 221, rândul 7 de jos, „...un mic purtător de fanion". Formaţia coloniştilor gorchişti era încheiată de unul din puşti cu un mic steguleţ în mână. Acest băiat era numit stegar.

Pagina 229, rândul 3, „...soseşte în colonie inspectoarea Bocova dela Ucrpomdet". In Decembrie 1921 pe lângă Comitetul Central Executiv rus a fost înfiinţată o Comisie pentru îmbunătăţirea vieţii copiilor — prescurtat Pomdet. Comisia avea grjiă de ocrotirea vieţii şi sănătăţii copiilor. O comisie asemănătoare exista în Ucraina (Ucrpomdet).

Pagina 253, rândul 12, Ce dominante predomină la elevii dvs..." Dominantă este în fiziologie, un reflex, care domină temporar. Pedologii atribuiau dominanţei un rol nemăsurat în psihologia copilului.

Pagina 267, rândul 112 de jos, „Revolta maşinilor" — piesă de A. N. Tolstoi.

Pagina 266, rândul 3 de jos, „Tovarăşul Semivzvodnâi" — piesă de V. Golicinicov.

Pagina 267, rândul 9. „Azef" — piesă de A. N. Tolstoi şi P. E. Scegolev.

Pagina 281, rândul 17 de jos, „Pedagogii tuturor timpurilor şi al tuturor popoarelor au urît dragostea". Părerile lui A. S. Macarenco despre dragoste, căsătorie şi maternitate, sunt expuse în lucrările: „Lecţii despre educaţia copiilor", şi „Cartea pentru părinţi".

Pagina 334, rândul 11, „...el este acum S. S. C.". In colonia „Gorchi" Sfatul colectivului se numea Sovietul comandanţilor, iar preşedintele Sovietului era secretar al Sovietului comandanţilor—pe scurt S.S.C.

Pagina 371, rândul 14 de jos, „...Presăraţi-i nisip pe cap..." Reprezentanţii tuturor unităţilor îl alegeau în fiecare an pe şeful armatei căzăceşti. Alegerea avea loc după un anumit ritual. Capul alesului era presărat cu pământ.

Pagina 372, rândul 12 de jos, „...Burun era obligat să primească toate aceste „cleinoduri" cu respect... Cleinodurile erau semnele demnităţii de hatman: sceptrul şi bunciucul.

Pagina 430, rândul 12, „...se uitau la ilustraţiile dintr'o „Niva" veche. „Niva" — o revistă săptămânală ilustrată ce apărea pe la sfârşitul anului 1869, unul din periodicele răspândite înainte de Revoluţie.

Pagina 452, rândul 16 de jos, „Ei bătătoreau pragurile sponurilor şi soţvosurilor". SPON — ocrotirea social-juridică a minorilor.

Pagina 466, rândul 7 de jos, „...amintind pe unul din elefanţii de luptă al împăratului Darius Histaspe". Impăratul Persiei Darius Histaspe a trăit în secolul al VI-lea î. e. n. Din armata lui făceau parte

detașamente de călăreți pe elefanți de luptă care înspăimântau pe dușmani.

Pagina 467, rândul 6, „Puricele" — piesă după povestirea lui Lescov „Stângaciul".

Pagina 467, rândul 1, „Ginovnici, birocrați diverși Acachii". Numele funcționarului Acachii Acachievici Basmacichin din povestirea lui N. V. Gogol „Mantaua", a devenit un epitet.

Pagina 489, rândul 23 de jos, „Înțeleg perfect filosofia adâncă a lui Nisimov, pe care «înțelepții noștri nici n'o visaseră!»" „Se întâmplă minuni, prietene Horațio, pe care nici nu le-au visat înțelepții noștri" — cuvintele lui Hamlet din tragedia cu același nume a lui Shakespeare.

Pagina 492, rândul 11 de jos, „Austerlitz". In bătălia dela Austerlitz (Moravia), Napoleon a ieșit învingător în 1805.

Pagina 498, rândul 13, „Șeful gării sbura printre linii ca pe o arenă..." Arenă — teren pentru întreceri hipice, atletice și altele.

Pagina 529, rândul 7, „...curiajenii se dovediră băieți normali, însuflețiți, vorbăreți și în genere „un popor optimist".

„Poporul vesel de băieți taie sgomotos ghiața cu patinele", — versuri din capitolul IV al romanului „Eugen Oneghin" de A. S. Pușchin. A. S. Macarenco scria cu privire la cuvintele : „Un popor vesel": „La timpul său Pușchin a înțeles bine felul de a fi al băieților".

Pagina 539, rândul 2, „In ceruri și mai aproape de ele pe înălțimile „Olimpului" pedagogic, orice tehnică pedagogică în domeniul educației propriu zise era socotită drept erezie". Olimp — munți în Grecia, pe care, după credința vechilor greci, locuiau zeii.

Pagina 569, rândul 5 de jos, „Feeria începu cu o declamație corală". Textele pentru scenetele muzicale în comună erau scrise deobicei de însuși A S. Macarenco.

Pagina 583, rândul 9 de jos, Schopenhaur (1788—1860). Filosof idealist german, propovăduitor al pesimismului. Marx și Engels arătau că filosofia lui Schopenhauer se deosebea prin îngustime burgheză, lașitate; că această filosofie se potrivește nivelului spiritual al unui mic burghez.

Pagina 586, rândul 19 de jos, „La Harcov se ținea Congresul „Prietenilor copiilor". Societatea benevolă „Prietenul copiilor" a fost organizată de opinia publică sovietică. Societatea ajuta secțiile învățământului public la ocrotirea social-juridică a minorilor.

Pagina 596, rândul 18 de jos, „Comuna „Dzerjinschi" se deschise în Decembrie" Inaugurarea oficială a comunei a avut loc la 29 Decembrie 1927. A. S. Macarenco a închinat vieții comunei o serie de opere: „Marșul anului 30", „Steaguri pe turnuri", „F. D.—1", piesă „Major", scenariul „Coloniștii" ș. a.

Pagina 606, rândul 12 de jos, HPZ — Uzina de locomotive din Harcov.

Pagina 609, rândul 1, „Tocmai atunci fusesem chemat la răfuială". Raportul lui A. S. Macarenco a avut loc la ședința secției edu-

cației sociale a Institutului de Cercetări Științifice și pedagogice din Ucraina la 14 Martie 1928. Stenograma ședinței s'a păstrat în parte și se află în arhiva lui A. S. Macarenco.

Pagina 609, rândul 9, „In sala spațioasă văzu în sfârșit pe toți proorocii și pe toți apostolii. Era nici mai mult nici mai puțin decât un sanhedrin". Sanhedrinul era instituția supremă de judecată în vechea Iudee.

Pagina 610, rândul 8 de jos, „Inițiativa trebue să conste în a te retrage în ordine și a menține strict disciplina" (Lenin, Opere, vol. XXVI, pag. 255, ed. III).

Pagina 611, rândul 2, „Decizia sanhedrinului hotăra în unanimitate: „Conducerea comunei de muncă n'a acceptat hotărîrea ședinței menționate și la baza organizării comunei „Dzerjinschi" au fost puse principiile pedagogice ale lui A. S. Macarenco".

Pagina 614, rândul 15, „La Curiaj n'am mai fost niciodată".

După trecerea lui A. S. Macarenco din colonia „Gorchi" în comuna „Dzerjinschi", (anul 1928), elevii mai mari au păsit în viață, iar cei mici au fost mutați în comună. Treptat, în colonie s'a schimbat și colectivul de pedagogi: pedagogii — gorchiștii cei mai emeriți — au trecut să lucreze în comuna „Dzerjinschi": Ecaterina Grigorievna, Chirghizov, Perschi, Landsberg, ș. a. In comună lucrau deasemenea Verșnev Nicolai — doctor și Carabanov Semeon — pedagog (numele literare au fost păstrate).

In 1936 colonia „Gorchi" a intrat în sistemul instituțiilor pentru copii ai coloniei de muncă N.K.V.D. R.S.S.U. In prezent se află sub conducerea secției pentru lupta cu vagabondajul copiilor M.V.D. R.S.S.U.

In timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei împotriva Germaniei fasciste, minunatele clădiri ale comunei au fost aruncate în aer de către ocupanți. In prezent, în apropierea fostei așezări a comunei a fost creat un cămin de copii „F. E. Dzerjinschi", pentru copiii care și-au pierdut părinții în timpul războiului.

Pagina 615, rândul 1 de jos, ...„sosi la mine Matvei, puternic. un om întreg, purtând deja un romb"... Romburile indicau gradele militare înainte de 1943.

Pagina 618, rândul 18 de jos, „Dați-ne un „Black and Decker", Black și Decker — marcă de perforator electric american.

Pagina 619, rândul 4, „O să facem aparate de fotografiat Leica". „Leica" — marcă de aparat fotografic.

Pagina 620, rândul ultim, „și se va scrie o carte simplă, practică „Metodica educației comuniste". Realizarea în parte a acestei dorințe o constitue cartea lui A. S. Macarenco **„Metodica organizării procesului educativ"**.

G. S. MACARENCO.
V. E. GNURMAN.

VIAŢA COLONIEI „MAXIM GORCHI“ IN FOTOGRAFII

VIAȚA COLONIEI „M. GORCHI“ IN FOTOGRAFII

Fotografiile publicate aici sunt alese dintr'o serie de instantanee luate de însuși A. S. Macarenco în colonia „M. Gorchi“.

Aceste fotografii nu pot fi considerate ca ilustrații la „Poemul Pedagogic“ însă, alese în ordine cronologică, ele ne dau o idee clară despre felul cum se forma și se întărea colectivul, cum se schimba aspectul exterior al băieților în procesul de educație.

Valoarea acestor documente fotografice constă deasemenea în faptul că în ele nu există nimic artificial, nimic de paradă. Este prezentată viața cotidiană a băieților, plină întotdeauna de o activitate variată: munca, jocul, sportul, odihna, formația, marșul, etc. „Lucrul cel mai vătămător pentru copii este obișnuința de a căsca gura fără rost“, spune A. S Macarenco și organizarea vieții copiilor în colonie excludea această posibilitate.

Primele 8 fotografii ilustrează viața în colonia „M. Gorchi“ în anii 1921-1925, când colonia se afla în apropiere de Poltava, iar cele următoare, datează din anii 1926-1923, după mutarea coloniei la Curiaj, lângă Harcov și dau o oarecare idee despre forța influenței educative a unui colectiv organizat.

In textele explicative sunt păstrate numele literare ale personajelor din „Poemul Pedagogic“.

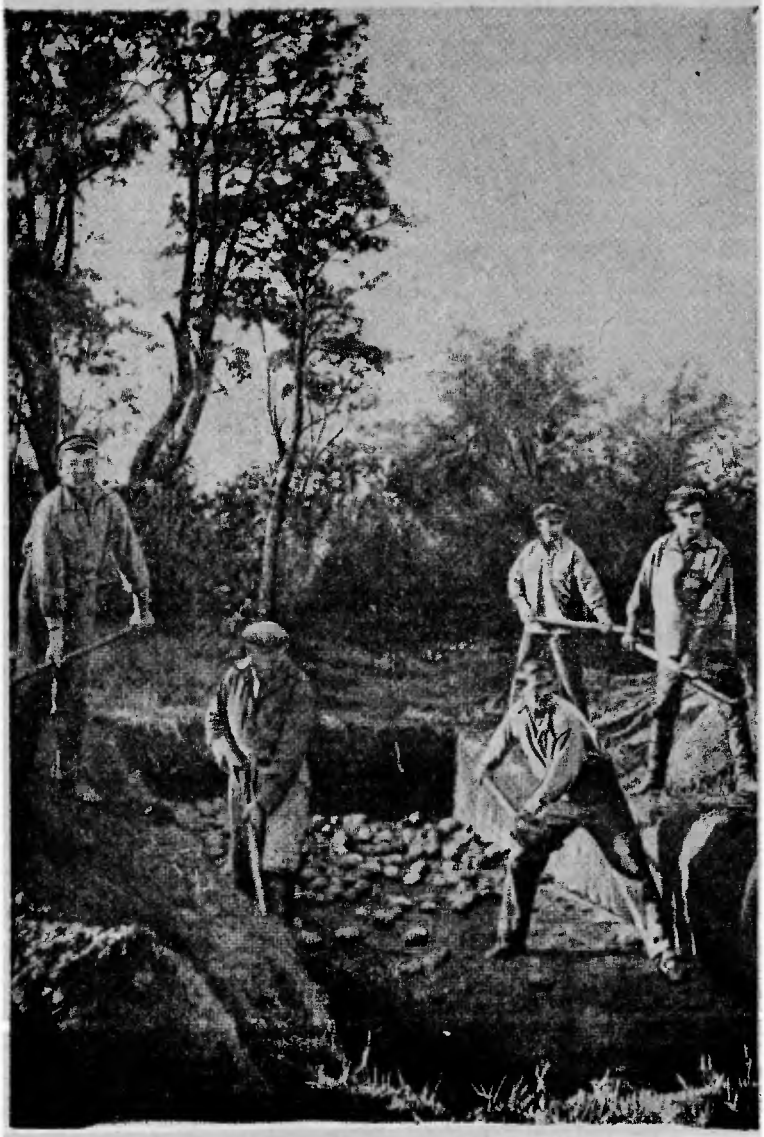

Munca unui detaşament de coloniști la un siloz (1921).

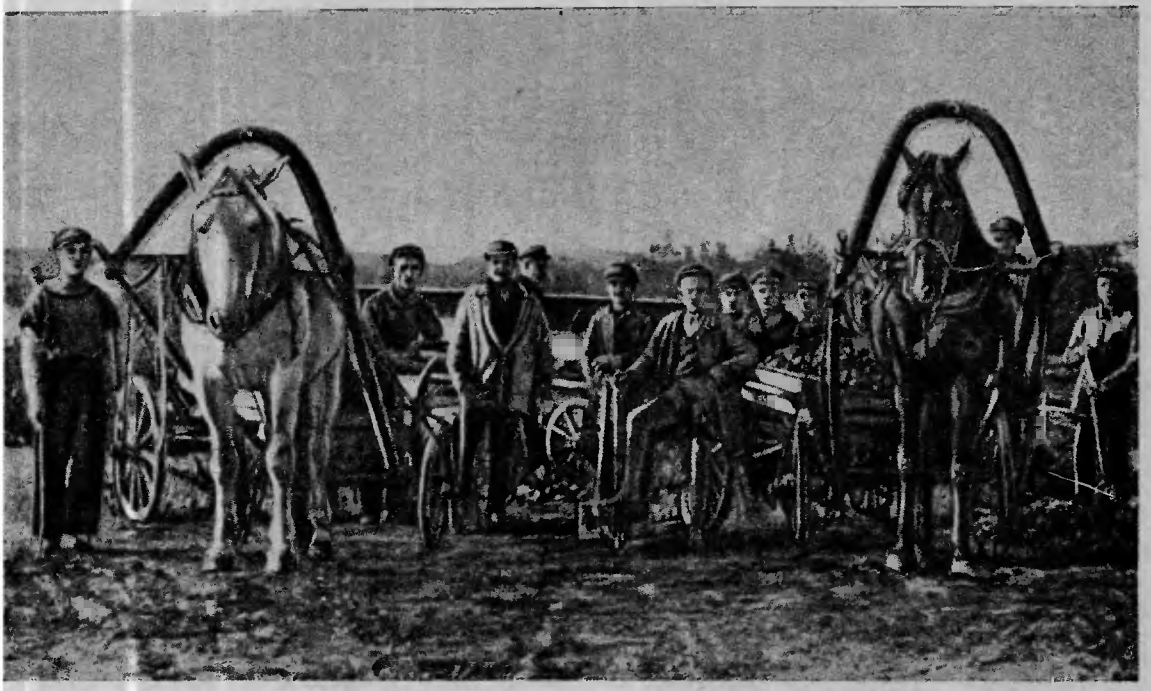

Detaşamente de colonişti înainte de plecarea la câmp.

Detaşamentul la strâns lemne de foc. In prima căruţă, Anton Bratcenco. In fund, al doilea din dreapta, Semeon Carabanov.

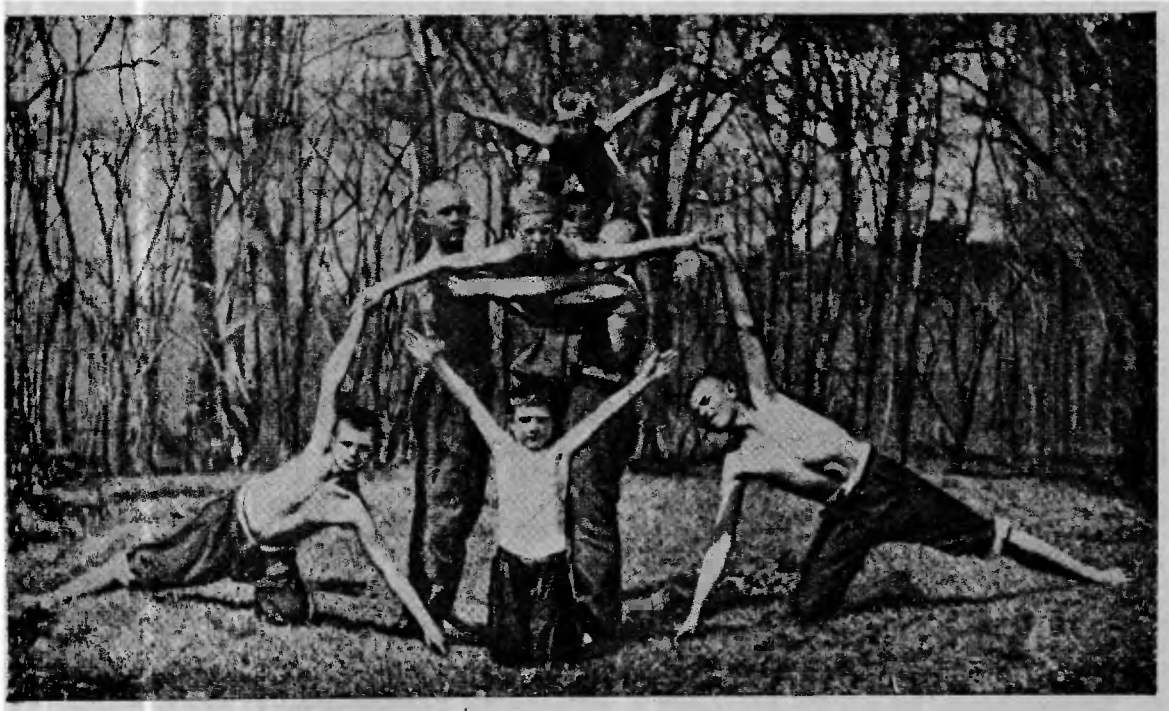

Coloniştii făcând exerciţii de gimnastică.

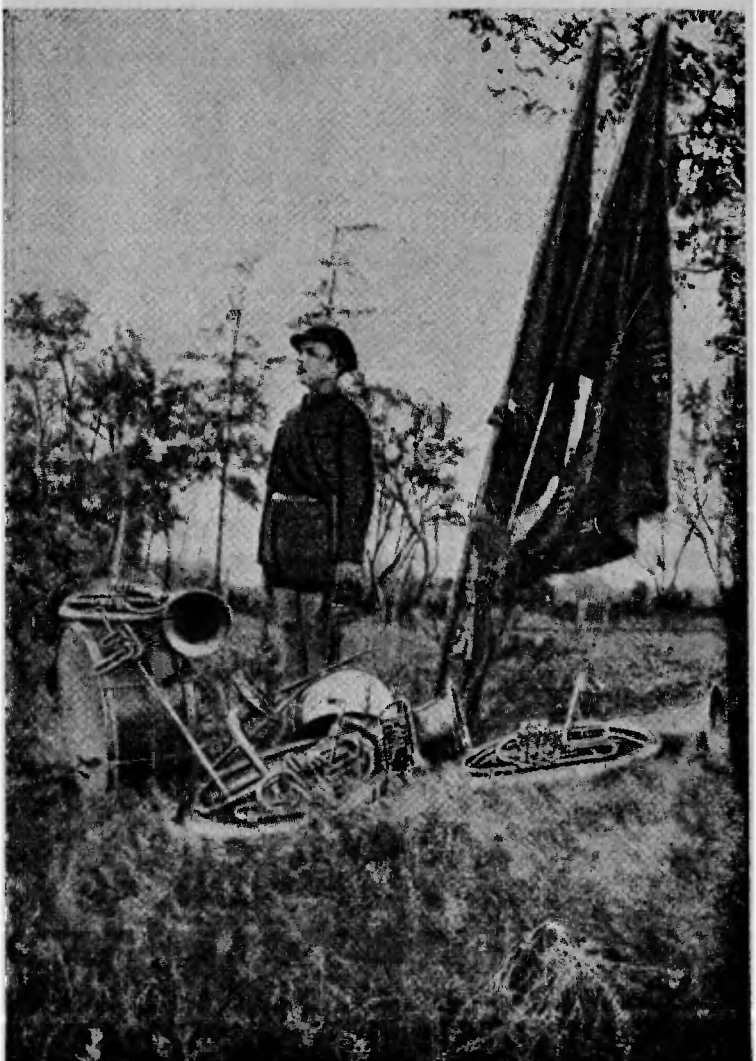

In marş. Garda la drapel în colonia „Maxim Gorchi".

Curtea coloniei a doua (fosta colonie Trepche). Lângă copac stă colonista Nastia Nocevnaia.

Aranjarea stratului de flori. In picioare e pedagogul Z. I. Butai.

Sărbătoarea primului snop (1925).

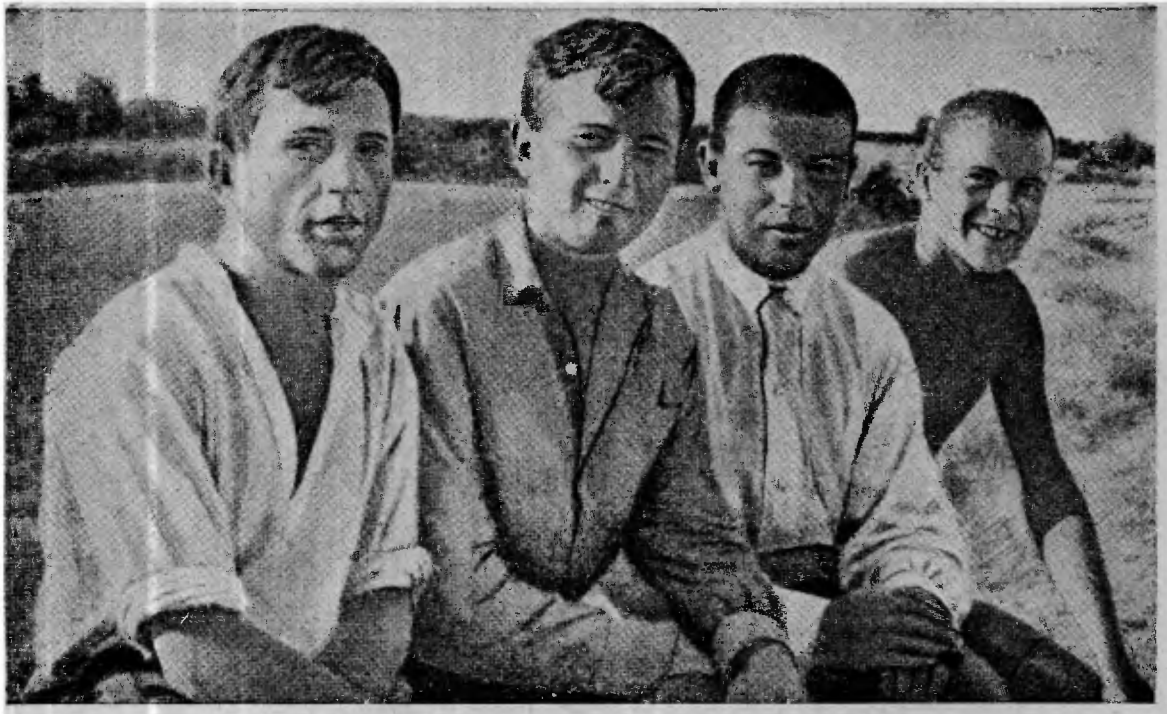

Studenţii gorchişti Golos, Zadorov, Gheorghievschi şi Verşnev (dela stânga spre dreapta).

„Cucerirea Curiajului". Tâmplarul Borovoi (al doilea din dreapta) cu un grup de elevi ai coloniei „Maxim Gorchi" — foşti curiajeni (vara anului 1923).

Un grup de coloniști și colaboratori ai coloniei (1926).

XII

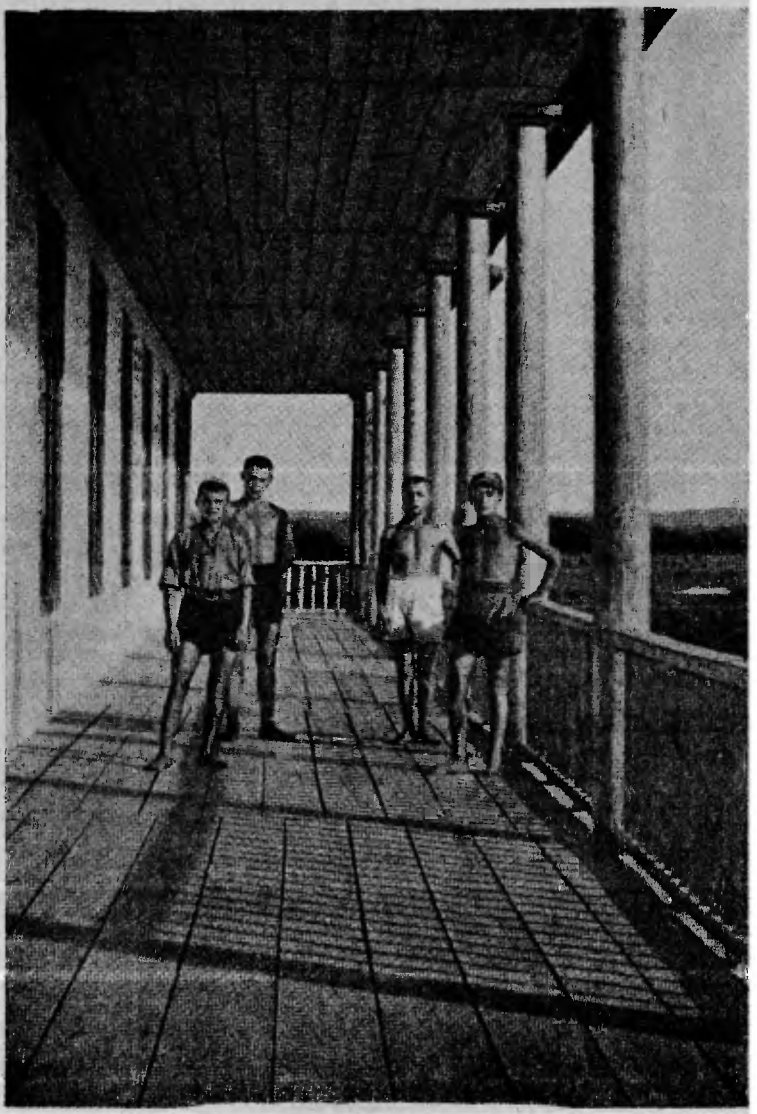

Terasa dela dormitoarele băieţilor

„De serviciu pe colonie". Gornistul Vania Șelaputin, pedagogul I. D. Chirghizov, membrul de serviciu al comisiei sanitare (M.S.C.S.) Olia Lanova comandantul de serviciu Pereț (dela stânga la dreapta).

XIV

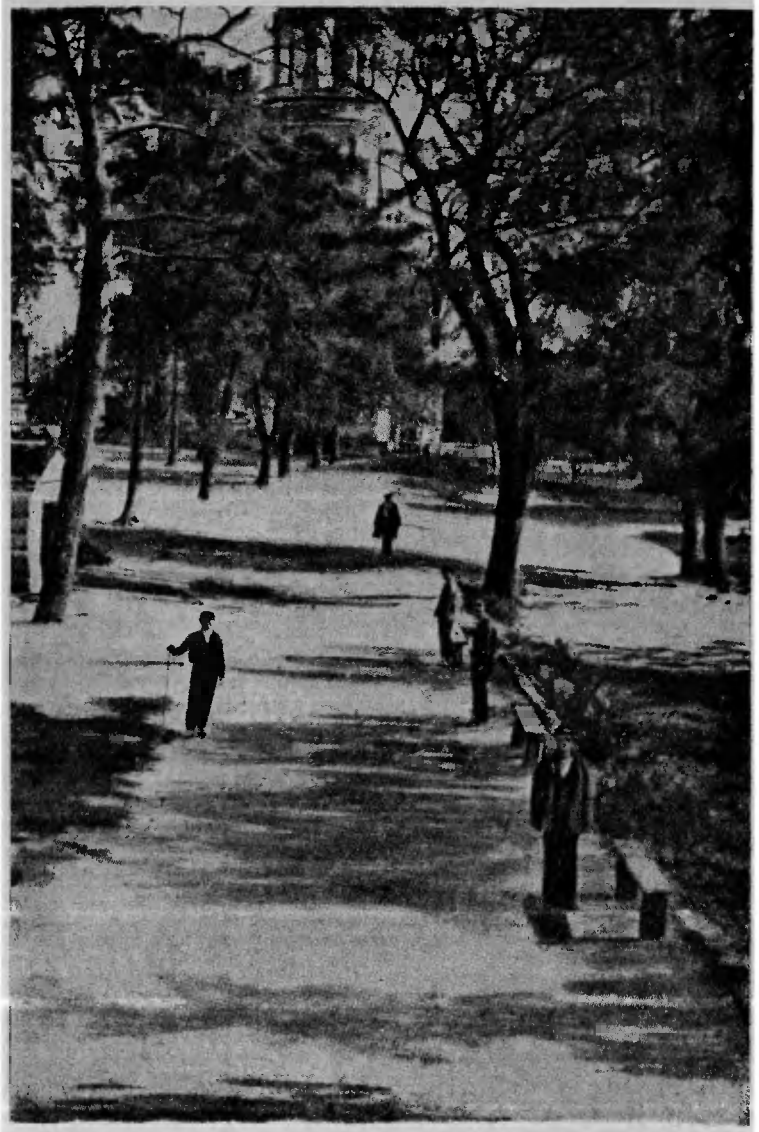

Vedere din curtea coloniei „Maxim Gorchi“ (1927—1928).

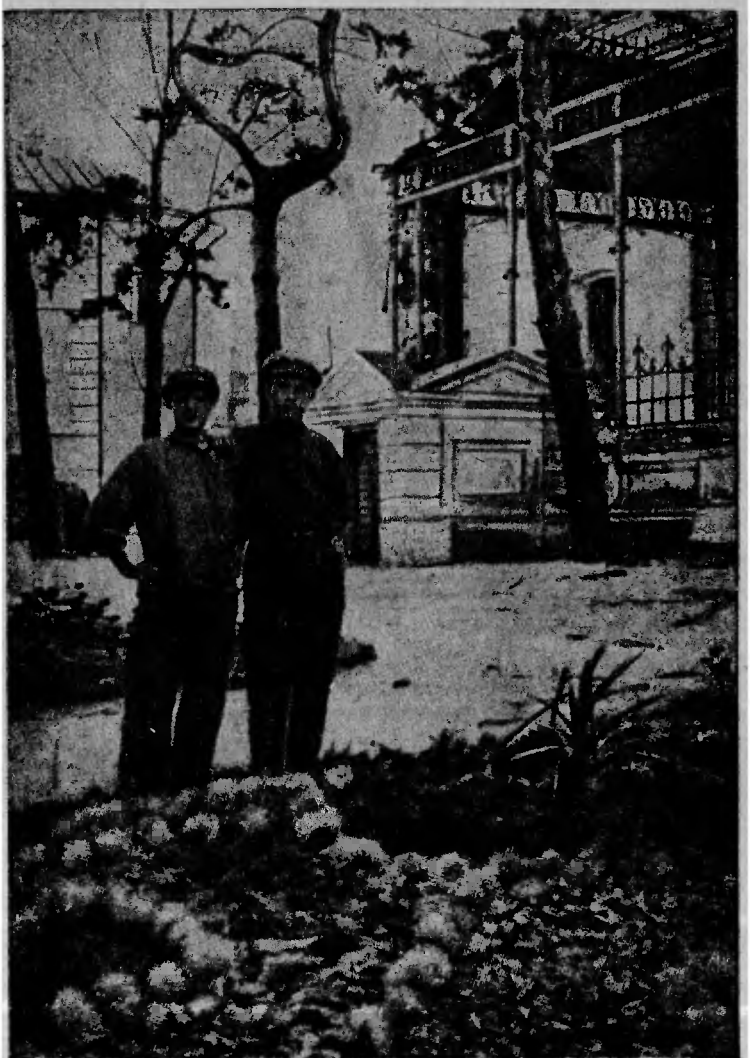

Straturile de flori (1927). In stânga se vede o parte din clădirea principală unde se află : cabinetul lui A. S. Macarenco, sala de mese şi clubul. La dreapta pridvorul, unde a dormit un detaşament de colonişti, după mutarea la Curiaj.

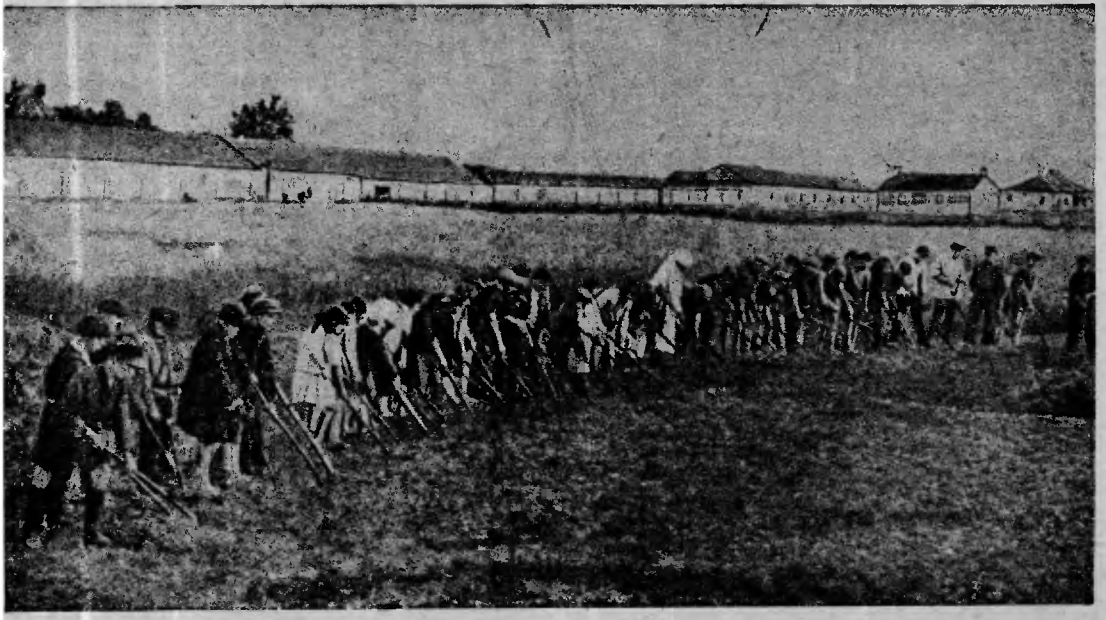

Coloniştii la bostănărie. In fund clădirile agricole ale coloniei.

Construirea creșătoriei de porci (Mai 1927).

Crochetul. In stânga se văd două ferestre ale locuinței lui A. S. Macarenco.

Coloniştii de legătură — Volodia Zoren (stânga) şi Vania Zaicenco (1927).

Un grup de colonişti—gorchişti, foşti curiajeni. In dreapta clădirea şcolii din colonia „Maxim Gorchi".

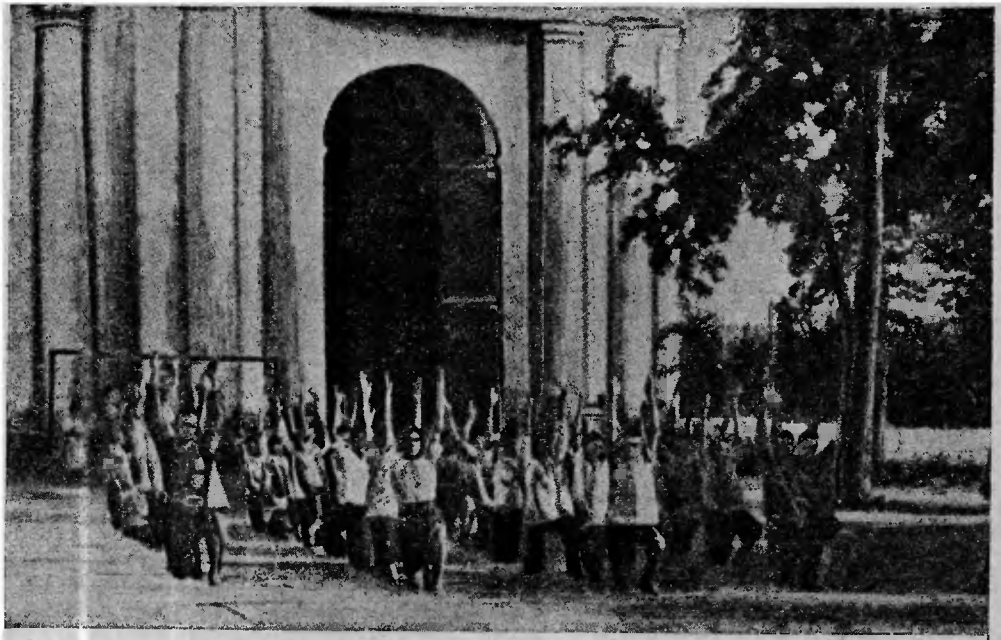

Mişcări libere.

Trompetil.

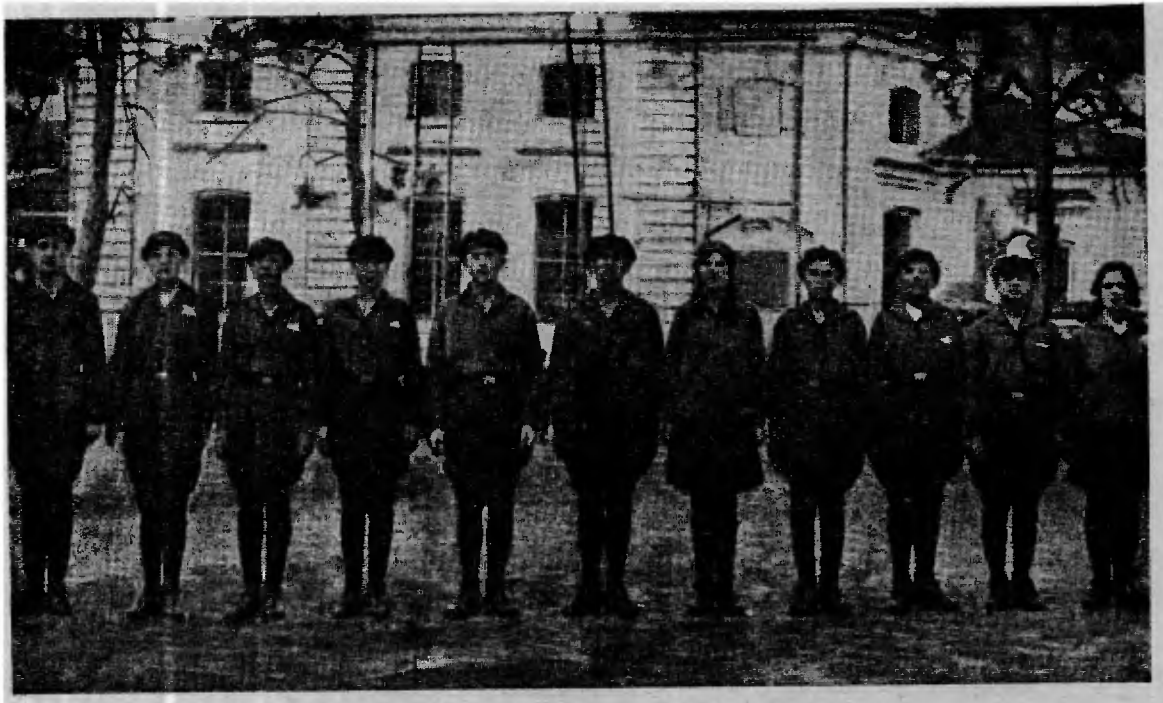

Un grup de colonişti gorchişti în front (1927-1928).

Prima fanfară a coloniei (1927).

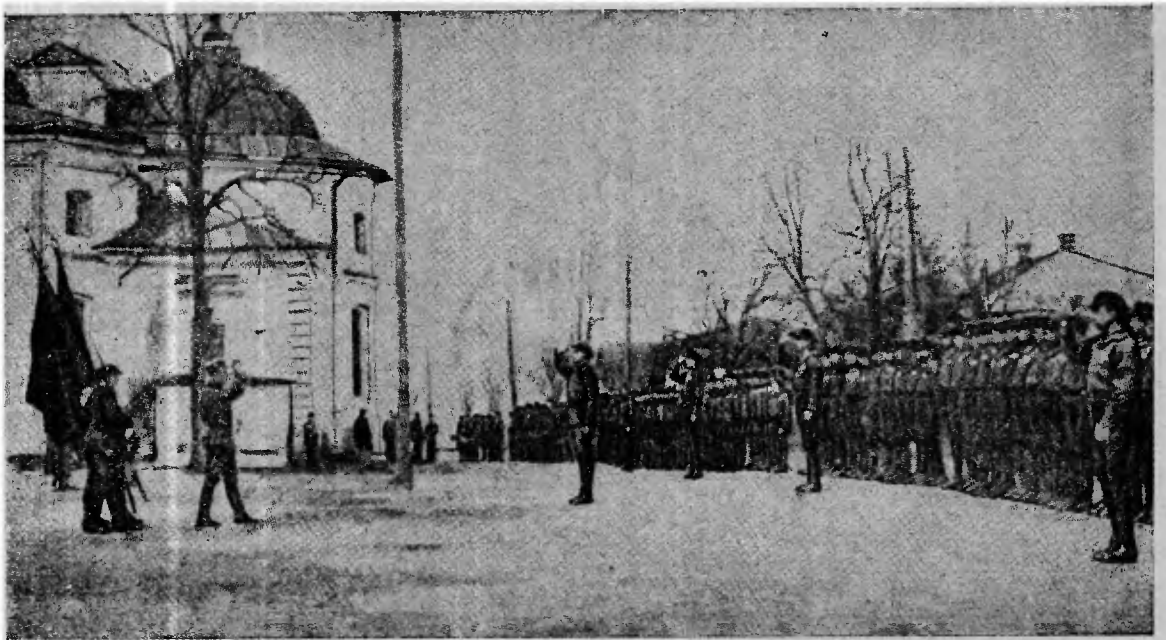

Salutul la drapel. „Marşul", coloniei „Maxim Gorchi" la Harcov. In fruntea brigăzii drapelului care merge spre flancul drept, A. S. Macarenco. In faţa frontului: comandanţii detaşamentelor şi comandantul de serviciu.

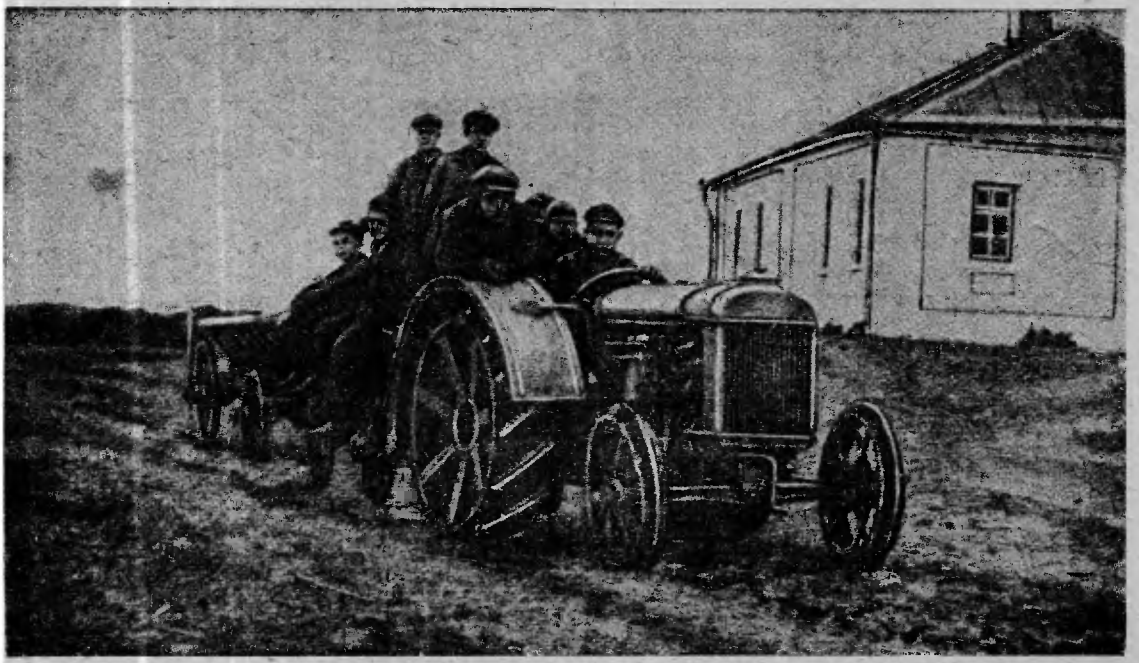

Primul tractor în colonia „Maxim Gorchi" (1927).

Un colț al expoziției agricole din colonie.

A. M. Gorchi și A. S. Macarenco cu un grup de coloniști (Curiaj 1928).

Alexei Maximovici Gorchi în colonia Curiaj (1928).

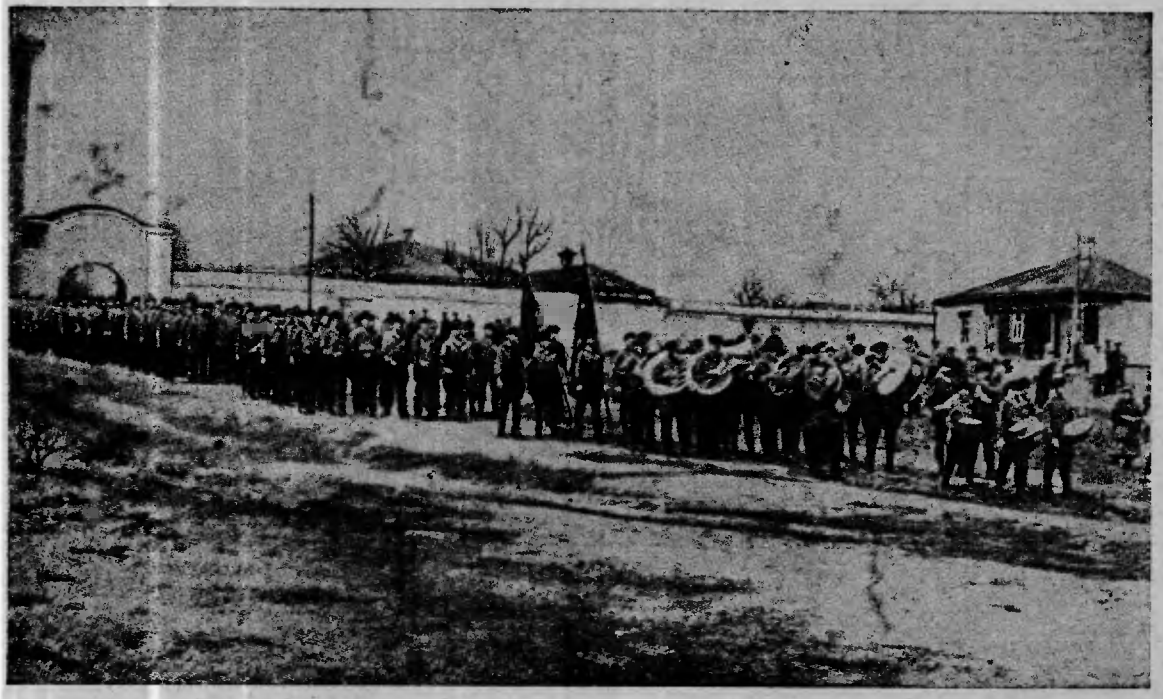

Colonia „Maxim Gorchi" în marş (1928).

Volumul este însoțit de o ANEXĂ, cuprinzând date asupra vieții lui A. S. Macarenco și asupra muncii sale de creare a „Poemului Pedagogic", alcătuită de V. E. Gnurman și G. S. Macarenco și publicată în Operele alese ale lui A. S. Macarenco, volumul I, Editura de Științe Pedagogice a R. S. F. S. R., Moscova, 1950.

АКАДЕМИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАУК РСФСР
ИНСТИТУТ ТЕОРИИ И ИСТОРИИ ПЕДАГОГИКИ

А. С. Макаренко

СОЧИНЕНИЯ

Том первый

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПОЭМА

Редакционная коллегия: И. А. Каиров (главный редактор), Г. С. Макаренко, Е. Н. Медынский

Издательство Академии Педагогических наук РСФСР
Москва 1950

Traducere de TAMARA SCHÄCHTER ȘI ZOE BUȘULENGA

CUPRINSUL

Partea I

		Pag.
1.	De vorbă cu directorul Gubnarobrazului	3
2.	Începuturile modeste ale coloniei Gorchi	6
3.	Caracterizare a necesităţilor primare	16
4.	Operaţiuni cu caracter intern	25
5.	Probleme de interes obştesc	32
6.	Cucerirea cazanului de fier	39
7.	„Niciun purice nu e de lepădat"	44
8.	Caracter şi civilizaţie	52
9.	„Mai sunt cavaleri în Ucraina"	56
10.	„Eroii educaţiei sociale"	70
11.	Semănătoarea triumfală	77
12.	Bratcenco şi comisarul pentru aprovizionarea raionului	83
13.	Osadcii	91
14.	Călimările	97
15.	„Al nostru-i cel mai frumos"	102
16	„Gabersup"	110
17.	Şarin se răfuieşte	117
18.	„Strângerea legăturilor cu ţărănimea"	124
19.	Jocul cu gajuri	129
20.	Despre inventarul viu şi mort	137
21.	Moşii răutăcioşi	151
22.	Amputarea	163
23.	Sămânţă de calitate	169
24.	Calvarul lui Semeon	177
25.	Pedagogie de comandanţi	184
26.	Lepădăturile din colonia a doua	192
27.	Cucerirea Comsomolului	201
28.	Începutul marşului de biruinţă	209

Partea a II-a

1.	Ulciorul cu lapte	223
2.	Otcenaş	233
3.	Dominante	244
4.	Teatrul	255
5.	Educaţie de chiabur	270
6.	Săgeţile lui Cupidon	279

Pag.

7. Complectare 289
8. Detaşamentele nouă şi zece 298
9. Detaşamentul patru unit 306
10. Nunta 314
11. Lirică 328
12. Toamna 335
13. Grimasele dragostei şi ale poeziei. . . 351
14. „Să nu ne plângem!" 356
15. Zile grele. 364
16. Zaporojie 370
17. Cum trebue să socotim 381
18. In recunoaştere. 395

Partea a III-a

1. Cuiele 401
2. Detaşamentul de avangardă . . . 419
3. Existenţa cotidiană 437
4. Totul e bine. 450
5. Idilă 464
6. Cinci zile 476
7. Trenul 373 bis. 492
8. Gopacul. 503
9. Schimbarea la faţă 521
10. La poalele Olimpului. 536
11. Primul snop. 550
12. Viaţa merge mai departe 570
13. „Ajutaţi-i băieţaşului!". . . . 584
14. Răsplăţile. 597
15. Epilog 613

Anexe 621

NOTĂ EXPLICATIVĂ. Trimiterile la notele dela paginile 669 — 674 inclusiv, care se găsesc în cuprinsul volumului, se vor căuta respectiv la paginile 668 — 673 inclusiv.

A. S. MACARENCO ; „Poemul pedagogic", Ed. II, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură Ştiinţifică şi Didactică, 1951, 675 pag. 16 planşe = 33 clişee, ft. 152 × 215 mm. ; 300 lei, 10.000 ex. cartonate ; 360 lei, 10.100 ex. cartonate. Centru Poligrafic No. 2, Unitatea C. Dat în lucru 12.VI.951. Bun de tipar 19.IX.951. Hârtie ediţiuni satinată 65 g/mp, ft. 61×86/16. Tiraj 20.000+100. Coli de tipar 44,250. Coli de editură 44,867. A 2372/951.

Prețul volumului Lei 300
„ legatului „ 60
Total Lei 360